

ISBN 978-973-558-847-2

NOI FIZICIENI ȘI POVEȘTILE TRECUTULUI (1965-1970)

NOI
FIZICIENI ȘI POVEȘTILE TRECUTULUI (1965-1970)

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

ARS DOCENDI

NOI
Fizicieni și poveștile trecutului
(1965-1970)

Motto:

Dacă visezi, dar visul stăpân de nu ți-l faci,
Sau gândul, deşi judeci, de nu ți-e un țel,
Dacă-ncercând triumful sau prăbuşirea taci
Şi poți, prin amândouă trecând, să fii la fel,

Dacă înduri să afli cinstitul tău cuvânt
Răstălmăcit, naivii să ducă în ispită,
Sau truda vieții tale, înspulberată-n vânt,
De poate iar s-o nalțe unealta-ți prea tocită,

Dacă poți strânge toate câştigurile tale
Ca să le joci pe-o carte şi să le pierzi aşa,
Şi iarăşi de la capăt să-ncepi aceeaşi cale
Fără să spui o vorbă de neizbânda ta,

Dacă poți gândul, nervii şi inima să-i pui
Să te slujească încă peste puterea lor,
Deşi în trupul firav o altă forță nu-i
Afară de voința ce le impune spor,

Dacă te vrea mulțimea, deşi n-ai linguşit,
Şi lângă şef tu umbli ca lângă-un oarecare,
Dacă de răi sau prieteni nu poți să fii răpit,
Dacă nu numai unul, ci toți îți dau crezare,

Dacă ajungi să umpli minutul trecător
Cu şasezeci de clipe de veşnicii, Mereu,
Vei fi pe-ntreg Pământul deplin stăpânitor
Şi, mai presus de toate, un OM copilul meu!

Dacă, Rudyard Kipling

Editor: **Ioan Crăciun**
Tehnoredactare: **Autorii**
Copertă: **Şerban Georgescu**
DTP: **Ars Docendi**

Editura ARS DOCENDI – Universitatea din Bucureşti
Editură cu profil academic şi cultural recunoscută de
CONSILIUL NAȚIONAL
AL CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE

Şos. Panduri 90-92, sector 5, Bucureşti
Tel./Fax: +4 021 410 25 75
www.arsdocendi.ro
office@arsdocendi.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NOI
Fizicieni și poveștile trecutului (1965-1970)
ed. îngrijită de Silvia Mateescu,
Şerban Georgescu, Radu-Ilarion Munteanu
Bucureşti: Ars Docendi, 2015

I. Mateescu, Silvia (ed.)
II. Georgescu, Şerban (ed.)
III. Munteanu, Radu-Ilarion (ed.)

ISBN 978-973-558-847-2
53(498):929

Copyright © Autorii, 2015

Tipărit la Tipografia Editurii *Ars Docendi*

Printed in *Romania*

NOI
Fizicieni și poveștile trecutului (1965-1970)

Ediție îngrijită de

Silvia Mateescu
Şerban Georgescu
Radu-Ilarion Munteanu

ARS DOCENDI
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

Am scris această carte aniversară la 45 ani de la absolvirea
Facultății de Fizică – Universitatea Bucureşti
şi la 5 ani de la regăsirea noastră,
pe care o dedicăm copiilor şi nepoților noştri.

Mariko Sugano (2007) – Family tree (Copacul familiei)

Cuvânt înainte

Motto: *Viața poate fi înțeleasă privind înapoi,*
dar trebuie trăită privind înainte.
Soren Kierkegaard

Dragă cititorule,

De vei deschide această carte, trebuie să fii avertizat de la început că este o carte scrisă cu multă dragoste.

O prietenă povestea de curând o discuție cu nepoțelul ei. Tocmai preparase niște paste, iar din castronul aburind, un miros îmbietor se răspândea în toată bucătăria. Cel mic exclamă: „hmm, ce frumos miroase, cum le-ai preparat?“ – „Am pus tot ce era necesar şi la sfârşit am adăugat şi multă dragoste“, răspunde ea. Gustând, nepoțelul zice: „dar sunt delicioase, se simte dragostea!“

Aşa e şi cu această carte: se simte dragostea. Dragostea pentru părinți, copii şi nepoți, pentru familie în general şi pentru strămoşii fiecăruia, dragostea pentru dascălii noştri, dragostea pentru colegii noştri din toate timpurile (grădiniță, şcoala primară, elementară, liceu, facultate, armată, serviciu), dragostea pentru prietenii dintotdeauna, dragostea pentru satul sau oraşul natal şi pentru oamenii locului, într-un cuvânt, pentru „grădina Carpaților“, dragostea pentru istoria zbuciumată a poporului nostru, dragostea pentru cultura românească şi pentru limba română, dragostea pentru obiceiurile şi tradițiile populare, pentru muzica noastră şi dragostea pentru bisericile şi mânăstirile noastre, pentru cumințenia oamenilor acestui pământ şi, nu în ultimul rând, dragostea de țară.

Viața este alcătuită din trei mari etape: *prezentul,* captivant, care parcă se scurge cu o viteză incredibilă; *viitorul,* nesigur, la care visăm şi ne facem diferite planuri, unele de-a dreptul fanteziste – dar să recunoaştem că este atât de plăcut să visezi! – şi *trecutul* nostru format din amintiri, unele frumoase cu care ne delectăm atunci când le povestim, altele mai puțin plăcute, dureroase chiar, pe care le evocăm cu câte o lacrimă în colțurile ochilor.

Dar suntem conştienți că ceea ce nouă ni se pare interesant de relatat prin aceste aduceri-aminte, poate părea plictisitor pentru alții: de ce ar fi interesați de niște poveşti din viața altora şi nu din a lor? Pentru că până la urmă, această carte cuprinde scurte poveşti de viață, crâmpeie răzlețe ca niște *flash-uri* care ne pun în lumină amintirile: acum suntem pe o scenă la grădiniță sau la şcoală recitând poezii (patriotice în general, dar ce a fost rău în asta?), pentru ca în clipa următoare să ne vedem ba la cursul profesorului Corciovei, ba chiulind la vreun seminar şi

hoinărind pe aleile Cişmigiului, ba la examenul de stat, ba cu diploma de licență în brațe sau în prima zi de serviciu.

Acum ascultăm cu emoție şi teamă în suflet discursul lui Ceauşescu din august 1968, acuzând cu vehemență invadarea R.P. Cehoslovacă de către armata sovietică, şi peste câteva clipe asistăm cu bucurie şi cu multe speranțe ascunse la căderea Zidului Berlinului. Sau ascultăm discursul, neconvingător de data asta, al lui Ceauşescu înainte de fuga sa cu elicopterul la 22 decembrie ’89. Acum asistăm înmărmuriți de uimire la aselenizarea lui Apolo 11 şi la primii paşi ai omului pe lună în ’69, pentru ca în clipa următoare să aplaudăm evoluția perfectă la paralele a Nadiei Comăneci şi la prima notă de 10 din istoria gimnasticii, cu inima vibrând de mândrie. Sau urmărind cu sufletul la gură meciul de neuitat al Stelei în ’86, câştigând în final Cupa Campionilor Europeni la fotbal. Cadrul se schimbă rapid şi ne vedem la nunta noastră, tineri şi frumoşi, încrezători în viață, apoi emoționați în postura de mamă sau de tată cu primul bebeluş în brațe, şi peste douăzeci-treizeci de ani în calitate de bunică sau bunic!

De aceea, dragă cititorule, încearcă să priveşti această carte ca pe un experiment psihosociologic pentru a-ți forma o imagine de ansamblu despre perioada parcursă de noi, adică vreo şaizeci şi ceva de ani în urmă, în care s-au petrecut şi am trăit multe evenimente care ne-au marcat existența, în țară şi în lume: fie naturale (zăpada din ’54, marele cutremur din ’77), fie accidentale (Cernobâl ’86), fie sociale (manifestația studenților din decembrie 1968, revoluția din ’89, mineriadele), fie ştiințifice, culturale sau sportive.

Toate văzute prin prisma noastră personală. Şi poate, la final, îți vei da seama că noi, fizicienii care scriem în această carte, ne-am urmat drumul în viață încercând să ne facem datoria cu conştiinciozitate şi profesionalism, la catedră, în cercetare, în proiectare, în spitale sau în laboratoare uzinale, încercând să punem în practică proverbul „omul sfințeşte locul“ şi, mai presus de toate, iubind cu pasiune FIZICA.

Această carte a fost scrisă pornind de la un joc: un scurt interviu. Se întâmpla în 2013. Mulți colegi s-au prins în joc şi au răspuns cu entuziasm la întrebări. Două colege, Irene şi Milica şi-au exprimat un gând fugar: nu cumva vreți să scriem o a treia carte? Primăvara trecută a urmat un *addendum* la joc. Am încercat să prezentăm amintirile într-o ordine cât de cât cronologică. Răspunsurile pline de sinceritate au scos în evidență candoarea copilăriei, emoțiile adolescenței, viața studențească, elanurile tinereții, viața de familie, activitatea profesională etc.

Toamna trecută am realizat că în 2015 se împlinesc 45 de ani de la absolvirea facultății şi, odată cu un al doilea *addendum*, ne-am zis: de ce nu? Hotărârea era deja luată: adunăm toate aceste interviuri într-o *CARTE ANIVERSARĂ*. Plină de surprize. Iat-o!

Silvia, Joe, Radu
martie 2015

Prefață

Căci Cerurile-Ți cu minuni în ele
Din inimă în cap cercai să-mi mut
Dar jos aici, în gândurile mele
Înaltele misterioase stele,
În pietre şi pământ s-au prefăcut.

Şi-n creieri port cenuşile lor grele
(Vasile Voiculescu, *Ştiința*)

Generația noastră a fost una care şi-a permis şi vise dincolo de bani şi faimă, vise care cer mai ales inimă, fiind ele parte ale inocenței naturale, din care părinții noştri au avut grijă să nu fim smulşi chiar atât de brutal ca multe generații de mai înainte de noi, sau mai toate generațiile recente. Pentru acele vise, în copilăria noastră, nu vedeam în a le realiza mai mult de ce zice poetul: aveam să le trecem pur şi simplu din inimă în cap.

Drept pentru care ne-am adunat toți câți vom fi fost pe-atunci, în toamna anului de grație 1965, ca să începem acel proces de transfer de la candoarea inimii la vinovăția patentă a creierului, ce ni se părea esențial vieții, şi pe care l-am constatat mai târziu, tot ca poetul, a fi oricum, numai esențial nu. Jumătate de secol de viață, cu suişuri şi coborâşuri, a transformat, prin arderi, frământări, dospiri şi coaceri, candoarea inimii noastre măcinată de ştiința căreia ne-am dedicat cu inocență. E drept, s-au produs şi cenuşi, poate nu chiar poetice, mai ales în arderi: grele de tot, cum zice poetul! Totuşi, ştiința ne-a învățat şi ceva pozitiv, ceva – am vrea, în aroganța noastră naturală, să credem! – accesibil exclusiv nouă, ca fizicieni, dar inaccesibil altora, cum că în cenuşă rămâne aurul scump în pepite răzlețe.

Şi iată-ne acum, toți dintre noi câți vom fi rămas să purtăm cenuşile cele grele ale stelelor şi atomilor, dornici a da seamă încă o dată de ceea ce ni se pare c-a rămas sublim din visurile începutului: aurul pur al pepitelor din acele cenuşi, pe care până şi poetul uită să-l menționeze, el nefiind fizician, nefiind din generația noastră, şi mai ales nefiind, evident, dintre noi. Sunt acele pepite alegeri accidentale din vălmăşagul producției de gânduri a creierului, gândurile frumoase, gândurile răzlețe!

Într-adevăr, gândurile, indiferent de ceea ce vom fi reuşit să trecem din inimă în creier în timpul celor în jur de cinci ani de facultate, ne vin ca de obicei: furtunos, mai ales aiurea. C-aşa e năstimit omul: să reproducă prin sine, inocent ca un copil aruncat în vâltoarea vieții externe pântecelui mamei sale, vălmăşagul dintâi din leagănul sublimei şi eternei mame Gaia. Gândurile aiurea abundă, alimentate mai ales de aiureala socială, de vacarmul ce dă sens vieții majorității oamenilor. Printre ele însă, gândurile răzlețe, am zice accidentale, sunt acele pepite

de aur pe care uneori reuşim să le culegem pe drumul vieții, şi care au darul neprețuit de a se adresa inimii, înnobilând-o. De unde aşadar, şi acea comparație incomparabilă a poetului, care când zice,

Ieşi Zamfira-n mers isteț
Frumoasă ca un gând răzleț

face din gândul răzleț nu numai măsura înțelepciunii, ci chiar chintesența frumuseții. Căci este aici vădit că numai caracterul de *răzleț* dă gândului noblețea imaginii-icoană care-l face potrivit pentru un comparativ al frumuseții dincolo de fire. Cel care va fi avut, o dată măcar, un gând răzleț, înțelege bine acest simplu şi mare adevăr, scut împotriva morții.

Dar nu numai atât: gândul răzleț, în sine, este întruchiparea aceleia dintre frumuseți care-i dincolo de fire! Este imaginea evoluției darwiniene pe planul sentimentului, al vieții interne: fiind cel mai adaptat dintre gânduri – altfel cum ar putea fi răzleț?! – supraviețuieşte prin sine, am zice conform conceptului acelei evoluții dacă n-am şti sigur că este neîntinat. Este însăşi viața – mersul isteț al Zamfirei – şi ne stă la îndemână cu viață. Când tot ce ne mai rămâne este gândul, care vine furtunos, întinat, mai ales aiurea, el nu trebuie să ne copleşească: ne stă în putere – eterna putere a omului om! – să dăm deoparte cenuşa grea a arderii primordiale, pentru a-l găsi răzleț, pentru a alege din el atât pepitele de aur ale bogății curate, cât şi liniştea de a o împărți spre ființă, aşa cum se cuvine bogății curate.

A vrut Domnul cu noi – cei care suntem, şi implicit cei care-am fost – şi-am avut parte şi de acea linişte. Drept pentru care ne simțim aproape obligați la acea împărțire spre ființă. Cartea de față – ce se vrea snop de gânduri răzlețe – va să ne steie şi ea de martor.

N. Mazilu, M. Porumbreanu
24 februarie 2015

Contraprefață: *Jamais deux sans trois*

Cum am putea intitula, altfel, ca generație francofonă și, n-o să omit niciodată a spune, privilegiată, un text introductiv la această a treia lucrare comună?

Din capul locului trebuie să recunosc că, atunci când echipa redacțională anunțase intenția de a sărbători cei 45 de ani de la absolvire cu o nouă carte, prima reacție a fost mai degrabă rezervată. Cumva le socoteam pe primele două drept componete ale unei monade. Antisimetrice, cumva izomorfe și, mai ales împlinind prin juxtapunere un cerc perfect. Nu-mi puneam în niciun caz problema că NOI n-am mai fi avut ce spune, nici că această a treia carte ar fi riscat să fie marcată de o anume doză de *déja vu*. Potențialul ineditului, al echilibrului în diversitate, personalitatea de grup, erau doar cele mai la îndemână argumente favorabile.

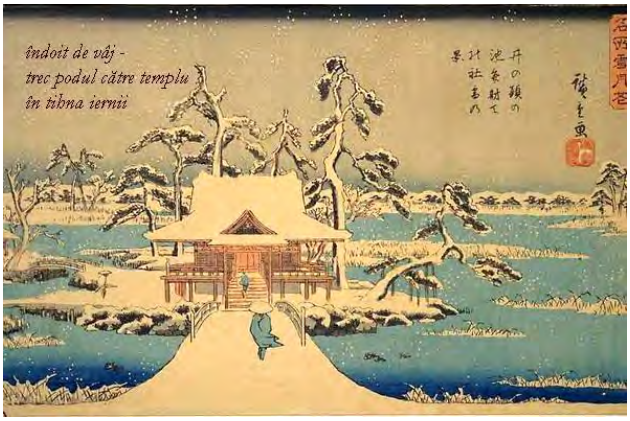
Acuma sigur că cele de mai sus și altele de gen sunt prea puțin specifice generației noastre. Sunt caracteristici mai mult sau mai puțin generale. Totuși, fără falsă modestie, am decelat, în timpul studenției, mai mult în plan intuitiv, un plus de spiritualitate al acestei generații, în raport cu unele din cele anterioare și ulterioare. Revers al medaliei, nicio generație n-a avut un Basarab Nicolescu, precum cea care termina când această generație începea lungul drum.

Și totuși, ce anume definea aburul de rezervă resimțită, tot intuitiv, la anunțul oportunei intenții? Simplu: dacă am comparat primele două cărți cu o monadă, ceva complet, care nu admite o dezvoltare, fie și pe o a treia dimensiune, nu vedeam cum s-ar dezvolta, dincolo de schița inițială, această carte încât ansamblul celor trei să fie organic, iar acest al treilea item să fie un progres pe scara schițată de primele două. Nimic n-ar fi fost mai contraproductiv decât să-mi fi exprimat aprehensiunile de Gică contra. Singura atitudine rezonabilă era *wait and see*. Cu disponibilitatea automată de a-mi aduce măruntul obol, în măsura în care echipa redacțională l-ar fi considerat util. Ei bine, acum, către încheierea agregării cărții, *fair-playul* mă obligă să recunosc că așteptările mi-au fost larg depășite. Poate nu e cartea ideală, în raport cu proiectul, nici n-ar fi fost uman să fie. Sigur e că e mai mult decât mă așteptam să fie.

Mă voi abține, evident, să nominalizez textele care m-au impresionat cel mai mult și pe care le consider vârfuri ale cărții. E de ajuns că acestea există. Și că astfel a fost construită o a treia dimensiune a inspiratului cuvânt NOI.

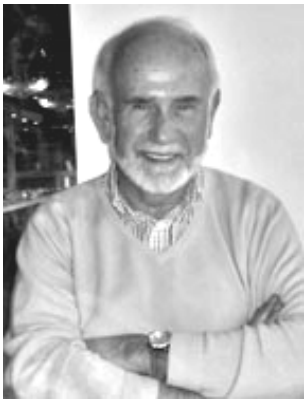
Radu-Ilarion Munteanu

Partea întâi:
Restanțe
(din volumul II)

Utagawa Hiroshige (1797-1858)

DIMITRIE CĂDERE

Portrete de familie

Rămas în urmă cu povestea familiei mele la redactarea volumului II al Promoției, dar obișnuit fiind cu restanțele încă din facultate, iată-mă acum bucuros să adăug acestă contribuție la noul volum. Aventura noastră devine un serial! Eram sigur de altfel că amintirile individuale şi colective sunt practic inepuizabile, aşa că – la treabă! Şi la mai mare…

De mult purtam în suflet povestea de dragoste a părinților mei, începută cum veți vedea mai jos şi terminată, din păcate, cu trecerea lor la cele veşnice, într-o lume pe care n-o mai înțelegeau şi care nu-i mai înțelegea. Vremurile, vârsta, boala, şi-au spus cuvântul şi i-a schimbat, apoi s-au dus, dar prezența lor rămâne înscrisă pe o rază de lumină nestinsă care îmi călăuzeşte şi acum viața. Le dedic pios aceste câteva rânduri, aşternute lângă locul primei lor întâlniri.

Doi îndrăgostiți la Paris

Radu Cădere s-a născut la Iaşi, pe 27 decembrie 1905 – fiu al profesorilor universitari Dimitrie Cădere şi Maria, născută Cocea, cununați la Fălticeni de familia Lovinescu, la cumpăna veacurilor XIX şi XX. La vremea aceea, erau profesori de liceu şi colegi la un moment dat cu d-ra Aneta Checais, care avea să le fie cuscră după mai bine de 40 de ani.

Părinții mei – Radu Cădere (Duțu) şi Mărioara Cazaban (Puss)

La plimbare prin Paris

Familia Cădere e originară din Moldova, de pe Valea Bistriței, sub Ceahlău, din satul Buhalnița, comuna Hangu, unde stră-străbunicul meu a venit din Maramureş la Revoluția din 1848. Fiul său, străbunicul Gheorghe, a devenit învățător şi a construit din banii lui şcoala satului, lângă biserică (monument istoric – ctitorie a domnului Miron Barnovschi pe care tot el a restaurat-o). E înmormântat în curtea ei. A fost căsătorit cu Aglaia Lateş şi au avut doisprezece copii dintre care trei au murit mici. Ceilalți nouă – cinci băieți şi patru fete – au avut destine variate: băieții au mers departe, cu studii superioare, doctorate şi funcții înalte în administrația statului şi în învățământ, iar fetele – deşi dotate şi talentate – au rămas doar cu patru clase primare, după obiceiul vremii. Au fost toate excelente soții, mame şi gospodine desăvârşite.

Radu a absolvit Liceul Internat de la Iaşi, numele său se afla pe panoul premianților. După aceea, a studiat la Şcoala Politehnică din Bucureşti, secția Mine (frecventând în paralel şi cursurile Facultății de filosofie de la Universitate), devenind inginer în 1927. A lucrat la început în industria petrolieră în zona Ploieşti, la societatea Astra Română. În 1932 a plecat la Paris, angajat de Creditul Minier Franco-Român (societate mixtă care vindea combustibili autohtoni în Franța) şi unde a ajuns după câțiva ani în echipa de conducere.

Aici l-a cunoscut, spre sfârşitul anilor ’30, pe Corneliu Cazaban care a devenit unul dintre cei mai buni prieteni ai săi, prietenie nedezmințită până la sfârşitul zilelor. Întâlnirea cu Mărioara, sora lui Corneliu, era inevitabilă. S-a petrecut la Paris, unde viitoarea mea mamă era în vizită la fratele său; când l-a văzut prima oară pe Radu a fost *le coup de foudre* şi cei doi au rămas împreună pentru totdeauna. Mărioara era licențiată în drept, făcuse în paralel Conservatorul şi cânta minunat la pian. Fiind foarte frumoasă, câştigase concursul Miss Moldova spre mijlocul anilor ’30. La finala pe țară, nu a fost însă admisă, sub pretextul că nu reprezintă tipul autohton. Într-adevăr, familia Cazaban era de origine franceză, străbunicul mamei, François Cazaban, stabilindu-se în Moldova la mijlocul secolului XIX. Aici, familia s-a înrudit cu români, dar şi cu alți strămutați, bunăoară Ademollo din Italia şi Kecais (deveniți Checais) din Austria. Mama era deci un hibrid european având în părți egale moştenirea celor patru țări: Franța (dominantă prin nume şi tradiție), România (bunica dinspre mamă era fata lui Costache Negri), Italia şi Austria. Cazabanii, chiar cei născuți în țară, erau bilingvi şi au trecut în general la ortodoxie.

La izbucnirea războiului, tata s-a întors în țară, abandonându-şi situația şi doctoratul de stat pe care îl începuse la Paris. Părinții mei s-au căsătorit la

Bucureşti în ianuarie 1944 într-o ambianţă plină de căldură, în pofida vremurilor cumplite, înconjuraţi de rude şi prieteni, printre care Ludovic şi Aneta, părinţii Mărioarei, scriitorul Alexandru Cazaban, actorul Jules Cazaban, scriitorul Vasile Lovinescu, profesoara Maria Codreanu (sora tatei). Un regret: absenţa bunicilor dinspre tată, chemaţi la Domnul la începutul anilor ’40.

La nunta părinţilor, de la stânga la dreapta: actorul Fory Etterle, mama, actorul Jules Cazaban (frate al mamei), tata

În timpul războiului şi după sfârşitul lui, Radu Cădere a rămas în ţară, cu dorinţa de a o sluji, refuzând mai multe propuneri de a lucra în străinătate. Până în 1951, a fost director tehnic la ACEX, întreprinderea de stat care se ocupa cu exploatarea zăcămintelor miniere. Muncea de dimineaţa devreme până seara târziu. Îl vedeam mai mult duminica. Dat afară de comunişti, a trecut în învăţământ devenind conferenţiar la Institutul de Petrol, Gaze şi Geologie din Bucureşti, cu sprijinul distinşilor academicieni şi profesori Gh. Macovei şi G. Murgeanu, geologi, buni prieteni ai familiei. La vremea aceea, învăţământul ştiinţific era – încă – o cetate de salvare pentru intelectualii cinstiţi.

Radu şi Mărioara au avut doi copii: subsemnatul – Dimitrie – născut în 1947 şi Maria-Daniela – născută în 1951, ambii stabiliţi acum în Franţa.

În anii ’50, cei mai negri, tata ne ducea în fiecare duminică la biserică, fără să se sinchisească de urmări; şi urmări au fost: anchetat de securitate s-a îmbolnăvit grav şi mulţi îl credeau pierdut, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi-a revenit şi a putut să-şi continue viaţa de familie şi profesională. În anii ’60, în paralel cu catedra de la IPGG, a intrat şi în cercetare la Institutul de Studii şi Cercetări Hidrotehnice ca şef al secţiei de ape subterane, devenind – din spusele celor pricepuţi – un specialist mondial în acest domeniu. După deschiderea din 1965, şi-a reluat legăturile cu lumea ştiinţifică din Occident şi a reînceput să călătorească, participând la principalele congrese de geologie din Europa. Bună ocazie pentru a se reîntâlni cu Theodor Cazaban, fratele mezin al mamei – corespondent la *Vocea Americii* şi *Europa Liberă* – cât şi cu prietenii rămaşi la Paris, Mărioara însoţindu-l aproape de fiecare dată.

Radu Cădere a scris mai multe volume de specialitate şi obişnuia să ţină conferinţe de popularizare a ştiinţelor, pe care le pregătea meticulos. După redactarea notelor, textul era dactilografiat de mama, care i-l citea ultima oară înainte de plecare, el stând întins – cu ochii închişi – ca într-un somn. În sală, în faţa auditoriului, vorbea întotdeauna liber, timp de o oră sau două, fără să aibă nevoie de hârtii.

Ca profesor şi-a ajutat studenţii, mai ales pe cei săraci, dar muncitori, asemenea părinţilor şi bunicilor săi, o veche tradiţie a familiei Cădere; de mulţi s-a legat, pe unii i-a cununat şi le-a botezat copiii, lăsându-le o amintire de neşters. Casa părinţilor era mereu deschisă celor dragi, mai ales de sărbători şi aniversări.

Radu Cădere şi-a terminat cariera la Consiliul Superior al Apelor, ieşind definitiv la pensie la 75 de ani; a continuat să scrie – ultima carte terminând-o la 84 de ani – şi să participe la congrese, conferinţe şi alte manifestări ştiinţifice din domeniul geologiei.

Una dintre pasiunile sale era să călătorească şi mai ales să meargă pe jos; în mod normal, până aproape de sfârşitul vieţii (a trecut la Domnul în 1993 la mai bine de 87 de ani) făcea zilnic câţiva kilometri, în pas alert.

Se ruga mult şi a ajutat multe biserici, o seamă de duhovnici fiindu-i prieteni apropiaţi şi vizitatori frecvenţi ai familiei. În anii de prigoană, între 1955 şi 1957 n-a ezitat să mă trimită la lecţii clandestine de religie ţinute la el acasă de părintele Mateescu, parohul bisericii Visarion de lângă Piaţa Romană.

Odihneşte alături de Mărioara sa, în acelaşi mormânt cu Jules şi Irina Cazaban, la cimitirul Bellu, uniţi pentru veşnicie.

*** * ***

Câte ceva despre bunicul dinspre tată şi fraţii săi

Dimitrie Cădere (bunicul) şi soţia sa Maria alături de copiii lor: Duţu (tata), Ica, Didia şi Torel

Dimitrie Cădere: absolvent al Universităţii din Iaşi (ştiinţe naturale), doctorat în geologie la Viena, profesor universitar de Fizică şi Geologie tot la Iaşi, autor de manuale, secretar de stat la Ministerul Instrucţiunii publice. A avut patru copii, două fete şi doi băieţi.

Nicolae Cădere: doctor în medicină, inspector sanitar judeţean. Nu a avut copii.

Victor Cădere: doctor în drept, profesor universitar la Oradea, Cluj şi Paris, autor de manuale, rezident regal, secretar de stat la Ministerul de Interne, ambasador la Varşovia, Belgrad şi Lisabona (unde l-a avut ca ataşat cultural pe Mircea Eliade), misiuni la Liga Naţiunilor.

A contribuit activ la întoarcerea în ţară a lui Carol al II-lea, dar s-a îndepărtat de el când regele a început să o ia razna. Ca om de stat şi diplomat a avut acţiuni importante pe plan internaţional, cum ar fi:

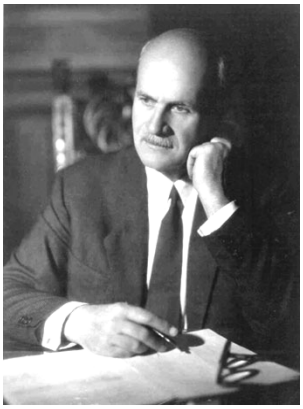
- Repatrierea în 1921 a prizonierilor de război români transilvăneni din armata austro-ungară capturați de ruși între 1914-1917 şi împinşi apoi de bolşevici până la Vladivostok; soldații, câteva mii, s-au întors acasă pe calea maritimă ocolind continentul asiatic;

Teodor (Torel, chirurg, doctor în medicină), Maria (Ica, profesoară de fizică) şi Radu (Duțu, tatăl meu) la maturitate

- Primele contacte oficiale cu URSS / Litvinov privind problema Basarabiei în anii ’30;
- Negocieri cu aliații la Lisabona în 1942-1943 pentru ieşirea României din Al Doilea Război Mondial.

S-a întors în țară în 1945 cu motonava „Transilvania“, scăpată în mod miraculos de distrugerile războiului prin isteţimea comandantului său şi care a recuperat mulți români aflați în occident la vremea aceea, culegându-i – într-un periplu celebru – din principalele porturi ale Mediteranei.

„Bădia“ Victor

Corneliu Cazaban, fratele mamei, era printre pasageri. Victor cu familia s-au îmbarcat la Marsilia, neascultând sfaturile celor care le spuneau să nu se grăbească… Au ajuns la Constanța – ocupată de sovietici – în 1945, puțin timp după instaurarea guvernului Groza şi când au înțeles ce se întâmplă era prea târziu… Condamnat în 1952 de comunişti în lotul demnitarilor fostului regim, a făcut ani de temniță grea la Jilava şi Sighet. Eliberat în 1956, ca urmare a demascării unui proces trucat (paradoxal pentru vremea aceea, datorită probabil intervenției lui Petru Groza – care îl stima de când l-a cunoscut ca profesor la Universitatea din Cluj) a trăit modest, ajutat de familie. Este perioada când îl întâlneam des şi ascultam cu nesaț poveştile sale, spuse pe un ton sfătos, care începeau invariabil cu „măi băiete“ şi se terminau cu un cuvânt de învățătură. Fiind singurul băiat „Cădere“ din generația mea, considera de datoria lui să mă educe în spiritul tradițiilor familiei. În 1967, a părăsit România, fiind invitat ca profesor asociat la Sorbona prin decret al preşedintelui De Gaulle. O personalitate confirmată, un destin excepțional care începe să iasă la iveală în mod public (cărți în pregătire, teză de doctorat). A avut doi băieți, cel mic fiind artistul plastic de renume mondial Andrei/André Cădere. Amândoi sunt decedați, fără urmaşi. Datorită lui „bădia Victor“ şi a simpatiei pe care mi-o purta am ajuns în Franța la sfârşitul anului 1979; el mi-a făcut celebra „*chemare/lettre d’hébergement*“, document indispensabil la acea vreme pentru obținerea vizei. Bucuria revederii a fost însă de scurtă durată, Domnul chemându-l la El la numai două luni după sosirea mea. Pentru tot ce a făcut pentru mine, îl alătur bunicilor mei.

Octav Cădere: doctor în drept, avocat la Baroul din Iaşi. Nu a avut copii.

Prezentarea scrisorilor de acreditare în calitate de ministru plenipotenţiar al României în Polonia

Paul Cădere: devenit preot (în tradiţia familiei unul dintre copii fiind hărăzit Bisericii). A avut – se pare – copii, dar s-a îndepărtat de familie şi nu mai ştim ce s-a întâmplat cu el şi cu ai săi.

← Vizită protocolară la ambasada regală a României de la Varşovia: Nicolae Titulescu (ministrul de externe), Mareşalul Pilsudski (preşedintele Poloniei), ministrul de externe al Poloniei, ambasadorul Victor Cădere

Câteva generalităţi şi despre Cazabani: o carte apărută în 2004 reface istoria documentată a familiei din România. E abundentă, evocă numeroase personalităţi atât din domeniul artistic (mai cunoscuţi, printre care: actorul Jules Cazaban, regizoarea Sorana Coroamă, compozitorii Mansi Barberis şi Costin Cazaban, sculptorul Ion Irimescu, scriitorii Alexandru Cazaban şi Theodor Cazaban, criticul de teatru Ion/Jean Cazaban) cât şi din cel ştiinţific, medical şi financiar.

În Franţa, patria lor străbună, prima referinţă onomastică apare în secolul XIV în sud-vest, lângă Lourdes. Istoria familiei directe e clară însă de-abia din secolul XVII, când strămoşul Jean Cazaban a ajuns primar al oraşului Carcassonne şi patronul manufacturii regale de ţesături. Probabil că i-a mers bine, pentru că şi-a construit în apropierea urbei un vast domeniu care există şi în ziua de azi. E înconjurat de vii (există un vin Cazaban!) şi are alături un turn mai vechi, rămăşiţă a unei mânăstiri medievale (e de fapt clopotniţa fostei biserici) devenit şi cunoscut acum drept *La tour des Cazaban*.

În 2007, am organizat împreună cu verii mei un simpozion comemorativ al familiei, invitând şi Cazabani francezi get-beget. În Franța sunt la ora actuală cam 750 de familii care poartă acest nume, greu de crezut că toți sunt rude! Ne-am limitat la cei din zonă şi am contactat câteva zeci dintre ei. Mulți au venit şi ne-am simțit foarte bine împreună, o parte şi-au descris propria istorie şi genealogie, dar n-am găsit nicio relație de înrudire incontestabilă.

Familia din branşa română a mai rămas câteva zile între Carcassonne şi Marea Mediterană, petrecând o vacanță de neuitat. Câteva amintiri, în cele ce urmează.

Subsemnatul, pe tărâmurile strămoşilor moldoveni, la poalele Ceahlăului, la începutul anilor '60… →

* * *

Documente comemorative ale întâlnirii de la Carcassonne

D'HIER ET D'AUJOURD'HUI

De la Barbacane en Roumanie

1853. Un maçon des faubourgs part en Moldavie avec sa famille.

Assez loin après les noms les plus fréquents dans notre département, Garcia, Martinez et Sanchez, plusieurs foyers de Carcassonne et de l'Aude portent le nom de Cazaban. Il semble que les diverses branches viennent de l'arrivée de Jean Cazaban, peut-être du sud-ouest du royaume, vers 1630. Bien installé comme marchand, il se marie sur la paroisse Saint-Michel et il bénéficie d'une protection intéressante : son premier né, Jean Anne, a pour parrain le juge mage Anne de Roux. Son fils Jean obtient un brevet pour faire enregistrer son blason dans l'armorial du Languedoc, au titre de sa profession.

En 1730, un de ses descendants portant le même prénom devient inspecteur des manufactures et achète une métairie à Villegailhenc, à partir de laquelle il introduit un fourrage nouveau, l'esparcet ; il y installe une manufacture pour la fabrication des draps, puis il acquiert le domaine de Boissec sur la commune actuelle de Palaja et lui donne son nom. On connaît davantage les bâtiments proches de la route par la présence d'un pigeonnier, marquant l'ancienne existence de l'église de Saint-Foulc, possédée par le monastère de Lagrasse.

Dans ce quartier animé aux pieds de la Cité, la rue de la Barbacane abritait de nombreux artisans et leurs proches, au début du siècle suivant : à côté des tisserands, des rétorseurs et des fileuses, des marchands de chevaux, on comptait les spécialistes du bâtiment, menuisiers, plâtriers ou maçons. Parmi ces derniers, les Cazaban pouvaient affirmer leur présence dans le quartier depuis trois générations et chacun connaissait leurs capacités dans la taille de pierres et la construction.

"Magnou"

Une douzaine d'années après sa naissance en 1810, François apprenait déjà les rudiments du dessin et la pratique technique des chantiers auprès de son père Pierre, dont la signature élégante prouvait la qualité de son instruction. On ne sait si le surnom de "Magnou" venait de sa haute taille ou de sa qualité d'aîné. Après avoir obtenu la propriété de deux champs, avec le consentement de ses parents, le jeune François prit pour épouse Marguerite Fabre en 1835 dans l'église Saint-Nazaire. Alors les naissances se succédèrent : Pierre, l'année suivante, Jeanne, Jules, François-César. Avec les trois enfants encore en vie, en 1846 il répondit à une mission du gouvernement français pour soutenir les nouveaux colons français qui s'installaient en Algérie. Comme ingénieur, il organisa les chantiers pour l'adduction d'eau à Alger. Sept années après, il apprit l'appel d'offres de la province de Moldavie pour consolider ou construire le réseau routier. Le décès prématuré de sa femme autorisa un deuxième mariage et la naissance de onze nouveaux enfants, en Roumanie.

Le Carcassonnais François Cazaban, 1810-1896. *Collection privée.*

Intégrés en Roumanie

Dans ce pays marqué par un attachement francophile, la famille Cazaban s'intégra avec facilité et l'ingénieur en chef du département Cazaban fit moderniser les routes et construire des édifices publics ; les plans existent encore à la bibliothèque de Jassy. Sa descendance se divise en poursuivant une carrière de technicien et en développant des capacités multiples dans le domaine de l'enseignement ou de la photographie. La dynastie Cazaban se forme ainsi surtout à partir des fils Pierre et Jules, nés dans l'Aude, et la diversité des professions s'étend aux mathématiques, à la médecine et aux arts. On découvre aujourd'hui des écrivains et des gens de théâtre, des artistes plastiques, des musiciens et cette réussite individuelle et familiale provient de la descendance autant masculine qui porte encore le nom que féminine.

Jean-Louis Bonnet

Rendez-vous

Les valeurs des Cazaban ont résisté avec le temps, même si le décès du "patriarche" François en 1896 a marqué cette famille dont la fierté de la continuité et l'amour de la France sont remarquables.

Pendant la Seconde Guerre mondiale, l'occupation de la région par les soviétiques a entraîné le départ des diverses branches d'abord à Bucarest, ensuite en France et dans le monde.

Amoureux de leurs racines audoises, certains ont organisé une rencontre familiale à Carcassonne, deux siècles après la naissance de François Cazaban.

Ils viennent de réunir les cousins résidant dans notre pays, aux États-Unis, au Canada, en Allemagne, en Suisse et en Roumanie.

Ils avaient eu la délicate attention d'inviter d'autres Cazaban de Carcassonne, d'Escueillens, de Perpignan ou de Bordeaux.

Une initiative particulièrement heureuse en cette première année de l'entrée de la Roumanie dans la communauté européenne.

Ecouri în presa locală

Simpozionul Cazaban la Carcassonne: primăriţa adjunctă (cultură) a municipiului salută asistenţa; în faţă, părintele stareţ şi un călugar de la mănăstirea românească de la Cantoque, din apropiere, invitaţi să binecuvânteze adunarea

Recepţia finală cu o parte dintre participanţi – români şi francezi – pe fundalul citadelei

<u>Sus</u>: Cazabanii din România (dar acum risipiți prin lume) la intrarea domeniului strămoşesc, lângă Carcassonne. În frumosul medalion din partea de sus a porții sunt înscrise inițialele JC - Jean Cazaban. <u>Jos</u>: Aceiaşi, în fața turnului Cazaban

CAZABAN

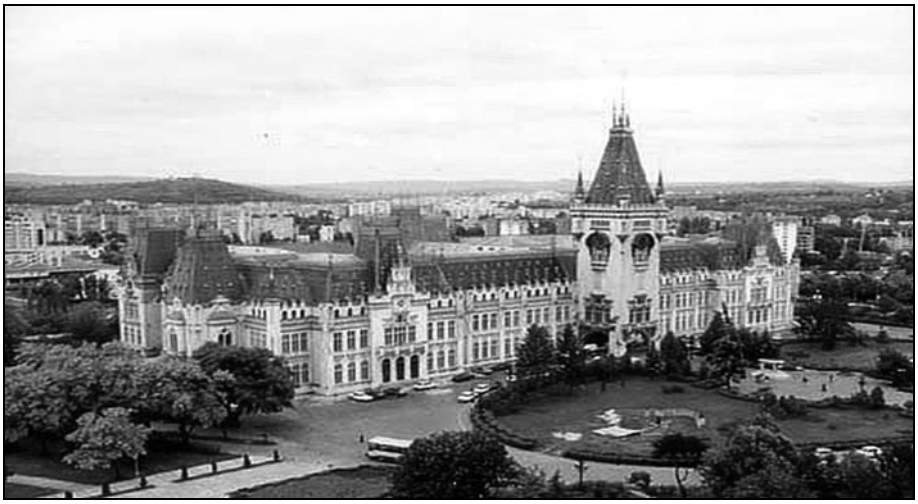
France – Roumanie

Une histoire de 310 ans

CARCASSONNE

2 JUILLET 2007

HOTEL DES TROIS COURONNES

François Cazaban

Province du Languedoc. fol. 715.

Généralité de Carcassonne. N°. 7°.

PAR ORDONNANCE RENDUE le deux^e du mois d'Août de l'an 1697. par M^rs les Commissaires Généraux du Conseil députés sur le fait des Armoiries.

Celles de Jean Cazaban, Marchand de Carcassonne.

Telles qu'elles sont ici peintes & figurées, après avoir été reçues, ont été enregistrées à l'Armorial Général, dans le Registre cotté Montpellier, en conséquence du payement des droits reglés par les Tarif & Arrêt du Conseil, du 20 de Novembre de l'an 1696. en foi dequoi, le présent Brevet a été délivré par Nous CHARLES D'HOZIER Conseiller du ROI, & Garde de l'Armorial Général de France, &c. A Paris le Dixième du mois d'Octobre de l'an 1697.

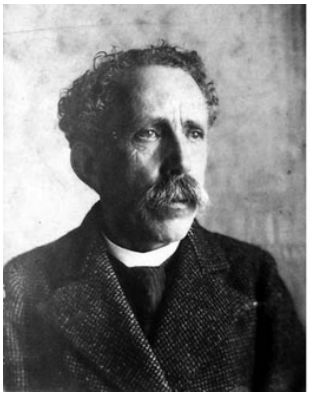
Diploma din 1697 atribuind armoriile familiei

Pauline Walter

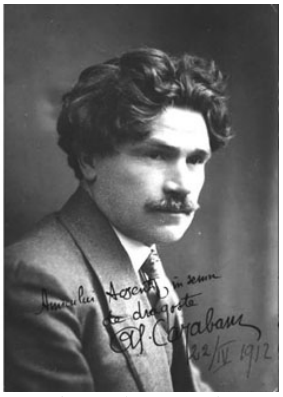
François, Pauline şi o parte dintre copiii lor

Jules Cazaban (inginer, bunicul mamei)

Ludovic Cazaban (inginer, tatăl mamei)

Alexandru Cazaban (scriitor, unchi al mamei)

Camera clepsidră

Una dintre dorinţele cele mai arzătoare ale unui tânăr (şi nu numai) era şi este de a avea camera sa! Locuinţa părinţilor mei era destul de confortabilă după canoanele de atunci; să ne amintim că în paradisul clasei muncitoare oamenii erau puşi iniţial de-a valma, claie peste grămadă, în puţinele apartamente disponibile, luate de la alţii. Vilele, se cuveneau, bineînţeles, reprezentanţilor poporului! Copilăria şi adolescenţa le-am petrecut dormind în sufragerie, pe unde circula toată lumea, inclusiv noaptea. Sosirea definitivă la noi în casă a bunicii şi a surorii sale a adăugat o nouă generaţie pe lângă cele două deja existente, eram de acum şase persoane în patru camere!

Apartamentul, destul de prost conceput, avea totuşi o oază de linişte: o verandă de 8 m^2, complet separată, orientată spre sud, unde temperatura iarna era aceeaşi cu cea de afară, iar vara se putea ajunge cu puţin noroc pe la 50°C. După bacalaureat şi examenul de admitere la Facultatea de Fizică, în vara lui ’65, am luat o hotărâre radicală: să colonizez acest spaţiu! Între timp, veranda devenise un depozit de vechituri, aşa că a trebuit să încep cu golirea sa (din fericire era destul loc în pod), cu izolarea contra căldurii (ziare lipite pe ferestre) şi mobilarea sumară a spaţiului vital astfel dobândit. Spre sfârşitul lui iulie eram instalat, transpirat şi fericit dar, după câteva luni, temperatura începuse să scadă vertiginos… În pofida insistenţelor părinţilor, am refuzat să revin în sufragerie!

Tata a înţeles că proiectul este ireversibil şi a procedat înţelept şi rapid la o amenajare demnă de orice spaţiu locuibil: izolarea pereţilor, duşumele, sobă cu gaze; acum, aveam cu adevărat camera mea! A urmat o laborioasă distribuţie a reperelor mele vizibile de atunci: icoane, tablouri, cărţi, magnetofonul. Dar, mai erau şi cele care nu se vedeau, toate visele şi frământările mele de tânăr, care umpleau la rândul lor spaţiul în felul lor...

După opt ani de zile am părăsit acest mic paradis, nu înainte de a-i dedica următoarele rânduri:

CAMERA CLEPSIDRĂ

În camera clepsidră fiecare fir de nisip este o amintire,
Sau un vis care se cerne printre atâtea altele.

Timpul, oamenii, patimile, trec dintr-o parte într-alta
Într-un şuvoi devorant, neîntrerupt.

Camera clepsidră este universul închis al gândurilor nerostite
Ce-şi caută scăparea, dar sunt mereu vălmuite într-un loc identic,
De unde se vor întoarce aceleaşi, întotdeauna.

DAN GALERIU

În trenul către Fujy – 2010

O vizită la templul ISE (Japonia) sau viața secretă a unui profesor invitat

Motto: Japonezii se nasc Shintoişti şi mor Buddişti.

În primii mei 15 ani de viață mama mi-a explicat cum impresionismul a fost influențat de *ukiyo-e*, iar tatăl meu mi-a vorbit despre sensul onoarei şi datoriei la japonezi (*Bushi-do*).

M-am întâlnit prima dată cu un cercetător ştiinţific japonez după 1990, la unele conferințe. Mai târziu, am lucrat cu ei atunci când am fost în Canada, la un amplu experiment canadiano-japonez pe probleme de tritiu.

În 1995, Agenția de Ştiință şi Tehnologie din Japonia a invitat un specialist canadian de la AECL pentru un stagiu cu o durată mai mare, ca specialist străin. El a refuzat, dar canadienii m-au recomandat pe mine! În primăvara anului 1996, după o perioadă cu probleme personale de sănătate, am primit invitația. Am acceptat. Sunt profund obligat colaboratorilor mei canadieni pentru că mi-au oferit oportunitatea de a cunoaşte Japonia.

Am detaliat vizita mea la templul oraşului Ise pentru că a fost singura mea călătorie făcută de unul singur la un templu. În prima mea călătorie în Japonia, am fost la Universitatea din Hiroshima. După ce am vizitat memorialul atomic Hiroshima, am luat autobuzul spre templul Shinto Izumo Taisha. Mai târziu, colaboratorii şi profesorii mei din Japonia m-au ajutat să vizitez temple celebre în Mito, Nikko şi Tokyo. Am fost găzduit la Institutul Național de Ştiințe Radiologice, Inage, nu departe de Tokyo. Luam trenul spre Kamakura, un loc din vechea Japonie, dar nu numai pentru a vizita temple-shinto. Când am stat mai mult la Kyoto şi Uji, celebrele temple erau la doi paşi, aşa că nu am mai făcut vreo călătorie.

Am căutat pe Google *famous shrines in Japan* (temple celebre în Japonia) şi am vizitat o mulțime.

De ce?

Pentru a supraviețui astăzi trebuie să ne înțelegem rădăcinile. Aici şi acolo.

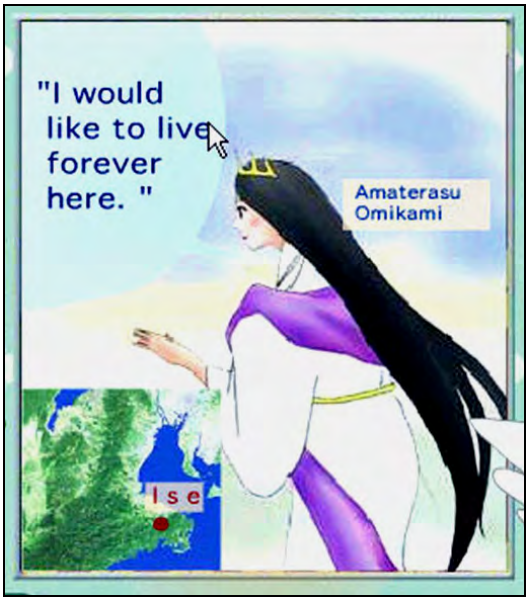
Shinto înseamnă calea zeilor. *Shintoismul* este o religie veche din Japonia, apărută încă dinainte de anul 1000 î.e.n. Este cea mai răspândită religie din Japonia, practicată de aproape 80% din populație, dar numai un mic procent se identifică drept „Shintoişti“. Azi există aproximativ cinci milioane de Shintoişti în mod oficial. Adepții Shintoismului cred că există spirite în natura înconjurătoare. Un templu *Shinto (Jingu)* este o structură al cărei scop principal este de a găzdui („venera“) unul sau mai mulți zei – *Shinto kami*.

Kami sunt definite în limba engleză ca „spirite“, „esențe“ sau „zei“, care se referă la energia generatoare a fenomenelor. *Kami* (în japoneză se scrie: 神) sunt spirite sau fenomene care sunt venerate în religia *Shinto*. Acestea sunt elemente din natură, animale, forțe de creație din univers, precum şi spirite ale decedaților veneraţi. Mulți *Kami* sunt considerați ca fiind cei mai vechi strămoşi ai unei familii, iar unii strămoşi devin *Kami* la moartea lor, dacă au fost capabili să întruchipeze valorile şi virtuțile unui *Kami* în timpul vieții. În *Shinto, Kami* nu sunt separați de natură, ei sunt din natură, având caracteristici pozitive şi negative, bune şi rele. Ei sunt manifestări ale lui *Musubi* (結び), energia de interconectare a universului şi sunt considerați exemple către care trebuie să tindă omenirea.

Kami se referă la divinitate, sau esența sacră, şi nu există diferență între singular şi plural. *Kami* şi oamenii nu sunt separați; ei există în cadrul aceleiaşi lumi şi îşi împart complexitățile interrelaționale.

Marele templu *shinto* de la Ise, din prefectura Mie, este, împreună cu Izumo-Taisha, templul cel mai reprezentativ şi cu o importantă semnificație istorică din Japonia. Intrarea se face trecând un pod peste râul sacru. Un *torii* este poarta japoneză a unui templu shintoist, care marchează simbolic tranziția de la sacru la profan şi invers.

Ise Jingu este format din două temple: templul exterior (*Geku*), care este dedicat lui *Toyouke*, zeitatea *Shinto* care are grijă de îmbrăcăminte, hrană şi locuință, iar templul interior (*Naiku*), consacrat zeității celei mai venerate, *Amaterasu, Zeița Soarelui*.

Naiku şi *Geku* se află la câțiva kilometri unul de celălalt, la poalele dealurilor împădurite dens. Spre deosebire de alte temple *Shinto*, templele Ise sunt construite într-un stil arhitectonic pur japonez, care nu prezintă aproape nicio influență de pe continentul asiatic. Se crede că primele temple *Naiku* au fost construite începând cu secolul III, iar *Geku* din secolul V.

Naiku şi *Geku* sunt reconstruite la fiecare 20 de ani, în conformitate cu o veche tradiție *Shinto*. În pregătirea pentru reconstrucție, este lăsat special un lot gol lângă fiecare templu, necesar pentru următoarea reconstrucție. Cea de-a 62-a reconstrucție a templului de la Ise a fost finalizată în 2013. Următoarea reconstruire (cu numărul 63) va avea loc în 2033.

Deşi eu sunt creştin ortodox, intram în templu cu un profund respect, după ritualul de purificare. De fapt, în urmă cu mai mult de 2000 de ani, strămoşii mei se închinau SOARELUI într-un mare sanctuar plin de copaci şi pietre uriaşe.

Înainte de a intra în lăcaşul sfânt, e obligatoriu să-ți purifici trupul şi mintea, prin câteva reguli care trebuie urmate:

1 - mai întâi se spală mâna stângă;
2 - apoi se spală mâna dreaptă;
3 - ia apă în căuşul palmei stângi şi clăteşte-ți gura cu ea;
4 - spală-ți mâna stângă;
5 - varsă restul de apă pe suportul polonicului (cănii);
6 - pune polonicul (cana) în poziția inițială.

Un preot shintoist are multe îndatoriri. Printre altele, aprinde focul sacru în maniera de acum 2000 ani.

Curățenia este tot un ritual.

Am plecat de la Kyoto pentru a vizita Marele Templu ISE cu trenul, într-un weekend din 2005. (Kyoto – Iseshi *via* Yamatoyagi Express: aproximativ 3 ore pe calea ferată Kintetsu).

De la fereastra trenului am făcut câteva poze şi, de asemenea, de la gară până în oraş şi apoi până la templu.

După vizita la templu, am mers în oraş şi la festival.

Vedere de la fereastra trenului: peisaj japonez

Peisaj japonez

Peisaj japonez

Pe drumul de la gară la templu

Poarta templului ISE (torii)

Preot shintoist aprinzând focul sacru

Râul sacru

Podul peste râul sfânt

Templul ISE – vedere oficială

Templul ISE – fotografia mea

Templul ISE

Templul Kamakura

Copaci sacri în care sălăşluiesc zeii (kami)

Calul sacru – kami pot fi găzduiți şi de animale

Curăţenia este tot un ritual

Moment folcloric în parcare

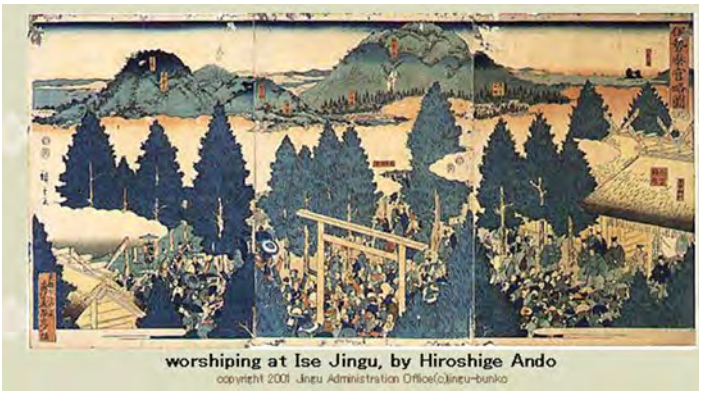
Festival în oraşul Ise

Muzeul EDO din Ise

Am adăugat câteva cuvinte despre Hiroshige, cel care a introdus Japonia printre impresioniştii europeni.

Utagawa Hiroshige (în japoneză: 歌川広重), de asemenea cunoscut sub numele Ando Hiroshige (în japoneză: 安藤広重, 1797 – 12 octombrie 1858), a fost un artist japonez *ukiyo-e*. El a fost considerat ultimul mare maestru al acestei tradiţii. Lucrările lui Hiroshige au avut o influenţă marcantă asupra picturii occidentale de la sfârşitul secolului al XIX-lea, ca o parte a tendinţei numită Japonism. Artiştii occidentali au studiat îndeaproape compoziţiile lui Hiroshige, iar unii, cum este Van Gogh, au pictat copii ale litografiilor lui Hiroshige.

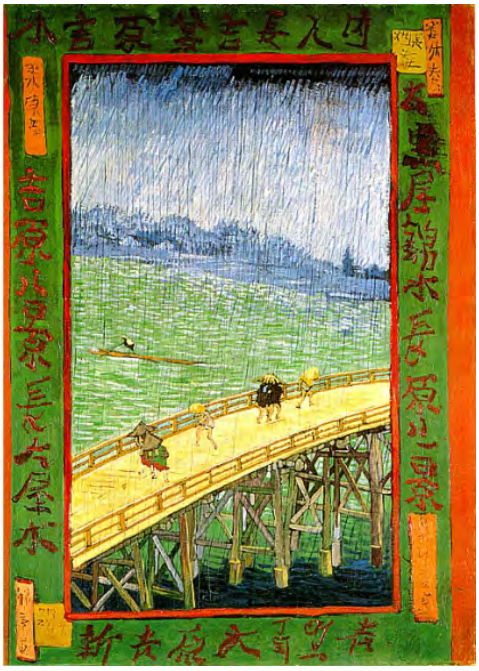
Hiroshige Ando – *Pelerinaj la Ise Jingu*

Kunisada – *Portretul lui Hiroshige*

Hiroshige – *Podul Ōhashi și Atake în ploaie*

Van Gogh – *Japonia: pod în ploaie*

NOTĂ. Aceasta este prima mea contribuție pentru reuniunea din 2015 a grupului de fizicieni de la Universitatea din București, seria 1970 – fizica70@googlegroups.com. Unii sunt pensionați în România sau în străinătate. Puțini sunt încă la serviciu. Sunt convins că nu mulți au văzut Japonia şi copiii şi nepoții lor sunt fascinați. Altă dată, putem împărtăşi şi alte impresii, experiențe, fotografii.

ANA ALEXANDRA MURTAZA (ERHAN)

Cu taximetrul...

De-abia-mi dezlipisem privirea de pe Mercedesul negru, elegant, ultimul tip, din care coborâse Richard – cam de vreo 7-8 ani – să pupe mâna doamnei diriginte la indicațiile lui taică-său, când un taxi frână brusc, ca un țipăt, la o jumătate de metru de mine.

— Ia fii atent aici, mormăi Sergiu...

— Ascult, şefu'.

— O duci pe doamna dirigintă la Agenția de pe Brezoianu. Cursa face maximum 8 lei. Ține-aici 15, dar faci şi discuție intelectuală cu dânsa, clar?

Instalată pe bancheta din spate, priveam spatele solid şi ceafa bronzată a şoferului.

— Doriți să discutăm ceva anume?

— Păi, hai să zicem, despre muzică, îi răspund eu.

— Ok. Aici m-ați lovit, pentru că eu am absolvit Liceul Dinu Lipatti la clasa de flaut şi unde, la un moment dat, m-au lăsat corijent la Istoria muzicii, pentru că n-am ştiut în ce perioadă – anul naşterii şi anul morții – a trăit Gluck. Şi bine mi-a făcut! Am absorbit cu pasiune, toată viața, istorii legate de viețile muzicienilor...

— Pe care îl considerați mai valoros? Pe Beethoven?

— A, nu! Pentru mine sunt doar Mozart şi Chopin, dar l-aş adăuga şi pe Ceaikovski. Toți ceilalți au preluat şi prelucrat motive muzicale din creațiile altora. Păi ce-a făcut nou sub soare Mahler, Mendelsohn sau chiar Paganini?

— Dar, în ce priveşte opera, vă place mai mult Verdi sau Wagner?

— Verdi, bineînțeles. Nu pot suporta ritmul, presiunea nemțească, pe care ți le impune Wagner.

— Acum e foarte la modă Bela Bartok. Plus că e român, de-al nostru, nu?

— Nicidecum! E ungur! Dar fiind din Transilvania, are şi motive din folclorul românesc... Dar, uite c-am ajuns. Mi-a făcut plăcere să discut cu dumneavoastră. De obicei călătorii mei îmi dau o adresă pe un ton răstit, ca unei slugi, iar apoi, ori stau absenți, ori privesc cu indignare aparatul de taxare sugerându-mi, pe un ton bănuitor şi agasat, variante de traseu. Dar, oricum, eu cunosc mai bine ca ei noile reglementări privind circulația prin oraş...

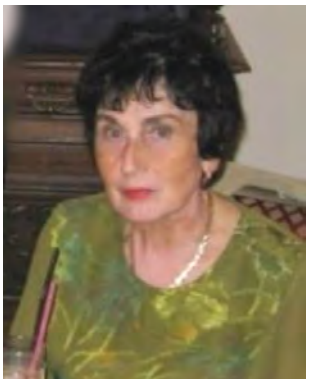
— Mulțumesc domnule. A dat Dumnezeu să vină şi primăvara, iar eu am să fredonez toată ziua Mozart... şi vă mulțumesc...

Partea a doua: Un altfel de interviu

Utagawa Kunisada (1786-1865)

MARIA AXINTE

Motto:

Să învățăm de la ei, de la pinguini:
să rezistăm, să fim, să mai fim…

Să protejăm amintirile. Să le lăsăm celor ce vor urma.
Ei le vor duce mai departe şi nu vom fi uitați.
Se va şti că şi **NOI** am fost pe aici...

„Să învățați de la ei, de la pinguini! În veşmintele lor nobiliare ei apără.
Apără tot ce trebuie apărat. Se protejează pe ei înşişi,
îşi apără puii, se apără unii pe alții, fără invidie, în vreme de restrişte,
ca să reziste, să mai reziste un timp, o vreme...“

Aşa îmi şoptea, cu buzele tremurânde, tatăl meu.
Încă nu este târziu să-i ascult povața. Încă nu ştiu dacă m-am maturizat...
L-am surprins şi pe el, invocând, cu melancolie, copilăria.

„Copilăria nu se mai aude,
a rămas printre relicve, printre amulete.
Zâmbetul a scăpat, a pălit,
ochii apun în cearcăne violete.“
Emil Botta,
A VII-a indulgență

„Să păstrezi amintirile! Să mă păstrezi în amintirea ta!
Să păstrezi şi amintirile mele pe care eu ți le-am împărtăşit!
Ştiu, sunt puțin egoist. Aş vrea să mai trăiesc, măcar să mai
supraviețuiesc prin amintirea pe care tu o vei mai păstra şi în
care eu, tatăl tău, voi mai fi pe aici, pe lângă tine...
E rândul tău să mă aperi... să mă aperi de uitare.“

Aşa îmi şoptea tatăl meu, cu buzele tremurânde,
în timp ce lacrima morții, în colțul ochiului său stâng,
strălucea...

„E rândul tău să mă aperi... să mă aperi de uitare.“
Aşa îmi şoptea tatăl meu...

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: E foarte veche această amintire a mea... Să fi avut între un an şi jumătate şi doi ani. Nu puteam vorbi bine şi nici nu mergeam în picioare... „Aca“, aşa îi ziceam. Era o casâncă înflorată, din lână. Era moale şi îmi plăcea să o simt pe obrazul meu. Nu puteam să dorm fără ea.

Părinții mei aveau o bucată de pământ mai departe de sat (cam la 4-5 km). Până acolo era convenabil de mers cu căruța. Avea un... „portbagaj“ încăpător. M-au luat în covată şi au pus lângă mine şi basmaua de lână, înflorată... Şi mare nenorocire: la plecare au uitat-o la câmp, iar eu nu puteam să adorm fără ea. Îmi aduc aminte cu duioşie cum tatăl meu îmi alina durerea. Mi-a promis că dimineața se va duce să-mi aducă basmaua. Am adormit pe pieptul său...

Tatăl meu s-a ținut totdeauna de cuvânt. Mai târziu nu puteam să mă despart de pernița care avea brodată floarea soarelui. Era tare frumoasă floarea aceea... Norocul era că mama avea două asemenea fețe pentru perniță. Ei, mai apoi s-au înmulțit amintirile... Săndăluțele roşii cu garnitură albă erau atât de frumoase, încât am dormit noaptea încălțată cu ele... Plânsesem mult ca să le am...

2. Ce visai să fii când vei fi mare: În copilărie nu visam decât să cresc mare. Cred că această dorință nici nu mai era un vis sau un țel... Mai degrabă făcea parte dintr-un program, o misiune pentru care eu eram datoare să „lucrez“. Nu-mi aduc aminte să fi fost întrebată despre vreun plan al meu de viitor. Poate că aşa era atitudinea adulților din preajma mea: copiii nu erau sâcâiți cu proiecte care mai de care mai mărețe... Noi ne vedeam de preocupările fireşti pentru acea vârstă. Şi nici nu-mi amintesc să fi visat la vreo anume profesie sau situație. Cu turbanul stângaci meşteşugit mă prezentam: „sunt coana Milica de la Buculeşti“. Chiar aveam şi o poezie pe această temă: „Cuconiță, ştii ceva?/Nu mai stau la dumneata./Pentr-un ciob de farfurie... /faci atâta gălăgie?!/Mă duc acasă,/tai cocoşul,/fac cafea/şi-s cucoană-n casa mea.“

Eventualul vis era deja... înfăptuit. Dacă mai târziu nu am locuit în Bucureşti, nu a mai contat. Eu trăisem visul... Şi chiar dacă nu am ajuns mare cucoană... ceva nemaipomenit mi s-a întâmplat... Am primit un titlu nobiliar... Am devenit contesă.

Ion face parte din clanul Palaghiță; este văr cu mama mea. Ca să fie uşor de identificat (printre alți „Ioni“ din aceeaşi mare familie), i se zice „Ion al notarului“ – tatăl lui a fost notar. Ion are acum 80 de ani. Este un personaj pitoresc: înalt, bine legat, păr bogat, cârlionțat, ochi albaştri... A avut înfățişarea (uneori, chiar şi comportamentul) de haiduc... Ion ține foarte mult la mine. Pentru a-şi arăta această afecțiune (şi un soi de compasiune, cred eu) a găsit un mod de adresare foarte... politicos. De ani şi ani, cam de pe vremea studenției, îmi zice „contesă“. Numai aşa mă apelează şi cu atâta convingere încât, după atâția ani, m-am obişnuit şi ştiu că în ochii lui sunt o contesă... Adesea mă găseşte antrenată în nişte treburi foarte îndepărtate de cele ale unei contese. Dar nu are importanță. Atunci îmi zice: „Eşti cam chinuită, contesă...“ Şi eu, atunci, mă simt... „contesa scăpătată“.

3. Rol jucat la serbare în copilărie: La toate serbările, pregătite cu atâta dăruire de minunata mea educatoare, am avut cele mai importante roluri. Nu m-am ataşat de niciunul. Şi îmi aduc aminte de nişte exerciţii cu nişte cercuri învelite în hârtie creponată. Nu-mi plăcea acel program. Nu-i vedeam frumuseţea. Cercurile se tot amestecau, se împiedicau unele de altele şi nu vedeam niciun pic de simetrie. Cred că şi din această cauză nu-mi plăcea reprezentaţia cu cercuri... Mici spectacole realizam acasă numai dacă aveam un public matur. Între două scaune aşezam un băţ mai mare. Peste el puneam o basma (cortina). Eram foarte atentă la reacţia „publicului“ şi foarte exigentă... Dacă unul dintre „spectatori“ nu aplauda, atenţionam fără menajamente: „Tăticule, omul acela nu a bătut din palme!“.

4. Primul film văzut: Ce amintiri interesante am în legătură cu acest subiect! Aproape în fiecare săptămână venea caravana care ne „făcea“ film. „Mămică, mămică, a venit caravana! Mă duc să-i spun şi mămăicăi.“ Mămăica era bunica cea informată, care avea galene şi care-mi dădea câteodată voie să ascult la radio cu o ureche; îmi dădea o singură cască – vă amintiţi, nu-i aşa?

Ce ironie: acum, când am radioul meu... nu mai aud decât cu o ureche... Maşina (un fel de camion) colinda prin sat şi anunţa prin megafon ora de începere a filmului. Biletul costa un leu şi se vindea la uşa maşinii. Totdeauna filmul se derula la şcoala din sat, în cea mai mare sală de clasă, care era golită de orice bancă sau scaun.

Ei, aici e aici!...

Noi locuiam (ca şi acum) în apropiere de şcoală. Mătuşile mele (tanti Lotica şi tanti Veronica), plus mămăica (dar ea nu venea chiar de fiecare dată), veneau din timp la noi ca să le dăm scaune. Plecam în grup la şcoală ca să ne ocupăm locuri. Care locuri?! Cum, care locuri?! Nu ştiţi? La peretele din fundul clasei. Stăteam în picioare pe scaune, dar ne rezemam de perete. În plus, nu ne deranjau umbrele de căciuli sau pălării care erau aruncate în sus de cei care stăteau în picioare, dar mai în faţă şi care găseau o mare distracţie să vadă pe ecran umbre de obiecte zburătoare... Cam aşa era atmosfera. Dar pentru noi nu mai conta. Urmăream cu sufletul la gură acţiunea filmului. Nu ştiu dacă a fost primul film pe care l-am văzut, dar este primul de care-mi aduc aminte. Se numea *Balada voinicului*. Era un film rusesc. Acţiunea se petrecea în timpul unui război (care nu era un război mondial; cred că era un război între nişte state asiatice). În film era un copilaş care-şi căuta mama printre răniţi (desculţi şi în zdrenţe) şi întreba mereu: „N-aţi văzut-o pe mama mea? Are o aluniţă pe obrazul stâng şi-i lipseşte un deget de la picior“...

Am văzut de mai multe ori acest film şi de fiecare dată am plâns. Următorul film de care-mi aduc aminte se numea *Vârsta dragostei*. Artista principală era Lolita Torres. Era foarte frumoasă. Şi la acel film se plângea mult. După ce se termina filmul, cu scaunele în braţe, veneam la noi acasă şi urmau comentariile. Deodată, tanti Lotica sărea ca arsă: „Vai de mine, găinile mele! Am lăsat găinile afară. Trebuie să plec“. „Mai stai, mai stai, tanti Lotica!“ „Nu pot, Milicuţă, las’ că vin mâine la voi.“ Şi venea. De mulţi ani nu mai vine...

5. Prima carte citită: Prima carte de care-mi aduc aminte se numea *Tinko*, de Erwin Strittmatter. Nu mi-a plăcut; îmi amintesc doar că învățătoarea mea, când m-a văzut cu cartea în mână, mi-a spus că „mutter“ în germană înseamnă „mama“. Este unul dintre puținele cuvinte din limba germană despre care am știință... Următoarea carte a fost *Mathias Sandorf*, de Jules Verne. Avea ceva misterios în acțiune. La un moment dat, este descoperit cifrul și textul este desluşit... Grozav, nu-i aşa? Da, dar următoarea carte a fost *Belgica*, de Iuliu Popper. Este o carte pe care o recomand şi acum. Minunată. Se găseşte pe internet, la okazii.ro.

Şi a urmat *Steaua polară*, de Maria Marici. Roman istoric: decembriştii (mişcarea de la 1825) şi soarta lor, duelul Puşkin – d'Anthès, atmosfera din Rusia în acea perioadă... Este o carte pe care aş reciti-o, dar nu este la biblioteca din oraşul meu. Şi această carte se găseşte la okazii.ro.

În continuare, am citit literatură rusă şi sovietică şi nu-mi pare rău. Mai adaug câteva titluri/autori: Turgheniev, Gogol, Lev Tolstoi, Dostoievski, Aleksei Tolstoi (*Pe Donul liniştit*), Veniamin Kaverin (*Doi căpitani*), până la Evtuşenko (*Dulcele ținut al poamelor*) etc.

Dintre poeți, Maiakovski şi... slăbiciunea mea – Serghei Esenin.

„Ah, voi sănii! Şi voi cai, voi cai!
Numai dracul v-a scornit, mişelul!
Peste stepă-n goană cu alai,
Râde pân-la lacrimi clopoțelul“.

Aş mai adăuga: Ana Ahmatova, Marina Țvetaeva. Nu mai amintesc din literatura universală occidentală... Există atâta literatură de calitate!...

6. Ultima carte citită: Aş putea spune că sunt două. Le-am citit pe rând şi chiar într-o ordine nefirească. Am început cu *Cartea sfârşiturilor*, de Charles Panati şi... am continuat cu *Cartea începuturilor*, de acelaşi autor, firește. Aceste cărți au apărut la Editura Orizonturi şi am înțeles că au apărut şi la Editura Luceafărul. Nu vă spun nimic despre conținut lor; sunt documentare. Sigur nu veți fi dezamăgiți!

7. Cărțile tale de căpătâi: Nu am cărți de căpătâi. Am un ansamblu, un „monolit“. Aşa că nu pot fi dislocate pentru a vă comunica ceva despre una sau alta. Vă pot spune câteva titluri: *Citadela* (Saint Exupéry); *Ultimul capitol* (Knut Hamsun); *Disperații* (Henry Jaeger); *Lupul de stepă* (Hermann Hesse); *Patru generații sub acelaşi acoperiş* (Lao She); *Corabia nebunilor* (Katherine Anne Porter). Şi ar mai fi câteva...

8. Comedia la care râzi mereu: Nu-mi aduc aminte. Nu prea mă interesează comediile. Mi-au stârnit interes scenetele în care interpretau actori români celebri: Dem Rădulescu, Ştefan Mihăilescu Brăila, Toma Caragiu, Horațiu Mălăiele. Dar nu chiar în toate...

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Filmul pe care îl revăd de sărbători în fiecare an cu plăcere este *101 dalmații*. L-aş vedea oricând şi nu m-aş plictisi. Şi nici de *Micul prinț*. În acest an nu au mai fost difuzate în zilele de sărbători. Sau, poate, nu am dat eu peste ele...

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Nu aştept până la sfârşit ca să mă dumiresc dacă merită sau nu să cheltuiesc timpul...

11. Actorii – român şi străin – preferaţi: Actorul român preferat este Marcel Iureş. Rolurile sale au mereu ceva subtil, ceva amărăciune... Actor străin preferat: Al Pacino. Îl ştiţi destul de bine, nu trebuie să-l definesc eu. Nici nu aş reuşi.

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Gluma cu doi ardeleni aflaţi în trenul Timişoara-Galaţi:

La Deva.
Ion: No, eu zic să spunem ghicitori.
Gheorghe: Bine. No, hai începe tu!
Ion: Păi... ce este negru, are părul creţ şi face „ham“?
Toplița.
Ion: No, da’ musai să fie negru?
Gheorghe: Da, musai!
La Ghimeş.
Ion: No, da’ musai să aibă părul creţ?
Gheorghe: Da, musai!
La Adjud.
Ion: No, da’ musai să facă „ham“?
Gheorghe: Apăi asta... musai. Da, musai!
În gara Galaţi; tocmai a oprit trenul.
Ion: No, daaa’ păi, să nu-mi spui că este câine!!!
Gheorghe: Dar de unde ştii?!
Ion: De la Adjud.

13. Căutare recentă pe Google: În urmă cu 3 minute. Am căutat mai multe informaţii despre Tracy Chevalier (am luat de la bibliotecă *Fata cu cercelul de perlă*). L-am căutat şi pe Vermeer şi am zăbovit mai mult la cele câteva picturi prezentate.

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Un leu şi jumătate (1,5 ron). Pensionarii nu au nicio înlesnire în Oneşti.

15. Vacanţa perfectă: Nu mai ştiu ce înseamnă vacanţă. Rămâne în continuare un semn de întrebare: „Ce înseamnă o vacanţă perfectă?“. Sunt, oare, prea absurdă? Cred că în vacanţa perfectă aş vrea să cunosc mai puţini oameni... chiar dacă locul respectiv ar fi foarte populat. Eu... să mă pierd în anonimat. Vacanţa perfectă ar trebui să dureze o lună. În vacanţa perfectă aş vrea: mai puţin efort, mai puţină alergătură. Să locuiesc într-un hotel confortabil, singură în cameră, cu sistem de comunicare şi informare, cu mic dejun asigurat.

La micul dejun aş prefera: o ceaşcă mai mare de cafea (bună), cu zahăr separat, 3-4 biscuiţi simpli, o felie de pâine cu unt, o felie de şuncă. Să iau masa la o pensiune sau alta... fără să fiu legată de un orar fix. Să am timp să „rumeg“ noutăţile. Să fie în aşa fel încât să mă consider pentru o perioadă ca aparţinând acelui loc. Şi să pot să-mi aleg ţinuta vestimentară potrivită. Să-mi aleg eu ocupaţia pentru ziua respectivă. De exemplu, să merg la o plimbare, la un muzeu, într-un parc, la un spectacol de operă, la alt spectacol de operă în zilele următoare, la un concert sau la un eveniment deosebit, într-un loc de atracţie turistică, într-un restaurant nu prea mare. Eu să fiu elegantă şi însoţită (fără obligaţii) de un personaj... Un personaj care să vorbească puţin... şi consistent. Şi în anul următor

să-mi aleg altă zonă, alt loc, şi să mă consider stabilită pentru o perioadă acolo. Să fie într-un loc pe care să am timp să-l cunosc, aşa fel încât să-mi doresc să mă mai întorc altădată acolo. Ei, observaţi!? Este un vis de vacanţă a unei contese, nu-i aşa?

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Chiar dacă nu trăiesc acum în satul natal, Buciumi, îl consider interesant prin locul de aşezare (pe teren aproape plat) şi prin forma sa aproape rotundă şi cu multe şi încâlcite ulițe. E cam greu să te descurci prin el. De aceea eu îl numesc „micuțul Paris".

Altfel, nu aş avea ce să prezint unor posibili vizitatori. Aş putea să-i invit la un exercițiu de imaginație legat de legenda formării sale în urmă cu mai bine de 500 de ani. Prima atestare documentară se găseşte într-un act emis de Ştefan cel Mare la 11 ianuarie 1487. Şi aş putea să le arăt dealurile din împrejurimi şi pădurea care e la doi paşi...

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Interviul cu Angela Burlacu.

18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: *Cireaşa de pe tort*... (pe Prima TV). Nu-mi place să fac mâncare, şi nici nu sunt prea pricepută.

19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Radu Mazăre, dar nu este un personaj TV.

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Alexandru Berinde: Fizica reactorilor.

21. Examenul care ți s-a părut cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Cel mai greu: Electrodinamica (prof. Valer Novacu); cel mai uşor: pentru toate am avut emoții, chiar şi pentru Istoria fizicii (am uitat numele profesorului; oare nu se numea Lungu?). Auzisem că nu contează decât prezența. Cu toate acestea, ştiindu-mă ghinionistă, nu aveam încredere în acel zvon.

22. Momentul cel mai frumos din studenție: Să mă mai gândesc. Poate primele minute după ce am susținut examenul de Fizica reactorilor. Poate şi primele minute după ce am susținut examenul de stat.

23. Hobby-uri: Nu am hobby-uri. Nu cred că ştiu să fac ceva mai bine decât alții; dimpotrivă.

24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: O cutie mare cu chibrituri, o carte despre plante comestibile şi un laptop cu baterii solare...

25. Zodia ta: Berbec. Diferite zodiace cam... nimeresc. Nu redau acum diferite presupuneri legate de această zodie. Nici nu încerc să mă caracterizez. Pot, doar, să vă spun că sunt, de cele mai multe ori, ezitantă.

26. Serialul preferat la TV: Nu este chiar un serial: sâmbăta, la ora 13.00 (fix, şi asta mă impresionează), este emisiunea *Ora regelui*.

27. Compozitorul preferat: Muzica clasică: Mozart. Acest răspuns nu este cuprinzător. Muzica uşoară: Angela Ciochină

„Când eram şi noi copii
Cu ochi mari de păpădii
Dragostea prin cer trecea
Cu surâs de catifea
Şi apoi aşa-ntr-o zi
Cum vânam melancolii
Ne-a promis pe mai nimic
Carul mare şi carul mic.
O ce vis frumos
Ce visuri cu sclipiri de val
Ne-a ademenit din inimi cerul
sideral.

Şi ce roți de flori aveau
De flori cu patru foi
Carul mic şi carul mare
Când pe cer treceau cu noi.
Pentru-un nesperat sărut
Schimb de inimi am făcut

Şi de-atunci umblăm aşa
Doar cu dorul altcuiva
Dar acum când ne-am mărit
Carul mare s-a-nvechit
Şi din carul mic abia
Mai adie un colț de stea"

Adaug acum o preferință a mea din domeniul muzicii populare: este vorba despre Gabriela Tuță – o artistă inteligentă, deosebit de frumoasă, deosebit de talentată, supranumită „prințesă a cântecului ciobănesc". Are un repertoriu ales şi realizează o interpretare de zile mari.

28. Pictorul preferat: Theodor Gericault (pentru *Portret de nebun*, *Hiena*, *Pluta meduzei* şi altele).

29. Poezia preferată: Nu am chiar o poezie preferată. Sunt versuri, strofe care-mi răsună adesea în cap. Cum spunea V. Voiculescu?

Dedicație
O carte, scrie-n Buch der Lieber,
Heine,
E un sicriu tăiat din lespezi reci,
Unde poetul cu-ale sale taine
Se-nchide singur veci de veci.

Să nu te sperii, palid cititor,
Când răsfoind târziu aceste pagini
Mă voi scula oftând dintre imagini
Şi voi zâmbi livid, strigoi al lor.

Mulți poeți care – chiar dacă nu au strălucit – au câte o strofă sau măcar un vers de mare frumusețe. Dau câteva exemple:

Şi jocul... (Mihai Pauliuc)
Aplaudăm copilăreşte
vin acrobații în arenă
şi jocul lor e-un joc de-a viața...
Cupola, iată, se-nvârteşte,
trapezul umblă ca năuc
şi clovnii ca un plâns se duc

cu var să-şi veselească fața;
aplaudăm copilăreşte
aceiaşi visători în stal;
e clipa saltului mortal,
cupola, iată, se-nvârteşte...

BALADĂ (*Vicențiu Ghioldum*)
Baladă scrisă pe urcuş
Baladă-n formă de cartuş
Baladă pentru vis pierdut
balada-ntoarcerii pe scut
Balada celor patru foi
cu trei carate de noroi
Balada vântului şi-a mării

şi-a ploilor, balada sării
Baladă-n două roluri mici
baladă-bal, baladă-bici
Pandora îşi încuie lada
şi ne rămâne doar balada
Baladă pentr-un fel de dans
baladă-bal, balans-balans...

DANS (*Vicențiu Ghioldum*)
Purtam în suflet tangouri celebre
şi fire de ghiață printre vertebre
Dansam dureros, elegant şi timid
dansam printr-un spațiu trecut şi
perfid
Dansam şi dansam, ne fluiera strana
dar nu ne păsa, dansam ca la Caana

Dansam şi peste a noastră naştere
şi peste semnul de recunoaştere
Dansam uneori peste vama visării peste
punctul de sprijin şi semnul mirării
Dansam alteori pe a noastră ninsoare
dansam câte-n lună şi-n stele şi-n soare

Şi-aproape, aproape de-ntreruperea jocului
dansam, cum barbarii la stingerea focului
Dansam în noroi, dar şi pe altare
cu teamă şi înverşunare
Dansam violent, câteodată baroc
peste vipera lumii şi peste noroc
Năprasnic dansam, dansam fără milă
şi rampa era colorat-inutilă
Dansam disperaţi; dansam şi strigam
şi dansul era, noi nu mai eram
Şi peste a noastră iarbă de rugă
dansam şi dansam în genunchi şi pe fugă
Dansam şi peste a noastră naştere
şi peste semnul de recunoaştere...

30. Perioada din istorie în care ţi-ar fi plăcut să trăieşti: În oricare perioadă aş fi trăit nu m-aş fi descurcat mai bine, şi nici nu ştiu dacă mi s-ar fi potrivit alta decât asta în care am trăit şi trăiesc.
31. Oraşul în care ţi-ar plăcea să locuieşti: Mi-ar plăcea să locuiesc într-un hotel confortabil. Atunci nu ar mai conta oraşul.

Addendum-1
1. Temperament: Pentru o clasificare sunt, oare, de ajuns patru tipuri de temperament? Dar caracterul? Nu aş zice nici că cei cu care interacţionezi mai mult ar putea să te caracterizeze. Mai există şi disimularea...

Îmi aduc aminte că din când în când le puneam colegelor mele de cameră întrebarea: „Ce părere aveţi voi despre mine?“. Ele se amuzau, iar eu nu primeam niciun răspuns. Am în faţă acum, după patruzeci şi cinci de ani, un album de artă (Degas, o slăbiciune a mea) primit cadou (era ziua mea de naştere) din partea Silviei Setnic şi a lui Carmen. Pe prima pagină, printre altele, citesc: „Las’ că-ţi spunem mai târziu părerea noastră“.

Este greu să mă definesc. În lunga mea viaţă (chiar aşa?!...) am trecut prin fel şi fel de stări de temperament. Unele mi-au fost favorabile, altele nu. În neputinţa mea de a mă cunoaşte, de multe ori nu am putut să evit situaţii nedorite. Totuşi, nu-mi amintesc dacă am acţionat sau reacţionat vreodată în conformitate cu un anumit tip stabil de temperament.

Trecând din dezamăgire (care-mi provoca melancolie) în resemnare, din ezitări în hotărâri şi tot aşa, dintr-o stare în alta, chiar dacă, în general, am avut şi am nişte reguli, nişte principii, am fost mereu urmărită de gândul că poate... ar fi trebuit să... că poate... cine-ştie...

Este bine să înveţi şi să spui: „Nu. Până aici!“.

Uneori îmi sondam creierul (sau, oare, sufletul?!...) şi încercam să aflu răspuns la întrebările: „Cum voi reacţiona? Voi fi capabilă să depăşesc momentul?“...

Freud susţine că 90% dintre hotărârile pe care le ia omul sunt dictate de inconştient şi că principala motivaţie din spatele comportamentului uman porneşte din conflictul inconştient dintre pulsiunile instinctuale şi raţiune, adesea suprasolicitată. El a pus la punct o concepţie tripartită a psihicului uman ca fiind guvernat de trei instanţe: sinele, eul şi supraeul. În concepţia sa, sinele corespunde inconştientului, elementelor pulsionare ale psihicului uman; opusul său este supraeul, iar la mijloc se află eul, un intermediar jalnic, doborât de doi adversari puternici.

În ce priveşte caracterul, în *Itinerarii spirituale*, Salvador de Madariaga ne spune că fiecare tip psihologic subordonează totul ideii pe care o încarnează. Orice stare a omului (pasivă sau activă) este mixtă şi analizează: 1. acţiunea la omul de acţiune, 2. acţiunea la omul de gândire, 3. acţiunea la omul de pasiune, 4. gândirea la omul de acţiune, 5. gândirea la omul de gândire, 6. gândirea la omul de pasiune, 7. pasiunea la omul de acţiune, 8. pasiunea la omul de gândire, 9. pasiunea la omul de pasiune.

M-am încurcat în atâtea studii şi clasificări! Raţiunea îmi dădea un răspuns, şi anume să mă las controlată de norme, modele, roluri şi de ceea ce am dobândit prin educaţie. Dar... nu totdeauna l-am aplicat. Uneori am vrut să fiu eu. A fost bine, a fost rău? Nici azi nu ştiu răspunsul. Constat doar consecinţele care, uneori, mă mulţumesc. Alteori îmi creează un disconfort psihic (mai ales) şi mi se face lehamite de mine... adică de cine sunt eu.

2. Zăpada din 1954: Şi era atât de multă zăpadă... Aproape ar fi ajuns la streaşina casei. Dar tatăl meu era tânăr şi nu i-a dat voie... Muncea din greu ca să facă un coridor pe lângă casă. Şi spre grădină. Şi spre grajdul animalelor. Şi spre poartă. Zăpada trecuse de jumătatea ferestrelor. Să fi fost de un metru şi jumătate. Poate chiar mai mult. În casă focul ardea fără întrerupere.

Din când în când apărea întrebarea: oare tanti Lotica mai poate veni de la Bucureşti? Era vorba despre mătuşa mea, poate vă amintiţi. Plecase înainte de sărbători la sora ei. Intenţia era să stea doar câteva zile, maxim o săptămână (ca de obicei). A venit după vreo trei-patru săptămâni. Nu ţin minte ce s-a întâmplat cu găinile ei, dacă au supravieţuit sau nu. Pe atunci încă nu o avea pe Laika. A adus-o în iarna lui 1957 de la Bistriţa-Năsăud, unde fusese în vizită la fratele ei. Era o căţeluşă (şorecar) tare frumoasă, deşteaptă şi harnică...

Ruşii tocmai trimiseseră în spaţiul cosmic pe Laika lor, căţeluşa cea curajoasă... Tanti Lotica se străduia din răsputeri să o...pregătească pe a ei. O hrănea cu ce era mai bun, mai ales dulciuri, ca să fie energică. Într-o bună zi, Laika şi-a muşcat stăpâna... Şi Laika ei a fost trimisă în cer... Apoi două săptămâni (paisprezece zile) de chin pentru injecţia antirabică. Şapte kilometri dus, până la gara din Oneşti, şi şapte kilometri întors − pe jos, firește. Plus paisprezece kilometri cu trenul dus până la spitalul din Tg. Ocna. Şi alţi *paisprezece* înapoi... Pe atunci biletul de tren costa cinci lei. Tanti Lotica a scăpat. Păcat de Laika... O aşteptam pe tanti Lotica să se întoarcă din troienele bucureştene. Ne era dragă, şi nu pentru că de fiecare dată ne aducea două-trei portocale. Mama punea una în lada cu făina de porumb ca să se menţină proaspătă şi să-i radă coaja pentru plăcinte sau gogoşi...

3. Moartea lui Stalin: Da, îmi amintesc, dar nu atât de moartea lui Stalin, cât mai ales de Floarea. Cu o vară înainte, Floarea a fost propusă (nu ştiu de cine) să meargă la Moscova. Să meargă la Moscova ca să-l vadă pe Stalin. Şi Stalin să o vadă pe ea, pe Floarea. Ea, Floarea, avea pe atunci vreo 35 de ani. Era nu prea înaltă, rotunjoară, negricioasă şi foarte devotată partidului, conducătorilor din ţara noastră şi, firește, lui Stalin. Problema era că Floarea nu avea costum naţional. Avea mama un costum naţional foarte elegant, invidiat în tot satul. Bunica ei (străbunica mea, cea cu catrinţă

neagră şi basma pe cap, mam' Marița) a vândut o juncă şi i-a cumpărat mamei mele, care avea vreo şaptesprezece ani, o minunăție de fotă țesută cu fir de aur. În iarna care a urmat, mama şi-a lucrat, la lumina lămpilor cu gaz, două ii pe pânză fină adusă din Anglia (se numea „marchizet"). Una cu mătase în culori: verde, mov, galben şi alb – un minunat model național numit „modelul reginei" (va fi avut vreo legătură cu modelul straielor pe care le avea suverana); şi alta, un model elegant în alb şi negru. Amândouă erau de o frumusețe strălucitoare. Şi mama la fel...

Ştiți ce s-a întâmplat? Ați ghicit! În mărinimia ei, mama a împrumutat minunatul costum Floarei, care era mai puțin obişnuită cu lucruri deosebite. Acestea ar fi trebuit întreținute în curățenie perfectă. Se pare că Floarea a cam uitat să mai îmbrace şi alte haine. S-a întors Floarea de la Moscova cu iia tăvălită rău de tot, mai ales în jurul gâtului... iia cea elegantă, cusută cu mătase albă şi mătase neagră. Iar fota îşi pierduse strălucirea. Bănuiala a fost că Floarea a stat îmbrăcată în frumosul costum național aproape non-stop, nu numai la momentele festive...

Acum fota este încă în casa noastră. Am îmbrăcat-o şi eu de câteva ori, în adolescență. Cu metodele actuale şi-ar putea recăpăta strălucirea de odinioară...

Nu ştiu şi nu ştia nimeni cu precizie dacă Floarea l-a văzut pe Stalin, şi mai ales dacă Stalin a văzut-o pe Floarea. Sigur este că, un an mai târziu, Floarea plângea sfâşâietor când s-a aflat că a murit „Tovarăşul Stalin". Plângea că a murit „Tovarăşul Stalin". Tristețea nu a fost împărtăşită şi de ceilalți localnici, ba chiar se făceau unele ironii. Cum mama avea un dezvoltat simț al umorului, şi-a amintit şi de fota ei şi de cingătoare (betele) care îşi pierduseră strălucirea... Iar iia şi pieptarul din catifea neagră fuseseră cam terfelite în cinstea lui Stalin...

4. Ce dansuri ți-au plăcut: Nu am dansat prea mult aşa încât să fi avut vreo preferință. Pentru comoditate: tangoul îmi place şi acum.

5. Prima defilare: Nimic, nici nu ştiu când a fost. Voi ce ştiți? Probabil în primul an de serviciu.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Doar atmosfera de doliu care domnea printre profesori şi pe care ne-au transmis-o şi nouă după ce ne-au informat într-o adunare tristă. Eram la liceu, la internat; deci, nu aveam prilejul de a recepta unele ecouri. Mai mult îmi amintesc de vâlva ce s-a creat atunci când economistul rus (sovietic) Valev a propus proiectul de regionalizare economică la Dunărea de Jos. Vă amintiți, nu-i aşa? În viziunea sa diabolică, Valev prevedea ca România să fie „o țară eminamente agricolă". Proiectul nu s-a realizat. Am scăpat... Dar cum este țara noastră acum?!... Măcar „agricolă" este?!

7. Cum ai ales Fizica: Nu a fost o alegere. A fost o hotărâre. În liceu am avut nouă (da, ați citit bine: nouă) profesori de fizică. De la niciunul nu se înțelegea mai nimic... Cu toate acestea, în clasa a noua am luat decizia că mă voi înscrie la Facultatea de Fizică. Şi nu m-am răzgândit. Mă rezemam în manuale şi culegeri de probleme.

La ora de dirigenție, când am fost întrebați despre proiectele de viitor, mi-am comunicat decizia şi chiar am specificat că voi opta pentru fizica nucleară. Colegii mei de liceu au fost convinşi că eu mă voi ține de cuvânt. După patruzeci de ani nu

au fost deloc surprinşi când am raportat această realizare. Am multe amintiri legate de examenul de admitere. O parte vi le-am împărtăşit cu altă ocazie. Altele, pe altădată...

8. Evenimentele din august 1968: Acasă, la părinții mei. În vara aceea eram cucerită de vocea lui Tom Jones şi Delilah... Vestea am auzit-o de la radio (de fapt, era un difuzor), din primele momente. Cuvântul lui Ceauşescu era cutremurător şi îmi dădea şi încredere...

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Aş zice că a fost, la început, mai mult o copilărie a studenților de la căminele „Grozăveşti 2“, adică cei de la Politehnică. Era o iarnă frumoasă şi era seara de Crăciun. Ei au plecat la un fel de colind pentru fete. Când au ajuns la „6 Martie“ erau paşnici şi chiar simpatici. Strigau „Haideți cu noi!“. Îndemnul lor te ademenea. Atunci am văzut (pentru prima şi singura dată) cum fetele au aruncat, în derulare, suluri de hârtie igienică ce se împletea pe crengile copacilor, împodobindu-i ca o betelă.

A doua zi am aflat că lor li s-au alăturat unii bărbați mai în vârstă (cam la treizeci de ani) care au denaturat „marşul“ şi i-au schimbat traseul... La şedința de la facultate de a doua zi ați fost şi ştiți ce a urmat. Din informațiile mele, ştiu despre colegul Nicolae Păsăreanu că a fost trimis, după terminarea facultății, la Dubna (sau, poate, la Moscova). Prin anul 1986 era la Măgurele. În anul următor (1969), am avut vacanță în timpul sărbătorilor de iarnă.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: În noaptea aceea, noi, fostele colege de cameră ale Silviei Setnic (eu, Carmen, Veronica, Ileana), i-am invadat locuința. Socrii ei erau plecați în concediu. Eram de „capul nostru“... Cu ochii țintă la televizor, ne-am manifestat entuziasmul – zgomotos, fireşte.

11. Examenul de stat: Nicio amintire deosebită. Era în data de 18 iunie 1970. Doar că am telefonat acasă...

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Nu am fost.

La întrebările de la punctele 13, 14, 15 nu răspund.

16. Sporturi practicate/urmărite la TV: Unul dintre chinurile vieții mele: ora de sport. În copilărie am avut o scurtă perioadă când îmi plăceau anumite jocuri, cum ar fi şotronul sau de-a v-ați ascunselea, săritul coardei etc. Mergeam acasă la o prietenă (şi colegă de clasă în acelaşi timp). La ea curtea era mai lungă. Puteam să facem şi unele întreceri sportive. De exemplu, ne luam avânt şi săream... capra sau sărituri în lungime, chiar dacă nu aveam groapă cu nisip. Ea avea doi frați mai mici decât noi cu doi şi trei ani, cu care făceam echipă.

Între timp, anii treceau. Ajunsesem prin clasa a V-a , chiar treceam într-a VI-a şi, ca un ultim spasm al copilăriei, m-am implicat în astfel de jocuri cu mult entuziasm, chiar cu pasiune, ca un rămas-bun anilor inocenței. În primul an de liceu m-am îmbolnăvit de hepatită şi, în consecință, am fost scutită (o perioadă) la ora de sport. Ulterior, m-am descurcat cum s-a putut...

Enervant era pentru mine la facultate: nici nu vreau să-mi amintesc în detaliu... Țin minte că aveam nişte ciorapi negri pe care-i foloseam la acele ore... Acum urmăresc la TV, cu plăcere, atletism, patinaj artistic.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram în garsoniera mea de la etajul opt.
18. Motto-ul tău în viață: Nu am. Ei, Doamne! Dar este greu să-ți trăiești viața conform unui motto. Eu în fiecare moment am câte un motto... E drept că de cele mai multe ori folosesc, cu durere, unul şi acelaşi: „Trec eu şi peste asta“...
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram acasă. Eram liberi patru zile. Arătasem cuiva, cu o săptămână înainte, diapozitivele aduse de la Moscova şi Leningrad în anii 1974. Eram încântată că aveam aşa ceva şi că sunt atât de vii culorile. Am hotărât să rezolv unele probleme administrative. Nu am mai ieşit din casă şi am vrut să pun la locul lor diapozitivele respective. Cu această ocazie am constatat că... erau voalate. Culorile vii se transformaseră în gri şi violet şters. După ce au trecut acele zile libere (ştiți că era 1-2 mai), s-a dat publicității ştirea despre catastrofă. La serviciu eram asaltată cu telefoane şi întrebări. Aveam un aparat de măsurare a fondului de radiații (Gamarad) şi trimteam tehnicianul afară, din când în când, ca să facă măsurători. Foarte mulți mă întrebau: ce-i cu cesiul, de ce iod? etc.
20. Prima țară străină vizitată: Era în anul 1973. U.R.S.S., traseul: Moscova – Leningrad – Kiev. Excursia a durat 11 zile. Plecarea cu avionul: Bucureşti – Moscova.

Moscova – Leningrad cu trenul (vagon cuşetă). Acelaşi mod de transport de la Leningrad la Kiev. În final, cu avionul: Kiev – Bucureşti. Impresiile?... A fost ca un vis frumos. Rusia (şi poporul ei) a fost şi rămâne o țară pe care trebuie să o înțelegi în toată dimensiunea ei uriaşă. La ora 14.00 aveam tren către Oneşti (pe atunci, trenurile aveau orar precis). Eram aşteptată şi seara am luat cina la restaurantul „Trotuş“.

În anii următori am vizitat, rând pe rând: Germania democrată, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, litoralul bulgăresc, iar în 1985 am vizitat Sofia, capitala Bulgariei. Pe Vitoşa s-a făcut un popas cam prea scurt şi m-am trezit că mi-a fugit autocarul de sub nas. L-am regăsit (şi el pe mine) cu ajutorul unui autobuz local...

Am revenit în Rusia după opt ani, în 1982. De data aceasta din Bacău, cu autocarul (trecere pe la Albița), apoi în goană prin codrii Moldovei, până la Odessa unde ne aştepta vaporul... „Odessa“. Excursia a durat douăsprezece zile: şapte zile cu vaporul şi cinci zile pe uscat. Am vizitat porturile de la Marea Neagră: Odessa, Ialta, Soci... până la Suhumi, Batumi şi iar la Odessa, unde am vizitat catacombele unde se adăposteau tinerii luptători.

Cum?! „Tânăra gardă“ nu a existat? Chiar atât de mult am fost înşelată în copilăria mea nevinovată?! Am şi acum o amărăciune: mi-am uzat creierul, mi-am cheltuit sufletul de copil suferind pentru soarta unor „inexistenți eroi cu false idealuri“?

De la Yalta am plecat singură la Sevastopol, cu un taxi. Am plătit cinci ruble. M-am întors cu un vaporaş la care am plătit cincizeci de copeici. La Batumi ne-am minunat când am observat în autocar că şoferul avea la bord poza lui Stalin. Ne-am întors pe uscat prin Kiev.

Mumiile din galeriile mănăstirii Lavra Pecerska nu-mi dau pace nici acum... Apoi Chişinău. Bacău... Impresii?! Multe. Poate am uitat de pădurea de bambuşi şi

de multele maimuțe dintr-o grădină zoologică. Dar nu am uitat cum ploua în Marea Neagră.
21. Revoluția din 1989: Eram în Oneşti.
22. Trecerea în noul mileniu: Fără importanță.
23. Invențiile imaginate în cărțile SF: Călătoria de la Pământ la lună.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Telefonul mobil. Nu am aşa capacități de previzune. Poate dorințe, legate de sănătate.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Mândrie.
26. Întâmplare hazlie: De vreo întâmplare deosebit de hazlie nu-mi amintesc.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Dezamăgire.
28. Vis neîmplinit: „Casa din vis“... Un apartament „ca lumea“... cu acoperiş; un acoperiş buuuuun. Să nu mai curgă apa în casa mea atunci când se topeşte zăpada sau când plouă mai abundent. Da, acesta este visul meu atât de dureros de neîmplinit...
29. Cum a fost la nunta ta? Nu am participat la nunta mea. Ştiți de ce? Pentru că nu a avut loc. Cine să joace rolul de mireasă? Personal, nu mă vedeam atât de artistă. Într-o zi am fost „într-un loc“ însoțită de un personaj foarte insistent. Şi am semnat într-un registru. Şi persoana însoțitoare a făcut acelaşi lucru. Chiar am o poză în care privesc cu mirare actul acela de curaj. Să-ți dai, chiar aşa, semnătura... Şi doar nu fusesem deloc nerăbdătoare. Aş mai fi avut, mai întâi, atâtea altele de făcut... Simțeam că nu am timp... Evenimentul se petrecea într-o zi de miercuri, 5 aprilie 1972. Urma data de 8 aprilie, ziua mea de naştere. Apoi 9 aprilie, ziua de naştere a persoanei însoțitoare. Şi, ca un detaliu, important pentru unii, ziua de 9 aprilie (duminică) era zi de Paşti. Apoi mi-a oferit un buchet de flori, m-a îmbrățişat şi m-a sărutat. Am o poză în care se vede o pereche de tineri foarte potriviți. Oare?! Se vede şi buchetul... Ei, erau tineri, dar nu „cruzi“. Ea – 25, el – 28 de ani. De fapt, am mai multe poze. În unele mai apar câteva personaje. Nu prea multe: vreo şase-şapte... Printre ele sunt şi părinții, socrii, încremeniți în uimire. Tuturor le păstrez o frumoasă amintire. Chiar şi mie.
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Nu mi-am dorit.

Addendum-2
1. Florile preferate: Îmi plac toate florile. Îmi plac toate florile şi le respect. Ştiu, unele sunt otrăvitoare – îşi cunosc ele rostul –, dar ce frumoase sunt!...

Câtă osteneală îşi dau plantele ca să-şi realizeze acele minunate aranjamente şi otrava aceea este (aşa cum credea prințişorul lui Exupéry când îşi amintea de spinii de la floarea lui) o curată răutate din partea lor?

Îmi plac florile din grădinița cu flori din fața casei, aşa cum avea tanti Lotica.

Vă mai aduceți aminte de ea? Era mătuşa mea (avea un nume atât de frumos: Melotia), cea care a rămas înzăpezită la Bucureşti, în iarna lui 1953-1954, cea care a avut o cățeluşă, Laika. Văd că nu vă amintiți… Totuşi, am să vă spun că ea avea la geam flori de nalbă, iar în grădinița din fața casei avea multe flori. Vara, mai pe la sfârşitul zilei, uneori, mergeam să o vedem. Era momentul când „regina nopții“

ne îmbăta. Ea ne servea, în farfurioare mici, dulceață de cireşe amare şi apă proaspătă, scoasă din fântâna din colțul grădinii...

Îmi plac florile acolo, în mediul lor. De îndată ce sunt strămutate, în ghivece sau în vaze, ele se întristează...

Şi mama iubea florile. Îmi aduc aminte de florile mici de „gura leului“, de tufele de trandafiri, de tufa de liliac, de tufa de cuişor (avea flori mici, galbene), de tufa de iasomie...

Sunt atât de gingaşe şi sunt mereu uimită de grija şi silința pe care şi-o dă natura ca să ne ofere atâta frumusețe. Îmi plac florile din pădure sau de câmp sau din grădină. Îmi plac florile din grădinița cu flori din fața casei, dar îmi plac şi florile cu care se împodobesc pomii la vreme de primăvară. Îmi plac şi florile din grădina de legume şi zarzavat. Ce minunate sunt florile unor soiuri de fasole sau florile pe care se străduiesc să ni le arate tulpinile de cartof, sau florile de ceapă, de mărar, chiar şi de pătrunjel. Le-ați observat vreodată?

Când mama nu a mai fost, tatăl meu a avut mereu în fața casei narcise, lalele, zambile sau crini... Iar o tufă de stânjenel se încăpățânează, aşa, într-o oarecare sălbăticie, să-şi înmulțească frunzele în fiecare an. Lui îi plăceau atât de mult florile!

Acum nici tatăl meu nu mai este... Mă înec în plâns. Ştiu că în fața casei va creşte iarbă şi ici-colo câte o floare rătăcită...

2. Culorile preferate: Nu ştiu la ce se referă întrebarea; preferate la ce, pentru ce? Există un mister şi chiar există reguli de protocol în alegerea culorilor. Fiecare culoare îşi are rostul său.

3. Cum ai devenit pionier(ă): Eram copil (aveam 9 ani, fix) şi am primit cravata roşie, după ce am rostit angajamentul. Eu chiar am crezut în valoarea acelei aprecieri. Am perceput evenimentul de parcă aş fi obținut încă un premiu.

4. Poreclă: Nu am avut.

5. Amintiri din liceu: Amintirile mele din anii de liceu... sunt amintiri de viață de elevă, nimic spectaculos.

6. Profesorul preferat în facultate: Mi-a plăcut de domnul profesor Marius Petraşcu.

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: Minunate.

8. Cumpărături din primul salariu: Un ceas deşteptător.

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Uimire, asemenea tuturor oneştenilor.

10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: Obiceiul de care aş fi vrut să vă spun s-a pierdut sau, mai bine zis, s-a simplificat atât de mult, încât n-a mai rămas decât un fapt banal, înscris în tabla de legi. Aş fi vrut să vă povestesc de cum se desfăşurau momentele tradiționale timp de trei zile, cât dura o nuntă. Ansamblul acelor obiceiuri se găsea (obiceiuri puțin adaptate locului) în toată țara noastră. Diferențele erau minore. Astăzi se mai păstrează nealterate, poate, în nordul țării; dar nici acolo nu sunt sigură. Aş fi vrut să vă spun despre vorniceii care umblau cu câteva zile înainte, cu plosca cu vin, călare pe caii împodobiți cu rămurele de brad, şi făceau invitația pentru nuntă. Brazi mărişori împodobeau

porțile mirilor, ale naşilor şi ale socrilor. Aş fi vrut să vă spun despre lada cu zestre a miresei, despre onoarea ce se acorda naşilor (purtau la gât prosoape tradiționale, dăruite de miri). Aş fi vrut să vă spun despre lacrimi şi veselie, despre lăutari...

Astăzi nu mai este căutat un lăutar anume, cel mai vestit, cum era, de exemplu, acordeonistul Chelaru. El era foarte căutat şi când se organizau baluri. Astăzi, mirii se duc fuga la primărie şi de acolo, eventual, fuga la un restaurant.

11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: În Leningrad, la Moscova, la Kiev, la Odessa am văzut mirii cu miresele lor, îmbrăcate în rochii albe, care au venit direct de la starea civilă la cimitirul eroilor şi au depus flori şi lumânări într-o atmosferă de pioşenie. Poate că acest obicei se mai păstrează încă.

12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: *Conceperea şi realizarea programelor COBOL*, Klug Alexander – *X-ray diffraction* şi cartea în care am găsit mereu o relaxare: *Fizica modernă*, de R. Feynman.

13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Indiferență.

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Am avut cândva... dar nici nu era chiar de preț. Acum păstrez un bariz de culoare maro, rămas de la mama. Nu-l port, este cam răcoros, dar îmi pot imagina cum era mama când îl punea pe cap: era tânără... era...

Chiar acum, despre tatăl meu nu pot, nu vreau să vorbesc. Mai bine vă spun despre câteva caiete învelite în hârtie albastră, pe care nu mă îndur să le arunc. Mă regăsesc (am impresia? Nu mă caut...) în numele înscris pe eticheta albă.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Apăreau mereu întrebări, mai nuanțat aş spune: „semne de întrebare“.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: Meserie? Nu ştiu dacă am avut o meserie. Am fost pregătită pentru o anumită profesie. Să o schimb mâine? Prea târziu. Întrebarea, poate, era bună în urmă cu 50 de ani. Dar nici atunci nu aş fi avut alternativă la ceea ce hotărâsem încă din primii ani ai liceului. Totuşi, întrebarea ar fi dat de gândit.

17. Cel mai bun prieten al tău: Am prieteni buni, nu foarte mulți. Pe toți îi prețuiesc. În ei am găsit mereu un sprijin. Îmi vine greu să le spun despre necazurile mele, şi totuşi o fac de multe ori. Apoi îmi pare rău că îi încarc şi pe ei cu problemele mele. Ei m-au învățat să mă maturizez. Uneori i-am dezamăgit. Îi rog să mă ierte. Încerc să mă întorc către... mine şi să-mi fiu prieten, unul bun. Au fost vremuri când nu mi-am fost şi, parcă în duşmănie, m-am... ocolit, am uitat de mine. Da, eu. Îmi acord sfaturi şi nu mă mint niciodată. Încerc să-mi fiu prieten...

18. Cum ai perceput mineriadele: Încă nu ştiu dacă acele evenimente trebuie să fie numite „mineriade“. La una din ele (septembrie 1990) m-am nimerit în Bucureşti pentru mai multe zile. Am locuit la Nord Hotel. Am ieşit şi pe la magazinele din apropiere. Se învârteau şi minerii prin jur, dar nu mi-au indus panică. Am fost la ICECHIM, era aproape. Nu mi-a fost teamă. Totuşi, din prudență, am stat mult în cameră, cu ochii la televizor.

19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: *În țară*: alegerile. *În străinătate*: alegerile.

20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: *În țară*: alegerile. *În străinătate*: alegerile.
22. Ce te ține treaz(ă) noaptea: Am insomnii pentru că nu ştiu la ce fel de azil mă voi aciuia cândva...
24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Aş încerca, prin mijloace constituționale, să conving parlamentul să propună un referendum în vederea schimbării formei de guvernământ.
25. Modelul tău în viață: Nu mi-am ales modele. Am încercat să mă cunosc mai bine pe mine.
26. Dacă ai câştiga la Loto: Nu am gânduri absurde.
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Consider că Maiestatea sa, Regele Mihai, ar merita acest premiu.
28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: *Corabia nebunilor*, dar mi-a lut-o înainte Katherine Anne Porter.
29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Cel mai trist? Nu, cel mai dureros, devastator... a fost şi rămâne moartea tatălui meu. Această durere mă va urmări până la moarte.
30. Ce regreți cel mai mult: Îmi regret anii din viață, anii care s-au dus...

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!
1. M-am săturat de: munca în bucătărie.
2. Nu mai vreau: să locuiesc la bloc.
3. Uit tot timpul: nu uit.
4. Cel mai des îmi impun: să rezist.
5. Mă fac că nu văd: ridurile.
6. Vreau să ştiu: multe.
7. Nu pot fără: ba se poate... Se poate şi fără... şi fără... şi fără...
8. Sunt conştient că: timpul trece.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: în aceste zile, săptămâni şi poate în anii ce vor urma, am un singur gând. S-a cuibărit în creier, în suflet. Nu-l definesc, poate mă va lăsa în pace.
10. Am nevoie de: linişte.
11. Care este principala ta trăsătură de caracter: v-am spus cu altă ocazie: mă studiez...
12. Care este slăbiciunea ta: să-mi spună cineva! Din exterior se observă mai bine.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: sinceritatea.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: ipocrizia.

CRISTINA BĂTĂTORESCU (LUCA)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Aveam patru sau cinci ani şi eram împreună cu fratele meu în acea vară la bunicii din partea mamei, la Codlea, care pe atunci era comună. Casa bunicilor avea o curte mare, urmată de o şură şi apoi grădina cu pomi fructiferi. La gardul dintre curte şi şură era un morman mare de gunoi de la animalele pe care le creşteau bunicii. Jucându-ne în preajma gunoiului, am observat „un băţ mişcător“ şi imediat l-am asociat cu „minunile din basmele auzite“. Fiind sora mai mare, aveam instinctiv simţul autoapărării dezvoltat, aşa că l-am trimis pe fratele meu să ia „bățul fermecat“. Apucându-l de cap şi de coadă am mers – el înainte, iar eu la doi paşi în urma lui – să-i arătăm mamei „bățul fermecat, care avea şi ochi“! Este lesne de înțeles acum reacția de spaimă a mamei când am ajuns să-i arătăm descoperirea noastră, dar atunci noi am fost foarte nedumeriți şi decepționați că ne-a aruncat imediat minunea găsită.

2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Ca mai toate fetițele de pe vremea noastră, mă visam şi eu să fiu actriță, dar nu numai atât: eram şi autoarea acțiunilor jucate, regizoare şi scenaristă. Împreună cu mai mulți copii, făceam repetiții şi apoi dădeam spectacole pe scene improvizate în fața părinților. Oricum, eram foarte convinsă de ceea ce fac şi ştiam exact ce şi cum trebuie să joace ceilalți copii.

3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Am jucat rolul „Mamițica“ din *Domnul Goe* de Caragiale, rol pe care l-am interpretat cu succes şi mi-a adus multă satisfacție.

4. Primul film văzut: Primul film văzut la cinematograf (că pe vremea aceea nu aveam televizor sau video) a fost *Fantomele din Spessart*, cu Liselotte Pulver, şi mi-a plăcut pentru că eroina pricipală era foarte frumoasă, dar şi vitează (deghizându-se în bărbat). Era un film german, o comedie muzicală, evident cu *happy end*.

5. Prima carte citită: Basmele fraților Grimm şi apoi cărțile lui Karl May despre Winnetou şi Old Shatterhand. Am apreciat mereu lupta pentru o cauză dreaptă şi mă bucuram când învingea binele.

6. Ultima carte citită: Împlinindu-se 200 de ani de la naşterea lui Verdi şi Wagner, am citit *Wagner şi Verdi – doi europeni ai secolului 19*, de Eberhard Straub.

7. Cărțile tale de căpătâi: Poezii de Eminescu, Topârceanu, Coşbuc, Goethe, Schiller.

8. Comedia la care râzi mereu: Comediile lui Caragiale.

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Sissi* – îl văd pe posturile TV germane, în ajunul Crăciunului.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Nu am mai fost de mulți ani la cinematograf, dar de regulă alegeam cu atenție filmele pe care doream să le văd. Nu am regretat vreodată timpul pierdut la vizionarea unui film.

11. Actorii – român şi străin – preferați: Radu Beligan şi Julie Andrews.

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Nu ştiu glume şi bancuri.
13. Căutare recentă pe Google: Am căutat un cântec al lui Udo Jurgens, *La 66 de ani începe viaţa*, să-l trimit de ziua de naştere a unui coleg de liceu care se află acum în Germania.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Fiind pensionară, circul gratis în Bucureşti.
15. Vacanţa perfectă: Să fiu într-un anturaj plăcut şi să vizitez locuri frumoase, cunoscute sau noi, să mă distrez şi să mă odihnesc totodată.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Prima şcoală românească în Şcheii Braşovului – comentariul este de prisos...
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Acum mă aflu la Viena şi m-au impresionat ştirile cu inundaţiile dezastruoase din Germania şi Austria.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: O emisiune austriacă despre prezentarea unor regiuni din punct de vedere geografic, dar şi folcloric, numită *Austria muzicală*.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Nu ştiu.
20. Cursul şi profesorul care ţi-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica, Acad. Prof. Ţiţeica.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Ecuaţiile fizicii matematice; Astronomia.
22. Momentul cel mai frumos din studenţie: Admiterea la facultate (am descris momentul în volumul 2, *Noi. Fizicieni şi trecutul regăsit (1965-1970)*).
23. Hobby-uri: Îmi place să cânt.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: O piatră de cremene sau o lentilă, un cuţit sau o foarfecă, câteva alimente.
25. Zodia ta: Racul, care este destul de paşnic până când îl calci pe coadă, că atunci împunge cu foarfecele sale. Când este rănit, nu-l uită pe cel care l-a făcut să sufere şi este răzbunător. Este un familist convins, dar n-am reuşit să dezvolt această caracteristică, deşi în sufletul meu sunt foarte pătrunsă de acest lucru. Fiind născută pe 21 iulie, la graniţa cu zodia leului, cred că am ceva şi de la leu, şi anume „codiţa“ lui. Dacă nu sunt pe deplin nici rac, şi nici leu, cred că sunt de fapt d-rac, adică drac.
26. Serialul preferat la TV: Este un serial german, *Sturm der Liebe* (*Furtuna dragostei*).
27. Compozitorul preferat: Udo Jürgens, Ciprian Porumbescu şi Emmerich Kálmán.
28. Pictorul preferat: Theodor Aman şi Gustav Klimt.
29. Poezia preferată: *Glossa*, de M. Eminescu.
30. Perioada din istorie în care ţi-ar fi plăcut să trăieşti: Înaintea Primului Război Mondial, în secolul al XIX-lea, când lumea nu era aşa de electronizată, industrializată şi stresată, când toate erau mai Pământeşti, Omeneşti şi Naturale.
31. Oraşul în care ţi-ar plăcea să locuieşti: Din adolescenţă mă visam în Viena valsurilor lui Strauss, a operetelor, a balurilor şi a Dunării albastre. Soarta m-a adus aici în ultima etapă a vieţii mele şi nu am cuvinte să spun cât de mulţumită, împlinită şi fericită mă simt în anii de când sunt aici.

Addendum-1

1. Temperament: Trebuie să recunosc că a trecut mult timp de când ştiam ceva despre tipurile de temperament. Aşa că, mulţumită prietenilor mei Gosti, Ani şi Mircea, am reuşit să-mi împrospătez cunoştinţele. Mă caracterizează optimismul, entuziasmul, sunt curioasă din fire şi chiar uneori impulsivă. Totodată, sunt destul de directă în abordarea lucrurilor, dură cu mine şi cu alţii, elaborez multe strategii. Pot să spun că am un temperament sangvin spre coleric, sigur celelalte regăsindu-se în mult mai mică proporţie.

2. Zăpada din 1954: În acea iarnă am fost foarte bucuroasă că mă puteam da cu sania pe derdeluşurile formate de nămeţii de zăpadă, care se aflau chiar în apropierea locuinţei noastre.

3. Moartea lui Stalin: Am locuit la Braşov până la terminarea şcolii. Pe vremea când trăia, oraşul meu se numea „Oraşul Stalin“, iar pe Tâmpa era mare scris cu brazi, numele său. În centrul oraşului, lângă Sfatul Popular şi Poştă, era amplasată o foarte mare statuie a personajului în cauză. De moartea lui Stalin nu aflasem, dar mergând într-o bună zi la şcoală am constatat că dispăruse ditamai statuia! Nedumerită de aşa o dispariţie, am întrebat acasă ce se întâmplă şi astfel am primit lămuririle de rigoare. Mult mai târziu şi destul de timid au început să dispară şi brazii care-i scriau numele pe dealul din mijlocul Braşovului.

4. Ce dansuri ţi-au plăcut: Valsul şi tangoul. Mama m-a învăţat să dansez şi dansam singură prin casă când auzeam melodii adecvate la difuzor. Până am plecat la facultate nu am avut radio, şi nici televizor acasă, ca să nu-mi pierd timpul necesar învăţăturii. Nici la ceaiuri sau chefuri cu colegii nu am avut voie să particip, ci doar la banchetul de sfârşit de liceu, unde am avut ocazia să dansez şi eu prima dată în societate.

5. Prima defilare: Eram în liceu şi am defilat cu toţi elevii de 1 Mai. Ţin minte că trebuia să avem grijă să rămânem în linie dreaptă în rândul în care ne aflam şi să privim către tribună.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: În trimestrul al doilea din clasa a XI-a, într-o zi oarecare, am fost trimişi toţi elevii claselor paralele la o „şedinţă“, care s-a desfăşurat în sala Teatrului Dramatic din Braşov (acolo unde avea loc şi Festivalul „Cerbul de Aur“). Sala arhiplină cu elevi şi studenţi, iar pe scenă un prezidiu, unde, pe lângă personalităţi locale, era şi Victor Eftimiu, care a ţinut un discurs fulminant, vorbind liber, despre ce a fost nevoită să plătească ţara noastră ruşilor ca despăgubiri de război, despre persecuţiile şi îngrădirile pe care a trebuit să le îndurăm din partea ocupanţilor ruşi etc. etc. Tot ce am auzit spunându-se acolo auzisem vorbindu-se acasă, în şoaptă şi foarte „secret“. Am crezut că nu mai ies vie din acea sală, aşa o frică m-a cuprins! Nimeni nu mi-a spus până atunci că ţara şi-a căpătat o altă independenţă faţă de URSS. M-a marcat mult timp acel discurs al lui Victor Eftimiu. Despre Gheorghiu-Dej ştiam că a murit, dar nu m-a impresionat evenimentul.

7. Cum ai ales Fizica: Despre acest subiect am scris pe larg în volumul 2 al cărţii noastre, *NOI*. Pe scurt: am vrut să devin artistă sau să fiu medic, dar tatăl meu mi-a explicat că, dacă voi deveni profesor (de fizică), le îmbin mult mai bine pe ambele.

Pacienții mei „elevi“ nu mor niciodată, iar arta de a fi profesor înseamnă să-ți stăpânești foarte bine materia (rolul), iar scenariul şi regia îți aparțin ție în întregime şi nu trebuie să asculți de ce-ți spun alții.

8. Evenimentele din august 1968: Mă aflam acasă cu părinții şi urmăream cu sufletul la gură evenimentele din Cehoslovacia. Frica era prezentă la toți, ca nu cumva să năvălească ruşii şi peste țara noastră. Am fost mândri de poziția lui Ceauşescu față de aceste evenimente.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: În ajunul Crăciunului, pe 24 decembrie, am fost cu mai mulți colegi acasă la Ani Murtaza şi am rămas acolo până dimineață, când am plecat cu primul tramvai la cămin. Mai târziu am aflat că a fost o manifestație a studenților, că au fost unii arestați, dar eu nu am văzut nimic concret.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Poate o fi ajuns cineva pe Lună în acel timp. Desigur, a fost un eveniment deosebit, dar la acea vreme eu pluteam nu numai pe Lună, ci chiar în tot Universul, atât eram de îndrăgostită de Nicu al meu. Importanți eram doar noi doi, tot restul pălea!...

11. Examenul de stat: Sigur că mi-am pregătit lucrarea pentru examen, dar contextul zilei în care a avut loc a fost unul cu totul neobişnuit pentru mine şi pentru Nicu, cu care eram în aceeaşi grupă – Electroradiofizică. Eram preocupați de nunta noastră, pentru care obținusem o dispensă de termen de la primărie, ca să ne putem căsători înainte de repartiție. Astfel, chiar în ziua examenului de stat, eram planificați să ne prezentăm la o comisie. Amândoi ne-am susținut lucrarea, dar nu am mai putut aştepta rezultatul examenului, pentru că a trebuit să mergem la acea comisie. Aşa că am rugat colegii să ne scrie pe peretele de lângă uşa sălii de examen notele obținute de noi. Astfel am aflat şi noi că am absolvit facultatea!

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: A fost foarte frumos organizat şi m-am simțit foarte bine, deoarece eram cu toți colegii şi profesorii noştri, dar mai ales eram împreună cu viitorul meu soț.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Cu o zi înainte m-am căsătorit cu Nicu Luca şi am zburat a doua zi dimineață cu avionul la Cluj. Sigur, toată miza noastră a fost să fim împreună după repartiție şi ni s-a împlinit dorința: Nicu a ales un post de cercetare la Săvineşti, iar eu, profesoară la liceul din Bicaz.

Chiar şi acum, după atâtea zeci de ani, mă obsedează o întâmplare „stranie“ de atunci. În timp ce aşteptam să ne vină rândul la repartiție, mai mult din joacă, ne-a ghicit în palmă o colegă de-a noastră (nu a fost cu noi în grupă şi de aceea i-am uitat numele, dar era scundă şi purta ochelari cu dioptrii foarte mari). Mie mi-a ghicit că voi avea succes profesional şi că voi face foarte multe deplasări (călătorii), iar lui Nicu i-a prezis o carieră frumoasă, dar că nu va trăi mult (36-46 ani). Amândurora ne-a spus că vom avea două căsnicii (adică nu vom rămâne împreună), iar noi am interpretat acest lucru ca fiind vorba de intervalul între cele două evenimente de la Primărie şi de la Biserică. Doar atât ne-a spus, n-am pus preț pe vorbele ei, dar cu trecerea timpului s-a adeverit, din păcate, totul!...

14. Primele impresii la locul de muncă: Am fost repartizată la liceul din Bicaz, unde am ajuns pentru prima dată la începerea şcolii. Elevii erau simpli, dar mult mai respectuoşi decât cei din capitală. Colegii din cancelarie, deşi primitori, parcă

aveau o presimțire că nu voi rămâne pentru mult timp la ei. Am reuşit să mă transfer, chiar în acel an, la o şcoală din Piatra Neamț.

16. Sporturi practicate/urmărite la tv: Am înotat şi am patinat, am făcut multe excursii în munți (Piatra Mare, Bucegi, Piatra Craiului, Ciucaş, Făgăraş, Ceahlău, munții Rodnei). Acum practic mersul cu maşina şi statul pe scaun! La televizor urmăresc mai ales patinajul artistic.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la Cluj la Casa de Cultură a Studenților, unde urmăream o repetiție pentru *Cântarea României*, nişte dansuri populare. În acea sală erau atârnate două candelabre foarte lungi. Observând că ele au început să penduleze foarte amplu, am sărit ca arsă şi i-am alertat pe cei din jurul meu că este cutremur. Aceştia însă m-au privit cu nedumerire şi nu m-au luat în serios, deoarece podeaua sălii trepida oricum din cauza dansurilor, iar pendularea candelabrelor nu i-a impresionat deloc, în ciuda faptului că le-am spus că doar mişcarea clădirii poate face asta.

Atunci m-am impus în calitate de „şefă“ şi am întrerupt programul, mergând împreună cu însoțitorii mei direct la primul secretar de la Comitetul Județean de Partid. Acolo s-au lămurit lucrurile, toți erau în alertă când au aflat ce s-a întâmplat la Bucureşti. M-am folosit de avantajul de a mă afla acolo şi am reuşit să vorbesc cu Nicu, care era acasă, în Bucureşti; s-a speriat foarte tare, dar, din fericire, nu se întâmplase cine ştie ce la noi. Întorcându-mă în Bucureşti, a trebuit să particip la lucrările de salvare a oamenilor dintr-un bloc prăbuşit de pe Calea Moşilor. Acea experiență a echivalat pentru mine cu participarea în prima linie într-un război, văzând răniți şi morți scoşi de sub dărâmături. Doamne, fereşte de aşa un dezastru!

18. Motto-ul tău în viață: Niciodată nu mi-am pus această problemă, dar dacă tot sunt întrebată, m-am sucit, m-am învârtit şi sper să fi găsit motto-ul potrivit: *Veni, vidi, vici*! Adică, de ceea ce m-am apucat, am dus la bun sfârşit. Sigur, cu excepțiile care confirmă regula.

19. Cernobâl – aprilie 1986: Am fost cu familia în munții Vrancei şi am auzit la radio despre eveniment. Am fost foarte speriată, mai ales pentru copil. Am primit pastile cu iod şi am evitat să mâncăm zarzavaturi din grădină. Ce folos! De-abia acum m-am dumirit, dintr-o informație venită pe e-mail, că „răul“ s-a abătut asupra întregii țări mai târziu, când s-a întors norul radioactiv din nordul Europei.

20. Prima țară străină vizitată: Am fost prin BTT în RFG (Bavaria), chiar după repartiție, adică, cum s-ar spune, în luna de miere, dar am plecat fără soțul meu. De ce?! Pentru că părinții mei nu au vrut să mă căsătoresc cu Nicu şi pentru asta mi-au plătit excursia. Nu credeam că o să fiu aprobată să merg şi, drept să spun, nici nu-mi ardea de aşa ceva! Dar am fost aprobată şi, mai mult, am fost rugată de organizatori, neschimbându-mi buletinul, să nu declar că am alt nume de familie. Excursia a fost nemaipomenită, totul era altfel decât la noi, dar „tânăra domniță“ suspina de dorul de acasă!

21. Revoluția din 1989: De câțiva ani lucram ca inspector principal de specialitate la Ministerul Educației şi Învățământului. Având un program mai lejer în ziua de 21 decembrie, am vrut să mă duc la prânz să-mi cumpăr ceva din Piața Palatului, dar

– surpriză! – am fost oprită să trec de către nişte indivizi de la pregătire militară, care stăteau în faţa unui cordon făcut chiar la intrarea în piaţă. Revenind la minister, am întrebat colegii dacă nu ştiu cumva ce se întâmplă, dar nu mi-au spus nimic. În aceeaşi zi, după program, trebuia să fiu de serviciu la cabinetul ministrului învăţământului. Pe la ora 19 a apărut ministrul Teoreanu, spunându-mi să plec acasă că rămâne el acolo. Tot nu bănuiam ce se petrece, dar ciudată mi s-a părut totuşi situaţia!

Locuiam atunci lângă Intercontinental, pe Batiştei, iar drumul meu de la minister trecea pe lângă Conservator, prin spatele magazinului Adam, prin Piaţa Palatului, către Arhitectură. Pe măsură ce mă apropiam de Arhitectură, auzeam din ce în ce mai tare un vuiet al oamenilor, care scandau lozinci, din care nu desluşeam decât numele lui Ceauşescu. M-a cuprins frica şi m-am dus la rectorul Arhitecturii să mă lămuresc ce se întâmplă. Acesta mi-a spus vag că este o revoltă, dar îmi dă „un om“ care să mă însoţească să trec strada până acasă. Plecând cu el, am ocolit mult, până după Spitalul Colţea, prin Piaţa Rosetti, prin spatele Teatrului Naţional. Cum ne apropiam de Intercontinental, am văzut trei cordoane de militari, care nu lăsau pe nimeni să treacă pe acolo. Foarte revoltată, dar hotărâtă, le-am explicat că vreau să ajung acasă, au vrut să mă legitimeze, dar până la urmă mi-au dat voie să trec cu însoţitorul meu cu tot. Ajunsă acasă, mi-am făcut cruce, nu numai că am ajuns cu bine, dar văzusem că buletinul meu era acasă pe masă şi, deci, nu-l avusesem la mine.

În acea noapte nu am dormit deloc; eram cu mama şi bunica mea, stăteam cu luminile stinse şi rulourile la geamuri trase, aveam doar televizorul deschis şi urmăream ce se transmitea. Prin crăpăturile rulourilor puteam să văd spre blocul Dunărea şi Intercontinental. Am văzut demonstranţii, baricadele ridicate de ei, incendierea lor... Ardeau de credeam că ia foc şi blocul nostru. Au trecut tancuri, s-au folosit tunuri cu apă, a fost un infern! Spre dimineaţă s-au calmat lucrurile, s-a lăsat liniştea.

Crăpându-se de ziuă, am hotărât să plec la gară, să-mi iau copilul dintr-o tabără de pe Valea Prahovei. Când am ieşit din bloc, ce să vezi?! Nici urmă de baricade arse, de gunoaie, totul era spălat şi măturat ca pentru sărbătoare. Am reuşit să ne întoarcem cu bine acasă.

22. Trecerea în noul mileniu: Toată generaţia noastră a fost părtaşă la acest eveniment. Trecerea de la un secol la celălalt este un eveniment pe care nu toate generaţiile îl trăiesc, darămite schimbarea de mileniu! Pe măsură ce se apropia, credeam că trebuie să fie ceva deosebit, nemaiîntâlnit, atât pe plan personal, cât şi în general. În ajunul trecerii în noul mileniu, şi cu atât mai mult după aceea, am fost dezamăgită să constat că, de fapt, nu s-a petrecut nimic deosebit în viaţa mea sau a celor din jurul meu. M-au amuzat teribil bâlbâielile legate de imposibilitatea scrierii noului an la unele aparate.

23. Invenţiile din cărţile SF care s-au adeverit: În serialele *Star Trek* s-au imaginat telefonul mobil şi tableta, care sunt de acum la îndemâna oricui.

24. Invenţiile secolelor XX şi XXI: Deşi are o istorie cu mult mai scurtă decât alte invenţii, internetul este poate cel care ne-a schimbat vieţile cel mai mult. În viitor, o invenţie bazată pe inteligenţa artificială ar putea fi una dintre cele mai importante.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Este poate singurul lucru lăudabil pe care, ca nație, am fost în stare să-l facem după revoluție! N-am auzit că a fost cineva decorat sau premiat pentru participarea la acest proiect în țara noastră. Că mai avem minți luminate este un lucru ştiut, dar mult prea puțin se întoarce în favoarea românilor şi a patriei noastre. Mare cinste celor care au contribuit şi contribuie la realizarea proiectului ELI.

26. Întâmplare hazlie: Pe vremea când fiul meu avea vreo cinci sau şase ani, într-o zi însorită de vară, l-am lăsat să se joace afară cu alți copii. Fiindcă nu ştia să aprecieze timpul cu ceasul, i-am spus să vină acasă când apune soarele, lucru pe care l-a înțeles. Numai că aproape se întunecase şi el încă nu sosise acasă. Venind la scurt timp după înserare, l-am certat că nu a respectat cele convenite spunându-i: nu ai văzut că soarele a apus de mult? La care răspunde prompt: cum era să văd când apune soarele, dacă era în nor? Ceea ce era adevărat. De atunci a rămas proverbială expresia cu „soarele în nor“ în familia noastră.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: În cei 24 de ani, au apărut câteva lucruri bune, cum ar fi libertatea de exprimare, respectarea proprietății, libera circulație, neîngrădirea informației. Dar sunt şi pierderi dureroase: nu mai avem industrie națională, toate băncile sunt străine, cu excepția CEC-ului, sistemul de sănătate este bulversat, învățământul este distrus, armata este alcătuită din mercenari... Iar democrația ar trebui redefinită deoarece nu mai este aplicată de politicienii noştri în spiritul democrației antice: *Vox populi, vox Dei*!

28. Vis neîmplinit: Să fiu şi eu bunică şi să mă pot bucura de nepoții mei.

29. Cum a fost la nunta ta? Nunta mea s-a petrecut în două episoade, separate în timp şi spațiu: căsătoria civilă şi cea religioasă. Amândouă au fost atipice (am relatat şi în volumele *NOI*).

Căsătoria de la Sfatul Popular a avut loc cu o zi înaintea repartiției de la Cluj. Au fost mulți colegi şi s-a desfăşurat în condiții studențeşti. Acest eveniment a fost cel mai intens trăit de noi doi, a fost realizat cu multe sacrificii, dar a fost simplu şi cu multă puritate sufletească.

Căsătoria religioasă a avut loc după un an, când s-au pus de acord familiile noastre şi s-a desfăşurat într-un cadru restrâns. Datorită decalajului dintre aceste evenimente, am găsit de cuviință să nu mă mai îmbrac în rochie de mireasă, ceea ce regret şi astăzi.

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Mi-am dorit să am patru copii şi poate aşa s-ar fi întâmplat, dacă soarta nu ar fi vrut altfel. Nu s-a pus întrebarea: ce regret cel mai mult în viața mea? Răspunsul ar fi fost: că nu am păstrat prima sarcină. Oricum am plătit foarte scump acest fapt!... Destul de târziu, împlinisem 30 de ani, a dat Dumnezeu să se întâmple minunea şi astfel am născut singurul copil, pe fiul meu Adrian. Împlinirea pe care ți-o dă calitatea de mamă nu se poate compara cu nimic pe lume.

Addendum-2

1. Florile preferate: Toate florile sunt frumoase şi încântă privirea, binedispun pe cel ce le primeşte şi sunt un simbol de prețuire şi afecțiune. Dacă trebuie să menționez una anume, aceea este floarea de colț. Trăieşte la înălțimi foarte mari, în locuri greu accesibile şi este deosebit de gingaşă. Este o floare ocrotită, la fel ca şi

bujorul de munte (rododendronul), este foarte rară şi prețioasă, este simbolul tirolezilor şi este foarte frumos cântată în filmul *Sunetul muzicii* (*Edelweiss*).
2. Culorile preferate: Curcubeul le adună pe toate şi mă impresionează ori de câte ori îl văd. Dar cea mai impresionantă culoare este albastrul. Când privesc cerul senin, mă copleşeşte imensitatea pe care o ascunde în culoarea sa; totodată, mă îmbată de optimism ziua senină, îmi dă o stare de bine. Tot albastră, cu multe din nuanțele sale, este şi marea (excepție Marea Neagră), care tot un fel de nesfârşit inspiră. Ce să mai spun despre hăul ce-l zăresc când privesc în „doi ochi albaştri" care, vorba cântecului, „mi-au vrăjit inima"...
3. Cum ai devenit pionier(ă): Nu mai țin minte momentul cu pricina, dar ştiu că atunci când am devenit utecistă m-am ocupat de pionierii din clasele mai mici, organizând tot felul de acțiuni cu ei, lucru care mi-a plăcut foarte mult.
4. Poreclă: Nu am avut.
5. Amintiri din liceu: Cu jumătate de secol în urmă am terminat Liceul „Andrei Şaguna" din Braşov. Profesorii mei, când îmi întâlneau părinții prin oraş, mă lăudau, povestind ce elevă disciplinată şi conştiincioasă eram. Am mai spus şi cu alt prilej că am fost foarte sever educată acasă. Nu aveam voie să particip la nicio activitate care nu era inițiată de şcoală. Lucram suplimentar pentru matematică şi fizică, participam la olimpiadele şcolare respective. Singura prietenă era colega mea de bancă. De multe ori îi explicam nu numai ei, ci şi întregii clase rezolvarea unor probleme date ca temă pentru acasă. Prima ținută fără uniformă a fost la banchetul de terminare a liceului, cu care ocazie am primit şi primul sărut, eveniment emoționant din viața oricărei adolescente.
6. Profesorul preferat în facultate: Prin complexitatea cursului său şi a modului deosebit în care îl prezenta, prof. Şerban Țiteica m-a impresionat cel mai mult. Legăturile care le făcea cu filosofia şi cu viața m-au urmărit tot restul vieții. De exemplu, principiul al 3-lea al termodinamicii aplicat la sistemul social: gradul dezordinii este mereu în creştere, fapt care de-a lungul timpului s-a confirmat.
7. Prima zi şi ultima zi de facultate: A fost o foarte mare bucurie că am devenit studentă. Venită de la Braşov, unde locuiam cu părinții, în Grozăveşti, la cămin, m-am simțit deodată singură şi destul de dezorientată. Am avut noroc că Migri Coban, tot braşoveancă, a dorit să fim împreună în cameră. Aşa a început prietenia noastră foarte frumoasă şi intensă, care a durat până mult după terminarea facultății, mai precis până când a ajuns Oceanul să ne despartă. Nu pot spune că-mi amintesc în mod deosebit de ceva anume, pentru că era totul nou pentru mine, iar cu timpul s-a transformat în ceva cotidian. Despre sfârşitul facultății, am povestit pe larg într-un volum anterior.
8. Cumpărături din primul salariu: Primul salariu l-am avut în ultimul semestru de facultate, când m-am angajat ca profesoară suplinitoare la o şcoală generală din Bucureşti. Câştigul îl cheltuiam în totalitate cu prietenul şi colegul meu Nicu, deoarece el nu primea de acasă bani de buzunar. După repartiția la Piatra Neamț, fiind deja căsătoriți, am avut nevoie de foarte multe, încât nu ne ajungeau banii noştri şi mai primeam un supliment de la părinți. Nu-mi amintesc să-mi fi luat atunci ceva anume, deoarece totul era nou şi deosebit la acel moment.

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Succesul Nadiei, o premieră în istoria gimnasticii mondiale, a însemnat totodată şi o afirmare internaţională a ţării noastre, care mai dăinuie până în zilele noastre. Mulţi oameni din alte ţări, care nu cunosc mare lucru despre România, o identifică cu numele Nadiei Comăneci. Fiind reprezentanta tineretului şcolar la acea vreme, am avut onoarea s-o cunosc personal, cu ocazia premierii întregului lot de gimnastică de către ministrul învăţământului, Suzana Gâdea. Toate fetele erau îmbrăcate în uniforma festivă de la Olimpiadă şi nu se deosebeau de alte eleve decât după privirea lor foarte pătrunzătoare şi hotărâtă.

10. Obicei (tradiţie) din ţară care te-a impresionat: În fiecare an, în Şcheii Braşovului, în prima duminică după Sfintele Paşti, adică în Duminica Tomii, are loc o sărbătoare singulară în spaţiul românităţii, realizată de Junii Braşovului şi se numeşte „Ziua de călări“ sau „Coborârea din cetate“. Este un eveniment tradiţional unic, cu rădăcini din obiceiurile cunoscute încă de la daci, reprezentând o străveche serbare de primăvară, care este dedicată reînvierii naturii. Junii sunt organizaţi în şapte grupe distincte, fiecare cu costume şi steaguri proprii, toţi sunt călare pe cai cu un harnaşament deosebit. Acest eveniment tradiţional unic este o manifestare fastuoasă cu elemente de mit, ritualuri pre-creştine, dar şi ceremonial creştin.

11. Obicei (tradiţie) din străinătate care te-a impresionat: În tradiţia austriecilor este şi organizarea de baluri. Aproape toţi cunosc Balul Operei din Viena, dar poate mai puţini ştiu că în Austria au loc anual în jur de 400 de baluri, cu peste un milion de participanţi în toate localităţile ţării, dar şi cu zeci de mii de oaspeţi din străinătate. Majoritatea balurilor se organizează cu un fast nemaipomenit, ţinuta invitaţilor este obligatorie, iar cele mai importante au loc la Hofburg, la Musikverein (în sala în care are loc concertul de Revelion), la Primăria Vienei sau în multe din Palatele din capitală sau din ţară. Exemplific câteva: Balul Filarmonicilor Vienei, al Academicienilor, al Ştiinţelor, al Florilor, al Cofetarilor, al Vânătorilor, al Curcubeului, al Bomboanelor, al Tirolezilor etc. Mai menţionez două baluri excentrice: cel al homosexualilor şi al lesbienelor şi cel al oamenilor străzii. Despre toate câte sunt se relatează în mass-media, se arată secvenţe la televizor.

12. Cartea (cărţile) de fizică preferată: Ca profesoară de fizică, în activitatea didactică, dar şi pentru susţinerea examenelor de grad, am avut nevoie de un îndrumător atotcuprinzător şi acesta nu a fost o carte, ci un om: draga noastră colegă şi buna mea prietenă Rodica (Gostian) Bena. Ea a fost cea care m-a ajutat cu multă dăruire, dar mai ales cu profesionalism, la pregătirea tuturor examenelor de grad, la găsirea explicaţiilor celor mai clare la lecţiile mai delicate şi la rezolvarea problemelor de fizică tipice pentru capitolele predate. Fără ajutorul ei de specialitate nu aş fi putut să trec handicapul creat în cei douăzeci de ani în care mi-am desfăşurat actvitatea în alt domeniu decât cel didactic. (În primul volum am relatat acest aspect.)

13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Nu sunt microbistă, dar succesul de atunci al fotbalului românesc nu cred că va fi egalat prea curând, din păcate...

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Țin mult la semnificația unor obiecte, care de fapt nu au valoare materială. Ultimul obiect primit are însă o poveste care m-a impresionat deosebit. Mă aflam vara trecută la o serbare câmpenească în zona munților Vrancei, pe valea Râmnicului Sărat, în comună Jitia, de unde se trage neamul tatălui meu. La un moment dat, s-a apropiat de mine un domn, spunând că de mult aşteaptă să mă întâlnească personal, deoarece are să-mi înmâneze un mic obiect. Surprinsă, am deschis punguța şi am văzut o ramă din lemn, frumos sculptată, de mărimea unei cărți din „Biblioteca pentru toți". Pe dosul acesteia era încrustat anul 1935 şi numele Nae, care era numele bunicului meu din partea tatei. El a fost învățător renumit în Râmnicul Sărat şi până în anii '70 era cunoscut de mai toată lumea în oraş şi prin împrejurimi. Domnul mi-a explicat apoi că a găsit acest obiect în casa pe care a cumpărat-o, într-o comună din zonă. Inscripția de pe ramă l-a dus cu gândul că bunicul meu Nae ar fi confecționat-o şi ar fi făcut-o cadou proprietarului de la care a cumpărat casa. N-am ştiut de ce să fiu mai impresionată: de calitatea ieşită din comun a unui „necunoscut", care a închis circuitul unei poveşti din familia mea, sau de faptul că un obiect lucrat de bunicul meu, dăruit cuiva străin, s-a întors înapoi în familie.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: După revoluție am fost titularizată la Şcoala Generală nr. 92 „Barbu Ştefănescu Delavrancea", în zona Pieței Unirii. O şcoală mică, fără laborator de fizică şi fără rezultate la concursurile şcolare. În acel timp, se punea accent pe reformarea învățământului, iar cadrele didactice urmau cursuri de perfecționare. Am avut norocul să particip la cele ținute de dl. prof. Mircea Rusu, care, cu deosebitul său talent, mi-a transmis o mulțime de abordări noi metodologice, dar şi o grămadă de experimente practice de fizică, care se pot realiza fără aparatură de laborator. Astfel am reuşit, în condițiile acelei şcoli, să fac experiențe de fizică în clasă, ba chiar să organizez activități demonstrative cu ocazia unor serbări ale şcolii. Rezultatul nu s-a lăsat prea mult aşteptat: interesul elevilor pentru fizică a crescut simțitor şi am fost bucuroasă de această realizare.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: N-aş face nimic altceva decât tot de a fi profesoară, desigur de fizică! O mică schimbare tot aş face: n-aş mai părăsi meseria mea pentru nimic în lume. În primul volum, am arătat că două decenii am lucrat în alte domenii.

17. Cel mai bun prieten al tău: Cea mai bună prietenă din şcoala generală, Piroska Sipos, a plecat cu familia ei în Germania. În liceu am avut o altă prietenă foarte bună, Constanța Duşa, care este acum în Canada.

Migri Coban mi-a fost în facultate nu numai prietenă, ci şi colegă de cameră, dar acum este în America. În sfârşit, am ajuns să fim prietene foarte bune, ca surorile, cu Rodica (Gostian) Bena, care acum este în Franța. Ce să mai cred, mi-e şi frică de asemenea „prietene prea bune", că umplu lumea largă numai cu prietenele mele şi eu tot singură rămân!

18. Cum ai perceput mineriadele: Cum este până azi Revoluția din decembrie '89 învăluită în mai multe necunoscute, aşa cred că şi mineriadele ascund încă multe în culisele lor. Oricum, locuind chiar lângă Teatrul Național, mi-a fost frică să ajung

acasă în acea perioadă şi având în vedere activitatea nocturnă, megafoanele care răsunau săptămâni în şir până la ivirea zorilor, nu a fost tocmai confortabil.
19. Evenimente din ţară şi din lume care te-au impresionat plăcut: *În ţară:* au lipsit în ultima vreme astfel de evenimente... *În străinătate:* afirmaţia Papei Francisc făcută după atentatele din Franţa: „Pentru a fi respectat, trebuie să ştii să-i respecţi pe alţii".
20. Evenimente din ţară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: *În ţară:* haosul, incertitudinile şi vulgaritatea cu care se acţionează de la cele mai înalte tribune ale statului, lipsa de coerenţă pentru interesul naţional şi ignorarea drepturilor cetăţeneşti. *În străinătate:* atentatele teroriste cumplite şi activitatea războinică a Statului Islamic.
21. Descoperirile din fizică: Faţă de perioada când am studiat cursul de fizică atomică şi nucleară, ţinut de prof. Marius Petraşcu în anul III de facultate, numărul particulelor elementare descoperite a crescut uimitor de mult. Trebuie să mărturisesc că nici nu mai ştiu numele şi semnificaţia existenţei lor. Important este că tainele naturii sunt pătrunse încetul cu încetul, iar autorilor celor mai valoroase descoperiri li s-au acordat Premii Nobel pentru Fizică.
22. Ce te ţine treaz(ă) noaptea: Să răspund în timp util la întrebările formulate de dragul nostru „comitet".
23. Cum ai devenit bunic (bunică): Nu cunosc, că nu este cazul în prezent, dar tot mai sper că o să se întâmple!
24. Ce ai face ca preşedinte al ţării?: Aş demisiona. Nu cred că un singur om, oricât de celebru şi carismatic ar fi (sigur nu-s eu aceea!), poate să facă ceva consistent pentru schimbarea în bine a lucrurilor din ţara noastră. Este necesar un consens al forţelor politice, ca prin specialişti recunoscuţi în toate domeniile să se întocmească un cadru de priorităţi pe baza căruia să se lucreze pentru a detalia şi corela multiplele aspecte concrete. Fără o voinţă naţională (similară celei japoneze), unitate de acţiune şi determinarea răspunderii fiecărui cetăţean de a contribui la binele ţării, va fi şi mai rău ca în prezent.
25. Modelul tău în viaţă: Părinţii mei. Am admirat mereu la mama mea ordinea şi conştiinciozitatea cu care rezolva toate problemele gospodăreşti, capacitatea de a fi o mamă desăvârşită, în ciuda severităţii pe care a manifestat-o în educaţia noastră. Tatăl meu, un înţelept, mi-a netezit cărările vieţii prin poveţele de mare însemnătate pe care mi le-a împărtăşit.
26. Dacă ai câştiga la Loto: Cred că natura omului este în aşa fel făcută, că duce lipsa banilor tot timpul. De ce oare bogaţii lumii se tot îmbogăţesc pe seama sărăcirii restului populaţiei?! Nu mi-am dorit niciodată să câştig la jocurile de „noroc" (de aceea nici nu joc), deoarece consider că norocul meu este să fiu sănătoasă, sau să am un mijloc de existenţă, sau să mă bucur de familia mea sau de prieteni etc... Să dau toate astea pe un sac de bani, consider că aş avea ghinion.
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Fratelui meu Anton Bătătorescu, pentru că este un om deosebit. Deşi mai mic decât mine cu puţin, încă din copilărie s-a dovedit a fi un multi-talent la învăţătură, la sport şi în muzică. A terminat Facultatea de Matematică a Universităţii din Bucureşti în 1972 ca şef de promoţie,

a lucrat în cadrul ei tot timpul, mai întâi la Centrul de Calcul, iar apoi la catedra de Informatică. Profesionist şi perfecţionist inegalabil, nu se lasă până nu termină la superlativ ceea ce a început. În familie, ca fiu, frate, soţ, tată şi bunic, se achită în mod excepţional de atribuţiile sale. Trăsătura sa de caracter este înţelepciunea şi viziunea filosofică a tot ce-l înconjoară. Este foarte echilibrat, calculat şi hotărât, manifestându-se cu modestie, în ciuda calităţilor incontestabile pe care le are. Viaţa a fost zgârcită cu premiile în ceea ce-l priveşte, dar sunt convinsă că „de acolo de sus“ cineva are grijă să-l premieze în această lume aşa cum se cuvine.

28. Cartea pe care ţi-ai fi dorit s-o scrii: *Povestea vieţii mele,* de Regina Maria, nu pentru că aş fi vrut să fiu regină, dar calităţile ei aş fi vrut să le am.

29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Cel mai fericit moment a fost acela când m-am căsătorit; am amintit în mai multe rânduri despre acest eveniment. Momentele cele mai triste sunt cele legate de trecerea în nefiinţă a părinţilor. Tatăl meu a murit la vârsta pe care o am eu acum (în 1982), iar mama la 90 de ani (în 2012). Cu totul şi cu totul trist este când, în floarea vieţii, trebuie să pleci din această lume: la numai 46 de ani, Nicu s-a stins din viaţă.

30. Ce regreţi cel mai mult: Am mai menţionat acest lucru, şi anume că nu am păstrat prima sarcină. A fost cea mai nefericită decizie a existenţei mele, care mi-a schimbat tot cursul vieţii.

31. Cea mai mare realizare a ta: În fiecare etapă a vieţii au fost realizări mari: dobândirea profesiei, întemeierea familiei, naşterea şi creşterea copilului, asigurarea unui trai decent. Sunt mulţumită că am reuşit să le înfăptuiesc.

32. Mesaj pentru nepoţi: Poate voi avea şi eu nepoţi, dar, oricum, am nepoata de la fratele meu. Mesajul meu este să ducă mai departe tradiţia şi realizările părinţilor lor, să fie în stare să adauge ceva propriu la patrimoniul cultural şi material al familiei din care provin.

Răspunde rapid ce-ţi vine-n minte!

1. M-am săturat de: lucruri formale.
2. Nu mai vreau: să mă cert cu nimeni.
3. Uit tot timpul: că nu mai sunt tânără.
4. Cel mai des îmi impun: să mai sper în ceva bun.
5. Mă fac că nu văd: cum trece timpul.
6. Vreau să ştiu: cum se poate trăi doar din pensie.
7. Nu pot fără: muzică.
8. Sunt conştient că: „am început să îmbătrânesc, deşi mai cred că mi se pare“...
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: amintirile frumoase.
10. Am nevoie de: un anturaj plăcut, familie, prieteni şi colegi dragi.
11. Care este principala ta trăsătura de caracter: optimismul.
12. Care este slăbiciunea ta: sunt prea cheltuitoare.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: caracterul.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: făţărnicia, linguşeala, nesinceritatea...

ianuarie 2015

ANCA BROTE (MUSTĂȚEA)

Addendum-1

1. Temperament: Sunt un om voluntar, energic şi uneori prea „direct“.
2. Zăpada din 1954: Eram în clasa a I-a şi drumul către şcoală mi se părea aidoma unui tunel prin care trebuia să trec ca o vitează (asta ca să-l impresionez pe fratele mezin care nu putea ajunge la grădiniță).
3. Moartea lui Stalin: L-am auzit pe tata spunându-i mamei că „a murit Tătucu“ şi eu eram moartă de curiozitate de ce oare se tot şuşoteau între ei. În plus, ştiam că nu aveam bunici şi am cerut lămuriri cine şi de ce a murit. Am fost apostrofată să nu vorbesc neîntrebată.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Rock'n roll.
5. Prima defilare: Era prea cald şi gălăgie.
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Am fost impresionată de îngrijorarea vizibilă a părinților. Ei se gândeau că ruşii ar fi putut veni din nou dacă politica lui Dej ar fi fost abandonată. Cred că a fost prima dată când am conştientizat că am o țară...
7. Cum ai ales Fizica: În liceu am avut rezultate foarte bune la Fizică fără să dau în brânci cu studiul. Mie îmi plăcea doar să citesc. Am crezut că aşa va fi şi la facultate... La examenul de admitere am fost impresionată de ținuta emancipată a multor candidate. Eu aveam codițe, fustă plisată bleumarin şi bluză albă...
8. Evenimentele din august 1968: Eram în vacanță acasă, la Botoşani. Tot părinții mei au fost primii foarte bulversați. Destul de repede am realizat şi eu potențialul pericol. Toată familia s-a mobilizat: trebuia să facem repede provizii, îndeosebi mezeluri de la GOSTAT. După ce totul a trecut, o tachinam des pe mama dacă avem voie să mâncăm din „salamul de război“.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Am avut emoții, deoarece a trebuit să justific cu martori că în seara cu evenimentul studențesc eu am fost la Catedrala Sf. Iosif şi nu la manifestație.
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: M-am gândit la milioanele de oameni cu credința simplă în Dumnezeu şi la foarte posibila lor decepție când au văzut că cerul nu a fost atins...
11. Examenul de stat: Motive personale mi-au dat emoții teribile că nu voi lua nota 10 (aveam nevoie de acest rezultat pentru a obține post în Bucureşti). Din fericire a fost alarmă falsă.
12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Mie mi s-a părut puțin tristă petrecerea noastră veselă. Ne despărțeam!
13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Am constatat, cât se poate de concret, ce înseamnă PCR (Pile, Cunoştințe, Relații). Totuşi, abia astăzi văd adevăratele dimensiuni ale acestui sistem!

14. Primele impresii la locul de muncă: În primele zile am fost nefericită: activitatea nu părea să aibă nimic în comun cu pregătirea mea, majoritatea colegilor erau preocupați de ratele pentru casă, de creşterea copiilor, invidii etc. Unde erau prieteniile, concertele, cărțile şi filmele din studenție?!
16. Sporturi practicate/urmărite la tv: Gimnastica (în subsolul clădirii Facultății de Drept, atunci, dar şi în prezent). Cel mai minunat sport însă este să mergi pe jos!
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram în Bucureşti, învățam limbajul Asiris (urmam un curs la ICI). Eram destul de enervată şi obosită. De aceea, la început am crezut că am amețeli. Ulterior, în zori, nici pe străzi nu am realizat că sub ruinele unor foste blocuri sunt oameni striviți... Nu mai trăisem o asemenea grozăvie, nici măcar nu mi se povestise. Abia a doua zi am înțeles toată tragedia când am aflat că un coleg de serviciu şi-a pierdut soția şi părinții.
18. Motto-ul tău în viață: „Trebuie“ este verbul meu preferat.
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram la serviciu (Institutul Meteorologic) şi astfel am fost puțin mai bine informată decât marea majoritate a românilor. Adevărata dimensiune a catastrofei am aflat-o abia după decembrie 1989.
20. Prima țară străină vizitată: Cehoslovacia. La Praga am retrăit stări asemănătoare celor din copilărie când citeam poveşti cu castele, palate, frumuseți şi miracole.
21. Revoluția din 1989: Eram în Bucureşti. Îmi este tot mai greu să vorbesc despre acele zile.
22. Trecerea în noul mileniu: Nimic deosebit.
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Multe idei din cărțile lui Jules Verne (pe vremea când le citeam nu ştiam că pot fi considerate SF).
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Cred că tot ce ține de genetică. Sper să se descopere tratamentul împotriva oricărei forme de cancer.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Parcă stau mai dreaptă cu un asemenea proiect în țara mea.
26. Întâmplare hazlie: Nu-mi amintesc.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Desigur că se văd şi se simt schimbări destule, în bine. Dar se simte şi mai tare lipsa de eleganță, de firesc în multe aspecte. Mai mereu văd România ca pe un copil-problemă lămurit cu greu să facă un lucru bun şi care dacă totuşi îl face, nu ai certitudinea că îl şi păstrează.
28. Vis(e) neîmplinit(e): Multe.

DIMITRIE CĂDERE

Addendum-1

1. Temperament: Calm şi optimist, autoproclamat.
2. Zăpada din 1954: N-am văzut-o! Eram în vacanță la Pârâul Rece şi tata (care s-a întors la Bucureşti la treburi) ne-a lăsat acolo (mama şi cei doi copii) până ce lucrurile s-au aranjat. Nu mai țin minte cât a durat...
3. Moartea lui Stalin: Lacrimi în ochii părinților şi a rudelor apropiate: de bucurie şi de speranță, dar şi de durere pentru răul făcut de acest monstru.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: În absolut rock'n roll, dar şi slow, pentrucă le puteam ține pe fete în brațe...
5. Prima defilare: Un imens sentiment de frustare; a fost prima şi ultima, am fost prins în laț, nu mă chemase nimeni. Eram lângă casă, la Piața Filantropia, venisem să casc gura şi la un moment dat am trecut prin cordonul de „protecție", încă difuz, atras de un stand cu crenvurşti şi bere aflat la câțiva metri. După ce m-am regalat cu aceste bunătăți, am vrut să mă întorc la treburile mele, dar a fost imposibil de ieşit! În acest sens cordonul era închis ermetic. M-au obligat să mă târâi câteva ore, făcând tot parcursul cu „oamenii muncii". Am jurat să nu mă mai întorc şi m-am ținut de cuvânt!
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Deşi un călău, plecarea armatei sovietice în 1958, cât şi virajul politic amorsat spre occident la începutul anilor '60 l-au făcut mai acceptabil. Faptul că a fost probabil asasinat de ruşi e un credit în plus.
7. Cum ai ales Fizica: În adolescență eram bântuit de tot felul de gărgăuni şi visam la meserii artistice: regie de film, arhitectură... Tata, profesor la Petrol şi gaze (IPGG), vroia să mă atragă spre specialitatea sa, dar mie nici nu-mi trecea prin cap să-l am şef şi la facultate; acasă era de ajuns! Cu multă pedagogie şi oarecare osteneală, mătuşa mea – doamna Codreanu, profesoară de fizică emerită – pe care o admiram, m-a convins să aleg calea acestei nobile ştiințe, cu tradiție în familie. A fost alegerea cea bună! Examenul de admitere pregătit cum se cuvine a decurs normal, cu emoția aşteptării rezultatului şi uşurarea plină de bucurie la aflarea sa. A urmat o vacanță binemeritată la Mamaia!
8. Evenimentele din august 1968: Eram la Bucureşti; în după-amiaza zilei invaziei Cehoslovaciei, locuind nu departe de ambasada sovietică, am dat o raită să văd ce se întâmplă pe acolo. Merita: pe trotuarul de vis-à-vis, protesta un grup de tineri, cam vreo sută, arborând o imensă banderolă ostilă agresorilor şi avându-l în frunte pe... Valentin Ceauşescu. Am înțeles imediat că sunt de partea cea bună, aşa că am rămas împreună până la sfârşitul manifestației, care – după ce a străbătut cartierul din apropiere cu ambasadele unor țări „surori" huiduind voinicește în fața fiecăreia

– s-a îndreptat spre Piața Victoriei, străbătând apoi Calea Victoriei până în fața Universității, la statui, unde am ajuns la cca. 10000 de participanți, încadrați protector de miliție.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Revoltă şi neputință, compasiune pentru colegii noştri care au suferit.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Pregătirea minuțioasă a programului ne-a preparat oarecum, dar trăirea pe viu a fost un moment extraordinar! În plus, în fața televizorului, eram alături de bunica mea şi de sora ei, născute prin 1870, pe vremea diligenței...

11. Examenul de stat: Moment normal, de împlinire. La sfârşit, d-l profesor Bally, care era în comisie şi pentru care aveam o mare stimă (examenul său *open book* era unic şi inteligent), mi-a pus o întrebare simplă. Din păcate, am decompresat prea rapid şi – spre tristețea generală – n-am răspuns bine. Am rămas şi acum cu acest regret, deşi l-am depăşit demult pe plan practic.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Frumoase şi duioase amintiri.

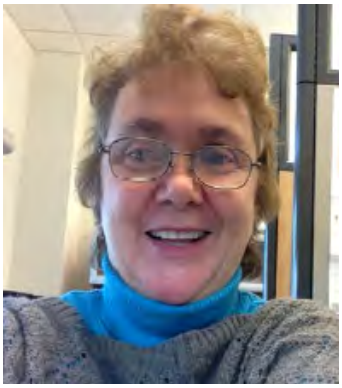
13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Am fost surprins să constat că locurile cerute de CCPCE (Centrul de Cercetare şi Proiectare pentru Componente Electronice, devenit ulterior ICCE – Băneasa) nu erau pe liste. Fusesem contactat de ei în prealabil, dădusem un fel de examen împreună cu mai mulți colegi de la Corp Solid şi mi-au spus că vor să mă angajeze. La Cluj, am ales inițial un post de profesor de liceu, dar după aceea – sprijinit de CCPCE – am obținut celebra „negație“, repartiția a fost schimbată şi din septembrie 1970 mi-am luat în primire postul dorit.

14. Primele impresii la locul de muncă: M-am întrebat la ce au folosit toți anii de studii superioare! Mi-am revenit însă rapid; aceeaşi întrebare stupidă mi-o pusesem şi când am intrat la facultate, în raport cu ce făcusem la liceu.

15. O amintire din perioada stagiului militar: *Farniente!* O mulțime de aventuri simpatice, cu excepția curățatului cartofilor (manual) când eram în tură la cantină. La început, în primele cinci săptămâni de instrucție nu puteam ieşi din cazarmă (Drumul Taberei), dar după aceea plecam şi ne întorceam când vroiam, sărind gardul, fără nicio învoire oficială. M-am ocupat de corul companiei şi de organizarea unui spectacol–concurs unde ne-am descurcat frumuşel. A fost şi o Sesiune de comunicări ştiințifice pe teme de istorie, unde am prezentat o contribuție. Amintirea cea mai amuzantă este totuşi următoarea: în primele săptămâni, „legați de glie“, aveam dreptul să fim vizitați numai duminica după amiază. Musafirii erau primiți în cele 4 săli de mese, pe „arme“. Fetele care mă simpatizau, fără să se cunoască între ele şi cărora – aparent – le lipseam, puteau veni să mă vadă spontan în acest interval. În prima duminică au venit 3 în acelaşi timp, cam complicat... Am luat însă imediat măsuri cu prietenii rămaşi în libertate, care ulterior însoțeau fiecare câte o candidată, distribuindu-le între cele 4 săli în ordinea sosirii. După ce le întâmpinam (pe rând) şi schimbam câteva vorbe dulci, un coleg de companie venea să mă caute anunțând că mă cheamă colonelul! Treabă aranjată între noi, care-mi permitea de fapt să trec în sala următoare, spre un alt

zâmbet şi – eventual – un alt pachet cu bunătăți, fentând astfel după puterile mele principiul de ubicuitate pe care bunul simț îl declară în principiu inviolabil.
16. Sporturi practicate/urmărite la tv: În ordine: înot, tir sportiv, schi, canotaj, tenis, bicicletă; au mai rămas de atunci înotul, schiul şi bicicleta; s-au adăugat între timp gimnastica matinală şi plimbările în pas alert împreună cu Doina prin parcuri şi păduri, abundente în zona unde locuim. Nu mă uit aproape de loc la sport la TV.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la Bucureşti, sub pragul unei uşi, într-un bloc de lângă Ateneu, printre lucruri care cădeau şi pereți care se crăpau...
18. Motto-ul tău în viață: *Carpe diem!*
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în Franța; aici, după cum se ştie, norul radioactiv s-a oprit la graniță!
20. Prima țară străină vizitată: Polonia, la Varşovia, în interes de serviciu (delegație CAER); am îmbinat plăcutul cu utilul, a fost mai mult o mică vacanță.
21. Revoluția din 1989: În Franța, în primele ore nu mă dezlipeam de lângă radio!
22. Trecerea în noul mileniu: „Vreme trece, vreme vine“, vorba poetului...
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Submarinul Nautilus al lui Jules Verne.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Ezit între genetică şi tranzistor. Secolul prezent abia a început, totul e posibil, nu pun nicio ipotecă.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: În reuşita unui asemenea proiect talia instrumentului nu este singurul argument. Doresc să fie un succes global, de echipă.
26. Întâmplare hazlie: Greu de ales... Mă rezerv pentru volumul 4!
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Haotic.
28. Vis neîmplinit: Să scriu o carte de poezii; să dau un recital cu propriile mele compoziții. Dar încă sper...
29. Cum a fost la nunta ta: Frumos şi emoționant; nădejdea devine realitate; viața în doi reîncepe în fiecare zi.
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Am simțit în străfunduri că am un rost şi că existența are un sens.

GRIGORETA MIHAELA COBAN (STOICA)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: poate aveam doi ani, sau trei ani..., eram la Codlea şi dădaca m-a pus să îmi pun cerceii de peruzea sub dulap, că o să apară alții mai frumoşi... şi nu au apărut...
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: balerină, pentru că toate fetițele vor să fie balerine... am şi luat lecții la Casa Armatei în Braşov... dar nu s-a lipit de mine.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: niciunul că eram timidă…, zău!
4. Primul film văzut: habar nu am. Dar filmul meu de căpătâi era pe vremea şcolii „Cerasella“ pentru că fata fugea de la nuntă şi aşa voiam să fac şi eu. L-am văzut de cinci ori. Dar nici că am mai auzit de el. Chiar o să mă uit pe Netflix să văd dacă e...
5. Prima carte citită: *Aventurile lui Habarnam şi ale prietenilor săi*. Îmi place şi acuma, că are poezii:

Ştie – Tot s-a dus la baie
Şi-a sărit peste o oaie
Grăbilă era nemâncat
Şi-a-nghițit un fier de călcat

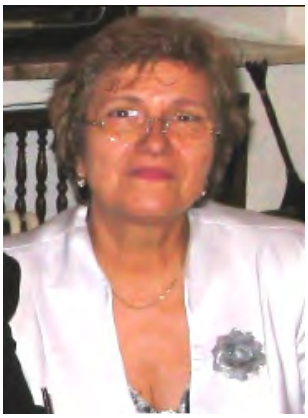
6. Ultima carte citită: nici biletul de tramvai nu l-am citit. Citesc numai prostii de serviciu, dar îmi povesteşte Ducu ce citeşte el cu orele, când se ascunde în WC.
7. Cărțile tale de căpătâi: aaaaa e una cred... când învățam pe aici engleza, că eram clei: am găsit la librărie o casetă şi cartea *Angela's ashes* de Frank McCourt. A fost şi film... dar nu e nici pe departe ce e în carte. Trebuie să o citeşti, e râs cu plâns... combinația mea preferată..
8. Comedia la care râzi mereu: Da, am casetele cu Toma Caragiu, dar îl ascultăm rar... că nu prea apucăm să ne aşezăm, că una, alta... săpături în grădină... sau săpături în neutroni…, hmmm, la pensie poate... Şi pe internet îl urmăresc pe Horațiu Mălăiele. Mă ajută să simt ce se întâmplă acasă.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: nu chiar de sărbători, dar când sunt supărată şi vreau să mă relaxez îmi pun *My fair Lady*.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: toate filmele noi. Ei, nu chiar, glumesc un pic. Prefer să le văd de multe ori pe cele vechi; la un film nou, mă aştept la violență, zgomot..., zăpăceală... am destulă, aşa că la film vreau ceva special şi preferabil cu un secol sau două mai devreme, *sorry*, m-am născut greşit.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Silvia Chicoş şi Toma Caragiu, Monica Vitti.

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: E o glumă pe care am spus-o prietenei mele cea mai bună..., dar nu v-o spun şi vouă. Că vă ia râsul-plânsul..
13. Căutare recentă pe Google: restaurantul din preajmă, că mâine îi aniversăm pe finii noştri, Oana Sârboiu-braşoveanca şi David-tenesian, ce împlinesc cinci ani de căsătorie.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: ehe..., ce pitoresc sună.
15. Vacanța perfectă: să fie cu apă şi cu nepoţele. Visez că merg numai cu ele două în toate vacanţele.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: m-a impresionat ca nu am deschis televizorul chiar de vineri, da, azi e o săptămână, că am avut multe; mai important a fost parastasul de un an al mamei lui Ducu. *Sorry*.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Emisiuni proaste în general; ne uităm la Bill Maher, că ne aduce la zi cu politicalele în mod comic şi vulgar aş putea zice.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: nu prea ştiu.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Corciovei, că visa la premiul Nobel împreună cu noi la curs. Şi îmi plăcea cum îi punea o muscă în supă câte un student ca să o mănânce. Cum îl chema? Pe tipul ce a fost în Himalaia..., Ciulli? Hmm am uitat; se însurase cu o tipă din Sinaia. Doamna Caraiman, că ne alerga ca să fim sănătoşi! Cursul lui Constantinescu. Csiki m-a făcut să plâng şi Novacu m-a speriat de moarte...
21. Examenul care ți s-a părut cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Greu şi cleios: electrodinamica. Uşor: niciunul, că am tremurat la toate.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: eheee… când în trei decembrie 1966, la dansul organizat de Facultatea de Fizică pe sălile de la Geologie, l-am văzut pe Ducu... şi de atunci nu mi-am mai luat ochii de pe el!!
23. Hobby-uri: Să pierd vremea.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Pe Ducu, pe Ada şi pe Cristina, că de mâncat o să găsim nuci de cocos... şi măcriş în iarbă pentru sete.
25. Zodia ta: acvarium, ei şi tu?? Sunt născută în aceeaşi zi cu Caragiale... dar şi cu Dinu Săraru.
26. Serialul preferat la TV: *none*.
27. Compozitorul preferat: Nicu Alifantis şi Joe Dassin. Ciprian Porumbescu (*Balada*), Ceaikovsky (*Concertul no.1 pt. pian*).
28. Pictorul preferat: Sabin Bălaşa, Dali.
29. Poezia preferată: am spus-o deja mai sus... ha ha... în rest..

A fost odată-n ca-n poveşti
A fost ca niciodată
Din rude mari împărăteşti
O prea frumoasă fată...

Tinereţe şi tristeţe, o combinaţie des întâlnită.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: A, şi asta am spus-o deja; mai cu două secole în urmă...
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Vreau să locuiesc la ţară, să văd pătrunjelul în grădină cum creşte... e verde tot timpul anului!!! sâc!!!

HRISTINA-DOMNICA CULICĂ

Addendum-1

1. Temperament: Ori de câte ori eşti nevoit să te autocaracterizezi, constaţi că nu e prea uşor; judecând însă conform criteriilor, s-ar putea spune că am un temperament, mai degrabă, melancolic. Personal, am considerat că am o fire contemplativă; mi-a plăcut să-i ascult pe alţii şi să vorbesc mai puţin, mai ales că – în adâncul meu – sunt destul de timidă.

2. Zăpada din 1954: Iarna lui 1954 m-a găsit la bunicii materni; mama mea era plecată la Bucureşti la nu ştiu ce cursuri de perfecţionare a cadrelor didactice, iar tatăl meu a preferat să mă lase în grija bunicilor, mai ales că în curtea casei noastre zăpada era – literalmente – cât casa. Ca să iasă din casă, a trebuit să se strecoare prin oberlicht şi apoi să se rostogolească până în stradă. Copilul, care eram atunci, nu a sesizat vreo mare diferenţă faţă de iernile anterioare, atâta vreme cât mă puteam juca în zăpadă, cu săniuţa.

3. Moartea lui Stalin: La moartea lui Stalin câteva vecine, mai în vârstă ca mine şi deja pioniere, povesteau cu tristeţe (sinceră, credeam eu atunci) că a murit „tătucul“ şi că vor purta doliu la cravata de pionier. La noi în casă nu se discuta politică (cel puţin, nu în prezenţa mea), aşa că am încercat şi eu un sentiment de tristeţe pentru moartea celui numit tatăl tuturor copiilor.

4. Ce dansuri ţi-au plăcut: Firea mea mai retrasă mi-a creat probleme şi în privinţa învăţării dansului. Îmi amintesc de o excursie cu şcoala făcută cu vaporul pe Dunăre. Eram deja în clasa a VIII-a şi mama mea a rugat un elev de-al ei dintr-o clasă mai mare să mă invite la dans. Când am auzit, am fugit tocmai sus pe ultima punte şi m-am ascuns. Totuşi, mi-ar fi plăcut să dansez şi am început să învăţ câteva mişcări de rock and roll împreună cu un coleg de clasă pe care îl ajutam la lecţii. Era un schimb echitabil, eu îl ajutam la lecţii, el mă învăţa să dansez!! Apoi a venit vremea când twist-ul era la modă, şi cum aici nu aveai nevoie de partener… Oricum, dansul meu preferat rămâne tangoul. La capitolul vals, nu am reuşit niciodată să excelez.

5. Prima defilare: Nu-mi mai amintesc care a fost prima defilare, dar îmi amintesc de un 1 Mai, când trebuia să mergem noi pionierii şi să prindem în piept manifestanţilor câte un fluturaş cu 1 Mai, iar persoana respectivă trebuia să pună un ban într-o urnă pe care o purtam cu noi. Oamenii puneau câte 10-25 de bani şi când urna se umplea, mergeam la sediul UTM şi primeam alta goală. Un „suflet caritabil“ ne-a dat, mie şi colegei cu care îndeplineam această „sarcină“, câte o îngheţată şi am fost teribil de încântate. Au urmat multe alte defilări la care am participat, dar chiar nu mi-au lăsat nicio impresie mai deosebită.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Anul 1965 a fost un an de răscruce în viața mea; practic intram în altă etapă când mă pregăteam să părăsesc casa părintească pentru viața de student, așa că moartea lui Dej a însemnat – în mare – sfârşitul unei perioade de tristă amintire pentru părinți şi mai puțin relevantă pentru mine ca persoană.
7. Cum ai ales Fizica: Încă din timpul şcolii generale, când eram pasionată de romanele SF, am hotărât să urmez o facultate cu profil tehnic. Spre fizică m-a îndreptat o profesoară deosebită (doamna Maria Bârlan) cu care am avut privilegiul să fac chimia în ultimul an de liceu şi care – pot spune cu mâna pe inimă – m-a învățat să gândesc logic. Dânsa era din şcoala veche, terminase fizico-chimice. Un alt imbold mi l-a dat şi faptul că la Olimpiada de fizică din clasa a X-a am ajuns până în faza pe țară. Examenul de admitere a fost cumva o piatră de încercare, dar pe care am surmontat-o. Îmi amintesc cu nostalgie cum era să ratez proba orală pentru că în ziua respectivă plecasem să mă plimb prin Cişmigiu, convinsă fiind că voi intra la oral abia a doua zi. De fapt, trebuia să intru la ora 16 în sală şi eu la 15:30 mă întorceam alene la verişoara mamei la care stăteam împreună cu mama mea (pe Batiştei, pentru că era aproape de Universitate). Nu pot să uit cum una mă îmbrăca, alta mă pieptăna şi eu uitasem toată bruma ce mai ştiam.
8. Evenimentele din august 1968: În august 1968 eram acasă, în vacanță.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Despre manifestația studenților de la Arhitectură din decembrie am aflat „pe viu“ când unii dintre colegii noştri au suportat consecințele faptului de a li se fi alăturat acelora. Îmi amintesc cum priveam din facultate, de la fereastră, la cei ce mărşăluiau cântând colinde de Crăciun.
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Aselenizarea (a fost, sau n-a fost!?!) am ratat-o întrucât eram la mare, la Costineşti, şi, deşi îmi propusesem să ajung în Constanța la nişte cunoştințe pentru a urmări evenimentul la TV, am pierdut ultimul autobuz şi ca urmare…
11. Examenul de stat: Examenul de stat a constituit pentru mine o confirmare a faptului că toți acei ani petrecuți în facultate, ascultând prelegerile unor profesori deosebiți, au contribuit la formarea mea profesională şi ca om. Poate că nu au reuşit să facă din mine un fizician în adevăratul sens al cuvântului, dar m-au făcut un bun profesionist.
12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Banchetul de sfârşit de facultate a fost un prilej de bucurie. Nu ne gândeam că ne despărțim şi poate nu ne vom mai revedea niciodată în această viață. Era voie bună, antren şi mândria de a fi „diplomați universitari“ (nu-i așa?). Țin minte că am dansat un dans cu domnul decan Constantinescu (care venise neînsoțit la banchet pentru că soția avea un picior în ghips) şi am fost foarte încântată…
13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Repartiția de la Cluj: ştiu că m-am uitat pe hartă să văd dacă Slatina este pe malul unei ape. Aveam de ales între Slatina şi Mediaş. Când comisia m-a întrebat de ce aleg Slatina, am răspuns – spre mirarea celor din comisie – că e mai aproape de casă. Întâmplarea a făcut ca, peste ani, să

vină la Slatina în delegație o doamnă tocmai de la Iaşi ca să împrumute nişte tuburi de raze X de la instalația noastră difractometrică. Surpriză! Era tocmai persoana cu care la repartiție îmi disputasem repartizarea la Slatina, dar cum Iaşul e mai departe…

14. Primele impresii la locul de muncă: Primul (şi ultimul) loc de muncă a fost la laboratorul Întreprinderii de aluminiu (ALRO, pentru cunoscători). Aveam în dotare un spectrometru optic, o maşină de încercări mecanice, diverse alte instalații pentru teste specifice producerii aluminiului şi a electrozilor necesari pentru electroliza aluminiului, o punte pentru măsurarea rezistenței electrice la sârma de aluminiu şi un difractometru de raze X. În numai zece luni, am ajuns şef de laborator şi toată producția care ieşea pe poarta fabricii trecea prin laboratorul acesta. Cum fabrica era la început de drum, eram o serie de stagiari, toți ingineri tineri şi plini de avânt şi de dorința de a promova în funcții importante (ei, nu eu!).

16. Sporturi practicate/urmărite la tv: Mi-au plăcut întotdeauna gimnastica artistică şi patinajul. Şi acum urmăresc cu pasiune competițiile de acest fel. Am spus cuiva, în glumă desigur, că aş putea fi arbitru internațional la aceste discipline.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: În 4 martie 1977 eram acasă, la Slatina, împreună cu soțul meu, pregătindu-ne de culcare. Eu citeam ceva cu aparatul de radio pe capul studioului când, deodată, s-a întrerupt transmisia radio şi s-a stins lumina. Am ieşit împreună cu alți vecini în stradă şi am aşteptat să se termine, apoi am pornit să colindăm pe la familie şi prieteni să vedem cum au trecut peste şocul respectiv. A doua zi, eram la lucru când au mai fost câteva replici de mică amploare. Abia apoi am aflat cât de tragic a fost în Bucureşti.

18. Motto-ul tău în viață: Motto-ul meu în viață a fost (nu ştiu dacă mai poate fi şi acum) „totul sau nimic“. Fără comentarii…

19. Cernobâl – aprilie 1986: Dezastrul de la Cernobâl m-a găsit tot la Slatina. Era la sfârşitul lunii aprilie şi m-am trezit dimineața cu o usturime în gât. Nu am dat atenție, dar apoi am aflat ce se întâmplase şi mi-am explicat motivul. Filmele noastre dozimetrice pe aprilie au înregistrat ceva mai mult decât de obicei, dar în luna următoare valorile au fost din nou în limitele admise, ceea ce m-a făcut să cred că ni se ascundea deliberat situația de fapt.

20. Prima țară străină vizitată: Am ieşit pentru prima oară din țară când eram în clasa a VIII-a, pentru o zi, în excursie la Ruse, în Bulgaria. Copil fiind, mi-a rămas în amintire o prăjitură numită „buturugă“ pe care nu am reuşit s-o mănânc toată, atât de mare era! Apoi, salariată fiind, am fost într-o excursie în Cehoslovacia (cu BTT) unde am vizitat Praga, Karlovy Vary şi Marianske Lazne (fostul Marienbad). La Karlovy Vary, am intrat în sala în care se ținea festivalul internațional de filme. M-a impresionat Praga cu monumentele sale, pe drept cuvânt „oraşul de aur“ şi curățenia din oraşele lor.

21. Revoluția din 1989: Evenimentele din decembrie 1989 m-au găsit tot în Slatina, şi tot la lucru.

22. Trecerea în noul mileniu: Sincer vorbind, m-a impresionat neplăcut tot tam-tam-ul care s-a făcut în jurul trecerii în mileniul trei (pe vremea aceea, urmăream ProTV).
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Greu de spus care dintre invențiile recente m-au uimit cel mai mult, pentru că ne-am obişnuit cu ele şi acum le considerăm fireşti, fie că e vorba de telefonia mobilă, internet sau robotică.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Poate că inventarea calculatorului personal este una din marile realizări ale secolului trecut, dacă este utilizat rațional şi în scopuri benefice. Mi-ar plăcea ca secolul XXI să realizeze teleportarea, dar ar fi la fel de binevenită o invenție care să ajute la îmbunătățirea stării de sănătate a oamenilor (prin depistarea şi înlăturarea germenilor responsabili cu îmbolnăvirea), ajutând la prelungirea cu folos a duratei de viață a individului.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: ELI este un motiv de mândrie pentru realizatorii săi şi pentru noi toți românii. Arată că nu suntem doar delincvenți în Europa, ci suntem la fel de capabili de lucruri mărețe ca oricare dintre națiunile „cu ştaif".
26. Întâmplare hazlie: Stau şi mă gândesc la o întâmplare hazlie din viața mea şi zău dacă îmi vine vreuna în minte. O să mă iertați că nu ştiu ce să spun aici.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Aceşti 24 de ani de „democrație" sunt în mare parte ani pierduți. Din păcate pentru țară, cei care se succed la putere nu fac altceva decât să dărâme ce au început predecesorii lor şi, în loc să progresăm cum ar fi firesc, noi stăm pe loc, în cel mai fericit caz. Un aspect îngrijorător este numărul tot mai mare de analfabeți, ca să nu mai vorbim de calitatea învățământului de toate gradele. Mama mea a făcut alfabetizarea în anii cincizeci, în afara programului, pe gratis, şi se lupta să-i învețe să citească şi să scrie pe toți amărâții, chiar împotriva voinței acestora şi acum ne-am întors cu jumătate de veac în urmă?
28. Vis neîmplinit: Încerc, pe cât posibil, să-mi satisfac micile plăceri de a vedea locuri noi în țară şi în străinătate. Nu mi-am făcut încă o listă (după modelul americanilor) cu cele „n" lucruri pe care vreau să le fac înainte de a muri!!!!

ION DOBOŞ

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: O ploaie mare din vara lui 1946 a umflat pârâul din grădină care a ieşit din matcă şi mi-a stricat locul de joacă de sub nucul din grădină. A apărut în locuşorul meu de joacă, unde strângeam flori şi scobeam nuci cu un vecin mai mare, o groapă în care se vedeau rădăcinile nucului şi oricât s-a chinuit tata să o astupe cu pământ, niciodată nu a mai fost locul nostru de joacă.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: inginer, pentru că eram toată ziua între maşinăriile cu care umbla tata: tractor, batoză, moară etc.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Nu am jucat niciodată vreun rol cât am fost în şcoala primară pentru că am fost fiu de chiabur şi nu trebuia să fiu un exemplu de urmat pentru țărănimea muncitoare. În liceu am făcut parte din echipa de dansuri populare şi îmi plăcea mult să îmbrac iţarii, cămaşa şi opincile primite de la moş Costache de la Bălcuța, care mi le-a dăruit când mama i-a povestit lui lelea Safta că eu sunt în echipa de dansuri populare a liceului.
4. Primul film văzut: Cred că se numea *Tânăra Gardă* . L-am văzut prin 1953 pe un ecran agățat de peretele primăriei şi proiectat de un aparat de proiecție, alimentat dintr-un generator cu un motoraş care făcea un zgomot destul de puternic, deşi era ascuns undeva în grajdul primăriei şi lumea stătea pe iarbă în grădina primăriei. Nu ştiu ce m-a impresionat mai mult, eroismul Olgăi Kosmodemianskaia sau faptul că am văzut pentru prima oară imagini mişcătoare.
5. Prima carte citită: Nu mai țin minte exact dar pare a fi *Robinson Crusoe* sau *Insula Misterioasă*.
6. Ultima carte citită: *Noi fizicienii şi trecutul regăsit.*
7. Cărțile tale de căpătâi: Din cauza ochilor mei de plastic nu pot să îmi mai permit acest lux.
8. Comedia la care râzi mereu: tot Stan şi Bran.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: De obicei mă uit la programul muzical pe care îl dau de la Opera din Viena de Anul Nou la prânz.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Nu am mai fost în sala de cinematograf de prin 1988. Cum telecomanda e la mine, pentru că eu mă uit la filme pe monitorul calculatorului, când nu îmi place filmul, îl închid şi caut ceva pe Google.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Toma Caragiu. Iar cei străini: sunt prea mulți la egalitate şi nu ştiu pe cine să aleg. Ar trebui să dau o listă cu cel puțin zece.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Nu ştiu ce să zic, ştiu prea multe glume bune, poate cea mai interesantă a fost a vecinului Vasilescu din blocul de vizavi

(fost director pe la Petrol). Îl întâlnesc pe stradă, îl salut şi îi zic: „Vecine arăți din ce în ce mai tânăr, eşti nemaipomenit“. „Şi mata, vezi, întinerim pe zi ce trece, mai avem puțin şi dăm în mintea copiilor“.

13. Căutare recentă pe Google: www.cfr.ro; În iulie plec pentru o lună la copii în Franța. Soția pleacă cu avionul, dar mie îmi place cu trenul, să mai văd Viena, Salzburg, Zurich, Geneva. Şi plecând cu un bilet interrail pot să ajung şi pe la Bruxelles o zi, cu TGV-ul, şi de ce nu, poate şi la Madrid.

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Nu ştiu – Ciorbea a făcut transportul gratuit pentru pensionari în Bucureşti. Cât am fost la serviciu, am avut maşină cu şofer, ca orice director de la stat. Aşa că nu am mai cumpărat bilete de vreo 16 ani.

15. Vacanța perfectă: Undeva la țară – preferabil la Sascut, să am grijă de grădină, să mănânc salată de roşii culese de mine din grădină cu rouă pe ele, şi cu ceva caş de oaie, cum numai ciobanii adevărați ştiu să îl facă, să mănânc vişine şi cireşe culese de mine şi ceva ciuperci şi fragi culese din pădure de mine, să am grijă de capre şi de păsări.

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Parcul Plumbuita pentru că pot să merg kilometri mulți fără să aud zgomot de țeavă de eşapament, pot să ajung la Mănăstirea Plumbuita unde aprind câte o lumânare pentru cei care sunt plecați dintre noi, vara culeg corcoduşe de acrit ciorba, toamna culeg măcieşe pentru ceai. Mă bate gândul să îmi iau şi ceva undițe pentru că văd tot timpul cel puțin cinci-şase tineri de vârsta mea păzind bețele pe malul bălții.

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Nimic nu mă mai impresionează – probabil ca o consecință a cifrei 7 cu care începe numărul anilor mei din acest an.

18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Tot MGM cu westernurile.

19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Nu ştiu ce să zic – poate Mircea Badea.

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica – Şerban Țiteica.

21. Examenul care ți s-a părut cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Electrodinamica, iar cel mai uşor a fost Tuburi Electronice.

22. Momentul cel mai frumos din studenție: Logodna.

23. Hobby-uri: În bucătărie sunt maestru.

24- Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Laptopul sau tableta cu o baterie solară şi cu legătură prin satelit la rețea, cafea din belşug şi dacă se poate şi expresorul, cutia cu drogurile de menținerea în limite normale a tensiunii arteriale şi ceaiurile pentru menținerea în limite acceptabile a glicemiei.

25. Zodia ta: Capricorn şi se caracterizează prin perseverență şi consecvență, ceea ce este adevărat, cred.

26. Serialul preferat la TV: Nu mai găsesc nimic interesant. Ultimul la care m-am uitat a fost *La Piovra* (reluare).

27. Compozitorul preferat: Vivaldi – *Anotimpurile*.

28. Pictorul preferat: Nu am un pictor preferat deşi am vizitat multe muzee.

29. Poezia preferată: *Primăvara* – Topârceanu.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: În cea actuală.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: În Breaza cu o livadă şi o grădină.

Addendum-1
1. Temperament: Nu prea mă pricep la psihologie. Nu ştiu ce să zic. M-am uitat pe wikipedia şi după cele patru definiții date acolo, parcă aş zice că sunt un tip flegmatic. Am întrebat-o pe soția mea şi ea zice că pe wikipedia au uitat să treacă temperamentul ăluia cu cornițe şi cu coadă, dar, bineînțeles, fără nicio aluzie la subsemnatul.
2. Zăpada din 1954: Eram în clasa a cincea. Cu banii de pe colind, pluguşor şi sorcovă reuşisem să îmi cumpăr o pereche de patine de lemn tălpuite cu balot metalic, pe care le legam cu nişte sfori lungi de bocanci. A fost bucurie mare că s-a prelungit iarna şi că aveam destul spațiu pentru folosirea acelor patine nemai-pomenite prin tuneluri săpate în zăpadă atât în curte, cât şi pe drum şi prin curtea şcolii.
3. Moartea lui Stalin: Venise primăvara. Tata îmi reparase leagănul şi eram bucuros că am cu ce să mă zbânțui. La primărie, care era gard în gard cu curtea noastră, se strânsese ceva lume, că scosese primarul radioul în fața primariei şi îl pusese tare, să asculte lumea. Era un fel de tristețe şi de bucurie pe care nu prea o înțelegeam, cu mintea mea de copil şi atunci îmi vedeam de leagănul meu şi eram bucuros că a venit primăvara.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: În liceu, am fost în echipa de dansuri a liceului. Hora şi sârba erau dansurile de bază în Moldova. La şcoala tehnică pentru muncitori calificați, reuniunile se făceau sâmbăta seara în cantina şcolii, care avea o terasă imensă în fața intrării şi, la deschiderea uşii, începeau sunetele valsurilor după care Hugel Helge şi Ada Wolf intrau primii şi făceau înconjurul sălii, urmați de celelalte perechi, precum în filmele de epocă. Apoi, se dansa şi ceva tangou şi începuse şi ceva rock. A venit, apoi, perioada de la Oneşti când, ca muncitor cu înaltă calificare, îmi puteam permite să dansez chiar şi twist, fără niciun pericol de a fi etichetat ca având apucături burgheze, Cliff Richard din filmul *„Tinerii“* fiind, alături de Elvis, idolii timpului.
5. Prima defilare: Întâi mai 1962, Oneşti, cred că am şi o poză, am jucat şah cu Nae Guşiță, un maistru mai nonconformist şi m-am simțit foarte bine, neluând în seamă ce se întâmpla prin jur.
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Groaznic. Eram în armată radiotelegrafist pe un vas al Ministerului de Interne. Fiind considerat cel mai citit de pe acolo, am primit ordinul de a organiza funeraliile în cadrul companiei şi numai eu ştiu câte am pătimit până i-am convins ce trebuie să facă şi cum trebuie să stea de gardă la închipuitul catafalc cu poza tovarăşului.

1 mai 1962, Oneşti. La paradă

7. Cum ai ales Fizica:

În laborator (R1: Nae, Marin Inocenţiu, Nicuşor Iacob; R2: Edy Gavrilă, asistenta Doamna Mareş, Ivon Enculescu)

După cum v-am povestit şi în volumul I al cărţii noastre, când am venit din armată în iulie 1965, colegii de liceu, dintre care unii tocmai terminau facultatea, m-au sfătuit să dau şi eu la facultate, că acum am origine sănătoasă, doar sunt muncitor. Am socotit eu că cel mai uşor se putea învăţa la Fizică şi m-am apucat de învăţat.

La examenul oral, am nimerit să fiu ascultat de Domnul Profesor Mihu, care, după ce s-a uitat ce am scris pe tablă unde era scris şi numele meu, m-a strigat „Doboş“! La care eu, proaspăt lăsat la vatră, am luat poziţia de drepţi şi am strigat din toţi rărunchii, precum în armată, „Ordonaţi!“ La care, Domnul Mihu m-a întrebat „Tu vii din armată?“, şi a primit răspunsul „Da, să trăiţi“; a citit ce scrisesem pe tablă şi a zis că e în regulă şi că sunt liber.

8. Evenimentele din august 1968: Eram în Bucureşti. Aveam o căsuţă închiriată de la popa Bojogescu (popa de la biserica Sfântul Ştefan, unde erau mătuşile mele enoriaşe) pe strada Ion Oarcă, căsuţă plină de amintiri pentru mulţi colegi ai noştri, şi dacă îmi aduc bine aminte, era şi Mircea prin Bucureşti cu mine. Dădeam meditaţii cu spor şi pregăteam viitorii studenţi pentru examenele de admitere ce veneau în luna septembrie. Veneam pe Calea 13 septembrie şi deodată, în dreptul Uzinei Vulcan, s-au deschis porţile şi a năvălit pe stradă o mulţime de muncitori în salopete ţipând „Tu-le... în... de ruşi, le arătăm noi lor!“ Am crezut că se toarnă vreun film după Ilf şi Petrov sau după Kafka, că atunci citeam seara cu glas tare în hohote de râs *Galoşul* lui Zoscenko, dar pe urmă ne-am lămurit despre ce era vorba.

9. Manifestaţia studenţilor din decembrie 1968: Eram în căminul N din Regie şi totul a pornit sub forma unui colind. Eram cu Adam şi Mircea în cămin şi nu am

plecat mai departe decât după ce a trecut grosul şi ne-am dus şi noi la Grozăveşti la fete să colindăm şi am mai căpătat câte ceva, fiecare după dorința lui.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Prea multe amintiri nu am. În vara aceea, am lucrat ca instalator AMC (Aparate de Măsură şi Control) la IAUPS (Întreprinderea pentru Aparate şi Piese de Schimb) şi ajungeam seara acasă, mort de oboseală. Pe urmă, plecam din Ion Oarcă până în Militari, la viitoarea mea soție şi mă uitam la televizor. Cred că acolo am văzut aselenizarea. Totuşi, sunt unul dintre puținii români care i-au strâns mâna lui Neil Armstrong. Când a fost acesta în România, eu mă întorceam de la o meditație şi eram prin piața Kogălniceanu unde Armstrong a coborât din maşină şi a dat mâna cu cei care îl aplaudau. Cum eram acolo, m-am înghesuit şi i-am strâns şi eu mâna.

11. Examenul de stat: Prea frumoase amintiri nu sunt, dar merită citate. Am avut lucrarea de diplomă la Domnul Bohățiel şi era legată de controlul nedistructiv al sudurii plăcilor sudate. Am făcut o mulțime de controale nedistructive cu ultrasunete şi cu raze X pe diferite probe, prin diverse şantiere, cu aparatura Laboratorului Central al Ministerului Construcțiilor Industriale, unde aveam prieteni de pe timpul când eram muncitor cu înaltă calificare. La susținerea lucrării, Domnul Bohățiel nu a participat şi prelegerea mea despre diversele probe făcute pe şantiere nu a părut prea interesantă şi nu ştiu cine din comisie a scris pe lucrare nota nouă. Şeful comisiei era Domnul Profesor Ciorăscu, odihnească-l Dumnezeu, care, după ce s-a uitat puțin prin lucrare, m-a întrebat: „vrei să lucrezi tot în domeniul ăsta?“ „Desigur, dacă voi putea să primesc repartiție corespunzătoare“. Fără să clipească, a tăiat nota nouă şi a scris mare zece şi a semnat sub acea notă.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Nu-mi amintesc prea multe. Parcă a fost ceva chef la Carul cu Bere.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Nu am fost la acea repartiție de la Cluj. Când am terminat eu, repartiția s-a făcut în Bucureşti şi am fost repartizat la ITN (Institutul pentru Tehnologii Nucleare).

14. Primele impresii la locul de muncă: Când am venit la ITN, am fost repartizat, pentru prima dată, la secția de proiectare a domnului Ringhiopol şi mi s-a dat să mă ocup de nu ştiu ce accelerator de particule, care era pe undeva pe la subsol şi din care nu prea pricepeam mare lucru. După vreo săptămână, când au văzut că nu asta este ceea ce mă interesează şi s-au interesat la ce mă pricep, s-a făcut transferul meu la secția patru, la Laboratorul de încercări şi am rămas acolo, ajungând să conduc acest laborator până în 1982, când am plecat la IPROLAM.

I.T.N. Colibaşi, 29 martie 1976. Nu aveam voie cu aparatul foto în institut, dar microscopul metalografic avea o cameră foto pe care o foloseam cu succes

15. O amintire din perioada stagiului militar: Am făcut armata din decembrie 1963 până în iulie 1965, aşa că am o mulţime de amintiri, unele mai frumoase, unele mai puţin frumoase. Iată una dintre ele.

Prin mai 1965, mă trezesc că sunt anunţat prin reţea că voi fi inspectat la staţie de colonelul Sătrăucă – şarpele cu ochelari – cum îl porecleam noi, cei din reţea. Primul lucru pe care îl face când intră la staţie, unde eu tocmai transmiteam o radiogramă, strigă din uşă: „Fruntaş, opreşte staţia". Opresc staţia, după care el se repede le manipulatorul dublu cu care transmiteam eu, îl smulge din conexiune şi îl aruncă direct în Dunăre (staţia era pe un bac, în Deltă). Ce se întâmplase? Eu eram învăţat încă din civilie, de la asociaţiile de radioamatori, să transmit cu manipulator dublu, care are viteza aprope dublă la transmisie. Cum nu aveam în dotare un astfel de manipulator, ca tot românul inventiv, am luat o pânză de bomfaier şi două cuie îndoite la 90 de grade pe care le-am prins pe o bucată de placaj şi am legat trei fire, cu care m-am legat direct în staţie şi toată reţeaua era înnebunită de viteza mea de transmisie. În plus, cum îmi făceam singur codificarea, învăţasem pe de rost şi

19/07/1964, Câmpina. Poză cu colegii din grupa I-a, plutonul 2. Nae – ultimul din dreapta pe primul rând

18 mai 1965. Militar în Deltă şi pescar cu plasa goală

codul, pentru că toate radiogramele erau codificate (ceva de genul „072" însemna „îndreptaţi-vă către") şi ori de câte ori greşeau ceva în transmisie, eu îi întrerupeam şi nu îşi dădeau seama de unde ştiu eu că au greşit. Şarpele cu ochelari a scos din geantă un manipulator dublu făcut de fabrică, izolat corespunzător, şi a ţipat la mine: „Mă nebunule, vrei să te electrocutezi? Şi unde îţi e codul?" Acesta trebuia să îl pui într-un plic de plastic pe care îl sigilai cu plastilină, plicul îl puneai într-o casetă metalică încuiată, pe care o sigilai şi cutia o puneai într-un seif, pe care, la rândul lui, îl sigilai. Fiind aşa de complicat, în prima lună am învăţat pe de rost codul (erau vreo două-trei sute de grupe de câte trei cifre şi, dintre acestea, doar vreo şaptezeci erau uzuale). I-am răspuns: „Tovarăşul colonel, raportez. Codul este la locul lui conform regulamentului".

S-a uitat la sigiliu. A văzut că e plin de praf, dar e neatins şi s-a prins imediat că am învăţat codul pe de rost şi că nu mai umblu de mult la el. Mi-a dat manipulatorul şi a zis „De acum înainte, când vrei manipulator dublu, îl foloseşti

pe acesta şi bine că am venit că am mai primit o sarcină. Când te laşi tu la vatră, trebuie să elaborez un cod nou“ şi a plecat. Această întâmplare mi-a rămas întipărită şi imaginea inginerului-colonel sperietoare a rețelei s-a modificat în mintea mea şi îl consider şi azi ca un meseriaş de înaltă clasă.

16. Sporturi practicate/urmărite la tv: Jucam baschet în şcoala tehnică şi, după aceea, ceva fotbal, când mai prindeam câte o după amiază pe terenul din Mioveni, unde făcea maşina la dreapta spre institut.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la Piteşti, în Piața Lenin (acum Vasile Milea), la etajul 11. Fetița cea mare împlinea peste două zile patru ani şi cea mică încă nu împlinise trei ani. Apartamentul avea un coridor lung, din care se deschideau toate camerele. Am luat fetele de mână şi am fugit repede sub stâlpul de rezistență al blocului, le țineam de mână şi strigam într-una „Măi tăticule, ce mai vânt bate, auleu ce tare bate vântul“ Şi după ce s-a oprit „vântul“ am coborât cu ele 11 etaje, le-am lăsat jos cu soția şi cu soacra şi eu m-am întors şi am adus nişte plăpumi şi nişte pături şi le-am culcat într-o baracă unde se strânsese toată lumea din bloc, până a doua zi de dimineață, când am avut curajul să ne urcăm iarăşi în bloc.

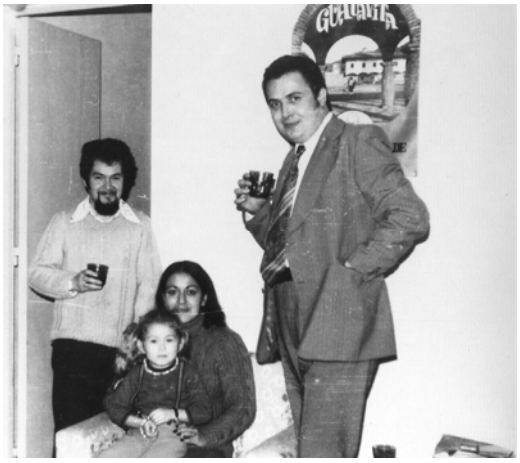
18. Motto-ul tău în viață: Nu ştiu dacă am vreunul. În orice caz, mă ghidez după vorba bunicului „Nu face nimănui rău, dacă poți, fă bine“.

19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram deja inginer principal gradul 1 la IPROLAM. Tocmai fusese Ceauşescu la întreprinderea Republica şi cum cei de acolo s-au plâns că nu au instalații de control cu ultrasunete pentru a controla producția de țevi nucleare, a fost chemat tovarăşul Ioan Ursu şi a primit ca sarcină asimilarea de urgență a acestor instalații. Ştiindu-se de experiența mea în asimilarea de astfel de instalații la IRNE şi având deja un colectiv format pentru astfel de sarcini, am fost convocat la câteva zile după explozia de la Cernobâl, când încă nu se aflase în țară, la tovarăşul Tănăsescu, care era vicepreşedinte al CNŞT şi care îndeplinea ordinele tovarăşului Ursu. Prima întrebare pe care mi-a pus-o tovarăşul a fost: „ce se poate întâmpla după aşa o minune?“ L-am rugat să mă păsuiască până a doua zi, că nu ştiu despre ce e vorba şi să mă interesez ce tip de reactor este şi ce se poate întâmpla. Am vorbit la Piteşti, unde deja se ştiau mai multe şi a doua zi i-am povestit; deja începuse aprovizionarea cu pastile de iod, iar noi am pus la cale programul de asimilare a instalațiiilor ROTA de la NUKEM (ca să nu zicem, de copiere).

20. Prima țară străină vizitată: Aprilie 1975, Buenos Aires, Argentina. Bursă PNUD. Cazat într-un hotel nu foarte elegant, undeva lângă Casa Rosada (guvern). Era în weekend şi mâncam la un restaurant unde diverşi tipi foarte amabili se strângeau în jurul meu şi mă întrebau o mulțime de lucruri despre România, despre Rusia şi eu încercam să învăț de la ei cât mai multe cuvinte în spaniolă, întrucât constatasem că am foarte mici şanse să mă înțeleg cu ei în franceza mea, cu care plecasem din țară ca limbă de căpătâi. Luni dimineață, m-am prezentat la CNEA (Comission Nacional para Energia Atomica) şi miercuri am găsit o garsonieră

La asado (numele pe care îl dau argentinienii picnicului) – iulie 1975 – în pădurea de la Eseiza – lângă Buenos Aires – cu majoritatea colegilor de laborator din Centrul Nuclear Constituyentes. De obicei, aşa îşi petrec cercetătorii argentinieni zilele de weekend

1975, septembrie, Buenos Aires. În vizită la familia Calzado, prieten columbian

pe care să o închiriez. Sâmbătă, când am cumpărat *Clarin*, ziarul lor, am rămas uluit. Toți cei care erau la restaurant în jurul meu erau fotografiați în ziar. Şi era scris mare „Fabrica de mitraliere a extremiştilor de stânga (guerrilleros) lângă Casa Rosada“. Şi aşa am învățat că atunci când nu eşti acasă, trebuie să fii foarte atent cu cine poți vorbi. Nu ştiu de ce, dar mă temeam că mă puteam trezi şi eu printre fotografiile respective.

21. Revoluția din 1989: Eram la IAUC, întreprinderea care avea sarcina să realizeze proiectele mele de instalații din programul național de asimilare. Când am văzut ce se întâmplă, le-am spus că am impresia că programul nostru de asimilare a fost îngropat în Piața Revoluției şi am avut dreptate.

22. Trecerea în noul mileniu: Nu am prea multe amintiri. Eram cam supărat că mă tot sucăleau să mă înscriu la PSDR şi pe deasupra mă lăsau şi ochii de nu mai puteam să citesc nici cu ochelari. De abia în aprilie 2001, am reuşit să fac prima operație de cataractă.

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Mai 1993, St. John Canada. Sunt cu colegii la un *supermarché* şi la ieşire văd că intră în parcare un tip cu un telefon la ureche (telefonul era ceva mai mare, ce-i drept), coboară din maşină cu telefonul la ureche şi trece pe lângă noi vorbind vesel la telefon. Am rămas toți uimiți şi nu ne-am închipuit că moda asta o să pătrundă atât de rapid în toată lumea.

24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Sistemele de calcul cu procesoarele lor care avansează în stil rapid şi greu de imaginat.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Este întradevăr o realizare foarte importantă pentru cercetarea românească. Am încercat să aduc şi ITER-ul* la noi pentru că suntem singurii din Europa care putem produce tritiu la scară industrială, el rezultând în mod natural din procesele tehnologice de la Cernavodă. La data când

am făcut eu această propunere la Euratom, au recunoscut că am dreptate, dar au replicat că nu avem acces la fonduri structurale, la acea dată nefiind membri ai UE şi astfel ITER a ajuns în Franța.

26. Întâmplare hazlie: Septembrie 1975. Buenos Aires. Când am ajuns în aprilie, plăteam cu 1,5 pesos cafeaua, acum a ajuns deja la 12. Inflația este galopantă, motiv pentru care foarte greu pot să îmi cumpăr pâine, deşi m-am obişnuit să mănânc pâine foarte puțină. Ajung seara acasă şi mă duc la magazinul de unde îmi cumpăram pâine de la o vânzătoare tânără şi drăguță, cu care mai schimbam câte o glumă din când în când. Cer pâine şi îmi spune că nu mai are. Îi arăt nişte chifle din galantar şi îmi spune că aceea e pâine pentru hamburgheză. Întreb ce înseamnă asta şi îmi spune râzând că pâinea aceea se mănâncă musai cu o hamburgheză. Îi spun de unde să iau o hamburgheză în Buenos Aires, că doar nu o să mă duc tocmai în Hamburg acuma. Zice „Bine, dacă vrei, îți fac eu rost de una". Întreb „Şi cum facem?" La care, râzând, îmi arată ditamai chifteaua din galantar, lângă care scria *Hamburguesa* – 5 pesos. Hamburgherul în spaniolă se traduce *hamburguesa*.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: Aprecierea mea este una destul de cunoscută şi a fost foarte mult cântată „Ăia hoți, ăştia hoți, Mama lor la toți". Mă duc mereu la vot cu gândul să îi votez pe cei drepți şi buni. După un timp, îmi pare rău că am fost la vot. Oare să mă mai duc?

28. Vis neîmplinit: Să ajung pe dealurile Sascutului, să plec dimineața cu Hector (acum văd că acolo în curte e un cățel foarte frumos, dar pe care l-au botezat Jakson) şi să mă ducă pe cărările numai de el ştiute şi să am puterea să îl urmez la urcat şi coborât dealurile.

29. Cum a fost la nunta ta? Frumos. În august '73, în curte, cu neamurile toate, din toate colțurile țării. Muzica de la magnetofonul lui Tică, un verişor de-al nostru şi mâncare tradițională românească.

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Greu de tot. Martie 1973. Zapadă mare de nu puteam ajunge la Măgurele. De la maternitate, am luat un taxi, dar care nu a putut intra pe strada noastră, aşa că am dus-o pe aia mică prin zăpadă, în brațe, până acasă. A doua zi, dădeam zăpada pe drumul spre reactor, cu toată trupa de la ITN.

---

* ITER (*International Thermonuclear Experimental Reactor)* – este un mega-proiect internațional pentru construcția celui mai mare reactor termonuclear de cercetare (bazat pe procesul de fuziune între deuteriu şi tritiu), numit şi Tokamak. Participă: Uniunea Europeană, India, Rusia, China, Coreea de Sud, Japonia şi SUA; şef de proiect: Osamu Motojima); se află în construcție lângă Cadarache (sudul Franței) şi va fi pus în funcțiune probabil în 2027.

Proiectul ITER îşi propune să facă tranziția mult-aşteptată, de la studii experimentale de fizica plasmei, la realizarea pe scară largă a centralelor electrice de fuziune. UE, ca parte gazdă pentru complexul ITER, contribuie cu circa 45% din cost, iar ceilalți cu câte aproximativ 9% fiecare. Reactorul de fuziune ITER a fost proiectat pentru a produce 500 megawați, în timp ce are nevoie de 50 megawați

pentru funcționare, adică randamentul de producere a energiei este cu mult mai mare decât în cazul oricărui reactor de fisiune. Când ITER va deveni operațional, acesta va fi cel mai mare experiment de fizica plasmei confinată magnetic, depăşind *Joint European Torus*. Se intenționează proiectarea primei centrale comerciale pe bază de fuziune, numită DEMO, imediat după realizarea proiectului ITER.

Plecăm la plimbare; din curtea bunicilor, pe strada Dreptății

Premiantele lui tăticu

Addendum-2

1. Florile preferate: Grea întrebare. Dar să le luăm pe rând. Când eram copil până la 6-7 ani aveam în fața casei o grădiniță de flori şi avea mama vreo 10-12 tufe de bujori de toate culorile care făceau nişte flori imense. Aşteptam primăvara şi mă bucuram mult de frumusețea lor. După ce am început şcoala, îmi plăceau mult florile copacilor de pe dealurile pe care hoinăream şi, în mod special, florile de salcâm pe care le culegeam şi le duceam mamei să prepare clătite cu flori de salcâm. În liceu, la şcoala tehnică şi la facultate îmi plăceau toate florile, începând

cu ghioceii, zambilele şi narcisele de primăvară şi până la freziile pe care le găseam iarna. Îmi plăcea să ofer flori tuturor celor dragi. După ce m-am căsătorit, aveam în Militari pe intrarea Frăției o căsuță cu grădină şi aveam tot felul de flori, inclusiv o mansardă de trandafiri. În spate era curtea socrilor cu grădină mare şi curte plină de verdeață. Fetele mele se jucau toată ziua prin iarbă şi făceau cununițe de flori, bineînțeles, cele mai des întâlnite flori sălbatice erau păpădia şi muşețelul. Țin minte că într-o zi, întorcându-mă de la Măgurele de la serviciu, cea mică se juca prin iarbă şi mi-a zis „Tăticule – eşti frumos ca o păpădie“. Era pentru ea cea mai frumoasă floare. După ce m-am mutat la Piteşti în 1976, simfonia lalelelor m-a convertit în admiratorul acestora. La întoarcerea în Bucureşti în 1983, cred că am început să aleg între gladiole şi crizanteme vara şi să cumpăr frezii iarna. Acum după ce am trecut de şaptezeci de primăveri, îmi plac în mod deosebit florile de sunătoare, de tei şi cele de iasomie, dar uscate şi sub formă de ceai.

2. Culorile preferate: Cred că verde de toate nuanțele. În mod deosebit, oliv (unii ar zice „prietenii ştiu de ce“).

3. Cum ai devenit pionier(ă): Nu am fost pionier, nici utecist şi nici membru de partid, deoarece eram fiu de chiabur. Când au fost făcuți pionieri colegii mei, eu am plecat cu Turcu, câinele meu credincios, în Poiana Popii şi am hoinărit printre păduri, livezi şi printre vii.

4. Poreclă: În liceu nu am avut nicio poreclă. În şcoala tehnică mi se spunea Burtică (deşi nu eram chiar cel mai rotunjor de pe acolo), iar la facultate cum ştie toată lumea – Nae Babacu.

5. Amintiri din liceu: Multe şi care de care mai haioase. O să vă povestesc una. În clasa a noua şi a zecea am avut profesor la Limba Română pe moş Dobre. Profesor trecut de vârsta pensionării, de modă veche, foarte exigent, care la trei virgule lipsă îți scădea un punct la teză şi care purta două perechi de ochelari. Una pentru citit catalogul şi alta pentru privit în clasă. Liceul era lângă piața orașului Adjud şi în fiecare vineri era târgul săptămânal şi veneau țărani din împrejurimi cu legume de vânzare. În partea dinspre liceu a pieții era o pajişte pe care țăranii îşi lăsau animalele să pască. Într-o vineri din toamna lui ’58, în pauza mare, pe pajişte păştea un măgar, o frumusețe şi jucăuş nevoie mare. Ne-am tot jucat noi cu el, dar animalul s-a luat după noi şi când am intrat în clasă, ne-am trezit cu el în mijlocul clasei şi cum în clasă era mai cald, nu mai vroia să plece. În spatele clasei era un cuier care acoperea tot peretele, aşa că l-am ascuns după haine şi a stat acolo la căldură. A venit moş Dobre, a început să strige catalogul şi aproape de final îl vedem că schimbă ochelarii şi priveşte spre fundul clasei. Măgăruşul scosese capul printre haine şi moş Dobre nu putea să înțeleagă ce vede acolo în spatele clasei. În final se dumireşte şi începe: „Derbedeilor, vă bateți joc de ora mea, mi-ați băgat măgarul în clasă“... Noi am întors capul, am văzut capul măgăruşului apărând printre paltoane şi am început să râdem. Măgăruşului atât i-a trebuit că a început să urle cu sunetul lui specific, de aproape ne acoperea pe noi. Moş Dobre a luat catalogul şi a plecat trântind uşa. Până să ne dumirim noi ce se întâmplă, moş Dobre s-a întors cu directorul şcolii şi cu un milițian (Miliția era vizavi de liceu) şi

au scos măgărușul din clasă. Rezultatul a fost dramatic – trei sferturi de clasă, inclusiv subsemnatul, au fost corigenți la Limba Română. Așa că am învățat toată vara și în toamna următoare am trecut în clasa a XI-a.

6. Profesorul preferat în facultate: Cred că Șerban Țițeica este pe primul loc și trebuie să aleg între Mihai Gavrilă și Stelian Turbatu pentru locul doi.

7. Prima zi și ultima zi de facultate: Îmi aduc aminte doar de un prim curs cu Stelian Turbatu care a început cu ceva de genul: „Mă numesc (și a scris pe tablă: Stelian) și nu doresc ca numele meu să se adeverească în sesiunea de examene", apoi a mai scris pe tablă și Turbatu. Despre ultima zi de facultate, cea cu examenul de diplomă, am mai povestit câte ceva în altă parte.

8. Cumpărături din primul salariu: Primul meu salariu a fost în 1962, în jur de 800 de lei (muncitor AMC cu înaltă calificare – categoria a patra). Am cumpărat primul meu costum (cu care am venit în 1965 la facultate) și o cămașă albă de poplin. Erau foarte frumoase. Făceam furori la toate ceaiurile. Așa se numeau pe atunci seratele dansante la care magnetofonul Tesla B6 era scula de bază (obiect pe care îl împrumutam de la nea Gogu – coleg de serviciu, care avea un atelier clandestin de reparat radiouri, mascat de clubul nostru de radioamatori).

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Nu prea îmi aduc aminte. Copiii și soția erau plecați la București la socri. Eu de abia eram mutat la Pitești, cred că luasem un televizor, dar nu prea aveam timp să mă uit la el. Ne pregăteam de zor, că trebuia să primim vizita tovarășului Ceauşescu. Plecam de la institut după șase seara și dacă ne opream să mâncăm ceva și mai era și o bere, ajungeam acasă târziu și nu mai puneam televizorul. Cred că am văzut ceva când am ajuns în prima duminică în București.

10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: Locul cel mai drag din România rămâne tot satul natal Sascut – locul unde am copilărit.

Obiceiuri de toamnă:

Focul lu' Sumetru!!! Așa se numește focul care se aprinde în seara de 25 octombrie, a doua zi fiind Sfântul Dumitru. În poiana din mijlocul satului se strânge lumea din sat și fiecare aduce câteva lemne, ceva pastramă de oaie și din belșug, vin tulburel care de abia a stat din fiert. Se face un foc zdravăn și când flăcările sunt mai în toi, toți flăcăii sar pe rând prin flăcări și strigă „Focul lu' Sumetru măăăă!!!". După ce s-au făcut destui cărbuni, se pune pastrama la grătar, se mănâncă, se bea tulburel, se spun snoave și se cântă până după miezul nopții.

Obiceiuri de iarnă:

Copiii până în 12 ani merg cu colindul în echipe de câte 3 până la 6 colindători în seara de 24 decembrie. În seara de 31 decembrie:

- copiii până în zece ani în echipe de 2 până la 4 copii merg cu *uratul*,
- copiii între 10 și 15 ani merg cu *Pluguşorul*. De obicei rămâne aceeași echipă de mai sus.

Obiectul numit pluguşor este compus dintr-un blat de lemn pe care sunt prinse două figurine de boi din lemn (sau un cal din lemn sau din pluș) care trag la un plug băgat în brazdă. Tot ansamblul este înconjurat de un gărduț din busuioc, este

împodobit cu diverse obiecte specifice şi acoperit cu un ştergar cu motive naţionale. Urătorul şef, după ce este acceptat să ureze, intră în casă şi aşează pe masă pluguşorul, ridică ştergarul să vadă lumea pluguşorul, şi apoi iese afară la fereastră şi începe să spună urarea, care de fapt se numeşte tot pluguşor.
- flăcăii mai mari de 15 ani merg cu *„Capra“*, iar în trupă, de elită sunt *Jienii* (o piesă de teatru cuprinzând tot felul de cântece specifice şi dialoguri cu Iancu Jianu, un haiduc în accepţiunea sascutenilor, obicei care nu ştiu dacă s-a mai păstrat până în prezent).
- pe 1 ianuarie copii merg de dimineaţă până la ora 12.00 cu *Semănatul*.
Primăvara şi vara sunt perioadele în care toată lumea e prinsă cu munca la câmp şi nu prea mai are timp de respectat tradiţii, în afară de cele specifice Paştelui şi Învierii. Vara când era secetă, noi copiii mergeam cu o statuetă din argilă, în ceată mare de peste 20 de copii, pe câmpurile arse de soare şi cântam un cântec care se numea „Mama ploaie“, dar ale cărui cuvinte nu mi le amintesc în totalitate, aşa că nu le menţionez aici. Câteodată, când eram auziţi de Cel de Sus, ne trimetea ploaia izbăvitoare şi tare mai eram bucuroşi.

11. Obicei (tradiţie) din străinătate care te-a impresionat:

În Argentina, în Buenos Aires, în fiecare weekend colegii de serviciu şi prietenii se întâlnesc de obicei la un picnic care se numeşte *asado* şi este foarte interesant modul de organizare. În grupul respectiv se instituie o regulă, astfel încât fiecăruia îi vine rândul să organizeze toată petrecerea respectivă. Persoana cu pricina se numeşte *encargado del asado*, şi primeşte de la cel care a organizat anterior *asado* o sumă de bani, cumpără carnea, lemnele de grătar sau cărbunele, vinul, pâinea şi fructele necesare, şi se ocupă de fript la grătar carnea respectivă. Sunt locuri în pădurile din apropiere unde sunt amenajate nişte grătare imense. La Buenos Aires de obicei mergeam la Eseiza. Fiecare vine cu tacâmul de acasă şi se serveşte cu cât poate mânca şi bea. De obicei cel puţin unul din prieteni vine cu chitara (în grupul nostru aveam mereu chitară, vioară şi acordeon) şi se cântă până târziu în noapte. În final, *encargado del asado* face socoteala şi fiecare vine cu suma care îi revine, iar suma totală care se adună este predată viitorului *encargado del asado*.

12. Cartea (cărţile) de fizică preferată: Pentru început, m-am ţinut aproape de *Ultraacustica* lui Bădărău şi mai erau ceva cărţi de control nedistructiv. După ce am intrat în colectivul de control materiale structurale de la ITN, era de abordat o gamă foarte largă de probleme, începând de la metalurgia fizică şi terminând cu microscopia electronică şi fizica radiaţiilor. Aşa că, până prin 1982 am tot scormonit prin bibibliotecă după articole specifice domeniului şi nu pot spune că m-am ataşat de vreo carte de căpătâi. După 1983 am devenit şef de colectiv de proiectare şi am cam părăsit munca de cercetare. După 1989, chiar dacă am mai avut de a face cu munca de cercetare, m-am ocupat mai mult de legislaţia specifică domeniului şi iară nu pot spune că am avut vreo carte care să-mi fie aproape.

13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Nu prea ştiu exact. Cred că eram prin Gara de Nord, plecam la Roman. Executau la laminorul de ţevi laminate la cald nişte ţevi care erau înglobate în acoperişul centralei de la Cernavodă şi

aveau o instalație de control care le arunca pe toate ca țevi defecte. Mai bine de o lună am tot aruncat pisica de la control la tehnologie şi invers. În final, tot tehnologic s-a rezolvat, prin înlăturarea unui strat de sub un milimetru de la exterior, care de fapt conținea defectele puse în evidență de afurisita de instalație de control nedistructiv. Între timp, am impresia că Steaua a câştigat Cupa Campionilor Europeni la fotbal.

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Este un ceas de buzunar din argint care merge numai dacă îl întorci o dată pe săptămână, pentru că l-am primit de la tata când am plecat la școala tehnică pentru muncitori de înaltă calificare de la Făgăraş.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Cred că participarea la diferitele comisii şi comitete EURATOM atât la Bruxelles, cât şi la Bucureşti, ca reprezentant al domeniului nuclear din România.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: grădinărit.

17. Cel mai bun prieten al tău: Cât banii domeniului cercetării din domeniul nuclear depindeau de pixul meu, aveam foarte mulți prieteni – inclusiv şefii institutelor de cercetare în care lucrau colegii din fizica ’70. De când am ieşit la pensie, am rămas doar cu vechiul meu prieten, calculatorul.

18. Cum ai perceput mineriadele: În 1990 eram la ICPE şi prima mea acțiune, după ce am văzut mulțumirile lui Ion Iliescu aduse minerilor, a fost să îmi caut de lucru pe alte meleaguri. Noroc că nu am găsit şi mama se tot plângea că ăştia nu vor să îi dea nimic înapoi, aşa că am plecat profesor la un liceu în Sascut şi m-am ocupat să primească mama cele 10 hectare pe care putea legal să le primească. În 1991 deja nu mă mai interesa ce se întâmpla, deoarece încercând să mă apropii de liberali, am constatat, participând la o întâlnire de a lor, că este o adunătură de fripturişti. În 1999 eram în Spania, la Madrid, la un seminar şi m-am întors doar după o săptămână.

19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: Victoria dreptei în alegerile prezidențiale din 16 noiembrie 2014.

20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: Accidentul cu elicopterul SMURD de pe lacul Siutghiol soldat cu patru morți. Masacrul de la şcoala militară din Pakistan soldat cu peste 140 de morți.

21. Descoperirile din fizică: Nu pot spune că am fost impresionat de o anumită descoperire. Deşi nu sunt nuclearist, am tot urmărit dezvoltarea dispozitivelor din domeniul fuziunii controlate. Mi-ar plăcea să ajung să văd că ITER-ul ajunge la parametrii prevăzuți în proiectul de execuție.

22. Ce te ține treaz(ă) noaptea: Deocamdată, mulțumesc Celui de Sus, mă culc la ora 23.00 cu tableta, văd ultimele ştiri, adorm mereu înainte de 24.00 şi mă scol la ora 6.30.

23. Cum ai devenit bunic (bunică): Deocamdată nu sunt bunic.

24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Mi-aş da demisia.

25. Modelul tău în viață: Se pare că nu am avut un model în viață. Poate tata, sau bunicul, au acționat în subconştientul meu drept modele, pentru că dacă analizez acum, de multe ori ziceam „bunicul ar fi făcut aşa...“

26. Dacă ai câştiga la Loto: A doua zi aş ridica o casă imensă la Sascut şi cum casa bătrânească este lângă şcoală (care este construită în grădina mea, pe locul unde erau perjii goldani care se coceau în august), aş crea tot felul de facilități de educație de ultimă oră pentru copiii Sascutului.
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Nu ştiu ce să spun. Dar ar trebui să aleg între Liiceanu, Pleşu şi Caramitru.
28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: Din păcate, nu am nici talentul şi nici răbdarea pentru a scrie o carte. Dacă le-aş avea, aş scrie o monografie a Sascutului.
29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Cred că dimineața zilei de 21 Decembrie 1989, când la IAUC, fiind în delegație pentru a controla stadiul programului de execuție a instalațiilor de control nedistructiv pentru industria metalurgică, al cărui responsabil mă numiseră tovarăşii, am văzut pe unul dintre calculatoare tot ce s-a întâmplat în fața Bibliotecii Centrale Universitare şi cum a plecat Ceauşescu cu coada între picioare. Tristă mi s-a părut execuția Ceauşeştilor în ziua de Crăciun.
30. Ce regreți cel mai mult: Nimic.
31. Cea mai mare realizare a ta: Încă nu a apărut. Aştept să apară.
32. Mesaj pentru nepoți: Deocamdată nu am nepoți, dar dacă o să apară o să le transmit să îl nu uite niciodată pe bunicul lor.

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!
***1. M-am săturat de*:** hoția şi minciuna celor care se declară aleşii noştri.
2. Nu mai vreau: să văd la TV arestări în direct.
3. Uit tot timpul: ce am făcut ieri, dar nu uit niciodată că la ora 13.00 e ora mesei.
4. Cel mai des îmi impun: să nu mă enervez.
5. Mă fac că nu văd: că după ce merg jumătate de oră, mă cam dor picioarele.
6. Vreau să ştiu: cât mai multe, dar problema mare este că nu prea le mai țin minte pe toate.
7. Nu pot fără: un păhărel de vin bun la fiecare masă.
8. Sunt conştient că: timpul trece.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: colinele înverzite ale Sascutului.
10. Am nevoie de: sănătate şi puterea de a mă comporta onorabil.
11. Care este principala ta trăsătura de caracter?: nu ştiu – dar hoția nu este.
12. Care este slăbiciunea ta?: că nu reuşesc să scad sub 95 de kg.
13. Ce admiri cel mai mult la un om?: cinstea.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om?: hoția.

decembrie 2014

MARIA DUMITRESCU (BUJOREANU)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: vârsta, nu mi-o aduc aminte cu siguranță, şi nici măcar nu pot decide care ar fi prima amintire; mai multe întâmplări concurează la această poziție! Dar pentru că trebuie să aleg una, am să o povestesc pe cea cu „cascada“ care mi-a furat şoseta, poate chiar şi o sanda?! *Bref*, mă aflam la Hunedoara, la mătuşa mea (sora tatei) şi eram cu toții într-o frumoasă zi, bănuiesc de vară, pe malul unui râuşor din preajma Orăştiei – pajişte frumoasă, linişte, iarbă, copaci, râuşorul care în locul respectiv lustruia cu îndârjire un pietroi nimerit acolo dintotdeauna şi cu care forma un soi de nano-cascadă, ce mai, un loc numai bun de jucat!

Incidentul cu şoseta a survenit când, atrasă de lucirea şăgalnică a pietrei bătute de ape şi soare, m-am apropiat prea mult de cascadă (picioare goale prin iarbă, pantofei şi şosete în mână): aplecându-mă să ating apa, sau piatra, sau nu mai ştiu de ce, hop, un exemplar din cele două încălțări a pornit vesel pe râu în jos. Îmi aduc aminte de întâmplare mai ales pentru că îmi aduc aminte de disperarea cu care am plâns această pierdere! Morala este că dacă plângi cu suficientă convingere, nu numai că nu eşti certat, dar mai primeşti şi mângâieri şi bomboane ca să-ți treacă necazul!!!

2. Ce visai să fii, când vei fi mare: ce visam să fiu? ca să spun drept nu ştiu – sunt în categoria celor nedecişi!

3. Rolul jucat la serbare în copilărie: desigur, am fost Iosif al II-lea (eram la o şcoală de fete), într-o piesişoară despre răscoala lui Horia, Cloşca şi Crişan; toată familia s-a unit ca să-mi alcătuiască un costum demn de un împărat!

4. Primul film văzut: în afară de *Nepoții gornistului* despre care nu îmi amintesc decât că l-am văzut şi nimic altceva, aş putea numi *Vikingii*, dar cred că eram mai mărişoară! De ce m-au impresionat? Din motive estetice şi cei doi actori şi eroina principală erau toți frumoşi!

5. Prima carte citită: cred că au fost poveştile lui Petre Ispirescu, dar primul roman, ca să-i spunem aşa, a fost de Dumas (*Cei trei muşchetari*) sau de Jules Verne (*Căpitan la 15 ani*). Nu mai ştiu care a fost primul, dar oricare ar fi fost, nu-s departe de adevăr.

6. Ultima carte citită: o carte polițistă (destul de bunicică) în metrou, spre serviciu.

7. Cărțile tale de căpătâi: Caragiale, Jerome K. Jerome, Bulgakov (*Maestrul şi Margareta*), Ilf şi Perov (*12 scaune* şi *Viţelul de aur*).

8. Comedia la care râzi mereu: *La grande vadrouille* – cred că în româneşte era *Marea hoinăreală* (cu Louis de Funès şi Bourvil); ar mai fi multe, dar ăsta mi-a

venit primul în cap; mi-ar trebui timp să fac lista spectacolelor (film sau piesă de teatru) pe care mi-ar fi drag să le mai văd, numai ca să râd!

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: este un mic filmuleț englezesc care se numeşte *Diner for one* (15 minute de râs în continuu) – l-am văzut prima dată în Germania de un An Nou şi când am avut o dată ocazia, l-am imprimat şi acum îl revăd cu plăcere de fiecare dată, de anul nou.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: nu ştiu să spun; şi apoi, dacă încep să mă uit la un film, mă uit până la capăt, chiar dacă îmi dau seama că e prost!

11. Actorii – român şi străin – preferați: sunt atât de mulți că nu-mi vine să las pe nimeni pe dinafară, dar câțiva din cei vechi (că pe cei noi nu-i cunosc): Toma Caragiu, Marin Moraru, Victor Rebengiuc, Carmen Stănescu... iar din cei străini ar putea fi Steve McQueen, Peter O'Toole, Audrey Hepburn.

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: sunt nenumărate cele excelente, dar în cap mi-au venit acuma câteva care m-au amuzat, deşi poate n-au fost cele mai bune:

Un marinar venea în fiecare zi într-o cârciumă şi cerea mereu două whisky-uri pe care le bea liniştit, unul după altul, după ce ciocnea paharele. La un moment dat, cârciumarul intrigat îl întreabă pe marinar care este motivul acestui ritual: „Păi am un prieten cu care aveam obiceiul să bem în fiecare zi un whisky mic; i-am promis că voi păstra obiceiul şi în lipsa lui, aşa că asta fac acum când prietenul meu e departe – îmi țin promisiunea." „Aha, înțeleg", a spus cârciumarul, şi a continuat să-i servească cele două pahare de whisky, zi după zi, încă o bună bucată de vreme.

Într-o zi, omul nostru vine la cârciumă şi cere un singur pahar de whisky. „Vai de mine", spune cârciumarul, „ce s-a întâmplat? Ceva grav cu prietenul dumneavoastră?" Nu, nu, răspunde marinarul, e foarte bine, dar eu m-am lăsat de băut!

Sau unul depăşit de vremuri:

De ce este societatea socialistă multilateral dezvoltată cea mai avansată formă de organizare socială? Pentru că a preluat creator tot ce fost mai semnificativ de-a lungul istoriei:

Din epoca de piatră – relațiile
Din comuna primitivă – organizarea
Din sclavagism – retribuția
Din feudalism – inchiziția
Din capitalism – falimentul

Sau încă unul:

Un oltean şi un moldovean stau de vorbă. – La voi morții se îngroapă cu popă? – Nuuuu, la noi popa rămâne afară!

13. Căutare recentă pe Google: informații despre cometa Ison.

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: dacă aş şti, aş spune, dar cum am abonament lunar...

15. Vacanța perfectă: la mare, într-o casă pe plajă, fără nimic de făcut.

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: în oraşul în care locuiesc nu este nimic interesant, dar Parisul, în jurul căruia gravitează şi oraşul meu neinteresant, este interesant în tot locul.

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: mai nimic, televiziunea este mediocră în general (de altfel, când am putut, am urmărit în principal Roland-Garros-ul).
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: ştiu că mi s-a întâmplat şi asta de câteva ori, dar nu de curând, aşa că nu ştiu să răspund.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: nu ştiu să răspund nici la întrebarea asta; nu cred să fi văzut vreun personaj trăznit!
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: termodinamica, Țițeica.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: fiecare examen mi se părea „cel mai greu“ – dar dacă trebuie să numesc unul, aş spune chimia din anul I; cel mai uşor însă cred că a fost Astronomia (în anul III? Anul IV?).
22. Momentul cel mai frumos din studenție: a fost: ehee... hai să spunem tabăra de la Păltiniş (vacanța de iarnă în anul întâi? doi?)
23. Hobby-uri: din păcate, nimic pentru moment, dar am proiecte pentru când oi fi la pensie.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: un cuțit, o brichetă, o lanternă (şi aş încerca să dosesc şi un radio mititel, alimentat cu pile solare).
25. Zodia ta: zodia mea este Scorpionul şi n-aş putea spune că-mi seamănă! Cel puțin, eu nu mă recunosc în acest semn.
26. Serialul preferat la TV: un science-fiction numit *Fringe*.
27. Compozitorul preferat: de muzica uşoară chiar nu ştiu să spun – de muzică clasică însă ar fi mai mulți... Bach, Mozart.
28. Pictorul preferat: Turner.
29. Poezia preferată: sunt foarte multe şi preferata momentului depinde de dispoziție, dar dacă trebuie să aleg una, aş spune *Luceafărul*.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Antichitate (patrician cumsecade în Roma antică).
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Cred că Londra (dar, ca de obicei, nu sunt încă decisă).

Addendum-1
1. Temperament: Ştiu eu? Să zicem că ar fi relativ calm, deşi în ultima vreme mă enervez destul de repede – probabil că uzura începe să se simtă – altfel, sunt o natură optimistă şi cu multă plăcere râd din te miri ce.
2. Zăpada din 1954: Nu mai țin minte, ca să fiu sinceră – parcă vag îl văd pe tata care mă ascundea în faldurile paltonului său în mijlocul unor nămeți uriaşi şi a unei ninsori vântuite şi abundente – Oare de ce ne aflam în stradă?!?
3. Moartea lui Stalin: În mod curios îmi amintesc ceva – eram la Hunedoara la mătuşa mea şi cum adulții au fost obligați să defileze, am fost şi eu cu ea la defilare – în rest, atmosfera nu mi-o amintesc, bănuiesc că „plângeau“ toți, căci le era teamă că lipsa de lacrimi să nu fie prost interpretată şi să fie băgați la puşcărie!
4. Ce dansuri ți-au plăcut: rock-and-roll, cha-cha-cha, vals, tango (mai toate...).

5. Prima defilare: Nu-mi amintesc nimic: nici care ar fi fost aceea, nici când.
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Nici despre asta nu pot să spun nimic – parcă la şcoală ni s-au ţinut nişte mici prelegeri, dar cinstit să spun, nu am amintiri.
7. Cum ai ales Fizica: Din comoditate, mi s-a părut mai uşor ca la politehnică – examenul de admitere mi s-a părut foarte uşor; bineînţeles că atunci am avut emoţii, dar după aceea mi-am dat seama că a fost foarte simplu.
8. Evenimentele din august 1968: Eram la mătuşa mea de la Hunedoara (ha, ha, ha, pare-se că la toate evenimentele importante eu eram la Hunedoara).
9. Manifestaţia studenţilor din dec. 1968: Nu am ştiut, sau poate am uitat că ar fi fost o demonstraţie a studenţilor în ’68! Îmi pare rău, dar dacă am ştiut cumva şi am uitat înseamnă că nu am dat mare importanţă!
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Am stat ca toată lumea până în zori în faţa televizorului şi după ce am stat toată noaptea, mi s-a părut că cele câteva minute de transmisie au fost prea puţine. M-aşteptam la nişte descoperiri miraculoase care de fapt se lasă aşteptate şi azi.
11. Examenul de stat: Destul de simplu, nu ştiu ce să spun – pregătirea lui a fost mai laborioasă, cu întârzieri, nopţi nedormite, emoţii inerente, dar examenul în sine a fost mai degrabă o formalitate!
12. Banchetul de la sfârşitul facultăţii: Nici despre asta nu prea îmi aduc aminte – parcă m-am cam pilit prin diverse cârciumi prin care ne-am oprit (un mic grup chefliu)?!?
13. Repartiţia de la sfârşitul anului V: Ce să zic, cu emoţii, căci poziţia era fragilă (media nu se potrivea cu instituţia pe care o vizam), dar până la urmă lucrurile s-au aranjat!
14. Primele impresii la locul de muncă: Nu ştiu ce să spun, că nu-mi amintesc – principala mea preocupare era să dau fuga sus la Teoretică să beau o cafea cu amicii mei de acolo (amici pe care-i ştiam din timpul stagiului din anul IV)!
16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Am practicat înotul, iar acum nu practic nimic – sper însă să mă reapuc. La televizor urmăresc mai tot, dar să zicem cu precădere, înot, atletism, tenis, sporturile de iarnă (ski, patinaj).
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la Măgurele, în vizită la nişte prieteni – eu am crezut că au intrat ruşii cu tancurile peste noi – impresia asta n-a durat însă decât o secundă, căci mi-am dat seama repede că e vorba de un cutremur.
18. Motto-ul tău în viaţă: Nu am.
19. Cernobâl-aprilie 1986: Eram aici, acasă, în Franţa.
20. Prima ţară străină vizitată: Ungaria, într-o excursie prin ţările socialiste, în ’75. Impresia a fost că mă aflam pe altă lume; îmi amintesc că mi-am spus „dacă aşa e în Ungaria, oare cum o fi în occident, că nu văd cum s-ar putea mai bine şi mai frumos de atât “.
21. Revoluţia din 1989: Eram aici, acasă, în Franţa.
22. Trecerea în noul mileniu: Eram la birou în vederea unui eventual *bug-de-l’an-2000* – A fost foarte bine, că *bug* n-a fost, iar noi ne-am distrat între noi până dimineaţa!

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Nautilus-ul lui Jules Verne (dacă Jules Verne poate fi socotit un autor de SF).
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Pentru secolul XX, eu cred că e vorba de un şir întreg de invenții care au dus de la nimic la aselenizare, începând cu frații Wright şi Traian Vuia şi sfârşind cu von Braun. Pentru secolul XXI nu prea am idei, căci viitorul rămâne un element necunoscut şi cât de cât imprevizibil.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Ar fi foarte bine să se realizeze cât mai repede, fără timpi morți.
26. Întâmplare hazlie: Cred că modul aventuros în care conduc maşina (sau mai bine spus, cum conduceam la începuturile mele ca şofer), eu fiind un şofer neîndemânatic.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Nu am suficiente informații ca să mă pronunț.
28. Vis neîmplinit: Am să spun după ce le voi realiza!
29. Cum a fost la nunta ta: A fost zi frumoasă, însorită care s-a sfârşit cu o bună petrecere; am să povestesc când ne vedem.
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Nu s-a pus problema.

Addendum-2
1. Florile preferate: Ghiocel, lăcrămioară, trandafir.
2. Culorile preferate: Albastrul profund al mării, violetul amurgurilor de vară, combinația de galben pe verde al câmpurilor de rapiță în floare sau de păpădii în floare.
3. Cum ai devenit pionier(ă): Nu mai ştiu – bănuiesc că am fost emoționată, dar ca să vorbim drept, nu mai am nicio amintire despre eveniment!
4. Poreclă: Nu, nu cred.
5. Amintiri din liceu: Ehe, *it's a long story* – ar merita un roman!
6. Profesorul preferat în facultate: Țițeica, Turbatu, Grecu.
7. Prima zi şi ultima zi de facultate: Dacă mi-aş aduce aminte...
8. Cumpărături din primul salariu: Habar nu am – ce-oi fi făcut cu primii bani? Acum îmi dau seama ce bine ar fi fost să fi ținut un jurnal – acum aveam răspuns la toate.
9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Nici despre asta nu-mi prea aduc aminte – adică îmi aduc aminte de eveniment, căci am urmărit jocurile olimpice şi îmi aduc bine aminte şi de ea, dar nu-mi mai amintesc cum am reacționat eu – dacă am reacționat cumva, probabil că am fost încântată!
10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: Ziua Marinei la Constanța (în plus, întotdeauna mi-au plăcut porturile, le găsesc un farmec particular).
11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: Carnavalul din Köln – îmi place foarte mult atmosfera, muzica, strada, defilarea carelor şi-l urmăresc în fiecare an (când Puiu era valid, am fost la Köln în perioada carnavalului de mai multe ori, iar acum îl urmăresc la televizor).

12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: Niciuna, căci m-am reprofilat; am însă un Feynman acasă, deşi nu mi-a folosit niciodată.
13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: N-am perceput-o în niciun fel căci de abia acum aflu despre această ispravă glorioasă din trecut.
14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Amintiri de la părinți (scrisori, poze, mici obiecte).
15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Complicată întrebare, fac apel la un joker, deşi trebuie să recunosc că mi s-a potrivit, că mi-a plăcut ce am făcut, fără să ştiu să subliniez un aspect mai interesant decât altul.
16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: arhitectură sau arheologie.
17. Cel mai bun prieten al tău: Nu înțeleg întrebarea – este la propriu sau la figurat? În sensul propriu am prietenele mele foarte bune şi asta încă din timpul liceului.
18. Cum ai perceput mineriadele: Chiar se doreşte un răspuns? Dacă da, imaginați-vă cea mai negativă impresie posibilă şi multiplicați-o de zece ori cel puțin...
19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: *În țară:* alegerea lui Iohannis. *În străinătate:* defilarea anti-teroristă din Paris.
20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: *În țară ?!?:* nu am suficiente informații. *În străinătate:* Delincvența asta modernă dusă la extrem, manifestările teroriste şi, desigur, războiul din Ukraina.
21. Descoperirile din fizică: Nu ştiu să spun – nu am mai urmărit domeniul.
22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: Nimic, adorm cu multă uşurință chiar dacă am un roman bun în mână sau un program bun la tv (deşi un program bun la tv a devenit un lucru foarte rar).
23. Cum ai devenit bunic (bunică): Problema nu s-a pus.
24. Ce ai face ca preşedinte al țării: pre mulți am să popesc şi eu! (cum zicea Lăpuşneanu).
25. Modelul tău în viață: M-am înşelat – nu mi-am ales modelul bun.
26. Dacă ai câştiga la Loto: Eu sunt mai degrabă de partea animalelor şi a pădurilor şi a apelor; ele sunt primele noastre victime şi cele mai multe!
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Cuiva care s-a ocupat şi se ocupă de animale, păduri şi ape.
28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: Fiecare carte care mi-a plăcut, şi sunt atât de multe.
32. Mesaj pentru nepoți: Problema nu se pune

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!
13. Ce admiri cel mai mult la un om: corectitudinea, rigoarea, compasiunea
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: aroganța, disprețul față de alții, agresivitatea, lipsa de compasiune.

IRENE EHRENKRANZ (FISHLER)

Un altfel de interviu

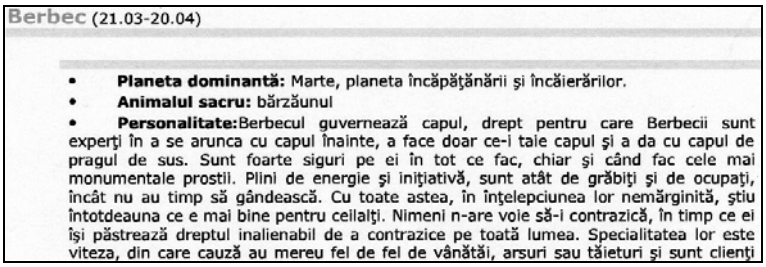
1. Prima amintire: la vârsta de 2+1/2ani. Un *shock*!
M-au dat la un cămin de zi (la Oradea). Se vede că nu-mi plăcea să dorm acolo după amiază; mă tot foiam, mă sculam etc.
Ne culcau pe nişte paturi pliante mici, din pânză albă, în sala mare a grădiniței. O îngrijitoare a avut ideea genială să mă împingă cu pătuț cu tot sub (dedesubt) coada pianului. De fiecare dată când încercam să mă ridic mă pocneam cu capul de pian. Mai târziu, mama zicea: „aşa ai devenit tu persoana cea mai muzicală din familie".
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: BALERINĂ!... pentru că… mi-a plăcut. Începând de la 3 ani, tot la Oradea, dansam la Doamna Peczy care–mi aprecia... muzicalitatea. Există o carte pentru copii preşcolari în ebraică *Pilpilonet rotza lilmod balet* = „Elefăntuța dorește să învețe balet". Foarte educativă. O citeam cu intonație băieților mei. La sfârşit le spuneam: Pilpilonet-Elefantina asta-s eu! Cum adică, tu mama? Păi şi eu doream să dansez balet! Se uitau la mine şi râdeau, obraznicii.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: a) FURNICA din varianta RUSEASCĂ în proză a fabulei *Greierele şi furnica* – vezi manualul din clasa a V-a. Ne-am preparat singuri costumele. La repetiția generală, prietenul nostru A. a apărut înfăşurat strâns-strâns într-un cearceaf, târându-se pe podea. A încercat să se ridice şi n-a reuşit. Juca rolul unei râme (= *Earthworm* – ce căuta o râmă în poveste?). Toți actorii am izbucnit într-un râs isteric. Prietena mea I., în rolul principal – Greierele, s-a scăpat pe ea de prea mult râs. b) IRINA – în piesa de un act *Silla Kolektiva* – tot în ruseşte (e nevoie să traduc?), în clasa a VI-a. Buna Doamnă profesoară Bulhardt avea o idee fixă, sau poate o sarcină de partid, să participăm la un concurs. Ne-am antrenat serios şi ne-am prezentat onorabil pe scenă, la Casa ARLUS. Nu mai ştiu dacă am luat vreun premiu.
4. Primul film văzut: NU ŞTIU titlul, şi m-a impresionat prin faptul că… nu l-am văzut, decât puțin la început... Nici următorul film. La apariția personajului „rău" sau a altui pericol, eu îmi ascundeam capul în poalele mamei şi, înăbuşită, întrebam din când în când: ei, pot deja să mă uit? Cum mama nu ştia ce să-mi răspundă, rămâneam în poziția de *listen only* până când se pornea *happy-endul*. Părinții nu mă mai luau la film, decât vara la grădina Izbânda, când se dădeau comedii muzicale.
5. Prima carte citită: Aproximativ: *Basme*, de Vladimir Colin, *HEIDI* – adusă din Elevația, *Bibi* (zisă şi Bilby?) – din seria de aventuri (genul „cărți pentru fetițe"), Peter Zuckmantl – *Marco Polo* – ştiu că a fost prima carte pe care am împrumutat-o de la bibliotecă.

6. Ultima carte citită: *NOI – volumul II + NOI – volumul I* – ca să mă „pregătesc“ pentru întâlnire, în speranța să-mi cunosc şi re-cunosc colegii care, în majoritate, îmi rămân totuşi necunoscuți... Ce păcat! În paralel, printre alte cărți: V. Tismăneanu *Lumea secretă a nomenclaturii*. Hm!
7. Cărțile tale de căpătâi: *Biblia*, Kant, Hegel, Marx, Kierkegaard, Mao, Spinoza! Glumesc! Am încetat de mult să pun cărți la căpătâi...
8. Comedia la care râzi mereu: Nu prea mai râd la comedii. Doar la reclame haioase pe YouTube?
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu înțeleg întrebarea.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: De mult nu mi s-a mai întâmplat. Merg la cinema numai după ce citesc o tonă de critici şi informații despre film.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Radu Beligan; Meryl Streep.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Un ascultător ne întreabă: „Ce să facem în caz de atac atomic?“
Radio Yerevan răspunde: „Înfăşurați-vă într-un cearceaf şi porniți-o spre cimitir. Tiptil-tiptil, să nu se facă panică.“
13. Căutare recentă pe Google: Marco Polo, Heidi, Bibi.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: peste 5 Shekeli, pensionarii plătesc 50%.
15. Vacanța perfectă: Închiriat apartament într-un *chalet* stil casă bătrânească în Elveția şi umblat de colo-colo printre munți şi lacuri.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Panorama Road... pentru că: printre alte minunății, se ascunde acolo, într-un părculeț uitat, un mic şi modest obelisc în cinstea vizitei la Haifa a Kaiserului Wilhelm II în octombrie 1898. Lângă obelisc stă un Napoleoncik – tunul pe care soldații turci (ascunşi pe după obelisc) l-au folosit cu iscusință împotriva armatei englezilor (în majoritate australieni etc.) care tocmai se străduiau să cucerească Haifa în 1918. De furie, englezii au distrus obeliscul. Dar nemții din *German Colony* l-au reparat cu dragoste. (Augusta Victoria era consoarta lui Kaiser Wilhelm).

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: oamenii „de ştiință“ care-s convinşi de existența sirenelor (*mermaids*) şi chiar au văzut cel puțin una pe stâncile de pe coasta Haifei! Vedeți şi voi: http://animal.discovery.com/tv-shows/mermaids/videos/mermaids.htm
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: *Orfée* – balet la Mezzo
http://www.youtube.com/watch?v=Rdrpm3SRfzk
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Erdogan – sultan!

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Spectroscopia atomică şi moleculară – Prof. Margareta Giurgea.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: cel mai greu a fost Electrodinamica... iar cel mai uşor a fost: CĂLDURA! (Aşa am devenit bătaia de joc a electroniştilor: Voi, fizicienii învățați „Căldura“? Ha-ha!)
22. Momentul cel mai frumos din studenție: toate „momentele“ între 18 şi 24 de ani erau frumoase! Excursiile organizate de Asociația Studenților în Deltă (1966) şi pe Ceahlău (1967).
23. Hobby-uri: Prezentări pps cu fotografiile din excursii şi din albumele de familie.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Cizme de cauciuc, briceagul elvețian şi albumul de familie.
25. Zodia ta: BERBEC... şi se caracterizează prin... Am întrebat un astrolog. Vezi ce zice... ceea ce este adevărat (fals): Are perfectă dreptate.

Berbec (21.03-20.04)

- **Planeta dominantă:** Marte, planeta încăpăţânării şi încăierărilor.
- **Animalul sacru:** bărzăunul
- **Personalitate:** Berbecul guvernează capul, drept pentru care Berbecii sunt experţi în a se arunca cu capul înainte, a face doar ce-i taie capul şi a da cu capul de pragul de sus. Sunt foarte siguri pe ei în tot ce fac, chiar şi când fac cele mai monumentale prostii. Plini de energie şi iniţiativă, sunt atât de grăbiţi şi de ocupaţi, încât nu au timp să gândească. Cu toate astea, în înţelepciunea lor nemărginită, ştiu întotdeauna ce e mai bine pentru ceilalţi. Nimeni n-are voie să-i contrazică, în timp ce ei îşi păstrează dreptul inalienabil de a contrazice pe toată lumea. Specialitatea lor este viteza, din care cauză au mereu fel de fel de vânătăi, arsuri sau tăieturi şi sunt clienți

26. Serialul preferat la TV: Cine mai urmăreşte?
27. Compozitorul preferat: Brassens; Schubert.
28. Pictorul preferat: Perjovschi; Anselm Kiefer.
29. Poezia preferată: Depinde de limbă şi de vârstă. Asta mi-a plăcut atunci, în liceu: *Micul prinț*.
Elogiul candorii de Nina Cassian.

Ştiu să întreb
Despre miei, despre flori.
Odată-ntr-o pădure
Am sărutat un izvor.

Ştiu ce uimită-i
Culoarea albastră.
Am o grădină
Şi o fereastră.

Mai am şi o carte
Foarte subțire
În care nu-ncape
Decât o iubire.

Pot să-mi iau locul
Lângă tine, pe stea?
- Da, spuse prințul
Eşti prietena mea

30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Toate epocile-s la fel (lipsite de candoare); *same-same-but-different*.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Haifa – *forever*!

Irene, Haifa, iunie 2013

Addendum-1
1. Temperament: Coleric?
2. Zăpada din 1954: Trăire de neuitat! În după-amiaza zilei de două februarie (era o marți, verificați), am fost cu mama şi fratele la un film pentru copii şi tineret la Cinematograful Magheru.

La ieşirea din sala întunecată, părea că am intrat în alt film: „Apocalipsa în Alb“, cu vijelie şi un praf alb ce zboară în toate direcţiile. Într-o clipă, vântul „mătura“ stratul alb pe toată lungimea bulevardului, în clipa următoare masa albă revenea, risipindu-se apoi val-vârtej prin văzduh. Bulevardul – pustiu pe toată lărgimea lui.

În aşteptarea tramvaiului 19, ne-am oprit pe insula din mijlocul bulevardului. Nu exista niciun refugiu. Durează o veşnicie până la sosirea tramvaiului. Mama mă ascunde sub paltonul ei. Ne ţinem toţi trei strânşi unul de altul, să nu zburăm.

Cu mama la Sinaia, dar în 1953

Ajunşi acasă – pană de lumină! Iar mie, mi se face rău şi încep să vomit. Diagnosticul pus la lumina lumânării: icter. Am stat o lună închisă în casă cu hepatită epidemică. Stăteam ore întregi la geam şi priveam zăpada de la etajul 3. Explodam de ciudă că nu puteam să cobor să văd „tuneluri în zăpadă“ şi să mă dau cu săniuţa. Nu prea era nimic de mâncare în casă. Ba da, piurè de cartofi din cartofii degeraţi din pivniţă.

Într-o dimineaţă, au apărut pe dealul de zăpadă de sub geam, câţiva soldaţi pe schiuri! M-a uimit cât de „aproape“ stăteau de geamul de la etajul 3. Şi-au dat jos din spinare rucsacii enormi şi au început să împartă pâine neagră, mare şi rotundă.

3. Moartea lui Stalin: Eram cu căminul de copii în „tabăra de iarnă“, la Sinaia, martie 1953. Mama era directoarea căminului. Mă văd pe un teren mare, îngrădit (teren de sport?), cam noroios. E o zi înnourată şi umedă. Probabil că TOTUL arăta cenuşiu de la înălţimea mea, printre picioarele unei mase de oameni cenuşii, tăcuţi, cu mutre grave şi posomorâte. Mama stătea lângă mine cu braţul ridicat, îndoit din cot şi cu pumnul strâns. Nu mă privea şi tăcea. Probabil că se transmitea ceva din nişte difuzoare şi probabil că toţi copiii de grădiniţă stăteau în picioare prin jurul meu, nu mai ştiu. Cred că eram speriată.

4. Ce dansuri ţi-au plăcut: Rock’n Roll & Slow-slow...

5. Prima defilare: De necrezut, dar am reuşit întotdeauna să mă „fofilez“. Nu am defilat nici o singură dată!

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Probabil că nu m-a impresionat. Nu ţin minte.

7. Cum ai ales Fizica: Am descris amănunţit în *NOI*, volumul 1.

8. Evenimentele din august 1968: Am fost acasă în Bucureşti, am urmărit cu pasiune ce se întâmplă şi nu mi-a venit să cred. Seara târziu a sosit un prieten care a fost chiar acolo în piaţă să-l asculte pe Conducător. Foarte emoţionat, mândru şi fericit mi-a povestit cum, după demonstraţie a pornit-o pe străzile oraşului,

împreună cu alt tânăr intelectual, până au ajuns la ambasada sovietică şi... au făcut ceva pe zidul Ambasadei Sovietice! Am încremenit. N-am avut cuvinte...

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Cred că eram pe lună! Adică, țin minte emoția cu Apollo 8, dar cred că habar n-aveam ce s-a întâmplat cu studenții de la cămin. Am aflat de la voi prin *NOI!*

Citat: *Apollo 8 took three days to travel to the Moon. It orbited ten times over the course of 20 hours, during which the crew made a Christmas Eve television broadcast în which they read the first 10 verses from the Book of Genesis. At the time, the broadcast was the most watched television program ever. Apollo 8's successful mission paved the way for Apollo 11 to fulfill U.S. President John F. Kennedy's goal of landing a man on the Moon before the end of the 1960s. The Apollo 8 astronauts returned to Earth on December 27, 1968, when their spacecraft splashed down în the Northern Pacific Ocean. (...) a telegram from a stranger, received by Borman after the mission, simply stated, Thank you Apollo 8. You saved 1968.*

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram fascinată, cu ochii pe televizor. Cum ştiți, nu se vedea mai nimic, dar simt până azi o ciudată mândrie că noi, în România am privit şi am trăit evenimentul împreună cu tot Globul. Iată că am avut dreptate să simt această mândrie – specială pentru noi, în România: „Într-un interviu acordat, la 12 mai 2011, Jurnalului Național, Andrei Bacalu, jurnalistul care a comentat la TVR momentul aselenizării, spunea că Republica Socialistă România a fost singura țară din fostul „lagăr comunist“ care a transmis în direct primii paşi pe Lună ai astronauților misiunii Apollo 11.“

11. Examenul de stat: Susținerea a fost un eveniment sobru, serios şi interesant. De fapt, era pentru prima oară când cineva a discutat cu mine în mod serios subiectul. A urmat o imensă dezamăgire când aşa-zisul conducător de proiect (îndrumător de teză?) a propus nota 9. Atunci domnul din comisie, care îmi era total necunoscut şi al cărui nume nu l-am reținut, cred că era cercetător la Institutul de Fizică Bucureşti, s-a revoltat şi, în prezența mea, s-a decis că merit nota 10. Adevărată festivitate!

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: A fost banchet? Când? Unde?

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Un coşmar! Până azi nu mă părăsesc senzația de rău fizic şi sentimentele de umilire şi neputință care s-au acumulat în acele zile frumoase de vară. Oare, câte zile am stat în picioare sau cocoțată pe un pervaz înalt, pe coridorul din fața porții Judecății, la intrarea în aula elegantă? Nu mai ştiu. M-am întors la Bucureşti cu un tren de noapte şezând pe coridor lângă WC. M-am ales cu un ulcer de toată frumusețea. Aveam şi o repartiție în buzunar. La Leşul Ursului (!?) Am ajuns acolo abia în... 2010! Dar, asta-i altă poveste...

14. Primele impresii la locul de muncă: La I.O.R. – Bucureşti? Primele impresii s-au şters. Am avut imediat prieteni. Pe noi, fizicienii, ne unea totala neîncredere în şeful secției „Cercetare“ şi teroarea pontatului la ora 06:45! Într-o anumită lună, am pontat de trei ori 06:46 şi mi s-a scăzut 10% din salariu. Apoi, ca învățătoare la Haifa? 1 Septembrie 1974 – prima zi de şcoală – un şoc din care mi-am revenit doar în ziua în care am ieşit la pensie... Încă o poveste.

16. Sporturi practicate/urmărite la tv: Toate încercările mele sportive din copilărie au cam eşuat. În clasa a IV-a, în plină iarnă, am participat la un concurs de înot la Bazinul Florească, unde mă antrenam de câteva luni. Cum am sărit în apă mi-a zburat casca de pe cap şi am încercat s-o prind, dar s-a dus la fund. Am ajuns ultima. A fost prima şi ultima mea competiție sportivă. În anul I de facultate am fost obligați să facem sport, aşa-i? M-am gândit să aleg înotul sau gimnastica. Dar cineva, nu ştiu cine, a hotărât că cel mai bine şi important pentru mine e să fac... baschet! (Eu? Cu cei 150 cm înălțime?). M-am străduit, zău. Apoi am şezut mai tot timpul pe banchetă. Mi-era teamă că vreo studentă uriaşă are să mă arunce la coş.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: La ora 21:22. La Haifa. Era seara sărbătorii de Purim. La ştirile de la ora 23:00, am auzit la radio de cutremur. Imediat am chemat la Centrala de Telefoane Bucureşti. N-am aşteptat mult (1/2 oră?) până a răspuns. Telefonista a spus că e o coadă lungă, dar să n-am grijă, în clipa în care va reuşi să se lege de numărul cerut, mă va suna acasă. Telefonul a sunat pe la 3 noaptea, întâi vocea centralistei, apoi vocea mamei din Berceni! Ce fericire! Pentru mine, telefonistele care au lucrat zi şi noapte fără întrerupere au fost eroinile zilei. Cu aceeaşi ocazie (după o săptămână, două?) România a deschis linia de telefon directă! Pentru acest gest nobil, am fost profund recunoscătoare Guvenului şi Partidului, dacă mă credeți sau nu.
18. Motto-ul tău în viață: Nu ştiam că am aşa ceva. Îl mai caut.
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram tot la Haifa. Nu cred că eram conştientă de panica din România.
20. Prima țară străină vizitată: Primul meu zbor cu avionul a fost cel *with an one-way ticket to Lod-Israel*. Al doilea – Lod-Bucureşti. Şi-aşa m-am pendulat de vreo patru ori între un „acasă“ şi celălalt „acasă“ până când... am cumpărat un set de trei oale emailate la un magazin universal. În acea zi, toate plățile cu VISA participau la o loterie. După câteva zile am aflat că am câştigat de la Air France 1 (unu) bilet *tour-retour* cu ocazia inaugurării liniei Tel-Aviv-Mulhouse (Basel). Asta a fost prima mea aterizare în Vest. O săptămână de sfârşit de Nov. 1980 la Paris! Un vis!
21. Revoluția din 1989: Tot la Haifa. Încă din octombrie 1989 am urmărit zi de zi evenimentele din RDG, Cehoslovacia etc. În fine – veşti cutremurătoare din Timişoara şi Bucureşti.
În noaptea de după *meetingul* din Piața Palatului, l-am sunat, destul de îngrijorată, pe prietenul care locuia nu departe de Televiziune. M-am bucurat să-l găsesc noaptea la casa lui. Întreb: „Ce faci?“ Zice: „Nu ştiu ce să fac: aud tot timpul împuşcături prin jurul casei, dar nu ştiu nici din ce direcție vin şi nici cine trage...“ Am sperat că va rămâne cuminte în casă.
22. Trecerea în noul mileniu: Oh, în ce stres se aflau inginerii de frica lui *„2000 Bug“!* Vărul meu a petrecut toată noaptea de gardă la calculatoarele unei întreprinderi. A sosit la Revelion abia în dimineața lui 1 ianuarie, obosit, dar mulțumit, cred. Noi ne-am bucurat cu artificiile din cartierele creştine ale Haifei şi cu transmisiile TV din lume.

23. Invenţiile din cărţile SF care s-au adeverit: Sunt de acord să votez pentru Internet! Dar, poate că mica Diodă este cea care a schimbat lumea? (mulţumesc, Tanya). Sau *„La pilule“ – Die Pille* – Pilula contraceptivă pentru femei?
24. Invenţiile secolelor XX şi XXI: Nu mă pricep.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Mă bucur mult pentru colegii de la Măgurele şi pentru România. Sper să pot vizita „minunea“.
26. Întâmplare hazlie: În clasa a IV-a am format o mică „gaşcă“. Am hotărât să ne întâlnim în week-end la *un jour fix* de fiecare dată, la alt coleg. Eram cam şapte musketari, trei băieţi şi patru fete. Mamele ne tratau cu sirop de zmeură şi dulceaţă şi se retrăgeau în vreun colţ al casei. Copiii se distrau cum ştiau. Adică, se cam plictiseau până au descoperit că e foarte amuzant să te joci „de-a v-aţi ascunselea“ în casă (!). O dată, ne jucăm aşa într-o casă mai spaţioasă şi elegantă, pe Calea Victoriei. Eu şi un băieţel ne-am ascuns în... cada din camera de baie. Mi-a venit o idee genială: să ţinem duşul îndreptat spre uşa închisă. Aţi ghicit: în momentul în care fetiţa care ne căuta ar deschide uşa, urma să o „atacăm cu apă“. Totul a funcţionat de minune, doar că „victima“ noastră a fost mama severă a prietenei noastre! Am avut de şters tone de apă şi... râdeam de nu mai puteam.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: La vizita mea din martie 1984, am fost atât de nefericită! Dacă aş putea, oricât de puţin, să vă reproduc ce am văzut şi ce am auzit şi ce am simţit în acele câteva zile petrecute la Bucureşti (împreună cu copilul meu de nouă ani, care a cărat şi el un geamantan cu multe, multe şerveţele, cafea etc.). Oamenii erau cenuşii şi morocănoşi. Pluteau în aer disperarea, depresiunea, frigul şi întunericul unei ierni care abia s-a sfârşit. Mi-am jurat că eu nu mă mai întorc în România până nu aflu că lucrurile s-au îndreptat.

Am revenit în România după 18 ani. În 2002 am respirat în voie, m-am bucurat cu rudele şi prietenii. Se glumea şi se râdea mai mult! Ziarele erau interesante. E drept că Bucureştiul nu mi-a plăcut. La Sinaia a fost mai bine. Călătoria cu trenul – absolut insuportabilă. Au mai trecut opt ani, iar în 2010 (!) am găsit altă lume! În 2011 a fost şi mai plăcut. Cum, nu vă daţi seama ce profundă e schimbarea?

28. Vis neîmplinit: Să văd aurora boreală!

29. Cum a fost la nunta ta? Modestă, veselă şi caraghioasă. Avem chiar şi o poză de mire & mireasă.
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Prima oară – uimitor cum acel nou venit mic-mic ne-a „răsucit“ viaţa cu 180 grade. Nu mai existau niciuna din priorităţile anterioare, în schimb s-au adăugat 100 + angoase. A doua oară – totul părea simplu şi uşor. Plăcere pură.

ŞERBAN GEORGESCU

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Nu ştiu dacă e chiar prima amintire. Printre cele mai vechi amintiri se numără călătoria de la Craiova la Câmpulung (Muscel), în vacanță, la bunica mea. Dura aproape o zi. Plecam dimineața de la Craiova, la Piteşti se muta locomotiva dintr-un cap al trenului la celălalt şi coboram la Goleşti. Acolo aşteptam câteva ore admirând cuiburile de rândunici. Structura acoperişului peronului, formată din grinzi aşezate în careu, crea un număr foarte mare de unghiuri foarte potrivite pentru cuiburile de rândunici. Spre seară, sosea şi trenul de Câmpulung: locomotivă mică, vagoane pe două osii cu bănci de lemn. Treceam prin gări cu nume fantastice cum ar fi „Furnicoşi“. Seara târziu ajungeam la Câmpulung. Din gară, luam trăsura până la casa bunicii. Adormeam simțind legănarea trenului. (Am simțit aceeaşi legănare nu cu mulți ani în urmă, când maşina Dacia avea un amortizor stricat).
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Întâi, şofer. Mai apoi, inginer naval.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Nu-mi amintesc să fi jucat vreun rol. Totuşi, la serbarea din clasa a IV-a am recitat poezia „O, mamă“ de Eminescu, aşa de convins, că unele mame de la serbare au început să plângă; în liceu am jucat rolul lui Alecu Russo.
4. Primul film văzut: Un film rusesc, „Tata în vacanță“. Era ceva cu război.
5. Prima carte citită: După ce am învățat toate literele din abecedar, am încercat să citesc o carte de poveşti şi – spre marea mea dezamăgire – nu am reuşit. Nu funcționa „De acum eu pot citi glume, basme, poezii“, cum scria în abecedar.
Taică-meu nu găsea decât cărți ruseşti. Aşa am citit *Animalele mele* de Durov, *Aventurile lui Habarnam şi ale prietenilor săi* de Nikolai Nosov (autorul l-am aflat acum, de pe internet), *Buratino* de Alexei Tolstoi (asta o ştiam).
6. Ultima carte citită: *Bucureştii mahalalelor sau periferia ca mod de existență* de Adrian Majuru.
7. Cărțile tale de căpătâi: Sunt multe: cărțile lui Saramago, Thomas Mann (*Doctor Faustus*), Bulgakov (*Maestrul şi Margareta*), Proust (*În căutarea timpului pierdut*). Evident, Ilf şi Petrov.
8. Comedia la care râzi mereu: Comediile lui Caragiale, Stan şi Bran, Buster Keaton, filmele lui Woody Allen.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu am un astfel de film. Poate un film de Woody Allen.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Mă mai uit la filme proaste, dar dinadins. Mă relaxează (dacă sunt suficient de proaste). A fost un film cu un meteorit – n-am rezistat până la sfârşit.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Români: Victor Rebengiuc, Marin Moraru, Toma Caragiu (genial), Ştefan Iordache, Mircea Diaconu (când era tânar); străini: Woody Allen, Diane Keaton, Audrey Hepburn, Gregory Peck, Henry Fonda.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Știu câteva glume, dar e dificil de ales care e cea mai bună. Una ar fi: „Nimeni nu se ducea la spectacol fiindcă era prea mare aglomerație".
13. Căutare recentă pe Google: Citări pe *Google scholar*. Foarte cuprinzător.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Nu ştiu, am abonament.
15. Vacanța perfectă: La țară, la Romoşel; cât mai lungă.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Dacă consider oraşul meu tot Craiova, atunci e parcul Bibescu (oficial: parcul Romanescu).
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: O emisiune despre creierul uman.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Mă uit cu plăcere la *MythBusters* şi la „Cum se fabrică".
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Nu ştiu; nu mă uit la emisiunile politice. La ce mă uit eu, cei mai trăzniți mi se par autorii serialului *Ancient alliens*.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica cu Aretin Corciovei, mecanica cuantică cu Mihai Gavrilă.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Socialism cu Dinu (am luat 6 şi la reexaminare, 8); Istoria Fizicii cu Toma Vescan.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Când am terminat primul an cu medii bune.
23. Hobby-uri: Fotografie; plimbări (pe jos).
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Ce să caut pe o insulă pustie? Poate manualul insulei cu instrucțiuni de folosire. Dacă, totuşi...: 1. Sacul cu medicamente; 2. Merinde; 3. Probabil, o lanternă.
25. Zodia ta: Capricorn; nu cred că e o zodie foarte rea. Nu ştiu prin ce se caracterizează, dar, oricum, e fals.
26. Serialul preferat la TV: *MythBusters*, dacă îl pot numi serial.
27. Compozitorul preferat: Mulți; de muzică uşoară: Ion Vasilescu; clasică: Bach, Beethoven, Mozart, Schubert, Mendelsohn, Mahler...
28. Pictorul preferat: Impresioniştii, Pallady.
29. Poezia preferată: Mai multe. În ultimul timp nu am citit poezii.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Când se purtau peruci.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Un oraş liniştit şi curat.

Addendum-1
1. Temperament: Nu ştiu clasificarea oficială a temperamentelor. Cred că sunt în exterior calm. În general, întâi îmi formulez în gând un răspuns şi dacă merge îl zic şi cu voce tare. Şi de cele mai multe ori tac ca să rămân înțelept – lucru observat şi de Nicu Mazilu. În interior, mă frământ destul de mult.

2. Zăpada din 1954: Desigur, singurul mod de a o vedea era cu ochi de copil. La Craiova a nins foarte mult. Se făcuse o pârtie în curte cu maluri foarte înalte pe care era cocoțat un curcan care mă cam speria. Cam atât!

3. Moartea lui Stalin: În 1953 eram la grădiniță. Pentru prudență, în casă nu s-a comentat. Aşa că nu îmi amintesc. Îmi amintesc, însă, o întâmplare din aceeaşi perioadă. Eram cu bunicul meu la o frizerie din mahalaua noastră (Bariera Vâlcii), la nea Gogu frizeru'. Era ceva lume. Când s-a stins lumina – se mai stingea – am spus destul de tare: „Electrificarea cu lumina stinsă!". Bunicul meu m-a luat repede acasă. N-a avut urmări, dar nea Gogu a făcut puşcărie pentru că era în Oastea Domnului.

Îmi aduc aminte că în sălile de cinema, în stânga şi în dreapta ecranului, erau citate din Lenin şi Stalin (cu litere albe pe fond roşu). Mi-aduc aminte citatul lui Lenin: „Dintre toate artele, cea mai importantă pentru noi este cinematografia". Citatul lui Stalin, l-am uitat.

4. Ce dansuri ți-au plăcut: N-am fost un bun dansator. Mi-ar fi plăcut valsul, dar nu l-am reuşit.

La un 1 mai. De la stânga: Sorin Borca, Irina Russu, Laura Vicol, Johny Bunget, Lia Baciu, Şerban Georgescu

5. Prima defilare:

Nu ştiu dacă era prima defilare, dar de ea îmi aduc aminte. Eram pionier şi am defilat (în centrul Craiovei) de 1 Mai. Eram în cămaşă şi era cam rece. M-am învelit cu steagul pe care îl duceam.

În timpul facultății (şi mai târziu) am participat la defilările de 1 mai (vezi poza) şi, când ne prindea, şi la cele de 23 august. Ne adunam la 7 dimineața ca să trecem prin fața tribunei (cu entuziasm) pe la 12. De pe la ambasada Chinei, ne întorceam spre casă. Nu am scăpat de defilări nici în timpul serviciului, până în 1989.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: În ultimii ani ai lui Gheorghiu-Dej percepusem o oarecare destindere. La liceu ni s-a prezentat şi criticat planul lui Valev. Cred că nu ne-am bucurat pentru că nu ştiam ce urmează.

7. Cum ai ales Fizica: Am avut un profesor de fizică foarte bun în timpul liceului, dl. Apostol Victor. Dl. Apostol era printre puținii profesori din liceu care făcea experințe la ore. Acasă, încercam să fac unele experiențe, cu mijloacele pe care le aveam. Nu mi-a plăcut să rezolv probleme (nici pentru *Gazeta Matematică*, nici pentru *Gazeta de Fizică şi Chimie*). Voiam să văd fenomenul fizic.

În clasa a XI-a am participat, la Iaşi, la Olimpiada de fizică, faza pe țară. Am luat premiul III, împreună cu Cristi. Dacă mergeam la Fizică, puteam să ne

cumpărăm cărți de fizică în valoare de 300 de lei. Desigur, nu asta ne-a hotărât, dar cărțile le-am cumpărat. Mai am câteva şi acum.

La examenul de admitere m-am descurcat bine. Cred că am intrat pe locul 7, dar nu sunt sigur. Îmi amintesc că eram pe stradă, în fața Universității, cu maică-mea şi Cristi Florea. Ne-am întâlnit cu Marina, fată de familie foarte bună din Craiova (maică-sa se trăgea din Glogoveni), care ştia limba franceză din familie şi care dăduse la franceză. Noi am intrat şi ea nu! (A intrat în anul următor.)

8. Evenimentele din august 1968: În august eram la Rm. Vâlcea, la tatăl meu, să învăț pentru restanța la electrodinamică. Primisem de la Ionică Ştefănescu cartea de electrodinamică a lui Jackson (*Classical Electrodynamics*) şi mi s-a deschis mintea. Taică-meu era îngrijorat de situația din Cehoslovacia.

Când m-am întors la Craiova (se apropia data examenului), s-a întâmplat evenimentul. Sigur, cuvântarea lui Ceauşescu a făcut o impresie foarte bună, dar ne-a fost şi frică. Fiind aproape de gară, am văzut nişte trenuri care transportau tancuri pe platforme. După ce s-au liniştit lucrurile, m-am dus la Bucureşti pentru examen. Am luat nota 9. Apoi, s-au înființat gărzile patriotice.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Ruşine să-mi fie, dar nu îmi amintesc prea multe! Ştiu că Nicu Păsăreanu s-a certat cu tov. Pacoste (*sic!*), deşi – se zice – erau din acelaşi sat. A urmat şedința de condamnare a tov. Păsăreanu, după care a venit împăcarea. Rezultatul a fost vacanța de Crăciun.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram în practică. În noaptea aia, am fost la mătuşa mea şi am aşteptat aselenizarea. S-a tot amânat dar, până la urmă s-a realizat. Evident, am fost cu toții foarte impresionați. Americanii îi întrecuseră pe ruşi. Evident, cu ajutorul lui Wernher von Braun!

11. Examenul de stat: Nu am amintiri deosebite. Aveam lucrarea de diplomă la dl. Cristian Constantinescu. Nu cred că am păstrat lucrarea de diplomă.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății:

Nu ştiu de ce, dar solista care a apărut era convinsă că e o nuntă. După ce s-a dumirit că nu e nuntă, ne-a cântat „Ia-ți mireasă ziua bună“. Eu eram cavalerul lui Carmen Anghel (nu ştiu de ce nu vrea să participe la evenimentele noastre).

Din câte îmi amintesc, a fost un banchet foarte reuşit, deşi a fost puțină băutură.

Poza. Sus: Mihaela Georgescu (Meme), Cosma Bucur şi Madi Plopeanu; jos: Carmen Anghel şi cu mine. În planul îndepărtat: Silvia Nicolau

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Mergeam pentru prima dată la Cluj şi mi-a plăcut foarte mult. Mi-am vizitat rudele de acolo (aveam şi din partea mamei, iar din partea tatălui – o vară primară). O coincidență: Costică Stoicescu al nostru şi un Costică Stoicescu de la Iaşi erau îmbrăcați la fel! Cu repartiția nu am avut probleme – eram nominalizat la Institutul de Fizică Bucureşti (IFB). La masă, mergeam la Casa Universitarilor, iar o amintire plăcută.

14. Primele impresii la locul de muncă: În ultimul an de facultate făcusem practică la IFB care era atunci pe Calea Victoriei, la etajul unui bloc vechi, lângă, ceea ce a fost mai târziu, Salonul Spaniol (acum, nu mai e). Atunci era o autoservire.

În blocul acela aveau numai câteva camere. Eu am făcut practică cu domnii Fredy Goldenblum şi Miki Shostarich (nu sunt sigur că aşa se scrie). La început, am lucrat pe Calea Victoriei, patru luni. Se făceau măsurători de efect Hall. La începutul anului 1971, IFB-ul s-a mutat în Militari, într-un local nou. Era un colectiv foarte simpatic. Eu lucram împreună cu dl. Fredy Goldenblum, un om de o mare calitate (umană şi ştiințifică). Niciodată nu ne-am spus pe numele mic, ci „Dl. Fredy“ şi „Dl. Georgescu“. Ne ocupam de proprietățile luminescente ale diodelor din AlGaAs. În noiembrie 1971, am fost luat în armată, până în iunie 1972. În 15 ianuarie 1974 m-am mutat la IFA. După puțin timp, s-a mutat şi IFB-ul.

15. O amintire din perioada stagiului militar: Ar fi mai multe, dar mai ciudată mi se pare discuția despre munții de pe lună. Făceam practică la o unitate din Drumul Taberei care se ocupa (citiți „avea misiunea“) cu paza unui depozit de materiale. Într-o seară, sanitarul unității m-a întrebat cum e cu munții de pe lună. A trebuit să-i explic cum e cu umbrele şi a fost foarte interesat.

Împreună cu un coleg de armată (în dreapta pozei), pe o bancă la Grozăveşti (iunie, 1972)

Într-o zi am vrut să verific cu un coleg dacă e adevărat că dacă te arăți ocupat, eşti lăsat în pace. Am alergat prin curtea unității cu un coş cu rufe încolo şi încoace şi nu ne-a deranjat nimeni. Q.e.d.

În cadrul unei aplicații, fiecare grupă a primit o hartă cu traseul ce trebuia urmat. Din cauza unei erori de stat major, unul din trasee trecea prin Argeş. Când colegii au început să se descalțe ca să intre în apă, un ofițer (nu-mi aduc aminte numele) a strigat: „Ce faci acolo, elev?“. S-a dumirit şi a oprit aplicația.

16. Sporturi practicate/urmărite la tv:

Am făcut ceva înot, până prin 1974. Am mers şi pe munte (vezi pozele alăturate), până au venit copiii. În anul I, am făcut canotaj. Mult timp după asta mi-a plăcut să

vâslesc. Acum „practic“ mersul pe jos. La tv urmăresc snooker, atletism şi patinaj. Nu reuşesc să mă concentrez pentru a urmări un meci de fotbal.

La Muntele Roşu ↑ În munții Apuseni, în 1975 →

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram acasă, aproape în acelaşi loc unde eram şi la cutremurul din 31 august 1986, aşa că am putut să le compar (au fost comparabile!). Evident, ne-am speriat şi am ieşit afară. Ne-am uitat la blocurile din jur şi nu se întâmplase nimic, aşa că ne-am mai liniştit. Ne-am speriat când au început să vină oamenii din oraş şi au povestit ce a fost în centru. Când ne-am întors în casă, am constatat că ni s-a spart serviciul pe care îl primisem cadou de la naşi la nuntă. Mai avem şi acum câteva piese.

18. Motto-ul tău în viață: Nu cred că am un *motto*. Când eram în facultate, enunțasem cu regretatul Nae Anghelide „principiul Nae-Joe“: „principalul în viață este să trăieşti“. Până acum, l-am respectat...

19. Cernobâl – aprilie 1986: La întrebările „unde erai când (în timpul)“, răspunsul e acelaşi: acasă. A fost o crimă că nu a fost imediat anunțat accidentul.

Am constatat (prin măsurători) că măsura de a ține geamul închis a fost foarte bună iar spălarea verdeților cu apă abundentă nu ajută la nimic, rămânând la fel de radioactive. Aşa că, o perioadă n-am mai frecventat-o pe tanti Lucica de la care luam lapte.

20. Prima țară străină vizitată: În toamna lui 1977, în URSS, Moscova şi Armenia. A fost şi prima dată când am mers cu avionul. Desigur, am fost foarte impresionat. Atunci l-am cunoscut la Moscova, la IOFAN (Institutul de Fizică Generală al Academiei de Ştiințe), pe Volodya Zhekov cu care am continuat o colaborare până în 1991. La Ashtarak (un fel de Măgurele din Armenia) i-am cunoscut pe Ashot Petrosyan (creştere cristale) şi Radik Kostanyan (laseri), oameni cu totul deosebiți.

Armenia e o țară cu totul deosebită. Munte, pietre peste tot, case din tuf vulcanic (de la bej la maro închis) sau placate cu tuf vulcanic. Între două blocuri – frânghii pentru rufe. Totuşi reuşesc să cultive viță de vie şi să facă un coniac foarte bun. Cafeaua cea mai bună din Erevan – la Tatos. Ceşti înalte şi înguste – jumate

zaț. Am vizitat Etchmiazin unde e patriarhia, Garni-Geghard cu templul roman, ruinele palatului de la Erebuni şi altele.

Excursie în Armenia. De la stânga: Nelu Voicu, şoferul şi eu

La o gustare: de la dreapta: Nelu, eu, Ashot Petrosyan şi Serge

21. Revoluția din 1989: Eram acasă! Rodica a vrut să se ducă să apere televiziunea, dar nu am lăsat-o. În jur se trăgea, inclusiv cu trasoare.

De revelion am fost de gardă la institut. Aveam AKM-uri şi 100 de cartuşe de război. Puteam face multe prostii, dar, din fericire, nu s-a întâmplat nimic. Totuşi, în noaptea de revelion am tras o sperietură: eram trei persoane în pavilionul Corp Solid. La un moment dat, au început să se audă nişte zgomote. A trebuit să mergem înarmați să vedem ce e. Ne-am lămurit: un cuptor de tratamente termice fusese uitat pornit şi se auzeau releele lui.

Dacă vă aduceți aminte: autobuzele IFA nu mai mergeau pe strada Antiaeriană, unde se trăgea, ci pe centură.

22. Trecerea în noul mileniu: Sigur, trebuie să spun că eram acasă. Se tot discuta dacă n-o să se zăpăcească calculatoarele, dar nu s-au zăpăcit. Dacă am trecut sau nu atunci în noul mileniu? Până la urmă, am trecut.

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Cred că zborul în Cosmos (Jules Verne, *De la pământ la lună*).

24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Mai multe: radioul, dioda şi trioda, televiziunea, tranzistorul, internetul. Secolul XXI de abia a început. Cred că ceva legat de fizica cuantică.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Dă foarte bine. Intrăm în „lumea bună“. Nu ştiu dacă e vorba de cel mai mare laser din lume şi nu e construit la Măgurele, ci cumpărat. De fapt, sunt doi laseri în două locații: unul este la CETAL (Centrul Integrat de Tehnologii Avansate cu Laser) din cadrul Institutului Național pentru Fizica Laserilor, Plasmei şi Radiației). Această investiție este pe bani românești. Celălalt (cu finanțare europeană) va fi la IFIN unde se vor studia efectele pulsurilor de foarte mare putere în fizica nucleară (ELI-NP: *Extreme Light Infrastructure – Nuclear Physics*). Informații detaliate despre ambele locații pot fi găsite pe internet.

26. Întâmplare hazlie: Întrebare grea. Până la o anumită vârstă (o notăm cu *v1*), multe sunt hazlii. La fel, după o anumită vârstă (*v2*). Cea de care vorbesc mai jos s-a întâmplat la o vârstă *v* cuprinsă între *v1* şi *v2*.

Îmi vine în minte una: eram în vacanță (eram student) la Râmnicu Vâlcea, la taică-meu. Maria (în poza din dreapta), care făcea gospodăria casei, o ființă absolut cinstită, cu foarte mult bun–simț, dar semi-analfabetă şi foarte curioasă, voia să ştie cum e cu soarele, pământul şi luna. Atunci taică-meu şi prietenul lui (şi proprietarul casei, dl. Gogu), au făcut următoarea demonstrație: masa din bucătărie era soarele, dl. Gogu era pământul şi se învârtea în jurul mesei, iar taică-meu – luna – se învârtea în jurul d-lui Gogu. Maria s-a uitat, a zis „Aşa da, vezi!“ şi n-a crezut nimic, aşa că lecția de astronomie nu a avut succes.

În curte la Râmnicu Vâlcea, împreună cu Maria

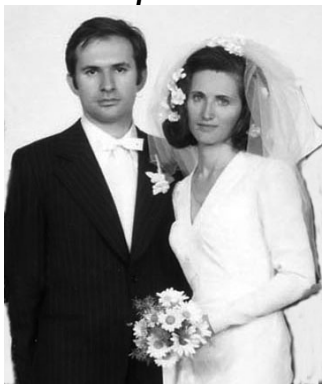
Era convinsă că pământul e plat. Mai avea şi un sistem special de scriere a numerelor: 205 (adică, 20 + 5) etc.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: A evoluat în bine în unele direcții, dar nu cum ne-am aşteptat. Poate că am fost prea naivi.

28. Vis neîmplinit: Aici totul depinde de modul în care ai formulat visele, realizabile în contextul în care trăieşti, sau nu. Un exemplu din literatură: „Împăratul Ho Sin a avut un vis în care se făcea că deținea un palat mai mare decât cel real, la jumătate din chirie“ (Woody Allen, *Apărarea invocă nebunia).* Mi-ar fi plăcut să am o casă cu curte... Oamenii sunt altfel într-o casă cu curte. Taică-meu împărțea oamenii în două categorii disjuncte: cei care în tren stau jos şi cei care stau în picioare. Aşa o fi şi cu cei care stau într-o casă cu curte şi cei care nu...?

Poți încerca să-ți transmiți visele generației următoare, dar ei pot avea (şi au dreptul) alte vise.

29. Cum a fost la nunta ta:

Foarte bine. Rodica a făcut un împrumut la C.A.R. Am fost la biserica Boteanu şi apoi la COŞ (la demisol). Am avut mulți invitați: rude, colegi de serviciu şi colegi de facultate (poza din dreapta, sus) – se pare că se distrau destul de bine.

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată:
Foarte impresionat, de ambele dăți. Şi aşa am rămas.

Bucureşti, mai 1982

Bucureşti, 1 ianuarie 2013

Addendum-2

1. Florile preferate: cam toate; o mențiune specială pentru florile de câmp (nu numai pentru că nu costă nimic dacă le aduni singur).
2. Culorile preferate: de fapt combinații de culori; culori pastel, de regulă**.**
3. Cum ai devenit pionier(ă): prin merite personale. Am ajuns comandant de detaşament. Mai sus nu s-a putut (comandant de unitate) pentru că nu eram copil de muncitor. Am mers la Casa pionierilor, la cercul de mecanică pentru că era mai apropiat de trenul pionierilor care se punea atunci în funcțiune.
4. Poreclă: *Joe*, evident (diminutivul de la Jupiter). Variante: *Gionea* (Sorin Borca), *Joiță* (Adriana şi Ionică Ștefănescu). În plus: *tatalor* (poreclă pe care o împărțeam cu Cristi).
5. Amintiri din liceu: sunt multe amintiri, ceea ce e normal. De prima notă la fizică (şapte) cred că am mai scris. La fel, despre *Dacia literară* cu care Cristi i-a dat în cap elevului Antonie Aurel. Despre orele de istorie: după ce asculta, profesoarea de istorie (care, o perioadă, ne-a fost şi dirigintă) punea cartea în spatele genții pe catedră (credea că noi nu vedem) şi spunea „Tovarăşi“ – adică începea lecția nouă. Atunci toți îşi vedeau de treabă. Am aflat, tot de la aceeaşi profesoară, că unii au note mici pentru că alții (printre care ne număram şi eu şi Cristi) le iau pe toate cele mari.
6. Profesorul preferat în facultate: dl. Corciovei, dl. Gavrilă, dl. Bally, dl. Constantinescu şi ceilalți (ordinea este întâmplătoare).

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: cu multă sfială în prima zi. Apoi la cămin, 13 în cameră. În ultima zi: speranțe pentru viața care urma.
8. Cumpărături din primul salariu: nu mai ştiu.
9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: cu banii primiți cadou la nuntă ne-am luat primul televizor. Atunci am văzut-o pe Nadia Comăneci luând nota zece (adică 1.00) pentru că 10 nu aveau.
10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: cum se organizează nunta la țară (în Ardeal, la Romoşel).
11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: sacrificarea oilor lângă biserică (Sfânta Ripsime, construită în anul 618), în Armenia. După aceea, toți stau la „masă“. Nu ştiu ce sărbătoare era. Poate hramul (poza alăturată →).

12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: în liceu, cărțile lui Friş şi Timoreva. În facultate, *Electrodinamica clasică* (*Classical electrodynamics*) de J.D. Jackson cu care m-am descurcat la examenul de electrodinamică cu dl. Novacu – în toamnă.
13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: pe vremea aceea mergea fotbalul.
14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: obiecte propriu-zis de preț nu am***.*** Țin însă la colecția destul de mare de poze (în formă electronică): poze de familie, colegi.
15. Cel mai interesant aspect al profesiei: să fiu în laborator şi să fac experimentele cu mâna mea.
16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: tot fizica, dar mai serios.
17. Cel mai bun prieten al tău: în facultate: Cristi, Pisti, Sorin, Mihai, Costică (ordinea e întâmplătoare); acum – soția.
18. Cum ai perceput mineriadele: cu groază! Ce fel de țară e asta?
19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: festivalul Enescu, olimpiadele.
20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: nebunia prezentă.
21. Descoperirile din fizică: pe cele foarte importante, nu le înțeleg. Aş zice mecanica cuantică, ramură a fizicii care explică foarte bine realitatea, dar pe care nu o înțelege nimeni. Sunt multe în biologie de la care se speră mult.
22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: nimic! (când sunt sănătos).
23. Cum ai devenit bunic (bunică): n-am niciun merit. Am devenit bunic când s-au hotărât copiii.
24. Ce ai face ca preşedinte al țării: să fie bine şi tot românul să prospere! Nu ştiu, n-am astfel de calități.

25. Modelul tău în viață: n-am așa ceva.
26. Dacă ai câştiga la Loto: dacă aş juca! M-aş bucura! N-am, însă, un proiect (dacă nu joc).
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: soției, pentru răbdare.
28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: o carte de fizică. Unii au reuşit...
29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: greu de ales cele fericite (adică „cel mai"; cum să le evaluezi?). Triste: când cei dragi ne părăsesc.
30. Ce regreți cel mai mult: că a trecut timpul şi n-am făcut ceva mai breaz.
31. Cea mai mare realizare a ta: copiii (cam banal, dar adevărat).
32. Mesaj pentru nepoți: puneți mâna şi învățați!

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!
1. M-am săturat de: regim fără sare***.***
2. Nu mai vreau: să scârțâi.
3. Uit tot timpul: nu am ceva pe care să-l uit tot timpul.
4. Cel mai des îmi impun: să-mi țin gura.
5. Mă fac că nu văd: ba văd al dracului – dar îmi țin gura.
6. Vreau să ştiu: multe, multe...
7. Nu pot fără: cafea.
8. Sunt conştient că: îmbătrânesc.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: nu ştiu să răspund.
10. Am nevoie de: timp.
11. Principala ta trăsătura de caracter: răbdare.
12. Slăbiciunea ta: cartofii prăjiți.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: depinde.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: prostia şi prefăcătoria.

ELEONORA-RODICA GOSTIAN (BENA)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Ai mei construiau casa şi noi dormeam la nişte vecini, într-o cameră ca o pivniță cu un gemuleț mic („pimnițoiu' lu' Cicu"). Dimineața m-a trezit sora mamei – este cu vreo 8 ani mai mare ca mine, fusese în tabără la Staerdorf (acum, recent, am localizat comuna în Banat) şi îmi adusese o rățuşcă pe rotițe – totul de lemn – care se trăgea cu o sfoară. Mi-a fost tare dragă jucăria asta. Îmi mai amintesc şi prima zi de grădiniță, nu împlinisem 4 ani, dar mai ales a doua zi de grădiniță, când, nu-mi explic de ce, am plecat singură şi după cam 100 metri m-am gândit că o să-mi fie foarte dor de mama, m-am întors plângând şi am zis că întâlnisem un câine mare în Ulița Mare (aşa se chema centrul comunei). Nu pot preciza exact ordinea cronologică a celor două întâmplări.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Am vrut întotdeauna să mă fac educatoare, învățătoare sau profesoară, depinde de vârstă. Cred că-mi plăcea foarte mult să vorbesc, să explic şi, mai ales, să fiu cu alți copii.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: În clasa a V-a am avut o profesoară adevărată (de matematică!). Domnia Sa ne-a organizat serbări frumoase, nu numai cu recitări în fața corului şcolii, cum se obişnuia atunci. Am dansat pe Humoresca de Dvorak (un învățător ne-o cânta la vioară – pe atunci cred că nu puteai fi învățător dacă nu ştiai muzică). Tot cu Doamna de Mate, am pus în scenă o piesă în care eram un cavaler – aveam pantaloni bufanți scurți (alb cu verde!) şi ceva ca o halebardă.
4. Primul film văzut: Despre primul film nu îmi amintesc, dar pe la 7 ani am văzut o piesă de teatru *Floarea purpurie*, era un pic „fantastică", plină de „efecte" demne de filmele lui Spielberg (?!) (aşa zic acum, când încă îmi amintesc de ea). Era jucată de o trupă din Hunedoara; mai târziu, când eram studentă, l-am cunoscut pe unul din membrii trupei, ajunsese profesor de desen şi era în U.A.P., ilustra cărți; mi-a povestit mai multe despre teatrul muncitoresc din Hunedoara.
5. Prima carte citită: Cred că a fost o carte de poveşti pe care am împrumutat-o de la bibliotecă, poate chiar de basme. Îmi amintesc că citeam foarte frumos şi mă chemau seara să citesc fragmente din basme la stația de radioamplificare a comunei.
6. Ultima carte citită: În întregime am citit *Unsprezece minute* de Paulo Coelho şi citesc cu intermitențe din cartea Isabelei Allende *Povestirile Evei Luna*.
7. Cărțile tale de căpătâi: N-aş fi atât de tranşantă; „de căpătâi" e cam mult spus. Aş zice că recitesc cu plăcere Bulgakov *Maestrul şi Margareta*, dar mereu mă amuz cu Viorel Cacoveanu, *Aprobare pentru un tango* sau cu Mircea Horia

Simionescu, *Ingeniosul bine temperat*. Mi-a plăcut mult şi recitesc cu drag Giuseppe di Lampedusa (*Ghepardul*) precum şi o carte de Bernard Schlink – *Cititorul*.

8. Comedia la care râzi mereu: Comedia care îmi vine mereu în minte este *O lume nebună, nebună,* dar cel mai mult mă amuză *Tom şi Jerry* (!?)

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu prea am de ales! Evident, *Iisus din Nazaret*, dar şi *Quo vadis*.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Aproape toate filmele din programele obişnuite TV îmi creează senzația de „pierdere de timp".

11. Actorii – român şi străin – preferați: Actorul român preferat este (mai nou) Vlad Ivanov, iar cel străin Jack Nicholson. Dintre actrițe, îmi plăcea Leopoldina Bălănuță, iar dintre străine, Gwyneth Paltrow.

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Toate glumele cu ardeleni îmi plac grozav, păcat că nu mi le amintesc mereu ca să-i amuz şi pe alții.

13. Căutare recentă pe Google: Viorel Cacoveanu, voiam să văd ce cărți a mai scos.

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Cred că 1,30 lei, nu prea merg cu autobuzul, s-ar putea să se fi scumpit.

15. Vacanța perfectă: Locuri frumoase, lume plăcută, discuții interesante, dar nu prea savante, ca să nu te surmenezi, o cafea cu o prietenă la o terasă... şi alte lucruri mărunte care îți fac viața frumoasă.

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Nu ştiu care e cel mai interesant, dar vreau de mult să revăd Palatul Mogoşoaia, cred că este interesant. Vreau să-l compar cu alte palate şi castele văzute în diverse locuri.

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: M-a impresionat neplăcut atenția prea mare care se dă unor „personaje" din viața politică, în schimb m-a impresionat plăcut vizita Prințului Charles în Transilvania.

18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Caut îndeosebi emisiunile lui Jamie Oliver şi câteodată chiar îmi iau notițe!

19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Nu aş putea preciza.

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: În anii mici mi-a plăcut cursul de Termodinamică şi Fizică statistică al Prof. Şerban Țițeica. În anii mari, cel mai select curs a fost, după mine, cel de Semiconductori al Prof. Cristian Constantinescu, dar cel mai atractiv (pentru mine) a fost cel de Teoria Solidului, partea a doua, ținut de Prof. Gheorghe Ciobanu.

21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Cel mai greu, a fost pentru mine examenul de Electrodinamică cu Prof. Vrejoiu. Cel mai uşor, mi s-a părut cel de Fizică moleculară şi căldură ținut de Prof. Bărbulescu.

22. Momentul cel mai frumos din studenție: Au fost multe momente frumoase, greu de ales! Excursia în Delta Dunării a fost un lucru de care îmi amintesc cu plăcere, dar şi tabăra de la Timiş sau Costineşti. Erau frumoase de fapt şi toate momentele de după examenele la care luam 10.

23. Hobby-uri: Cred că cel mai bine ştiu să fac tort de lămâie şi pui în aluat (după rețeta lui Jamie!)
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Un Rebus/Sudoku cu creionul şi guma aferente, un expresor de cafea şi ceva dulce.
25. Zodia ta: Sunt Săgetător şi în mare „îndeplinesc condițiile".
26. Serialul preferat la TV: Poate nu mă credeți, dar nu am urmărit în ultimii 20 de ani niciun serial. Asta pentru că nu îmi place să am vreo constrângere în ceea ce priveşte programul zilnic. Ca urmare, pot menționa doar *Om bogat, om sărac* sau *Dallas(!!)*.
27. Compozitorul preferat: Cu muzica uşoară românească stau cam rău, dar aş spune că Florin Bogardo mi-a plăcut şi îmi place de câte ori îi ascult piesele; cu cea străină am rămas la piesele din tinerețe compuse şi interpretate de „clasicii" anilor '70. Cât despre cei cu adevărat clasici, Ceaikovski e preferatul meu.
28. Pictorul preferat: Dintre clasicii români, l-aş alege pe Tonitza, iar dintre străini, sunt chiar pasionată de Claude Monet, dar îmi place grozav şi Renoir.
29. Poezia preferată:

„Seri, ah, seri albastre, nopți cu lună beată!
Mândru-am fost, şi tânăr, şi frumos, odată...
Pentru totdeauna, fără rost şi parte,
Toate pe alături au zburat... departe...
Inima-i răcită, ochii stau s-apună...
Fericiri albastre! Nopți, ah, nopți cu lună!"
(Serghei Esenin)

30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Cred că între cele două războaie mondiale, dar nu în Bucureşti.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: În Florența.

Addendum-1
1. Temperament: Cred că în unele situații sunt din categoria „flegmatic" (când e vorba de efort susținut, calmă, fire paşnică...) iar în alte situații sunt „sanguin" (sociabilă, veselă, optimistă...)
2. Zăpada din 1954: La Ghelar fiind zonă de munte, toate iernile sunt cu zăpadă abundentă, nu se prea simte viscolul şi nu se fac troiene, aşa că iarna 1954 nu mi s-a părut aşa de cruntă pe cum o văd acum în reportaje sau cum o descrie Dorin, soțul meu, care a trăit-o în Bărăgan.
3. Moartea lui Stalin: Îmi amintesc perfect ziua aceea de început de primăvară: învățam după-amiaza şi am plecat în fugă către şcoală; în Ulița Mare (aşa se cheamă la noi „centrul satului") era un difuzor mare care se auzea pe o rază foarte întinsă şi care transmitea marşuri funebre şi comunicate despre eveniment. Am încetinit puțin, am ciulit urechile, pe urmă abia la şcoală ne-au dumirit mai bine, dar nu cu mare tam-tam. Mult mai bine îmi amintesc în schimb înmormântarea lui Dr. P. Groza!

4. Ce dansuri ți-au plăcut: Din păcate, nu am prea fost mare dansatoare, pe la noi nu se prea făceau „ceaiuri“; ani buni am trăit la internat unde nu aveam radio să ascultăm muzică; nici pe la Drept la dans nu am fost de prea multe ori. În schimb, vara când erau nunți la Ghelar şi eram invitată, dansam învârtite ardeleneşti şi brâuri pădureneşti. Astea îmi plac şi acum.
5. Prima defilare: Eram între clasa a VIII-a şi a IX-a de liceu când a venit Nichita Hruşciov la Ghelar şi la Hunedoara. Am fost mobilizați din timp la liceu la Deva şi am făcut pregătiri pentru întâmpinare (tablouri vivante etc.). Vă amintiți de când erau copiii noştri mici şi făceau astea pentru Ceauşescu pe stadioane? Cam aşa l-am întâmpinat noi pe Hruşciov pe un stadion din Hunedoara. Eram foarte stresați să nu greşim paşii, era ca un spectacol pe scenă. O defilare de 1 Mai am „prins“ în anul II de facultate; am fost cu Neli Babineac, Nelu Georgescu şi alții; ne-am distrat grozav!
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Nu m-a impresionat prea tare, îmi amintesc că s-a făcut o adunare într-o sală festivă, dar nu rețin mare lucru de acolo. S-a comentat ulterior – dar nu prea mult – alegerea „succesorului“; a fost o surpriză – ziceau cei din jur. Atunci, însă, eu aveam alte frământări, nu prea mă mişcau evenimentele sociale şi politice. În liceu trăiam ca într-o „rezervație“, ştiam că nu e bine să comentezi nimic în afară de fotbal şi vreme şi aşa făceam.
7. Cum ai ales Fizica: Ca şi alți absolvenți de la „Decebal“ Deva, am fost pasionată de fizică datorită excepționalei noastre profesoare, Doamna Picu. Deşi inițial voiam să urmez Chimia la Timişoara, Doamna Profesoară m-a „deturnat“, atât de la chimie, cât şi de la Timişoara, spre dezamăgirea părinților, care mă îndreptau spre Cluj. După cum am mai povestit, nu aveam nicio rudă în Bucureşti, mai fusesem aici doar la o Olimpiadă finală şi nu mă descurcam deloc în oraş. Un unchi m-a adus şi m-a plasat la căminul „6 Martie“. Am dat examenul cu Liviu Giurgiu în aceeaşi sală, păziți de Dl. Popescu de la Electricitate; afară, singura figură cunoscută era a Doamnei Giurgiu, înaltă, distinsă, cu părul alb-argintiu; mă recomforta grozav. La cămin se tot vorbea de intratul „pe pile“; eu mi-am zis: „sunt 150 de locuri, 50 intră pe pile, 50 poate sunt mai buni decât mine, dar între ultimii 50 pot fi şi eu“. Cred că am fost între primii 50.
8. Evenimentele din august 1968: În vara aceea fusesem la Costineşti în tabără; restul vacanței l-am petrecut la Ghelar. Nu aveam televizor, radioul se defectase, dar aveam un difuzor de la o stație de radio-amplificare a comunei. Mă văd şi acum în picioare lângă difuzor, cu toți ai casei, ascultându-l pe tov. Ceauşescu. Ne aşteptam la o convocare la facultate, iar tatăl meu chiar la o mobilizare; oricum, eram foarte marcați şi îngrijorați. Ai mei îşi aminteau de evenimentele din Ungaria şi comparau situația cu cea de atunci. Din fericire, nu au fost urmări grave – aparent – ci doar un val de simpatie pentru Ceauşescu şi de nesfârşită mândrie patriotică.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: În seara aceea (de Ajun oare?) fusesem la un club la 303 unde ascultasem colinzi (cu Ion Corcoțoi sigur, nu ştiu dacă a fost şi Crina sau Neli). Ne-am întors la cămin şi am început să ne facem

bagajele, urmând să plecăm acasă câteva zile. La un moment dat, s-au auzit cântece şi voci de pe bulevard; de fapt, erau de sub geamurile căminului dinspre bulevard. Am ieşit la fereastră şi le-am aruncat colindătorilor (aşa credeam noi) portocale. Deşi am fost chemate să ne alăturăm grupurilor, nu ne-am dus că aveam treabă. A doua zi, am fost convocați la facultate la o ședință UTC, ni s-a prezentat, nu știu de către cine, situația și am fost „invitați“ să-i sancționăm pe manifestanți. Am plecat acasă cu câteva zile întârziere şi îmi amintesc că eram destul de indispusă după evenimentul ăsta; am avut senzația că se putea sfârşi mai rău.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram în luna de practică de după anul IV şi stăteam tot la 6 Martie, dar în corpul C, unde nu era televizor. Am văzut evenimentul la televizor acasă la Ani Murtaza. Ea nu ştiu unde era, am fost doar eu cu Neli şi părinții Anişoarei. Am fost foarte impresionați, nu ne venea să credem că americanii au reuşit aşa ceva. Urmărisem când eram elevă toate lansările ruseşti, ştiam multe despre sateliți şi cosmos, dar aşa o realizare depăşea efectiv aşteptările mele. Chiar de atunci, am reținut memorabilele cuvinte ale lui Armstrong la primii paşi pe Lună. Fraza a doua despre care se comentează că ar fi spus-o în legătură cu discuția vecinilor săi din copilărie nu am auzit-o; cred că e un banc.

11. Examenul de stat: Amintirile sunt legate mai mult de stimații noştri profesori, mai ales de Cristi Constantinescu şi Johny Bunget – Dumnezeu să-i odihnească! A fost o zi foarte agitată şi călduroasă, mi-i amintesc intrând şi ieşind dintr-o sală în care nu mai fusesem niciodată – nu ştiu ce sală era. Cred că nu am avut emoții la fel de mari ca la alte examene; muncisem mult la lucrare şi eram destul de încrezătoare atât în ceea ce lucrasem cât şi în modul în care urma „să-mi vând marfa“.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Noi, cei de la Solid, am fost o grupă foarte drăguță şi cred că simpatizată de profii noştri. Am stat la masă şi am discutat foarte relaxat cu Dl. Profesor Gheorghe Ciobanu (câteva doamne de la IFB, unde mi-am făcut lucrarea de diplomă, aveau mare frică, dar şi stimă față de dl. Ciobanu şi nu înțelegeau cum poate fi atât de prietenos cu noi, cum îndrăznim noi să-l întrebăm ce nu înțelegem prin cursuri sau articole; era, într-adevăr, deosebit), cu Dl. Profesor Constantinescu şi ceilalți. Le făcusem nişte felicitări, zic eu, personalizate. Pe cea a D-lui Constantinescu era desenată schema de benzi dintr-o joncțiune p-n şi pe panta care se formase aluneca un schior (era binecunoscută pasiunea D-sale pentru schi). A fost foarte amuzat! Dl. Ciobanu a remarcat cât de subțire era felia de tort şi s-a amuzat teribil când am spus că era realizată prin depunere în vid ca alte straturi subțiri. Sunt amintiri foarte plăcute; mă şi văd în rochia roz-mov, lipsită de griji. Nu aveam – nu ştiu de ce – spaima repartiției, parcă voiam să mă bucur cât mai mult de tovărăşia celor din grupă.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Amintirile de la Cluj nu sunt deloc plăcute, aşa că nu mai vreau să scriu despre ele ca să nu-mi creez emoții negative.

14. Primele impresii la locul de muncă: Şcoala la care am fost repartizată – actuala Școală Silvestru de lângă biserica cu acelaşi nume – era foarte veche; în acel an serba 110 ani de funcționare. Se pregătea o mare serbare, se aşteptau

oaspeți de la minister şi partid, toată lumea era angrenată în asta. În prima săptămână, s-a cerut de la inspectorat o estimare a anului în care ar trebui să se pensioneze fiecare. Cea mai în vârstă învățătoare se pensiona în 1971, iar eu urma să mă pensionez în 2004. Când directoarea a citit planul de măsuri şi responsabilități pe primul trimestru, numele Gostian Rodica apărea de vreo zece ori. Cea mai în vârstă învățătoare zice: „nu ştiu cine e Gostian Rodica, dar la câte i-ați pus în spate, nu o văd rezistând până în 2004". Cam asta a fost atmosfera la primul consiliu profesoral. În rest, şcoală de protocol (cum ar zice azi învățătoarea Blându – şcoală de fițe), copii de miniştri şi generali împreună cu țigăncuşi care împânziseră cartierul prin schimb de locuință, de la lemne – la bloc, a vechilor locuitori ai cartierului din zona Foişor. Profesoarele erau foarte pregătite, nişte doamne elegante şi severe, care la început m-au întrebat ce pile am avut că am venit la aşa o şcoală. Mai apoi, văzând că-mi văd de treabă, m-au integrat foarte bine şi am fost foarte iubită de toate; mai mult de jumătate erau mai în vârstă decât mama.

16. Sporturi practicate/urmărite la tv: N-am practicat niciodată niciun sport în afară de cele obligatorii de la şcoală. Nici acum nu practic niciun sport şi mă acuz foarte mult pentru asta. De urmărit la TV, îmi place aproape tot, în următoarea ordine descrescătoare: snooker, patinaj, gimnastică, sărituri cu schiurile, înot şi uneori fotbal. În tinerețe, mai mergeam la stadion sau la concursurile de gimnastică.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Din păcate/fericire eram în apartamentul nostru de la etajul 10 al blocului, făcând clătite. Am căzut jos, aluatul de clătite a venit pe fusta mea, oala sub presiune a căzut de pe un dulap razant pe lângă capul meu şi s-a deformat aşa de tare încât nu am mai putut să o folosesc. Am închis gazul şi după ce am văzut „gloriosul dezastru" din apartament am ieşit în stradă unde am stat toată noaptea. A doua zi, am urcat şi am strâns cioburile din camere, apoi ne-am liniştit şi cu speranța în Cel de sus, am aşteptat vremuri mai bune. Am fost la diferite înmormântări – două doamne profesoare de la Silvestru cu copiii lor, una din blocul Nestor, alta de la blocul Mistrețul, o elevă de aici cu mama ei de la un bloc din Moşilor, un fost elev de la Spiru. Mare tristețe! Am dormit prin diverse locuri, pe la prieteni. În 8 martie, am fost la aniversarea lui Mircea Erhan, soțul Anişoarei şi am dormit la ei. Cu timpul, ne-a trecut frica şi mergem înainte cu speranța că oriunde ai fi, doar Dumnezeu hotărăşte ce ți se întâmplă.

18. Motto-ul tău în viață: Cred că m-am condus în viață după bunul simț, nu prea îmi fixam motto-uri. Totuşi, mi-au plăcut unele vorbe, mi se potriveau puțin.

Când eram tânără ziceam, după Goethe, cred: „ştiu multe dar aş vrea să ştiu totul". Apoi mi-a plăcut ideea că „un cerc de prieteni nu se face cu compasul" şi am căutat şi – sper – am găsit alte mijloace de a-mi face un cerc de prieteni. Acum aş vrea să urmez îndemnul *Carpe diem*, sper să reuşesc.

19. Cernobâl-aprilie 1986: Îmi amintesc că era 2 mai şi trebuia să merg cu Răzvan la un simultan de şah la Stadionul Tineretului. Dorin, soțul meu, era la un concurs de şah la Herculane şi trebuia să vină în dimineața aceea, îl aşteptam că nu avea chei. Timpul trecea şi Dorin nu apărea. Fiul meu era foarte supărat că pierde

simultanul; într-un târziu apare şi Dorin supărat pentru că în tramvaiul cu care venise de la gară nişte ţigani îi furaseră borseta. Avea în ea ceva acte, vreo sută de lei şi un carnet CEC cu ceva bani pe el. Îngrijoraţi că asocierea buletin – CEC poate fi dezastruoasă, l-am lăsat pe copil acasă şi am plecat pe la diverse agenţii CEC să anunţăm furtul. Nu era nimic deschis, doar la Gara de Nord un mic oficiu; acolo am fost asiguraţi că hoţii nu riscă apariţii la ghişee şi alte treburi complicate, mulţumindu-se cu *cash*-ul găsit. Când ne-am întors acasă, am auzit la TV de dezastrul de la Cernobâl şi avertizările de a nu te expune în aer liber, în niciun caz. Am mulţumit Celui de sus că ne-a ferit să ieşim cu copilul pe stadion; îmi amintesc că unor copii care alergaseră pe stadion în ziua aia şi i-a prins ploaia le-au apărut goluri în părul de pe cap. Borseta a apărut şi ea peste câteva zile, mai uşoară cu o sută de lei. Acum o citez pe Geta Pătrană: „nimic pe lume nu e întâmplător“.

20. Prima ţară străină vizitată: În anul 1972 am fost într-o excursie în URSS (Kiev, Moscova, Leningrad, Minsk şi Riga); acum ar conta că am vizitat atunci patru state! Am fost impresionată de tot ce am văzut. Visam să văd un Gaugain în realitate şi când m-am aflat la Ermitaj în faţa lui, aproape am plâns de bucurie. Cred că şi acum, după atâţia ani, mă revăd în catedrala Isakievici, în grădinile de la Petrodvoreţ, sau chiar în sala sporturilor din Minsk, la campionatul de gimnastică al URSS – am văzut-o pe Olga Korbut pe viu.

21. Revoluţia din 1989: Aceasta e întrebare de film! (cum ţi-ai petrecut revoluţia?). În primele zile eram la Bucureşti şi încercam – fără succes – să vorbim cu fratele lui Dorin din Timişoara. Apoi, am plecat cu copilul în vacanţă la Ghelar şi am urmărit la TV toate emisiunile. De multe lucruri nu eram prea dumirită, dar eram aşa de surescitată că treceam peste ele. Am trăit un pic şi spaima „vidului de putere“, deh, obişnuinţa de a trăi într-o ţară unde guvernarea era foarte puternică, aşa că m-a bucurat constituirea FSN-ului şi celelalte.

22. Trecerea în noul mileniu: La sfârşitul lui 2000 am avut o spargere în apartament cu multe pagube; asta m-a marcat foarte mult, eram aproape bolnavă, aşa încât trecerea în noul mileniu nu s-a prea fixat în memoria mea.

23. Invenţiile din cărţile SF care s-au adeverit: Nu prea am fost amatoare de cărţi şi filme SF, dar mi se pare că minunile geneticii sunt cele mai spectaculoase.

24. Invenţiile secolelor XX şi XXI: Conceperea calculatorului cuantic şi teleportarea.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Părerea mea este foarte bună, aplicaţiile acestui laser în domeniul nuclear sunt remarcabile iar „replantarea“ României pe harta ştiinţifică a lumii va fi benefică pentru generaţiile actuale şi viitoare de fizicieni.

26. Întâmplare hazlie: Nu-mi amintesc să mi se fi întâmplat ceva deosebit de hazliu, am râs de multe ori de diferite episoade, dar nu aş putea spune că unele nu au fost şi de râsu’- plânsu’.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: Ca în orice evoluţie de aproape un sfert de veac, poţi găsi şi părţi rele şi părţi bune, depinde de domeniul la care te referi. În domeniul învăţământului, evoluţia are semnul minus; în domeniul ştiinţific şi al cercetării are semnul plus; din punctul de vedere al libertăţilor (bine înţelese), evoluţia e de asemenea pozitivă. Sunt multe neîmpliniri percepute de diverse

categorii sociale etc. Aş caracteriza etapa actuală cu un vers al regretatului şi contestatului A. Păunescu: „Mult comerț, puțină muncă“.

28. Vis neîmplinit: Din fericire/din păcate(?!) n-am fost o visătoare niciodată, toată lumea m-a caracterizat ca fiind cea mai cu picioarele pe pământ din grupurile în care m-am integrat de-a lungul timpului. Ca atare, nu mi-am făurit vise mărețe niciodată; visele mele au fost punctuale şi modeste şi sunt mulțumită oarecum că s-au realizat.

Addendum-2

1. Florile preferate: Cel mai mult îmi place combinația iris albastru cu frezii galbene. Dintre florile mai exotice puțin îmi place *Anthurium,* iar din florile de câmp, fac vara buchete de maci cu margarete.

2. Culorile preferate: Iubesc mult roşul şi liliachiul, dar şi culoarea ametistului, n-aş putea-o denumi exact.

3. Cum ai devenit pionier(ă): Nu îmi amintesc deloc ziua aceea, semn că nu m-a marcat prea mult. Prin clasa a V-a sau a VI-a am fost trimisă într-o tabără de instructaj ca să devin ceva comandantă de detaşament/ unitate, dar nu cred că am devenit.

Pionieră în clasa a V-a

4. Poreclă: Singura poreclă mi-au dat-o colegii de grupă din facultate: *Căpitanul*. Din păcate acum nu-mi mai amintesc motivul.

5. Amintiri din liceu: Amintirile din perioada liceului sunt foarte pregnante în mintea mea, atât cele plăcute, cât şi cele mai puțin plăcute. Îmi amintesc de prima zi de liceu: eram în curtea mare, străjuită de castani, iar în curte era un mic avion – cred că era o expoziție. Liviu Giurgiu (Lică) – nu-l cunoşteam pe atunci, dar mi l-au arătat devencele care îl ştiau din şcoala elementară – stătea lângă avion şi de câte ori trecea o fată frumoasă, apăsa o clapetă care ridica o aripioară şi totodată fusta fetei!

Îmi amintesc şi cercurile de fizică inițiate de doamna noastră de Fizică, cercul de radioamatori la care m-a dus tot Liviu, excursiile şcolare la Sibiu, Braşov şi Lacul Roşu. Îmi amintesc de o oră de dirigenție în care dirigintele se străduia să ne facă educație muzicală. Adusese un pick-up şi discuri cu arii din opere. El era îmbrăcat într-un halat de serge gri, aducea leit cu un vânzător de la fero-metal. În timp ce ascultam „Corul vânătorilor“, un coleg îmi şopteşte: „Ce ai zice dacă acum m-aş ridica şi aş cere 2 kg de cuie?“ Am pufnit în râs şi am fost dată afară din clasă.

Îmi amintesc cu drag şi de alți profesori; mereu îl evoc pe dl. Jacotă de latină care ne citea versuri de Ovidiu scandate (*Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum…*). Şi altele şi altele… la fel de plăcute.

Dintre cele mai puțin plăcute: dormitorul de la internat din clasa a VIII-a cu 80 de paturi suprapuse, spălătorul de la internat unde trei ani n-am avut apă caldă, biletul de voie de la pedagogă să ieşi în oraş cu vreo problemă mai serioasă, mersul cu

rândul la cinematograf… Totul însă a fost recompensat de calitatea şi seriozitatea învăţământului.

6. Profesorul preferat în facultate: Aproape toţi profesorii din facultate mi-au plăcut, iar dacă îi „evaluez“ cu mintea şi experienţa de acum, le-aş da tuturor note foarte bune. Cel mai mult mi-au plăcut însă Dna Prof. Viorica Florescu, Dl. Prof. Gheorghe Ciobanu şi evident, Cristi Constantinescu. Aveau un stil aparte: foarte pregătiţi, predare excepţională, dar în acelaşi timp foarte apropiaţi de noi. Cel puţin aşa i-am perceput eu… O menţiune specială pentru Johny Bunget; nu am făcut decât ocazional un curs cu el – îl înlocuia pe Prof. Rosenberg – ne-a predat Efectul Mossbauer; îl vizualizez perfect la tablă străduindu-se să ne facă să pricepem. Am înţeles prea puţin atunci, dar nu din cauza lui Johny, el explica clar, ştiam asta de la seminar şi laborator (Am înţeles efectul doar când a trebuit să-l predau eu). Johny a fost foarte ataşat de noi cei de la Solid.

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: Prima zi de facultate nu m-a impresionat aşa de mult, poate şi pentru că localul facultăţii era în reparaţie, la IP3 unde făceam cursurile mă simţeam stingheră, nu ştiu de ce.

În ultima zi de cursuri din anul V am avut ore în Amfiteatrul Curie de la et. 3; în pauze am ieşit pe terasă şi am făcut multe poze, apoi am mers cu toţii la o cafea prin apropiere. Îmi părea rău că nu mai avem cursuri, că mă despart de colegi, mă cam îngrijora/neliniştea perioada care urma. Vara, în ziua în care am dat licenţa, m-am simţit obosită, abătută, nu am marcat prin nimic acea zi. Ciudat, nu?!

8. Cumpărături din primul salariu: Cred că nu mi-am cumpărat nimic, era prea mic salariul şi prea mari alte cheltuieli ca să-mi pot cumpăra ceva. Salariul era 1240 lei parcă; am luat un avans în 15 septembrie, 500 lei am plătit chiria la gazda din Balta Albă şi trebuia să-mi iau cartela de prânz la cantina de la Arhitectură din Piaţa Rosetti. Restul de salariu se plătea pe data de 3 octombrie, avansul se dusese pe chirie aşa că pe 30 ale lunii septembrie mi-a cumpărat cartela Marga Ciobănaş – Domnul să o odihnească! – din banii ei (soţul ei era student la Arhitectură). Multă vreme am dus-o aşa, până am primit o garsonieră confort IV şi am scăpat de plata gazdei. În tot timpul m-au sprijinit părinţii, mai ales când aveam cheltuieli mai mari. Chiar şi mai târziu, când aveam salarii mai mari, ne ajutau foarte mult părinţii. Un bun prieten zicea: pe ăştia (eu şi Dorin) îi ţin părinţii profesori în Bucureşti!

Îmi amintesc că la început îmi era greu să îmi iau chiar şi ciorapi; mă învăţase fiica fostei mele învăţătoare, studentă la actorie, regretata actriţă Diana Cheregi, ce să fac dacă mi se duce firul la ciorap: să mă prefac că atunci observ şi a doua zi să mut ciorapul rupt pe piciorul celălalt! Evident că era o soluţie de avarie pe care nu am aplicat-o niciodată.

Era să uit că înainte de a lua primul salariu m-a păcălit profesoara de sport de la şcoala la care predam şi mi-a vândut în rate – fără avans! – o rachetă de tenis veche. Cred că i-am dat prima rată (150 lei) din primul salariu. N-am prea jucat cu racheta, am dat-o cuiva şi i-am pierdut urma; anul trecut mi-a spus Dan Macovei că i-am împrumutat-o lui şi nu mi-a mai dat-o niciodată înapoi!!

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: În primăvara lui 1976 am fost cu o doamnă învățătoare şi cu nişte pionieri la Sala Polivalentă la Campionatul național de gimnastică. Am văzut-o atunci pe Nadia pe viu şi m-am îndrăgostit pur şi simplu de ea. O mai văzusem şi la TV la un campionat european, dar în sală era altceva. Vă imaginați ce bucuroasă am fost când am văzut-o ca pe o Zână la Montreal! I-am urmărit constant evoluția, chiar şi acum citesc avid orice ştire despre ea şi sunt foarte mândră de ceea ce spune şi face. Are clasă, e foarte inteligentă!

10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: Tradițiile populare din Ținutul Pădurenilor sunt cu totul deosebite: portul popular, dansurile (Brâul pădurenesc), nedeile, toate sunt impresionante. Cel mai mult m-a impresionat însă o tradiție de la noi din sat din Joia Mare: intratul cu Paştile în Biserică. În 2014 de Sfintele Paşti am fost la Ghelar şi am stat mai mult. În fiecare an, o familie din sat (Păştenii) pregăteşte Paştile – adică pâinea şi vinul care se sfințesc în noaptea de Înviere. În 2014 familia aceasta a fost a naşilor noştri din bătrâni. Joi de dimineață, la ora 7, s-au strâns toate rudele, preotul cu cantorii, cu crucea şi cu praporii, în curtea păştenilor; acolo erau aliniate 18 coşuri cu pâine special făcută şi 400 litri de vin în butelii de 5 l. După ce s-a făcut o slujbă, s-a pornit cu toate acestea, pe jos, spre biserică. Drumul a fost foarte lung, prin pădure; era ploaie, vânt, frig, dar toată lumea era foarte determinată să ducă la bun sfârşit acest pelerinaj. La biserică s-a ținut o altă slujbă, şi între timp afară, s-a mai înseninat. Am fost foarte impresionată şi emoționată de această procesiune.

11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: Deşi am stat mult prin străinătăți, ne-am învârtit mai mult în comunitățile româneşti şi nu am prea avut ocazia să luăm parte la evenimente specifice locurilor respective. Sunt absolut hotărâtă să mă încadrez mai bine în comunitatea în care trăim acum şi cu prima ocazie voi lua seama la obiceiurile lor.

12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: Având de predat foarte multe tipuri de cursuri (mecanică, termodinamică, electromagnetism, cuantică etc.), am ținut tot timpul vraful de cărți de fizică pe aproape. Aş putea spune însă că nu m-am dezlipit de o carte în franceză, tradusă din rusă *Aide-memoire de physique*, autori Boris Yavorski şi Andrei Detlaf. Cum îi spune şi numele, m-a ajutat foarte mult când am avut o nelămurire legată de ce aveam de predat şi am avut rapid nevoie de ceva. E o adevărată Wikipedia în materie de fizică generală.

Ca model de predare a fizicii rămân pentru mine cărțile lui Feynman, la nivelul cărora însă nu prea poți să te ridici; nici nu am sperat măcar asta, dar le-am ținut aproape şi am mai ciupit din ele câte o explicație, câte o demonstrație sau câte o vorbă de duh…

13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Am fost mare amatoare de vizionat meciuri de fotbal. În tinerețe mergeam cu Dorin pe stadionul „23 August" la diferite meciuri, mai ales că stadionul era în apropierea casei. Echipa mea favorită era Dinamo Bucureşti, dar recunosc că Steaua era mai bună şi nu ratam meciurile ei transmise la TV. Am urmărit, evident, meciul de la Sevilla din finala Cupei Europei şi am tremurat la fiecare fază fierbinte de la poarta lui Duckadam.

Omul ăsta a fost un adevărat profesionist, maestrul „lucrului bine făcut“ (ca să citez un alt neamț celebru!). M-am bucurat de reușita extraordinară a Stelei. Păcat că nu s-a mai repetat! Evenimentele de tipul acesta ne-au luminat tinerețea: evoluțiile lui Năstase și Țiriac la tenis, ale gimnastelor, ale handbaliștilor și ale echipelor de fotbal în competițiile internaționale erau adevărate festinuri în obscuritatea acelor vremuri.

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Mă simt atașată de câteva obiecte, nu că ar fi de valoare materială, ci sentimentală: ceasul de mână Certina pe care mi l-a făcut Dorin cadou când ne-am căsătorit (asta ca să nu mai întârzii!), unul din clarinetele la care a cântat tatăl meu și costumele pădurenești „din ladă“. În general, toate lucrurile primite cadou vreodată sunt de preț pentru mine și îmi produc amintiri plăcute când dau de ele (o vază de la o familie de prieteni, un stilou bun făcut cadou special ca să îmi scriu teza de doctorat cu el! – pe vremea aia se scria cu stiloul! –, un pandantiv cu chihlimbar luat de mine de la Riga în 1972 în prima excursie în străinătate etc.). Ai zice „fleacuri“, dar nu le-aș da pentru nimic în lume!

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Predarea Fizicii la toate nivelurile este o provocare și o întrecere cu tine însuți: cum să faci să ajungi la resorturile înțelegerii fenomenelor de către un copil de 13 ani, de un adolescent de 16 ani sau de un tânăr de 20?

Fenomenele erau atât unele simple cât și unele foarte complexe; pe unele din acestea din urmă trebuia să le pătrund eu foarte adânc, pe urmă să le predau. Cu câteva zile înainte de curs începeau căutările, tatonările, telefoanele în care mă sfătuiam cu prietena mea Nușa care preda la o serie paralelă („tu cum le zici asta?“ era o întrebare frecventă care – mărturisesc – acum îmi lipsește). Eram foarte fericită când reușeam să predau bine și clar ceva frumos și spectaculos. Când ajungeam acasă zdrobită după 3 ore de curs (*one man show* îi ziceam eu), Dorin mă întreba invariabil: „cum ți-a ieșit cursul?“ Răspunsul îl putea citi în atitudinea mea – radioasă sau ușor dezamăgită.

Aș putea spune că perfecționarea predării acestor lucruri complexe unor tineri (peste 100 la număr la aproape fiecare lecție) (a căror meserie nu avea să fie Fizica), astfel încât măcar 5% din ei să se pasioneze de fenomen și să-l aprofundeze, a fost cel mai interesant aspect al meseriei de profesor.

Un aspect de mare importanță pentru mine a fost întâlnirea cu domeniul fascinant al Cristalelor Lichide: zecile de ore petrecute studiind la microscop comportarea lor în diferite împrejurări, frumusețea texturilor (pe coperta unei reviste din Anglia, *Phase Transitions*, în care avem un articol, apar trei fotografii color ale unor texturi de cristale lichide, fotografii din acest articol făcute de noi – mă refer la grupul în care lucram – la microscop), dar și procurarea literaturii de specialitate – o problemă la vremea aceea, mai ales că domeniul era relativ nou și pe o pantă ascendentă a interesului pe plan mondial –, redactarea articolelor, bucuria acceptării unor articole în reviste mari – lucruri care poate par firești, dar pentru mine au fost foarte speciale.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: Sigur ar fi tot FIZICA, cu condiția să o fac cel puțin la nivelul la care am făcut-o în anii ’70 şi să am aceiaşi colegi şi prieteni, deştepți şi simpatici! Aş fi mai atentă la ore, aş studia un pic mai mult şi aş merge un pic şi pe la unele cursuri de matematică mai ales (acum aş şti la care!). (Cam mult condițional-optativ în fraza asta!).

17. Cel mai bun prieten al tău: Din fericire sunt o fire sociabilă, aşa că am avut şi am o mulțime de prietene şi prieteni. Evident că majoritatea sunt dintre fostele colege/foştii colegi de liceu/facultate, iar unele bune prietene dintre colegele de catedră de la Politehnică. Aş fi nedreaptă dacă aş face o ordonare a lor după vreun criteriu; îmi sunt la fel de dragi toate/toți.

18. Cum ai perceput mineriadele: După cum ştie aproape toată lumea, m-am născut într-o localitate minerească, într-o familie de lucrători în mină: străbunicii – simpli mineri, un bunic – artificier de mină, tatăl – mecanic de mină. Aşa suntem aproape toți de pe meleagurile acelea. Acest lucru cred că şi-a pus amprenta pe felul meu de a fi şi pe felul în care privesc pe cei ce fac această muncă. Acestea, ca să zic aşa, sunt condițiile inițiale ale problemei. Când comandoul lui Miron Cosma a venit prima şi a doua oară în Bucureşti, am fost sunată de o prietenă care m-a felicitat (ați citit bine!) că fac oarecum parte din aceeaşi „familie“ cu cei veniți să facă ordine la Guvern; evident că am declinat faptul că aşa ar fi minerii „mei“. Eu îi ştiam harnici, la locul lor, neamestecându-se în treburile pe care nu le ştiu, ori pe cei veniți la Palatul Victoria îi vedeam obraznici, tupeişti, vorbind mult şi nefiresc de „şcolit“ pentru ceea ce pretindeau că sunt. Într-un cuvânt, mi-am dat seama că e un scenariu, o manipulare grosolană, nu eram însă prea lămurită cine e în culise.

La mineriada din iunie 1990 a fost şi mai dramatic. În ziua în care au venit minerii (era să scriu „Ziua în care au venit peştii“ – mai ştiți celebrul film?) am avut ceva treabă la Măgurele la biblioteca I.F.A. Am trecut, împreună cu colega cu care venisem, prin I.F.T.M. şi deodată aud printr-o uşă deschisă de la etajul I o voce guturală: „Ce cauți aici? Nu eşti la Universitate să le dai flori la minerii tăi?“ Era un fost coleg care din nou mă asociase cu minerii. Am plecat val – vârtej şi în drum spre casă am văzut ortacii stând pe scaune şi fumând în balconul sediului P.N.Ț.C.D. din Piața Rosetti. Am început să tremur, mi-au dat lacrimile şi m-am gândit că dacă au răvăşit dosarele membrilor de partid au dat şi de al lui Dorin (ca discipol al Acad. Caius Iacob, Dorin s-a înscris în PNȚCD în ianuarie 1990), iar acum probabil că sunt pe urmele țărăniştilor; mă aşteptam să-i văd la blocul nostru şi am avut mari emoții până am văzut că e linişte pe la noi. Fiul nostru cocheta şi el cu organizația de tineret a țărăniştilor, adusese de la liceu un dosar cu adeziuni pe care i-l dăduse un tip dintr-o clasă mai mare (ştiu cine a fost, e ziarist acum). Nu l-am mai lăsat să meargă singur la liceu, îl duceam cu maşina şi îl aşteptam să termine orele. Am trăit o spaimă cumplită în zilele acelea.

Când minerii au dat jos Guvernul Roman nu am mai fost aşa de terorizată; prefectul de Hunedoara care era atunci cu minerii era consătean cu mine, un tip foarte inteligent, nu-mi venea să cred că nu va avea atâta putere de convingere încât să-i potolească pe ortaci. Se vede că au fost forțe mult mai intense la butoane.

M-au impresionat scenele de la TV cu asaltul Palatului, cu ostaşii răniți, cu civilii morți. O pagină neagră a istoriei recente!
Ultima mineriadă, cu drumul minerilor prin Defileul Jiului, cu episodul Stoeneşti şi cu pacea de la Cozia, m-a marcat iar foarte mult. Îmi amintesc că am plâns toată seara atât de teama că nu-i vor putea opri şi vor ajunge în Bucureşti, cât şi de mila copilandrilor aceia din cetele minereşti, flămânzi, cu picioarele umflate în nişte cizme de cauciuc, cu obiele ude. Se vedea că sunt doar o masă de manevră. Când îi văd pe liderii de atunci bine-merçi, invitați prin studiourile de televiziune, mi se face o greață fără margini. Păcat că breasla asta de oameni harnici şi curajoşi a fost acoperită de ruşine! Acum i-a uitat toată lumea care s-a folosit de ei; trăiesc de azi pe mâine în ghetourile din cartierele groazei din Valea Jiului şi nu numai.
19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: Sunt bucuroasă de rezultatul alegerilor prezidențiale din noiembrie, deşi nu am contribuit cu nimic la obținerea lui; se vede că şi gândurile bune ajută!
Sunt impresionată de victoriile repetate ale Simonei Halep în competiții de mare clasă. De altfel, mă bucură succesele româneşti din orice domeniu, mă emoționez când citesc că un român a mai luat un premiu internațional.
20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: Am trăit aproape de atacurile teroriste de la Paris, ne-am cutremurat că într-o țară aşa de civilizată se poate întâmpla aşa ceva. Degringolada produsă de întărirea francului elvețian a fost un lucru foarte neplăcut; s-a văzut unde duce lipsa de informare şi de o minimă cultură financiară. Ultimul eveniment şocant a fost rezultatul alegerilor din Grecia. O să se vadă curând urmările. Unii zic că nu e chiar rău!
21. Descoperirile din fizică: Evident, ca să răspunzi la o astfel de întrebare, trebuie să te ghidezi şi după Premiile Nobel acordate în aceşti ani. Mărturisesc că m-am simțit cam depăşită de titlurile multora dintre premii, fiind de cea mai pură fizică teoretică. Însă câteva, cu impact tehnic şi urmate de aplicații mai mult sau mai puțin imediate mi-au atras atenția. Pe primul loc eu aş pune *Efectul Josephson* cu multitudinea lui de aplicații; la cursul de Cuantică pe care l-am ținut la Electronică mulți ani, aveam în programă, printre aplicațiile ecuației Schrodinger unidimensionale, problema barierei de potențial, efectul tunel şi aplicații ale acestuia. La „aplicații“ predam de obicei: Emisia la rece a electronilor din metale, urmată de aplicație la aplicație: microscopul cu efect tunel. Asta da descoperire! le ziceam eu studenților.
În ultimii ani, restrângând puțin alte subiecte mai puțin spectaculoase, aveam timp să predau câteva noțiuni de supraconductivitate şi acest efect Josephson, ca exemplu de tunelare a cooperonilor prin joncțiunea dintre două supraconductoare separate de un strat subțire de izolator. Nu puteam intra prea mult în detaliile teoretice ale subiectului, dar la aplicațiile tehnice şi ştiințifice ale acestui efect i-am entuziasmat pur şi simplu: emisia de lumină cu lungimea de undă comandată de tensiunea aplicată joncțiunii (cu această ocazie le spuneam şi cum se redefineşte Voltul în S.I.), SQUID-ul (*Superconducting Quantum Interference Device*) şi folosirea lui la măsurarea câmpurilor magnetice foarte slabe, cu aplicație imediată

la obținerea magneto-cardiogramelor şi magneto-encefalogramelor, efectul Josephson invers cu aplicații în tehnica militară…
După părerea mea, tânărul Josephson şi colaboratorii au meritat pe deplin Premiul Nobel, descoperirea lor aducând mult folos, atât comunității ştiințifice, cât şi lumii întregi.
Observație: efectul Josephson a fost descoperit în 1963, dar aplicațiile lui sunt mai recente.
22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: Din nefericire, odată cu trecerea anilor, apar insomniile sau somnul „fracționat“ cum îi zic eu. Ne culcăm devreme seara şi pe la 3-4 dimineața mai facem câte o mică pauză, în care gândul la întâmplările plăcute sau neplăcute ale zilei nu te lasă să readormi; încerc să „momesc“ somnul de obicei prin străduința de a-mi alunga gândurile neplăcute şi prin impunerea de a nu aprinde lumina. Dacă nu reuşesc să readorm, mă scol, citesc ceva sau rezolv un sudoku şi recuperez la amiază ceasurile pierdute. Niciodată nu am stat trează să mă uit la filme, emisiuni sau certuri la TV; nici măcar campionatele de snooker, patinaj sau gimnastică desfăşurate pe fuse orare îndepărtate nu mă scot „din ale mele“.
23. Cum ai devenit bunic (bunică):
Momentul s-a lăsat aşteptat câțiva ani, iar când s-a născut Ioana ne-am bucurat cu toții şi în scurt timp „am dat o fugă“ până la Los Angeles, unde stătea familia fiului nostru atunci, rămânând acolo peste cinci luni; la plecare m-am despărțit foarte greu de nepoțică, noroc că la scurt timp au venit ei în vacanță şi apoi am mers din nou la LA pentru trei luni. În verile următoare, a stat la noi câteva luni, iar de când sunt în Franța, e mult mai uşor. Acum ne bucurăm de ea aproape în fiecare zi, este tot ceea ce îți poți dori!
O bună prietenă are obiceiul să ne ureze la aniversări să trăim măcar până ne vedem nepoții studenți! Aşa să fie!

Octombrie 2014 – în pădurea de lângă Bures sur Yvette

24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Nu mi-aş dori şi cred că la gradul meu de conştiinciozitate şi de simț al datoriei(!) (sunt modestă, nu glumă!) nu aş face față acestei funcții în condițiile de acum. Cred că aş da mână liberă tuturor pârghiilor care pot micşora şi apoi lichida corupția. Din cauza corupției, suferă întreg sistemul: sănătate, învățământ, economie, finanțe, absolut tot. Aş face ceva să revigorez unele ramuri de producție, nu toate, numai cele la care românii sunt cei mai buni; cum cumperi pantofi şi poşete de piele făcute în Italia – că sunt cele mai bune – aşa să se întâmple şi cu acele produse româneşti („brand de țară“? – parcă aşa se cheamă). Aş pune unul din ministere (turism,

sport, educație) să inventarieze şi apoi să redea circuitului locuri şi lucruri legate de istoria neamului, prea multe aflate acum în degradare etc etc…

25. Modelul tău în viață: Am admirat (şi am căutat să fiu ca ele) mai multe persoane/personaje. În adolescență modelul meu era Doamna profesoară de Fizică de la liceu: drăguță, inteligentă, cu mult suflet în ceea ce făcea, apropiată de noi, iubită de mai toată lumea. A rămas şi acum una din cele mai îndrăgite şi admirate persoane, ale cărei sfaturi le prețuiesc mereu. Am avut şi multe personaje din literatură (mai mult sau mai puțin reale) care m-au fascinat şi am vrut să mă apropii de însuşirile lor: hotărâte, credincioase unor idealuri, luptătoare, devotate față de prieteni şi familie şi mai ales, loiale față de semeni. Cât am reuşit să „copiez“ din aceste trăsături? Să spună alții!

26. Dacă ai câştiga la Loto: Am jucat în copilărie şi în tinerețe la Loto şi la Loz-în-plic şi am câştigat de câteva ori sume mici, iar o dată o sumă mai mare – cam de trei ori salarul de atunci al tatălui meu. Sunt câțiva ani buni de când nu am mai jucat, dar dacă aş juca şi câştiga, după ce mi-aş acoperi nevoile imediate, aş da o bursă unui copil de la țară, fără posibilități materiale, să meargă la şcoală. Aş face o locație pe malul mării unde să vină gratis copii care nu au văzut niciodată marea şi nu au posibilitatea să o vadă. Cred că aş dota şi o bibliotecă sătească, măcar la nivelul la care a fost (dar nu mai e!) biblioteca din satul meu, la care mi-am format deprinderea de a citi.

27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Prima persoană care, cred eu, merită premiul Opera Omnia din partea mea este mama. Frumoasă, inteligentă, cu un caracter deosebit, a înfruntat cu curaj cele bune şi cele rele ale vieții. A ştiut să fie şi severă şi blândă, şi supusă şi curajoasă, plină de bun simț şi de bunătate. Aş acorda acelaşi premiu, *ex aequo*, mamei soacre căreia i-am zis mămică, pentru devotamentul ei față de copii şi familie, pentru spiritul său de sacrificiu în toate împrejurările şi pentru deosebita ei bunătate.

28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: Multe cărți mi-au plăcut, dar cel mai mult m-au „subjugat“ cele ecranizate. Două sunt în top: *Pacientul englez* de Michael Ondaatje şi *Cititorul* de Bernhard Schlink.

29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: ?

30. Ce regreți cel mai mult: Când fiul nostru era de 6-7 luni l-am lăsat în grija alor mei, mergând să-l văd cam o dată pe lună; astfel am ratat multe momente importante din devenirea lui: primii paşi, primele cuvinte. Eram un fel de mamă secundară, mama principală fiind „mama Geta“ (mama mea). Îmi pare rău de momentele acelea pierdute… Regret, de asemenea, că nu am fost mai aproape de părinții mei, decât atunci când am realizat pe propria-mi piele ce înseamnă să ai un singur copil şi să fie departe de tine.

31. Cea mai mare realizare a ta: Întrebarea asta îmi aduce din nou aminte de mama; era la noi în Bucureşti când a venit în vizită o prietenă, doctoriță, mai apropiată de vârsta mamei decât de a mea. Nu ştiu de ce prietena noastră credea că ai mei sunt oameni bogați şi a adus vorba despre asta. Iar mama, Bunul Dumnezeu să o odihnească! – i-a răspuns cu un glas pe care n-am să-l uit: „Doamna Doctor,

singura noastră bogăție e fata noastră şi familia ei!“. Doamnei doctor i-au dat lacrimile şi mi-a spus că este cel mai frumos răspuns primit de la o mamă. Ei bine, o citez pe mama când e vorba să mă mândresc cu cea mai mare realizare a mea. Restul sunt fleacuri!

32. Mesaj pentru nepoți: Nepoatei mele, ca şi celor care sunt în creştere şi formare le spun atât: să nu renunțe la idealul lor, oricâte piedici ar întâmpina la un moment dat, dar în acelaşi timp să-şi păstreze demnitatea şi verticalitatea.

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!

1. M-am săturat de: corupție, birocrație şi hoție.

2. Nu mai vreau: să aud şi să văd atâta bârfă şi atâta calomnie.

3. Uit tot timpul: mă străduiesc să nu uit nimic!

4. Cel mai des îmi impun: să fiu calmă, mai ales în trafic.

5. Mă fac că nu văd: ridurile de pe față şi firele albe de păr.

6. Vreau să ştiu: tot ce se petrece în lume, de aceea pierd ore bune într-o zi citind presa.

7. Nu pot fără: să rezolv un rebus sau un sudoku într-o zi şi să beau cel puțin o cafea (acum câțiva ani aş fi scris că nu pot bea o cafea fără o țigară! Practica a dovedit că pot!).

8. Sunt conştient că: uneori ar trebui să-mi țin gura şi să înghit unele lucruri, necazul e că nu prea reuşesc.

9. Nu pot să-mi iau gândul de la:…

10. Am nevoie de: comunicare.

11. Care este principala ta trăsătură de caracter? am bun simț şi sunt o persoană de încredere (Prof. George Moisil *dixit*).

12. Care este slăbiciunea ta? fizică – dulciurile; morală – sunt dispusă să am încredere în toată lumea (vecina mea: „tu ai mărita şi un măgar“).

13. Ce admiri cel mai mult la un om? devotamentul şi corectitudinea.

14. Ce deteşti cel mai mult la un om? linguşeala şi trădarea.

Ianuarie-2015

INGEBORG HENNING (MÜLLER)

Un altfel de interviu

1. Prima ta amintire: La vârsta de 3-4 ani... este: tata ne punea să sărim de pe dulap, ca să avem curaj în viață.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Învățătoare... pentru că... jucam adesea cu ceilalți copii acest rol...
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Fulg de nea...
4. Primul film văzut: *Contele de Monte Cristo* şi m-a impresionat prin sentimentele intense produse de film.
5. Prima carte citită: *Biene Maja* (Albina Maia).
6. Ultima carte citită: O carte despre viața pictorului francez Ingres.
7. Cărțile tale de căpătâi: *Pământul promisiunii* de James Mitchener (Istoria Africii de Sud).
8. Comedia la care râzi mereu: *Inima electrificată* de Schultze.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Dinner for two*.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Merg rar la film.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Radu Beligan, iar cei străini sunt: Jean Gabin, Alain Delon.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii este: Merge un meşter german în Elveția la o bancă unde vrea să-şi depună 500.000 de Euro, fiindcă în Germania impozitele (28-56%) şi taxele pe ce economiseşti sunt foarte mari (25%). Vine un angajat, meşterul îi spune pe şoptite ce doreşte. Iar angajatul îi spune în gura mare: „Puteți vorbi tare, nu trebuie să vă jenați, în Elveția, sărăcia nu este o ruşine“.
13. Căutare recentă pe Google: Caut un hotel cu descriere, în care o să stăm în cursul călătoriei noastre în Norvegia. Vreau să ştiu dacă este uscător de păr în cameră, ca să nu-l iau degeaba cu mine. Bagajul la avion este redus.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Depinde de distanță; între 1,20 (3 stații) – 7,50 Euro, un drum (în Stuttgart, Germania).
15. Vacanța perfectă: Când eram tânară, expediții pe munte, când eram la serviciu, o mare sudică, eventual exotică. Acum când am mai mult timp la pensie şi mai puțin stres, călătorii culturale sau cu peisaje măiastre în diverse țări.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Este teatru, balet sau operă, expoziții de pictură, pentru că: iubesc arta.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Inundațiile pe malurile Rhinului, Elbei, Dunării.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: O serie despre oraşe, locuri de importanță culturală mondială din America de Sud (24 ore la 3SAT).
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Sunt prea mulți nebuni!

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Magnetism, Prof. Pătraşcu, anul IV.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Greu: Termodinamica (Corciovei), uşor: Meteorologia (Moş Ploaie?)
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Prietenia cu Violeta Gaftoi.
23. Hobby-uri: Să organizez călătorii şi să povestesc despre ele.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Un prieten, o plantă comestibilă, un cuțit.
25. Zodia ta: Balanța... şi se caracterizează prin: sinceritate, dreptate, prietenie, iubire, nehotărâre, optimism... ceea ce este adevărat, (fals: dorința de bogăție, cochetărie, cumpărări de lucruri scumpe, superficialitate).
26. Serialul preferat la TV: Teme psihologice sau istorice.
27. Compozitorul preferat: De muzică uşoară, Pompilia Stoian, Helene Fischer (cântărețe) şi de muzică clasică: Enescu, Mozart, Chopin.
29. Poezia preferată: *Luceafărul* de Eminescu, *Die Bürgschaft* de Friedrich Schiller.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Acum.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Barcelona (Spania), are cultură şi mare.

Addendum-2
1. Florile preferate: Îmi plac trandafirii: un buchet cu toate culorile.
2. Culorile preferate: Depinde de starea sufletească: galben-portocaliu când sunt fericită, verde-deschis când mă simt liberă, albastru sau alb-negru pentru întâlniri oficiale, beige-maroniu când sunt echilibrată şi roşu când sunt plină de energie.
3. Cum ai devenit pionier(ă): Nu m-a impresionat în mod deosebit.
4. Poreclă: Nu-mi aduc aminte de vreo poreclă.
5. Amintiri din liceu: A fost o perioadă foarte dificilă, trebuia să trec pentru toate materiile de la limba germană la limba română. La literatura română, aveam enorm de mult de recuperat, față de majoritatea colegilor români, care citiseră multe romane, piese, până în clasa a VII-a. La noi nu au fost în program, învățând atunci mai mult din literatura germană.
6. Profesorul preferat în facultate: Mi-a plăcut profesorul Mihu (Mecanică, anul I) fiind foarte calm şi explicând bine şi concis. În anul IV, profesorul Ştefan Pătraşcu m-a entuziasmat pentru magnetismul terestru şi am ales la el şi teza de diplomă: *Aurorele polare* (boreale).
7. Prima zi şi ultima zi de facultate: M-am simțit cam pierdută în prima zi, necunoscând pe nimeni. Simțeam însă, că a început un nou „segment“ de viață. Din ultima zi de facultate nu am nicio amintire, doar că după aceea am plecat la repartizarea din Cluj şi eram în mare îngrijorare, dacă o să putem fi repartizați împreună cu soțul meu, el având repartizarea pentru Electrotehnica la Bucureşti.
8. Cumpărături din primul salariu: Nu mai ştiu ce am făcut atunci cu banii, stăteam la Constanța cu chirie, probabil că ne-am dus cu soțul la un restaurant la Mamaia.
9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Eu am făcut gimnastică în tinerețe şi ştiam cât de grele erau exercițiile făcute şi am admirat-o în mod deosebit.

10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: Prin anii 1971-72, am fost într-o excursie în Maramureş la Săpânța şi chiar am înnoptat la o rudă de-a lui Moş Stan Ioan Pătraş, care a pictat şi a făcut versurile pe crucile de lemn de la „Cimitirul vesel“. Am fost impresionată de casele cu nişte porți din lemn splendid sculptate, de porturile autentice purtate la un târg din apropiere. Mă simțeam „transferată“ cu sute de ani în urmă. Totul era foarte autentic.
11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: Am fost la scurt timp, după ce sosisem în Germania, cu nişte cunoştințe, la Bamberg, un oraş la nord de Nürnberg; era 6 decembrie, ziua lui Moş Niculae = Sf. Nikolaus. După ce am vizitat oraşul episcopal deosebit de frumos, ne-am dus spre seară spre parcare, lângă râul Regnitz. O ceață nu prea deasă se întinsese peste râu şi împrejurimi, avea ceva magic. Deodată am descoperit nişte lumânări (torțe) mişcându-se pe apă. Când ne-am apropiat, am văzut o barcă cu „Sf. Nikolaus“ cu mitra, iluminat şi înotători în costume de scafandri cu torțe, în formație de litera „V“ înotând pe sub 4 poduri, cam 1-2 km. Pe marginea râului şi pe poduri, oamenii veniți să-i vadă aplaudau, iar Sf. Nikolaus îi binecuvânta. Am fost impresionată de acest obicei.
12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: Urmând secția de geofizică şi specialitatea de meteorologie, cartea *Fizica atmosferei* de Beşleagă şi în Germania diverse cărți de meteorologie şi climă.
13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Fotbalul nu este deloc sportul meu preferat şi nu am văzut decât câteva meciuri la campionatele mondiale.
14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Este un mic elefant din sticlă neagră de Murano, primit de la mătuşa mea din Bucureşti, care mi-a dat multe sfaturi bune pentru viață, ea mi-a deschis şi interesul pentru istorie şi poezie. Este un talisman care îmi aduce noroc şi alinare când sunt tristă.
15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Eu am lucrat în multe domenii ale meteorologiei şi m-au fascinat multe: la Centrul Meteorologic din Constanța am trecut prin toate secțiile meteorologice: stația meteorologică cu măsurătorile orare, zilnice, a urmat aerologia (date meteo din altitudine cu radiosondaje), centrul de hărți meteorologice şi prognoza vremii pentru 1-3 zile. Mi se părea interesant că, plecând de la mii de date culese (după un cod mondial) din Europa şi Atlantic, trecute pe hărți meteo + legi fizice ale atmosferei, poți prevedea vremea (mai bine sau mai rău) pentru o regiune sau un loc. După 1,5 ani am trecut la Aeroportul Constanța – M. Kogălniceanu, unde făceam prognoze de scurtă durată (9 ore) pentru piloții diverselor rute aeriene. Aici responsabilitatea era şi mai mare, viața multor oameni depindea de avertizări meteorologice corecte.

După 1976 până în 1982, am lucrat în Hidrologia Marină – secția de prognoze hidro-meteorologice pentru platformele de petrol din Marea Neagră. Valurile periculoase pentru platformă erau de obicei o urmare a unor vânturi puternice. Diagrame speciale energetice permiteau calcularea înălțimii şi perioadei valurilor. În 1977, la cutremurul din 4 martie, se întrerupsese legătura cu platforma şi nu ştiam ce urmări avea asupra ei. Au fost momente de mare groază.

În Germania, am lucrat la Universitatea Hohenheim (în Stuttgart), mai întâi în Agrometeorologie (influența climei asupra vegetației), mai târziu la Institutul de Fizică şi Meteorologie în învățământ. Aici am lucrat în climatologie, am făcut practici de fizică şi meteorologie cu studenții şi am predat şi Climatologie, Agrometeorologie. Munca cu studenții mi-a făcut mare plăcere, reuşeam să-i entuziasmez pentru Meteorologie, Climatologie, având multă experiență practică.
Ceva cu totul deosebit era plecarea la Lindau – Lacul Constanța (Bodensee) cu doctoranzii de fizică la „Întâlnirea cu laureații premiului Nobel pentru Fizică“ (din toată lumea), care se ține la fiecare trei ani. Aici ascultau prelegeri ale laureaților, dar aveau şi posibilitatea să stea cu ei la „taclale“ pe un vas, în timp ce mergeam spre insula Mainau (Insula Florilor). Era impresionant să-i vezi şi să-i asculți aşa de aproape. Invitația era făcută de către Asociația Fizicienilor din Germania şi contele Bernadotte, posesorul insulei. Conferința se încheia cu balul rozelor, unde toți studenții, doctoranzii invitau la vals domnişoarele, doamnele, dându-le câte un trandafir. Balul era deschis de către contele Bernadotte cu soția lui.
16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: Psihologie, mă fascinează să studiez caracterele oamenilor.
17. Cel mai bun prieten al tău: Sora mea mai mare, care după ce a murit mama noastră la 54 de ani de cancer, a devenit suportul nostru moral. Cu ea pot vorbi despre toate.
18. Cum ai perceput mineriadele: Nu am fost în România, am urmărit totul la televizor, situația era neclară.
19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: *În țară*: Bucureştiul şi Sibiul renovat (în anul 2011), când am venit în România şi am fost şi la întâlnirea cu colegii de facultate. *În străinătate*: Căderea zidului în Berlin, între fostul RDG şi Germania de Vest, în 1989.
20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: Corupția, nesinceritatea politicienilor şi a presei atât în Est, cât şi în Vest, brutalitatea teroriştilor I.S.
21. Descoperirile din fizică: Mă refer la ştiințe în general, ce au revoluționat viața noastră zilnică: introducerea microprocesoarelor, a „World Wide Web“ şi a e-mailului.
22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: Când văd nedreptăți şi dizarmonie în jurul meu, nu pot adormi şi visez lucruri haotice.
23. Cum ai devenit bunic (bunică): Din păcate nu sunt bunică, nu am copii. Însă îmi plac copiii: îi vizitez pe nepoții soțului meu (un băiat de 10 ani şi două fete de 7 şi 4 ani), le-am donat în „Grădina Botanică Hohenheim“ câte un pomuleț, unde este scris pe o tăbliță, cine a donat... pentru cine. Când facem acolo o plimbare, eu merg înainte şi atârn câte o surpriză în pom. Ei ştiau că este „zâna pomilor“, care îi vede când vin la Hohenheim. Din păcate, cei doi mai mari, m-au văzut odată şi i-au spus mamei lor că de fapt eu sunt „zâna“. Numai cea mică mai crede în zâne. Cu ea mă mai joc o dată pe săptămână cu păpuşi, teatru de marionete şi povestesc poveşti. Dar ea este tare zburdalnică!

24. Ce ai face ca preşedinte al ţării: Eu aş refuza, nefiind nicidecum predestinată pentru aşa un post, prin felul meu de a fi.
25. Modelul tău în viaţă: Am mai spus-o în altă parte, mătuşa mea din Bucureşti, fostă directoare a Şcolii Germane, avea un orizont foarte larg, citise mult, era înţeleaptă, mi-a dat multe sfaturi bune. Când eram mici şi venea la Cisnădie în vizită, ne citea poveşti, mai ales de Wilhelm Busch (caricaturist şi poet), care ne-au fascinat.
26. Dacă ai câştiga la Loto: Nu joc Lotto, dar împart şi aşa mult nepoţilor.
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Mamei mele pentru tot ce a făcut pentru noi.
28. Cartea pe care ţi-ai fi dorit s-o scrii: Nu cred că aş fi vrut să scriu o carte. Critica literaturii este astăzi sfâşietoare.
29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Da, este într-adevăr prea particular, aş spune aşa ceva celei mai bune prietene, dar nu unui public mare.
30. Ce regreţi cel mai mult: *Non, je ne regrette rien* („chansonul“ vestit a lui Edith Piaf) – nu regret nimic, chiar din greşeli am învăţat mult.
31. Cea mai mare realizare a ta: Că am rămas un om sincer, loial, în condiţii uneori foarte grele. Seara puteam să mă uit liniştită în oglindă. Pe de altă parte, am putut entuziasma studenţii pentru meteorologie, copiii pentru ceva frumos în viaţă.
32. Mesaj pentru nepoţi: Încercaţi să învăţaţi cât mai multe la şcoală, în viaţă, reflectaţi. Ceea ce faceţi, faceţi cu entuziam, fără să dăunaţi altora. „Viaţa este o luptă, încearcă s-o câştigi!“

Răspunde rapid ce-ţi vine-n minte!
1. M-am săturat de: mediocritatea, brutalitatea emisiunilor de la TV în Germania.
2. Nu mai vreau: să-mi irosesc timpul pentru lucruri banale.
3. Uit tot timpul: numele unor persoane din viaţa publică.
4. Cel mai des îmi impun: să caut armonie în discuţii cu alţii.
5. Mă fac că nu aud: certuri inutile.
6. Vreau să ştiu: (de când sunt la pensie) multe despre istorie, artă, psihologie, ţări străine.
7. Nu pot fără: să visez la o nouă călătorie, excursie .
8. Sunt conştient că: nu poţi schimba lumea, dar încerc ca în jurul meu să fie agreabil.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: teroarea ce au produs nişte fanatici în New York (11. 09.2001) sau acum în alte multe ţări.
10. Am nevoie: să citesc, să ascult muzică, să mă plimb, ca să-mi menţin echilibrul sufletesc.
11. Care este principala ta trăsătura de caracter: iubesc frumosul, sinceritatea, dreptatea, armonia, prietenia.
12. Care este slăbiciunea ta: nu sunt întotdeauna ordonată în gândire.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: înţelepciunea şi corectitudinea morală.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: nesinceritatea.

ianuarie 2015

DAN MACOVEI

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Am câteva imagini răzlețe din copilărie, dar prima amintire semnificativă o am de pe la 4-5 ani (grădiniță, grupa mică sau mijlocie). O supărasem pe mama cu nu ştiu ce năzdrăvănie şi ea m-a pus să-mi cer iertare. N-am vrut. După insistențe zadarnice, mama mi-a pus în față alternativa: „îți ceri iertare sau pleci de acasă!“ Am ales a doua variantă. Surprinsă, dar şi îndârjită, mama mi-a adus ghetele şi a îndesat două felii de pâine în ghiozdănelul de grădiniță (mic, din carton maro). Cu lacrimile şiroind, mi-am încălțat ghetele (puse invers), mi-am legat anapoda şireturile (o făceam prima dată fără ajutor) şi m-am îndreptat spre uşă. „Stai“, mi-a poruncit mama, mirată şi ea de cerbicia mea. „Unde ai să dormi la noapte ?“ „În parc, pe o bancă.“ „Şi după ce termini pâinea, ce-ai să mănânci ?“ „O să tai lemne la oameni şi, în loc de bani, o să le cer mâncare“. Era prea mult, chiar şi pentru o mamă supărată. Cu suflet topit, m-a strâns lângă ea, dezlănțuind, în sfârşit, hohotele mele de plâns. Nu mi-am cerut iertare nici atunci, dar mama mă iertase.

2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Şofer. Mă visam, la propriu şi la figurat, la volanul unei maşini. Nu o am nici acum.

3. Rolul jucat la serbare în copilărie: La grădiniță, la serbarea de sfârşit de an, rolul unui vânător care doboară uliul cel rău. Un fel de „Lacul lebedelor“ la scară mică.

4. Primul film văzut: Nu ştiu care a fost primul. Printre primele a fost filmul sovietic *Tânăra Gardă*. M-a impresionat, mă visam torturat de hitlerişti, rezistând cu eroism şi eliberat în uralele mulțimii.

5. Prima carte citită: Nici aici nu ştiu care a fost chiar prima. Primele au fost cărți de poveşti (original, nu?). Plictisită să-mi citească seară de seară, mama m-a pus să învăț alfabetul, după un joc cu plăcuțe din lemn, cu litere şi imagini. Apoi m-a îndemnat să încep să citesc. A mers.

6. Ultima carte citită: *Regele Playboy*, de Paul Quinlan.

7. Cărțile tale de căpătâi: De căpătâi îmi este *Noul Testament*. Cărți pe care le pun cu plăcere pe noptieră, pentru nopți cu insomnii, sunt *Interesele familiei Lockwood*, de John O'Hara, *Adio arme* a lui Hemingway, *Marele Gatsby* a lui Scott Fitzgerald, *Delirul* lui Marin Preda. Şi altele, noptiera e rezistentă.

8. Comedia la care râzi mereu: *Petrecerea*, cu Peter Sellers, şi *Cuscrii* cu Peter Falk şi Alan Arkin.

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *My Fair Lady* şi concertele lui André Rieu.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: *Secretul lui Ginghis Han*, săptămâna trecută, la TV.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Actori români: Radu Beligan şi Horațiu Mălăele; actori străini: Peter O'Toole, Anthony Hopkins, Robert de Niro; actriță străină: Audrey Hepburn.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: O glumă auzită recent este următorul sfat al medicului: „Dacă vă e teamă că vă îngrășați, beți 100 g de țuică înainte de masă. Nu slăbeşte, dar alungă frica."
13. Căutare recentă pe Google: Propilamină. Nu-i ştiam formula.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 1,30 lei. În general, folosesc abonament RATB, pe o lună. Întrebarea asta îmi merge la suflet. Am mai auzit-o, pusă unor personalități de prim rang şi vedete showbiz, pentru a testa dacă mai păstrează contactul cu realitatea din jur. Mă simt acum egalul lor.
15. Vacanța perfectă: Să fiu împreună cu Adriana, copiii, nepoții şi cuscrii. Cât m-or mai suporta.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Cel mai interesant lucru: cel mai mare cârnat din lume, cu care Bucureştiul din mandatul Domnului Oprescu a intrat în Cartea Recordurilor. Surclasând banalități de genul cel mai lung pod din lume, cea mai lungă şosea suspendată şi alte asemenea fleacuri.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Insistența cu care se discută cazul Becali. Faptul că au fost condamnați un fost Ministru al Apărării şi un fost Şef al Marelui Stat Major al Armatei Române (probabil fără precedent în istoria noastră) n-a stârnit niciun fior ştiriştilor TV.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: O discuție cu Adrian Cioroianu privind evenimentele din Turcia.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: „Trăznit" în sensul cel mai drag al cuvântului: profesorul Ilie Şerbănescu, pentru curajul şi originalitatea opiniilor sale. Nu ştiu dacă e singurul care le are. Pare singurul, însă, care le şi spune.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Mecanica cuantică şi Profesorul Mihai Gavrilă.
21. Examenul cel mai greu în facultate.... şi cel mai uşor: Cel mai greu: electrodinamica. Cel mai uşor: nu-l ştiu!
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Atunci când Profesorul Mihai Rosenberg mi-a apreciat lucrarea de licență, după ce mă amenințase că nu mă primeşte la examen, din cauza interacției anemice cu grupul RMN din fostul IFB.
23. Hobby-uri: Cafeaua de dimineață şi omleta de duminică.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Un cort, un primus şi o tigaie *dry cooker*.
25. Zodia ta: Zodia leului. O zodie foarte reuşită pentru doamne. Leoaicele sunt aprige, întreprinzătoare, bătăioase şi inimoase. Leii sunt cunoscuți ca puternici şi demni. O confirmă rar, cea mai mare parte a timpului fiind ocupați cu somnul.

26. Serialul preferat la TV: *„Dragul de Raymond“*, la Prima TV, atunci când reuşeşte să mă prindă treaz. Anunțat cu obstinație la 23:30, e împins la ore mult mai târzii de captivantul „Focus monden“.
27. Compozitorul preferat: Compozitor român de muzică uşoară: Marcel Dragomir. Compozitor străin de muzică uşoară: Joe Dassin. Muzică clasică: Brahms.
28. Pictorul preferat: Van Gogh şi Claude Monet.
29. Poezia preferată: Nu am o poezie preferată. Citeam cu multă plăcere Sorescu, Ana Blandiana, Topârceanu. N-am mai făcut-o de mult (rămâne între noi).
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: În neolitic. Departe de manele, mobile şi iaurtul „Danonino“.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: La Hamburg. Am fost de câteva ori şi mi-a plăcut la nebunie.

NICOLAE MAZILU

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: prima mea amintire, de la vârsta de 3-4 anişori este pronunţarea lui „r“ în cuvântul „mure“. Mama s-a speriat – aduna mure – dar a avut prezenţa de spirit să nu facă mişcări bruşte pentru a nu mă speria şi pe mine. Vorbeam pentru prima dată. Crezuseră c-aş fi mut!
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: astronaut, pentru că mă atragea hăul negru al cosmosului.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: nu-mi aduc aminte, pentru că au fost o sumedenie. Singurul lucru pe care mi-l amintesc ca rol, a fost cel al unui copil pe care unu' îl întreba: „acasă-i mă-ta bă?“; eu răspundeam: „da“. El zicea: „na-ţi un covrig. Da' tat'tu-i acasă?“ Eu răspundeam: „da“. El, smulgându-mi covrigul din mână: „dă covrigu'napoi!“
4. Primul film văzut: primul film pe care l-am văzut la cinematograf a fost *„Contele de Monte Cristo“* şi m-a impresionat prin faptul că juca Jean Marais şi se prezenta insula Monte Cristo, pe care voiam să trăiesc izolat.
5. Prima carte citită: *Prisaca* lui Arghezi. Nu ştiam să citesc, însă mama mi-a citit poeziile şi eu le spuneam pe de rost, urmărind cu degetul cuvintele în mod exact.
6. Ultima carte citită: *Clio se amuză* a lui Toader Buculei.
7. Cărţile tale de căpătâi: n-am niciuna! Aş putea totuşi înclina pentru *Principiile lui Newton* sau *Optica* sa. Dar nu-s sigur!
8. Comedia la care râzi mereu: n-am.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: n-am. Poate *Iisus din Nazaret* al lui Zefirelli.
10. Ultimul film la care ai simţit că ai pierdut timpul: n-am niciunul. Am părăsit sala de cinema încă din timpul studenţiei.
11. Actorii – român şi străin – preferaţi: nu există. Poate Beligan ca Rică Venturiano: „ooo zeu bun al venitorelui românimii, protege-mă!“, iar cel străin este Dean Martin în „Rio Bravo“.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: exotermia iadului din povestea studentului genial! Este cel mai comprehensiv raţionament cu adevărat ştiintific. Următoarea întrebare a fost pusă la un examen de chimie la Universitatea din Liverpool: „este iadul exoterm (emite căldură) sau endoterm (absoarbe căldură)?“ Pentru a-şi demonstra opinia, cei mai mulţi studenţi au folosit legea lui Boyle, care spune că un gaz se măreşte atunci când se extinde şi se încălzeşte atunci când este comprimat, (mă rog, ... sau ceva similar...). Însă unul dintre studenţi a scris următoarele: „în primul rând, trebuie să cunoaştem cum se schimbă masa iadului în timp. Aşadar, trebuie să cunoaştem rata cu care sufletele intră în iad, comparativ cu rata celor

care pleacă din iad. Cred că putem să presupunem, cu destul de multă siguranță că, odată ce un suflet ajunge în iad, nu mai iese niciodată. Prin urmare, niciun suflet nu iese din iad.

În ceea ce priveşte rata celor care intră, să ne uităm la diferitele religii care există astăzi în lume. Cele mai multe dintre aceste religii spun că, dacă nu eşti un membru al lor, vei ajunge în iad. Dat fiind că există mai mult de o singură asemenea religie, şi cum oamenii nu sunt membrii mai multor religii simultan, putem să facem estimarea că toate sufletele merg în iad.

Date fiind ratele naşterilor şi deceselor, putem să spunem că numărul sufletelor din iad creşte exponențial.

Acum trebuie să ne uităm la volumul iadului. Din cauză că legea lui Boyle spune că, pentru ca temperatura în iad să rămână constantă, volumul iadului trebuie să crească proporțional cu numărul sufletelor care intră. Acest lucru arată că sunt două posibilități:

(1) Dacă iadul se extinde cu o rată mai mică decât cea cu care intră sufletele în el, atunci temperatura şi presiunea în iad vor creşte atât de mult, încât până la urmă se va declanşa tot iadul pe pământ.

(2) Dacă iadul se extinde cu o rată mai mare decât cea cu care intră sufletele în el, atunci temperatura şi presiunea vor scădea până când o să înghețe iadul.

Aşadar, care din ele este corectă?

Dacă acceptăm postulatul pe care mi l-a dat Sandra în primul an de facultate, „o să înghețe iadul înainte să mă culc cu tine“, şi ținând cont de faptul că m-am culcat cu ea azi-noapte, atunci ipoteza a doua trebuie să fie cea corectă. Prin urmare, sunt sigur că iadul este endoterm şi că a înghețat deja. Corolarul acestei teorii este că, din moment ce iadul a înghețat, rezultă ca nu mai acceptă niciun suflet şi a dispărut... rămânând numai Raiul, ceea ce, prin urmare dovedeşte existența unei ființe divine – ceea ce explică de ce, noaptea trecută, Sandra striga: „Dumnezeule!.“

Acest student e singurul care a luat nota 10.

13. Căutare recentă pe Google: *skyrmions*, ca să văd dacă producția mea se vinde sau nu.

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: nu ştiu, n-am mai călătorit cu autobuzul de prin 1980, Akron, Ohio, SUA.

15. Vacanța perfectă: să lucrez şi să stau la umbra pomului cu burta-n sus.

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: casa, pentru că oferă un adăpost confortabil. Pădurea, pentru că-mi dă speranțe.

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: un film pe TCM: *Where Eagles Dare* cu Richard Burton şi Clint Eastwood.

18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: niciuna.

19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: niciunul – prea se căznesc toți să fie trăsniți şi cad în falsitate patentă, acceptabilă doar pentru vulg.

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Țițeica – Fizica Statistică.

21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: toate, iar cel mai uşor a fost: niciunul.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: iubirea.
23. Hobby-uri: nimic.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: mâncare, o secure şi calculatorul.
25. Zodia ta: Gemeni şi se caracterizează prin duplicitate, ceea ce este adevărat (fals): nu-mi dau seama. Mă strădui însă să mă sustrag duplicității care, după mine, este un viciu.
26. Serialul preferat la TV: *Two and a Half Men.*
27. Compozitorul preferat: n-am aşa ceva.
28. Pictorul preferat: n-am aşa ceva.
29. Poezia preferată: *Călimara* lui Topârceanu.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Ca troglodit: nu mi-ar fi fost ruşine de frică. E un efort teribil să lupți împotriva fricii.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Niciunul: „locuința mea de veră e la țeră!“

Addendum-1
2. Zăpada din 1954: o oportunitate: m-am suit pe casă ca să mă dau cu sania din vârful casei, peste gard. A mers aşa vreo câteva zile. Era o feerie să umblu prin tuneluri făcute de tata pe lângă casă, pentru a mă duce să dau mâncare şi apă la oi şi vite. Câinele se aciuase şi el pe unde putuse, săracul! Dar era apă din belşug: am făcut de câteva ori baie în copaie!
3. Moartea lui Stalin: îmi amintesc perfect! Dar nu m-a interesat c-a murit ăla: pentru universul meu nu era mai mult decât, de exemplu, faptul c-a scăpat porcul în grădină, sau aşa ceva. Mult mai târziu, am văzut filmul *„Cer Senin“* şi m-a izbit scena în care aviatorul erou a primit o medalie şi plângea. M-a intrigat: nu vedeam semnificația plânsului! Eram inocent dincolo de limitele acceptabilului! Unul, mai inițiat, m-a documentat: „N-ai văzut, idiotule, că murise Stalin?!“ A fost ca un duş rece, şi-am început a-mi construi opinia politică: atunci când prind putere, porcii sunt diferiți de criminali, pentru o perioadă, până capătă osânză. Apoi se transformă şi ei în criminali!
4. Ce dansuri ți-au plăcut: tango, cha-cha. Preferatul era tangoul! Da’ şi la cha-cha erau momente de vis, când, tranzitoriu, mă lipeam de fată...
5. Prima defilare: Har Domnului, n-am participat, nu-mi amintesc nimic!
6. Moartea lui Gheorghiu Dej: n-am perceput-o mai deloc! Atare evenimente erau exterioare vieții mele. Mai târziu mi-am făcut opinii politice, dar nu merită să le amintesc aici.
7. Cum ai ales Fizica: am vrut să mă fac aviator, dar la vizita medicală s-a dovedit că-s prea uşor (41 kg). Paraşuta nu se putea deschide cu o asemenea greutate. „Nu-i nimic, a zis doctorul, îi ataşăm o greutate, şi merge! Nu face să nu-i dăm băiatului o şansă!“ Apoi s-a dovedit că eram prea mic (1,41 m). Nu putem ajunge să văd din

carlingă. „Nu-i nimic, a zis doctorul, punem o pernă sub el, şi merge! Nu face să nu-i dăm băiatului o şansă, mai ales că-i aşa de bine proporţionat: câţi centimetri peste metru, tot atâtea kilograme.“ Apoi s-a dovedit că-s chior, surd, am varicocel stâng, varice, ceva la inimă, şi încă vreo duzină de angarale, care l-au făcut pe doctor să capituleze: „Du-te băiatule acasă, şi aşteaptă liniştit să mori!“ M-am dus, dar n-am aşteptat liniştit: am hotărât să mă duc la fizică.

Am amintiri ferme: am mâzgălit hârtia examenului scris la matematică, pentru că mi s-a părut că o demonstraţie nu-i corectă, şi am aşteptat cu inima strânsă să mă dea afară din examen. Nu m-au dat! Apoi am învăţat să beau bere, şi m-am dus la toate filmele din Bucureşti. Eram avid să văd filme şi tocmai scăpasem de-acasă...

8. Evenimentele din august 1968: n-am fost nicăieri, nu m-au interesat: căpătasem un plus de maturitate politică şi ştiam pozitiv că porcii devin criminali când capătă osânză. Cum s-a şi văzut după aia...

9. Manifestaţia studenţilor din decembrie 1968: nimic, eram acasă, şi petreceam cu cârnaţii şi vinul!

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: aici e ceva neclar. Îmi amintesc cu certitudine traducerea lui Andrei Bacalu: „Un pas mic pentru om, un salt gigantic pentru omenire!“, dar momentul se leagă de televizorul din hall-ul blocului N de la Regie 2. Ce căutăm eu în iulie la cămin?! Mi-amintesc că eram cu ne’ Ion Chinciuşan, la poartă, ducându-ne spre camerele noastre, ca să ne pregătim să coborâm la televizor. Ne-am oprit pe la masa cu scrisori, unde unul de pe la geografie, mai bătrân, c-o moacă de bidon turtit, făcea comentarii asupra unei poze dintr-o revistă: „Et’te bă, ce moacă de bidon turtit are ăsta!“ Am izbucnit simultan în râs, şi ne-am depărtat repede, că ăla începuse să se uite cam suspect la noi... Ce căutăm eu la blocul N de la Regie 2 în iulie?

16. Sporturi practicate – urmărite la tv: n-am practicat, nu practic, nu urmăresc! Nu sunt un om social în sensul îndeobşte înţeles!

17. Cutremurul din 4 martie 1977: eram în casă. Copilul avea ceva scarlatină, cred. Am dat să mă reped, dar am căzut pe fotoliu. Am reuşit în fine, am învelit copilul în plapomă şi-am reuşit să ies pe uşă, în curte. Găinile cârâiau, câinii urlau...

18. Motto-ul tău în viaţă: cred că numai cei ce nu trăiesc au motto-uri, ca să-şi arate că-s vii! Eu mă mulţumesc cu ce am, şi-i suficient! Nu-i nevoie de motto: doar când scriu câte ceva am nevoie de unul, dar numai pentru a-l arăta altora şi a face paradă de erudiţie. Altfel nu!

19. Cernobâl – aprilie 1986: căram apă de la fântâna din vale, că ni se recomandase să nu bem apă de la canalizare. Stăteam la o coadă infernală, şi mă gândeam la apropierea dintre apa dată de Domnul şi untul la care făceam coadă nopţile...

20. Prima ţară străină vizitată: Cehoslovacia. Prima mare impresie a fost lumina. Noi trăiam în întunericul epocii de aur. Când avionul a intrat pe teritoriul României era beznă. La Otopeni era ca la priveghi!

21. Revoluția din 1989: eram acasă. Aveam, în sfârşit, apă caldă. Scuturasem jugul, şi ne relaxam, în timp ce noua generație de porci îşi făcea mendrele la televizor, iar soldații trăgeau cu bucurie: a fost de fapt unica şansă să folosească şi ei puşca, pentru că gloanțele se economiseau, ca orice produse ale epocii de aur... De altfel, puteau să şi împuşte pe cineva, cum s-a şi întâmplat... cu eroii... Guvernul revoluționar a aranjat lucrurile după aceea: a creat eroi, a vândut licențe de eroi, cum şade bine guvernelor revoluționare!
26. Întâmplare hazlie: niciuna!
27. Cum a evoluat România în 24 ani: normal! Un câştig imens pentru mine: am învățat, practic, că nu-i nimic nou în lumea omului! Dar avem un alt câştig imens, comun: putem numi porcul porc, indiferent de poziția socială pe care o ocupă! E un pas de liberare substanțial! Dar şi porcul a evoluat în consecință: una, că şoriciul s-a întărit, nu-i mai poate fi penetrat. Apoi a devenit mult mai deştept: inactivitatea socială, mascată de vânturarea generoasă a cuvântului democrație, căreia nimeni nu-i cunoaşte sensul, îi este scut sigur, sub care poate chiar să-şi frăgezească şoriciul spre finețuri!
28. Vis neîmplinit: toate! Doar de-aia-s vise!
29. Cum a fost la nunta ta? Frig! Şi ploua. Mâncare şi băutură din belşug, noi palizi şi livizi, privind bețivii care se încăieraseră, un iad!
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Era în întunericul epocii de aur. N-am avut de unde lua măcar o ciocolată ca să-i dau mamei livide, n-am avut de unde cumpăra un buchet de flori. Dar am avut noroc mare: spitalul era lângă noi, şi-avea şi lumină la maternitate, pentru a îndeplini direcțiile trasate în vederea înmulțirii!...

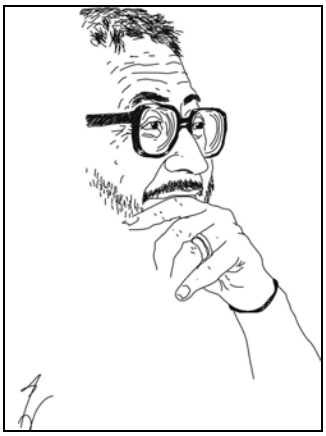
ADRIANA LIVIA MIHĂILESCU (ŞTEFĂNESCU)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: prima amintire, la vârsta de trei ani, este că am plecat singură de acasă la biserică, luând oliţa cu mine; am lăsat-o la intrare şi am privit înăuntru icoanele.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: balerină sau doctoriţă.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: rolul unui prinţ şi al unei ţigăncuşe.
4. Primul film văzut: un film cu Stan şi Bran şi am rupt scaunul sub mine de râs.
5. Prima carte citită: nu mai ştiu, dar am citit toate basmele şi poveştile la dispoziţie.
6. Ultima carte citită: *Il Gattopardo di Lampedusa* (exerciţiu în italiană).
7. Cărţile tale de căpătâi: *Călătoria în Italia* a lui Montaigne.
8. Comedia la care râzi mereu: *Some like it hot*.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Roma* de Fellini.
10. Ultimul film la care ai simţit că ai pierdut timpul: nu merg decât la filme testate şi recomandate de alţii.
11. Actorii – român şi străin – preferaţi: Vasiliu-Birlic, iar cel străin este Jack Lemmon.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: îmi pare rău, îmi plac grozav, dar le uit instantaneu.
13. Căutare recentă pe Google: calendarul ortodox.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 2 euro 30.
15. Vacanţa perfectă: să călătoresc prin Sicilia.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: este parcul castelului şi grădina botanică de alături (din Karlsruhe, Germania).
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: nu avem TV (asta e *chic*).
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: nu avem TV (deşi acum plătim taxa pentru el, pentru ca să poţi să-l vezi la calculator, dar nu ne uităm).
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: nu avem TV.
20. Cursul şi profesorul care ţi-a plăcut cel mai mult în facultate: Mecanica cuantică a lui Mihai Gavrilă şi cursul de chimie al doamnei Marta Stan.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: cel mai greu a fost cel de Cunoştinţe industriale, iar cel mai uşor a fost cel de Optică.
22. Momentul cel mai frumos din studenţie: întâlnirile noastre din ultimii ani.
23. Hobby-uri: ştiu să le spun celorlalţi ce trebuie să facă.

24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: m-ar încurca îngrozitor o insulă pustie, pentru că nu ştiu să fac nici foc.
25. Zodia ta: Berbecul, şi se caracterizează prin spirit de cercetare şi încăpățânare, ceea ce e adevărat sau fals depinzând de situație.
26. Serialul preferat la TV: nu avem TV.
27. Compozitorul preferat: Aznavour şi Gluck.
28. Pictorul preferat: Giotto.
29. Poezia preferată: *Luceafărul*.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: astăzi, pentru că doamnele au dus-o foarte greu în toate perioadele dinainte.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Roma.

RADU-ILARION MUNTEANU

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Tocmai am dezvoltat-o în primul capitol al cărții *Prequel:* urcam de-a buşilea scări interioare ale antepenultimei locuințe din orăşelul natal, comentând: tipa-lipa, tipa-lipa. Undeva între 1 ½ şi 2 ani.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Nu visam despre viitor. Singurele vise pe care mi le amintesc erau la limita coşmarului. Eram mereu înconjurat de ape în valuri. Abia la maturitate am realizat sursa viselor: un pod suspendat peste Jiu, numit în jargonul local *logohid* (provenit din maghiară), care sălta la traversare. Uneori, îl traversam când Jiul era umflat, valurile atingând aproape părțile cele mai joase ale scândurilor podului
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: La serbări. De sfârşit de an. Odată, rolul unui copac.
4. Primul film văzut: Nu-i mai țin minte titlul. Eroul avea să moară, fiind iradiat. Intenționat. De un duşman al lui. Aveam între 5 şi 6 ani. Înțelegeam ce înseamnă iradierea.
5. Prima carte citită: *Poeme eroice*, de Vasile Alecsandri. La 5 ani. Pe volumul ăla am învățat singur să citesc.
6. Ultima carte citită: De o vreme citesc greu şi rar. De fapt, doar recitesc. Ultima carte în primă lectură e una de film, a unui prieten, critic. În primăvara asta.
7. Cărțile tale de căpătâi: Prea multe ca să le înşir aici. Dar, hai să fac o selecție: proza scurtă a lui O. Henry şi a lui Saki, *Maestrul şi Margareta*, romanul lui Bulgakov, *Istoria Angliei* a lui Maurois, *Poemele luminii*, aforismele şi trilogiile lui Blaga, proza lui Radu Cosaşu, a lui Radu Țuculescu, a lui Bogdan Suceavă, Mircea Horia Simionescu, Saga galactică a lui Isaac Asimov, *Micul prinț* şi, neapărat, Creangă şi *Momentele* şi nuvelele lui Caragiale. Precis, am uitat o gramădă acum. Să nu uit *Duhul crizantemei* a lui Pu Sung-Ling şi câteva romane japoneze: Yasushi Inoue, Yukio Mishima, Yasunari Kawabata şi, mai ales, Haruki Murakami. A, da: *Veacul de singurătate* al lui Marquez, apoi Sabato, Vargas Llosa şi, o să râdeți, Leonida Neamțu. Unii dintre voi se aşteptau. La repezeală, din SciFi, Gérard Klein (*Seniorii războiului* şi o nuvelă, *Un cântec de piatră*), Poul Anderson (povestirile de chirurgie temporală şi, în primul rând, *Operațiunea haos*). Să nu uit cărțile lui George Gamow, mai ales *Treizeci de ani care au zguduit fizica*. La întâlnire, o să-mi mai amintesc. Mi-ar fi fost mai uşor să fac o listă a filmelor de căpătâi.
8. Comedia la care râzi mereu: Râd la orice e cu adevărat comic. Uneori, Felicia mă surprinde râzând la un film de acțiune. Cum poți să râzi când ăia se bat? Pentru că filmul e comedie, dar prefer comediile care citează, parodic sau nu. Gen Woody Allen.

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: De sărbatori nu revăd filme. Sărbătorile au în centru familia.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Am deja destulă exprerienţă încât să nu văd un film despre care anticipez că m-ar plicitisi.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Am mai mulți. Dacă regula jocului e să selectez doar unul, atunci regretatul Gheorghe Dinică şi Robert de Niro. Dacă e să dezvolt, atunci de ce să nu glumim, să ne jucăm: la fiecare vârstă am avut o listă de actrițe de care eram îndrăgostit. Ultima generație a îmbătrânit odată cu mine; cel mai recent amor cinematografic, cu şanse considerabile de a rămâne ultimul, e Leelee Sobieski.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Biografia mea.
13. Căutare recentă pe Google: Gaze de şist.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Nu ştiu. Ca pensionar, nu am nevoie.
15. Vacanța perfectă: Un tur de autocar prin mai multe țări. Din păcate, nu mă mai țin puterile. E posibil, chiar probabil, ca cel mai recent, turul nordic din 2011, al cărui jurnal l-am dedicat profesorului Gheorghe Victor, companion întâmplător de călătorie, să rămână ultimul.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Locuiesc în ghettoul Drumul Taberei. Nimic nu e interesant.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Nimic.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Nu zappez.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Niciunul nu e îndeajuns de trăznit. Nici al momentului, nici de când am văzut, prima dată, în casa unor rude bucureştene, în 1956, o emisiune tv.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Gavrilă, Mecanica cuantică şi Termodinamica, predată de regretatul Acad. Şerban Țițeica.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Fizica moleculară cu regretatul Bărbulescu, în anul I. E singura mea notă de 5. Eram în formă proastă. Cel de Istoria fizicii, cu Toma Vescan; de fapt nu uşor, ci savuros ca desfăşurare şi lesne de ținut minte. Cel mai greu, în valoare absolută, e greu de ales între 3: cel de chimie generală, cu Marta Stan, în prima sesiune a primului an, totodată, primul meu examen, cel de electricitate cu *tehaşul* (deşi făcusem cursul cu d-na Comănescu) în anul doi bis (în primul an doi, nu-l servisem) şi cel de mecanică teoretică semestrul 2, când am făcut cel puțin 3 subiecte pe lângă al meu, la cererea unor colegi a căror identitate n-o voi dezvălui.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Examenul de marxism cu profesorul I. Stroie, pe bune. Deoarece a fost distractiv. Acum văd că sugestia de a dezvolta capătă sens: după ce mă distrasem teribil nimerind în singura grupă cu care profesorul Stroie făcea şi seminarul, ceea ce-mi redase savoarea de a vorbi în public, pierdută după ce mă trezisem spontan cu ea în copilărie, am pariat cu proful că la examen voi trata subiectul printr-o singura frază. Am câştigat. Am uitat, evident, atât subiectul cât şi fraza.
23. Hobby-uri: Ştiu să fac oamenii să râdă. E un talent nativ. Nu e un hobby.

24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Un replicator ca în Star Trek. Altfel, cum aş avea ce mânca? Un sistem de comunicare audio-video şi o locuinţă convenabilă.
25. Zodia ta: Gemeni. Versatilitate, curiozitate, comunicare. Cota de adevăr e parţială la orice zodie. În particular, în cazul meu, gradul de verificare depăşeşte media. Pot spune că sunt un nativ destul de tipic.
26. Serialul preferat la TV: 2 versiuni de *Star Trek*: un prequel (*Enterprise*) şi un sequel (*Deep space 9*) fiecare are câte o actriţă atrăgătoare, Jolene Blalock, respectiv Nana Visitor, dacă întrebarea s-ar fi referit la serialele preferate, atunci, afară de *Quantum Leap* şi *Star Trek next generation*, afară de serialele cu acţiune în mediul militar, afară de anticele şi inegalabilele seriale englezeşti, de departe cel preferat este *Northern exposure*, tradus la noi *Medic în Alaska*. Nu numai de un humor ieşit din comun, dar iarăşi cu o actriţă atrăgătoare: Janine Turner.
27. Compozitorul preferat: Alexandru Mandi. Grigoraş Dinicu. Străini – prea mulţi. În multe genuri. Nu are sens să alegi între muzica medievală, cea preclasică, cea clasică, simfonică, operă, jazz, şansonetă, canzonetă, gospel (*negro spirituals*), country. Pot preciza limpede ce mă oripilează: rap, hip-hop şi manele. Dar şi muzica lălăită, repetitivă, obsedantă, care însoţeste aşa zisul spiritualism. Muzica arabo-orientală chiar mă enervează. Un loc important în panteonul meu muzical, fără a fi situat neapărat în top, dar savurat, e George Gershwin: un evreu rus care a inventat muzica americană cultă din folclorul negru. Cumva, Gershwin e în aceeaşi familie cu George Gamow şi Isaac Asimov.
28. Pictorul preferat: Ion Andreescu. Domenikos Theotokopoulis. Cunoscut, acesta din urmă, sub numele El Greco. Iarăşi doar ca să răspund strict în cadrul regulii jocului. Altfel, sunt mulţi. Deşi precizez fără echivoc, sunt incult în materie de artă plastică. Incult şi lipsit de educaţie. Mă raportez la arta plastică exclusiv instinctual.
29. Poezia preferată: *„Monada“*, de Liana Corciu. Iată textul:

1) „În fiecare piatră, e o stea.
În fiecare stea, o rădăcină castă
Păstrează albul cărămizii
Din nevăzuta catedrală.

2) Neauzită sună orga
În galaxii de molecule.
Aici nimeni nu moare
Şi-aici e niciunde.

3) Şi tot ce-a fost mai este încă
În rana verde a luminii
Şi cine-am fost, mai suntem încă:
Memorie-veşnic-a iubirii.

4) Neîntrupare suie-n trupuri,
În sânge suie universuri,
Muşcând adânc din inima de calcar
Ciobite şi amare giuvaeruri.

5) Şi nu mai ştim de când mai suntem,
Fiind mereu de dinainte.
Şi nu mai ştim dacă mai suntem
În ochii de metal ai lumii.

6) Suntem atunci imagine curată,
Călătorind pe-o rază materială.
Suntem chiar albul cărămizii
Din nevăzuta catedrală.“

(*Pronostic*, Cartea Românească,
Bucureşti, 1975)

30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Nu una anume. Ci să mă pot plimba unde/când vreau şi să-mi aleg statutul social. Într-un fel, am şi făcut-o, prin intermediul literaturii. De aia îl iubesc pe Poul Anderson.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Din cele vizitate – Tokyo. Nu departe: Lisabona şi Londra. Din cele nevizitate – hai să zic Poughkeepsie. Vă veți întreba dacă aşa ceva există. Da. E un orăşel în sudul statului New York, pe malul estic al unui fluviu care se varsă lângă insula Manhattan. Cumva, ar putea fi socotit unul din oraşele satelit ale New Yorkului.
http://www.youtube.com/watch_popup?v=lH55WnskIxA

Addendum-1
1. Temperament: Amestecat. Dominant sangvin.
2. Zăpada din 1954: În zona mea natală, n-a diferit de alte ierni. Dar am auzit vorbindu-se în familie de dezastrul din Bucureşti.
3. Moartea lui Stalin: Un singur lucru îmi amintesc: sora mamei mele, fie ambele odihnite, plângea. Iar eu mă miram în tăcere că reacția ei era pe dos față de cea aproape tăcută, dar simțită din restul familiei şi al mediului conex.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Cinstit? Eram antitalent la dans.
5. Prima defilare: Primele defilări m-au racolat târziu, deja în serviciu. Ce-mi amintesc e că-i fentam în fel şi chip.
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Am perceput-o cu sinceră tristețe. Mai ales pentru depărtarea progresivă de Moskova, culminând cu prelucrarea politică a declarației de partid în ce privea conflictul ruso-chinez. În aprilie ’64, când mă pregăteam să termin liceul. Avea şi o figură bonomă. De crimele lui am auzit mai târziu.
7. Cum ai ales Fizica: Cele mai multe alegeri ale mele – cu excepția întemeierii familiei – au fost bazate pe motive puerile, dar s-au dovedit singurele potrivite. La fizică, materia de admitere era cam jumătate din cea de la politehnică şi m-a scutit, practic, de efortul de pregătire.
8. Evenimentele din august 1968: Eram într-o cabană minusculă la Valea Uzului, cu doi prieteni pescari. Am tulit-o iute înapoi acasă şi am urmărit celebrul discurs a doua zi. Am relatat momentul într-una din cărți.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Oooo, multe amintiri! Un coleg cam zbanghiu a fost recunoscut de Cornel Pacoste după inimitabilii lui pantaloni în culorile lui A.C. Milan (*rosso-nerro*). Arestat, anchetat, exmatriculat, cu drept de repetare a anului după un stagiu în producție. Îl cunoaşteți, nu-l numesc. Facultatea noastră a fost singura din universitate care a refuzat să-l condamne şi i-a obligat pe activiştii de la sector să ne relateze. Asistentul Bunget, fie odihnit dacă nu mai e, ca secretar UTC pe facultate, a rămas inteligent în domeniul teoretic, a evitat s-o dea pe politică. Altfel, cine ştie, am fi luat cu toții drakku ştie ce sancțiune. Reacția unanimă a colegilor a fost mereu un motiv de mândrie pentru mine şi una din cele 273 motive pentru care socot alegerea facultății ca singura potrivită (vezi întrebarea 7).
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram în practică la institutul Petru Poni la Iaşi. N-am avut ocazia să vedem la tv, dar am discutat mult cu Puiu Păunică şi cu Mi’lcea Gheo’hdunescu.

11. Examenul de stat: Îmi lăsasem barbă. Cu o zi înainte m-am ras, din decență prost înțeleasă. Regretatul profesor Petrea m-a mustrat subtil şi discret: îți şedea bine, fraiere.
12. Banchetul de la sfârşitul facultății: împreună cu „Meme“ Logofătu ex. Georgescu şi încă doi colegi, am invitat o parte din profesori. M-a impresionat eleganța regretatului profesor Bărbulescu în a-şi exprima bucuria de a fi invitat.
13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Împreună cu regretatul Eugen l-am vizitat, la redacția revistei *Steaua*, pe regretatul scriitor preferat ambilor, Leonida Neamțu. Apoi, că am descoperit la barul Arizona măduvioare la grătar. Scumpe, dar delicioase. A, şi hazul că Nick Păsăreanu (na, că l-am devoalat!) a primit repartiția din partea aceluiaşi Cornel Pacoste, preşedinte de comisie. Ne-am amuzat că politrucul nu l-a recunoscut. Din păcate, barul Arizona nu mai există.
14. Primele impresii la locul de muncă: Descoperirea pe o masă de laborator a volumului *Vîscozimetria* de Max Solomon. Pe care îl ştiam ca autor de literatură SciFi. Exact 34 ani mai târziu, aveam să-i redactez şi să-i editez la LiterNet.ro ultima sa carte: *La 90*. După ce-l redescoperisem pe internet.
15. O amintire din perioada stagiului militar: Mi-ar trebui un volum întreg şi e efectiv greu de ales. Am relatat câteva prin cărți. Acum, poate două, conjugate. Eu mă aflam la media de vârsta a elevilor, 27. Locotenentul instructor era la media de vârsta a omologilor săi, 24. Primele sale cuvinte au fost: băieți, armata e uşoară... dacă ştii să te descurci. Şi a făcut un gest semnificativ cu palma. A doua zi, a exemplificat ideea. La prima lecție politică, a dat reglementar raportul colonelului lector: trei absenți. Cum habar n-avea care erau ăia a numit... pe cei trei elevi de lângă el. A funcționat. Apoi, în prima duminică, am fost scoşi din unitate la un meci al echipei locale. Un tăntălău, veterinar din Timişoara, s-a lăudat că „s-a certat cu Munteanu“. Locotenentul l-a privit lung. Mă, tare prost poți fi dacă n-ai înțeles că cu Munteanu nu te poți certa... dacă nu vrea el.
16. Sporturi practicate – urmărite la tv: În adolescență, fotbal şi atletism. Acu', din păcate, am un mare minus de mişcare. La tv, urmăresc exclusiv meciurile echipelor favorite: Inter Milano şi Steaua.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram în Sala Palatului, la un film. Tocmai exploda pe ecran o sondă când s-a declanşat.
18. Motto-ul tău în viață: Un vers din *Cidul* de Corneille: *à vaincre sans péril, on triomphe sans gloire*. E pe frontonul blogului meu.
19. Cernobâl – aprilie 1986: Destul de rău: zile libere de 1 Mai, la păscut cu cei trei copii, prin parcuri. Maximum în aer liber.
20. Prima țară străină vizitată: Jumătate de zi la Ruse, Bulgaria, într-o excursie, în '62, ca elev de liceu. Nicio impresie. Mai semnificativ, prima ieşire serioasă, o săptămână interacademică la Budapesta, în '81. Impresii amestecate, de la excepțional la umilitor.
21. Revoluția din 1989: Depinde ce înțelegem prin revoluție, adică, de când până când. Acasă şi la serviciu. Pe 22 am ajuns acasă cu câteva minute înainte de „Mircea, fă-te că lucrezi“ în studioul 4. Am vrut să plec la televiziune, ca tâmpitu'. Har cerului, familia nu m-a lăsat. M-am revanşat în primăvară, la Piața Universității.

22. Trecerea în noul mileniu: Am fost nevoit să cheltui cu răbdare multe resurse ca să-i lămuresc pe cei din jur că acesta începe la 1 ianuarie 2001. Şi discreta bucurie de a fi reuşit.
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Folosirea sateliților geostaționari în telecomunicații, lansată de Artur C. Clarke. Idee la a cărei implementare a şi activat. E adevărat, ideea fusese lansată, *in nuce*, de biologiul rus Ivan Efremov, în celebrul roman *Nebuloasa din Andromeda*. Dar fără a conştientiza explicit noțiunea de satelit geostaționar. Separat, m-a impresionat că aproape niciun scriitor n-a anticipat explicit internetul, ca sistem de protocoale soft. Deci, ca natură tehnică. Aşa, ca efect comunicațional... nu se pune.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Ca invenție *stricto sensu* – internetul. Ca descoperire ştiințifică – completarea hărții genomului. Mai bogată în consecințe decât teoria relativității, fisiunea şi fuziunea. La nivel de secolul XXI, sper că va fi tehnologia unui sistem energetic bazat pe o centură de sateliți geostaționari care să transmită în microunde – pentru care atmosfera e transparentă – energia foto-voltaică unor centrale terestre (fiecare satelit colector fiind plasat prin definiție la verticala receptorului), care s-o convertească în energie electrică de frecvență standard. La concurență, o tehnologie care să țină sub control orice proces oncogen.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Părere ambiguă. Pe de o parte, ar trebui să sperăm intrarea României în circuitul mare al cercetării *tout azimut*, pe de alta, aproape tot ce-i românesc se derulează imprevizibil şi atipic.
26. Întâmplare hazlie: Faptul că exist e hazliu ca atare. Punctual, întâmplarea că cele două componente ale prenumelui meu, neobişnuit de înrudite semantic, mi-au fost date de oameni lipsiți de orice cunoştințe în materie; de la o vârstă încoace interpretez logic întâmplarea asta ca un mesaj care mă obligă. Încă nu sunt 100% sigur la anume ce. Dar, deja ştiu că singurul meu talent e să fac, uneori, lumea să râdă. Ceea ce se brodeşte.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Previzibil. Românii trebuie să ocupe într-adevăr un loc aparte în istorie, prea sunt focarul atâtor procese distructive. Dar au şi geniul imprevizibilității, cum spuneam mai sus. Încă n-am atins, cred, nivelul de criză la care acest geniu să se manifeste. Şi nimeni nu cred să aibă habar cum.
28. Vis neîmplinit: Prea multe, ca să merite să le inventariez. „Tot ce se întâmplă, se întâmplă pentru că aşa trebuie“, spune un astrofizician. Dacă nu greşesc, Fred Hoyle. Reciproca e adevărată. Ce nu se întâmplă, nu trebuia să se întâmple. Cred într-o termodinamică ecologică a faptelor, în lumina uneia dintre exprimările aşa numitului principiu al 3-lea, în viziunea lui Ilya Prigogine.
29. Cum a fost la nunta ta? În niciun fel. N-am făcut cununie religioasă. În schimb, la cele ale fiicelor mele a fost excelent.
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Sentimentul e imposibil de descris în toate nuanțele şi esența lui. Oricum, cel mai important moment din existența mea.

Addendum-2
1. Florile preferate: *Amaryllis*. Singura perioadă din biografie în care nu m-a însoțit a fost căminul studențesc. În rest, din copilărie până azi. Indiferent când

anume e azi. E înrudită cu crinul (familia liliaceæ), stânjenelul (iridaceæ) şi toate plantele cu bulb. Ceapa (*alium cœpa*) şi usturoiul (*alium sativum*) *y compris*. Are frunze lanceolate, cerate, de forma unor săbii curbate. Înfloreşte periodic, de regulă o dată pe an, lansând o tijă vag cilindrică, din vârful căreia se desprind două sau patru flori. Culoarea lor majoritară e *coraille*. Dar îmi plac mai multe flori: de la delicatele frezii, la carnivorele orhidee...

2. Culorile preferate: *Tourquoise*. De la o anume vârstă încoace. Pentru procentul de cel mult 1/8 sânge de machidon, *ad libitum* una din culorile preferate ale ţiganului: roşu gălbior, roşu burducaliu, roşu cărămiziu, roşu roşu şi roşu şi mai roşu. Cum, nu ştiaţi bancul? Ei, bine, acum îl ştiţi. Posibil să am şi o proporţie nedeterminată de sânge de ţigan. Sigur n-am deloc *sânge vienez*.

3. Cum ai devenit pionier(ă): Cu permisiunea „comitetului“, sunt nevoit să modific întrebarea. Nu cum, ci când. Am petrecut la şcoală cel mult ½ din timpul aferent acesteia din primele 4 clase. În rest treceam de la o amigdalită la alta. Intersant e că frecvenţa şcolară ultraredusă n-a împiedicat clasarea constantă şi constant plicticoasă pe primul loc după note, dar a întârziat la limita decenţei primirea acoladei de pionier. Şi nu numai deoarece ratasem primele câteva serii festive de promovare politică. Pe semne, era mai important să fii făcut pionier decât să înveţi bine. Încă puţin şi aş fi teminat primul ciclu şcolar fără cravată roşie. Tot ce-mi amintesc despre momentul acoladei, e că mă plictiseam. Ceea ce nu m-a împiedicat să mă simt profund jignit când liderul natural al grupului de adulţi care gravita în jurul buricului meu (i-am dedicat un capitol într-una din cărţi) mi-a uns cravata cu muştar. Gest batjocoritor cu consecinţe interesante pe termen foarte lung. Care exced rostul chestionarului. Maică-mea, fie odihnită, purtase, la vârsta cuvenită, cravata verde de străjer.

4. Poreclă: Bravos naţiune, întrebarea asta mi-a plăcut. Numai una? Destule. Mi-am impus şi respectat o regulă: cum e inevitabil să porţi porecle, e preferabil să-i faci pe cei din jur să-ţi atribuie porecle de tine concepute.

După ce apăruse, prin ’60, prima ediţie a romanului *Unsprezece*, de Eugen Barbu, mi-am promovat porecla *Picioruş*. Era extrema stângă a echipei... Steaua, personajul colectiv al romanului din C., oraş dunărean, neprecizat. Am dus-o până la plecarea din cămin. Şi acum există în ghetoul Drumul Taberei cel puţin un fost coleg de cameră care aşa mă ştie. În armată i-am determinat pe colegi să mă poreclească *Tăticu’*. Prin repetarea insistentă a bucureştenismului în circulaţie atunci. Şi acum toate gagicile prietenului meu Radu Ţuculescu, angajat pe funcţie în primele zile de armată, mi se adresează cu Tăticu’. Şi chiar unii prieteni. A prins. rim (nu RIM, nu Rim!) nu e o poreclă, ci o siglă identitară, pe care am promovat-o de când cu internetul. Dar câteva persoane mi se adresează cu *bade*. Apelativ tot de mine indus.

5. Amintiri din liceu: Ohoo, ar umple un volum. De grosime peste medie. Unele le-am infiltrat în câteva cărţi. Cum am petrecut juma’ de liceu în orăşelul natal – acelaşi cu cel natal al lui Decebal – şi a doua jumătate în orăşelul moldav unde l-am şi terminat, voi rezuma mai jos două momente: primul de dinaintea liceului, al

doilea după... 50 de ani de la absolvirea lui. Pe vremea aia liceul, numit în limba de lemn a vremii, se numea şcoală medie mixtă. În orăşelul natal urma a se înfiinţa cu leatul meu. Proful de istorie, pe care-l poreclisem Ion Vodă cel Cumplit, un rutean maghiarizat, tocmai îmi dăduse un 2 la mişcarea muncitorească (la bac am driblat subiectul obligatoriu), când, în discretă campanie electorală pentru a fi numit directorul iminentului liceu (şoapta cât ciubota, ca s-audă şi cumătra), ceea ce nu i-a reuşit, m-a bătut protector pe umăr numărându-mă printre elevii cu care ar face el o clasă de liceu.

Pe 10 mai 2014, coincidenţă neîntâmplătoare, am sărbătorit jubileul (*stricto sensu!*) absolvirii. Am investit un procent nonneglijabil din pensie finanţării unui medalion de argint, concepţie şi proiect propriu, pe care i l-am înmânat oficial fostului coleg de clasă care a înregistrat cel mai longeviv mandat de primar din istoria tricentenară a orăşelului (întrebaţi-o pe Milica). Ocazie cu care am propus colegilor să-i acordăm titlul de coleg de onoare. O merită din plin. Dacă am măsura individul uman cu ce rămâne de pe urma lui, fostul nostru coleg ar fi la mare distanţă înaintea tuturor omologilor săi. Ce legătură are asta cu amintirea din ultimele două clase de liceu? Vă las să reflectaţi. Atunci nu era nici vedetă, nici ţăran, nici derbedeu. Ci doar un coleg cumsecade. Niciodată nu ştii la ce vârstă explodează omul...

6. Profesorul preferat în facultate: Grea întrebare. Şi nici cu prea mult sens. Pe un anume plan mi-au plăcut toţi, fără excepţie. Chiar unii dintre cei pe care nu i-am avut. De pildă Valer Novacu. De fapt îmi plăcea fie-sa, cu care intrasem împreună, în ’64, dar n-aveam nicio şansă, era fixată. Acuma serios, e greu să distingi între prestigiul şi şarmul academicianului Şerban Ţiţeica şi eleganţa rafinată a lui Gavrilă. Aţi observat cum seamănă somatic Liviu Giurgiu cu Ţiţeica, acum? Am avut respect pentru tehaşul şi simpatie pentru tehăşelul, reverenţă pentru Brătescu, admiraţie pentru Vrejoiu, afinitate pentru I. Stroie, căldură pentru Sorina Voinaroski, nu contează că-mi fusese doar asistentă, apreciere decentă pentru Doina Bunaciu, *idem* şi un sentiment cu totul special pentru Toma Vescan.

Două figuri merită referiri aparte. Ion C. Petrea, şeful disciplinei de fizica polimerilor din catedra de Fizică Moleculară, pe care-l notificasem conducător ştiinţific la lucrarea de diplomă şi nu-l deranjasem, descurcându-mă singur, îi fusese maică-mii profesor la liceul seral. Humor imanent… Apoi ultimul meu periplu european, în 2011, fu înnobilat de distinsa companie a lui Victor Gheorghe, căruia i-am dedicat jurnalul aferent. Dar, repet, mi-au plăcut toţi şi nu e niciunul care să-mi fi displăcut batăr olecuţă. Reverenţă tuturor!

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: Prima zi fusese marcată de menţionarea, în discursul rectorului, atunci academicianul Gheorghe Mihoc, a centenarului Universităţii Bucureşti şi de recomandarea cuiva pe care nu mi-l mai amintesc: bă, să vă intre în cap că voi nu sunteţi ingineri! Fu nevoie de multe zeci de ani pentru ca, în mediu preponderent umanist, în forumuri internautice, confruntat cu logica mai ciudată a acestora, să reînvăţ a respecta precizia gândirii inginereşti. Ultima? Încă n-a sosit!...

8. Cumpărături din primul salariu: Nimic. Abia mi-am putut onora datoriile contractate în primele 22 zile de serviciu. Mint cu neruşinare. Mi-a mai rămas cât să-mi duc zilele până pe 8 octombrie, cu zgârcenie şi pentru un pulover care mi-a dispărut mintenaş din dulapul metalic din vestiar. Vă amintiți că am debutat aproape cu toții în serviciu donând chipurile voluntar o zi din salariu sinistraților la inundațiile din zilele premergătoare susținerii lucrărilor de diplomă.
9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Cu un sentiment de mândrie *sui generis*. Bazată pe conştiința apartenenței la mai multe grupuri minoritare concentrice. Punctual, o urmăream pe Nadia de 2 ani şi-mi şopteam în barbă că o grămadă de români auzeau abia la Montreal de ea. Eram în Piatra Craiului, înarmat cu un mic radio cu tranzistori. De fapt, nu numai pe Nadia. Pe Iliuță Năstase, mai tânăr ca mine cu câteva săptămâni îl urmăream, grație regretatului Ioan Chirilă, de când era copil. Nadia şi Ilie Năstase sunt şi personaje de actualitate. Jenantul lent colonel chipurile acoperit care serveşte patria de la un penibil post TV s-a exprimat față de Nadia într-o manieră care ar incumba tuturor românilor să-i ceară scuze fostei campioane, iar generalului cu două stele care domina, în primii noştri ani de serviciu, tenisul mondial, i s-a refuzat avansarea simbolică în grad. Se ştie de ce. Sau nu?

Dar să revenim la Nadia. Pe linie paternă ea coboară din satul montan unde s-a născut bunica mea maternă. Iar primul ei mare antrenor, Karoly Bela, deşi născut în Cluj, a trăit în tinerețe în orăşelul meu natal şi a debutat în profesie – specializat în… schi şi rugby, la 6 km de acel orăşel. Tot în Vale… De Nadia mă leagă destule…
10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: Obicei şi nu prea, tradiție *sui generis*, impresionat – sigur. Cimitirul vesel de la Săpânța. … unde moartea şi-a pierdut sămânța… Vorbe citate de colonelul Gheorghe Turda, interpret de belcanto şi muzică populară, originar din comuna susnumită şi nepot de soră sau de frate al lui Stan Ioan Pătraş, creatorul cimitirului vesel.
11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: Pelerinajul zilnic al israelienilor la Zidul Plângerii.
12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: *Vîscozimetria*, de Max Solomon (căruia i-am editat o carte de ficțiune, lansată când împlinea 90 de ani, la Editura LiterNet.ro), *Fizica polimerilor*, de Ion C. Petrea, *Ultracentrifuga analitică*, de Zavodski Péter. *Chimia macromoleculelor* de Iudița Mureşan pentru capitolele de fizică, Un *Dicționar enciclopedic al personalităților din ştiințele agricole*, pentru specialiştii în protecția (medicina) plantelor, pentru ultimii 8 ani ca salariat şi cam tot ce se găsea în materie de chimie fizică în limba română pentru primii 28. A, şi *Termodinamica macromoleculelor* de Lucian Georgescu. Cu scuzele de rigoare că-l omisesem la profesori. Precis am uitat câteva de gen. Cred că şi o monografie despre RMN pe polimeri a unui rus.
13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Nicicum. Trofeul se numea atunci Cupa Campionilor Europeni, iar acum se numeşte Liga Campionilor (*Champions League*). Ca un suporter al echipei cu vechime de aproape 57 de ani,

28 de ani vechime la momentul unicei nopți de la Sevilla. Pentru Silvia: comentatorul TV a fost Coca-Cozma Teoharie. Care, uluit, lansase strigătul oximoronului perfect: Suntem finaliști! Am câștigat Cupa! Mulțumesc pentru băgare în seamă.

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Două. Propria conștiință. Și Inima. Despre care se susține, complet eronat, că ar lipsi la 1/12 dintre pământeni. Cei născuți sub același semn zodiacal.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Hm… depinde. Pentru cea exercitată în primii 28 de ani, cel mai interesant aspect e însuși faptul că există. Și că formează. Mental. Pentru ultimii 8, cel mai interesant aspect pe care l-am conștientizat e că lucrătorul, indiferent de nivel, în protecția (medicina) plantelor (de cultură sau/și spontane), face, de fapt, ecologie aplicată. *Stricto sensu*. De aici, descoperirea că medicina în general e un capitol de ecologie aplicată. Căci acționează la interfața dintre organism (uman, animal, plantă) și speciile patogene.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: Hm... pentru mine, întrebarea e tardivă. Mi-am schimbat-o de mai multe ori. În primii 28 de ani, ca cerșetor științific cel mult mediocru, am avut șansa de a-mi spori potențialul de reflecție și de a-mi lărgi incredibil perspectiva. Am devenit ce spuneam mai sus, lucrător, tot marginal, ca în institutul de chimie, în... ecologia aplicată. Plus jurnalist științific. Meserie al cărei limbaj e universal. Invariant la tranziția de la o disciplină la alta. Paralel *free lancer journalist*, editor de carte digitală, redactor de carte, reporter de teren. Astea ca voluntar, grație portalului LiterNet.ro. acuma practic cea mai grea meserie din lume: numa' șăd.

De fapt meseria mea de bază a fost mereu cea de pricinaș. Niciodată cârcotaș. Uneori – povestaș.

17. Cel mai bun prieten al tău: La întrebarea asta am răspuns aplicat într-un capitol din *Despre prietenie, despre bătrânețe*, Ed. Galaxia Gutebnerg, Târgu Lăpuș, 2008. Unde am demonstrat că funcția e eligibilă. Eugen s-a stins acum aproape 10 ani (în ideea că presupusul volum ar apărea în 2015), iar ilustratorul în grafică de peniță al unora dintre cărți m-a excomunicat a doua oară. Prima dată reversibil, cu... ia uite, fix 2 ani în urmă (azi e 10 decembrie). A doua oară în ultima lună. Precizând că sunt o secătură. Ceea ce m-a făcut să cresc în ochii mei. Vă dați seama pe cine socot responsabil de nenumărate astfel de divorțuri. Mi-a rămas Radu Țuculescu. Prietenul din orășelul natal, pe care-l poreclisem, apud tot românul lui Barbu, Gică Marafet, se află între cei dispăruți fără urmă, în urma grevelor din iulie 1977, de la Lupeni. Mai e un profesor universitar la Iași. Cu copiii mei am fost bun prieten cât erau mici. Acum conserv relații prudente cu ei. N-am garanția că voi apuca să mă împrietenesc cu nepotul meu, dar nici nu mă grăbesc. Deviza ardeleanului e *festina lente*.

18. Cum ai perceput mineriadele: Ca unul născut și crescut între mineri și momârlani.

19. Evenimente din țară și din lume care te-au impresionat plăcut: Nici un singur eveniment din ultima perioadă n-a fost de natură să mă impresioneze plăcut. Nu i-i bine la vaca noastră, vine tata cu pielea ei pe băț. Știți diferența dintre pesimist și optimist: primul spune: nu se poate mai rău; pe când al doilea: ba da! Tocmai asta

mă încurajează în încăpățânarea mea de a nu mă lasa contaminat de şirul divergent de epidemii mentale suprapuse.

20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: E momentul precis să renunț la originalitate şi s-o rog pe Silvia să-mi permită să aquiesez la răspunsurile ei.

21. Descoperirile din fizică: Grea întrebare. Afară de Wikipedia, am o carte cu premiile Nobel la fizică, am uitat până în ce an. Oricum nu foarte vechi ultimul an prins. 44 ani în urmă înseamnă până în ’70. Deci şi ’74. Mă impresionase foarte tare un articol din *Science et vie*, care vorbea de un Nobel pentru descoperirea structurilor bifazice, care mergeau până la limita naturală a păstrării proprietăților macroscopice. Subiect de chimie fizică, de fapt. Nu face parte din seria premiilor Nobel la fizică, iar pe cea de la chimie mi-a fost lene s-o parcurg pe net, când mi-am amintit. Când mi-am amintit? Păi în ’74 teoria fractalilor nu era capabilă să aprecieze că fenomenul iterativ al descoperirii structurilor bifazice e unul din obiectele ei punctuale. Teoria fractalilor nu e subiect de fizică. Dar asta m-a impresionat pe mine cel mai mult.

Ar mai fi realizările în materie de transmutație la rece. De care nu pot, însă, vorbi, deoarece am tot amânat să mă documentez. De căutat după numele Andrea Rossi. *A propos*, de curând am recitit cu mare plăcere cartea Ancăi Iordănescu, din ’82…

Revenind la Nobel, dintre subiectele ultimilor ani cel mai mult m-a impresionat cel din 2011. De fapt din astrofizică. Cu consecințe potențial devastatoare în cosmologie. Demonstrarea accelerării expansiunii universului.

22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: Răspuns aproape identic cu cel al Silviei. Uneori chiar scriu.

23. Cum ai devenit bunic (bunică): Am avut răbdare ca sentimentul să înmugurească natural, fără grabă. O face.

24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Depinde pentru cât timp. Dacă ar fi doar pentru o zi, l-aş grația, împotriva voinței lui, pe Gică Popescu, l-aş avansa în grad pe generalul cu două stele Ilie Năstase, aş retrage Steaua României acordată iresponsabil numitului Tokes László, aş revoca conducerea la vârf a noii poliții politice, *id est* DNA şi preşedinta ÎCCJ. Dacă aş beneficia de destul timp aş lansa cu toată energia o campanie de modificare din rădăcini a constituției în sensul republică parlamentară, cu preşedinte ales de parlament, cu atribuții strict onorifice şi m-aş strădui din răsputeri să se ajungă la referendum în sensul ăsta. Apoi mi-aş da, logic, demisia. Cu mândrie.

25. Modelul tău în viață: Nu modelul. N-am aşa ceva. *Un model* a devenit Isaac Asimov. Mai ales cu defectele lui. De Arhimede ar fi prezumțios să mă apropii. Dar un *alter ego* utopic al meu şi l-ar fi putut lua pe Arhimede. Dar cea mai mare admirație o am pentru Andrew Wiles.

26. Dacă ai câştiga la Loto: N-aş juca. Refuz a fi *gambler*. Dar, dacă mi-ar pica din cer o sumă imensă şi dacă ar fi suficientă (de la o sută-două de milioane de euro în sus) aş cumpăra Steaua de la Becali. Mă rog, de la Vasile Geambazi, pe ok

de la Becali. Gigi Becali. Mi-ar mai trebui destui bani să pot obține recurs în anulare la sentințe ale ÎCCJ, întâi de toate măgăria cu marca. I-aș trozni pe generalii din minister să le țiuie urechile 973 de ani. Și aș angaja cei mai meseriași funcționari de pe piața fotbalului european, păstrându-l pe Argăseală. Pentru mine – e de ajuns. Pentru familie și prieteni, le-aș aminti că asta-i utopie. Și-i iubesc îndeajuns să nu le doresc decât soluții realiste.

27. Persoana căreia i-ai da un premiu: În memoriam: seniorului Corneliu Coposu. Cumva implicit s-ar subînțelege că ar fi român. Și nu există, din perspectiva mea, niciun român în viață care să merite în mai mare măsură.

28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: S-o fi scris. *Biblia*. *Id est Tanach + Noul Testament.*

29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Când s-a născut primul copil, când i-am văzut numele celui de-al doilea pe lista celor intrați la mate și când s-a născut primul, deocamdată singurul nepot. Cele mai triste sunt prea multe…

30. Ce regreți cel mai mult: Nimic. Din principiu. Deși am făcut nenumărate greșeli și tâmpenii. Așa a fost să fie.

31. Cea mai mare realizare a ta: Mare, mică, mijlocie, neînsemnată… eu însumi.

32. Mesaj pentru nepoți: Încă nu l-am conceput. Fie nu-i grabă, fie nu mai apuc și atunci nu-i nicio pagubă. Provizoriu: să ia cu prudență și determinare controlul propriei dezvoltări, pe baze morale rezonabile, încât să se poată baza esențial pe ei înșiși.

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!

1. M-am săturat de: ticăloşie.

2. Nu mai vreau: să văd nemernicie.

3. Uit tot timpul: mai tot şi toate. Mai puțin cele de mai sus.

4. Cel mai des îmi impun: să nu mă mai las pradă otrăvii sentimentelor negative. Nu reușesc.

5. Mă fac că nu văd: destule.

6. Vreau să ştiu: cât mai multe şi cât mai mult.

7. Nu pot fără: să citesc seara înainte de culcare.

8. Sunt conştient că: *panta rhei.*

9. Nu pot să-mi iau gândul de la: ce cred că aș mai avea de făcut.

10. Am nevoie de: serenitate. N-am.

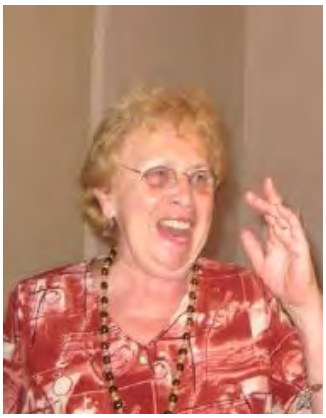
11. Care este principala ta trăsătura de caracter: totuși, răbdarea.

12. Care este slăbiciunea ta: multe. Mai ales insuficienta capacitate de autocontrol.

13. Ce admiri cel mai mult la un om: imunitatea mentală şi fermitatea caracterului. Plus simțul humorului.

14. Ce deteşti cel mai mult la un om: influențabilitatea la manipulare – consecință a unor tare native, colective, egal detestabile, anume complexul voievodal (sau al tătucului), tendința sicofantică şi lipsa de caracter. Plus lipsa de simț al humorului.

ANA ALEXANDRA MURTAZA (ERHAN)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Grădina curții în care am copilărit: se ofilise o floare din grădină şi nu înțelegeam de ce...
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: doctor sau profesoară pentru că mă speriau doctorii, iar, pe de altă parte, înțelesesem că nu pricep anumite convenții pe care alții le respectau şi, drept urmare, îmi era frică de şcoală...
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Ciubăr Vodă din *Despot Vodă*.
4. Primul film văzut: nu mai țin minte.
5. Prima carte citită: (fără cuvinte, doar după poze) *Capra cu trei iezi*, iar cu cuvinte, a fost *Traista cu poveşti*.
6. Ultima carte citită: *Clipe de viață*, de Cella Delavrancea (recitită).
7. Cărțile tale de căpătâi: *O scrisoare pierdută*.
8. Comedia la care râzi mereu: *Stan şi Bran*.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: nu este.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Toma Caragiu şi Leopoldina Bălănuță, iar cei străini sunt mulți, nimic special (Anthony Quinn, Giulietta Masina, Mastroiani etc.)
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: că exist.
13. Căutare recentă pe Google: O face Mircea!
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 3,50 lei, două călătorii (în Cluj).
15. Vacanța perfectă: drumeție la munte.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: str. Kogălniceanu din Cluj, (dar şi din Bucureşti!) pentru că am amintiri nebănuit de bine conservate, de parcă le ştiu dintotdeauna.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: românca cu ambulanța din Namibia.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: nu prea.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Mircea Badea (l-am văzut o singură dată după ce am venit la Cluj).
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica cu Profesorul Țițeica.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Mecanica cuantică, iar cel mai uşor a fost: Materialism dialectic (sau aşa ceva) cu I. Stroie.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: participarea la emoțiile grupei înainte şi la sfârşitul examenelor.

23. Hobby-uri: ştiu să mă prefac că nu înțeleg anumite convenții şi să trăiesc după placul inimii fiecare moment.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: *Biblia*, un cuțit şi un amnar.
25. Zodia ta: Scorpion spre Săgetător şi se caracterizează prin încăpățânare, rezistență şi o bucurie nebună de a trăi, ceea ce este adevarat (fals): habar n-am.
26. Serialul preferat la TV: nu există.
27. Compozitorul preferat: Alifantis şi, respectiv, Mozart.
28. Pictorul preferat: Tonitza.
29. Poezia preferată: *Luceafărul.*
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Acum.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Cluj!

Addendum-1
1. Temperament: Sangvinic şi melancolic-contemplativ.
2. Zăpada din 1954: O îngropare în puritatea zăpezii a oamenilor vii, calzi şi neglijabili la scara Universului.
3. Moartea lui Stalin: Nu-mi amintesc.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Tango şi vals.
5. Prima defilare: Era un puhoi de oameni, vântul bătea în drapele ca în pânzele corăbiilor, o muzică de fanfară ne cadența pasul şi pe drumul de întoarcere am mâncat o chiflă şi crenvurşti cu muştar.
6. Moartea lui Gheorghiu Dej: Am simțit groaza înlocuirii unui sistem de viață cu un altul necunoscut.
7. Cum ai ales Fizica: Am ales Fizica datorită Doamnei Marie Curie. După eşecul admiterii la Chimie am priceput importanța examenului scris. Oralul l-am dat cu dl. profesor Brătescu care m-a privit cu blândețe şi l-am apreciat fiindcă m-a lăsat să răspund în ritmul respirației şi al bătăilor inimii mele, în fericirea instalată vorbind ceva sigur (ştiință) cu un vocabular adecvat după imaginea înțelegerii creierului şi a sensibilității mele.
8. Evenimentele din august 1968: Eram în Bucureşti, singură (familia mea vizita Ada-Kaleh – o oază de Orient ce avea să se conserve prin imersiune, definitiv) şi pregăteam o restanță.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Am petrecut ajunul Crăciunului cu câțiva colegi de grupă căminişti, simțind la ei nevoia de a se afla în jurul unui brad verde.
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: În fața imaginilor comentate de Andrei Bacalu (pasul lui Icar...) am fost şocată de țopăiala stângace a unui tip nou de scafandru – al Oceanului Universal.
11. Examenul de stat: Amintire penibilă. L-am contrazis pe dl. profesor Berinde cu o inconştiență senină, că eu lucrasem cu alt tip de dozimetru decât acela pentru care mi se făcuse referatul.
12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Nu am fost.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Când am observat că nu sunt pe listele de cercetare, mi-am cumpărat „Mersul trenurilor“ ca să aleg un liceu teoretic cât mai aproape de București.
14. Primele impresii la locul de muncă: Urma să fiu capabilă să-mi apropii adolescenții de Fizică, fără ca să-i sperii, dar nici să-i las bezmetici într-un sistem de gândire cât de cât coerent.
16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Mi-a plăcut gimnastica, am practicat şi practic drumeția. La TV, urmăresc patinajul şi gimnastica de performanță.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Aşezam mocheta în holul apartamentului din Drumul Taberei şi m-a şocat că nu ajungeam podeaua, uimită de aşa o zgâlțâială nemaitrăită până atunci.
18. Motto-ul tău în viață: Şi mâine-i o zi.
19. Cernobâl – aprilie 1986: Am lăsat cozonacii de copt în grija soacrei mele şi am stat la o coadă imensă ca să iau iod pentru Ioana.
20. Prima țară străină vizitată: Franța. Atunci am descoperit o lume foarte colorată şi de o abundență care mi-a tăiat elanul de a alege un şampon.
21. Revoluția din 1989: Eram în tabără cu câțiva colegi, elevi de liceu plus Ioana.
22. Trecerea în noul mileniu: Nu-mi amintesc nimic.
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Submarinul.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Nu ştiu şi nu ştiu.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Nu-l cred.
26. Întâmplare hazlie: Cum m-am ales cu numele „doamna Einstein“ fiindcă am reparat şi recuperat un tricou al lui Mircea imprimat cu nonconformistul Einstein.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Ca la piață, lamentabil, sub orice critică.
28. Vis neîmplinit: Să urc în podişul Tibetului, să văd Sfânta Sofia şi Roma.

SOLANGE NAHMAN (GOLDSTEIN)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: la vârsta de trei ani este: grădinița.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: birjar... pentru că îmi plăcea să merg cu trăsura...
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: nu-mi amintesc.
4. Primul film văzut: au fost multe filme (*Frumoasele nopții, Mânăstirea din Parma, Război şi pace, Richard Inima de Leu...*).
5. Prima carte citită: Au fost mai multe – cred că *David Copperfield*, mi-a plăcut şi *Copiii căpitanului Grant.*
6. Ultima carte citită: *Noi. Fizicieni şi trecutul regăsit* (să nu se supere nimeni).
7. Cărțile tale de căpătâi: multe, dar cred că-mi place mult Eric Maria Remarque.
8. Comedia la care râzi mereu: *HAGASASIM* (căutătorii) – O fostă echipă satirică israeliană.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Vacanță la Roma* (cu Audrey Hepburn), *Pianistul* cu Al Pacino, *Război şi pace*.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Nu-mi amintesc numele.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Actorul român preferat este Beligan, iar cel străin este Richard Gere.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Trimit mai multe glume, toate sunt drăguțe:

1. Vamă, maşina unui arab e percheziționată în cele mai mici detalii până când, deja exasperat, vameşul găseşte o pungă cu praf alb. O desface tacticos în fața arabului, trage o limbă zemoasă prin conținut şi rânjind către arab, spune: „Cocaină? Cocaină?“, „Nu, antrax...!“
2. Ea către el: „Logodnicul lui Lili este mai tandru ca tine, îi spune mereu «perla mea»!“ „El este bijutier. Eu sunt ginecolog. Cum ai vrea să-ți spun?“
3. Un tip bate la poarta unei case. Un câine se ridică în două picioare şi-i spune: „Stăpânul nu e acasă!!“ Tipul leşină de spaimă. Când îşi revine, îl întreabă pe câine: „Păi, dacă eşti câine, de ce nu latri?“ „N-am vrut să te sperii!“
4. Să-i dea curaj pacientului, stomatologul îi oferă înainte de a-i scoate măseaua, câteva pahare de palincă, după care îl întreabă: „Ei, cum stăm acum? Avem curaj?“ „Ohoooo! Să îndrăznească cineva să se apropie de măseaua mea!“
5. Poliția a declarat că s-au găsit arme ascunse în spatele bibliotecii din Ferentari. Localnicii sunt în stare de şoc. Nu ştiau că în Ferentari există bibliotecă.
6. Dumnezeu a creat cerul şi pământul. Restul a fost fabricat în China.
7. Soțul, înainte de a pleca în delegație, se adresează nevestei: „Sper că în timpul absenței mele, nu mă vei înşela!“ „Fii liniştit dragă! Astfel de gânduri îmi vin numai când eşti lângă mine!“
8. Soția se machiază în fața oglinzii, pregătindu-se să plece undeva. Soțul: „Unde pleci?“ „La curse!“ „Păi, grăbeşte-te! Calul te-a sunat deja de două ori!“

9. O blondă îi spune unei prietene: „Ieri am fost la oftalmolog“. „Şi ce ți-a spus?“ – „Mi-a spus să învăț alfabetul“.

13. Căutare recentă pe Google: am căutat bilete şi hotel pentru Bucureşti.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 1$ (mai puțin pentru *Senior Citizen*).
15. Vacanța perfectă: Sănătate perfectă.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: complexul cultural (pentru că există cursuri de limbi străine, conferințe, teatru, concerte).
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: ştirile despre inundațiile din Austria, Cehia + războiul din Siria.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Istoria războiului din ’67 şi urmările lui pentru istoria Orientului – înființarea grupului de securitate a statului (Sabac).
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Mister Bean (cel mai comic).
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Mecanica cuantică.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Matematici Superioare cu Marinescu, iar cel mai uşor a fost cursul de franceză.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: cred că excursiile – excursia în Delta Dunării, excursia la Poiana Secuilor.
23. Hobby-uri: Nimic.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: n-aş pleca pe o insulă pustie.
25. Zodia ta: Leul şi se caracterizează prin sociabilitate, ceea ce este adevărat.
26. Serialul preferat la TV: nu urmăresc seriale.
27. Compozitorul preferat: Ceaikovski.
28. Pictorul preferat: Van Gogh.
29. Poezia preferată: Eminescu (*Luceafărul*) şi poezia *Lorelei* de Heinrich Heine.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Acum îmi place.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Tel Aviv (locuiesc la 15 km de Tel Aviv în oraşul Rishon le Zion).

MIHAELA NAUM

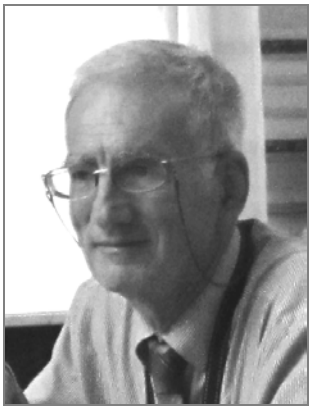
Un altfel de interviu

1. Prima amintire: prima mea amintire, la vârsta de trei-patru ani este: fericirea de a avea casa plină cu rude, pentru o lungă perioadă; abia mult mai târziu am aflat că doi fraţi ai mamei mele fuseseră arestaţi politic şi familiile lor fuseseră găzduite de noi (tata, din fericire, avea un serviciu bun ca inginer petrolist).
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: în copilărie visam, când voi fi mare, să fiu astronom pentru că mă fascinau stelele; ceva mai târziu mă visam rentier, citind toată ziua pe un fotoliu la soare şi mâncând cireşe (nu mi se păreau importante detalii ca: ai cui bani îi cheltuiam?!).
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: la toate serbările eu cântam la pian; a fost singura mea înclinaţie artistică (foarte importantă până pe la 14 ani, când mama m-a pus să aleg între a deveni „o întorcătoare de foi“ sau „cineva serios“– urmarea se cunoaşte).
4. Primul film văzut: primul film pe care l-am văzut la cinematograf, a fost *„Aida“* cu Sophia Loren şi m-a impresionat prin faptul că deja ascultasem muzica (tatăl meu era mare meloman) şi a fost formidabil să o şi „văd“ cântată (pe atunci nu ştiam nimic despre play-back).
5. Prima carte citită: *Căpitanul Fracasse* pe care sora mea (cu un an şi jumătate mai mică) m-a pus să i-o citesc de vreo patru ori – era condiţia să fie cuminte şi să mă lase liniştită să cânt la pian; deşi acest titlu m-a marcat prin plictiseală; s-ar putea totuşi ca prima carte citită de mine şi pentru mine să fi fost *Legendele Olimpului* de Alexandru Mitru, care mi s-a părut fascinantă.
6. Ultima carte citită: *Beliving the lie* de Elisabeth George (recunosc că sunt fan thrillere psihologice şi o prietenă mă aprovizionează cu cele mai recente apariţii).
7. Cărţile tale de căpătâi: *Să ucizi o pasăre cântătoare* de Harper Lee, *Harfa de iarbă* de Truman Capote, *Pavilionul canceroşilor* de Soljeniţîn (citită pe copie trasă la xerox, în anii „de aur“), *Cel mai iubit dintre pământeni* de Marin Preda, *Arta conversaţiei* de Ileana Vulpescu etc., etc. Să nu-l uit pe Dostoievski ale cărui cărţi m-au însoţit bună parte din adolescenţă.
8. Comedia la care râzi mereu: nu sunt un mare fan „gaguri“, aşa că Stan şi Bran, de exemplu, mă fac să zâmbesc doar. În schimb, comediile cu Bourvil sau Fernandel îmi smulgeau ceva hohote de râs.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: totuşi, *Isus din Nazareth*.
10. Ultimul film la care ai simţit că ai pierdut timpul: filmul de ieri de la PRO TV (din fericire, nu am pierdut nici timpul nici nu mi-am obosit ochii cu el) – titlul diferă de la zi la zi, dar calitatea este aceeaşi.

11. Actorii – român şi străin – preferaţi: Leopoldina Bălănuţă şi Ştefan Iordache, iar cei străini sunt Audrey Hepburn şi Anthony Hopkins.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: din păcate, nici nu ştiu să spun bancuri, nici nu ţin minte poanta, aşa că în acest domeniu sunt un dezastru.
13. Căutare recentă pe Google: ultimele ştiri ale zilei – recunosc că cele culturale au prioritate.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: habar nu am, fiind pensionară, călătoresc gratis (la suprafaţă) şi plătesc 15 lei o cartelă de 10 călătorii cu metroul.
15. Vacanţa perfectă: descoperiri (noi spectacole de operă pe scene mari sau nevăzute încă ale lumii, geografice sau chiar culinare); vizite (scurte) la membrii familiei care trăiesc în Belgia; încă nu am avut o vacanţă „statică“, de odihnă fizică, prefer odihna spirituală.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Ateneul Român, Opera Naţională şi teatrele din Bucureşti pentru că oferă de cele mai multe ori spectacole/evenimente pe care sunt dornică să le văd; sunt spectator fidel al transmisiilor *live* de la Metropolitan şi alte teatre mari din lume, care se transmit la Light Cinema şi la Băneasa Shopping Center.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: urmăresc frecvent canalul Mezzo care transmite zilnic un spectacol de operă; pe posturile TVR urmăresc emisiunea „Profesioniştii“ realizată de Eugenia Vodă; în rest, încerc să nu mă las antrenată de ştirile/comentariile politice de la RTV şi Realitatea TV şi aleg filme mai interesante (preferabil europene/asiatice) pe canalele HBO, CINEMAX, MGM.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: din lipsă de timp, nu zappez, ci mă uit la postul TV la care mi-am ales în prealabil ce vreau să văd.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Toader Paleologu, deoarece încearcă să acopere oportunismul specific românesc cu o brumă de parfum şi maniere boiereşti.
20. Cursul şi profesorul care ţi-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica (prof. Ţiţeica) şi Mecanica cuantică (prof. Gavrilă).
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Energii înalte şi particule elementare (prof. Mihul), iar cel mai uşor a fost Termodinamica.
22. Momentul cel mai frumos din studenţie: vacanţa de vară 1967, când am obţinut bilete studenţeşti în taberele Timiş şi Costineşti; a fost prima mea vacanţă „liberă“, fără restul familiei (exceptând sora mea, „boboacă“ care m-a şantajat până am luat-o cu mine „pe blat“).
23. Hobby-uri: să ascult muzică bună (de cele mai multe ori, nemişcată şi aproape pe nerespirate), să dau sfaturi (mai ales de „suflet“) şi... să laud mâncarea preparată de alţii.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: un CD player cu baterii, o casetă cu CD-urile preferate (cred că aş putea să mă limitez la vreo 30 de bucăţi) şi o damigeană de... PEPSI (LIGHT, desigur).

25. Zodia ta: sunt născută în zodia Fecioarei şi, într-adevăr, verbul care mă caracterizează este a analiza, a critica (din fericire, asta m-a ajutat în specialitatea mea de lucru: *nuclear safety*).
26. Serialul preferat la TV: am urmărit mai demult *„Forsyte Saga“*, *„Portretul unei doamne“*, *„Verdi“*, *„Wagner“*, chiar şi *„Pasărea spin“*. Acum... nimic (încă nu stau acasă; după aceea, mai vedem).
27. Compozitorul preferat: Bogardo şi Adamo (muzică uşoară), Verdi şi Bruckner (clasică).
28. Pictorul preferat: Aivazovski, Klimt, Kokoschka, plus impresioniştii.
29. Poezia preferată: *Annabel Lee* de Edgar Allen Poe.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: mi-ar fi plăcut să fiu războinic galez.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Buenos Aires este oraşul (dintre cele în care am fost) în care m-am simțit atât de liberă şi fără griji încât în 1994, tare mi-ar fi plăcut să locuiesc acolo. Acum cred că nu aş refuza un sătuc italian din Toscana.

VALENTIN IOAN REMUS NICULESCU (OPRIŞ)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: La patru-cinci ani: tatăl meu a intrat în cameră să ne vadă, stătea la uşă; curând a plecat în neant.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Îmi plăceau locomotivele cu aburi (Pacific), deci mecanic; ulterior, fizician.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Nu-mi amintesc.
4. Primul film văzut: *Mondo Cane*, de prezentare Mato Grosso şi natură.
5. Prima carte citită: *Unchiul Sam.*
6. Ultima carte citită: *Pècheur d'Islande* – Pierre Loti.
7. Cărțile tale de căpătâi: *Cartea de la San Michele, La brevisée du chemin.*
8. Comedia la care râzi mereu: Caragiale.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Diverse filme.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Am văzut multe, dar şi ele sunt interesante. Să vezi diversitatea umană.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Dina Cocea, George Motoi, Ingrid Bergman. Plecarea spre ceruri a actorului George Motoi (elev al liceului Caragiale) pe 4.03.2015 mi-a adus în memorie perioada 1955-57. Atunci, împreună cu Vlad Opriş, am fost în tabără CFR de la Eforie Sud (Vasile Roaită). Pe seară, după masă, în baracă, aşteptam cu nerăbdare povestirea viitorului actor despre doi fraţi care se luptau între ei, cu două vase. Nu se văzuseră de un car de ani. De fapt, ne dădea o lecţie despre familie şi întortocheatul drum al psihicului uman.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Le uit repede.
13. Căutare recentă pe Google: Spații Bergman.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 50 bani.
15. Vacanța perfectă: Să merg la munte în Munții Apuseni în satul strămoşilor mei ardeleni.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Muzeul satului, fiindcă reflectă o istorie milenară şi socială a țării.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Problematica gazelor de şist, partea ştiinţifică. O metodă de dezvoltare, care are probleme majore cu apa, încă nerezolvate. Aplicarea ei mai trebuie amânată – cercetată teoretic, conceptual şi experimental.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Un film american din Pensylvania legat de problemele practice de mediu (poluare), a aplicării fracturării hidraulice.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: În sensul bun al lucrurilor, actorul Dan Puric.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Cursul de Teoria Nucleului al Prof. Şerban Țițeica.

21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Electrodinamica, Mecanica.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Examenul luat cu nota 9 la Acad. Şerban Țițeica.
23. Hobby-uri: Să visez.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: O carte de supraviețuire, o poză cu mama şi o oglindă (semnalizare, căldură, medicină aplicată, chimie etc.).
25. Zodia ta: Gemeni – se caracterizează prin constanță, de fapt stabilitate în trepte. Ceea ce este adevărat pe porțiuni.
26. Serialul preferat la TV: Discovery ID, despre natura umană.
27. Compozitorul preferat: Temistocle Popa, Bécaud, Ciprian Porumbescu, Bach.
28. Pictorul preferat: Andreescu, Van Gogh.
29. Poezia preferată: *Sonet*, M. Eminescu.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Comuna primitivă.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Paris.

Addendum-1
1. Temperament: Liniştit.
2. Zăpada din 1954: În Bucureşti (198, Braziliei) am avut o coamă de deal, pe care m-am dat cu săniuța făcută de tata, la Câmpia Turzii.
3. Moartea lui Stalin: Familia mi-a spus şi am rămas cu senzația că se va schimba ceva.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Hora, tangoul şi cha-cha.
5. Prima defilare: Îmi amintesc că nu am participat, luxându-mi piciorul la ora de sport (basket) ținută de Dl. Profesor Cornel Morțun.
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Cu un an înainte, se desființase cota pentru copiii de intelectuali (20%), deci şanse de schimbare, dar, în acelaşi timp, rudelor mele din Apuseni li s-a impus colectivizarea şi au fost şantajați. Printre altele, introducerea electricității în locul lămpii cu petrol.
7. Cum ai ales Fizica: Am ales Fizica datorită unei evoluții în timp de la Aritmetică, la Matematică, la Chimia anorganică. Fratele Vlad Opriş voia Fizică. Profesoara de Chimie nu a explicat dedesubtul legăturilor covalente. De asemenea, am avut un curs de Fizică vechi în franceză de la Cernăuți şi am citit despre Enrico Fermi. Iar imboldul esențial a fost o discuție pe plajă la Mamaia cu Dl. Profesor (Acad.) Aurel Săndulescu.
8. Evenimentele din august 1968: Eram în Bucureşti şi am participat la miting – ce manipulare interesantă.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Am aflat că a fost ceva şi că un coleg a fost pedepsit.
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: În familie, toți am urmărit la TV alb-negru, cu sufletul la gură, deschiderea unei pagini de istorie în direct.
11. Examenul de stat: A fost un eveniment deosebit care îți deschidea uşa spre o nouă pajişte a cunoaşterii.

12. Banchetul de la sfârşitul facultăţii: Nu am participat, nu îmi aduc aminte de ce.

13. Repartiţia de la sfârşitul anului V: Am stat în cămin la Cluj, nu am reuşit să-mi văd rudele de la Dumbrava şi ştiam că nu o să-mi placă în învăţământ. Şi că voi încerca să mă reprofilez fără să renunţ de a progresa în direcţia cunoaşterii.

14. Primele impresii la locul de muncă: La Liceul din Hotarele nu mi-a plăcut, atunci gândindu-mă la alte idealuri.

15. O amintire din perioada stagiului militar: În armată, în 1973 la Timişoara (cazarma de pe vremea husarilor – Maria Tereza) aveam un căpitan care ne trata diferit faţă de trupă şi ştia ce este un fizician, rar lucru.

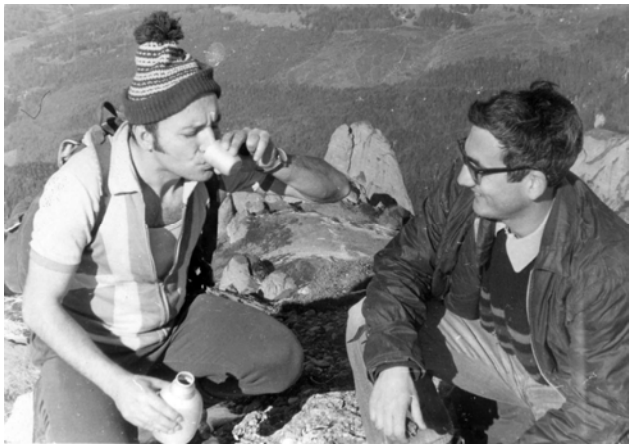
16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Am practicat: basket, tir, atletism, alpinism. Acum, nu mai pot din motive medicale, cel mult plimbări. La televizor, ocazional, urmăresc ski alpin, basket, patinaj artistic.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram acasă, la televizor, cu familia.

18. Motto-ul tău în viaţă: „domeniul A $\xleftrightarrow{vocabular}$ domeniul B“.

19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în Bucureşti şi la IFA (betatron).

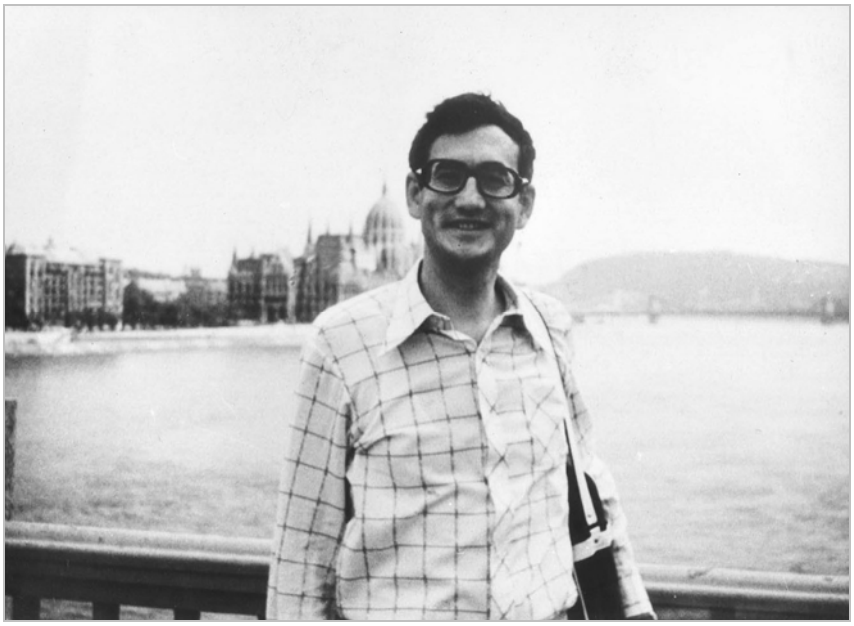

Împreună cu ing. D. Antonescu, la Vârful Ciucaş, noiembrie 1978 ↑

Ciucaş, noiembrie 1978 →

20. Prima țară străină vizitată: Bulgaria. Până la Varna, prin Albena şi capul Kaliakra. În 1983 am facut o excursie la Budapesta.
21. Revoluția din 1989: În Bucureşti, am scăpat să nu fiu împuşcat când mă duceam către Comitetul Central – începuse să se tragă.
22. Trecerea în noul mileniu: Nu m-a influențat în mod deosebit, fiind o bornă arbitrară – o bornă conceptuală.
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Nu citesc cărți SF, viața fiind cea mai bună carte de SF.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Reactorul nuclear. Tratarea cancerului.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Un proiect care va fi un pas înainte, dar nu cred că aceasta va fi direcția care va revoluționa Fizica etc., vezi motto-ul.

Budapesta, iunie 1983: podul Arpad, Dunărea, parlamentul

26. Întâmplare hazlie: Momentan nu-mi aduc aminte. De obicei, îmi vin în minte ulterior.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: România a început un proces de evoluție. Are câştiguri în sens pozitiv, dar este departe de standardele actuale de democrație. Este pe un drum sinuos şi abrupt.
28. Vis neîmplinit: Să fac în continuare cercetare şi ceva semnificativ în cunoaştere.
29. Cum a fost la nunta ta? A fost o nuntă în familie şi am aflat o stabilitate sufletească, fiind vorba de sentimente reale.

Căsătoria civilă (sector 1, Bucureşti): Valentin Opriş, Stanca Crişan (constructor Cluj, Politehnică)

Addendum-2

1. Florile preferate: Întrebarea îmi aduce în minte trăiri vechi şi recente din viață. Sunt multe flori. De exemplu, florile din curtea casei rudelor, grădinița din comuna Dumbrava – Cluj. Florile mi-au dat un imbold într-o dimineață să scriu poezia (din volumul II). Alte flori sălbatice de pe dealurile din jurul satului – alte trăiri. O altă categorie sunt cele din Bucegi, la care ajungi după un urcuş greu şi te apleci pentru a adulmeca o boare şi a interioriza o imagine cu culori vii date de petale gingaşe, care-ți creează senzația de măreție şi precaritate a vieții şi a naturii eterne.

2. Culorile preferate: O culoare este albastrul cerului şi nuanțele care se schimbă dinamic. Albastrul cerceilor familiei imperiale ruse din muzeul Almaznîi Fond - Kremlin, care îți aduc în memorie fastul din filmele văzute în liceu la cinematograf şi la televizor. O altă culoare este sângeriul stânjenelului de munte – Bucegi – monument al florei alpine. Iar galbenul holdelor de grâu, pictura lui Van Gogh cu furtuna din muzeul din Amsterdam. De fapt, fiecare culoare îți produce altă senzație şi trăire ce depinde şi de conjunctură. Se pare că am o slăbiciune pentru fetele cu ochi albaştri şi verzi.

3. Cum ai devenit pionier(ă): Nu prea îmi aduc aminte.

4. Poreclă: Filo. Am primit-o de la colegul caragialist doctor Dan Acaru – acum e la New York. Cred că mi s-a dat porecla prin clasa a V-a. Am aflat de la el şi de la colegi – Marica Solomon, arhitectă –, că eram considerat cam filozof.

5. Amintiri din liceu: Am multe amintiri. Evident unele din ele mi le aduc aminte cu diferite ocazii. În clasa a cincea stăteam în bancă între doi colegi, pus de dirigintă, profesoara Avramescu de biologie. Ajunsesem aşa de imperturbabil, că la

ore ei îşi dădeau ghionturi, iar eu eram atent la clasă. O altă amintire de la ora de sport. În pauză, doi colegi din altă clasă, luându-mă la mijloc, îşi pasau o căciuliță cu obstinație. Am avut răbdare şi apoi în vestiar i-am aplicat colegului gimnast o priză Nelson şi metodic i-am dat o corecție care a durat până ce a renunțat să mă mai şicaneze. Colegii de clasă solidari le-au spus celorlalți să nu intervină. Am crescut în ochii colegelor. Apoi m-am dus la dirigintă şi i-am relatat cele întâmplate. *No problem.* Într-o vară, am adus de la Dumbrava un iepure sălbatic din cei doi prinşi în mirişte în august. Cu această ocazie, la ora de biologie au văzut colegii un animal sălbatic, nu pe sticlă. Sunt foarte multe, poate o să avem ocazia şi altă dată.

6. Profesorul preferat în facultate: pentru mine, profesorul care cred că m-a influențat cel mai mult a fost Şerban Țițeica prin anvergura sa. Nu numai ştiințifică, ci şi prin cultura sa. Despre care, de-a lungul timpului, vezi noi fațete, adică ceea ce se numeşte intelectual. El era şi un om de munte cu realizări în marcarea potecilor – brânelor din Bucegi – împreună cu fratele Radu Țiteica, profesor de fizică la Petrol şi gaze, şi antrenat de marele alpinist Nicolae Baticu, de talie europeană. Mai sunt şi alți profesori preferați: Gavrilă, Săndulescu, Petraşcu, Mihu, Th. Ionescu şi profesorii de matematică.

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: În prima zi m-am împrietenit cu un coleg, care a intrat printre primii şi pe care apoi l-am pierdut pe drum. Cu el, la electricitate, sub conducerea unui asistent – Popescu – am frecat la electroliți, pentru un experiment care s-a terminat cu un fiasco experimental. Acest lucru m-a convins şi mai mult că nu am ce căuta la partea experimentală.

Ultima zi nu mi-o amintesc, probabil aşteptam ceea ce urma – repartiția de la Cluj. De fapt, o mare necunoscută, după care urma să păşim în viață şi nu ştiai ce-o fi, cum o fi. Urma să vezi ce ştii să faci şi de fapt ce vei realiza, după o perioadă de învățătură fundamentală. Acum începi să faci o parte din decont.

8. Cumpărături din primul salariu: Nu-mi aduc aminte. Se pare că nu a fost ceva special. În special am avut noroc că o perioadă de timp mi s-a permis salariul = bani de buzunar.

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: M-am bucurat. Ştiam de la Magda că ei, sportivii, o fac pentru a învinge, nu pentru glorie, nu politic, nu din patriotism. Ci este o competiție cu reguli în care învingi şi ai apoi sentimentul indescriptibil când eşti pe podium, indiferent de nivelul competiției.

10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: La căminul cultural din Dumbrava, duminica, orchestra cânta alternativ muzica populară românească şi maghiară. Pentru prima dată, am dansat la cele două muzici, iar rudele care aveau experiența Dictatului de la Viena mi-au făcut observație. Deci lucrurile greşite în viață lasă urme şi resentimente. Deci, greu de făcut reconcilierile. Deşi aveam direct, după bunic, urme, se pare că reuşisem prin educația de acasă, să surmontez acest handicap şi să trec mai departe spre europenism, viitor → UE.

11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: În 2006 la conferința de la Edinburgh – Scoția, la masa festivă, ne-au prezentat scoțienii, cu al lor Kilt, un spectacol plin de culoare.

12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: De fapt, nu am avut o carte sau cărți de fizică preferate. Dar ulterior, spre sfârșitul vieții, am descoperit cărți pe care le țin aproape: *Mecanica cuantică*, prof. Țițeica, *Fizica statistică*, Ecaterina Niculescu, colega Rodica Bena, *Mecanica* etc.
13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: M-am bucurat, dar m-a interesat mai mult, fiind şi spectator, câştigarea Cupei Europei la volei masculin – Sala Floreasca – Bucureşti.
14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: O primă copertă a tezei de doctorat în medicină – 1904 – Dr. Dumitru Târnoveanu (vezi volumul II). Nefiind doctor în fizică, probabil că m-a ambiționat să-mi pun în față ținte mai mari decât un doctorat.
15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Cel mai interesant fost şi actual aspect al profesiei – schimbarea de tematică care m-a dus în domeniul teoretic şi al programării pentru reacții fotonucleare, către matematică, îmbinarea fizică-programare. De fapt, abordarea domeniilor fizică-matematică şi matematică-fizică, cu aplicare şi în cultură, știință, cunoaştere umană.
În perioada noiembrie 1979 – februarie 1980 eram la Laboratorul de fizică teoretică de la IUCN Dubna, URSS, condus de profesorul Bogoliubov şi profesorul Soloviev. Îmi amintesc de profesorul Malov care răspundea de mine. În laborator am stat cu profesorul Dudek care mi-a spus că din temele de cercetare ajung aplicative cca. 10%. Cred că trebuie să găsim metode noi de accelerare a transferului de idei prin antrenarea tinerilor.
16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: De mâine dacă aş putea, şi oricum şi azi încerc să mă ocup de următorul lucru: *le défi de l'humanité c'est la creation du grand dictionaire de traduction entre les différentes domaines de la science et de la culture*.
17. Cel mai bun prieten al tău: Mai mulți. Un arheolog de la Muzeul de Istorie – Braşov – Ştefan Coşuleț, râşnovean şi inginer IT. Şerban Georgescu, coleg de grupă al fratelui Vlad Opriş.
18. Cum ai perceput mineriadele: Eram în trenul Paris – Bucureşti. Am văzut la Viena la televizor, acasă la colegul de laborator, fizician V. Gălățanu, imagini şi ştiri. Am fost şocat şi oripilat de o întoarcere în epoca primitivă condusă de conducătorul din acel moment – Iliescu.
19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: Am fost plăcut impresionat că am reuşit (o majoritate) să alegem un conducător neortodox, deci o şansă de revenire către normalitate. La Paris, în octombrie 2014, am fost la redeschiderea prezentărilor publice de la Collège de France, cu participare internațională cu tema: perioada 1914 şi după. De fapt, Primul Război Mondial şi prefacerile sociale, din știință, cultură, artă, a societății europene.
20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: *În țară*: avalanşa de dezvăluiri a putreziciunii morale a unor oameni politici etc. şi speranța de acțiune a justiției pentru asanarea în mare parte a vieții noastre. *În străinătate*: Atentatele de la Paris, care au dus la o escaladare a atacurilor asupra libertății de

expresie, care este chintesența dezvoltării umane. În orice caz, lipsa de acord, de religie, de cultură nu justifică utilizarea armelor.

21. Descoperirile din fizică: Cred că cele mai importante sunt generic cele care abordează granițele dintre micro-scara noastră – cosmos, adeverind diversitatea şi unitatea naturii. După mine, ceea ce a schimbat modul de abordare a fizicii este trecerea de la continuu la discret – Max Plank – cuantificare. Deci, o revenire la antichitate pe un alt plan filozofic.

22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: Nu prea beneficiez de a rămâne treaz. Cel mai bun somnifer este cititul unei cărți de matematică. Nu mai ai nevoie de niciun somnifer. E ca şi cum primeşti o măciucă în moalele capului.

23. Cum ai devenit bunic (bunică): De fapt, poți să fii bunic nu numai biologic, ci şi pe căi colaterale în familie, sau spiritual, şi să te bucuri când constați că un nepot/ nepoată, preia sau va prelua ceva din modul tău de acțiune şi gândire.

24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Aş milita să ne apucăm cu mic cu mare să învățăm de zor. Să se facă investiții în acest sens. Fiind concertul mondial al competiției între țări, cele care vor stăpâni cât mai multe secrete ale naturii vor avea un avantaj esențial în propăşire.

25. Modelul tău în viață: Am avut trei modele: bunica şi cele două mame (Veturia şi Magda). Bunica m-a preluat pe mine şi pe fratele meu. M-a învățat că dacă stai lângă o grămadă de aur, să nu iei dacă nu ți se dă. Un exemplu de corectitudine, perseverență şi bun simț. Magda m-a lămurit că performanța este esențială indiferent de domeniu. Veturia a fost un exemplu de intelectuală de clasă, de cultură şi o fină diplomată.

26. Dacă ai câştiga la Loto: Aş împărți banii în diferite coşuri. De la folosirea personală, donații - rude, în special nepoți, nepoate, pentru propăşirea spirituală şi materială a țării. Cât şi spre tineri, tinere care vor putea construi şcoli de cercetare.

27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Aş alege un sportiv care a dat un exemplu general valabil – memorabil. El a luptat perseverent până la capăt, chiar dacă i s-a defectat pagaia, pentru realizarea unui vis, într-o întrecere mondială: Pațaichin.

28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: Mi-aş dori să scriu o frescă a vieții mele şi a celor pe care i-am întâlnit, ca un crâmpei al societății noastre.

29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Cel mai fericit: când am fost la Dumbrava, la şcoală, în prima zi, cu traista cu cărți de gât, cu fratele, vărul şi verişoarele mele. Cel mai trist: când a murit bunica şi am realizat că a dispărut o stare sufletească.

30. Ce regreți cel mai mult: Regret că nu am reuşit să o înțeleg pe bunica, uneori fiind cam repezit şi nu i-am spus niciodată cât de mult o iubesc.

31. Cea mai mare realizare a ta: Cea mai mare realizare nu este ştiințifică, deşi importantă, ci cea de creare, de-a lungul timpului şi în prezent, a unor echipe ale renaşterii şi sper să continui şi cu tinerii.

32. Mesaj pentru nepoți: În viață trebuie să primeşti, dar şi să dai sub diferite forme, indiferent dacă eşti răsplătit sau nu.

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!
1. M-am săturat de: de minciuna de zi cu zi. N-am ce face.
2. Nu mai vreau: să fiu atât de diplomat.
3. Uit tot timpul: că totul are o durată finită.
4. Cel mai des îmi impun: să nu răspund repede.
5. Mă fac că nu văd: când sunt înjurat sau aud o gogomănie.
6. Vreau să ştiu: cauza lucrurilor.
7. Nu pot fără: să discut să aflu ceva nou.
8. Sunt conştient că: că nu se poate face totul.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: conjectura lui Riemann*, care pare de nerezolvat.
10. Am nevoie de: timp ca să încerc să rezolv câteva din țintele propuse în viață.
11. Principala ta trăsătura de caracter: o perseverență diabolică, în sensul de a rezolva, sper în sens bun.
12. Slăbiciunea ta: perseverența.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: o deschidere sufletească.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: minciuna sub diferite forme, deşi niciodată nu se poate realiza idealul.

** Ipoteza Riemann, formulată pentru prima oară de **Bernhard Riemann în 1859**, este una din cele mai celebre și mai importante probleme nerezolvate din matematică. A rămas o întrebare deschisă timp de aproape 150 de ani, deși rezolvarea ei a atras eforturile concentrate ale multor matematicieni.*

ION OPREA

Addendum-1

Un punct de vedere şi câteva destăinuiri

La început, am fost entuziasmat de interviu şi am încercat să mă țin de promisiune şi în cel mai scurt timp posibil să trimit răspunsurile. Dar când am trecut la fapte, situația s-a cam schimbat. La un moment dat, mai-mai să renunț la redacterea răspunsurilor. Nu că erau prea grele întrebările sau redactarea, dar întrebările, multe, dau posibilitatea dezvoltării răspunsurilor extrem de mult. Sunt convins că întrebările pot constitui capitolele unei cărți pe care fiecare dintre noi o poate scrie.

Trebuie să recunosc că am unele probleme cu memoria. Sunt momente în care îmi aduc aminte întâmplări şi fapte până la amănunte, ca şi cum acestea s-ar fi întâmplat cu câteva clipe în urmă. Dar sunt şi momente în care sunt complet blocat; nu-mi aduc aminte dacă am luat medicamentele sau nu, nu-mi aduc aminte nume des utilizate, sau altele.

Eram într-o zi la sapă în vie. Îmi venea câte o idee referitoare la răspunsul la o anumită întrebare şi până în casă uitam totul. S-a întâmplat de câteva ori în acea zi.

Alte deficiențe sunt gramatica, care îmi este deficitară, şi încă ceva care îmi lipseşte şi care mă îndepărtează de calitățile unui scriitor fie el şi începător. Talentul se naşte, dar dispare dacă nu îl cultivi.

Sora mea Maria începuse şcoala când eu aveam cinci ani. Cunoştea literele înainte de a merge la şcoală. Cât eram de mic, mă încumetam să ajung la nivelul ei, aşa că am învățat şi eu literele. Am şi mers cu ea la şcoală câteva săptămâni. Citeam pe Abecedar mai bine decât mulți colegi ai ei. Învățătorul a vorbit cu părinții mei şi nu m-au mai lăsat să merg la şcoală că sunt prea mic.

Nu-mi amintesc când am început să citesc prima carte, dar ştiu sigur că era *Spartacus* şi că în perioada sărbătorilor de iarnă, când eram în vacanță (eram în clasa a doua), am citit capitolul care descria moartea lui Spartacus. Citeam la lumina lămpii, agățată într-un cui bătut în perete şi stam „între-sobă“ (spațiul delimitat de o față a sobei şi doi pereți alăturați care făceau un unghi de nouăzeci de grade). Tata, care şedea în pat, sub lampă, citea şi el nu ştiu ce. Era trecut binişor de miezul nopții. Când am citit despre moartea eroului principal, m-a podidit un plâns în hohote. A încercat tata să mă liniştească, dar nu a reuşit. S-a trezit mama care nu prea se supăra din orice şi se răsteşte la noi: „după ce că consumați gazul (petrol lampant) vă mai faceți probleme şi vouă şi mie, iar tu Ionele de ce plângi aşa fără rost?“. „A murit Spartacus“. După răspunsul meu, mama mi-a demonstrat că şi mamele pot să bată. M-a ciupit aşa de tare, încât am

uitat de moartea lui Spartacus. Este singura dată când mama m-a făcut să sufăr fizic.

Spartacus şi micul incident m-au afectat ani buni; nu am mai citit literatură, excepție făcând cărțile recomandate la şcoală…

În text, acolo unde aveam mai multe de scris am pus mai multe puncte (…).

1. Temperament: Nu ştiu cine stabileşte tipul de temperament. Nu mi-am pus niciodată această problemă. La o simplă autoevaluare a caracterului meu, ținând cont de nişte jaloane găsite pe net, am considerat că tipul melancolic mi se potriveştre cel mai bine. Nu pot afirma 100% că acesta mă caracterizează complet. Am găsit unele elemente care mă îndrumau către alte tipuri de temperamente. Majoritatea însă au corespuns tipului melancolic.

2. Zăpada din 1954: A fost o amintire plăcută pentru copii. Tata făcuse pârtie pe lângă casă, la fântână, la şira de paie de grâu, coverga cu bețele de sorică (floarea soarelui) şi cocenii de porumb (combustibili de bază pentru încălzitul sobelor), la glugile de coceni şi căpițele de fân care asigurau hrana animalelor. Cred că prima dată a rezolvat accesul la grajdul animalelor, loc des vizitat de membrii familiei (părinții, bunica, sora mea şi eu).

Zăpada era îndepărtată total (până aproape de pământ) numai în jurul casei şi al obiectivelor. Până la fântână sunt 4 – 5 m, măsurați de la ieşirea din casă. La fântână erau făcute trepte pe care urcai până la nivelul zăpezii, care era deja întărită. De aici porneau „cărările“ către zonele enumerate. Puteai să urmezi cărarea de interes fără greutate. Cea mai interesantă era cărarea către poarta de la drum (de la uliță). Nu mai erau făcute scări lângă poartă. Gardul care avea înălțimea cam de aproape 1,7 m era total acoperit de zăpadă, nu se mai vedea.

Locul de casă are forma unui trapez, cu laturile paralele de aproape 100, respectiv 70 m. O latură neparalelă, cea de la drum, cu lungimea de 34 m, este aproape perpendiculară pe laturile paralele. Pe întregul perimetru creşteau salcâmi. Distanța între ei, cam de 7-8 m şi robustețea lor, făcea ca zăpada spulberată de vânt să capete forme ondulatorii, care la lumina zilei şi în special sub razele soarelui de iarnă, creau adevărate spectacole de lumini. Reflexia razelor soarelui în albul imaculat al zăpezii era aşa de puternică încât, după câteva clipe, ochii se făceau mici automat. Dacă te încumetai să rămâi cu ochii larg deschişi simțeai o durere destul de puternică. Pentru noi, ochelarii de soare nu erau inventați, singurul mijloc de protecție era dojeneala celor mari, care, autoritari ne interziceau ieşirea din casă când soarele era puternic.

Salcâmii erau foarte înalți, iar diametrul lor cred că depăşea 40 cm. Creşteau drepți, fără prea multe ramificații şi aveau o duritate mare. Se foloseau în construcții, la fasonarea grinzilor sau ca stâlpi de rezistență, caz în care se utiliza şi buturuga care era intodusă în pământ mai bine de un metru şi jumătate, asigurând astfel o rezistență sporită construcției. Erau aşa de grei, că trebuiau manipulați cu boii. Salcâmii erau o bogăție pentru proprietari. Aveam mulți, poate atâția câți trebuiau pentru construcția unei case mari. Se vindeau scump. Părinții țineau le ei ca la ochii din cap. Îi primiseră moştenire de la părinții mamei şi doreau să-i lase

moştenire la copii, adică mie şi surorii mele. Intră în datina locului moştenirea din tată în fiu a lucrurilor considerate valoroase. Pentru construirea casei noi folosiserăm salcâmii moşteniți de tata de la părinții lui.

De salcâmii dăruiți nouă, nu ne-am bucurat pe cât ar fi trebuit. În 1961, după câțiva ani de rezistență, am fost nevoiți să ne înscriem în colectiv pentru obținerea adeverinței impuse de vremurile acelea ca cerințe indiscutabile pentru urmarea studiilor. Era primăvara anului 1961. După săptămâni de pribegie a tatălui meu prin comunele vecine pe la rude, sau pe la locul unde aveam vița de vie şi prin alte locuri numai de el ştiute, a trebuit să facă pasul care ne-a afectat o lungă perioadă de timp.

La noi în casă veniseră de multe ori „echipele de lămurire“, dar în absența tatălui nu a fost semnată cererea de înscriere în colectiv „de bună voie şi nesilit de nimeni“. Când venea tata acasă, noaptea, să nu fie văzut de „ochii vigilenți“, ne povestea de tot felul de metode de intimidare folosite de „echipele de lămurire“…

Nu ştiu cum, dar despre rezistența familiei se ştia şi la şcoală. Într-una din zile, în primăvara anului 1961, diriginta şi profesoara mea de matematică, D-na Bădăuță Elena, a venit acasă la noi şi i-a spus mamei „țață Catirino, spune-i lui nea Lixandru să vină acasă şi să se înscrie în colectiv. Sfatul Popular nu o să-i dea băiatului adeverință pentru înscrierea la liceu. Este băiat bun la şcoală, învață bine, este deştept. Ar fi mare păcat ca el să nu meargă mai departe“.

Peste câteva zile, când tata a venit acasă, mama, cu inima frântă şi ochii plini de lacrimi, i-a povestit despre întâlnirea cu diriginta şi profesoara mea de matemetică. Au căzut de acord să ne înscriem la colectiv. A discutat cu oamenii mai înstăriți din comună şi au făcut cerere de înființare, în comună, a unui nou colectiv… S-a aprobat. Au înființat Cooperativa Agricolă de Producție (CAP) „1 Mai“. S-au înscris multe familii. Au ales, cinstit, ca preşedinte pe nea Petre al Nichii. Om bun, citit şi priceput la treburile obştei. A stat ca preşedinte unul sau doi ani. Pământul se muncea bine, oamenii erau harnici, producțiile agricole erau mari. Se foloseau tractoare pentru munca pământului. Tractorişții erau conştiincioşi, făceau treburile cum se cuvine. Nu era introdusă munca cu normă.

Produsele primite erau îndestulătoare, oamenii erau mulțumiți. Dar,… la puțin timp de la înființare, a venit ordin „de sus“ ca CAP „1 Mai“ să se unească cu cel înființat cu mulți ani în urmă. Diferența între cele două CAP-uri era mare: baza materială a CAP „1 Mai“ era puternică, avea cam tot ce trebuia în agricultură pentru munca pământului, pământ era destul, oamenii erau mai conştiincioşi şi mai harnici. CAP-ul înființat cu mulți ani în urmă era mult mai sărac. Ordinul nu s-a discutat. A avut loc unificarea celor două CAP-uri. Apoi a urmat dezastrul.

După ce părinții s-au înscris în CAP am primit adeverința cu pricina, m-am înscris la liceul din Roşiorii de Vede, am luat examenul cu media peste 8,50.

În vara aceluiaşi an 1961, cam jumătate din salcâmii noştri au fost tăiați şi folosiți la construcțiile colectivului. Câtă durere, câte lacrimi. Ne-au fost luate din animale, căruță, plug, prăşitoare, rariță şi tot ce foloseau ai mei la munca câmpului.

Nu am primit nimic în schimb. Singura alinare am fost eu. Luasem admiterea la liceu. Cu timpul a trecut durerea, oamenii s-au obişnuit cu situaţia.

În iarna cu pricina, de cum se ieşea în drum, se vedeau rândurile de salcâmi, parcă toţi puşi de aceiaşi mână, erau bine aliniaţi, de la un capăt la celălalt al uliţei, de o parte şi de alta a ei.

Fiecare consătean tasa zăpada în dreptul curţii sale, circulaţia oamenilor se făcea fără problme. Cred că animalele nu mai circulau, sau cel puţin nu îmi aduc aminte. Nemaivăzându-se gardul, mergeam pe „cărările“ făcute, sau ne ghidam după acei minunaţi salcâmi.

Cu o iarnă în urmă, tata rugase pe un tâmplar din comună să ne facă o sanie. O făcuse, tot din salcâm. Nu avea niciun cui de metal bătut la îmbinări. Era mare, ne dădeam cu ea deodată 2-3 copii. În serile lungi de iarnă, mergeam la bunici, părinţii tatălui meu, cu această sanie în care eu şi sora ne bucuram de peisajul feeric. Sania era trasă de tata. Deşi era seară, în nopţile cu lună, reflexia luminii era aşa de mare încât aveam impresia că este încă zi. Despre cum petreceam la bunici – trăiau pe atunci – voi povesti cu altă ocazie…

Iarna a fost lungă. Un „vecin“ de-al nostru, cioban de meserie, avea foarte multe oi. Curţile noastre se aflau la o distanţă mică, maxim 40 m. Casa lui era aşezată cu faţa spre poiană, spre câmp şi destul de aproape de gard. Lângă casă, avea saivanul oilor. Într-o noapte, o haită de lupi a intrat în saivan şi a făcut prăpăd. Au mâncat ce au mâncat, apoi multe oi le-au omorât. Intrase spaima în consăteni, în special în cei care locuiau la marginea satului.

De la casa noastră până la poiană mai era un rând de case. Dar asta nu făcea să ne dispară neliniştea. Tata, pe lângă câinele nostru Gică (cred că era un ciobănesc german), împrumutase de la o soră de a lui care locuia în centrul comunei, un alt câine, mare, puternic, care mai fusese în slujba noastră la păzitul pepenilor. Câinii făceau echipă bună. Erau bine hrăniţi şi îngrijiţi. Le făcusem culcuş în lăsătoarea de la intrarea în grajdul animalelor. Nu am fost atacaţi de nicio jivină.

Primăvara când s-a topit zăpada, au fost inundaţii ca niciodată. Râul Burdea, care trece prin mijlocul comunei, a devenit foarte periculos. Debitul s-a mărit neînchipuit de mult. Au fost smulşi copaci din rădăcină, care împreună cu gheaţa au blocat curgerea apei la podul de cale ferată care traversa Burdea. A fost nevoie de intervenţia armatei pentru îndepărtarea copacilor şi sfărâmarea gheţii, prin dinamitare. Au fost salvaţi mulţi consăteni de la înec. Se putea circula numai cu bărcile. Multe case din vale au fost distruse.

3. Moartea lui Stalin: Da, îmi amintesc despre moartea lui Stalin. A venit tata acasă, cred că lucra pe la Sfatul Popular al comunei Beuca. Ne-a povestit cum rusnacul, care locuia în comună şi se ocupa de preluarea cotelor şi de urmărirea treburilor locuitorilor comunei, a strâns la şcoală, într-o sală de clasă, angajaţii primăriei şi un număr de localnici, cărora le-a povestit despre moartea lui Stalin. Se crease o stare de tensiune nedefinită. Localnicii se bucurau fără a se exterioriza, feţele rămânându-le crispate şi parcă schimonosite de o forţă nevăzută. La un

moment dat, rusul a început să plângă şi să se jelească, bolborosind ceva nedesluşit.

Participanţii la întâlnire erau complet derutaţi. Nu ştiau ce să facă. La un moment dat, l-a apucat plânsul şi pe preşedintele Consiliului Popular care, după câteva clipe a început să răcnească ca un apucat, „a murit tătucul; ce, voi vă bucuraţi? De ce nu plângeţi?“ Parcă la comandă, toată suflarea a început să plângă de credeai că sosise sfârşitul lumii. După un timp, ajunseseră în comună şi reprezentanţii raionalei de partid şi ai UTM. A fost jale. Cei „mari“ de la partid şi UTM au luat cuvântul preamărindu-l pe Tătucu.

— Asta a fost Catrino, a zis tata.

— Auzi Lixandre? Mai dăm cote?

Fără a şti ce să răspundă, tata s-a retras într-un loc din bucătărie aşteptând parcă ceva de undeva. Mama mai avea o speranţă şi fără a sta prea mult pe gânduri a zis uşurată: „Dă-l iacucui, lasă-l să se ducă, poate scăpăm de rusnacul ăsta de pe aici şi nu o să mai dăm cote şi atâtea alte dări“.

Eu şi sora mea am fost martorii discuţiei dintre părinţi. Nu realizam mare lucru, nu ştiam cine era Stalin. Dar îmi amintesc că, cu un an şi ceva înainte, când stam cu mama şi sora mea pe prispa casei şi tot treceau avioanele cu reacţie pe deasupra comunei, mama a zis ceva de genul: „ăştia sunt americanii, vin să ne scape de Stalin, de ruşi“. Abia după mai bine de un an am realizat că acest Stalin era o fiinţă rea, nedorită.

La Balaci, comună aflată cam la 10 km de Beuca, pe la vreo 2-3 km de gară, spre Siliştea Gumeşti, se construise un aeroport militar. Zilnic se făceau antrenamente cu avioanele cu reacţie din dotare, care făceu nişte zgomote asurzitoare, semănând groaza printre locuitorii satelor aflate în apropierea aeroportului.

Despre moartea lui Stalin şi întâmplările caraghioase din sala de clasă, s-a aflat imediat în comună. Mult timp beucenii au vorbit (în derâdere) despre cele petrecute.

4. Ce dansuri ţi-au plăcut: Lecţii de dans cu specialişti nu am luat niciodată. În familie, am învăţat că trebuie să fim buni români. Pentru asta, părinţii ne povăţuiau să învăţăm carte, să ştim istoria neamului, să ştim să cântăm şi să dansăm. Mai târziu, mi-am dat seama că un bun român trebuie să ştie limba română, istoria neamului, geografia ţării. Cred că nu voi uita niciodată vorbele mamei: „vorbeşte precum ţi-e vorba şi poartă-te cum ţi-este portul; eşti fiu al acestui neam şi să nu uiţi de el niciodată“. Nu ştiu cât de mult am reuşit să respect aceste poveţe.

La întâlnirile de la bunici, participam şi noi, verişorii. Din jocurile noastre, ale copilăriei, nu lipseau jocurile populare (Hora Mare, Nunească, Bugeacul, Geamparalele Dobrogene, Sârba ca pe la noi) şi renumitul tangou. Dintre toţi verişorii, cea mai apropiată mie, era Leana. Este cu 9 ani mai mare decât mine. Avea un talent deosebit la jocuri. Ea a fost aceea care mi-a dezmorţit picioarele şi m-a învăţat mulţi paşi de joc şi de dans. Asta se întâmpla înainte de a fi luat la şcoală.

Nu eram atât de talentat, dar cam prin clasa a II-a, când s-au selectat copii pentru echipa de dans a şcolii, am fost şi eu ales. Eram destul de bunişor, printre primii din echipa de dans. Bebe, colegul meu de leagăn de pe vremea când ziceam doar „mama“ şi „tata“ şi ne băgam degetele în ochi unul la celălalt, avea un talent ieşit din comun. Mişcările lui pline de grație, încântau ochii celui mai pretențios critic de specialitate.

Muzica populară am îndrăgit-o de la părinți. Amândoi cântau frumos. Mama avea o voce de aur. Tata la fel, remarcându-se în special la întâlnirile de familie.

Unchiul Teiu, fratele lui bâtu Călin (bunicul meu din partea tatălui), cânta şi pe la nunți, bineînțeles la rugămintea rudelor. Cred că Floarea Calotă, verişoara mea de gradul doi, nepoata unchiului Teiu, pe el îl moşteneşte.

La horă, intram în joc ori de câte ori se ivea ocazia. La căminul cultural, nou construit în comună, vedeam multe spectacole cu renumiți interpreți de muzică, în special populară. Periodic, aici se organizau reuniuni tovărăşeşti sau baluri unde se juca şi se dansa. Muzica era de prin partea locului. Orchestrele conțineau, în general, vioară, acordeon, cobză şi uneori țambal sau contrabas.

Eram participant activ la majoritatea manifestărilor culturale. Mergeam împreună cu sora mea, mai mare cu doi ani decât mine. Reuniunile şi balurile se prelungeau până noaptea târziu. Părinții ne impuneau o singură condiție: să nu întârziem mai mult de ora fixată, că altfel nu mai pupam învoire. Tata îmi da ceasul lui de buzunar şi eram răspunzător de respectarea orei impuse.

Dansul l-am simțit, în adevărata lui valoare, cu mulți ani mai târziu. Am ceva pus deoparte, undeva într-un loc special, amintirile referitoare la acest minunat dans numit tangou; este vorba de „Tangoul de demult“, nu bâțâielile din zilele de azi. De multe ori dansasem tangou, dar de prin clasa a IX-a sau a X-a, tangoul a însemnat mult mai mult decât mişcarea picioarelor în ritmul muzicii. Apropierea partenerilor dă prilejul corpurilor să comunice între ele sincer, direct, fără distorsiuni, fără ocolişuri. Permite inimilor să-şi vorbească prin privirile care de multe ori se intersectează, te fac să tresari, să te îmbujorezi.

Dacă ai puterea să priveşti mai mult de câteva fracțiuni de secundă partenerul, îți dai seama că ochii acestuia se măresc, devin mai strălucitori, mai expresivi, încearcă să-ți comunice ceva. Creierul parcă nu mai există, sau este mult diminuat, nu mai este în stare să transmită coardelor vocale decât rupturi de fraze tremurânde. De multe ori, fără să-ți dai seama, mâinile intră într-un joc anume, se încordează şi apoi se relaxează. Este acea strângere de mâini care exprimă o mulțumire sufletească, bucuria de viață, bucuria că ai lângă tine pe cineva cu care ai putea să încerci să visezi, să priveşti în viitor. Acesta este primul pas. Dacă simți răspunsul partenerului prin aceleaşi gesturi, atunci totul se amplifică. Dacă nu vezi partenera mai mult timp, îți aduci aminte de ea şi doreşti s-o vezi din ce în ce mai des. Şi uite aşa, din aproape în aproape, se aşează în inima şi mintea ta, şi o porți cu tine pretutindeni. Eşti convins că versurile „Mi-e dor de ochii tăi frumoşi, Scânteietori ca soarele de mai“ au fost scrise doar pentru tine...

Tot tangoul este şi acela care dă posibilitatea exprimării elegante a refuzului, din diverse motive, sau „mai încearcă, să mă mai gândesc“.

Cred că toți am trecut prin așa ceva.

5. Prima defilare: Nu am participat la defilări. Îmi aduc aminte, pe vremea când lucram pe Platforma Măgurele, la Institutul de Tehnologii Nucleare (ITN), cam prin anii ’73 sau ’74, am fost duşi cu maşinile IFA undeva în apropiere de Casa Scânteii, pentru a întâmpina o delegație de partid şi de stat sosită în vizită în țara noastră.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Ca elev în ultimul an de liceu, preocupat cu pregătirile la materiile care făceau obiectul examenului de bacalaureat, nu prea îmi sta gândul la altceva.

În seara unei zile, aveam organizată în cadrul liceului, o seară dansantă. Au venit fetele frumos îmbrăcate, cu ciorapi transparenți sau de culoarea pielii, cu părul frumos aranjat, gata de a-ți oferi un dans tineresc. Noi băieții, eram la costum, cămaşă albă şi cravată, cu pantofii frumos lustruiți şi părul tuns scurt, tinereşte.

Aşteptam să înceapă să cânte orchestra, să ne apucăm să dansăm. Evenimentul urma să se desfăşoare în curtea liceului în partea opusă străzii, în spatele liceului, pentru a fi feriți de privirile trecătorilor. A venit direcorul şi ne-a comunicat întreruperea actvității programate din motive obiective: a murit Gheorghe Gheorghiu-Dej. Am ținut un moment de reculegere şi am plecat acasă. Asta a fost totul, a murit Gheorghiu-Dej şi gata.

Se vorbea, pe ici pe acolo, că ar fi fost omorât de ruşi. Pe la începutul anului 1965 Gheoghiu-Dej participase la o întrunire a conducătorilor de partid şi de stat ai țărilor participante la Tratatul de la Varşovia. Întrunirea s-a ținut la Varşovia. Sub scaunul pe care şedea Gheoghiu-Dej se montase o sursă radioactivă de intensitate mare (zic eu acum, beta). Dar, dacă ar fi fost aşa, ar fi trebuit să apară eritemul. Varianta, din punctul meu de vedere pică. Dacă sursa radioactivă ar fi fost încorporată, se puteau detecta radiațiile prin analize de fecale, urină, spută, transpirație. Aparatura adecvată pentru detectarea radiațiilor, se găsea la reactorul de la IFA Măgurele.

Unii susțin că moartea lui Gheorghiu-Dej s-a datorat unui cancer galopant la plămâni. Alții că ficatul a fost afectat de cancer. Că a murit de cancer este adevărat, deoarece pe lângă precizarea doctorului său personal, existența cancerului galopant a fost confirmată şi de o echipă de medici francezi.

Cauza apariției cancerului care a dus la mortea lui Gheorghiu-Dej nu a fost elucidată.

Având în vedere evenimentele din anii ’58-’64, acestea mă fac să cred că a fost mâna ruşilor.

Gheorghiu-Dej devenise un vasal indisciplinat al ruşilor, deoarece:

- a luat atitudine împotriva intervenției armate a ruşilor în Ungaria pentru înăbuşirea revoluției maghiare (1956);
- a grăbit retragerea ultimilor militari ai Armatei Roşii din România (1958);
- a încurajat sentimentele antisovietice;

- a ridicat problema Basarabiei;

- a făcut demersuri pentru stabilirea de relații diplomatice cu statele occidentale capitaliste, inclusiv cu SUA;

- a emis „Declarația din aprilie 1964“ prin care România stabilea independența față de URSS.

Toate acestea se cunoşteau de către poporul român, prin sistemul de propagandă al lui Gheorghiu-Dej. Se vorbea despre încetarea exploatării, de către ruşi, a uraniului din Munții Apuseni şi despre închiderea conductei ce transporta țițeiul românesc în URSS.

Toate acestea au făcut ca poporul român să-l iubească pe Gheorghiu-Dej. Îmi amintesc că, în acele zile de martie 1965 când era mort, oamenii de rând l-au plâns cu durere adevărată.

7. Cum ai ales Fizica: În clasele a VIII-a şi a IX-a, am avut ca profesor de fizică pe D-l. Buzu Iulian. Încă din primele ore de clasă, mi-am dat seama că era deosebit, ştia să-şi apropie elevii. Stilul lui de predare te cucerea. Nu l-am văzut niciodată nervos, era foarte calm, iar la ascultarea elevilor încerca să-i ajute ori de câte ori aceştia se împotmoleau. Cu timpul, a format un grup de elevi cu care lucra suplimentar. Nu aveam culegeri de probleme. El compunea probleme şi ni le da spre rezolvare. Dezvolta tot timpul un spirit competitiv.

După un timp, a început să ne ceară să compunem noi probleme şi să le dăm spre rezolvare celorlalți colegi. Aşa am ajuns să mergem şi la Olimpiadele de Fizică, elevii lui ocupând primele locuri. Liceul avea 10 clase de a VIII-a, iar el preda doar la 2 sau 3 clase. Din clasa a IX-a am început să mergem la Olimpiadele regionale, unde obțineam rezultate bune. Era mulțumit de succesul nostru. Îmi amintesc că în clasa a X-a, când şi eu am avut rezultate destul de bune, o colegă a participat la faza națională a Olimpiadei de Fizică.

Ne îndemna să punem accentul şi pe matematică, unde am avut-o ca profesoară pe D-na Angelescu, care a fost şi diriginta mea în toți cei patru ani de liceu. Şi uite aşa, cu drag de fizică şi matematică, am ajuns să dau examen de admitere la Facultatea de Fizică. Nu pot neglija nici aportul D-lui Angelescu cu care am făcut fizica o perioadă de timp. Avea un spirit practic avansat. A pus pe picioare laboratorul de fizică din cadrul noului liceu terminat de construit când eram în clasa a IX-a. La examenul de bacalaureat am obținut media 8,11.

În vara anului 1965, hotărât, am plecat de acasă să mă înscriu la Facultatea de Fizică, Universitatea Bucureşti. Am luat cu mine diploma de absolvire, şi nu mai ştiu ce alte acte. Am ajuns în Bucureşti la facultate destul de devreme, călătorisem cu trenul noaptea. De la secretariatul facultății am primit fişele medicale pe care trebuia să le completez. Am fost la câteva cabinete medicale, am completat fişele şi m-am întors la facultate să depun dosarul. Dar, ghinion. Se terminase programul de lucru şi Dna secretară Munteanu plecase. Mai eram cu cineva, cu care, probabil, am devenit colegi. Amândoi eram din provincie. Nu puteam să rămânem peste noapte în Bucureşti.

Trebuia şi eu şi el să mergem la casele noastre. Ca să nu mai facem încă un drum în Bucureşti, am hotărât să lăsăm dosarele la cineva pentru a le depune la secretariatul facultății. Acel cineva a fost nea Toader, portarul facultății. Ajuns acasă la Beuca, permanent aveam teamă că nea Toader nu va depune dosarele. A doua zi, în jurul prânzului l-am sunat pe binefăcătorul nostru. Mi-a comunicat că a depus dosarele la prima oră, m-a îndemnat să stau liniştit şi să mă pregătesc pentru examen.

Îmi amintesc că sesiunea de admitere a fost la începutul lunii septembrie. În perioada examenului, am stat la căminul studențesc situat vis-à-vis de facultate, căminul Carpați. Am stat în cameră cu cineva care da admiterea tot la Facultatea de Fizică şi încă doi sau trei studenți la „ff“, dintre care unul era consătean cu mine.

Examenul scris a decurs bine. Nu-mi amintesc subiectele. La oral ştiu că unul din subiecte a fost foarte uşor: echilibrul corpurilor.

Nu am aşteptat cu sufletul la gură afişarea rezultatelor. Eram optimist. Media la admitere a fost 8,11, coincidență cu rezultatul de la bac. Am trecut cu bine examenul, am fost admis şi a urmat pregătirea pentru începerea cursurilor.

Consăteanul meu de la „ff“, Puşă Marinescu cu care am stat în aceiaşi cameră, luase şi el examenele cu bine şi am mers cu el şi cu încă un bun prieten de al lui la o bere. Am stat la poveşti, la taclale. M-a amuzat mult o întâmplare a lui Puşă: la unul din examene, avea pe bilet de tratat trei subiecte; la primul luase 9, la al doilea 10, iar de cel de al treilea nu-şi amintea nimic. Profesorul, care-l ştia de student bun, îl tot îndemna să răspundă şi la ultimul subiect. La un moment dat, Puşă răspunde: „Domn' profesor, mi s-a înțepenit mintea“. A fost un hai de nedescris, s-au amuzat toți din sală, inclusiv profesorul. Intrasem cu dreptul în viața de student. Ani buni, de câte ori mă întâlneam cu profesorul Puşă, îl întrebam cum stă cu „înțepenirea minții“.

Despre admitere îmi mai amintesc că primul pe listă a fost Alexandru Vasile care luase admiterea cu 10, urmat de câțiva cu aceeaşi medie. Am şi schimbat câteva vorbe cu Vasile.

8. Evenimentele din august 1968: Nu ştiu pe unde mă găseam în timpul evenimentelor din august 1968. Am ascultat la radio discursul tov. N. Ceauşescu din Piața Palatului, când a criticat vehement invadarea Cehoslovaciei de către ruşi. Eram stresat de examenul de electrodinamică pe care trebuia să-l dau cu Novacu.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Despre manifestația studenților din decembrie 1968, am amintiri triste. Era în preajma sărbătorilor de iarnă. Făceam parte din rândul blatiştilor. Stam la căminul din Grozăveşti (sau la căminul N, vis-à-vis de căminul medicinistelor, din Splaiul Independenței), iar masa o serveam la cantina Grozăveşti. După masa de seară, care a fost îndestulătoare, iar noi, blatiştii, mâncam printre ultimii, am mers la cămin în cameră, unde, mai mulți colegi (nu-mi amintesc care), am cântat „M-a făcut muica oltean“, după care fiecare ne-am ocupat de chestii personale. Cred că am citit ceva şi apoi m-am culcat. Dimineața am aflat despre manifestația studenților.

Peste câteva zile, am fost chemat la poartă că sunt căutat de cineva. M-am prezentat, a venit la mine un individ care s-a prezentat: „sunt (nu-mi amintesc numele), din cadrul Departamentului Siguranței Statului şi doresc să-ți iau o declarație referitoare la revolta studențească. Pentru asta trebuie să mergi cu mine“. Eu, ştiind că sunt curat, nu m-am împotrivit. Am fost în cameră, m-am schimbat şi am plecat cu individul. Era cu o maşină pe care o parcase la câțiva metri de intrarea în Complexul Studențesc. Înainte de urcarea în maşină, l-am întrebat că, dacă este vorba doar de o declarație, de ce nu o dau la cămin? Mi-a răspuns că s-au întâmplat lucruri grave şi că o astfel de declarație nu se dă oriunde. Vrând-nevrând am urcat în maşină. Cred că m-a dus pe undeva pe lângă Gara de Nord.

Era o clădire cu un coridor lung, cu camere pe ambele părți. Am fost invitat într-o cameră şi am fost poftit să iau loc pe un scaun lângă o masă. Apoi tipul a dispărut. A apărut după un timp destul de lung. Mi-a pus în mâna un pix şi o foaie şi mi-a cerut să scriu ca titlu „declarație“, apoi să descriu amănunțit ce am făcut în seara respectivă, după care a dispărut din cameră. Am scris exact ce am făcut în seara cu pricina şi am aşteptat să vină tipul, să-i dau declarația şi să plec. Am aşteptat mult timp să vină individul. Intrasem într-o stare de stres care mă chinuia. În cele din urmă, a venit alt individ cu o foaie în mână şi a început să mă interogheze. „eşti…, născut în… fiul lui…, student la…“. Îmi cunoştea perfect datele personale. „În noaptea zilei de…, ai participat la manifestația studenților, împreună cu…, ai strigat lozinci împotriva statului şi a conducătorilor poporului…, ai incitat colegii...“. A repetat de mai multe ori că printre tovarăşii de manifestație se număra şi Păsăreanu Nicolae. „Nu este adevărat“, am răspuns.

L-am rugat să-mi citească declarația pe care o scrisesem. A citit-o. „Nu este nimic adevărat ce ai scris aici. Eşti neam de boieri, de chiaburi. Ai o mătuşă (era vorba de sora mare a mamei mele, căsătorită într-o comună vecină, Drăcşenei, cu un om foarte bogat, care avusese mult pământ, batoză şi vapor, darac de lână, piuă de aba şi altele), care a supt poporul ăsta din care şi tu faci parte“. Cunoaşterea exactă a datelor despre mătuşa mea, m-a pus pe gânduri. Am primit tot felul de amenințări, printre care exmatricularea din facultate mă durea cel mai mult. Mi-a mai dat o altă coală şi mi-a cerut să scriu adevărul. A dispărut. Nu am mai scris nimic. Adevărul îl scrisesem, nu puteam să scriu altceva în plus. Trecuse de miezul nopții. Oboseala începuse să mă doboare.

După destul timp, a intrat în cameră individul. Mi-a cerut a doua declarație. I-am dat-o, dar nu scrisesem nimic. A început să se răstească la mine. Citea de pe o foaie cu care venise, nume de care nu auzisem niciodată, care declaraseră că eu, Oprea Ion, am participat alături de ei la manifestație, că strigam lozincile… împotriva statului, poporului şi conducerii de partid. Erau nominalizați şi colegi de facultate care declaraseră că m-au văzut pe nu ştiu ce stradă alături de demonstranți. Am negat participarea, am negat totul, nu era adevărat. Am cerut să vină acei indivizi necunoscuți să mă identifice şi să-i cunosc şi eu şi să citesc declarațiile colegilor care au afirmat că am fost prezent la manifestație. Nu a mai zis nimic. A plecat.

Mă înebunea aşteptarea. Mă gândeam să fug, dar îmi era frică să nu complic situaţia şi mai mult. Am pus capul pe masă şi am adormit. Am fost trezit de un alt securist (al treilea) şi a început discuţia: „Tovarăşul Oprea, colegii mei nu au fost bine informaţi şi ai fost confundat cu altcineva. Eu ştiu sigur că ai o origine socială sănătoasă, că tatăl dumitale a luptat pentru definitivarea transformării socialiste a agriculturii, că ai fost un elev bun, că, afară de o greşeală pe care o poate face oricine, eşti un student bun, ai o comportare bună în societate“. Dar nu ştia că tata s-a înscris forţat în colectiv pentru o amărâtă de adeverinţă, sau ştia şi avea alt plan cu atâtea laude.

Ştia că în vacanţele de vară munceam pe la Întreprinderea Agricolă de Stat Dobroteşti în construcţii, sau pe la CAP Beuca. În anul al treilea de facultate, începusem să joc poker, remi şi canasta. De aşa ceva nu a vorbit. Nu ştiam ce să mai cred, şi nu îmi dam seama de ce mă mai ţine acolo şi nu mă lasă să plec la cămin. L-am întrebat de asta, dar mi-a răspuns că mai are nişte probleme de rezolvat cu mine. Am fost curios. Se făcuse dimineaţă şi i-am spus că nu mai pot să stau, sunt foarte obosit. Şi-a cerut scuze că pleacă, va întârzia câteva minute şi va reveni. Aşa a fost, dar surprinderea mea a fost mare când l-am văzut intrând cu o tavă cu mâncare, o cafea şi un pachet de ţigări. M-a lăsat singur să servesc masa şi a revenit mai târziu. Am fumat şi am băut cafeaua împreună, am discutat diverse care nu aveau nicio legătură cu evenimentele studenţeşti. Mi-a povestit că şi el este de pe lângă Roşiorii de Vede, că acum ţăranii duc o viaţă mai grea, dar asta este ceva treacător.

Ştia aşa de multe despre mine că iarăşi am început să mă îngrijorez. Două chestii m-au dat gata:

1. Pe la mijlocul clasei a XI-a, a venit la liceul unde învăţam un maior să-mi facă dosar pentru a urma nu ştiu ce şcoală de securitate. Se pare că am fost recomandat de conducerea liceului. Am refuzat, argumentând că nu am aptitudini pentru aşa ceva şi că eu vreau să urmez cursurile Facultăţii de Fizică. Nu a fost nicio problemă, maiorul nu s-a supărat, eu am plecat, cred că din cancelarie, unde am fost interogat şi unde am fost doar eu şi maiorul. De această întâlnire am vorbit doar o singură dată, cu părinţii mei.

Cred că au fost colegi de liceu care au urmat nu ştiu ce cursuri şi au fost angajaţi în securitate. Mă gândesc la N. Bodârlău.

Am povestit părinţilor mei despre întâlnirea cu maiorul de securitate după 2-3 zile, când am ajuns acasă la Beuca. Surprindere mare: „Ionele, tu ştii cine a fost maiorul ăla?“ „Nu, nu ştiu. De unde să ştiu? „A fost Ionel al lui nenea Florea Ciutacu.“ „De unde ştiţi?“ „Păi a fost pe aici şi ne-a povestit că te-a cunoscut. Bine ai făcut că nu ai acceptat să te faci securist.“ Florea Ciutacu şi mama mea au fost verişori primari, taţii lor, Dumitru Ciutacu şi Marin Ciutacu (bunicul meu) au fost fraţi... Maiorul a murit în 1967, într-un „accident“ de maşină...

2. Situaţia economică a ţăranilor era de plâns. Ei, care produceau grâul şi porumbul ţării, nu primeau de la colectiv cantităţile necesare traiului pentru un an de zile. Erau nevoiţi să cumpere pâine (neagră de obicei), sau făină, de la

Bucureşti, pentru că în oraşele de provincie nu se găseau. Nici familia mea nu făcea excepţie. Este prima dată când mă destăinui.

Încă din prima zi de facultate, vărul meu Oprea Cristea, care terminase şcoala de mecanici agricoli şi lucra la CAP-ul Unirea din sat ca tractorist, a fugit de la muncă şi a venit cu mine la Bucureşti cu gândul să-şi găsească alt loc de muncă. Am dormit amândoi într-un pat şi am mâncat împreună (la cantina din Pasajul Victoriei) pe cartela mea. La sfârşitul fiecărei luni mergeam acasă la Beuca cu câte un sac de pâine de fiecare şi cu o valiză în care încăpeau vreo 20 kg de făină.

Prin noiembrie sau decembrie a anului 1965, am făcut cumpărăturile necesare şi am plecat la Beuca cu doi saci de pâine şi valiza cu făină. Călătoream cu trenul Bucureşti–Roşiori–Craiova, numai pe blat. Plăteam „naşului“ vreo cinci lei până la Roşiori. Accepta situaţia, ştia că nu avem bani. În seara călătoriei, în tren a fost „control civil“, mai mulţi civili şi miliţieni ai CFR. Mulţi din tren făceau blatul. S-a dat semnalul. Erau două posibilităţi: rămâneai în compartiment în tren şi riscai să plăteşti o amendă usturătoare, sau urcai pe tren. Am ales a doua variantă. Se punea problema bagajelor la care nu puteam renunţa. Am urcat eu pe tren unde erau deja mai mulţi călători, am prins un sac de pâine (la unul renunţasem) şi valiza cu făină, şi apoi a urcat şi Cristea. Călătoream noaptea, cu trenul accelerat.

Era frig de-ţi pătrundea până la oase şi venea o lapoviţă de ne făcea călătoria şi mai grea. Tremuram tot. Cristea a dezlegat sacul de pâine, a aruncat câteva jos, l-a legat din nou şi m-am aşezat cu burta şi pieptul pe el. Văzând că tremuram de-mi clănţăneau dinţii în gură, Cristea s-a aşezat deasupra mea ca o cloşcă care îşi încălzeşte puii. De la Bucureşti la Roşiori, acceleratul mai oprea la Videle. Aici era pericolul să se ia măsuri pentru coborârea călătorilor de pe tren. Am scăpat. Cu chiu cu vai am ajuns în Roşiori. Trenul era înconjurat de miliţieni şi nu se putea scăpa. Cred că aproape toţi cei care am călătorit sus pe tren am fost prinşi. Am coborât şi noi cu bagajele la care nu puteam renunţa, am reuşit să recuperăm şi sacul de pâine la care renunţasem şi… direct în mâna miliţienilor. Am fost duşi într-o cameră în Gara de Nord unde am fost legitimaţi şi înregistraţi. Ce valoroasă a fost legitimaţia de student! Ne-a scăpat de belea. Ne-au dat drumul cu bagaje cu tot. În Roşiorii de Vede, luam alt tren spre Costeşti…

La un moment dat, anchetatorul mă întreabă: „De ce ai refuzat să urmezi pregătirea la care ai fost propus în timpul liceului, ca la terminarea studiilor să lucrezi în domeniul siguranţei statului?“ Nu am răspuns nimic, apoi a continuat: „Mare noroc ai avut în noaptea aia când te duceai acasă împreună cu verişorul tău Cristea cu sacii de pâine şi valiza de făină. Dacă nu era el, îngheţai sus pe tren“. „Aşa este“, i-am răspuns eu. „Dar de unde ştiţi toate astea?“ „Păi eu am fost chemat de acasă să vin să stau de vorbă cu tine, că te cunosc foarte bine. Doar suntem din partea locului. Ai tăi ce mai fac, cum o mai duc?“ „Ca toţi ţăranii, foarte greu“, am răspuns eu sincer.

Am început să-i povestesc de lipsa combustibililor pentru încălzit (paie de grâu nu mai aveam de unde lua, coceni de porumb nu; doar beţe de floarea soarelui cât puteau să mai adune părinţii de pe câmp şi salcâmii care ne mai rămăseseră), de

cantitățile mici de cereale pe care le primeau de la colectiv şi nu le ajungeau, de falnicii salcâmi pe care erau nevoiți să-i taie pentru foc şi pentru care mama plângea ca un copil mic. „Dar tu povesteşti şi colegilor tăi aşa ceva?“ „Nu, pentru că mi-e ruşine.“ „Noi suntem tineri, suntem caracterizați permanent de o spontaneitate şi o sinceritate prostească. Nu gândim prea mult când spunem câte ceva. Spunem şi gata, pentru că aşa cere starea de bucurie sau de supărare în care suntem. Nu văd nimic greşit în asta, doar trăim într-un stat democratic în care poporul este liber“.

Ultimele afirmații l-au deranjat pe anchetatorul meu. Privirea lui se schimbase, devenise mai pătrunzătoare, mai amenințătoare, vocea era uşor tremurândă. Se cunoştea că face eforturi pentru continuarea unei conversații civilizate. „Sunt foarte obosit, lăsați-mă să plec.“ „Nu.“ Amenințările anchetatorului curgeau lanț. A pus pe masă în fața mea nişte declarații, zicându-mi să le citesc. Le-am citit. Spuneau adevărul despre mine. Erau câteva, în care se menționa că am fost văzut printre demonstranți. M-a deranjat. Erau semnate. M-a revoltat şi am negat.

De unde ştia securitatea atâtea lucruri despre noi? Intrase spaima. Se vorbea că dacă doi stau de vorbă, unul era sigur securist. Exprimarea opiniilor personale era o chestiune foarte riscantă. Mulți erau provocatori. Frica ne-a amuțit. De multe ori, nu puteam să vorbesc. Sunt colegi şi colege care, cu timpul, m-au cunoscut mai bine, ba m-au şi întrebat de ce sunt aşa de tăcut. Dar a trecut. Trebuie să uităm, dacă mai avem puterea.

Mi-am dat seama că printre noi erau informatori, care probabil aveau în „grijă“ un număr de colegi. „Lucrau“ sub acoperire, erau protejați de forțele de securitate. Pe unii din noi ne-au folosit drept paravane, aşa cum am fost şi eu. Aceste „paravane“ erau scoase în față, la vedere, ori de câte ori era necesar.

O perioadă m-am ocupat de sistemul de ventilație al reactorului din Piteşti… În 1976, am fost propus să fac parte dintr-o delegație care a făcut o vizită la nişte obiective nucleare din Polonia. Delegația era formată din personal care lucra la IRNE şi personal care lucra la ISPE. Au fost făcute dosarele, cum se făceau atunci, totul a fost în regulă. Cu 2-3 zile înainte de plecare am fost anunțat că eu nu voi mai merge.

Peste mai puțin de un an, trebuia să merg, împreună cu un coleg de serviciu, pentru două săptămâni la firma Berthold, sucursala din Belgia, pentru a participa la verificările şi calibrările de fabrică ale aparaturii de dozimetria radiațiilor. Mă ocupasem de sistemul de dozimetrie al radiațiilor încă din faza de proiectare, de studii comparative de aparatură produsă de 4-5 firme. La fel, cu 2-3 zile înainte de plecare am fost anunțați că deplasarea nu va mai avea loc.

O chestie asemănătoare s-a întâmplat şi în 1978. Se pregătea plecarea pentru şase săptămâni la firma GULF, SUA (devenită ulterior GENERAL ATOMIC), cu care a fost construit reactorul. Delegația era formată din cinci (sau şase) persoane din secție printre care mă aflam şi eu, urmând să mă ocup de probleme de securitate nucleară. În general, pregătirea a cuprins întocmirea instrucțiunilor şi procedurilor pentru verificarea circuitelor, instalațiilor şi sistemelor, precum şi cele

referitoare la testele preoperaționale, operaționale şi de PIF (punerea în funcțiune), inclusiv PIF reactor.

Dar, înainte de plecare, şeful mi-a zis: „tu şi… nu puteți merge în SUA“. M-a dat gata. Mi-am adus aminte de interogarea aceea de la securitate, de anumiți colegi, de „dosarul“ care nu ştiu cât era de gros. M-a durut, dar nu aveam ce face.

Acea întâlnire de la securitate din 1968 m-a transformat mult. Am uitat de poker, canastă, remi şi alte rele. M-a determinat să-mi revin, să-mi dau seama de ce sunt în Bucureşti. Anul 1968 a fost fatal pentru mine: întâlnirea cu Novacu, la Beuca cei 1100 mp cu viță de vie ne-au fost luați, ducându-se astfel şi ultima sursă modestă de bani, mama mea a avut un accident la locul de muncă (a căzut peste ea o stivă de lăzi goale în care se depozitau temporar legumele, afectându-i piciorul drept şi coloana). Nu i s-au făcut actele de internare în spital, de teamă ca accidentul să nu fie declarat accident de muncă. A fost bine îngrijită la spital, doctorii au fost minunați, dar a rămas cu coloana deformată şi piciorul drept greu de folosit. Era aşa de cocoşată încât mergea cu mâinile gata să atingă pământul. Nu şi-a revenit complet niciodată.

Încă din anul întâi țineam una sau două lecții de meditații pe săptămână la elevi de gimnaziu sau de liceu. După acel interogatoriu de la securitate din 1968 am început să dau meditații mai multe. Câştigam bani suficienți, acoperindu-mi nevoile personale şi ceva în plus.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Aselenizarea lui Apollo 11 şi primii paşi ai lui Neil Armstrong pe Lună, pe 20 iulie 1969: a fost ceva extraordinar. Am urmărit aselenizarea la televizor. În modulul lunar care a aselenizat se afla Neil Armstrong şi Edwin Aldrin. Cel de al treilea membru al echipajului, Michael Collins, se afla în modulul de comandă Columbia şi orbita în jurul Lunii. Primii pământeni care au ajuns pe lună au fost Neil Armstrong şi Edwin Aldrin. Armstrong când a pus piciorul pe lună a rostit celebra frază: „Un pas mic pentru om, un salt uriaş pentru omenire“.

11. Examenul de stat: Despre examenul de stat am amintiri frumoase, întrebări uşoare, la obiect, din lucrare.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Nu am fost la banchet din motive obiective (murise bunica din partea tatălui).

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Mi-a plăcut Clujul, l-am colindat mult. Am fost cazați la un cămin studențesc. Beam câte o cafea şi cred că şi bere la cofetăria Croco (!?). Referitor la repartiție, aveam un plan, să accept orice mi se oferea, ca, după o perioadă, să mă transfer la Institutul de Tehnologii Nucleare (ITN). Am optat pentru postul de profesor la Pogoanele, Jud. Buzău. Nu am vrut profesor la liceul pe care îl absolvisem, unde era un post de profesor de fizică, de teamă că o să mă leg prea mult sufletește de elevi şi de locurile bine cunoscute de mine. Mi-ar fi fost prea greu să mai pot pleca.

14. Primele impresii la locul de muncă: Am stat la liceul din Pogoanele, din județul Buzău, o lună şi jumătate. S-au făcut puține ore. Multe zile am fost cu elevii

la cules de porumb. M-am simțit bine. Directorul știa de intențiile mele. Duminicile, mergeam la pescuit sau la mici petreceri pe la diverşi indivizi.

Am luat examenul de admitere la Cursurile Postuniversitare de Specializare în Domeniul Nuclear (CPSDN – IFA) cu durata de un an. După câteva luni de la absolvire, am reuşit să mă transfer la ITN.

Prin anii 1976, 1977, după ce ne mutasem de la ITN Bucureşti la ITN Piteşti (aveam familie, locuință), au venit pe la noi mai mulți profesori din Pogoanele. M-am bucurat, le-am mulțumit de vizită. Mi-am dat seama că se legase ceva între noi în acea perioadă scurtă de timp cât stătusem la Pogoanele.

La ITN București, după ce au fost întocmite documentele de angajare, am fost prezentat D-lui Horia Ştefan, şeful de la „Grup Reactor“. Acesta m-a condus la compartimentul de protecția muncii, unde am făcut instructajul care se face la orice angajare şi din nou la „Grup Reactor“, compus, atunci, din: Horia Ştefan (fizician, şeful grupului, bun experimentator în domeniul datelor nucleare), Iordănescu (inginer – aspirant la postul de Ing. Şef), Sburlan Mihai (inginer electronist, angajat cu câteva luni înaintea mea şi cu o experiență în câmpul muncii de aproximativ patru ani – pălmaş) şi Anania Laurian (inginer absolvent al Facultății Termoenergetică, secția de Centrale Nucleare Electrice, din cadrul Politehnicii Bucureşti, angajat cu aproape un an înaintea mea – pălmaş).

După o discuție cu şeful meu, căruia i-am spus că am absolvit Facultatea de Fizică secția nucleară, specialitatea Reactori Nucleari şi CPSDN specialitatea Fizica Reactorilor Nucleari, mi-a spus că are mare nevoie de mine. Am discutat despre profesorii din facultate şi despre cei de la CPSDN, precum şi despre materiile pe care le studiasem. Mi-a scris pe o hârtiuță reactorii de cercetare pe care trebuie să-i studiez (Triton, Siloe, Triga şi unul rusesc VVR de vreo 50 Mw) şi ce anume îl interesa (circuitele specifice, caracteristicile de funcționare, sistemele de securitate).

Încă de la început, între noi colegii mai nou angați (Sburlan, Laurian şi eu) s-a legat o prietenie strânsă. Mâncam la bufetul IFA împreună şi mai beam şi câte o bere. Am multe amintiri frumoase. Laurian m-a botezat Oprică şi mulți foşti colegi de serviciu îmi zic şi astăzi Oprică. L-am reîntâlnit după mai bine de 38 de ani. A venit pe la mine împreună cu Neguț Gh. pe 3 aprilie 2014. Am făcut-o lată, cu toate că eu şi cu Neguț luam medicamente, iar Laurian era cu „covrigul“.

Neguț s-a transferat la Grup Reactor cam după un an şi jumătate după angajarea mea. Am format un grup de elită. Am rezolvat multe probleme împreună. Şeful ne-a mutat pe toți trei în acelaşi birou. Tot la bufetul IFA, l-am strigat, într-una din zile, pe Neguț, „Pupa-l-aş“, vorbă moştenită de la Florea Cristian. Neguț este singurul care şi acum, de câte ori ne întâlnim, nu mă scoate din Pupa-l-aş.

Laurian este nepotul lui Bartolomeu Anania, fost episcop al Clujului şi Feleacului. Aşa că Laurian şi soția mea au avut ce discuta...

Laurian, Oprică şi Gh. Neguț

Oprică, Maricica şi Laurian

15. O amintire din perioada stagiului militar: O să dau două amintiri, convins fiind că nu o să depăşesc prea mult cerința. Am făcut aproape şase luni de armată (de la încorporare, până la lăsarea la vatră) ca soldat în termen redus (tr.), la o unitate de transmisiuni din Bucureşti, din Drumul Taberii. Comandant de companie era maiorul Duță. La fiecare careu de dimineață şi de seară, maiorul ne tot amenința cu „strângerea şurupului“, „dacă cineva îndrăzneşte să încalce regulamentul militar, va fi pedepsit exemplar“. Nu şi-a schimbat convingerea nici după depunerea jurământului militar. „La mine şurupul nu se slăbeşte niciodată, se strânge continuu“. În realitate, era foarte de treabă. Când mai făceam câte o boacănă, mai mult sau mai puțin vrută, ne chema la el la birou, ne trăgea o săpuneală zdravănă şi asta era cam totul. Era un maior de viță veche, cu principii. Avea o lungă carieră militară şi era în prag de pensionare. Cred că şi-a început cariera fiind copil de trupă.

Comandant de pluton era locotenentul Mihai. Era fiu de general, era tânăr, abia ieşit de pe băncile şcolii de ofițeri. Fusese căsătorit pentru doar câteva luni şi a divorțat din cauza legăturilor amoroase extraconjugale ale soției… Cu el făceam instrucția dimineața, de obicei în poligonul Ghencea, iar cursurile teoretice le făceam după somnul obligatoriu de prânz, la garnizoană.

Era prin luna septembrie. Când mergeam la poligonul de instrucție, făceam chetă şi cumpăram câteva sticle de tărie. După câteva zeci de minute de instrucție, ne retrăgeam în lanul de porumb de lângă poligon, unde aveam ca sarcină principală golirea sticlelor de tărie şi stând la tot felul de poveşti. Am făcut asta în multe zile de instrucție, dar cum ulciorul nu merge de prea multe ori la apă, am pățit-o. Făceam şi de „santinelă“, dar numai că noi asiguram liniştea doar dinspre partea cu poligonul unde era vizibilitate şi de unde ne aşteptam să apară cineva. Nu ne-am gândit că acel cineva ne-ar fi putut strica liniştea venind spre locşorul nostru chiar din partea opusă poligonului, unde lanul de porumb se întindea mult.

Aşa cum iepurele răsare de unde nu te gândeşti, a răsărit lângă noi comandantul şcolii cu o trupă de ofițeri superiori. Ce a urmat? Vai de noi, ce instrucție am mâncat. Locotenentului Mihai i s-a ordonat să facă instrucție cot la cot cu noi. Am fost scoşi din lanul de porumb şi duşi în poligon pentru ca ofițerii să poată urmări modul de executare al comenzilor. Primul exercițiu, măştile pe figură.

Au urmat tot felul de alergări, de mers târâş şi alte „antrenamente la aparate“. Mulţi au picat, nu mai puteau să se ridice de jos. S-a dat comanda de încetare a exerciţiilor. Dar asta numai pentru noi, teriştii. Lui Mihai nu i-au permis nicio secundă de odihnă. A executat ordinele până a picat jos plin de sânge. Asta e armata, n-ai ce face…

Este o amintire tristă care nu poate fi uitată.

Eram prieten cu toţi colegii de armată. Cu o parte din ei, eram foarte apropiat. Cu profesorul de la Liceul Militar din Breaza, Ninel şi cu Loţi, un ungur de o mare sensibilitate, mai puneam la cale câte una. Mulţi colegi „de arme“ săreau gardul unităţii militare şi mergeau la câte o bere sau mai ştiu eu pe unde. Dincolo de gardul zidit şi foarte înalt, era Ministerul Forţelor Armate. Erau santinele în curtea ministerului. Acei îndrăzneţi aveau relaţii la unitatea vecină şi escaladarea gardului nu era dificilă pentru ei.

Din întâmplare, Loţi, a descoperit că are un prieten sau rudă care satisfăcea stagiul militar chiar la minister. Luaseră legătura şi prin diverse metode, Loţi era anunţat de prietenul lui că între orele… este de gardă şi deci noi puteam sări gardul. Aşa am făcut de câteva ori. După ce săream gardul şi cu câteva ocoliri printre nişte clădiri, ajungeam în stradă. Erau cazuri în care ieşeam pe poarta principală folosită numai de ofiţerii MFA… „Operaţiunea“ ne costa un pachet de ţigări Carpaţi şi cuprindea recompensa pentru ieşirea, dar şi intrarea în unitatea noastră militară.

Dar cum haina militară în oraş ne punea în pericol, a trebuit să găsim o metodă de a o schimba cu haine civile. Am vorbit cu Maricica, viitoarea mea soţie, care locuia la căminul ITN aflat destul de aproape de unitatea noastră militară, să ne „găzduiască“ hainele civile şi să ne permită, ca o dată pe săptămână, să venim să le îmbrăcăm. A fost de acord pentru mine şi Ninel; Loţi avea aranjat cu prietenul lui schimbarea hainelor militare cu cele de stradă. Problema dificilă pentru mine şi Ninel era deplasarea între unitatea militară şi cămin, pe care o făceam în haina militară.

Aproape permanent se organizau patrule pe stradă (de către diverse unităţi militare), care dacă ne prindeau o încurcam rău de tot. „Planul de urgenţă“ era bine pus la punct. Şi prevenţia la fel. Nu trebuia să mergem împreună, distanţa dintre noi trebuia să fie bine stabilită astfel încât să putem să ne vedem unul cu altul şi să comunicăm prin semne. Loţi, îmbrăcat deja civil, ne era de mare folos. În cazul apariţiei unei patrule militare, cel care o observa primul trebuia să dea semnalul, să intrăm într-un bloc, să ieşim prin spatele blocului şi să intrăm în alt bloc, astfel ca patrula să ne piardă urma. De acum acţiunile deveneau independente, fiecare îşi apăra pielea. Punctul de întîlnire era la intrarea în căminul ITN. În escapadele noastre, care aveau loc seara, s-a întâmplat să vedem patrule, dar am acţionat bine şi nu am fost prinşi, cred că nici observaţi.

Greutăţi am mai avut, dar nu prea mari, la ieşirea şi intrarea în unitatea militară. Se mai întâmpla ca la întoarcerea noastră prietenul lui Loţi să nu mai fie de gardă, sau noi să nu ne putem întâlni toţi trei deodată la ora stabilită şi situaţia se cam complica...

De obicei, viitoarea mea soție mă vizita la unitate în zilele de duminică. Treabă bună, deoarece primeam bilet de învoire destul de uşor. Într-una din duminici, santinelă la poartă era colegul meu de grupă, Dan Petrescu, inginer electronist, lucra la IPRS Băneasa. M-a chemat la poartă, am făcut biletul de învoire şi totul a fost normal. La întoarcerea mea, în dormitor, colegul meu Dan mi-a zis, în particular, că şi eu sunt una din persoanele care sare gardul şi acum este convins că ştie de ce. Am negat.

Într-o discuție avută cu el, după câteva săptămîni de armată şi înainte de învoirea când el era santinelă, m-a întrebat cum mi se pare în armată. I-am răspuns că uşor, că armata pentru mine este o joacă. La un apel de seară a participat şi Şeful de Stat Major al şcolii. Ne-a vorbit despre consecințele în cazurile grave de dezertare (părăsirea cazarmei fără aprobare, întoarcerea la cazarmă peste ora stabilită în biletul de învoire) şi de nerespectarea regulamentelor militare. Şeful de Stat Major făcea afirmații care mi se păreau că sunt aluzii care mă priveau pe mine.

Asta mă făcuse să intru la bănuieli: Dan nu este om cinstit. Chestiile cu săritul gardului, cu „instrucția“ specială din poligon, cu desele întrebări pe care mi le punea, îmi întăreau bănuiala. Aşa a fost. Într-un moment de sinceritate, ne-am retras amândoi într-un loc mai ferit şi m-a avertizat că trebuie să fiu mai atent în comportamentul meu şi la tot ce vorbesc. Dan mi-a zis: „sunt informator şi trebuie să urmăresc colegii şi să raportez“. Ne-am îmbrățişat. L-am întrebat de ce îmi spune asta. „Pentru că nu sunt aşa de rău cum sunt alții dintre noi. Şi eu sunt urmărit de alții şi dacă nu raportez ceva ce altora le pare suspect, eu voi fi cel raportat“.

Nu am vorbit nimic despre această destăinuire. Propunerile făcute de Ninel sau Loți le refuzam. Mă schimbasem. Fuseseră prinşi colegi de ai noştri sărind gardul, şi au văzut bulăul.

16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Cam de pe la vîrsta de 5-6 ani, tata mă trimitea să-i cumpăr țigări de la MAT. Prompt, cu bani sau cu două ouă în buzunar, porneam la MAT să cumpăr țigări, marca Mărăşeşti sau Carpați. De acasă până la MAT sunt cam 800-900 m. Aveam de coborât şi la înapoiere de urcat, un deal de vreo sută şi ceva de metri şi panta variabilă de 15-20 grade. Făceam drumul dus-întors în cea mai mare viteză. Fugeam cât puteam. Făceam un antrenament neimpus. Consecința: prin clasa a IX-a am alergat la 400 m plat şi am ajuns la faza pe regiune.

Nu puteam să ajung la performanță, nu aveam picioarele de lungimea necesară. Nu am insistat cu atletismul. Acesta a fost doar un prilej să „valorific antrenamentul“ făcut fără un anumit scop, poate doar acela de a ajunge acasă la tata cu țigările cât mai repede posibil.

Sportul preferat este fotbalul. Am jucat în echipa Voința Beuca şi, de câteva ori, la juniori, la CFR Roşiorii de Vede, în meciuri amicale. În liceu, l-am avut profesor de tehnologia materialelor pe Dl. Dinuleț. Se vorbea că este fratele lui Dinu de la Dinamo. Îi plăcea mult fotbalul. Era titular la echipa mare CFR Roşiori, care era în B. Mai făceam miuțe prin curtea liceului. Dinuleț a remarcat „jocul de

glezne“ al câtorva colegi şi ne-a invitat la un antrenament pe terenul de fotbal al CFR-ului. Am jucat doar în câteva meciuri amicale. Erau alții mult mai buni. M-am mulțumit cu postul de extremă stângă la echipa din comună, unde am fost legitimat. Aveam viteză, aveam ceva dribling, dar nu eram atât de „bătăios“. Totuşi, am dat multe goluri. Voința Beuca ajunsese printre primele locuri în clasamentul pe raion.

Normal, la televizor mă uit la fotbal. Am fost suporter al Rapidulețului. Şi acuma sunt, numai că simt ceva deosebit şi pentru Steaua. Deci, împart dragostea în două, câte o jumătate pentru fiecare. La tv mai privesc patinajul artistic, emisiunile de circ şi ştirile.

Acum practic sportul „cazma, lopată, sapă şi altele necesare la întreținerea gospodăriei, la cultivarea legumelor şi la alte munci prin apartament“.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: La cutremurul din 4 martie 1977 eram acasă, în apartamentul din Piteşti, situat la etajul patru, ultimul. Mă uitam la televizor. Era un film, parcă bulgăresc. A început cutremurul. Când au început toate de prin casă să se bâțâie, m-am repezit la televizor şi l-am luat în brațe să nu cadă de pe suport. În acelaşi timp, a căzut lângă mine o glastră cu flori de pe bibliotecă. M-am speriat. Am pus televizorul jos pe podea şi, împreună cu soția, am coborât repede din apartament şi ne-am deplasat în stradă. Luminile se stinseseră. Se vedea cerul luminos spre răsărit. Am simțit undele pământului. Am stat mai mult de o oră în stradă, apoi am urcat în apartament.

18. Motto-ul tău în viață:

1. Dăruieşte şi bucură-te, primeşte şi bucură-te!
2. Iartă şi încearcă să uiți!
3. Fii harnic. Numai prin muncă cinstită ajungi să devii un om împlinit, să te bucuri cu adevărat de viață.

19. Cernobâl – aprilie 1986: Ştiam de accident cu câteva zile înainte ca norul radioactiv să ajungă la Piteşti. Făceam parte din echipa de intervenție în caz de accident (şi incident) nuclear. Pregătisem aparatura necesară primelor măsurători, evaluări şi interpretări de rezultate. Eram consemnat la domiciliu. Era duminică 01.05.1986 (cred) şi în jurul orei 13 şi 30 minute, am primit telefon de la dozimetristul de serviciu. Mi-a comunicat indicația unui aparat cu filtru mobil care măsura concentrația aerosolilor radioactivi din hala reactorului. Era de treizeci şi ceva de ori mai mare decât pragul de alarmă. Pe 27 (sau 28 aprilie!?) reactorii nucleari TRIGA (SSR şi ACPR) din dotarea secției au fost opriți şi aduşi în stare sigură. Au fost menținute în funcțiune câteva sisteme şi circuite, printre care şi sistemul de ventilație.

După priza de aer proaspăt, aerul este trecut printr-un sistem de purificare şi introdus în încăperile reactorului. Acesta este extras cu ajutorul altor ventilatoare, este trecut prin filtre (normale şi absolute de tip HEPA), după care este evacuat în mediu. Acesta este circuitul de ventilație în regim normal de funcționare al reactorilor. Când reactorii sunt opriți, sistemul de ventilație este trecut în regim economic de funcționare. În cazul în care concentrația de iod sau aerosoli radioactivi

din aerul evacuat în mediul înconjurător prin coşul de ventilaţie depăşeşte o valoare de prag, se opreşte automat sistemul de ventilaţie normală şi (tot automat) intră în funcţiune sistemul de ventilaţie de avarie.

Măsurarea concentraţiilor de iod şi aerosoli radioactivi se face cu aparatură specifică montată la baza coşului de ventilaţie. Aceasta trimite un impuls sistemului de ventilaţie şi-l comută pe avarie, care ventilează doar hala reactorului şi încăperile tehnologice aferente dispozitivelor de iradiere. În regim de avarie la evacuare, aerul urmează alt traseu faţă de regimurile de funcţionare normală sau economic. Suplimentar, faţă de funcţionarea normală sau în regim economic, aerul înainte de evacuare, este trecut şi printr-un filtru cu cărbune activ pentru reţinerea iodului. Sistemul este mai complicat. Aici am făcut o descriere schematică redusă.

La primirea telefonului de la dozimetristul de serviciu, sistemul de ventilaţie funcţiona deja în regim de avarie. Pentru siguranţă şi evitarea oscilaţiilor, comutarea sistemului de ventilaţie din regim de avarie în regim normal se face manual în urma unor analize suplimentare de radioactivitate.

Nu pot descrie ce am făcut imediat de la înştiinţare. A doua zi după cele descrise mai sus, am mers la serviciu. Erau luate măsurile de protecţie. Am măsurat contaminarea personalului. Am fost surprins când multe valori de contaminare a îmbrăcămintei erau de zeci de ori mai mai mari decât valorile maxim admise în domeniul nuclear pentru personalul ocupat profesional. În timp, s-au făcut mii de prelevări şi analize de probe.

Fiica mea Oana era la Beuca, la părinţii mei. Eram foarte îngrijorat. Am cerut aprobarea şefilor să-mi dea un aparat să mă reped până la Beuca, să fac măsurători. Surprindere, valorile măsurate erau cam de zece ori mai mari decât cele maxime admise în domeniul nuclear. Le-am spus părinţilor ce este bine să facă şi am revenit în Piteşti.

Luni de zile m-am ocupat de măsurători, interpretări, întocmirea de curbe de izodoză, de izocontaminări în diverşi factori de mediu, analiza contaminării diverselor componente ale lanţului trofic etc.

20. Prima ţară străină vizitată: Din aprilie până la începutul lunii decembrie 1984, am fost beneficiarul unei burse PNUD în Argentina. În drum spre Buenos Aires, am făcut escale la Viena şi Madrid. Călătoria cu avionul dintre Viena şi Madrid a fost ceva de vis…

În Madrid, am stat câteva ore. Amintesc acestea deoarece, imediat ce am intrat în aeroport, vameşii au avut un comportament extraordinar. Le-am spus că sunt român, s-au bucurat, spunându-mi *hermanito* („frăţioare“). Am discutat mult cu ei. S-au interesat de traiul din România, de ocupaţiile oamenilor, de sistemul politic, de sistemul de şcolarizare şi multe altele. Încercau să mă convingă că suntem „rude“, că avem aceeaşi origine. Le-am spus că ştiu ceva istorie şi că românii, ca şi spaniolii, sunt de origine latină.

Am plecat seara din Madrid, cred că în jurul orei 21, şi am ajuns în Buenos Aires dimineaţa, în jurul orei 7 (ora locală). În timpul călătoriei, nu am putut să dorm. După aterizare, am mers în aeroport, într-o sală de aşteptare unde trebuia să

mă întâlnesc cu cineva care lucra la Centrul Nuclear Ezeiza. Am adormit pe un fotoliu cu bagajele lângă mine şi m-am trezit după 2-3 ore cu cineva, care aştepta pe un fotoliu aşezat lângă al meu. Era un francez care lucra la Ezeiza şi venise să mă conducă la o adresă pe care eu o ştiam de la un coleg român, care locuise în Buenos Aires şi pe care o comunicasem Centrului Nuclear Ezeiza cu câteva săptămâni înainte de a pleca din România. Am făcut cunoştinţă şi am încercat să discutăm câte ceva. Nu îmi revenisem, nu-mi trecuse starea de oboseală. Vorbeam franceză, spaniolă şi ceva engleză. La început, abia am legat două cuvinte. Mi se pusese un nod în gât şi nu-mi aduceam aminte cuvintele potrivite discuţiei. Cred că şi schimbarea fusului orar a fost de vină pentru starea în care mă aflam. Am băut o cafea, cred că am servit şi ceva mâncare şi o băutură răcoritoare şi încet, încet mi-am revenit.

Am fost condus la adresa dinainte stabilită, am făcut cunoştinţă cu Ana Maria Alpeche, proprietara unui apartament cu patru camere, m-am instalat într-o cameră şi am dormit până a doua zi de dimineaţă, când a venit aceeaşi persoană care m-a întâmpinat la aeroport şi m-a condus la Centrul Nuclear Ezeiza. Am făcut cunoştinţă cu noii colegi cu care urma să petrec opt luni de zile. Eram centrul atenţiei. Toţi erau curioşi şi doreau să afle de la mine tot felul de lucruri. Mă numeau Juanito, sau românizat, Ionsito. Mă simţeam foarte apropiat de ei. Încă de la început, m-au inclus într-un program de relaxare. În fiecare vineri seara, se organizau întruniri unde se mânca bine, se dansa şi se asculta muzică. Un coleg argentinian avea o vilă foarte mare, cu un living în care încăpeam peste o sută de persoane.

Majoritatea întrunirilor le făceam la el. Organizam concursuri de dans, de muzică populară şi uşoară. M-am integrat şi în acest domeniu destul de bine. Am interpretat şi eu mai multe cântece de muzică uşoară şi populară. Un coleg din Guatemala şi câţiva colegi argentinieni cântau la ghitară. Mă laud: „Piatra piatră, de e piatră“ a ieşit pe primul loc. Băieţii cântau la ghitară cu atâta dăruire de mi se părea că le iau instrumentele foc. Acest cântec era solicitat la fiecare întrunire. Le plăcea mult şi muzica lui Gică Petrescu, a Ioanei Radu şi compoziţiile lui Ciprian Porumbescu şi George Enescu. Aceşti doi mari compozitori români erau cunoscuţi în Argentina. Am fost la Ambasada Română şi am făcut rost de discuri cu compoziţiile lor. La fiecare le-am făcut cadou câte un disc. Foarte cunoscuţi erau Ion Ţiriac, Ilie Năstase şi Nadia Comăneci. Ion Ţiriac fusese antrenorul unui mare tenismen argentinian, iar Nadia Comăneci susţinuse mai multe spectacole în Argentina. Era în culmea gloriei.

Am vizitat multe locuri din Buenos Aires şi din împrejurimi. Barrio Boca (Cartierul Boca) şi „Cimitirul de nave“, aflate la mică distanţă, au fost printre primele zone vizitate. Barrio Boca este ceva cu totul aparte: case viu colorate, construcţii personalizate, străzi deosebite, pieţe foarte dese.

Într-una din duminici, am fost cu colegii în două zone diferite aflate în preajma Buenos Airesului: zona celor înstăriţi şi cartierul săracilor. Am fost surprins de marea diferenţă dintre acestea. Am intrat în casa unui om sărac. Era

compusă dintr-o singură cameră, cu rol de bucătărie, sufragerie şi dormitor. Closetul era în „curte“ şi era făcut din bucăți de placaj şi carton. Apă aduceau cu gălețile de la o distanță apreciabilă. În cameră, aveau două paturi, o masă, aragaz şi alte lucruri mărunte. Părinții aveau, după câte îmi amintesc, cinci copii. Familia trăia din mila altora. În Argentina, erau organizații care ajutau astfel de familii. Colegii de la Centrul Nuclear Ezeiza, cei care făceam pregătire în domeniul securității nucleare şi al radioprotecției, am format o astfel de organizație; dăruiam, dar şi strângeam bani cu care cumpăram mâncare şi îmbrăcăminte pentru câteva familii printre care şi cea la care am fost în vizită. De multe ori făceam şi eu parte din grupul de distribuire a bunurilor. Beneficiarii plângeau de bucurie.

Colega noastră argentiniană, Lili şi încă cineva, veneau cu maşinile când distribuiam bunurile. Lili avea două fetițe, una era de aceeaşi vârstă cu fiica mea. Ori de câte ori mergeam în vizită la familia lui Lili, fetițele se urcau şi în cârca mea, stăteau în brațele mele, stăteau câte una pe fiecare picior al meu. Învățaseră şi câteva cuvinte româneşti. Mă întrebau de Oana (fiica mea de aproape patru ani) şi doreau foarte mult să o aduc şi pe ea în vizită să se joace împreună. De la prima vizită la Lili, fetițele ei s-au ataşat de mine. Lili ştia situația mea familială şi cred că le-a educat astfel încât şi fetițele să contribuie la alinarea dorului meu de țară, de familie.

De multe ori luam copiii săracilor şi mergeam cu ei în parcuri de distracție...

Gospodăriile oamenilor bogați erau împrejmuite de garduri zidite, de 2-3 m înălțime, în interior, la o anumită distanță de gard aveau pomi înalți cu coroană frumoasă. Îmi aduceau aminte de falnicii noştri salcâmi din copilărie.

De ziua Republicii Socialiste România, Ambasada României de la Buenos Aires organiza întâlniri, chiar în cadrul ambasadei, cu oamenii de afaceri (pe 22 august), cu oficialități locale, la nivel național şi reprezentanți ai Ambasadelor şi Consulatelor din Buenos Aires (pe 23 august), cu presa şi alte personalități argentiniene şi români din Argentina şi din țările vecine (pe 24 august). În număr limitat, erau admişi, pe 23 august şi reprezentanți ai unor posturi TV şi radio care transmiteau şi în direct evenimentul.

Am fost invitat să particip la evenimentele din toate cele trei zile. Ambasadorul Ion Tudor anunțase CONEA (Comisia Națională pentru Energie Atomică – Argentina) despre necesitatea prezenței mele la ambasadă. Am fost toată perioada, două nopți dormind la ambasadă. Erau prezenți mai mulți români care lucrau în Argentina. Toți am fost de mare folos în desfăşurarea evenimentului. Eu eram pe post de chelner.

De ce am scris toate acestea? Pentru că am cunoscut foarte multă lume. Am fost impresionat de foarte mulți oameni, iar aici prezint doar câțiva: o româncă stabilită în Rio de Janeiro, un român stabilit în Buenos Aires (BAI) şi un diplomat de la Ambasada SUA.

Românca avea în Rio de Janeiro trei fabrici, iar în BAI cam zece blocuri, cu apartamente pe care le închiria, o făbricuță de biscuiți şi nu mai ştiu ce…

Diplomatul SUA, cu care am fost foarte atent, mi-a asigurat (prin Ambasada Română), 3-4 cartuşe de ţigări Kent pe lună, iar românaşul locuia într-unul din cartierele bogătaşilor din BAI.

Am fost invitat la el acasă. M-a luat de la gazda unde locuiam un angajat de-al lui, cu o maşină de lux. Am ajuns la românaşul bogat. Pentru prima dată în viaţa mea, am văzut şi am priceput ce înseamnă să fii bogat. M-am bucurat de o atenţie deosebită. Vorbea foarte bine româneşte şi încă iubea mult România. Era moldovean, de origine de pe lângă Bârlad. Strămoşii lui s-au stabilit în Argentina pe la sfârşitul secolului al XIX-lea şi ei şi urmaşii au agonisit mult realizând o situaţie de vis.

Era mare om de afaceri. A fost argentinianul cheie la semnarea unui contract dintre România şi Argentina. Românii au realizat pentru Argentina două platforme marine de extragere a ţiţeiului, primind în schimb grâu în cantităţi impresionante. Mi-a povestit despre traseul acestui grâu şi destinaţia lui finală. Nu pot spune mai multe.

M-am ataşat mult de Argentina şi de argentinieni. Argentina a fost şi încă mai este a doua mea patrie, iar pe locuitorii ei îi stimez, îi respect. Colegii, cunoştinţele argentiniene, erau fraţii şi surorile mele. Am simţit respectul, căldura şi stima lor. Eram *el rumano Ionsito* (Ionică), fratele argentinienilor. Am vizitat multe localităţi, începând cu San Miguel de Tucuman, din nordul Argentinei, până la San Carlos de Bariloche din ţinutul Patagoniei, aflat în sudul ţării. M-am bucurat de cele văzute în Parcurile Naţionale, de operele de artă, de monumente, de muzica şi dansurile lor, de lăcaşurile sfinte (majoritatea catolice), de spectacolele cele mai diverse, de multe, multe altele...

21. Revoluţia din 1989: Începutul Revoluţiei m-a prins la catedră. Predam viitorilor operatori de la CNE Cernavodă cursul de „Intervenţie la accident nuclear“, legat de tehnica întocmirii procedurilor de intervenţie şi a scenariilor.

La scurt timp după ora 12, am auzit mare zarvă prin secţie. A intrat în sala de curs adjunctul şefului de secţie, a strâns toate tablourile cu Ceauşescu, şi de la etajul unu, le-a aruncat jos, acestea făcând un zgomot infernal împrăştiind cioburi de geam în toate direcţiile. Am încetat activitatea şi am mers şi eu într-una din maşinile cursanţilor la Hotelul Muntenia din Piteşti, unde ei erau cazaţi. Am privit ce am privit la televizor cu câte o bericioaică lângă noi, apoi am plecat acasă şi am privit la televizor. Nu am ieşit în stradă.

22. Trecerea în noul mileniu: Intrarea în noul mileniu a fost ceva normal, cu petrecerea Revelionului în familie. Ca toată lumea, am mâncat, am băut câte ceva şi am privit la tv. Am aprins artificii afară şi am continuat ospăţul.

23. Invenţiile din cărţile SF care s-au adeverit: Cred că realizarea submarinului este cea mai mare invenţie imaginată în cărţile SF.

24. Invenţiile secolelor XX şi XXI: În secolul XX au fost realizate multe invenţii. Calculatorul şi internetul se află pe primele locuri. În secolul XXI, realizările cele mai mari vor fi în domeniul medicinei şi al geneticii. Cred că vor fi obţinute artificial majoritatea organelor corpului uman, se va reuşi accesul la codul genetic

unde pot fi făcute anumite modificări. Posibil, cât de curând se vor face transfuzii cu sânge artificial.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Bravo celor care şi-au adus contribuţia la realizarea proiectului celui mai mare laser din lume care va fi construit la Măgurele. Este o mândrie a românilor.

26. Întâmplare hazlie: Am trăit, am văzut şi am râs de mă ţineam cu mâinile de burtă când Spe nu înţelegea cum de este posibil să se facă integrarea pe frontiera dintre India şi Pakistan.

Şi una tragi-comică. Eram în prag de căsătorie. Împreună cu viitoarea soţie, am mers pentru prima dată la părinţii mei la Beuca. Era sâmbătă. Duminică avea nuntă o rudă de a mea. Duminică, înainte de căsătoria religioasă, ca să nu fim singuri, a venit pe la noi o familie de verişori şi împreună am mers la familia altui verişor. După ce ultimii s-au îmbrăcat în haine de sărbătoare, separat, în camere diferite, au intrat în sufragerie unde noi îi aşteptam. La un moment dat, soţia zice...: (cenzurat) care înseamnă „vino să te aranjez puţin“. Noi, din partea locului, cunoşteam expresia şi nu ni se părea ceva anormal. Am observat că Maricica a devenit palidă, mai să pice jos. Şi-a revenit, dar a rămas foarte supărată. Am mers undeva afară şi am lămurit-o că nu este un motiv de supărare, că sunt regionalisme care trebuie interpretate corect. Poate că ar fi fost mai bine ca verişoara mea să zică „vino bărbate încoa’ să te aranjez puţin“. Dar nu şi-a dat seama. Peste un timp, lucrurile au revenit la normal. Am mai servit câte ceva şi am plecat la biserică, la cununia religioasă.

La Piteşti, la întâlnirile cu alte rude ale mele, am reluat problema. Şi ei ştiau expresia, nu li se părea ceva anormal. Până la urmă, soţia mea s-a obişnuit cu expresia, încât devenise o glumă de familie. Peste cam o lună de la vizita la Beuca şi participarea la nuntă, am mers în vizită la Cepari, comună aşezată pe malul Topologului, spre Şuici, unde G. Topârceanu a funcţionat ca profesor.

În Cepari, soţia mea are o soră, Tiuţa, profesoară de matematică, căsătorită cu Puiu Velea, profesor de naturale. Au o situaţie foarte bună, în comună nefiind CAP, iar curtea depăşeşte suprafaţa de un hectar. Au foarte mulţi meri, pruni, peri, iar casa este foarte mare, fiecare generaţie adăugând câte ceva la ea. Curtea era plină de trandafiri de toate culorile şi de alte flori. Părinţii lui nenea Puiu au fost învăţători, iar unul din bunici preot, apoi arhiepiscop. Deci au avut putere financiară.

Aici s-a născut scriitorul Nicolae Velea, fratele lui nenea Puiu.

Vizita a durat mai multe zile, noi fiind în concediu. Ziua vizitam împrejurimile sau trebăluiam prin curte.

Într-o seară, după servirea mesei şi retragerea părinţilor lui nenea Puiu, restul mai continuam cu ceva băutură şi atacam tot felul de subiecte. La un moment dat ideea mea a fost să spunem fiecare câte o povestioară, diverse expresii, poezii sau să cântăm câte ceva. Mi-a venit rândul. „Să vă spun una tare“, zic eu. „Bine, hai“, au răspuns ceilalţi. „Pe la mine, pe la Beuca, este folosită expresia ... (cenzurat). Dar nenea Puiu, care este un mişţocar fără seamăn, zice „bă, spune şi tu una nouă care

să ne amuze, nu veni cu aşa ceva. Prin Cepari şi un copil de ţâţă cunoaşte această expresie“.

Nicolae Velea, un om deosebit, să-i fie ţărâna uşoară, m-a scos din mica încurcătură. „Lasă Ionele că-l satur eu pe frate-meu cu tot felul de expresii şi să văd câte ştie să interpreteze“. Şi s-a apucat să ne zică foarte multe. Cred că au fost câteva zeci bune de expresii. Era în domeniu. Cea mai aparte mi s-a părut expresia ... (cenzurat). Femeile, care participau şi ele la divertisment au cam roşit puţin, dar până la urmă s-au integrat şi au venit şi ele cu tot felul de expresii, care mai de care mai deocheate. Expresia (cenzurat) nu a interpretat-o corect niciunul dintre noi. Este dintr-o zonă a Moldovei şi înseamnă „culcă-te în pat să te’nvelesc“.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: Am primit pe net materialul „Cum distrugi şi vinzi o ţară în 20 de ani“. Dezastrul a început cu premierul Petre Roman. El a introdus şi accelerat inflaţia. Îmi amintesc, ca şef al Sectorului Dozimetrie Reactor, lunar eram obligat să actualizez preţurile aparaturii dozimetrice din dotare. Valoarea fiecărui aparat şi instalaţia se recalcula înmulţind valoarea actuală cu factori cuprinşi între 1,2 şi 2.

S-au înapoiat angajaţilor, care erau coproprietari ai anumitor bunuri, sumele oprite. Bunurile acestea au putut fi manevrate şi vândute după bunul plac al premierului, al guvernanţilor şi al granzilor cu putere de decizie.

Majoritatea obiectivelor industriale au fost mai întâi fărâmiţate, fiecare cu conducerea sa, cu organizarea sa, înmulţind astfel numărul granzilor şi scăzând productivitatea obiectivului per global. Orice dereglare, care de multe ori era voită de noile conduceri, sau impusă de premier, guvern sau alte forţe oculte, a condus la disfuncţionalităţi în lanţul de producere a bunurilor finale şi în cele mai multe cazuri au apărut falimentele cu sute de mii de disponibilizaţi, cei mai mulţi ajungând şomeri, iar întreprinderile distuse până la raderea lor de pe suprafaţa pământului.

CAP-urile nu au fost nici ele ocolite. S-au retrocedat pământurile, s-au vândut bunurile la preţuri de nimic, construcţiile au fost vândute şi apoi demolate, în mare parte pentru recuperarea materialelor.

Agricultura care se făcea la nivel de tarla, a ajuns să se facă pe petice de pământ, unde, în multe cazuri nu puteai să lucrezi din cauza lăţimilor prea mici, maşinile agricole neputând fi manevrate.

Prin ’91, ’92 stam de vorbă cu tractorişti şi-mi povesteau că pe vremea lui Ceauşescu se ara pământul ca la carte. Dacă nu arai pământul la adâncimea standard (30 cm), la fiecare brazdă a plugului, riscai să primeşti salariul cu penalizare şi erai urmărit mult timp. Discuirea se putea face în condiţii optime: de-a lungul şi de-a latul tarlalei, cu rezultate excepţionale. Îngrăşămintele se administrau la timp şi în bune condiţii. În agricultură dacă nu faci treburile la timp, poţi avea pierderi şi de 20%.

Ţăranul, mic proprietar, nu a avut posibilitatea lucrării pământului cum trebuie. Tractoriştii care arau îşi reglau plugurile astfel încât primele brazde doar să râcâie pământul, iar ultima brazdă care rămânea la vedere abia pătrundea la 20 cm.

Nu îi interesa decât suprafața arată, nu şi calitatea. O arătură mai adâncă impunea un consum mai mare de combustibil.

La Dideşti, comună aflată la 8-9 km de Beuca nu s-a distrus nimic. Preşedintele CAP şi primarul comunei au avut întâlniri cu sătenii, pe care i-au convins că fărâmițarea pământului nu înseamnă decât pierderi. S-au reorganizat democratic, au schimbat denumirea CAP-ului în Societate Agricolă, au întocmit formalitățile impuse şi au trecut la treabă. Prin ’97-’98, societatea funcționa foarte bine, oamenii erau mulțumiți. Parcul de maşini agricole s-a mărit şi diversificat peste necesar. Cumpărau tot ce la convenea de la cei care vindeau bunurile mai pe nimic. Puteau face lucrări şi pe la micii proprietari de prin comunele vecine.

Cu puțini ani înainte de revoluție, am dat meditație unui elev care locuia într-o comună vecină Piteştiului. Tatăl lui mi-a spus că pot să-l şi ating, numai să învețe. Numai că băiețelul nu prea era cu gândul la carte. Prin clasa a XI-a a făcut şi câteva spargeri de magazine, fapte de care eu am aflat. Nu am vrut să-l mai primesc la lecții. A venit cu tatăl lui care m-a rugat să continui barem să ia bacalaureatul. Am acceptat, am continuat pregătirea, a luat bacul. De facultate nici vorbă. Părinții l-au ajutat să facă o şcoală de şoferi. Îi plăcea. Nu ştiu câți ani de şcoală auto a făcut, dar ştiu că luase permis de conducere pentru toate categoriile de autovehicule. Bravo lui.

Tatăl lui mai sacrifica câte un porc sau un vițel şi din când în când îmi aducea şi mie ceva carne, în semn de recunoştință. Şi acum purtăm legătura.

Părinții reuşiseră să-l angajeze şofer pe o maşină-cisternă de transport benzină. Ridica benzina de la Petrochimie şi o distribuia la diverse stații de vânzare.

Ocazional, m-am întâlnit cu el în Râmnicu Vâlcea acum doi-trei ani când făceam naveta la Stațiunea Ocnele Mari, la salină şi la bazine. Eram cu fiică-mea Oana şi cu nepoții. Ne-a invitat la el acasă. Sta într-un apartament cu patru camere mobilat după ultima modă. Am vorbit de toate, am vorbit mult. Era proprietarul unei benzinării, al unei maşini de lux în valoare de peste o sută de mii de euro şi o vilă în construcție în centrul oraşului Râmnicu Vâlcea. Mai avea încă o benzinărie împreună cu un bun prieten al lui.

L-am întrebat, de curiozitate, cum a reuşit o astfel de performanță într-un timp aşa de scurt. Mi-a spus deschis: când era şofer pe maşina de transport benzină, plinul îl făcea dimineața devreme (densitate mai mică a benzinei), lăsa maşina la soare pentru dilatarea benzinei şi o distribuia după amiază, mai spre seară, alegându-se astfel cu peste o sută de litri în plus. Mai mult, de câte ori făcea plinul, mai încărca încă 4-5 canistre de 20 l fiecare, pe care plătea puțini bani. Acesta a fost începutul. A stâns destui bani pentru cumpărarea apartamentului, a maşinii, a benzinăriei şi a terenului pe care construia vila. Restul de bani sunt câştigurile de la vânzarea benzinei. Am prezentat un simplu caz, un tip de om creat de revoluție. Mai cunosc alt caz, dar de data aceasta de un aşa-zis revoluționar, care a făcut şi greva foamei şi are acum un ajutor care depăşeşte echivalentul a o mie de euro...

Acestea sunt cazuri „de jos“. Mai sus, aleşii noştri fac afaceri de sute de mii şi milioane de euro.

Cum s-au făcut împroprietăririle, cum a fost modificată legea care permite aplicarea ei discriminatorie? Sunt judecători care s-au îmbogăţit peste noapte. Cum? Sunt traşi cu adevărat la răspundere? La toţi aceşti îmbogăţiţi peste noapte, li s-a făcut verificarea averilor? Nu, pentru că sunt în cârdăşie. Se mai dau pe ici pe colea exemple de nereguli, de diverse procese, de reţineri pentru diferite fapte, de condamnări. Câte confiscări de bunuri s-au făcut până în prezent? Cine este tras la răspundere pentru jaful din ţara asta?

Nu mai continui, că mă îmbolnăvesc. Mă rog străbunicului meu David care a murit în Războiul pentru Independenţă din 1877, mă rog unchiului meu Florea care a murit în Al Doilea Război Mondial, să mă ierte că nu sunt în stare să continui lupta pentru independenţă, pentru neatârnare, pentru păstrarea frumuseţii acestei grădini minunate, România şi pentru bogăţiile ei. Străbunilor, odihniţi-vă în pace dar daţi-ne puterea să gândim ca voi. Aţi luptat să ne lăsaţi nouă şi urmaşilor noştri o ţară şi un viitor mai bun.

Doamne, ce am făcut, prăpădiţii de noi? Ne-am bătut joc de ce au realizat străbunii noştri, părinţii noştri şi ce am realizat din munca şi chinurile chiar ale noastre, cei care acum aparţinem vârstei a treia. Urmaşii noştri, dacă puteţi iertaţi-ne, am vrut, dar nu am putut face mai mult! E greu, vă lăsăm numai cu datorii şi nicio siguranţă pentru viitorul vostru.

28. Vis neîmplinit: Mi s-au împlinit cam toate visele. Dar, mai am multe dorinţe: să văd nepoţii realizaţi, la casele lor; să întreţin gospodăriile de la Beuca şi din Glâmboc unde mi-am construit locuinţa; să aranjez apartamentul de la Piteşti cum se poate mai bine (acum este cojit şi sper ca în vara aceasta să refac instalaţia electrică, să-l zugrăvesc (parţial) şi să montez centrala termică; să-mi construiesc „palatul pentru somnul de veci“, locul îl am deja cumpărat. Ar mai fi şi unele mai mărunte…

29. Cum a fost la nunta ta? Pentru nuntă, ne-am pregătit mai bine de un an şi jumătate. Am făcut-o la mine la ţară. Proiectasem s-o facem ca pe vremuri, de joi seara până marţi dimineaţa. Era foarte costisitor, aşa că ne-am schimbat intenţia şi am hotărât să începem de sâmbătă seara (dedicată naşilor) şi să o continuăm până luni. Aşa am făcut.

Sâmbătă, seara naşilor, am avut cam 60 de invitaţi. Au participat şi colegi de serviciu, cumnaţii şi oamenii naşilor. A fost frumos, numai că nişte drăcoşi de verişori, care erau stabiliţi în Bucureşti, m-au ţinut treaz toată noaptea. Nu am închis un ochi. Spre dimineaţă, când verişoara Leana a văzut în ce hal eram, m-a luat pe sus şi m-a dus la culcare la ea acasă. Pe invitaţii care nu erau de prin partea locului i-am cazat pe la unchi şi mătuşi. Măricica s-a culcat devreme, imediat ce a terminat pregătirea florilor de brad. Trebuia să arate foarte bine a doua zi. Duminică, ziua cununiei civile, m-am trezit cred că după ora 11, când mireasa împodobise bradul şi plecase la udat.

Am încercat să păstrăm cât de mult obiceiurile. După masa de prânz cu tineretul, am fost acasă la naşi (cu lăutarii după noi), am venit acasă la mine, am pus iarăşi masa, după care doi voinici călare au spus Orațiile. A urmat gătitul miresei cu cântecul „Ia-ți mireasă ziua bună“ şi bărbieritul ginerelui şi alte obiceiuri pe care nu mi le mai amintesc bine. Drumul dus-întors la şi de la biserică l-am făcut pe jos cu tot alaiul după noi.

Reîntorşi acasă, s-au jucat Nunească (joc dedicat naşilor) şi alte jocuri şi cântece specifice zonei. A urmat o pauză cam de două ore, după care am primit invitații, lăutarii cu cântecul specific de primire a oaspeților, iar eu şi Maricica cu păhărelele de țuică. Colegii de serviciu au sosit şi duminică dimineața. Ei m-au ajutat mult când nu mai pridideam treburile ce le aveam de făcut. După primirea invitaților (peste două sute de persoane), s-au mai potolit puțin treburile, am luat loc lângă naşi, am mâncat, am băut, am ascultat muzică şi periodic mai făceam câte o sârbă, o horă sau un dans.

Lăutarii veniseră de sâmbătă, bucătarii de vineri. Orchestra avea şi cântăreață, dar Floarea Calotă a umbrit-o de tot. Nunta am făcut-o la cort, instalat în bătătură încă de marțea de dinaintea nunții. Spre dimineață, după ce s-au dat darurile şi am mâncat tortul, invitații au început să plece acasă. Şi aici au fost ceva probleme, pentru că trebuia să-i conduc cel puțin câțiva zeci de metri. A urmat conducerea naşilor acasă cu ploconul de rigoare (mâncare şi băutură) şi cu servirea dulciurilor şi a cafelei acasă la ei. După puțin timp, ne-am înapoiat acasă la mine pentru a ne odihni câteva ore. Colegii de serviciu plecaseră în jurul orei 6, ca să prindă trenul Roşiori-Costeşti-Piteşti care sosea la gară în jurul orei 7.

Orchestra era renumită în zonă. Interpreții aveau calități adevărate. Era compusă din vioară, acordeon, țambal, cobză şi contrabas. Cântăreața avea cam douăzeci şi ceva de ani, era deci tinerică, dar şi frumuşică. Conducătorul orchestrei era violonistul Lixandru lui Diricel, care, datorită talentului său, era foarte solicitat la nunți şi la alte evenimente. Am avut noroc că l-am putut prinde. Asta numai datorită bunei prietenii dintre finul meu Stan Purvu – Dumnezeu să-l odihnească – şi Lixandru violonistul. A trebuit să anuleze un contract dintre acesta şi o rudă de a noastră din Merişani (de Teleorman), satul Însurăței, care avea o cumetrie fixată pe 1 Mai 1977 şi unde urma să cânte. Au fost foarte de treabă, dar şi tatăl meu şi finul Stan au fost convingători. După acceptarea propunerii, înțelegerea a fost bătută în cuie printr-o hârtie semnată de tatăl meu şi Lixandru, având ca martori pe finul Stan şi pe ruda noastră Anghel Pădurarul, care a amânat cumetria. A venit şi el la nunta mea, am fost şi eu cu Maricica la cumetria lui. Aşa că nunta mea a rămas stabilită pentru 1 Mai 1977.

La întoarcerea de la naşi, cumnatul Costică, fratele Maricicăi, după şnapsul de rigoare, nu a mai vrut să meargă la odihnă acolo unde era programat. „Nu, eu rămân aici şi mă culc cu cântăreața“, îmi zice mie Costică. „Bine Costică, dar cu Mioara nevastă-ta cum rămâne?“ , l-am întrebat eu. „Bă Ionele las-o să se ducă ea acolo să doarmă liniştită, iar tu îi spui că ai ceva treabă cu mine şi roag-o să rămân aici“. „Bine Costică, aşa să fie“. Şi aşa a fost.

Casa de la Beuca are cinci camere, focar, bucătărie, dormitor, antreu (sală) şi odaie. În bucătărie, sală şi odaie aveam câte un pat, iar în dormitor două paturi (aici dormeam iarna toţi membrii familiei). Dormitorul era rezervat muzicienilor, câte trei în fiecare pat. Paturile erau mari, aşa că încăpeau trei persoane în fiecare pat, fără probleme. Eu şi Maricica aveam la dispoziţie odaia, mama şi sora mea cred că antreul, iar Costică şi tatăl meu bucătăria. Am dormit tun toţi.

Cumnatul Puiu şi soţia lui Tiuţa au venit la noi primii, după ora 11. Au intrat prin toate camerele, iar în dormitor ce au văzut? Pe cumnatul Costică dormind în braţe cu cântăreaţa. Ea dormea cu capul pe braţul lui. „Bă Costică scoală-te dracu' repede că vine Mioara şi te vede". Nu a durat mult timp şi până să se dezmeticească Costică, na! c-a venit şi Mioara. Bineînţeles, toţi au dormit îmbrăcaţi şi nu se putea gândi cineva la cine ştie ce prostii. Când l-a văzut Mioara, şi ea foarte glumeţă de fel, a urmat un hai care a dat culoare nunţii noastre. Mulţi ani la rând, eu şi cumnaţii, când toţi ne întâlneam în zilele de 22 şi 23 august, la Ciuteşti (satul unde s-a născut Maricica şi a locuit mama ei), ne aduceam aminte de „dragostea" dintre Costică şi cântăreaţă. „Ionele, Ionele, fi-ţi-ar pielea ca spuma de mare să-ţi fie, numai tu ai pus la cale chestia cu Costică al meu", îmi reproşa Mioara. „Păi de ce măi Mioara, cu ce sunt eu vinovat?" „Păi cu ce să fii, nu tu ai venit la mine să-l las pe Costică să doarmă la tine că ai nu ştiu ce treabă cu el?"...

Am servit repede câte ceva şi fuga, cu alaiul după noi (cumnaţii, nişte vecini şi alte rude şi cu taraful refăcut), la naşi, apoi înapoi la mine acasă. A urmat „spălatul pe mâini" al naşilor, cu cântecele specifice acestui obicei. Bucătarii şi ospătăriţele erau la datorie. A urmat o masă copioasă, jocuri şi dansuri până seara. Trebuia să facem şi „împopistrarea", dar eu şi naşii nu am dorit acest obicei. După ce ne-am săturat de ascultat muzică (taraful cânta numai la comandă), de jucat şi de dansat, am condus naşii acasă, tot cu alai şi taraf, ne-am luat la revedere de la ei şi nunta s-a încheiat.

„Comandantul Suprem" la o nuntă este naşul. El stabileşte toţi paşii şi momentele de timp când trebuiesc realizate activităţile. Naşii mei au fost profesori, el de istorie-geografie, ea de limba franceză. Am hotărât totul împreună, bineînţeles şi cu consultarea părinţilor mei şi a mamei soacre.

Vinul a fost pregătit acasă. În luna septembrie a anului 1976, deoarece în Beuca şi comunele vecine nu se mai cultiva viţa de vie (interdicţie totală), am mers în comuna Licuriciu, la aproximativ 35 km de Beuca, unde auzisem că mai sunt vii şi unde locuia un fost coleg de liceu, Andrei Traian. Am fost cu el la un vecin, am văzut via. Avea numai Zaibăr Negru şi Căpşunică, mi-a plăcut, am plătit arvună şi am stabilit ca peste o săptămână să revin cu oamenii mei să o culegem. Preşedintele CAP mi-a dat un camion în care am încărcat 4-5 putini şi la drum. Am cumpărat 1100 kilograme de struguri din care am scos cam 730 litri de vin. Pentru nuntă, am umplut două butoaie, fiecare de 300 de litri, iar restul l-am pus separat, pentru consumul în familie. Nu s-a consumat toată cantitatea la nuntă. Au mai rămas cam 200 de litri, l-am pus la sticle de 1 litru, am ceruit sticlele şi le-am

îngropat în pământ. Le-am scos după trei ani şi le-am folosit la botezul fiicei noastre Oana (octombrie 1980).

Țuica am avut-o de la soacra mea. Am luat inițial 100 de litri în două damigene de câte 50 de litri. Am adus-o de la Ciuteşti la Piteşti cu colegul nostru de serviciu, Ciuvică Paul, absolvent al Facultății de Fizică, promoția 1971, care avea un Trăbănțel. Niciodată nu am văzut un respect mai mare decât cel dintre trabantişti. De fiecare dată când se întâlneau două Trabanturi, se semnalizau reciproc optic şi acustic, ridicau mâna sau pălăria unul în fața celuilalt.

Ca să ajungem acasă la soacra mea, trebuia să traversăm Râul Topolog. Traversarea se putea face pe o punte suspendată care era cam şubredă. Fără bagaje am mers pe punte fără probleme. La întoarcere, cu damigenele pline, traversarea râului pe punte era riscantă. Trebuia să ne descălțăm, să ridicăm pantalonii până peste genunchi şi să trecem râul. Nu era prea adânc, dar curgea cu o viteză foarte mare de te putea trânti la o neatenție, la o dezechilibrare. Prima dată, am luat cu mama soacră o damigeană, eu de un mâner şi ea de celălalt şi, în plus, mi-a luat şi pantofii. Erau noi, frumoşi, fabricați în Ungaria. Mi-i cumpărase Maricica cu nu ştiu ce ocazie, fără ca eu să fiu prezent. Mă cam strângeau, deşi îi ținusem în spirt pe şanuri. Mi-au făcut răni şi sufeream destul de mult. Maricicăi nu i-am spus, deoarece nu vream să-i stric bucuria de a-mi dărui ceva.

Pe la mijlocul Topologului, mama soacră s-a dezechilibrat şi a scăpat pantofii din mână. S-a chinuit să-i recupereze, reuşind să-l prindă doar pe unul, eu trebuia să țin bine damigeana să nu o ia apa. Cu chiu cu vai am ajuns la mal istoviți şi mama plină de supărare. Văzând-o aşa, i-am spus adevărul. „Mamă nu te mai necăji, că uite ce mi-au făcut pantofii ăştia (i-am arătat rănile de la călcâie). Sunt în stare să te îmbrățişez şi să te sărut că m-ai scăpat de ei“. Nu i-a venit să creadă, şi nici Maricicăi.

A ajuns povestea la urechile cumnaților. Au înflorit-o în aşa hal, că dacă îi auzeai povestind despre pantofii luați de apă, rămâneai cu impresia că eu am ajuns desculț la Piteşti cu autostopul. Este foarte hazlie varianta lor, dar nu o mai prezint aici. Mai sunt câteva episoade, dar ies prea mult din temă. Amintesc doar numai povestea cărnii de vită, care nu se găsea în magazine, şi nu era permisă sacrificarea vițeilor. Pentru cea de porc nu am avut probleme, am avut porc crescut în gospodărie pe care l-au sacrificat bucătarii…

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Dureros; am fost tată pentru patru zile... Dar a „venit“ Oana pe 19 august 1980. Toți am fost fericiți şi suntem. Peste douăzeci şi doi de ani ne-a făcut bunici. La încă doi, am devenit a doua oară bunici. Atât la naşterea Oanei, cât şi a nepoților, nu mai atingeam pământul de drag şi de bucurie. Eram şi suntem în al nouălea cer. Toți sunt buni, respectuoşi, muncitori şi conştiincioşi. Să dea Dumnezeu să fie mereu aşa.

MARIANA PĂTRU (IVAN)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Locuiam cu părinții și bunica din partea tatălui la Piatra Olt, lângă Slatina, în locuințele CFR-ului. În curtea cu multe păsări şi un câine, îmi doream teribil să am flori. Din acest motiv, protejam cu bețișoare orice lăstar apărut lângă tulpina a doi plopi „lumânare“ pe care îi aveam la poartă. Rezultatul? Lăstarele se uscau din lipsă de lumină!
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: În copilărie visam, când voi fi mare, să fiu balerină.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: În copilărie, am jucat la serbare rolul Zânei florilor, cu o rochiță lungă din mătase albă, cu volănaşe şi trandafiraşi aplicați. Şi acum o am!
4. Primul film văzut: Primul film pe care l-am văzut la cinematograf a fost *Zboară cocorii*, dar nu ştiu dacă chiar a fost primul.
5. Prima carte citită: Prima carte pe care am citit-o a fost probabil o carte de povești. Ştiu doar că pe la 14 ani nu mai avea biblioteca din Piteşti cărți pentru vârsta mea.
6. Ultima carte citită: Ultima carte pe care am citit-o este: *Corabia nebunilor* de Porter.
7. Cărțile tale de căpătâi: Nu am aşa ceva. Îmi plac scrierile lui Paler.
8. Comedia la care râzi mereu: Comediile la care râd mereu sunt cele scrise de Caragiale.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu am aşa ceva.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Nu prea mă duc la film, iar la televizor dacă văd că nu este interesant... caut altceva. Nu îmi place să revăd filme (viața este prea scurtă ca să pierd timpul astfel) şi nici să mă chinui să văd un film nereuşit din punctul meu de vedere.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Actorul meu român preferat este Marcel Iureş, iar cel străin este Robert Redford.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Nu țin minte glume. Sau cele de care îmi aduc aminte nu mi se par bune.
13. Căutare recentă pe Google: Cel mai recent am dat search pe Google la Macedonia, obiective turistice.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Habar nu am. Sunt pensionară de 13 ani. În Bucureşti ştiu că la aeroport biletul costă 10 lei dus-întors.
15. Vacanța perfectă: Vacanța perfectă înseamnă pentru mine soare şi cald până în 30 de grade, aer curat şi peisaje frumoase! Cu condiția ca toți ai mei să fie sănătoşi.

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Cel mai interesant loc din oraşul în care locuiesc (Bucureşti) este strada cu pomi şi vile boiereşti, pentru că îmi dă o linişte şi o bucurie caldă. Şi încă mai găsesc astfel de străzi!
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Un băieţel libanez-român, care a cântat formidabil la emisiunea *Next star*!
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Cel mai trăznit personaj TV al momentului mi se pare Bendeac!
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica cu Țițeica.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Examenul care mi s-a părut cel mai greu în facultate a fost Mecanica cuantică, iar cel mai uşor a fost Seismologia.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Prima întâlnire cu omul pe care îl iubeam!
23. Hobby-uri: Ştiu să ascult oamenii. Să îi bucur pe cei din jurul meu şi să mă bucur alături de alți oameni. Hobby? Fotografia.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: ochelarii, hârtie şi un pix.
25. Zodia ta: Vărsător şi se caracterizează prin altruism, spirit creator şi constanță în sentimente.
26. Serialul preferat la TV: *Dragoste şi pedeapsă*... când pot! Dar îmi plac episoadele din *Războiul depozitelor* (cred că aşa se traduce titlul), pe History...
27. Compozitorul preferat: Vivaldi. Dar îmi plac şi stilurile noi, ale tinerilor.
28. Pictorul preferat: Luchian şi Kandinsky.
29. Poezia preferată: *O, mamă*!
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Sunt mulțumită cu această perioadă şi aş vrea să văd cât mai mult din ce va veni! Sper că nu războaie, de care am fost înspăimântată de când mă ştiu.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: În Dubai, dar să fiu de-a locului!

Addendum-1
1. Temperament: Flegmatic.
2. Zăpada din 1954: Suuuperbă, a fost prima dată când m-au fascinat formele steluțelor de zăpadă şi florile de gheață de pe geamuri.
3. Moartea lui Stalin: Nu-mi amintesc nimic… Doar că toamna a dispărut un tablou de pe peretele din spatele clasei. Din… „barbă albă, barbă neagră, barbă în cioc şi… de loc“ dispăruse cel fără barbă!
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Balet, că până la balul de absolvire nu-mi amintesc să fi dansat vreodată! Doar în echipa de dansuri de la şcoala generală, unde am „evoluat“ în stil popular pe *Rapsodia* lui Enescu.
5. Prima defilare: Nu-mi amintesc nimic. Doar că după defilări, mergeam cu familia în parc şi ne plimbam cu barca, mâncam mici...
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Am perceput moartea lui Gheorghiu-Dej ca o eliberare şi o doză de speranță, mai mult a maturilor.

7. Cum ai ales Fizica: Nu am ales arhitectura, primul meu vis, pentru că nu aveam la activ nici un pic de pregătire. Am ales fizica în detrimentul matematicii, pentru că erau mai puține manuale pe care trebuia să mă bazez pe timpul verii… La admitere, m-am dus foarte sigură pe mine şi cel mai important era că plecam de acasă şi aveam libertate!
8. Evenimentele din august 1968: Am fost acasă, la Piteşti.
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Nu-mi amintesc nimic. Cred că eram tot în vacanță.
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram în perioada de practică de o lună, deci mă aflam în căminul de lângă Operă. Am văzut tot ce s-a transmis la TV şi am fost impresionată. Pe fotografia de la absolvirea liceului, profesorul de fizică, idolul meu, modelul meu de profesor, mi-a scris (pe verso): „Mult succes în zborul cosmic, ca mare fiziciană!“ Ei, uite, mi-au luat-o înainte americanii!
11. Examenul de stat: Multă muncă, dar fără probleme.
12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Nu ştiu nimic! Nici nu am ştiut că a fost aşa ceva.
13. Repartiția de la sfârşitul anului V: M-am bucurat teribil că am „prins“ Bucureştiul, chiar şi la şcoala generală (a fost un singur liceu şi acela cu jumătate de normă la o şcoală generală, pe care l-a ales Focşăneanu, Dumnezeu să aibă grijă de sufletul lui). Am refuzat toate posturile din cercetare. Practica dinaintea anului V mă convinsese că nu sunt făcută să semnez condica opt ore pe zi şi să nu fiu liberă. Viața mea a însemnat oră de oră altceva. Ca profesoară am avut cea mai frumoasă viață!
14. Primele impresii la locul de muncă: Fooooarte multe emoții! Pedagogia de la facultate nu a valorat doi bani. Pentru a sta în fața elevilor îți trebuie iubire, creativitate, stăpânire de sine. Să răspunzi de 40 de elevi, ca dirigintă, a fost o provocare. Multă muncă, planuri de lecții… Dar ceea ce m-a ajutat, a fost modelul profesorului meu de fizică. Aşa am învățat meserie!
16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Volei… mai târziu, puțin tenis de câmp, puțin patinaj. Dar toate s-au dus după 30 de ani. Acum? Bicicleta medicală… exerciții de respirație… Nu fac parte dintre cei cu multă vitalitate şi forță fizică la 67 de ani.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram internată în spital, pentru o bronşită.
18. Motto-ul tău în viață: Aş vrea să am unul. Cel mai des mă gândesc: „Doamne fereşte de mai rău!“
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în Bucureşti şi n-am dat de loc importanță. A doua zi, am plecat la Piteşti, unde erau copiii.
20. Prima țară străină vizitată: Fosta URSS şi am văzut câteva oraşe minunate. Şi bine am făcut că m-am dus. O duceau foarte rău, dar construcțiile lor sunt unice. Iar oamenii foarte calzi!
21. Revoluția din 1989: Când s-au răsculat timişorenii, eram la Piteşti, dar am venit imediat la Bucureşti şi am stat acasă, de frică! Cu speranțe care s-au dovedit pierdere de vreme.

22. Trecerea în noul mileniu: Toată viața mi-am dorit să apuc acest moment. Dar, în rest, a fost un an ca oricare altul.
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Grea întrebare! Nu ştiu ce să aleg, pentru că viteza cu care a avansat ştiința este formidabilă!
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Laserul… Numai Dumnezeu ştie!!!!
25. Proiectul ELI de la Măgurele: BRAVO, BRAVO, BRAVO!
26. Întâmplare hazlie: Lucrurile bune şi frumoase se uită.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Cum a involuat, adică! Ei, sunt ceva progrese, dar lucrurile rele sunt mult, mult mai multe!
28. Vis neîmplinit: Să văd cât mai multe locuri frumoase de pe Pământ.
29. Cum a fost la nunta ta? Obositor, teatru pentru alții, doar slujba de la biserică a fost pentru mine!
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Îngrozitor de greu prima dată. Dar ochişorii şi pofta de mâncare a băiețelului foarte frumos de la mine din brațe m-au făcut să uit totul în două, trei zile. A doua oară, a fost fericire… uşor, rapid, şi, în plus, era şi fetiță! Copiii au devenit rațiunea mea de a trăi!

GHEORGHIȚA PIETRICICĂ

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Prima mea amintire, la vârsta de patru-cinci ani, este în grădinița de flori de lângă casa părintească, a bunicilor (unde am stat până la şase ani), dimineața, îmbrăcată imediat cum mă sculasem, dar cu gândul să miros floricelele care îmi plăceau enorm, lăcrămioarele, narcisele.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: În copilărie visam, când voi fi mare, să fiu o persoană importantă, nu aveam definiție sau imaginație în mintea mea ce anume, dar, cum s-ar spune, îmi doream să fiu „cineva“ şi asta fără nicio îndoială.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: În copilărie, la serbare, cântam solo sau la cor, dansam, recitam, voluntară sau programată. Poezia pe care am recitat-o cu cea mai mare ardoare şi plăcere într-o mare sală de festivități a fost *Balada chiriaşului grăbit* de George Topârceanu.
4. Primul film văzut: Primul film pe care l-am văzut la cinematograful ambulant în sat la noi, la Dorobanțul, a fost filmul indian *Vagabondul*, cu Raj Kapoor – film care m-a impresionat prin libertatea, muzica, îndrăznealea lui etc. Îmi sună şi acum în minte refrenul: *Avaramu, avaramu...*
5. Prima carte citită: Prima carte pe care am citit-o a fost *Povestea vorbei* de Anton Pann.
6. Ultima carte citită: Ultimele cărți pe care le-am citit: *Les Route de Rêve (les plus beaux itineraires du monde), Balzac – Le roman de sa vie* de Stefan Zweig.
7. Cărțile tale de căpătâi: Cărțile mele de căpătâi sunt cărți despre viața anumitor scriitori francezi şi despre regii Franței în diferite epoci.
8. Comedia la care râzi mereu: Comediile la care râd mereu sunt cele cu Bourvil şi Louis de Funès.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Filmul pe care îl revăd de sărbători în fiecare an cu multă melancolie, meditație, şi parcă îmi aduce realitatea în față, este *Himalaya: L'enfance d'un chef*. L-am văzut la cumpăna dintre anii 1999 şi 2000 şi va rămâne pentru mine o realizare măreață, naturală, cu forța de a înțelege noțiunea de „a fi“ sau a pretinde de „a exista“ (o naturalețe virgină la început de secol XXI).
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: sunt mai multe. Este vina mea că nu m-am documentat mai înainte. Poate alții au avut impresie bună.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Toma Caragiu, Amza Pelea, Florin Piersic.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Nu rețin glumele, dar le savurez pe cele pe care le înțeleg.

13. Căutare recentă pe Google: Pe Google caut tot felul de informații, destul de diverse şi de importanță diferită. Bine că există!
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Un bilet de RER în oraşul Paris pentru zona mea costă 4,80 euro.
15. Vacanța perfectă: Sunt la pensie, deci am vacanța perfectă şi prelungită! Când am şansa să fiu cu nepoțica, este o vacanță frumoasă pentru amândouă şi eu dau în mintea copiilor!
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Unul din cele mai interesante locuri din Paris este Champs Elysée.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Concursul Eurovision – reprezentantul României.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: În ultimul timp, evit TV.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: În ultimul timp, evit TV.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Domnii Țițeica şi Brătescu.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Examenul care mi s-a părut cel mai greu în facultate a fost cel de Electricitate din cauza profesoarei... iar cel mai uşor a fost la Mecanică (prof. Mihu).
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Printre momentele cele mai frumoase trăite în studenție au fost şi cele când era primăvară, eram la cămin la Grozaveşti şi la întoarcere seara de la cursuri cu un prieten / prieteni ne opream pe bănci în parc, lângă trandafirii în floare, colorați gălbui şi plăcut mirositori.
23. Hobby-uri: Să declanşez petreceri şi momente pline de surprize frumoase, spontane.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Cele 3 lucruri pe care le-aş lua pe o insulă pustie sunt: un stilou, o carte, un caiet.
25. Zodia ta: Leu... şi se caracterizează prin generozitate, prietenie, gust de frumos, ceea ce este adevărat.
26. Serialul preferat la TV: Nu am.
27. Compozitorul preferat: Sunt mulți şi nu-mi permit să elimin pe niciunul dintre ei.
28. Pictorul preferat: Sunt mai mulți şi nu-mi permit să elimin pe niciunul dintre ei.
29. Poezia preferată: Dintre poeziile mele preferate, amintesc: *La oglindă* – George Coşbuc, *Pe lângă plopii fără soț* – Mihai Eminescu.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Nu regret că trăiesc acum.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Să continui în Paris.

Addendum-1
1. Temperament: Când în glumă, în tinerețe, voiam să mă „prezint", ziceam: „Sunt născută în zodia leului, am grupa sanguină BIII, sunt din Teleorman, o bunică este din Oltenia, alta din Vlaşca..." deci, indicam într-un fel ilustrativ „temperamentul"

de aşteptat. Dar, bineînțeles, am şi perioade de melancolie (câteodată, mai ales înaintând în vârstă, destul de îndelungate).

2. Zăpada din 1954: Ochii erau tare înlăcrimați şi sufletul pierdut, pentru că mamei mele, tocmai atunci i-a venit termenul să nască. Născuse în 1945, înaintea mea, un băiat mort la naştere, apoi am fost eu şi în 1954, iar o altă naştere – un băiat care a fost scos forțat şi a decedat datorită „tehnicii" inexistente. Dar, mama, acasă, după o luptă aprigă între viață şi moarte, a scăpat cu viață. Mi-o amintesc umflată butoi, alungită, de abia respira. În curte, era multă lume, cu lopeți etc., se lupta cu zăpada să facă drum, să străbată cu boii, până la cel puțin un „vraci", dar în zadar.

Eram în satul Dorobanțu, un sat în sud, unde zăpada nu mai avea „limite"; erau nămeți ca nişte adevărați „munți albi". Pe mine m-au luat nişte vecine şi pe fereastră mă uitam la zăpadă... tristă şi întrebătoare. Deci, dacă rezum acum acel episod, a fost pentru mine un „potop" de zăpadă, o catastrofă. Din care mama a scăpat.

3. Moartea lui Stalin: Despre Stalin ştiam după fotografia de pe peretele din sala de clasă, la şcoală. După moarte, fotografia a dispărut şi, bineînțeles, pentru noi şi „mitul" legat de fotografie.

4. Ce dansuri ți-au plăcut: Copil, până la şcoală – dansuri şi jocuri de nuntă (părinții mă luau cu ei la nunți). Apoi, ca elevă, studentă, dansurile he-he de epocă (1960-1970). În vacanțe, erau reuniuni dansante, baluri, unde dansam din tot sufletul, cu inima plină de bucurie – tot ce cânta orchestra.

5. Prima defilare: Defilarea care m-a marcat a fost defilarea de 1 Mai – în primul an de liceu la Piteşti. Eram total acaparată de ritmul cântecelor interpretate de fanfara oraşului Piteşti, de măreția stadionului din Piteşti pe care făceam repetițiile (acolo juca şi fotbalistul renumit Dobrin). Când a venit ziua de 1 Mai şi a început defilarea pe strada mare din Piteşti, eram în uniforme frumoase, cu flori, cu cântec, în aromă de crenvurşti care se vindeau la colțuri de stradă, iar lumea pe margine aclama... parcă eram mari artişti... (mare mândrie, văzută cu ochii liceanului epocii).

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: M-am încadrat în valul comentariilor epocii, specifice vârstei şi statutului... eram elevă la liceu, în gazdă.

7. Cum ai ales Fizica: Am mai scris în volumul II, dar repet pe scurt. Am văzut un film, unde artista dădea examen de admitere la fizică. Subiectul pe care l-a avut şi cadrul m-au cucerit şi am decis să concurez şi eu. Bineînțeles, participasem la olimpiade de fizică, aveam o implicare în domeniu... La examen, simțeam că toate subiectele erau uşoare, poate asta datorită profesorului de fizică pe care l-am avut la liceu (profesor de fizică, Eugen Boia).

8. Evenimentele din august 1968: Eram în Piteşti, în vizită la Mariana Pătru, colegă de liceu şi de facultate. Ne plimbam pe strada mare, când am auzit la difuzoare vestea. Oraşul vuia. Am crezut că începe ceva şi în România. Am luat imediat trenul şi am plecat la Dorobanțu, deci acasă. Părinții mă aşteptau neliniştiti.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Am aflat a doua zi la căminul de la Drept, unde locuiam. Când s-a petrecut evenimentul, eram plecată. Am trăit

ştirile şi şocul lor atât la cămin, cât şi la facultate împreună cu toți colegii, oricum, ca o manifestare care a avut victime, fiind şi prevestitoare de schimbări ulterioare.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Am asistat la TV la acest eveniment, dar undeva era pentru mine de „neconceput“, parcă era un film şi nu o realitate. Impactul zborului în oceanul universului îl avusesem şi îl trăisem din plin în momentul lansării cățelușei Laika.

11. Examenul de stat: Eram sigură pe mine. Aveam teamă, dar mai preocupată eram pentru că în duminica ce urma aveam cununia civilă şi nunta la restaurantul Cişmigiu.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: A fost vesel, antrenant. Am ceva fotografii, unde suntem în horă cu mare voioşie... eliberați de o „etapă“... poate una dintre cele mai de neuitat.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Am amintirea unui amfiteatru mare, unde m-am prezentat când mi-a strigat numele şi am ales locul de muncă, după lista cu locuri care a fost prezentată de comisie. Am luat locul de cercetare de la Institutul Meteorologic București.

14. Primele impresii la locul de muncă: Am început serviciul în august 1970, în meteorologie, la protecția navigației aeriene, la Aeroportul Internațional Băneasa Bucureşti, unde am stat până în 1972, când am trecut la secția sinoptică de prevedere a vremii. Când ajungeam la serviciu şi vedeam hărțile sinoptice şi aerologice cu toate fenomenele meteo, parcă aveam „toată“ lumea cu mine. Vedeam, percepeam, cum „atmosfera“ nu are frontiere, şi cum fenomenele nu întreabau pe nimeni cum să se manifeste... îşi urmăreau calea lor, atât de dificil de prevăzut.

16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Acum practic gimnastică, *bien-être* pentru seniori. La tv m-am uitat şi mă uit la meciuri de fotbal, rugby, hockey, gimnastică, patinaj, în funcție de ambianța familială.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram acasă, în Drumul Taberei. Îmi spălasem părul şi îl aranjam în vederea zilei de 8 martie. Norocul meu a fost că, în aceeaşi seară, voiam să stau la coaforul de pe Brezoianu, dar, fiind coadă, am renunțat. Am aflat ulterior că localul s-a darâmat la cutremur...
18. Motto-ul tău în viață: M-am bucurat de orice moment sau realizare. Nu am făcut niciodată demersuri sau paşi duşmănoşi, premeditați. Am înaintat prin încredere, iubire, implicare. Dar acum, la 67 de ani, bizar, de ceva timp, mă simt ca pe nişte „nisipuri mişcătoare“...
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în România, în tură la serviciul meteo. Soțul s-a dus cu copilul să ia pastila de iod. Eu nu am luat nimic. Dar, ca specialistă meteo, responsabilă de prevederea vremii, eram la curent cu „indicațiile“ prețioase. Ceva adevărat, dar hazliu: când m-am dus la maică-mea, la Dorobanțu, le-am spus că e interzis să mănânce ceapă verde etc., iar vecina, foarte senină, mi-a zis: dar de ce? Că nu miroase a nimic rău! Iată un exemplu de convingere şi terapie...
20. Prima țară străină vizitată: La Moscova, în Rusia. De la început am fost impresionată de zborul cu avionul rusesc şi de aeroportul din Moscova. Oraşul m-a frapat prin măreția lui, totul mi se părea uimitor, de vis. Un detaliu: când am văzut o stație de metrou, lampadarele și gresia din stație, credeam că sunt în holul unei clădiri de Operă. Recent, am fost într-o croazieră la Polul Sud, de-a lungul Americii de Sud, până la Capul Horn.

21. Revoluția din 1989: Eram la Paris. Copilul era în România. Când am fost informată de ce se întâmplă în țară, nu pot descrie starea prin care am trecut aflând despre acest „eveniment“. În fața televizorului, înmărmurită, fiecare copil pe care îl vedeam mi se părea că este fiul meu. Deci, au fost momente greu de descris de mine.
22. Trecerea în noul mileniu: Eram la Paris. Bineînțeles că nu credeam în sfârşitul lumii. În acest moment „de cumpănă“ am căutat un contrast perceptibil, mişcător. Deci, în aceeaşi seară, m-am dus la un film documentar despre Nepal şi Tibet *L'enfance d'un chef*. Deci, am văzut, am putut „percepe“, contrastul între lumea

din Nepal, din Tibet şi occidentul european... Cu aceste simţăminte de „adevăr“ am intrat în anul 2000.

Paris, 2000

23. Invenţiile din cărţile SF care s-au adeverit: Nu sunt o fană SF, dar în mare, existenţa, forma şi lansarea rachetelor m-au impresionat.
24. Invenţiile secolelor XX şi XXI: Am urmărit şi urmăresc Premiile Nobel, premiile pentru Pace... Sunt abonată la revistele *Geo, Science et vie* şi sunt sensibilizată cum toate invenţiile au facilitat ascensiunea, pacea de a sta la tine acasă, de a sta liniştit şi de a putea „comunica“, a te „vedea“, a te „auzi“, „a fi ca şi alături“. Deci, „distanţa“ devine „inexistentă“. Nu ar fi de mirare să se ajungă să fie locuită o altă planetă ca şi „pământul“.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Felicitări pentru acest act „MĂREŢ“ şi „UNIC“. Bravo!
26. Întâmplare hazlie: Mi-aduc aminte, când a venit prima dată la noi în vizită Silvia cu Valeriu şi Tibi în 1977, Iustin avea doi ani. Fusese crescut mai mult de mama mea la ţară şi vorbea cu influenţă perfectă oltenească. Am servit împreună o gustare, ca românii, dar Iustin care nu era deloc mâncăcios, după ce a luat o linguriţă şi a mestecat puţin, zice: „mâncai, mă sătulai!“. Apoi a început să se joace cu Tibi, cărând amândoi un aparat de radio vechi imens, mult mai mare decât ei, din sufragerie, pe balcon. Când au revenit, am întrebat: „unde aţi fost?“ Justin a zis: „fuselăm la nuntă, acum melgem la molt“. La Dorobanţu, principalele manifestari populare erau nunţile şi înmormântările, iar Iustin a sesizat, la doi ani, esenţialul. De-ale copiilor!
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Soţul meu era francez. După revoluţie, venea în fiecare an în România. El, fără idei preconcepute, cu toată convingerea, îmi spunea că progresele erau remarcabile de la an la an, vizibile la prima vedere,

mai ales în parcul de maşini, existența restaurantelor, hotelurilor, centrelor de cultură etc.

28. Vis neîmplinit: Paradoxal, dar sunt o visătoare, ascultând destul de mult chemările inconştientului meu.

29. Cum a fost la nunta ta? A fost în iunie 1970, în timpul campionatului mondial de fotbal. La TV, în incinta restaurantului, era un meci cu Italia. La un moment dat, m-am dus şi eu să mă uit. La nuntă au fost Silvia Şilaev şi Mariana Pătru.

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Foarte emoționant şi foarte greu. A fost o şansă că am fost asistată de medicul Bogdan Marinescu, atunci medic stagiar, dar care a avut instinctul să facă ce trebuie într-o situație foarte delicată a mea şi a copilului, încât totul s-a terminat cu bine, în cele din urmă. Interesant este cum, la maternitate, am ales prenumele copilului. Prima dorință a fost prenumele Radu. Dar, ni s-a spus că numele de Radu Popescu este foarte comun şi răspândit.

Iustin, când mergea la grădiniță

Discutând în salon, o pacientă de la Cluj vorbea de un coleg al ei în medicină, frumos, cu ochi căprui, deştept, pe care îl chema Iustin. Dupa aşa o descriere, a fost clar că am ales prenumele Iustin, mai ales că era de data aceasta un nume rar în sudul României. Naşul, pe care îl chema Ion, a fost mulțumit că prenumele Iustin începe cu „I“ ca şi Ion, astfel am mulțumit pe toată lumea.

Addendum-2

1. Florile preferate: Am fost atrasă, în principal, de florile de primăvară: lăcrămioare, narcise, lalele, liliac, de asemenea cele care se bat cu frigul să iasă la

lumină cum sunt ghioceii, tămâioara etc. Aproape pe acelaşi plan, îmi plac florile de câmp, îndeosebi macii roşii prin grâu, margaretele prin iarbă, iar acum, cu vârsta, îmi plac „aranjamentele unde sunt plante, flori, ilustrative pentru toate anotimpurile“.

2. Culorile preferate: Sunt atrasă de culoarea albă (zăpadă), apoi este verdele (culoarea ierbii, vegetației), culoarea galbenă (lanurile de cereale care ajung la maturitate). Urmează culoarea de azur inspirată de apa mărilor, oceanelor.

3. Cum ai devenit pionier(ă)? Am fost foarte mândră şi responsabilă. Îmi amintesc că trebuia să învățăm o poezie *Angajamentul pionierilor* şi să o recităm înainte de a primi cravata… Parcă îmi sună şi acum... „Eu tânăr pionier al Republicii Populare Române, mă angajez în fața tovarăşilor mei să fiu demn...“. Ştiu că atunci când ziceam: „Pe cuvântul meu de pionier“, însemna cel mai mare jurământ. Şi era cu convingere. În clasa a V-a, am sărbătorit, la şcoală în pauză, ziua mea de Sf. Gheorghe şi dirigintele mi-a dat cadou o cravată. Am fost foarte mândră de acest cadou, iar importanța lui este ilustrativă pentru că îmi amintesc şi acum.

4. Poreclă: Am avut la un moment dat în România, denumirea de „Lollobrigida“.

În Franța, cum în ultimii 15 ani am coordonat activitatea pentru o regiune întreagă, în mai multe domenii, erau foarte multe persoane cu care intram în contact în fiecare zi. Pentru a avea un bun contact trebuia să mă adresez folosind numele sau prenumele lor... lucru foarte dificil. Am găsit soluția, şi anume pe fetele tinere le numeam *Les beautées*, persoanele feminine de o anumită vârstă *Les belles*, iar pe băieți global *La jeunesse*. În acest context, din timp în timp cei care aveau o vârstă apropiată de a mea, mă numeau *La belle*.

5. Amintiri din liceu: Aş zice, în general, o perioadă fără griji. În clasă eram 10 fete şi 20 de băieți cu aproximație şi domina o ambianță de voie bună. Era o clasă destul de bună şi asta o datoram dirigintei, o eminentă profesoară de română, care ne-a învățat să distingem esențialul şi frumusețea vârstei noastre.

Ne-a făcut să credem că suntem frumoşi şi distinşi datorită uniformelor, ecusoanelor etc.

Dacă aveam note bune, făcea câte o selecție şi ne dădea invitație să ne ducem duminica la Casa tineretului sau la Casa armatei la „reuniunile tinereşti pe oraş“, unde erau elevi de la toate liceele. Era o metodă să ne facă să învățăm, chiar când nu aveam tragere de inimă şi asta cu gândul la reuniune.

6. Profesorul preferat în facultate: Printre profesorii pe care i-am apreciat, aş începe prin sobrietatea şi sinteza prof. Țițeica, prestanța prof. Popescu, omenia şi claritatea prof. Turbatu şi ținuta şi profesionalismul prof. Pătraşcu, profesorul de magnetism terestru cu care am pregătit diploma etc.

7. Prima zi și ultima zi de facultate: Eram aşa de fericită că sunt studentă, totul mi se părea feeric, pluteam, parcă simt şi acum mirosul facultății de fizică din centrul Bucureştiului, vechea aşezare a facultății şi, cum s-ar spune, nici nu ştiam pe ce lume eram. Îmi amintesc de o situație care a intervenit a doua zi, care rămâne gravată în amintirea mea şi anume: Vis-à-vis de fosta Romarta copiilor, zona Casa Centrală a Armatei era un magazin de pantofi. Am intrat să-mi cumpăr prima mea

pereche de pantofi cu toculeț și când făcusem deja alegerea și eram cu pantoful în mână, nu știu prin ce miracol, în magazin a intrat profesorul meu de fizică de la Pitești cu soția. Știu că m-am repezit la dânsul și, cu curaj și cu pantoful în mână, nu mai începetam să-i spun „mulțumesc“ și să-i repet cât sunt de fericită ca studentă.
Ultima zi a fost cea în care am avut examenul de diplomă. Știu că am avut nota maximă, că aveam toate motivele să fiu fericită, dar melancolia a fost dominantă. Nu mă entuziasma cu nimic noua etapă care se anunța.
8. Cumpărături din primul salariu: Toată perioada de elevă, studentă, mi-am făcut planul ce o să-mi cumpăr, dar când am avut primul salariu de meteorolog la Institutul de Meteorologie Bucureşti, nu am luat nimic din ce crezusem.
9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Am intrat de serviciu, lucram în tură și când am auzit rezultatul, am sărit în sus de bucurie. Vibram de mândria de a fi român. Și astăzi, acel ecou rămâne nestins.
10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: M-au impresionat colindele pe care le-am văzut îndeosebi în regiunile din sud. Erau copilaşi prin zăpadă, mici, cu trăistuța mai mare decât ei, înotau prin zăpadă și strigau cât puteau: „Bună seara la Moş Ajun, că e mâine Moş Crăciun, într-un ceas bun“ ...La toate casele se simțea mirosul de covrigi sau „colaci“ calzi... Am admirat mult tradițiile de nuntă din Moldova cu ocazia paticipării la nunta fratelui unei prietene de familie. A fost o înlănțuire de acțiuni, tot timpul în mişcare – vorba lui Gică Petrescu – cu lăutarii după mine, prin tot satul, până când spre seară au ajuns în curte, lăutarii s-au instalat şi a început masa şi jocul. Efectiv, a fost impresionant.
11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: M-a impresionat sărbătorirea Paştelui în Creta. Chiar dacă sunt ortodocşi, felul în care înlănțuiesc etapele, veselia, mâncarea sunt total excepționale şi fermecătoare. La miezul nopții, când vine lumina, trag cu puştile, fie în jurul bisericii, fie pe marginea apelor, gândind că-l alungă pe diavol… Se întâmplă foarte multe accidente, câteodată destul de grave… bubuie armele ca la război...
12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: Îndeosebi cărțile de fizică care făceau referire la dinamica şi termodinamica atmosferei şi cărțile de matematică de mecanica fluidelor.
13. Impresii despre Steaua și Cupa Europei în 1986? Eu din facultate eram „pasionată şi discutam de fotbal“. Moştenisem obiceiul de la Piteşti unde eram fană a echipei Piteştiului şi a fotbalistului Dobrin. Privitor la Steaua, la început am stat pe Prelungirea Ghencea şi în consecință stadionul Steaua îl vedeam de la fereastră. Fiul meu Iustin, era şi a rămas şi acum un adevărat fan al Stelei. Aş zice că am fost trup şi suflet lângă ei, fiind bucuroşi şi mândri până şi în acest moment pentru victoria şi renumele pe care l-au adus în lume țării noastre. Într-un fel am participat şi eu cu sfaturi la jocul lor.

O întâmplare: eram responsabila prognozei vremii pe scurtă durată. Urma un joc internațional important al echipei Steaua, pe terenul Stelei, deci acasă. Afară ningea uşor. Comandamentul Steaua era reunit să decidă organizarea întâlnirii. Printre decizii, trebuia să ştie şi dacă va continua să ningă, sau să plouă, deci gazonul sau tribuna să fie ude. M-au chemat la comandament, să expun, să decid în

fața lor dacă să acopere gazonul cu prelată şi să bage elicopterul să usuce tribunele. Îmi amintesc că reuniunea era spre 8 Martie, spre seară. M-am dus acasă şi am luat copilul în maşină, pe Iustin, ca un gardian. Mă gândeam: „oare mai ajung acasă?“

După o discuție cu institutul meteo, m-am dus pe stadion, la reprezentații comandamentului, şi am decis zicând cu fermitate: „Puneți prelata pe gazon. Nu e cazul de elicopter pentru tribună„ – şi am ieşit de pe gazon. Şi acum când relatez, sufletul îmi tresare. Am avut şansa că decizia a fost cea care trebuia şi după meciul de rigoare, mi-au trimis un buchet de ghiocei în onoarea Zilei femeii.

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Am câteva obiecte, care-mi sunt de preț pentru că îmi amintesc de cei dragi care nu mai sunt. Exemplu: maşina de cusut şi lada de zestre a mamei, o pendulă-barometru foarte veche de la Rolland, soțul meu decedat, câteva covoare sau „macate“ de la bunicile mele.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Am avut două activități profesionale distincte. Una în România, de aproape 19 ani şi una în Franța. Din activitatea avută în România, am trăit mai multe aspecte interesante. Cel mai impresionant a fost prezentarea buletinului meteo la TV şi de asemeni la radio. Participarea la epoca aceea la telejurnal era ceva impresionant şi unic. Ca şef al Laboratorului de prognoză a vremii şi expert în codurile meteo, am participat la conferințe tematice în toate capitalele țărilor socialiste de atunci, eu reprezentând România. Era impresionant şi responsabil. Îmi reamintesc, de asemenea, şi de sesiunile ştiințifice naționale meteorologice, pline de învățăminte, implicare şi animație.

În Franța, a fost interesantă activitatea de profesor la Universitate şi de responsabil din partea Ministerului cercetării pentru aplicațiile profesionale din regiunea Centru, cu toate departamentele acestei regiuni. Era vorba de zona în care „valea Loirei“ este în largul ei, iar castelele la ele acasă. Săptămânal parcurgeam într-un sens sau altul această zonă, pentru a-mi desfăşura activitatea mea profesională. Frumusețea, originalitatea mediului înconjurător mă încurajau, mă umpleau de bucuria de a trăi.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: Am schimbat o dată meseria, fiind „obligată“ să mă instalez într-o altă țară, în vremuri în care frontierele nu erau „deschise“. Aş zice că aş schimba „mâine“ meseria, dar nu din plăcere, ci pentru a continua „drumul existenței“. Nu a fost deloc uşor, mai ales după ce am avut o meserie în care m-am implicat şi unde am „lăsat“, cu ture cu tot, cei mai tineri şi frumoşi ani din viață. Dar dacă m-aş imagina tânără, cu viitorul în față şi nu aş fi cunoscut deschiderea spre „vreme“ şi frumusețea meteorologiei, mi-ar fi plăcut să fiu judecător, avocat, ca să acționez în spiritul justiției.

17. Cel mai bun prieten al tău: Am fost copil singur la părinți. Am căutat tot timpul prietenia altor copii. Am câțiva prieteni foarte vechi (sunt persoană de drum lung), reprezentativi pentru perioada şcolii elementare, liceului, facultății, serviciului. Persoana în care am cea mai mare încredere este fiul meu Iustin. Aş afirma că fostul soț Rolland, a fost şi un adevărat prieten şi sfătuitor pentru mine.

18. Cum ai perceput mineriadele: Am trăit acele momente groaznice de şoc, departe, în Franța. Era de neimaginat cum România era pe arena ştirilor într-o stare puțin zis deplorabilă.

19. Evenimente din țară și din lume care te-au impresionat plăcut: *În Franța,* odată cu venirea frigului, a iernii, este impresionantă pasiunea, dăruirea, cu care persoane benevole, actori, soliști, acționează prin colecte alimentare, vestimentare etc., organizează concerte, pentru a aduce un oarecare confort al vieții celor fără domiciliu fix. *În străinătate:* Anul trecut – 2013, în apropiere de Crăciun, am făcut o excursie în Cuba. Mă întrebam când se va schimba situația lor economică. Acum, în decembrie 2014, aud prin toate mijloacele mass media că datorită mai ales insistenței și diplomației papei François, embargoul american pentru Cuba va fi ridicat. Am văzut manifestările de bucurie, mai ales ale tinerilor cubanezi și mă atașez total bucuriei lor.

20. Evenimente din țară și din lume care te-au impresionat neplăcut: Sunt așa de multe și în domenii diverse, că îmi este greu să enumăr și, mai ales, aceste evenimente neplăcute sunt din ce în ce mai frecvente și mai surprinzătoare.

21. Descoperirile din fizică: Datorită faptului că în Franța nu am mai avut o activitate în fizică, nu mai sunt efectiv la curent cu evenimentele domeniului. Dar, sunt abonată la revista științifică *Science et vie* și, ca atare, sunt la curent ca un cetățean absolvent al facultății de fizică cu descoperirile și părerile în domeniu. Remarc și mă bucur că din timp în timp sunt elogiați și români, cu toate că sunt sigură că nu sunt cunoscute numărul și activitatea lor în totalitate (poate comunicare sau informare nerentabilă…)

22. Ce te ține treaz (ă) noaptea: Dacă sunt trează este clar că este datorită grijilor, existenței unor probleme. Sunt conștientă că nu le rezolv prin lipsa somnului, dar ca să treacă timpul ascult în principal muzică sau la radio.

23. Cum ai devenit bunic (bunică): Am o singură nepoată, Sarah, acum are șase ani (născută în 07/09/2008). Noroc că nu se poate cuantifica o asemenea trăire, pentru că aveam o asemenea mulțumire sufletească și bucurie, că eram la nu știu câți „volți“ de euforie. Fotografia alăturată a fost făcută în prima zi de școală a ei, în septembrie 2014, când a intrat în *classe preparatoire*, echivalentul clasei zero din România.

24. Ce ai face ca președinte al țării: După ce aș mulțumi celor care de aproape sau de departe m-au ajutat și susținut, aș avea o discuție cu organismele existente în activitate pentru a-mi expune punctele lor de vedere pozitive și negative… deci aș face o analiză a existentului la sursă, interpretat apoi prin prisma mea. Apoi aș trece cele prezentate prin mintea, simțirea și pregătirea mea. În funcție de „rezultat“ voi pune în funcție viitoarea formație politică, care să fie în corelație și cu organizarea europeană și internațională.

25. Modelul tău în viață: Instictiv, în subconştient păstrez modelul mamei, al celor două bunici. Dar, pentru calmul, înțelepciunea, demnitatea, modul neezitant de a tranşa în viață, îl am ca model pe tatăl meu, şi în măsura în care am putut să-l cunosc, şi pe bunicul Ion, din partea tatălui. Bunicul din partea mamei, Stan, îl am ca model pentru umanism, fidelitate, perseverență, duioşie şi muncă neîncetată.
Pe Rolland, fostul meu soț, îl descopăr şi acum după moarte ca model, principii de viață verificate de realitatea vieții.
26. Dacă ai câștiga la Loto: M-am întrebat de multe ori şi deseori răspunsul a fost acelaşi. Aş da bani în satul Dorobanțu pentru a face un drum accesibil, asfaltat, de la biserică la cimitir. Să repare biserica şi să îngrijească cimitirul, care sunt în distrugere şi decădere totală. Şi asta pentru că am constatat că, mai ales în ultimii ani, satul se „mută“ la cimitir.
27. Persoana căreia i-ai da un premiu: În afara cercului sentimental, de suflet, mă gândesc la persoanele care au inventat şi identificat penicilina şi aspirina, ca Fleming, Pasteur, Bayer... Aproape tot ce ne „vindecă“ derivă din ele.
28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: Prima care îmi vine în minte: *Legendele Olimpului* de Al. Mitru. Am fost fascinată de aceste legende şi nu mi le amintesc întotdeauna (mai încurc numele zeilor...). Apoi, *Ocolul pământului în 80 zile* de Jules Verne.
29. Cel mai fericit și cel mai trist moment: Fericirea o interpretez ca o revenire, readucere la viață, iar tristețea ca o moarte, distrugere de viață, sentimente. În lumina acestei filosofii, momentul cel mai fericit a fost naşterea fiului meu Iustin şi apoi a nepoatei mele, fetița lui Iustin, pe care o cheamă Sarah. Am mai fost fericită şi „la naşterea mea“ de a doua oară, când am avut aprobarea de a rămâne în Franța (asta în regimul cu frontiere barate). Cele mai triste momente au fost despărțirile succesive prin moarte de modelele mele de viață, bunici, părinți, soț.
30. Ce regreți cel mai mult: Apropo de asta, aş cita o „înțelepciune“. Se pare că au fost adunate câteva sute de persoane şi pentru fiecare trecutul a fost materializat printr-un pachețel. Pachetele au fost puse în fața lor. Fiecare avea posibilitatea să aleagă oricare dintre aceste pachete şi să se conformeze vieții acestuia. Se pare că aproape toți au luat pachetul lor. Ca urmare, răspunsul meu la această întrebare, este faptul: chiar dacă am regretat un fapt, un gest, până la urmă m-am „consolat“ că asta este viața şi am mers mai departe. Este sigur că din orice fel de regrete, am învățat să nu mai fac astfel de demersuri.
31. Cea mai mare realizare a ta: Familial, este băiatul meu Iustin şi nepoata mea Sarah. Profesional: în România, prima realizare a fost aceea de a „ajunge“ de la Dorobanțu la Bucureşti. Altă realizare a fost aceea de a prezenta buletinul meteo la TV, în cadrul telejurnalului de seară – care era aproape unul din evenimentele principale ale zilei. În Franța, o realizare a fost de a lucra în cadrul Antenne 2 la televiziunea Franceză pentru un proiect din partea unei societăți private. Tot datorită acelei societăți am lucrat în cadrul aceluiaşi proiect pentru Primăria Parisului şi Ministerul de Finanțe Francez.

32. Mesaj pentru nepoți: Am o singură nepoată, Sarah. Îi transmit acum la vârsta de şase ani, că n-am încetat s-o iubesc de când s-a născut, chiar dacă împrejurările au făcut s-o văd ori din şase în şase luni, ori chiar anual. Nu m-am amestecat până la această vârstă în educația ei, sau să-i dau sfaturi. Dar dacă situația poate deveni propice, i-aş spune din experiența mea, câteva valori esențiale în viață. Să fie cinstită, să nu fie arogantă, să fie tolerantă, i-aş spune că raiul nu este pe pământ, că viața în general nu este ca la televizor. În principal trebuie să se bazeze pe munca proprie şi pe frumusețea gesturilor şi a sufletului.

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!

1. M-am săturat de: de a auzi persoane care se plâng tot timpul, care vor confort, un alt *standing* de viață, aşteptând de la altul, din altă parte, refuzând total să facă eforturi de adaptare, integrare, pentru a avea ce-şi doreşte, pentru că le consideră înjositoare.

2. Nu mai vreau: să continui a crede în oameni orbeşte.

3. Uit tot timpul: să mă demachiez seara.

4. Cel mai des îmi impun: viața este frumoasă şi incertă, merită profitat.

5. Mă fac că nu văd: când cineva caută „provocare“ la contrarietate.

6. Vreau să ştiu: dacă pot să fac ceva pozitiv, să vin în ajutorul persoanelor care îmi sunt dragi.

7. Nu pot fără: să beau cafeaua dimineața, înainte de orice. „Mă scol cu ceaşca de cafea în mână“.

8. Sunt conştientă că: „Nimeni nu a împărățit lumea“, cum spun strămunii.

9. Nu pot să-mi iau gândul de la: „Existența“ fiului şi nepoatei mele. În ceea ce mă priveşte, mă domină gândul la atmosfera de copilărie din casa bunicilor şi a părinților, în ambianța satului Dorobanțu.

10. Am nevoie de: a comunica, de a oferi, de a primi, de a şti că nu sunt „izolată“.

11. Care este principala ta trăsătură de caracter? dinamismul, punerea în serviciul celor dragi, câteodată fără nici o precauție.

12. Care este slăbiciunea ta? nu ştiu, nu pot refuza o rugăminte din partea celor dragi, chiar dacă realizarea ei îmi cere eforturi peste „măsură“.

13. Ce admiri cel mai mult la un om? Disponibilitatea, sinceritatea, cinstea.

14. Ce deteşti cel mai mult la un om? Aroganța şi minciuna.

DECEBAL CORNELIU POPA

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Îmi amintesc.Veneam spre casă împreună cu bunica. Bunica mi-a spus că acasă mă va aştepta surioara mea, pe care tocmai a adus-o barza. Foarte bucuros, am spus: „Să mergem mai repede, să nu cumva să plece barza!“ Nu mai văzusem barză decât în poze. Aveam 5 ani împliniți.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Îmi doream să devin aviator. Când apărea un avion pe cerul albastru de munte sau printre nori, era pentru noi, copiii de 7-12 ani un spectacol care ne umplea de bucurie! Era ca o pasăre argintie, ce strălucea în razele soarelui, apărea şi dispărea după câte un nor şi avea asupra mea un efect greu de descris. Se pare că de aici mi se trage această rămânere cu „capul în nori“. Pe la 14 ani, priveam cerul înstelat, care la munte are o claritate deosebită. Simțeam că există acolo sus, o lume fantastică din care noi reprezentăm doar un firicel de nisip... Am dorit deci să devin astronom!
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Cred că era prin clasa a II-a. O piesă de sfârşit de an, îndelung pregătită. Eu jucam rolul unui prinț, îmbrăcat într-un costum potrivit rangului, din mătase albă, cu steluțe de staniol. Ştiu că s-a cheltuit cam o jumătate de salariu pentru el. Aveam şi o coroană, din carton îmbrăcată tot în staniol. Fetele erau flori, fluturi... Rolurile erau destul de lungi, dar eu nu aveam de rostit, decât concluzia „şi acum, de bucurie, numai cânt şi dans să fie!“, cu care se încheia piesa. Piesa a durat cam o oră, iar eu, trezit din reverie, am uitat ce aveam de zis, noroc cu învățătoarea, care mi-a şoptit textul!
4. Primul film văzut: Aveam un cinematograf foarte bine pus la punct, cu o sală de peste 300 locuri, cu balcon mare de vreo 50 de locuri. Îmi amintesc ce nebunie a fost cu „Vagabondul“, cu Raj Kapoor, era imposibil să găseşti un bilet, iar mama mi-a spus că oricum, este un film pentru adulți. Primul film pe care l-am văzut a fost unul color, se numea „Dalibor“, un erou național ceh.
5. Prima carte citită: Prima carte citită integral, a fost o carte de povestiri foarte frumoase despre taigaua siberiană, scrise de Mamin Sibiriak. Mi-a făcut o impresie minunată despre Siberia şi nu înțelegeam cum unii oameni erau exilați acolo. Nu aveam încă noțiunile de termodinamică...
6. Ultima carte citită: *Nero* de Arthur Weigall, apărută în Editura Artemis, carte pe care o recomand tuturor celor care n-au citit-o încă. Totuşi, chiar azi, 30 mai, am citit apometrele, atât la noi, cât şi la o vecină plecată la mare.
7. Cărțile tale de căpătâi: Greu de ales! Am citit când eram necopt pentru această carte, *Prizonierii din Murano*. Am recitit-o după vreo 40 de ani şi abia atunci i-am înțeles mesajul foarte profund. Cărțile copilăriei au fost cele scrise de Jules Verne, dar şi cele de tip *Cireşarii*, *Timur şi băieții lui*, *Băieții din strada Pall*. Apoi am

trecut direct la piesele lui Shakespeare apărute în Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, după care am zis că nimic nu poate fi mai presus. Totuşi abia acum câțiva ani am citit *Eu, Claudius împărat.* O carte pe care, recunosc, dacă aş fi citit-o pe la 20 de ani, mi-ar fi schimbat radical modul de a considera lumea, viața...

8. Comedia la care râzi mereu: După comediile cu Stan şi Bran din tinerețe, *Walt Disney* m-a făcut şi mă va face să râd cu o poftă pe care nici bulimia de stres nu o întrece.

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu-mi place să revăd periodic filme, dar ador întâlnirile periodice cu foştii colegi şi prieteni.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Tot ce nu-mi place, prefer să uit cât mai repede.

11. Actorii – român şi străin – preferați: Sunt foarte mulți actori români pe care îi apreciez. Radu Beligan, Victor Rebengiuc, Florin Piersic, Dem Rădulescu, Jean Constantin, C. Tănase, apoi Carmen Stănescu, Valeria Seciu, Ilinca Tomoroveanu, şi lista e lungă... Dintre străini mi-au plăcut Peter O'Toole, Robert de Niro, Paul Newman, Gregory Peck, Stan Laurel şi Oliver Hardy, apoi Sophia Loren,Vivien Leigh, Katharine Hepburn, Audrey Hepburn şi nici aci nu mă pot hotărî.

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Un tip cu o maşină 4x4 ultimul tip vrea să treacă un râu, ca să testeze calitățile maşinii. Totuşi, prevăzător, văzând un pescar care pescuia chiar în locul unde voia el să traverseze, îl întreabă: „Ce zici este adâncă apa aici?" „E mică" răspunse cel întrebat. Tipul ambalează motorul, se angajează în traversare, dar... bâldâbâc!!! Se duce drept la fund, de unde cu mare noroc, scapă cu viață. Se duce furios la pescar să-l ia la bătaie. „Păi bine, măi nenorocitule, mi-ai spus că apa e mică!" „Mă mir şi eu acum, nu ştiu cum se poate aşa ceva, dar, pe cuvântul meu de onoare, exact pe aici, acum 5 minute a trecut un cârd de rațe şi nu le ajungea apa decât până la piept !!!"

13. Căutare recentă pe Google*:* Am cautat date despre un celebru pianist croat (Maksim Mrvica).

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 1,20 lei, în mai 2013, în Bucureşti

15. Vacanța perfectă: Nu mi-am dorit nimic perfect, că ştiu că nu se poate. Acum, după ieşirea la pensie, urmează vacanța cea mare, cum spunea o bună cunoştință.

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Parcul Herăstrău.

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Mă impresionează de fiecare dată când îl deschid şi constat că funcționează ca-n prima zi, acum 14 ani!

18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Nu ştiu ce semnifică „a zappa", dar în general eu prind emisiunea, nu ea pe mine. Dacă ajunge să mă prindă ea pe mine, mă prinde dormind...

19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Gigi Becali!

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: În anul I, cursul de Calcul diferențial şi integral al prof. Turbatu. În anul II, cursul de Termodinamică şi fizică statistică ținut de acad. prof. Şerban Țițeica. În anul III, cursul de Astronomie ținut de prof. Stănilă. Asistenta Ciudin m-a impresionat în toate felurile... În anul IV, cursul de Mecanică cuantică ținut de profesorul Gavrilă. În anii IV şi V cursul

de Reactori nucleari ținut de prof. dr. Berinde. În anul V, cursul de Metode experimentale în fizica nucleară, ținut de prof. dr. Marius Petrașcu.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Cel mai greu mi s-a părut examenul de „Electrodinamică“, iar cel mai uşor cel de „Optică“.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Când am terminat cu bine prima sesiune de examene. Întors acasă la Vulcan, mă întâlnesc cu d-na profesoară de educație fizică din liceu, pe care eu o simpatizam în mare secret, şi care m-a oprit să mă întrebe ce note am luat la facultate. Am spus „10“. „şi altă notă?“„ Altă notă n-am mai luat“. „Păi, ce-ai făcut la celelalte examene, le-ai picat?“„ Nu le-am picat dar n-am luat altă notă“... „Hai, că eu te ştiam un elev serios, şi tu acum faci băşcălie?“
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Asta-i întrebarea care mi-a plăcut cel mai mult! Am două variante, una optimistă, cealaltă pesimistă. Varianta „opti“: o lupă, o şalupă şi o şa... Varianta „pesi“: un coşciug, o biblie şi o cerere de admitere în Rai. Contra sumei de numai 2 RON/obiect/persoană vă pot spune la ce foloseşte fiecare! Cerere minimă: 3 persoane.
25. Zodia ta: Sunt născut în zodia Gemeni. Dar n-am crezut niciodată în zodiace.
26. Serialul preferat la TV: „Toate pânzele sus!“, adaptare după romanul lui Radu Tudoran. „Linia maritimă Onedin“, cu splendidul generic sonor din baletul „Spartacus“ de Aram Haciaturian. După pensionare, înfruntând ironii savante, am fost şi sunt captivat de serialele coreene din seria „Secretele palatului“. Am urmărit şi primele două sezoane din „Suleyman Magnificul“, un film istoric turcesc, şi după mine foarte bine făcut, deşi abordarea personajului principal, a iscat puternice controverse.
27. Compozitorul preferat: Ştefan Hruşcă şi Paul McCartney – la muzica uşoară; George Enescu (Rapsodia română), Edvard Grieg – la muzica clasică.
28. Pictorul preferat: Este unul singur: cel care a pictat-o pe frumoasa florentină Mona Lisa.
29. Poezia preferată: *Rapsodii de toamnă* de G.Topârceanu.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Mi-ar fi plăcut să-l fi cunoscut personal pe Isus Nazarineanul şi pe cei mai apropiați discipoli, inclusiv Maria Magdalena.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Acum nu mai contează!

Addendum-1
1. Temperament: Cred că din mixer a ieşit o combinație neliniară a celor patru temperamente „de bază“, cu preponderență al celui melancolic-blegos...
2. Zăpada din 1954: Iarna deosebit de grea de la începutul anului 1954 m-a găsit la munte, în orăşelul meu natal, Vulcan, care până acum, n-a erupt niciodată. La noi mereu era zăpadă din abundență iarna, dar asta din 1954 s-a văzut cu ochiul liber că avea o „grosime“ dublă față de cele din iernile precedente. La noi nu a fost mare viscol, a nins foarte „bogat“, dar liniştit, preț de vreo două zile. Apoi, respectând tradiția, ninsoarea s-a oprit... (Până acum, s-a oprit de fiecare dată...).

Am avut voie să ies din casă şi să mă joc prin zăpadă. Atunci am văzut că practic nu te puteai juca. Erau săpate nişte „tranşee“ prin zăpadă, cât să poată trece doi oameni venind unul spre celălalt... Iar „pereţii“ acestor tranşee aveau aproape doi metri în înălţime. Îmi amintesc ce senzaţie ciudată aveam, căci nu puteam vedea decât în lungul „canalului“, eu având pe atunci mai puţin de 1,10 m, corespunzător vârstei de 6 ani cu care eram înzestrat. Toamna urma să fie prima mea toamnă şcolară...

Oamenii vorbeau că n-au mai văzut zăpadă aşa mare. Dar eu, observator fin şi obiectiv al realităţii, am băgat de seamă că „bordura“ era ea înaltă de aproape doi metri, dar în rest, grosimea zăpezii nu depăşea 80 cm, diferenţa până la aproape doi metri rezultând din zăpada „excavată“ şi aşezată pe cele două „maluri“ ale tranşeei. Ulterior, când am început să citesc despre tranşeele „adevărate“ din cele două războaie mondiale, am avut o temeinică bază de plecare... Se mai spunea că doi localnici, beţi criţă din cauza... frigului, veneau unul spre celălalt în tranşeea cu pricina. Mersul lor caracteristic nu le permitea să treacă în siguranţă unul pe lângă celălalt, aşa că s-au oprit faţă-n faţă. Unul a spus: „Îmi daţi voie să trec printre dumneavoastră?“ Celălalt cică i-ar fi răspuns: „Da, dar numai în rând, câte unu’“. Acum, după studiul temeinic al fizicii, înţeleg ce exemplu bun este această întâmplare pentru exemplificarea dualismului corpuscul-undă! *Dixit*!

3. Moartea lui Stalin: Da, îmi amintesc puţine lucruri dar clare, limpezi. Era cu un an înainte de căderea marii zăpezi despre care am amintit. Tata lucra la Exploatarea Minieră Vulcan (EMV) şi aducea zilnic acasă ziarul regional „Drumul Socialismului“, pe care îl aşteptam cu nerăbdare, pentru a exersa pe el cititul. Mai aveam un an şi jumătate până la celebra primă zi de şcoală şi eram tare mândru că ştiu deja să citesc. Îi citeam cu glas tare bunicii, care îmi spunea că are spor mai mare la lucru pe un fundal sonor. Mai târziu, fundalul sonor a fost asigurat de un aparat de radio „Pionier“, care funcţiona pe toată durata unei zi-lumină. Dar până atunci, toată nădejdea bunicii era în mine.

Îmi amintesc cum în acea zi, răspândind un pronunţat miros de cerneală, ziarul cu pricina avea nişte chenare negre imense şi anunţa moartea marelui şi iubitului părinte şi conducător. Lumea era uimită, dar şi speriată... Ce va urma de acum încolo? Mulţi prezentau lacrimi în ochi, dar eu la vârsta de 5 ani, aşa cum v-am mai povestit, încă mai credeam în povestea cu barza şi habar n-aveam să apreciez un om cu adevărat mare. Cu puţin timp în urmă, fusesem cu tata la Clubul Muncitoresc, unde mai târziu, pe la vârsta de 10-11 ani, mergeam să joc şah cu minerii, care erau 100% fumători înrăiţi şi abia mai distingeam pe tablă piesele mele de cele ale adversarului. Dar atunci, la 5 ani, acolo, mi-a atras atenţia o statuetă de culoare albă, ridicată foarte sus pe un piedestal, reprezentând, cap şi bust, pe cineva cu care nu mă mai întâlnisem. „Cine e omul ăsta?“ l-am întrebat pe tata. Tata s-a uitat în stânga şi-n dreapta, apoi a spus tare: „Este un om mare!“ „Şi eu aş vrea să fiu un om mare!“ „Mai întâi trebuie să mai creşti!“, iar eu am promis solemn că aşa voi face.

Am înţeles apoi că e mai bine să fii copil, deoarece ai şanse să trăieşti mai mult, şi multe alte avantaje! Acum, la senectute, ştiu că nu e suficient doar să

trăieşti mult... dar uneori pare să fie cam târziu... Dar, în loc de drog, fredonez în gând melodia „Nu-i niciodată prea târziu“ (*End of job*).

4. Ce dansuri ți-au plăcut: Dansul este şi acum unul din punctele mele foarte slabe..., deplorabil de slabe! La reuniunile din liceu, stăteam la început pe margine şi încercam să prind din mişcările celor care dansau. Dar era tare greu şi plecam de la ideea greşită că trebuie să iasă bine chiar de la început, aşa că dădeam dovadă de multă reținere. Eram bun la învățătură şi nu voiam să particip la ceva care mi-ar fi stricat imaginea cea bună. Până la urmă, am învățat să dansez tangoul. Valsul nu-mi plăcea, că mă amețea. Am mai învățat cha-cha. Mai erau bosa nova, dixieland, foxtrott. La charleston şi twist, simțeam că-mi periclitez genunchii şi le-am lăsat baltă. În perioada facultății se dansa „shake“. Asta îmi plăcea, dar nu ca Shakespeare. Tangoul a fost şi rămâne un dans care permite reducerea drastică a distanței până la parteneră... De aceea îl vorbesc numai de bine! N-am încercat „dansul pe sârmă“ inventat de Silvia, din lipsă de voință şi recuzită, dar cred că ar fi fost ceva foarte greu!

5. Prima defilare: Despre prima defilare la care am participat chiar nu-mi amintesc nimic! Prima defilare despre care îmi amintesc totuşi câte ceva, chiar cu plăcere, este o defilare de 23 august, cam prin 1979. Pe atunci „lucram“ la metrologia națională. Acolo erau specialişti şi profesionişti foarte buni la orice-i puneai să facă. Se făceau multe repetiții şi astea îmi plăceau cel mai mult. Participau nişte tinere de pe la alte secții, care arătau trăsnet. Una fusese chiar balerină. Ele erau scoase la „înaintare“ şi cu ele se muncea cel mai mult, având rolurile principale. Noi, „umplutura“, stăteam pe margine şi le admiram din toate pozițiile şi punctele de vedere... şi aveam ce vedea! Dar despre defilarea propriu-zisă îmi amintesc doar ce bine a fost când s-a terminat. Ne era o foame şi o sete cumplită, după orele de aşteptare pentru intrarea în „spectacol“, iar acum eram de capul nostru, exact acolo unde începeau nenumăratele tarabe cu mititei, muştar şi bere! Ne-am simțit ca atunci, când, vorba rabinului, am intrat în casă, după ce am dat afară toate animalele şi orătăniile! Dar apoi urma lungul şi supraaglomeratul drum către casele noastre, cele adevărate! Dar ce mai conta, *igitur juvenes dum sumus*.

6. Moartea lui Gheorghiu Dej: Am perceput-o, dar n-am priceput-o. A fost o mare surpriză. Cred că tovarăşul ar mai fi trăit bine, mersi, încă vreo două duzini de ani, în condiții normale. Dar se pare că ceva a fost anormal... Vorba romanței: „N-ai să ştii niciodată“. Eram într-o sală de cinema de cartier în urbea natală, vizionam un film, poate chiar „În genunchi mă întorc la tine“ cu Gianni Morandi în rol principal, înconjurat de nişte „pițipoance“ tot una şi una. Când ne (şi le) era lumea mai dragă, filmul se întrerupse brusc şi se aprinse lumina, izbindu-ne nemilos pupilele dilatate de întunericul înconjurător şi de subiectul în plină derulare. Conform tradiției, au urmat nişte fluierături înfiorătoare, amplificate şi de acustica bună a sălii. Se întâmpla destul de des chiar şi la București să se mai rupă pelicula. După ce fluierăturile s-au mai potolit, aşteptam cu nerăbdare să se stingă din nou lumina şi să continue filmul. Dar, surpriză! Operatorul iese în fața sălii, roşu la față ca racul, şi, cu o voce gâtuită de emoție anunță: „A murit tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej! Toate spectacolele se suspendă!“

Am plecat cu toții într-o liniște curat mormântală care contrasta puternic cu fluierăturile de mai înainte, cu capetele plecate, nevenindu-ne să credem... Cu puțin timp înainte era atât de sănătos... Ca și la moartea lui Stalin, mulți ochi înlăcrimați... Zău, că nu vă mint! Așa a fost atunci.

7. Cum ai ales Fizica: După cum se știe, noi am început să studiem obiectul „Fizică" în clasa a VI-a, apoi am continuat cu clasa a VII-a și liceul mixt. Am fost fermecat la început de electricitate și magnetism. Mă gândeam că voi deveni un bun electrician, apoi un bun tehnician electronist, dar olimpiadele, mai ales cele din clasele a X-a și a XI-a, m-au făcut să doresc să studiez fizica la un nivel ceva mai înalt. Lumea încă mai vorbea de bombele atomice de la Hiroșima și Nagasaki și despre puterea lor inimaginabilă. Apoi am citit despre primul spărgător de gheață atomic, despre prima centrală electrică nucleară, despre primul submarin, galben sau nu, dar cu propulsie nucleară, care putea trece pe sub calota de gheață a Arcticii, putând rămâne sub gheață un timp limitat numai de rezistența la claustrare a echipajului. Am mai citit și cărți precum *Mai strălucitor decât o mie de sori* sau *Nebunul din Brent*, plus cărțile de știință popularizată legate de fizica nucleară, microcosmos și macrocosmos, despre deplasarea spre roșu (nu spre comunism) și expansiunea universului etc. Mi se părea aproape de necrezut cum, într-un volum atât de mic, se poate concentra o energie atât de mare! Și încă nu aflasem de „Big Bang" și de „găurile negre"! Dar inima-mi cânta „big-bum-bam".

Am mai primit și vestea bună că la examenul de admitere la Facultatea de Fizică am deja o primă notă, media generală la fizică din anii de liceu (și bacalaureat?). Examenul de admitere m-a solicitatat emoțional, eu fiind foarte emotiv din constituție, dar a avut și aspecte tragicomice. Astfel, deși mi-am propus să nu mai deschid nicio carte, niciun caiet cu 24 de ore înainte de prima probă, de asemenea să nu discut cu nimeni despre subiecte de fizică, neputând adormi, deși eram foarte obosit, am deschis „biblia" O. Sacter – *Culegere de probleme de matematică date la examene de admitere în învățământul superior*, 1965. Am deschis-o la întâmplare la problema „dacă A, B, C, sunt unghiurile unui triunghi oarecare, și sinA, sinB, sinC, sunt în progresie aritmetică, să se demonstreze că și tgA, tgB, tgC, sunt în progresie aritmetică". Am urmărit rezolvarea până la o formulă intermediară importantă, după care urma un „triuc", (vorba academicianului Șerban Țițeica). Am urmărit eu „triuc-ul", dar am adormit cu el în brațe. Dimineața, uitasem complet de toată acțiunea.

La prima probă scrisă, cea de matematică, al doilea subiect, cel de trigonometrie, cine are ținere de minte, bine, cine nu, să mă creadă pe cuvânt, era fix ăla cu tangentele și cu „triuc"-ul!!! Cred că am ajuns la un puls de 120 în mai puțin de 5,5 secunde! Era prima dată în ultimii 18 ani când îmi „cădea " la un examen important ceva *déjà vu*. Am ajuns repede la formula aia intermediară importantă, dar „triucu"... cucu! nu ieșea și gata! Știam că aici se aplică regula: faci de 10 primul subiect, dai chix la al doilea, ai nota 5! Când s-au afișat rezultatele la scris, am dedus că, dacă aș fi luat 10 la ambele probe scrise la fizică, la matematică ar fi trebuit să am nota 6 (!!!). Dacă nu, ar fi trebuit să primesc cel puțin 7, ceea ce

era absurd. Acum vă cer scuze, însă nu mă supăr dacă adormiți şi voi la poliloghia asta lungă şi îmbârligată! Dar îi răsplătesc pe cei ce încă n-au adormit şi îi anunț că, până la urmă, am fost admis şi repartizat în grupa 112...

8. Evenimentele din august 1968: Fiind august 1968, trebuie să fi fost în tradiționala mea vacanță de „acasă", la Vulcan. Am auzit la radio discursul lui Ceauşescu, şi, trebuie să recunosc entuziasmul care m-a cuprins şi un mare val de mândrie patriotică. Aveam deja 21 de ani şi sincer, am crezut că vom avea, dacă nu soarta Ungariei din 1956, atunci cea „proaspătă" a Cehoslovaciei. Pe urmă m-am mai liniştit, am zis că două invazii, una după alta, nu dau bine pe plan internațional, ceea ce era adevărat. Tineretul drăgăstos a avut şi el mult de câştigat, mai ales la mare, unde superbele cehoaice blonde se iubeau nebuneşte cu bruneții noştri, în semn de recunoştință... Eu atât am avut de spus...

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Îmi amintesc grupul de colindători care a colindat şi pe la căminul nostru. La noi, la munte, se colinda şi de Crăciun, în cadru mai restrâns, aşa că nu mi s-a părut ceva subversiv. Am aflat mai apoi că acțiunea bine intenționată a colindătorilor a fost „deturnată" într-o manifestație curat neconstituțională. Acum avem deja o experiență postrevoluționară vastă în Piața Universității!

Niki Păsăreanu cred că a fost doar o victimă ca şi Richard Kimble (*una victima inocente de la justicia*). Personal cred că, după numai patru luni de la acel act de mare curaj din august, unii s-au lăsat păcăliți şi au crezut că se va schimba ceva esențial, aşa cum am crezut şi noi tot într-un sfârşit de decembrie, dar 21 de ani mai târziu. (*Sic transit gloria mundi*... sâc, sâc!)

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Nu ştiu cum se face, dar la data aceea, 20 iulie 1969, ar fi trebuit să fiu în vacanța mea tradițională de la Vulcan. Dar ştiu foarte sigur că eram la un cămin studențesc din Regie şi făceam o noapte „albă", împreună cu alți studenți, aflați acolo, dar în număr mult mai mic decât la un clasic Steaua-Dinamo. Televizorul nu ajunsese încă la performanța de „parțial color" aşa că ne arăta, aşa cum l-au educat părinții lui, adică alb-negru, cu toate nuanțele de gri... M-a frapat imaginea foarte spălăcită, parcă plutind în ceață, dar mi-am zis că aşa-i pe Lună. Mi-l amintesc pe celebrul pe atunci Andrei Bacalu, cunoscător de engleză, care traducea şi el cât putea mai bine...

Oricum, fiind sfârşit de deceniu, secol şi mileniu am fost foarte emoționat la gândul că asist la evenimentul cel mai important al mileniului. Chiar dacă imaginea ar fi fost una de rezervă, prelucrată sau filmată mai demult în simulări, convingerea mea a fost şi este că primul pas al omului pe un alt corp ceresc a avut loc. Reflectorul laser montat acolo ne arată şi în prezent că „bătrâna" se îndepărtează de noi, dar nu de supărare, cu cca. 3,8 cm/an. La formare, era mai aproape de Terra decât un satelit geostaționar de acum, şi se îndepărta mult mai repede. Calculați şi voi! Dar fără dânsa nu mai aveam ocazia să scriu rândurile acestea şi ar fi fost păcat?

11. Examenul de stat: La examenul de stat, am... stat în picioare! Pentru mine a durat cam zece minute, adică de zece ori mai puțin decât am aşteptat de partea cealaltă a uşii şi de 2000 de ori mai puțin decât a durat tot ceea ce ținea de naşterea,

copilăria, adolescența și, poate, chiar maturitatea lucrării de diplomă. Cu ocazia ei, mi-am cumpărat primul meu dicționar englez-român, de numai 8000 de cuvinte și pe care, incredibil, îl mai am și astăzi. Am avut și multe calcule de făcut, dar cred că sunt singurul care a utilizat un calculator (altul n-am avut) de tip „casă de marcat“, cu imprimare pe bentiță de hârtie și care se deosebea de altele asemenea prin faptul că nu știa să facă și împărțiri. Așa că am fost nevoit să transform împărțirile în înmulțiri, cu ajutorul tabelelor de logaritmi, unde trebuia să fac și interpolări.

Dacă vă mai amintiți cum arătau formulele de la panta și ordonata la origine în „metoda celor mai mici pătrate“, atunci să vă aduceți aminte cum arătau și formulele impreciziilor lor și veți avea un tablou al unuia care aproape că încerca să secе marea, folosind o coajă de nucă... Dar îmi amintesc de mulțumirea pe care am văzut-o pe fața d-lui profesor Berinde, conducătorul lucrării, pentru cele două variante de măsurare a densității fluxurilor de neutroni, care au condus practic la același rezultat final. Fața mea nu am văzut-o, dar mulți mi-au spus „mare față ai fost!“

12. Banchetul de la sfârșitul facultății: Dacă nu m-aș fi văzut într-o poză, singura conținând și imaginea subsemnatului, aș fi zis, fie că n-a fost nici un banchet, fie că eu n-am fost acolo. În poza respectivă am o figură blazat-adormită. Terminată era facultatea, sfârșit eram și eu, ajutat foarte probabil de niște alcool băut cu sete și fără foame!

13. Repartiția de la sfârșitul anului V: În afară de vestita Grădină botanică de la Cluj, am remarcat curățenia deosebită a orașului și a căminelor studențești unde am fost cazați.

Dar viața studențească se terminase, începea viața reală, unde s-a devoalat din păcate și componenta ei mizerabilă, componentă pe care în studenție nu mi-a fost dat să o văd și cred că era la un nivel neglijabil. M-a marcat atât de tare vestea că o colegă de la grupa de optică și spectroscopie a fost „preferată“ la IFA, în defavoarea unei alte colege din aceeași grupă, mult, mult mai bine pregătită, încât nu-mi mai amintesc decât că, împreună cu câțiva și câteva colege de grupă am băut într-un local un pahar de coniac foarte bun și unul cu apă minerală...

Totuși, a fost imposibil de uitat momentul plecării din gară. Datorită inundațiilor catastrofale din primăvara acelui an 1970, mai ales în Transilvania, tot traficul feroviar era îngrozitor de aglomerat. Pe peron nu era loc să arunci un ac. Era foarte clar că toată acea mulțime nu avea cum să încapă în trenul așteptat cu jalnică emoție de cei mai plăpânzi fizic precum subsemnatul... Se aștepta cu înfrigurare „marele hei-rup muncitoresc“. Dar, când a sosit trenul care trebuia să fie gol, deoarece se forma acolo, în Cluj-Napoca, undeva în afara gării, surpriza a fost enormă! Trenul era ocupat deja în proporție de 80-90%! Au urmat scene de coșmar, m-am gândit că nici în timpul războiului nu putea fi chiar așa! Cei mai mulți urcau prin geamurile deschise, iar prin ușile special proiectate pentru urcarea în tren era aproape imposibil. Nici nu mai știu cum am ajuns într-un compartiment cu opt locuri, toate ocupate, și alți 8-10 care stăteau în picioare, spijinindu-se unii de alții. Nu mai zic ce era pe holurile vagoanelor! Noroc că aproape toți eram foști

studenți şi la un interval de timp rezonabil, cei care stăteau pe locuri schimbau locurile cu noi, cei care stăteam în picioare. La coborârea din tren în gara Simeria, m-am rostogolit şi eu peste un grup care era căzut pe jos, căci primul coborâtor, împins cu putere din spate, a căzut grămadă, iar următorii, împinşi şi ei la fel de puternic, tot din spate, au mărit grămada „neorganizată“ la nivelul la care mie mi s-a părut că mă rostogolesc pe un plan orizontal. După ce ne-am ridicat ajutându-ne unii pe alții (unde-i unul nu-i putere...), era să cad din nou, recunoscând pe fostul meu coleg de clasă din liceu şi bunul meu prieten Nedelcu Alexandru, zis şi „Şondy“, absolvent de biologie la Cluj şi care a fost tot drumul până la Simeria în compartimentul alăturat, fără să avem habar unul de celălalt... Ne-am îmbrățişat, de data asta, de bună voie. Apoi am văzut că îi lipseşte un pantof, pe care nu l-a mai putut recupera, deoarece rămăsese în partea mobilă a traseului de coborâre din tren! Aici se încheie amintirile de la repartiția clujană.

14. Primele impresii la locul de muncă: Noi, cei din promoția 1970 a Facultății de Fizică a Universității din Bucureşti, secțiile de fizică nucleară I şi II (conform înscrisurilor de pe diplomele de absolvire) am fost repartizați la IFA în număr de 11 (unsprezece), o echipă mixtă de fotbal, fără rezerve. Luna august, în mod tradițional aici este o lună de concedii. Aşa se face că era destul de pustiu pe acolo în data de 1 august, care mai cădea şi într-o sâmbătă, ultima zi lucrătoare a săptămânii. August a fost o lună de *„relache“*, petrecută cu mare plăcere şi încântare în parcul care conținea şi un mare bazin cu apă, necesară în caz de incendiu, şi unde se putea face o baie pe cinste. Parcul mai avea o mică pădurice, unde urma să aflu mai târziu, sălăşluiau câteva căprioare, care spre înserat îşi făceau curaj şi apăreau la liziera dinspre bazin, să vadă ce mai e nou în cercetarea românească de grad zero. Mai existau în acel parc şi câteva terenuri de sport, basket şi tenis de câmp.

Am vizionat şi cantina, organizată în pavilionul de raze cosmice şi denumită adecvat „ciorbatron“. Acolo, în acea zi, puținii salariați care nu erau în concediu erau mirați până peste poate de aspectul nemaivăzut până atunci de „sărbătoresc“ al vitrinei. Nu găseau explicația. Noi am fost cei care ştiam şi i-am lămurit. Din acel moment, aveau un nou coleg, VIP. El nu se considera astfel, dar peste tot, nu trebuia ratat momentul!

În septembrie, am fost chemați pe rând toți „nuclearişti“ în birou la tov. director general D. Barb, pentru a fi prelucrați în scopul schimbării specificului orientării profesionale spre fizica solidului. Eu am refuzat categoric şi m-am ales cu o „rățoială“ gen „bine, atunci stai şi lâncezeşte lângă reactorul nuclear“, ceea ce aproape că s-a întâmplat la un moment dat. Având lucrarea de diplomă în „fizica rețelelor“, am fost repartizat la această subsecție din cadrul secției de „Fizica şi tehnica reactorilor nucleari“ condusă de prof. dr. ing. Ionel Purica.

La „fizica rețelelor“ conducător era un tov. Grancea, cu o solidă bază profesională în domeniu. Văzând că scriu pe coli A4, ca şi la cursurile din facultate, am primit primul sfat la locul de muncă. Să scriu totul într-un caiet sau în mai multe, pentru că foile *„volant“* dar caietul *„manent“*. Şi nu l-am ascultat decât atunci când

m-am convins singur că avea foarte mare dreptate. Apoi am fost repartizat într-un colectiv valoros, din care făceau parte V. Cuculeanu, D. Mocioiu, S. Ionela ş.a.

Unul dintre colegii de colectiv, ceva mai în vârstă mi-a dat sfaturi... prieteneşti, pline de încărcătură emoțională. Ideea era că acest colectiv este foarte „tare“ şi că aici nu rămân decât acei care sunt devotați trup şi suflet muncii de cercetare, făcută la cel mai înalt nivel... Aşa că, să profit din plin de ocazie şi de faptul că nu sunt însurat, şi să mă însor cu fizica ce se făcea în acest colectiv (el fiind căsătorit şi având mai mulți copii). Cuculeanu, Mocioiu ş.a. fiind căsătoriți şi ei, s-au prăpădit de râs când le-am povestit! Am trecut apoi pe la „reactorul de putere zero“ de la „baracă“, pentru a mă „stabiliza“ într-un colectiv de trei persoane, cu care am făcut fizică experimentală destul de evidențiată, doi fizicieni şi un tehnician tânăr şi priceput. Sediul colectivului a fost *„bunker-ul“* denumit şi *„Texas“*, după numele unui mic accelerator de deuteroni, realizat de celebra firmă *„Texas Instruments“*.

Pentru primele impresii, concluzia mea a fost că, dacă ar fi să ies la pensie de aici de la IFA, ar fi fost o mare realizare să ies în calitate de CP III... Dar n-a fost să fie! Prevestind marele cutremur din 4 martie 1977, cam pe 15 februarie a fost un alt tip de cutremur, mai ales pentru reactorişti, provocat de componenta naivă a patriotismului! Cu scuze, cred că puteam să răspund la această întrebare chiar şi mai puțin laconic!

15. O amintire din perioada stagiului militar: (Vezi vol. II, pag. 219).

16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Am practicat de prin clasa a VII-a, volei şi tenis de masă, până pe la 55 ani. Îmi amintesc cu plăcere că mergeam împreună cu Lucică Diamandescu (care era „as“) la o sală din str. Schitu Măgureanu şi jucam volei cu alți colegi de la IFA, „tinerii“ contra celor mai în vârstă. Dintre cei mai în vârstă l-am remarcat pe dl. N. Vâlcov, care juca cu nişte ochelari, invenție proprie, fixați foarte bine cu un elastic.

Ce m-a uimit la IFA era programul foarte flexibil. Puteai să-ți închei programul de lucru la oricare din orele 13, 14.15, 16.30 sau 18.00, ora oficială pentru noi fiind 14.15. Dacă simțeai că nu te poți concentra suficient, puteai foarte bine să mergi în „ecluză“, unde era şi vestiarul şi cel puțin o masă de ping-pong. După o jumătate de oră de joc, eram mult mai relaxat şi puteam trece din nou la „birou“. Toți erau foarte conştiincioşi şi aveau grijă să nu plece decât la o oră prin care să „recupereze“ timpul nelucrat. Eu mă antrenam foarte bine cu campioana de ping-pong a IFA, o ingineră electronistă cu opt ani mai „mare“ şi care avea 33 ani când eu aveam 25, apoi nu mai ştiu...

În 1972, grație Nanei Orbeşteanu, am putut vedea pe viu partida de dublu a finalei de Cupă Davis dintre România şi SUA... Păcat că am pierdut şi acasă! Până prin 1980, mai mergeam direct pe stadion, la meciurile de fotbal mai importante, cum ar fi derbiurile Steaua-Dinamo, apoi m-am mulțumit cu ce vedeam la tv. În 1976, am fost în sala Floreasca, la un antrenament înaintea plecării la olimpiada de la Montreal, să-l văd fie chiar şi de la distanță pe Bela Karoly, fostul nostru profesor de sport la liceul din Vulcan în clasa a XI-a. Nu-l mai văzusem de 11 ani!

Dar remarcând abnegația și încrâcenarea cu care lucra cu Nadia, mi-a fost jenă să-l deranjez și să-l întreb dacă-și mai amintește de elevul care l-a bătut la ping-pong!

La tv urmăresc și acum tenisul de câmp, în special cel feminin, gimnastica, patinajul artistic, handbal, atletism, ski alpin, olimpiadele, campionatele europene și mondiale. De aproape 20 de ani practic, împreună cu Cristina & alții, drumețiile montane, acum la altitudini mai joase... mai jos, tot mai jos... și fac multe poz(n)e!

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la etajul 8, în garsoniera unde locuiam abia de două luni. Organizasem un mic „bairam". Mobilierul se rezuma la două canapele *„second hand"* și o măsuță, pe care așezasem pickup-ul meu „Supraphon" cu amplificator propriu. Tocmai achiziționasem LP-ul formației Phoenix intitulat „Mugur de fluier". Când îl ascultam, chiar îmi simțeam inima „mugur de fluier". Voiam să-mi impresionez musafirii. Televizorul era așezat direct pe podea, ceea ce s-a dovedit o idee excelentă. Frigiderul, în loc de mâncare, era plin cu sticle de bere.

Când totul a început să se clatine, ne-am îmbrățișat în mod aleatoriu, apoi am căzut toți grămadă pe cele două canapele care formau un unghi drept, mărind șansele să nimerești pe una din ele. Dedesubt se auzeau țipete amestecate cu zgomot de sticle și farfurii sparte. Am aflat mai târziu că televizorul meu rămăsese singurul funcțional din zonă. Au scăpat și sticlele de bere, care mi-au prins foarte bine ulterior, când apa a fost declarată nepotabilă. Apoi, ne-am precipitat spre parcul Moghioroș, care avea avantajul de a fi în afara razei de acțiune a eventualelor blocuri care s-ar fi putut prăbuși la „replici", care din fericire nu au mai venit. În parc era lume multă, toți speriați. Priveam luna care se vedea foarte încețoșată din cauza cantității imense de praf care s-a degajat în atmosferă. Pe la miezul nopții am riscat și m-am dus să mă culc pe una din cele două canapele. În Drumul Taberei, toate blocurile au rezistat cu bine. Acum în 2014, se vor împlini 37 de ani, adică tot atâția câți s-au împlinit atunci de la cutremurul din 1940. Simplă coincidență!

18. Motto-ul tău în viață: Am avut mai multe motto-uri, în funcție de vârstă. „Motto"-ul meu care mai este în viață e acesta: „Odihnește-te înainte de-a obosi".

19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram la serviciu, pe „baricade". Laboratorul de igiena radiațiilor nucleare, unde am lucrat din 1984 până la pensionare, în 2009, avea în sarcină, printre multe altele, participarea la gestionarea situațiilor de accident nuclear major. Aveam o aparatură pe care mulți o invidiau. Simona mi-a făcut pustiul de bine, recomandându-mă pentru locul de fizician rămas liber aici.

Pe 26 aprilie 1986, la noi, nu s-a întâmplat nimic. Așa cum am aflat de la „Europa liberă", norul radioactiv a trecut peste Bielorusia, apoi și-a continuat drumul spre nord, înspre Suedia. Suedezii au făcut primele măsurări ale radioactivității aerului. Au crezut, la început că s-a întâmplat un accident la una dintre centralele lor nucleare. Apoi și-au dat repede seama că structura radionuclidică măsurată nu corespunde cu niciuna care să fi provenit de la centralele lor și că provine din sud, de la sovietici, care au încercat să păstreze secretul. Dar efectele accidentului au fost atât de puternice încât au depășit cu mult frontierele secretomaniei. Totuși, la

noi se cunoştea adevărul şi mulţi „specialişti“ anunţau că au măsurat deja o radioactivitate crescută a aerului şi a depunerilor atmosferice, înainte ca norul radioactiv să se îndrepte spre ţara noastră.

Abia peste trei zile, pe 29 aprilie, măsurările spectrometrice gamma au arătat prezenţa şi la noi a unor radionuclizi complet absenţi până atunci. Contrar aşteptărilor, nu a fost iod 131, ci perechea iod 132-telur 132, care, datorită timpului de înjumătăţire mult mai mic, era mult mai „măsurabilă“. Mai târziu, când aceştia s-au dezintegrat, a apărut iodul-131, clientul şi stăpânul nostru, apoi tradiţionalul cesiu 137 şi cesiu 134. Dar întrebarea era „unde“ mă aflam atunci şi cred că am răspuns.

20. Prima ţară străină vizitată: Prima ţară pe care am avut norocul să o vizitez a fost RDG, la sfârşitul anului 1980. Am fost în interes de serviciu, 5 zile, de luni până vineri, şi, venit la Berlin „cu treabă“ profesională, nu s-a pus problema să „colind“ în afara capitalei, prin alte oraşe. M-am plimbat pe jos, am văzut celebra poartă Brandenburg, m-am plimbat pe „Baumschulenweg“, pe „Unter den Linden“. Dar cel mai tare m-a impresionat vizita la muzeul Asiei Mici, Pergamon, unde am putut vedea excepţionalele ziduri ale anticului Babilon, cu celebra „friză a arcaşilor“, în nişte culori splendide sub stratul smălţuit.

M-a impresionat nivelul lor de trai ridicat, în comparaţie cu al nostru şi preţurile de-a dreptul derizorii. Cu banii câştigaţi pe vânzarea unei sticle de coniac românesc şi a unei cutii de ness brazilian „Globo“ de 100 g, am cumpărat cadouri pentru persoane de la serviciu, familie, rude, prieteni, cum ar fi râşniţe de cafea, fierbătoare electrice, filme color ORWO, truse de tacâmuri, siguranţe automate, becuri colorate, diapozitive de la „Pergamon“, pixuri metalice ş.a., 24 de persoane, în total.

La ASMW (institutul lor naţional de metrologie), mi-au aranjat să servesc gratis masa de prânz la cantina lor, un prânz foarte consistent, care-mi ţinea de foame toată ziua. Drumul dus-întors l-am făcut pe calea aerului, ca şi tov. Cioară.

21. Revoluţia din 1989: Dar cât a durat revoluţia? Aşa aş putea să ştiu care a fost „timpul ei“. În Bucureşti se pare că revoluţia a început pe 21 decembrie, după mitingul de pomină şi s-a teminat 24 ore mai târziu. Nu vă mai spun ce am făcut în ultimii cinci ani, cum era obiceiul atunci. Pe 22 dimineaţa aflasem de masacrul din noaptea de 21/22 şi eram la serviciu aproape de Piaţa Galaţi. Cam pe la ora 10.30-11.00, am auzit la radioul pe care-l aveam în laborator că trădătorul general Milea s-a autosinucis. Dar mai aflasem că spre Piaţa Palatului se îndreaptă coloane mari de muncitori de la toate marile întreprinderi bucureştene, pentru a protesta împotriva masacrului din timpul nopţii şi pentru a-l determina pe dictator să plece. Dar, de la noi din laborator se auzeau zgomote puternice de împuşcături venind din direcţia Pieţii Palatului, dând impresia că acolo este deja un măcel îngrozitor. Stăteam înlemniţi în laborator şi ne uităm unii la alţii cu teamă, dar nu pentru noi. Apoi, parcă s-a aşternut o oarecare linişte.

Zgomotul de împuşcături nu se mai auzea. Prin sistemul „zvoneri-răspândaci“ am aflat că nu se mai trage şi că armata a trecut de partea revoluţionarilor, deci se

poate merge în siguranță la locul faptei. De la laborator se făceau până acolo 15-20 minute de mers pe jos. Trei colegi am hotărât să mergem să vedem ce se întâmplă în Piață. N-am dat bine primul colț de stradă că am şi fost „serviți“ de către un tânăr cu „informația“ cum că trupele de comando ale lui Gaddafi au măcelărit trupele noastre USLA. Am mers mai departe şi în zona Icoanei a trecut pe deasupra noastră un elicopter din care s-au aruncat „fluturaşi“. Am „prins“ şi noi unul şi am citit ceva despre „de ce nu ne ducem noi acasă şi să ne bucurăm de un Crăciun liniştit?“. Noi, nimic, mergeam mai departe. Aşa am ajuns în Piața Palatului, unde era adunată o mare de oameni care strigau „Ceauşescu judecat/ pentru sângele vărsat!“ La balconul CC al PCR l-am recunoscut pe „Pinocchio“. Lumea de lângă balcon dădea semne de nerăbdare să intre în sediul CC. Am auzit un glas puternic de la balcon care avertiza să nu se intre în clădire că este minată! Atunci s-a declanşat un clopoțel printre neuronii mei şi mi-am zis că ceva e putred nu numai în Danemarca!

Cum adică, ăia de la balcon, care vorbeau mulțimii, stăteau ei aşa liniştiți pe un butoi de pulbere? Oamenii mai vorbeau că se transmite şi la televizor şi am preferat revoluția televizată. L-am văzut pe Dinescu făcându-se că lucrează, iar eu am hotărât să mai prind ceva din revoluție la televizorul meu din Drumul Taberii, până la care am făcut aproape două ore pe jos. Pe drum am găsit un fragment de eşarfă galbenă plină de sânge. Am luat-o şi am păstrat-o o vreme, ca pe o relicvă dragă. Între timp se înserase, aşa că la televizorul meu, teatrul de operațiuni era luminat de flăcările unor incendii curat spontane. Celor de la balcon nu le venea să creadă că se mai şi trage în mulțime, pe ici pe colo, numai spre ei nu. Şi ar fi multe de spus, dar cred că am răspuns deja la întrebare.

22. Trecerea în noul mileniu: Trecerea în noul mileniu m-a prins în vâltorea unor evenimente tragice în familia soției, care era acum şi a mea. Trei catastrofe medicale, accident vascular cerebral, infarct miocardic şi apoi un cancer al ficatului l-au făcut pe bravul meu socru să părăsească această lume. Ne-am luptat cât am putut, dar cu o zi înainte de adevăratul sfârşit de secol şi de mileniu, ne-a părăsit. Nu am putut gusta festivismul acelei perioade!

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Jules Verne: *De la Pământ la Lună*.

24. Invențiile sec. XX şi XXI: Cea mai mare invenție a secolului XX? Depinde de criteriul de selecție: fizicianul Stephen Hawking a descoperit radiația emisă în preajma unei „găuri negre“. Găurile erau „negre“ pentru că nici lumina nu reuşea să scape de forța ei colosală de atracție! Dacă alegem drept criteriu impactul social, eu aleg tranzistorul. Dacă nu s-ar fi inventat tranzistorul, nu ar mai fi existat circuitele integrate. Fără ele ar fi fost imposibilă aselenizarea umană, computerele performante, internetul, telefonul mobil etc.

Invenția secolului XXI? Citez din Silvia: „Nici nu-mi trece prin cap! pentru că dacă mi-ar fi trecut, inventam eu ceva. Dar, dacă ar fi să mă hazardez puțin: cred că va fi în domeniul medicinei, ceva legat de ADN şi de posibilitatea certă de vindecare a oricărui tip de cancer şi... „ochiul artificial“, care va reda vederea multor nevăzători. Presimt că aceste invenții sunt iminente“.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: ELI? *Jamais couché!* Pare să fie o fată foarte tânără, frumoasă, ispititoare, poate chiar sexy, puțin morgană, garantat virgină, parfumată cu o apă de colonie având un subtil miros de castane prăjite... Cum de am primit noi, românii, acest cadou incredibil? *Timeo danaos*! Dar, zic şi eu: „Să fie într-un ceas bun! (rolex, longines, citizen, şi, cu voia dvs., ultimul pe listă, Q&Q).

26. Întâmplare hazlie: Mie acasă mi se spune „Dec“ (dec... de la iepuraş). Prin anul 1980, primim acasă vizita unei simpatice doamne, foarte bună cunoştinţă a socrului meu. Printre altele, ne-a povestit că are acasă un câine mare, de care se simte foarte ataşată. Şi reciproca nici nu se mai discută. Cine este cel mai bun prieten al omului? Şi toată familia îl striga Dec! Eu am întrebat: „Deci, la dvs. în familie, Dec e câinele?“ „Sigur că da, doar v-am spus, de ce mă mai întrebaţi?“ „Pentru că la noi, Dec sunt eu!“ Doamna s-a fâstâcit puţin, apoi şi-a cerut scuze, spunând:„Aşa îl alintăm noi, dar de fapt pe el îl cheamă Decebal!“ Am oftat: „Şi pe mine mă cheamă tot Decebal, dar mă alintă Dec...“ „Vai de mine şi de mine, vă cer mii de scuze!!!“

Noi n-am râs, dar Cristina, soţia mea, când a povestit întâmplarea la ea la serviciu, colegele ei au râs cu lacrimi. În jurul datei de 8 martie, ele se adună chiar şi acum la câte un restaurant şi aproape mereu o întreabă pe Cristina: „Ce-ţi mai face Dec, dulăul?“ P.S. Recunosc, împăratul roman Nero, l-a surclasat la acest capitol pe viteazul rege dac...

27. Cum a evoluat România în 24 ani: Aflată într-o interminabilă stare de tranziţie şi reforme spre un capitalism „sălbatic“ după unii, „de cumetrie“ după alţii, economia de piaţă nu funcţionează după legea cererii şi a ofertei. „Concurenţii“ s-au înţeles între ei la jecmănirea clientului lor. Cei care au fost săraci au devenit şi mai săraci. Rezultatul a fost că nici cei bogaţi nu s-au lăsat mai prejos şi au devenit şi mai bogaţi. Între aceste două straturi sociale, pătura de mijloc a devenit mai subţire decât un cearşaf. Sistemul seamănă puţin cu tranzistorul pe care l-am considerat mai sus, invenţia secolului XX cu cel mai mare impact social. Dintre produsele aflate pe piaţă, se vede limpede că cele cosmetice prezintă procentul cel mai mare de contrafacere. Dar există şi produse cosmetice de referinţă, veritabile. Şi cum tranziţia e tranziţie, am făcut-o şi pe asta! De la esenţa de trandafir, la apa de colonie! Dar nu ştiu dacă am răspuns la întrebare.

28. Vis neîmplinit: Eu visez (independent de voinţa mea) aşa nişte tâmpenii, încât ar fi o mare prostie din partea lor să se îndeplinească. Ultima dată am visat o cămilă cu trei cocoaşe, care dacă ar exista, ar dubla eficienţa în transporturile efectuate cu cămile. Dar noi avem autostrăzi, care după preţ ar fi cele mai scumpe din lume... cămile cu trei cocoaşe ne-ar mai lipsi!

29. Cum a fost la nunta ta: A fost bine.

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: N-am avut norocul.

03 februarie 2014

TATIANA POLISCIUC (DEMETER)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Prima amintire, la vârsta de patru ani este o fotografie cu familia (eu cu fundă în cap şi cu o minge în plasă şi mama, tata, fratele bebeluş în braţe la mama). Multe alte amintiri mult mai devreme (de pe la un an şi jumătate) sunt din poveşti de la mama şi rude şi confirmate de fotografii.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Visam să fiu regizoare de filme şi spectacole şi mai târziu să fiu profesoară de şcoală elementară (când am lucrat ca profesoară de fizică la liceu, nu a fost ceea ce mi-am închipuit în copilărie).
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: zână, fluture în dans de grup.
4. Primul film văzut: Primul film pe care l-am văzut la cinematograf, a fost *Vagabondul* cu Raj Kapoor şi m-a impresionat prin faptul că se descurca în orice situaţie cu veselie şi cântece şi era mereu fericit, deşi era sărac, făcând haz de necaz. De asemenea, filmul se termină cu *happy end* ca toate filmele indiene.
5. Prima carte citită: Multe cărţi de poveşti şi aventuri pentru copii.
6. Ultima carte citită: Cartea noastră: *Noi, fizicieni şi trecutul regăsit*. Multe articole din reviste şi Internet. Multe cărţi îşi aşteaptă rândul...
7. Cărţile tale de căpătâi: Cărţi de filozofie şi psihologie.
8. Comedia la care râzi mereu: Clasice cu Stan şi Bran şi Charlie Chaplin.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Filmul rusesc comedie de Revelion *5 minut* cu Ludmila Gurchenko.
10. Ultimul film la care ai simţit că ai pierdut timpul: Filme de acţiune multă, cu efecte şi violenţă şi limbaj obscen.
11. Actorii – român şi străin – preferaţi: Actriţa româncă preferată este Stela Popescu, iar cel străin este George Clooney.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: cu Relativitatea:
Se întâlnesc doi vechi prieteni pe stradă. Unul îl întreabă pe celălalt: „Ai auzit că vine faimosul Einstein la noi în oraş şi se adună lumea să îl asculte?“ „Einstein?“ „Da, cel cu teoria relativităţii!“ „Am auzit eu de această teorie, dar nu am înţeles despre ce este vorba...“ „O, relativitatea se poate explica foarte uşor. De exemplu, dacă tu ai un singur fir de păr lung în cap, este mult sau e puţin?“ „Desigur că e puţin...“ „Da, dar dacă ai un fir de păr lung în farfuria ta de supă, e mult sau e puţin?“, „O, este mult...“ „Vezi, relativitatea!“ „Nu înţeleg?“ „Uite, un alt exemplu, mai pe înţelegerea ta: dacă nevasta ta se culcă cu tine o dată pe lună, e mult sau e puţin?“ „E puţin.“ „Dar dacă se culcă cu alţii o dată pe lună, e mult sau e puţin?“ „E mult!“ „Ei, vezi relativitatea!“, „Tot nu înţeleg.“ „Uite mă: dacă tu îţi bagi nasul

în fundul meu, şi tu ai un nas în fund şi eu am un nas în fund, dar eu relativ mă simt mai bine...“ „Hai mă, şi pentru astea trei bancuri vine Einstein la noi în oraş?“
13. Căutare recentă pe Google: De ce păsările pierd pene şi dacă copiii nu trebuie să le atingă.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Depinde de destinație.
15. Vacanța perfectă: Să nu am nicio grijă şi să nu am limită de timp când să mă întorc acasă.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Este ceva despre care nu am ştiut şi la care nu m-am gândit şi era sub nasul meu, pentru că îmi lărgeşte orizontul (Muzeul istoriei oraşului Los Alamitos), Hipodromul, Parcul imens cu lac şi păsări.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Incendiile care au distrus zeci de case şi pompierii care şi-au pierdut viața în bătălia cu focul răspândit de vânt.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: *Talk shows* despre oameni de rând în situație neobişnuită.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Sunt mulți şi mă plictisesc.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Țițeica.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Examenul care mi s-a părut cel mai greu în facultate a fost de Mecanica cuantică, iar cel mai uşor a fost Fizica moleculară şi căldură.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Când am scăpat de sesiunea de examene.
23. Hobby-uri: Să iau decizii gândite cu răbdare, arhitectura, fotografia, muzica, organizare în general.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Cele 3 lucruri pe care le-aş lua pe o insulă pustie sunt: mâncare, băutură, scule de protecție (şi mă vor căuta şi găsi până să pățesc ceva ireversibil...)
25. Zodia ta: Zodia mea este Scorpion şi se caracterizează prin a fi ca pasărea Phoenix care renaşte din (propria) cenuşă. Dar cu încăpățânare la cotidiene nu este adevărat.
26. Serialul preferat la TV: *Căsătorie nelegală* – rusesc.
27. Compozitorul preferat: Florin Bogardo, muzică uşoară şi Piotr Ilici Ceaikovski, muzică clasică.
28. Pictorul preferat: Nicolae Grigorescu, Van Gogh.
29. Poezia preferată: *Luceafărul* de Eminescu
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Cea de acum, cu toate problemele contemporane.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Unde locuiesc acum, în suburbie, în sudul Californiei, între oraşele Los Angeles, Long Beach, Seal Beach.

DUMITRU POPESCU

Addendum-1

1. Temperament: Cred că flegmatic, deşi am ceva din coleric şi melancolic.
2. Zăpada din 1954: Nu-mi amintesc prea bine.
3. Moartea lui Stalin: Da. Îmi amintesc chiar foarte bine. Casa noastră era lângă şcoală. Era construită de bunicul meu care era preot. De multe ori, mai ales cu un an înainte de a intra în clasa I, mă duceam şi mă jucam cu copiii în pauză. Uneori mă mai rătăceam şi intram în clasă.

Învățătorul, un om de circa 50 de ani, nu mă dădea afară şi îmi spunea: „stai în banca din fundul clasei, dar să fii cuminte“. Cu alte cuvinte, am fost primul care am inaugurat clasa ZERO, acum 60 de ani. S-a întâmplat să fiu în clasă, în ziua când a murit Stalin. Învățătorul a venit în clasă şi foarte grav şi serios a spus: „Deschideți cărțile la pagina a treia. Copii, azi a murit marele conducător al Uniunii Sovietice, tovarăşul Iosif Vissarionovici Stalin“. La pagina a treia era portretul lui Stalin. Pe a doua pagină era portretul lui Lenin. O mai fi spus şi altele, dar în esență cam aşa a sunat anunțul său. Învățătorul ne-a spus vestea într-o manieră care, cel puțin pe mine, m-a făcut să sufăr.

Spun asta pentru că m-am dus acasă şi i-am spus lui tata cam aşa: „Băi tată, trebuie să-ți spun că a murit tovarăşul Iosif Vissarionovici Stalin.“ Imediat, tata a zis: „Dă-l în... măsii! Bine că s-a dus dracului“ după care s-a oprit brusc şi mi-a zis: „Vezi să nu spui la nimeni că l-am înjurat, că mă bagi la puşcărie. Mă, m-ai înțeles?“ Eu am fost şocat de reacția tatei. Era prima dată când eram pus în fața unei contradicții, dintre ceea ce credeam eu şi ceea ce credeau alții.

Mai târziu, după şase ani, după ce murise mama şi rămăsesem omul de bază pentru tata, se mai întâmpla să intru în conflict cu el şi mă amenința cu bătaia; am încercat să-l şantajez: „Dacă mă bați, mă duc la miliție şi spun că l-ai înjurat pe tovarăşul Stalin“. A ținut de câteva ori până când m-a prins, mi-a dat o bătaie şi mi-a spus: „Acum te poți duce să spui că l-am înjurat pe Stalin. Eu o să mă duc la puşcărie şi să vedem tu cu cine rămâi“ Din acel moment nu l-am mai amenințat.
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Fiind oltean, mi-au plăcut căluşarii. Sigur mi-au plăcut şi altele, dar pentru că nu ştiu cum se numesc nici acum, n-am cum să le citez. Oricum, aveam o observație de „specialist“: jumătate din frumusețea dansului consta în frumusețea picioarelor dansatoarelor.
5. Prima defilare: Am participat la multe, când eram la IFA. După ce am plecat de acolo, noul institut unde am ajuns nu făcea parte din grupul select de „defilanți“. Referitor la prima defilare, nu-mi aduc aminte anul, dar cred că era în 1970 sau 1971, de 23 august, pentru că fiind nou angajat la IFA (în primul, sau al doilea an) nu cred că organizatorii mă menajau (ca de altfel şi pe ceilalți colegi). Pregătirea a

fost groaznică. Se făcea în zona Arcului de Triumf – Herăstrău. Eram în grupul în care fiecare membru avea o piesă de artilerie pe care o numeam „tulumbă“. Nici acum nu ştiu cum se numeşte şi la ce folosea. Arata ca o săgeată având lungimea de 1,5-2 m, diametrul cilindrului de 10-15 cm. Era destul de grea şi trebuia să o purtăm în spate. Am fost fericit când s-a terminat defilarea.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Când a murit Gh. Gheorgiu-Dej, eram la liceu în Oradea. Fiind un copil de la țară, orfan de la 12 ani, toată lumea se reducea la satul meu, iar informarea se reducea la ceea ce mi se spunea la şcoală. Fiind la internat, tot cu copii de la țară, nu prea aveam habar de politică. Totuşi, mi-amintesc două lucruri:

Faptul că vedeam la televizor (era un televizor pe tot internatul de băieți şi fete şi se instala sâmbăta şi duminica în sala de festivități) coada la sicriul tovarăşului m-a emoționat puțin.

Gazda fratelui meu era o familie de unguri în vârstă şi cumsecade. Ei bine, ei țineau foarte mult la Gheorghe Gheorghiu-Dej şi erau îngrijorați de ce se va întâmpla după moartea lui.

7. Cum ai ales Fizica: Am plecat din satul meu Hălăngeşti (comuna Dănciuleşti) să mă fac prof de matematică la gimnaziu în satul meu (v-am spus că la atât se reducea lumea pe care o ştiam). Şi de Universitatea Craiova, am aflat la Oradea. Eram elev la cel mai bun liceu din Oradea şi din regiunea Crişana. I-am plăcut foarte mult profesorului de matematică.

Înainte de vacanța de iarnă, în clasa a VIII-a, profesorul de matematică m-a invitat la el acasă. Nu-mi amintesc prea multe despre această vizită, dar, probabil, am discutat despre ce vreau eu să fac, pentru că m-am pomenit că mi-a adus la şcoală cele două volume de geometrie plană scrise de HADAMRD şi mi-a spus că „în vacanță să lucrez cât pot de mult“. N-am înțeles ce vrea profesorul de la mine şi n-am lucrat nimic. Probabil că l-am dezamăgit, deşi el (un foarte bun pedagog) nu mi-a arătat niciodată acest lucru, cu toate că am rămas printre elevii lui favoriți.

Ca să revin la întrebare, în clasa a VIII-a am avut un profesor de fizică excepțional (la fel ca toți profesorii mei). El m-a făcut să-mi schimb opțiunea. Justificarea mea față de mine a fost: „Şi matematica şi fizica îmi plac, dar fizica conține mai multă viață“. Am rămas un elev bun atât la matematică, cât şi la fizică. Am participat în fiecare an la olimpiadele de fizică şi matematică şi am avut rezultate bune la amândouă. Cel mai bun rezultat a fost la fizică în clasa a XI-a, când am participat la olimpiada pe țară, la Iaşi, dar din motive obiective, n-am făcut nimic.

8. Evenimentele din august 1968: Am fost acasă în satul meu. Lăsasem examenele de electrodinamică şi franceză pentru toamnă. Datorită acestor evenimente, n-am putut să-mi pregătesc examenul la electrodinamică, cu Novacu. M-am dus la examen cu ceea ce învățasem înainte de examenul din vară. Am trecut prin spaima repetenției. De atunci, n-am mai lăsat niciun examen pentru toamnă. Am fost extrordinar de entuziasmat de discursul lui Ceauşescu. Am vrut să vin la Bucureşti, dar n-am venit pentru că n-am avut bani şi pentru că apelul lui Ceauşescu a fost să ne înrolăm în gărzile patriotice acolo unde suntem. Ceea ce am şi făcut. Şi acum

consider că atunci Ceauşescu a demonstrat că este mare patriot şi că vina insuccesului perioadei comuniste, nu se datorează lui Ceauşescu, ci sistemului.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Eram la căminul din Regie. Au venit cei de la Politehnică şi ne-au invitat să mergem cu ei la colindat. Am vrut să mă duc şi eu. Dacă mergea Nicu Iacob, sau altcineva dintre colegi, mă duceam pentru că nu era niciun semn că aveau alt scop. De fapt, eu cred că lucrurile au degenerat pe parcurs. În ziua următoare, pe la sfârşitul orelor (cred că era ora 12, sau 13 sau 14) – şedință la facultate, parcă în amfiteatrul C. Negri. Am rămas stupefiat când ni s-a comunicat ce se întâmplase cu o seară înainte. Nu-mi amintesc dacă ni s-au comunicat şi măsurile de pedepsire a participanților de la Fizică. Oricum erau puțini. Printre ei, şi cel mai reprezentativ personaj al colindului din seara precedentă era Nicu Păsăreanu, care a şi fost exmatriculat. Eu i-am acordat găzduire în timpul când era în Bucureşti pentru a se duce la diferite audiențe pentru reprimire. De fiecare dată, venea dezamăgit, şi îmi spunea că nu-l ajută nimeni – pentru că le era teamă, nu aveau curajul să pună problema lui. Eu l-am ajutat să se reînscrie în facultate cu ajutorul Zoiei Ceauşescu. M-am gândit de multe ori la „ce înseamnă o şansă în viața unui om“. Dacă mă duceam, poate că păţeam ca Păsăreanu, deoarece îl cunoşteam, eram prieteni şi eram o fire participativă. Nu cred nici acum că a fost o manifestație.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram la căminul din Regie (blocul M?). Era un televizor într-o sală la parter. Acolo am urmărit transmisia aselenizării. Eram încântat, dar nu atât de uimit, probabil pentru că activitatea de cucerire a spațiului cosmic începuse mai demult.

11. Examenul de stat: Am avut cele mai mari emoții din viața mea (cred)!

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: N-am participat.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: N-am nicio amintire de la repartizare. Pe drum spre Cluj, am devenit ghicitor în cărți, fără să vreau. Cred că trenul a plecat din Bucureşti seara, pe la ora 19. Compartimentul avea opt locuri. Eram şase colegi şi două fete care mergeau la Cluj. Ca să nu ne plictisim, jucam cărți. După ce ne-am plictisit de jucat cărți, unii au încercat să doarmă. Nu ştiu ce mi-a venit şi i-am propus uneia dintre fete să-i dau în cărți (nu dădusem niciodată). Mi-am pus toată imaginația în funcțiune şi bazându-mă pe ceea ce aflasem chiar de la ele, i-am ghicit aşa de bine că nu mai scăpam de ea. Ca să mă lase în pace, i-am spus că pe la ora 12 noaptea este cel mai bine de ghicit. M-am culcat. Culmea! Pe la ora 12 noaptea, domnişoara m-a bătut destul de delicat pe umăr, m-a trezit şi m-a rugat să-i dau în cărți. Ce bani aveam acum, dacă mă țineam de meseria în care debutasem atunci în tren!!??

14. Primele impresii la locul de muncă: Am fost repartizat la IFA Măgurele. Timp de o lună (1-31 august) 1970, toți cei repartizați la IFA am vizitat secțiile din institut. După aceea, am fost repatizat definitiv la Secția de reactori nucleari, într-un colectiv de bărbați extrem de cumsecade. Acomodarea a durat foarte puțin.

15. O amintire din perioada stagiului militar: Atunci, absolvenții de facultate făceau 6 luni de armată. În general, absolvenții de universitate erau încorporați cu întârziere.

Terminasem facultatea de vreo patru ani şi nu mă mai chemau să fac armata. Am reuşit să fiu încorporat la 1 iulie 1974 cu pile, împreună cu Dan Macovei, dar noi am ţinut secret modul cum am ajuns în armată. Am făcut armata la trupă, la transmisiuni. Eu eram la un batalion, Dan la altul. Noi avem amintiri comune, dar pentru a nu fi povestite de două ori voi spune amintiri care mă privesc numai pe mine.

Când ne-am prezentat la comandantul unității, ni s-a spus că probabil vor fi şi situații care ni se vor părea ciudate, sau anormale, dar noi trebuie să ne vedem de activitatea noastră şi să nu intervenim. Instrucția o făceam cu ofițeri având gradul de locotenent sau locotenent major, de vârsta noastră sau mai tineri. În general, ne respectau vârsta şi studiile. Totuşi, la compania mea era unul poreclit Savarină, care se vedea că era invidios şi cam prostuț. Am simțit mereu că el ar fi vrut să mă pună în situații umilitoare. De aceea, eram foarte atent şi prudent.

Una din comenzile de tip „pedeapsă“ era „culcat“ – la care trebuia să te culci pe pământ cu fața în jos şi să stai în această poziție până se ordona revenirea la poziția inițială. Dacă această comandă era dată când făceam instrucție pe teren, o executam pentru că nu aveam dreptul să mă sustrag, dar dacă era dată cu intenția de pedeapsă, nu o executam. Aşa cum spuneam, simțeam că locotenentul Savarină pregătea momentul acesta. El nu era sigur că intenția lui este bună.

În armată, într-o pauză, în cazarma Unității de transmisiuni de la Otopeni

Sunt împreună cu fratele meu care m-a ajutat în timpul liceului

În interiorul cazarmei era un fort din timpul celui de-Al II-lea Război Mondial, înconjurat de pădure şi fâneață. Era un peisaj extraordinar. Dar într-o zi, s-a hotărât şi fiind pe platou la sfârşitul unei zile de instrucție, pentru raport, a ordonat la compania noastră „soldați culcat“. Toți s-au executat, eu am rămas în picioare. A mai repetat comanda, dar degeaba. A venit la mine şi mi-a spus că a ordonat pentru toți soldații. Comanda lui m-a enervat puțin, dar mi-am păstrat calmul şi i-am zis: „Tovarăşe locotenent, gradul dumneavoastră este pe umăr, iar al meu este în cap, arătând cu mâna spre „umăr“, respectiv „cap“. Dacă vreți să vă respect gradul, atunci vreau să fie respectat şi gradul meu. A plecat fără să mai zică ceva, sau să fie supărat, ceea ce m-a surprins în mod plăcut. De atunci, nu am mai avut probleme cu Savarină.

16. Sporturi practicate – urmărite la tv: N-am practicat niciun sport, în mod special. Prin anul III, am cochetat cu gimnastica. Am făcut un an antrenament la Clubul Universității Bucureşti în sala din Pitar Moş. Nu ştiu de ce am renunțat!? Cred, totuşi, că am întrerupt antrenamentele pentru sesiunea de examene (foarte grea), din iarnă, după care nu m-am mai dus. Acum, aş practica *jogging*-ul (dacă este sport), dar mi-e teamă să nu mă mănânce câinii maidanezi. La televizor mă uit la toate concursurile puternice, la care participă sportivi români.

17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la o meditație, pe lângă depoul de tramvaie din Dudeşti. Era o casă la curte. Am văzut cum se mişca lustra, şi se auzea un zgomot care m-a făcut să mă gândesc că a început războiul. Tatăl băiatului, care prinsese cutremurul din 1940, a năvălit în cameră strigând cât îl țineau plămânii: Cutremur! Ieşiți afară! Repede, repede! Rapid, din cameră am ieşit direct în curte. Atunci am văzut pe cer o lumină difuză, care suprapusă peste zgomotul infernal îți dădea impresia unui cataclism groaznic. În timpul desfăşurării cutremurului, nu m-am speriat deloc şi eram atent la ce se auzea şi ce se vedea pe cer. Frica m-a apucat după aceea, când m-am gândit la ce s-ar fi putut întâmpla în oraş şi în țară. Am plecat pe jos până în Piața Rahova. Pe drum am întâlnit o mulțime de oameni, maşinile claxonau, zvonurile circulau din gură în gură. Din fericire, în Rahova nu s-a întâmplat nimic. Este o zonă antiseismică.

18. Motto-ul tău în viață: N-am un motto, dar mi-a plăcut foarte mult poezia *Şi dacă...* a lui Rudyard Kipling. Totuşi, nu am vrut să fac rău nimănui niciodată. Am vrut să fac bine şi am făcut bine cât am putut, fără să aştept vreo recompensă. Deoarece este mult mai uşor să faci rău (uneori faci rău fără să vrei, sau chiar dorind să faci bine), decât bine. Ca fizician am descris relația bine-rău în felul următor: „Bariera de potențial ca să faci bine este pozitivă, iar ca să faci rău este negativă".

19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în Bucureşti. Am aflat de dezastru la o meditație, prin cartierul 1 Mai.

20. Prima țară străină vizitată: Prima țară a fost Italia, cu ocazia Conferinței Europene de Cristale Lichide, din 10-16 martie 1991 de la Courmayeur, o stațiune montană la poalele muntelui Mont Blanc, la granița dintre Italia, Elveția şi Franța. Descrierea impresiilor mi-ar lua mult spațiu şi timp. Au fost multe şi diverse. Am fost invitat de organizatori, care mi-au plătit totul în afară de transport. Inițial, cei de la institut au fost luați prin surprindere şi mi-au aprobat bani pentru călătoria cu avionul (gândiți-vă că eram la începutul anului 1991, la un an după revoluție). Până a-mi da banii, s-au răzgândit şi mi-au spus că-mi dau bani pentru călătoria cu trenul. Ei sperau că voi renunța. Este meritul colegilor mei de colectiv că nu am renunțat. Iată, pe scurt, o parte (am spus că au fost multe) din surprize:

La trecerea din Yugoslavia în Italia am văzut diferența dintre Europa de vest şi cea de est. Am sintetizat diferența prin comparația dintre gunoierii lor (la costum, cravată, raşi, tunşi etc.) şi ai noştri (pe care-i ştim cum sunt şi mai ales cum erau atunci).

Noi, românii, eram extrem de simpatizați de către italieni. Mie, peste tot, când spuneam că sunt român, mi se spunea *fratello romano*. Am ajuns la Aosta, stația finală a trenului, seara. Am întrebat pe un cetățean italian, care s-a nimerit să

fie şeful unui sindicat din localitate: „Cum ajung la Courmayeur?“, şi i-am spus ce caut acolo. Eu credeam că este un cartier al oraşului în care mă adusese trenul şi puteam merge pe jos. Când mi-a spus că sunt vreo 50 km până acolo, cred că am făcut o figură de l-am lăsat mască.

Era ultima cursă de autobuz din acea zi. A mers cu mine la staţia de unde pleca autobuzul (nu era departe de gară) şi l-a rugat pe şofer să mă aştepte. Ne-am întors la el în birou, a dat telefon la un hotel din Courmayeur şi mi-a aranjat să dorm acolo gratis şi dimineaţa să mă ducă cineva la locul unde se ţinea conferinţa. Mi-a plătit şi autobuzul. Aveam nişte discuri cu muzică populară românească să le dau cadou pe la conferinţă (aşa era obiceiul). Drept recunoştinţă, i le-am dat pe toate sindicalistului. I-a spus şoferului să mă lase la hotelul unde vorbise pentru cazare. Pe la mijlocul drumului, şoferul opreşte autobuzul şi vine la mine şi-mi spune că mă duce la poliţie. Cred că iar am făcut o figură de l-am speriat pe şofer, că la următoarea staţie vine şoferul la mine şi-mi spune că la poliţie îmi va da să mănânc, voi dormi şi dimineaţă mă vor duce la locul unde se ţinea conferinţa. Între timp, mă autolinişţisem pentru că mi-am adus aminte, din câte ştiam, că poliţia din ţările capitaliste nu era ca miliţia din ţările socialiste. Când am ajuns la capăt de linie, unde trebuia să mă ducă tipul la poliţie, am văzut afişat cu litere foarte mari: *The Conference*.... Locul de desfăşurare a conferinţei era chiar acolo, unde era capătul de linie de autobuz.

De asemenea, mi-aduc aminte de comportamentul de la restaurantul unde mâncam. M-am prezentat cu tichetul la chelner, care m-a întrebat de unde sunt, şi după ce i-am spus că sunt din România, m-a bătut frăţeşte pe umăr şi m-a pus la o masă singur. Vine şi mă întreabă ce doresc? Eu nu ştiam de câţi bani aveam voie să mănânc. Aşa încât, atunci când m-a întrebat ce doresc, eu mă uitam la el şi probabil că aveam o figură aşa de nedumerită că omul îşi făcea datoria, dar nu mai aştepta răspunsul meu şi mi-aducea ce avea mai bun.

De exemplu, la capitolul fructe m-a întrebat în italiană: dacă vreau „mara, para, banana“ şi alte nume de fructe care nu ştiam ce înseamnă, probabil smochine (?). Mi-aducea în fiecare zi vin roşu şi mai multe tipuri de fructe. Într-o zi, s-a organizat o excursie la Aosta, o staţiune montană cu multe vestigii romane (acolo am aflat că era înrudită cu Sinaia). La întoarcere, nu ştiu cum s-a întâmplat, că am ajuns într-un grup de ruşi (nici nu prea e de mirare, ţinând cont că din 300 de participanţi, jumătate erau din ţările sovietice). Am observat că nu mi-a mai adus nici vin, nici mara, nici para. N-a adus nici la ceilalţi. Am vrut să-i zic, dar m-am gândit că ştie el *fratello italiano* ce face. Ziua următoare, m-am dus la masa mea. Mi-a venit vinul roşu şi mara şi para, toate. Atunci mi-am dat seama că eram tratat preferenţial. Nu degeaba eram *fratello romano*.

Foarte pe scurt: acolo am avut o reacţie de deznădejde că nimerisem într-un apartament (avea două camere şi anexe) cu nişte ruşi. Mi-am zis: „nici aici nu scap de ruşi“. În primele zile am încercat să-i evit cât puteam. Pe urmă, mi-am dat seama că este o prostie. Ne-am cunoscut, erau ucraineni, ne-am împrietenit, iar tipii au fugit în Europa, nu s-au mai întors acasă. Acolo era să fiu jefuit de ţigani (la

Milano) prin metoda învăluirii de un grup de țigănci cu copii în brațe, metodă pe care am văzut-o și în România peste câțiva ani.

21. Revoluția din 1989: Eram în București. Am simțit creșterea tensiunii sociale. Parcă încordarea din fiecare om pe care îl întâlneai pe stradă se transmitea către tine. În 21 decembrie ’89, am mers la serviciu cu mașina 139, până la Apaca. De acolo, am mers pe jos prin Politehnică până la Institutul de Biologie, unde lucram atunci. Am văzut convoaie de oameni care mergeau în Piața Palatului. Am simțit că ceva se va întâmpla. La serviciu, m-am întâlnit cu un coleg care stătea chiar la Cișmigiu. Şi el mi-a spus acelaşi lucru. Mi-a propus să mergem şi noi. L-am refuzat categoric, spunându-i: „Dacă este să mor, nu vreau să mor ca un prost“. I-am spus asta pentru că bănuiam că participanții sunt aleşi, că sunt foarte bine păziți, iar noi nu aveam de ce să riscăm, din curiozitate.

Am participat pe 22 decembrie în Piața Palatului. Am fost chiar la intrarea în CC. Am crezut că voi muri de două ori: prima dată pe str. Ştirbei Vodă, în dreptul Casei Radio, când ne-am întâlnit cu tancurile care se retrăgeau în cazarmă (noi nu știam că se retrăgeau). A doua oară a fost pe 22 decembrie, seara, când a început să se tragă în Piața Palatului. De aceea, nici nu am vrut să iau certificat de revoluționar. Mi-am zis „bine că am scăpat cu viață şi teafăr. Să ia certificat cei care au suferit de pe urma participării la revoluție“. După cum s-a văzut mai târziu, mulți participanți reali şi cinstiți, ca mine, nu au dorit beneficii, dar mulți borfaşi s-au pricopsit. Cred că am făcut o greşeală, totuşi parcă-i mai bine curat şi cinstit.

22. Trecerea în noul mileniu: Nu-mi amintesc nimic deosebit, decât că se punea problema schimbării cifrelor la ceasurile calculatoarelor care ar fi putut produce lansarea unor rachete nucleare şi alte chestii de genul acesta.

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Nu am citit cărți de SF.

24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Calculatorul şi internetul. Nu ştiu. Chiar nu mi-am pus problema. Oricum va fi din domeniul biologiei.

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Mi se pare o chestie extraordinară şi doresc din toată inima să se finalizeze în condiții bune şi să se obțină rezultate de nivel mondial.

26. Întâmplare hazlie: Colegii şi colegele noastre ştiu bine, că înainte de 1989, tineretul era extrem de serios, mai ales în ceea ce priveşte promovarea şi materializarea sentimentelor de dragoste şi atracție sexuală. Într-un film cu Sebastian Papaiani (nu ştiu cum se numeşte), este reflectată cel mai clar această situație. El şi ea se întâlnesc şi stau pe o bancă în parc ca două lemne vesele. Spun diverse banalități sau vorbesc aiurea şi se simt foarte bine, râzând cu poftă. Când se apropie să o pupe pe obraz (nu să o sărute), ea fuge de parcă i-ar fi luat fusta foc la spate şi nu se opreşte decât acasă, unde suferă în tăcere toată săptămâna, cu toate că nu-i este prea clar de ce suferă şi mai ales de rostul suferinței.

Acest comportament era rodul educației şi condițiilor sociale de atunci. Cu toate acestea, fiecare (sau poate cei mai mulți) a avut parte de situații în care natura a învins condiția educativă. Cam aşa am pățit şi eu. Într-o zi am întâlnit o fată care are tot meritul în ceea ce s-a întâmplat în ziua aceea. Peste câteva zile am fost nevoit să fac o vizită la Spitalul Studențesc, cabinetul de boli venerice. Nu m-aş fi

dus deloc, dar nu aveam altă soluție. Mi-am mai revenit când am văzut că acolo era cea mai mare coadă (vreo 15-20 băieți și 3-4 fete). Îmi vine rândul și intru la medic. Eram stăpânit de o rușine puternică.

I-am spus care era suferința și așteptam să-mi dea tratamentul și să plec. Doctorul îmi spune pe un ton aspru (prefăcut), sub care-și ascundea râsul: „Și acum ce vrei, să te cred pe cuvânt? Dă pantalonii jos să văd...! Ce, te-a apucat rușinea? Când ai fost ... nu ți-a fost rușine?!“ N-am avut ce face și m-am conformat. După ce am terminat consultația și mi-a dat tratamentul, am ieșit relaxat.

Pe hol, la coada pe care am lăsat-o, se adăugase un pacient nou, care-mi era coleg de faculate și de cămin. Când m-a văzut, s-a întors, a făcut câțiva pași până a ajuns în zona în care coridorul se lărgea și a făcut colțul, rămânând cu spatele către culoarul de trecere. Eu m-am făcut că nu-l văd și mi-am continuat drumul. Eram atât de ușurat că scăpasem de „rușinea cu care venisem, că nici nu prea am realizat comicul situației“ decât mai târziu. În zilele următoare, când ne întâlneam, ne salutam, ne uitam unul la altul cu o privire în care fiecare „citeam“ un gând complice și comic de genul: „Degeaba taci șmechere, că știu unde-ai fost ieri (sau alaltăieri, depinzând de timpul care trecuse de la eveniment)“.

Într-o zi, după aproape o săptămână de la întâlnirea de care nicunul nu vroiam să știm, nu am putut să ne evităm și am mers o distanță împreună. Gândurile ascunse nu ne dădeau voie să începem o discuție cu alt subiect decât cel pe care-l ascundeam, așa încât i-am spuns: „Te-ai făcut bine?“ „De ce să mă fac bine?“ „Cum de ce să te faci bine?! De suferința cu care ai fost la boli venerice. Crezi că nu te-am văzut?“ „Da! M-am făcut bine, dar tu?“ „Și eu m-am făcut bine.“

Am început să râdem și am continuat să povestim despre cum s-a întâmplat de am dat de necaz.

Îmi mai aduc aminte de o întâmplare care putea să aibă un final nefericit. În anul 1964, mergeam în tren de la Oradea către Timișoara (cel mai probabil). Compartimentul era plin. Un cetățean îi povestea vecinului de compartiment (nu știu dacă-l cunoștea dinainte) de niște „pirchițe“ care îi făceau ouă etc. Un alt cetățean, după ce a ascultat un timp, a reacționat spunând: „cârtițele nu fac ouă“. Discuția s-a încins, fiecare ținând-o pe-a lui, și cel cu pirchițele a început să-l jignească pe celălalt, spunând că el este învățător și știe ce vorbește.

Mi s-a făcut milă de cel cu cârtița și am intervenit în discuție spunând: „Tovarășe învățător, nu vă supărați, eu sunt elev în clasa XI și am învățat că mamiferele nasc pui vii și-i hrănesc cu lapte. Or, cârtița este un mamifer, n-are cum să facă ouă“. L-a lăsat pe cel cu cârtița și m-a luat pe mine în primire, spunându-mi că probabil n-am fost la ore etc. A urmat un timp de liniște. Eu am tăcut, dar am rămas pe gânduri. După această pauză, l-am întrebat: „Tovarășe învățător, dar ce este aia pirchița?“ „Cum, nu știi!? Este bibilica, sau câța.“ „Păi, atunci s-au lămurit lucrurile, toți avem dreptate.“ Discuția a continuat, evident ca între persoane prietene și pașnice, despre ceea ce putea să se întâmple dintr-o neînțelegere.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: Groaznic.

28. Vis neîmplinit: Mi-au rămas destule.

29. Cum a fost la nunta ta? La nunta mea nu am fost ginere, ci organizator. Am făcut nunta în Craiova, cu cheltuiala mea. Toată grija mea a fost să nu ies în pierdere. Nu mă interesa atât ca să câştig, cât să nu ies în pierdere. De aceea, am urmărit tot ce s-a comandat şi servit la masă. La sfârşit, aveam aproximativ valoarea cheltuielilor. Când ne-am retras cu şeful restaurantului să facem calculele, acesta mi-a comunicat o sumă mult mai mare decât cea pe care o calculasem eu. I-am cerut să refacem calculele şi într-adevăr au încercat să mă încarce în mod nejustificat cu o sumă destul de mare (nu-mi mai aduc aminte valoarea exactă, decât că era importantă). Au justificat că au greşit la calcul. În final, şi după această corecție, am câştigat o sumă destul de importantă, cu care mi-am mobilat o parte din apartament.

30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Abia aşteptam şi doream să fie băiat. Dumnezeu m-a ascutat. Aveam şi numele pregătit: Mihai Romulus (Mihai, de la Mihai Viteazul, Romulus de la „Romulus şi Remus“). Pe al doilea, am vrut să-l cheme Remus, dar nu i-am putut convinge pe ceilalți. În final, l-am botezat şi Gavril. De fapt, pe lângă nuanța de patriotism şi de origine latină, eu am urmărit să le sugerez să fie întotdeauna nişte frați uniți. Gândul meu a fost să aibă o sărbătoare onomastică şi religioasă comună, în cazul acesta Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril, ca în cazul că se vor certa vreodată, să nu se simtă bine, să-şi amintească de gândul meu şi să se împace. Ei ştiu acest lucru şi sunt mulțumit că se înțeleg foarte bine, se ajută între ei şi sunt uniți – câteodată chiar împotriva mea, dar îmi face plăcere.

Precizări

Evident, multe din întâmplările povestie s-au petrecut acum 40-50 ani. Atunci, cele mai multe sate nu aveau curent electric. Eu am învățat, în clasele I-VII, la lampa cu petrol lampant (de fapt, îi zicea „gaz“). Televiziunea publică a fost inaugurată la 31 decembrie 1956. A trecut mult timp până când televizorul a ajuns un bun prezent în majoritatea caselor. La liceu, aveam un televizor la internat care funcționa numai sâmbăta şi duminica după amiază. Nici nu ştiu dacă era telefon. Ce salt uriaş s-a realizat în 50 de ani!!!??

În concluzie, atunci când citim, trebuie să încadrăm povestea în condițiile de acum 40-50 ani. Poate n-ar strica un capitol despre condițiile de atunci.

Addendum-2

1. Florile preferate: Îmi plac florile care poartă o semnificație, simbolizează ceva. Când eram mic îmi plăceau ghioceii de pădure şi viorelele pentru că vesteau sosirea primăverii. Atunci iernile erau mai grele (de exemplu iarna din 1954), iar sosirea primăverii era mult mai aşteptată ca acum şi provoca mai multă bucurie. Acum nu-mi place nicio floare, pentru că sunt semiartificiale (nu înfloresc, nu se ofilesc, nu au niciun fel de miros). Odată, o colegă mi-a trimis un e-mail cu nişte ghiocei foarte frumoşi din grădina ei. Mi-a plăcut gestul. Am căutat pe internet nişte flori şi i-am trimis nişte gladiole roşii foarte frumoase. I-am scris şi un text, care conținea cuvântul romantic. Ea s-a supărat. Mi-a părut rău. Am constatat că florile de pe internet sunt mai frumoase decât cele din grădină.

2. Culorile preferate: Nu aş putea spune că am o culoare preferată. Există o nuanţă de roşu spre roz. Îmi plac unele asocieri de culori. De exemplu, culorile steagului românesc sunt extraordinare dacă sunt respectate nuanţele trecute în lege. Sunt foarte nemulţumit când, uneori, albastru intens este înlocuit cu albastru spălăcit. Toată frumuseţea steagului dispare. Există o simbolistică a culorilor.
3. Cum ai devenit pionier(ă): Este o întrebare interesantă prin prisma faptului că răspundem dintr-o societate care o critică pe cea în care se acorda calitatea de pionier. Cred că am fost făcut pionier în clasa II-a. A fost prima serie de pionieri din clasa noastră. Am fost numai doi elevi: eu şi Costel. Chiar dacă era o organizaţie politică, evenimentul era menţionat şi privit, în principal, ca o răsplată pentru rezultatele obţinute la învăţătură şi comportament. Era într-o zi de luni. Eram mândri. Cine era ca noi?!

După un timp a devenit o povară, pentru că trebuia călcată şi mai ales, trebuia să o porţi la gât în toate zilele de şcoală. Dacă uitai să o pui la gât, erai trimis acasă să vii cu cravată. Norocul meu era că stăteam la 200 m de şcoală. Mai greu a fost în clasele V-VII, când şcoala era la 3,5 km. Atunci eram pedepsiţi. De obicei pedeapsa era să stai în picioare toată ora profesorului care observa lipsa cravatei şi dădea importanţă acestui lucru. Majoritatea profesorilor se făceau că nu observă.
4. Poreclă: În general poreclele sunt asociate cu nişte defecte ale poreclitului, sau cu talentul „naşului“ de a boteza. Tentative de poreclă au fost multe. Am avut o metodă de a le respinge, adică de a face ca orice poreclă să fie trecătoare. Cum făceam? Simplu. Mi-am dat seama că o poreclă prinde dacă poreclitului îi este necaz. Eu ce făceam? Când cineva îmi adresa porecla, eu râdeam mai tare ca ceilalţi. Dacă această tehnică nu dădea rezultate, atunci îmi ziceam eu porecla înaintea naşilor, până când naşii uitau porecla finului.
5. Amintiri din liceu: *Perioada liceului: 1961-1965*

Am foarte multe amintiri. Liceul meu se numea Liceul nr. 1. Numele lui istoric este Liceul *Emanoil Gojdu*. Acesta este şi numele actual. Era cel mai bun din regiunea Crişana, era un liceu românesc din Oradea. Eram singurul oltean din liceu. Şi aveam „acte în regulă“. Sintagma „acte în regulă“ se referă la faptul că am venit la liceu dând examen de admitere, nu prin transfer.

Mare dezamăgire

Am debutat cu o mare dezamăgire. Era un profesor de limba rusă, Calameţ, care venise din Moldova Sovietică. De la colegii din internat am aflat că era foarte exigent (al dracului, în limbajul nostru) care dădea câte 10 - 15 note (în afară de teză) pe trimestru. Asta nu era nimic, dar prefera notele mici şi în general băieţii erau dezavantajaţi (acum nu ştiu dacă această frază s-a adeverit). A venit şi prima oră de rusă. Toţi colegii de clasă sperau şi se rugau să nu vină Calameţ, ci o profesoară tânără, frumoasă şi cumsecade şi pe deasupra româncă. Deodată se deschide uşa. Cine apare? Calameţ.

După ce se aşează la catedră, trece absenţii şi semnează condica (acesta era ritualul începutului fiecărei ore) se ridică şi vine în faţa clasei. Se prezintă, îşi spune crezul despre limba rusă, îşi enunţă pretenţiile şi, ca să ştie cu cine are de-a

face (în limbajul de fizician „să cunoască condițiile inițiale“), începe verificarea cunoştinţelor de limba rusă pentru fiecare elev. De fapt, voia să vadă cum citeşte fiecare elev. A început cu rândul de la geam. Eu eram în antepenultima bancă din rândul de lângă uşă (al III-lea de la geam). El vorbea numai ruseşte. În general copiii ştiau să citească bine ruseşte. Exita o diferență între elevii de la țară şi cei de la oraş. Cei de la oraş primeau calificativul *„oceni haraşo“*, iar cei de la țară numai *„haraşo“*. A venit şi rândul meu. Abia aşteptam să-mi vină rândul. Eu aveam la şcoala din sat numai note de 10 la limba rusă. „Spasivo, Mircea!“ (colegul meu de bancă), „continuă (nu mai ştiu cum se zice în rusă) tavarişci Popescu“. M-am ridicat în picioare şi am început să citesc. După ce am citit câteva rânduri, mă opreşte şi are loc următorul dialog, în româneşte:
El: „Unde ai terminat şcoala generală (atunci la gimnaziu se zicea şcoală generală)?“
Eu (mândru): „În comuna Dănciuleşti.“
El: „Ciuleşti?“ (În regiunea Crişana există o comună cu numele „Ciuleşti“ şi de cele mai multe ori când ziceam Dănciuleşti, oamenii înțelegeau „din Ciuleşti“).
Eu: „Nu, comuna Dănciuleşti din regiunea Oltenia.“
El: „Bine. Dacă nu te pui la punct cu limba rusă, la mine nu vei primi mai mult de nota 3.“

Mi-a căzut tavanul în cap. Când m-a întrerupt şi m-a întrebat unde am terminat şcoala generală, eu mă aşteptam să mă laude. Când mi-a spus că am citit de nota trei am rămas perplex. Nu ştiu cum a fost restul acelei zile. Ştiu însă că mi-am amitit de multe ori de această primă oră de rusă din liceu. Mi-am dat seama care era diferența dintre unii profesori de la țară şi cei de la oraş. Chiar la mintea de la vârsta aceea (inocentă şi curată), nu aveam o părere prea bună despre profesorul meu de rusă de la şcoala din comună. Ca să fiu mai corect, părerea mea era indusă de părerea celorlați profesori şi consăteni. Era un politruc. N-am spus această întâmplare decât mult mai târziu (peste 30 de ani?) pentru că nu voiam să aduc un argument forte la părerea proastă de care „se bucura“ profesorul meu de rusă din comună. Cât priveşte profesorul Calameț, am o părere foarte bună. A fost foarte corect şi am luat note de la 3 la 10. Toate le-am primit pe merit. Numărul mare de note pe trimestru îl realiza prin faptul că dădea extemporale după fiecare lecție nouă. O lecție de rusă era predată cam în 3 ore.

Supărare mare

A doua dezamăgire a fost în clasa IX-a. Era la olimpiada de fizică etapa pe regiune. Atunci se organizau olimpiade la matematică, fizică, chimie şi limba română în următoarele etape: 1. oraş; 2. raion; 3. regiune (România avea 16 regiuni); 4. țară.

În acel an (1963) etapa pe regiune s-a organizat la liceul nostru. Eram foarte bine pregătit, atât teoretic, cât şi practic (la probleme). Atunci nu existau culegeri de probleme de fizică şi nici de matematică. Am ieşit din sala de concurs foarte fericit, pentru că făcusem totul la perfecție. Totuşi, când am confruntat rezultatele de la probleme cu ceilalți concurenți, nu coincideau la o problemă. De fapt erau mai multe rezultate diferite: câți concurenți, atâtea rezultate. Deşi îmi apăruse o

umbră de îndoială, totuşi eram convins că eu rezolvasem problema bine. Profesorul meu de fizică, excepţional profesionist şi pedagog, era preşedintele comisiei de verificare a lucrărilor. La puţin timp de la terminarea timpului de lucru, vine un coleg de clasă şi de internat să-mi spună că mă caută profesorul de fizică. Mă aştepta în curtea liceului.

Am crezut că mă cheamă să mă felicite. Când ajung, probabil cu o figură veselă, la 10 m îmi spune supărat, fără să se răstească la mine: „Cum ai putut greşi? Ai copiat densitatea greşit şi toată problema s-a dus dracului, deşi metoda de rezolvare era corectă. Dacă copiai densitatea corect luai premiul I singur". Am luat premiul III, dar am ratat premiul I şi calificarea la olimpiada pe ţară. Păcat! Pentru că eram foarte pregătit.

Mare bucurie

În clasa XI-a, ultima clasă de liceu (atunci liceul începea cu clasa a VIII-a şi se termină cu clasa a XI-a), m-am calificat la olimpiada pe ţară. A fost ceva extrordinar. La fel ca în clasa a IX-a, olimpiada şi festivitatea de premiere s-au ţinut la noi la liceu. Am primit cea mai mare notă în raport cu toate olimpiadele din acel an, etapa pe regiune. La festivitatea de premiere a venit şi cineva de la Facultatea de Fizică din Bucureşti. Nu-mi amintesc cu exactitate cine, dar cred că a fost profesorul Petrea de la Catedra de Fizica Polimerilor. Am primit ca premiu două cărţi de fizică. Cred că le mai am şi acum. La faza pe ţară, care s-a desfăşurat la Iaşi, nu am făcut nimic. După examenul de maturitate, nu m-am mai pregătit deloc (datorită unei situaţii care nu are rost să o spun aici) şi nu m-am dus cu gândul să câştig. Aş fi vrut să nu mă prezint, dar era imposibil. Am greşit când am adoptat o atitudine de noncombat. Mi-am dat seama, la întoarcere, în tren, în drum spre Oradea, când profesorul care ne însoţea m-a certat foarte rău, deşi eu nu făcusem fizica cu el. N-am să uit următoarele cuvinte: „Tu nu ştii câte speranţe s-au pus în tine". Niciodată nu m-am evaluat.

Lecţia de pedagogie

Eram în clasa a IX-a la ora de chimie. Eu răspundeam de materialul didactic. Trebuia să ne predea o lecţie despre ceramică şi materiale calcaroase. M-am dus şi am adus lădiţa cu obiectele pentru lecţie de la clasa care avusese chimia înaintea noastră. Când am pus lădiţa pe catedră, am spart, din greşeală, o ceşcuţă. Am pus-o la loc, şi mi-am văzut de treabă ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. În timpul predării, când a ajuns în faza să ne arate ceşcuţa, profesoara a văzut că era spartă şi, cum era normal, m-a întrebat pe mine: „Cine a spart, Popescule, ceşcuţa?"

Eu am zis că nu ştiu. A întrebat în clasă. Nu a răspuns nimeni. Atunci, eu am venit cu ideea care mi s-a părut salvatoare: „Poate au spart-o cei din clasa a IX-a C." „Du-te şi adu-l pe Meşter" (el era responsabil cu materialul didactic în clasa respectivă). Pe drum am încercat să-l conving pe Meşter că el a spart ceaşca sau cineva de la ei din clasă. Aproape că-l convinsesm să spună că nu ştie cine de la ei din clasă a spart ceaşca. Când am intrat cu el în clasă şi l-a întrebat profesoara dacă el a spart ceaşca, Meşter al meu a spus că nu a spart-o. Discuţia s-a încheiat fără să se ştie cine este vinovatul. Am fost convins că am scăpat, dar nu a fost aşa. A trecut

mult timp de la întâmplarea cu ceaşca. Eram la ora de chimie, poate cea mai fericită oră din viaţa de elev: luasem 3 note de 10. Ne adusese extemporalele, mă ascultase şi am fost singurul care am răspuns la o întrebare pentru care profesoara a spus: „Cine ştie, primeşte nota 10“.

M-am dus cu carnetul de note, mi-a trecut nota în carnet şi m-am întors în bancă. Stăteam în prima bancă. Eram foarte fericit. Să iei 3 de 10 într-o oră era ceva extraordinar! Când să mă aşez în bancă, profesoara mă întreabă zâmbind şi cu o fizionomie a feţei care parcă ar fi zis „şmecheraşule“: „Nici acum nu ştii cine a spart ceşcuţa?“ Am răspuns instantaneu: „Eu.“ Imediat profesoara m-a întrebat „Dar atunci de ce nu ai recunoscut? Nu-ţi făceam nimic. Nu-i mai ruşinos acum?“ Mi-a fost ruşine. N-am mai zis nimic. Nu cred că am mai mințit vreodată, cât am fost în liceu. Mi-a pus față-n față două atitudini opuse (frumos cu urât) ale caracterului meu. M-am gândit de multe ori la această lecție de pedagogie.

Examenul de maturitate. Am ratat şansa de a fi istoric

Eram la examenul de maturitate (corespondentul bacalaureatului de azi). Pentru cei care nu ştiu, la maturitate se dădea examen scris la limba română şi matematică şi examen oral la 6 discipline: limba română, matematică, fizică, chimie, istorie, şi economie politică. În prima serie era matematica, chimia şi istoria, iar restul în seria a doua. Preşedintele comisiei era profesor universitar la Cluj, iar membrii comisiei erau profesori de la alte licee din oraş. Am aşteptat cu mare emoţie examenul de fizică, nu pentru că mi-ar fi fost frică, ci pentru că ştiam că voi avea sală plină. Foarte multe persoane din liceu (profesori, elevi din clasele mai mici etc) m-au întrebat când am examenul la fizică pentru că voiau să asiste, deoarece ştiau de isprava de la olimpiadă. Într-adevăr, sala a fost plină şi eu am răspuns foarte frumos. Surpriza a venit la examenul de istorie. Un singur elev luase nota 10 la istorie. Nu eram un elev slab la istorie. Profesoara îşi scosese notele la istorie, din timpul liceului pentru toţi elevii. Mediile mele erau 6 sau 7. M-a întrebat de ce am note aşa mici la istorie. Cred că i-am răspuns că nu ştiu. De fapt ştiam. Probabil că am răspuns bine la subiectul avut, din moment ce profesoara mi-a mai pus o întrebare suplimentară ca să-mi dea nota 10. Din păcate, întrebarea se referea la presa comunistă dintre cele două războaie mondiale. Nu prea am ştiut, mai ales anii de apariţie. Aşa că mi-a dat 9, dar m-a rugat să nu plec, ci să stau în bancă până termină examinarea celorlalți din serie, că vrea să vorbească cu mine. Ce credeți că mi-a spus? Mi-a spus că trebuie să dau examen de admitere la istorie, că am gândire de istoric. S-a oferit să mă recomande unui mare profesor de istorie, foarte cunoscut (nu-i dau numele). Am rămas foarte uimit. Am refuzat-o politicos şi i-am spus că dau admiterea la fizică, pentru că îmi place.

6. Profesorul preferat în facultate: Să nu credeți că sunt (cum zice scriitorul) „ca tot românul, imparțial“, dar mi-au plăcut aproape toți. Atunci „distanța“ dintre student şi profesor era foarte mare. Vă amintiți ritualul: Suna soneria. Profesorul intra în amfiteatru, fără să întârzie. Ne ridicam în picioare. Ne făcea semn să stăm jos. Preda cursul. Suna soneria. Imediat, profesorul punea creta pe masă şi ieşea din amfiteatru (şi ne saluta, dacă era ultima oră a cursului). În general, profesorii nu-şi cunoşteau

studenții. Nici noi nu prea îi cunoşteam. Le purtam respectul cuvenit unui profesor. Singurul criteriu după care aş putea da un răspuns este cel al clarității cursului predat. Prin urmare, ca să dau un răspuns la întrebare, cei mai buni profesori care mi-au plăcut au fost: Şerban Țițeica (mi-amintesc de proba scrisă de la examen, când puteam să avem „biblioteca“ la noi), Alexandru Berinde, Nicolae Bărbulescu etc.

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: Culmea!? Nu prea îmi amintesc cum a fost în prima zi de facultate. Bucuria succesului de a fi devenit student se consumase în perioada de timp de la aflarea rezultatelor examenului de admitere şi ziua începerii anului universitar (1 octombrie). Cred că nu-mi amintesc pentru că am intrat în morişca acțiunilor administrative: înscriere la facultate, repartizare la cămin, cumpărarea cartelei pentru cantină etc. Pe de altă parte, atunci începerea anului universitar nu se făcea cu prea mare fast, ca acum.

Ultima zi a fost groaznică. Mi-amintesc că m-am întâlnit cu Nicuşor Iacob, în facultate (eu urcam scările, el cobora) şi mi-a zis: „Gata Mitică, s-a terminat“. Mi-au dat lacrimile. În ziua aceea, aş fi vrut să rămân repetent. A fost singura dată când le-am dat dreptate celor care au rămas repetenți.

8. Cumpărături din primul salariu: Nu mi-am cumpărat nimic. Ne-am întâlnit mai mulți colegi dintre cei repartizați la Institutul de Fizică Atomică, am cumpărat o pungă cu lozuri în plic, am mers la cineva acasă (nu mai ştiu la cine), am desfăcut lozurile (am câştigat o treime din costul pungii) şi am făcut un mic chef.

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Noi am fost educați în spirit patriotic. Şi acum cred că a fost bine, şi tineretul ar trebui să fie educat în acest spirit. La mine acest sentiment a fost foarte puternic. Mi-aduc aminte că în liceu le spuneam câteodată colegilor mei, referindu-mă la „omul sovietic, care făcea tot“: „cum dracu' ăia pot şi noi nu?“. Nu pot uita transmisia entuziasmantă a crainicului, care spunea: „tabela pentru afişarea notelor indică cifra zero pentru că nu a fost construită să afişeze nota 10, deoarece au considerat supraomenească realizarea acestei performanțe“. Am cumpărat toate ziarele. Am fost foarte încântat că acum ştia toată lumea de țara noastră.

10. Obicei (tradiție) din țară care te-a impresionat: În 2009 am avut ocazia să petrec Crăciunul şi Anul Nou la Bacău. Am rămas foarte impresionat de intensitatea şi sinceritatea manifestărilor ocazionate de aceste zile.

11. Obicei (tradiție) din străinătate care te-a impresionat: Îmi plac americanii, pentru că ştiu să dea strălucire şi fast oricărui eveniment. Am participat în 2006, din întâmplare, la o expoziție de maşini vechi. Am rămas impresionat că maşinile, deşi vechi, arătau ca noi. Mi-a plăcut cascada Niagara, partea canadiană, unde l-am găsit şi pe Dracula. Spre surprinderea mea, partea americană nu era amenajată deloc, deşi pe malul american (spre Buffalo) era încă o cascadă, mai puțin spectaculoasă.

12. Cartea (cărțile) de fizică preferată: În perioada când noi eram studenți (1965-1970) nu prea erau cărți de fizică. Era o carte de statistică (*Elemente de mecanică statistică*, 1956) scrisă de Şerban Țițeica. Mai târziu, în anul 1982, a apărut şi *Termodinamica*. Profesorul Berinde avea o carte despre fizica reactorilor nucleari. Toate aceste cărți excelau prin claritate. Însă cartea care mi-a plăcut cel mai mult în

perioada cât am lucrat la IFA a fost o carte despre transformări Laplace, de la bibliotecă, scrisă de M.R. Spiegel. Mi-a plăcut pentru că era scrisă clar, concis şi foarte bine organizată. Poate şi frumuseţea subiectului a contribuit la această impresie. După ce mi-am schimbat domeniul iniţial şi am devenit biofizician, am studiat două cărţi: *Biofizica* (scrisă de mai mulţi autori) şi *Biochimia* de Lehninger. O carte bine documentată şi clară, pe care am apreciat-o foarte mult a fost *Biofizica* scrisă de D.G. Mărgineanu. Exemplul acestor autori l-am urmat şi eu când am scris cartea *TEORIA REŢELELOR NEURONALE ARTIFICIALE,* apărută la Editura Universităţii din Bucureşti, 2009 şi cartea *THE PULSATORY LIPID VESICLE DYNAMICS UNDER OSMOTIC STRESS,* apărută la Editura LAMBERT Academic Publishing din Germania (2012).

13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: M-am bucurat enorm de mult pentru că era echipa din Bucureşti cu care ţineam. Mi-a indus şi o undă de amărăciune că Universitatea Craiova, prima echipă din România care a ajuns în semifinalele unei cupe europene, în 1983, nu a reuşit o astfel de performanţă.

14. Cel mai de preţ obiect pe care îl ai: Cel mai de preţ obiect pe care-l „posed" este icoana pictată în ulei pe lemn cu figura bunicului meu. Această icoană este păstrată şi expusă în biserica din satul meu natal, Hălăngeşti, comuna Dănciuleşti din Oltenia. Bunicul meu, preotul Marin Popescu (1852-1911) a construit biserica şi şcoala din sat pe pământul lui. A murit în biserică, în timpul slujbei. Probabil a făcut un infarct. Noi, nepoţii lui, am vrut să luăm icoana, dar am fost refuzaţi. Atunci am aflat că este obiect de patrimoniu al bisericii.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Când stau să mă gândesc la drumul meu în cercetare, constat că a fost greu, dar frumos. Am lucrat în 5 locuri foarte diferite: Institutul de Fizică Atomică, Măgurele – IFA (7 ani); Institutul de Reactori Nucleari Energetici, Piteşti – IRNE (3 ani); Laboratorul de Biofizică, Institutul de Ştiinţe Biologice, Bucureşti – ISBB (20 ani); Facultatea de Biologie, Universitatea Bucureşti (2 ani); Institutul de Statistică Matematică şi Matematică Aplicată „Gheorghe Mihoc - Caius Iacob", Bucureşti – ISMMA (unde lucrez şi în prezent). Prima dată am fost transferat în interes de serviciu, iar din următoarele 3 am plecat prin demisie. Cele mai mari bucurii şi necazuri le-am avut la ISBB.

Această întrebare mă obligă să intru în detaliile timpului (pe)trecut (iată că reapare partea esenţială a titlului cărţilor noastre) pe meterezele ştiinţei.

O mare bucurie am avut-o când mi-am susţinut teza de doctorat. În urma demisiei de la IRNE – Piteşti (1980), mi-am pierdut titlul de cercetător ştiinţific, dar am primit la angajare titlul de biofizician principal. Eram biofizician principal, doctor în fizică. Cred că era un caz unic în ţară.

O mare satisfacţie am avut-o în 1991, când am primit premiul Academiei Române (AR) pentru anul 1990. Acest premiu are o poveste. Fiind şeful Laboratorului de Biofizica Membranelor, făceam parte din Consiliul Ştiinţific (CŞ). Într-o şedinţă a Consiliului Ştiiţific s-a citit o adresă de la AR prin care se solicitau propuneri pentru premiul AR pe anul 1990. Nu a făcut nimeni nicio propunere. Atunci mi-a venit ideea să mă propun pe mine.

Preşedintele CŞ (un politruc şi nu numai), când a văzut că m-am propus, a amânat discuția pentru ședința următoare, adică peste o lună. La ședința următoare, pe ordinea de zi nu mai figura problema propunerilor pentru premiile AR. Am aşteptat până s-a epuizat ordinea de zi şi am cerut să se aprobe propunerea mea. „Prietenii“ mei (erau 4) s-au făcut că nu aud, s-au ridicat şi au plecat. Indivizii nu voiau ca eu să primesc premiul AR. Văzând acest lucru, mi-am făcut dosarul şi l-am dus personal la Academia Română. Când am fost anunțat că am primit Premiul AR, a fost o surpriză. Tot mai credeam că aceste premii se dădeau pe anumite considerente, ca înainte de 1989. Era a treia mare încununare a rezultatelor ştiințifice obținute numai prin efortul şi ideile mele.

Un alt mare success l-am avut în 1991 când am fost invitat să particip la European Conference of Liquid Crystals, Courmayeur, Italia din 10-16 martie. Organizatorii îmi plăteau toate cheltuielile, mai puțin cele pentru transport. Inițial n-am vrut să mă duc, din cauză că nu vorbeam bine engleza. Nu am făcut engleză în şcoală. Când eram student, am făcut cursurile de engleză de la Universitatea Populară din Bucureşti. Am mai învățat de unul singur, dar nu puteam întreține o conversație în engleză. Am acceptat, mai mult din cauza insistenței colegilor de laborator. Şi am făcut bine. Era prima ieşire din țară. Am mers cu trenul, pentru că institutul a refuzat să-mi plătească biletele de avion, deşi inițial mi se aprobase transportul cu avionul. În final, m-am bucurat că am mers cu trenul. Am văzut o mulțime de locuri frumoase şi am avut parte de întâmplări interesante, care ar merita povestite, dar nu este timp şi spațiu tipografic.

Mult timp după întoarcerea în țară am povestit despre această excursie. Mi s-a propus chiar să rămân în Italia la un laborator privat de fizică. Acest laborator era foarte bine dotat. Am refuzat. Merită să povestesc o întâmplare cu un american de origine chineză. A prezentat o lucrare care mă interesa foarte mult, deoarece se referea la nişte determinări experimentale care ar fi probat calculele mele teoretice.

Americanul vorbea o engleză pusă pe ritmul limbii chineze. Când şi-a prezentat lucrarea nu am înțeles nimic. La terminarea sesiunii l-am aşteptat la ieşirea din amfiteatru. I-am spus că sunt din România, i-am explicat foarte pe scurt cu ce mă ocup şi că sunt interesat de lucrările lui. A făcut o figură care sugera surprindere, dar şi puțin dispreț. Totuşi i-am dat câteva din lucrările mele publicate în două din cele mai tari reviste din domeniul biofizicii. Am rămas dezamăgit de comportamentul americanului.

Marea surpriză a venit în aceeaşi zi, după amiază. Eram în pauza dinaintea sesiunii de după-amiază şi mă uitam la posterele afişate în sala de recepție. Deodată aud strigând destul de puternic: Mister Popescu! Mister Popescu! din partea opusă (partea dinspre ieşire) a sălii. Mă uit. Cine credeți că striga? Americanul. M-am dus la el, era foarte bucuros de lucrările mele şi mi-a propus să colaborăm. Am fost de acord şi mi-a dat un teanc de lucrări ale lui. Din păcate, am ratat colaborarea cu el. Am amânat reluarea legăturii cu el, ca să mai fac nişte calcule. Între timp mi-am schimbat obiectivul de interes şi am renunțat. Nu ştiu dacă am făcut bine că nu am „profitat“ de această oportunitate. De fapt, una din cele mai mari deficiențe ale

mele a fost că niciodată n-am ştiut şi nu am făcut nimic să profit de oportunitățile pe care le-am întâlnit.

Un mare success l-am avut în 1994, când am primit GRATUIT licența şi cele mai bune programe de simulare a dinamicii moleculare existente pe plan mondial la acel moment: CHARMM (Chemistry at HARvard Molecular Mechanics) de la Martin Karplus (laureat al Premiului Nobel pentru Chimie în anul 2013) de la Univ. Harvard, SUA şi programul GROMOS (GROningen MOlecular Simulation) de la W.F. Gunsteren de la Univ. Groningen, Olanda. Acest succes a fost anihilat de insuccesul de a cumpăra o stație grafică pentru a le utiliza. M-am gândit să cer şi calculatorul necesar, dar am renunțat din orgoliu. Poate că am greşit!!??.

O mare surpriză a fost în anul 1994. Participăm la Zilele Româno-Franceze de Biofizică, organizate la Bucureşti la Casa Universitarilor. Mergeam către intrarea în sala unde se prezentau comunicările ştiințifice, când aud: „Mitică! Mitică! Vino, să-ți spun ceva“. Era o colegă de Univ. de Medicină şi Farmacie „Carol Davilla“ care stătea de vorbă cu un francez de origine engleză. A întrerupt discuția cu francezul şi mi-a spus: „Am participat la Conference on Charge & Field Effects în Biosystems, Richmond, Virginia, SUA. Domnul J.C. Weaver, organizatorul conferinței, în cuvântul de deschidere a spus: «a fost propus un nou model de por transmembranar de Dumitru Popescu din România şi publicat în Bioelectrochemistry and Bioenergetics, vol. 25 din 1991». Am avut o mare bucurie şi din acel moment nu m-am mai simțit singură“. Franco-englezul m-a felicitat şi mi-a cerut să-i dau şi lui un extras al articolului menționat. J.C. Weaver mi-a citat articolul în articolele lui ulterioare, inclusiv într-un *review* pe tema porilor transmembranari.

Întâmplarea a făcut ca francezul care era cu colega, să fie chiar Jeremy Smith, şeful unui laborator de simulare moleculară dinamică. S-a arătat interesat să colaboreze cu mine. Mi-a făcut invitația să merg în Franța. Mi-a dat şi un formular de contract pe care să-l completez, să fie semnat şi de institut şi să îl trimit. Mi-a spus şi salariul pe care-l voi avea. Am trimis contractul, dar nu am mai primit nicio veste. Nu ştiu ce s-a întâmplat. De fapt, ştiu! dar nu merită scris aici.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: Întâi m-aş face preot şi după aceea aş face Facultatea de Fizică (secția de biofizică). Probabil aş mai face una, dar îmi este foarte dificil să aleg între matematică (informatică) şi finanțe-bănci.

17. Cel mai bun prieten al tău: Am ajuns la concluzia că nu oricine poate avea această calitate, poate cea mai frumoasă însuşire a caracterului unui om. Cineva mai răutăcios mi-ar zice: „Ai ajuns la concluzia asta aşa târziu?“ Da! Pentru că eu când cunosc un om, am încredere în el. Cei care nu merită încrederea mea, îşi dau seama şi pleacă singuri. Proverbul „prietenul la nevoie se cunoaşte“ îți recomandă cel mai bun test pentru verificarea unei prietenii. Au dreptate şi cei care zic „un prieten ți-l faci foarte greu, în timp ce un duşman ți-l faci foarte uşor, uneori fără să-ți dai seama“. Abraham Lincoln confirma proverbul românesc când zicea „Un prieten este cineva care are aceiaşi duşmani ca şi tine.“

Revenind la întrebare, cea mai bună prietenă este sora mea cea mai mică, Eleonora, care avea 4 ani când a murit mama. Eu am avut grijă de ea începând din

clasa a IX-a de liceu până la terminarea facultății. Acum este în SUA. Băieții mei, Mihai-Romulus şi Alin-Gabriel, nepotul şi finul meu (de botez) Mihai (fiul Eleonorei) îmi sunt prieteni de acelaşi nivel. Şi ceilalți patru frați îmi sunt prieteni. Nu aş putea să fac o diferență între ei decât dacă țin cont de relația de rudenie.

18. Cum ai perceput mineriadele: Mă voi referi numai la mineriada din 13-15 iunie 1990 pentru că pot spune că am participat. Trebuie să ne amintim că în Piața Universității se desfăşura o manifestație anticomunistă împotriva lui Ion Iliescu. În ziua de 14 iunie, grupuri de mineri acționau în diferite locuri din Bucureşti. Unii se ocupau cu devastarea sediilor partidelor politice istorice (PNȚ-CD în special), alții „lucrau" la Institutul de Arhitectură, Universitate şi Piața Universității. Pe 14 iunie în jurul orei 12, am plecat de la serviciu cu un coleg, cu maşina. Mergeam pe Bdul Elisabeta dinspre Kogălniceanu spre Piața Rosetti. Piața Universității, zona cuprinsă între Institutul de Arhitectură, hotelul Intercontinental şi Teatrul Național, era ocupată de mineri. Erau şi mulți gură-cască de-a lungul perimetrului zonei şi pe trotuarele bulevardului pe porțiunea dintre strada Academiei şi Piața Rosetti. Când am ajuns cu maşina la rondul de la intersecția cu bulevardul I.C. Brătianu am fost nevoiți să încetinim, pentru că nişte mineri luaseră o fată din mulțimea de pe trotuarul din zona statuilor şi o traversau forțat spre Piața Universității. Biata fată nu avea ce face, pentru că era înconjurată de mineri, doi o țineau de mâini (zona brațului) ceilalți trei mergeau în spate. Bineînțeles că toți aveau câte o bâtă. Colegul meu a strigat din maşină „Lăsați bă fata! Ce v-a făcut?" S-a întors ultimul miner şi a încercat să dea cu bâta în maşină. Norocul nostru a fost că trecusem deja de el. Am ajuns în Piața Rosetti şi am parcat maşina pe una din străzile laterale (cred că pe str. Speranței sau Vasile Lascăr) şi am ocupat un loc în mulțimea de gură-cască vis-à-vis de sediul PNȚ-CD. Ce-am văzut ne-a îngrozit. Grupuri de câte 5 mineri aduceau din zona sediului PNȚ-CD (nu ştiu dacă erau țărănişti, pentru că era multă lume şi nu se vedea de unde-i luau) îi traversau piața către str. Tudor Arghezi. Cei 5 mineri erau organizați în acelaşi tip de formație ca cel descris mai sus 2+2+1.

Ca şi ceilalți, ne uitam îngroziți, dar nu aveai curajul să strigi la ei sau să încerci într-un fel să-i ajuți pe cei luați de mineri. N-am putut să rezist şi i-am spus colegului meu să mergem. Trebuie să recunosc că am plecat pentru că nu puteam să privesc aceste scene de film de groază şi pentru că eu, fiind un individ participativ, aş fi putut să-mi pierd controlul şi să strig, sau să sar în ajutorul victimelor. Am plecat şi am ajuns în Piața Romană, ca să ocolim zona ocupată de mineri. Aici am văzut camioane pline cu mineri care mergeau spre Piața Victoriei. Colegul meu m-a dus până la Politehnică. De acolo aveam linia de autobuze 139 cu care puteam veni acasă.

În maşină şi acasă, toată după amiaza, nu m-am gândit decât la scenele la care asistasem. Eram traumatizat. Este de neconceput ca indivizii care au organizat mineriadele, în frunte cu Ion Iliescu, să rămână nepedepsiți. Mi-aduc aminte ce se striga atunci „Nu poți să fii ca Bush, dac-ai făcut şcoala la ruşi". Perfect adevărat. Acest individ a ținut România pe loc. Îmi pare bine că s-a redeschis dosarul mineriadelor.

19. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat plăcut: *În țară:* Alegerea lui Klaus Iohannis ca preşedinte al țării. Dintr-o întâmplare fericită, m-am

văzut cu el în timpul campaniei electorale. Cum s-a întâmplat? PNL din sectorul 5 avea nişte corturi de campanie pentru K. I. De fapt întocmea liste cu cei care voiau să viziteze gratuit Palatul Parlamentului. Fiind şi sora mea din SUA în țară, am considerat o bună oportunitate să facem această vizită. Ne-am înscris pe listă şi peste două zile ne-au anunțat ora la care suntem programați. La încheierea vizitei, ghidul din partea PNL-5 ne-a anunțat că vom merge într-o sală să ne întâlnim cu candidatul la preşedinție, K. I. Ne-am dus în sala planificată, a venit Klaus Iohannis şi a ținut o cuvântare scurtă despre proiectele sale. Nu m-am putut abține şi am luat şi eu cuvântul. De la început mi-am impus să nu vorbesc mult, pentru că nici candidatul nu a vorbit mult. I-am spus: „Și eu sunt fizician şi mă bucur foarte mult că un fizician candidează la preşedinție". I-am recomandat ca în campanie să facă uz de faptul că este fizician, pentru că un fizician gândeşte altfel şi poate fi votat de fizicieni, matematicieni, chimişti etc. I-am mai spus că trebuie subliniată şi explicată importanța şi avantajul apartenenței la Uniunea Europeană, pentru că mulți nu au înțeles acest lucru. Cu această ocazie ne-a dat cartea lui intitulata *Pas cu pas*. Am luat autograf şi am făcut fotografii. Evident i-am „urat" sincer, succes.

Eu am fost preşedintele unei secții de votare. Când am ajuns la primărie cu voturile, deja unii aflaseră că Iohannis a câştigat. Am vrut foarte mult să câştige. Când am fost sigur că a câştigat, am spus tare, ca să audă toată lumea (formată din preşedinții, vicepreşedinții de secții de votare şi personalul primăriei), următoarele: „Să mulțumim lui Dumnezeu că a câştigat Iohannis". Majoritatea erau PSD-işti şi se uitau cu uimire şi chiar cu amărăciune la mine. Am continuat: „Aceste alegeri ne-au demonstrat că Dumnezeu ocroteşte România şi că Poporul Român este un popor inteligent". Un individ m-a întrebat de ce sunt eu sigur că alegerea lui Johannis este bună. I-am răspuns: „cu Iohannis suntem siguri că mergem în Europa, cu celălalt mergeam spre Moscova sau Beijing".

În străinătate: Mi-a plăcut şi m-a bucurat faptul că Republica Moldova a semnat Tratatul de Asociere la UE.

20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: *În țară:* M-a impresionat foarte neplăcut (mi-a întrecut imaginația) amploarea caracatiței de HOȚI care ne-au furat țara. *În străinătate:* Atacul terorist asupra redacției revistei Charlie Hebdo, din Franța. Agresiunea Rusiei în estul Ucrainei.

21. Descoperirile din fizică: Pentru orice om avizat, este evident că „ochiul neuronal" al fizicii a pătruns atât de profund în tainele micro- şi macrocosmosului, încât orice „mic avans" înseamnă o mare descoperire, care se poate face numai cu cheltuieli foarte mari, ce nu mai pot fi realizate decât de state mari şi de acestea cu destule eforturi. Din acest punct de vedere, trebuie să apreciem ca o mare realizare amplasarea celui mai mare laser din lume (ELI), cu contribuția financiară a Uniunii Europene. Este o recunoaştere a rezultatelor cercetărilor din acest domeniu efectuate în țara noastră. România a fost printre primele țări care au realizat un laser. Este vorba de laserul cu He-Ne realizat de Ion Agârbiceanu la IFA, Măgurele, în anul 1962.

Ca să ne dăm seama de importanța construcției laserului de la Măgurele, ar trebui să enumerăm numeroasele aplicații al laserilor: în industrie (tăierea, topirea,

vaporizarea materialelor, prelucrarea diamantelor etc.), în cercetarea ştiinţifică, în comunicaţii, holografie (înregistrarea compactă şi fidelă a informaţiilor), armată (ghidarea rachetelor etc.), medicină (bisturiu cu laser, evaporare tumori etc.). Trebuie să ne aşteptăm ca marile descoperiri ale fizicii să fie consecinţa aplicării cunoştinţelor actuale din fizică în supertehnologii. Aici menţionez două domenii în care rezultatele uimesc prin performanţă şi rapiditate: ştiinţa calculatoarelor şi ştiinţele vieţii.

Ştiinţa calculatoarelor

Îmi face o mare plăcere să amintesc că în acest domeniu, noi românii, am avut prioritate. Îmi amintesc şi cred că mulţi colegi îşi amintesc de preocupările din acest domeniu de la Institutul de Fizică Atomică, Măgurele şi de la Politehnica din Timişoara. Acestea se întâmplau în perioada când eram în liceu (1961-1965). Nu-mi amintesc nume de oameni care au fost pionierii acestui domeniu, dar ştiu că MECIPT a fost numele calculatorului produs la Timişoara.

În 1970 se realizează cel mai simplu CIP, care avea o capacitate de stocare de 1024 biţi de informaţie. Un CIP este un circuit integrat, adică un ansamblu de componente electrice (rezistenţe, condensatoare şi chiar bobine) şi electronice (diode, tranzistori) discrete, montate pe o plăcuţă de material semiconductor (siliciu, cel mai frecvent) şi încapsulată într-o capsulă etanşă, prevăzută cu picioruşe (pini) pentru conexiuni externe. Probabil cu aceste CIPuri erau realizate acele calculatoare voluminoase, care ocupau câteva camere. Informaţia se introducea cu ajutorul cartelelor. La IFA exista un astfel de calculator. Mi-amintesc cum căram cutii mari cu cartele şi listinguri cu programe şi rezultate.

În 1977, Steven Jobs a realizat primul calculator personal, un calculator de volum mic care făcea aceleaşi calcule ca şi cel descris mai sus. În perioada 1980-1985, astfel de calculatoare se făceau şi în România. În 1985 s-a realizat primul supercalculator CRAY-2 care efectua 10 miliarde de operaţii pe secundă. Din acest moment lucrurile au explodat pur si simplu. S-au creat reţele de calculatoare şi programe de transfer de informaţii între ele, ceea ce a dus la internetul de azi.

Ştiinţele vieţii

În anii 1971-1980 s-au făcut cercetări intense pentru folosirea RMN (rezonanţa magnetică nucleară) pentru explorarea unor structuri interne. Din 1980 metoda noninvazivă, numită imagistică prin rezonanţă magnetică (IRM) poate fi folosită în mod curent pentru depistarea unor tumori, leziuni interne, sângerări, afecţiuni vasculare sau infecţii.

Cam în aceeaşi perioadă s-a introdus tomografia computerizată, utilizată pentru diagnosticarea unor afecţiuni neuronale din creier şi coloana vertebrală. În principiu, acestă metodă constă în înregistrarea unor imagini obţinute cu raze X în secţiuni plane ale obiectului studiat, prelucrate şi transformate cu ajutorul calculatorului în imagini tridimensionale, care redau imaginea completă a organului (creierul în cazul nostru). Prin vizualizarea acestor imagini tridimensionale se pot identifica şi localiza eventuale afecţiuni tumorale, leziuni ale creierului. Şi fiindcă am vorbit de laser, să amintim că cea mai recentă aplicaţie se referă la secvenţierea ADNului, tehnică folosită pentru cunoaşterea succesiunii nucleotidelor din moleculele de ADN. Aceasta poate fi folosită pentru identificarea genelor din genomul uman.

22. Ce te ține treaz(ă) noaptea: Dorm bine. Câteodată mă mai trezesc, dar stau în pat şi adorm din nou. Nici când eram fumător nu fumam noaptea, din grijă ca acest gest să nu devină un obicei sau act reflex, ca după aceea să mă trezesc sistematic noaptea.
23. Cum ai devenit bunic (bunică): A fost minunat. Vestea am primit-o chiar la revelion. Eram plecat din Bucureşti.
24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Plec de la ideea că politica este o meserie de mare responsabilitate. Nu poate fi făcută de şmecheri, hoți şi incapabili. Aşa încât iată ce aş face: 1. Aş desființa actualul parlament şi aş vrea să fie un parlament bicameral din 300 oameni. 2. Aş limita numărul de mandate la două. Aş face ca la alegeri să fie schimbați jumătate din parlamentari, pentru a asigura continuitatea. Aş pune nişte condiții de selecție pentru cei care participă la alegeri. 3. Aş desființa toate partidele şi aş înființa numai două: partidul A şi partidul B. Ce înseamnă social democrat sau liberal? O țară nu este nici de stânga, nici de dreapta, este un teritoriu locuit de un popor cu problemele lui. Din aceste partide noi, nu vor avea dreptul să facă parte niciunul din politrucii de azi. Ăştia nu sunt politicieni. 4. Aş optimiza numărul de ministere şi aş pune în frunte profesionişti. 5. Aş face un program național al României pentru o perioadă lungă. 6. La alegeri fiecare din cele două partide ar candida cu un plan de realizare al Programului național pe perioada pentru care va fi ales. Evident se pot aduce completări (îmbunătățiri). 7. Finanțarea partidelor s-ar face de la stat. Cei care au o funcție plătită nu vor fi plătiți de partid decât *part-time*. 8. Cheltuielile pentru campaniile electorale vor fi finanțate de stat. Sponsorizările s-ar face prin intermediul autorității care organizează alegerile. 9. Aş limita dreptul de a alege numai la acei care pot vota conştient. 10. Aş face o constituție care să nu mai fie nevoie să fie schimbată o perioadă foarte lungă. 11. Aş face împărțirea administrativ-teritorială pe criterii de eficiență economică, politică şi socială. 12. Continuare, când voi ajunge preşedinte.
25. Modelul tău în viață: Nu am avut un model. Din familie am moştenit printre altele trei caracteristici privind comportamentul în relațiile cu oamenii: cinstea, corectitudinea şi independența. Primele două m-au ajutat să mă adaptez cu mare uşurință şi să mă simt foarte bine la Oradea, adică în Ardeal, chiar dacă eram oltean. Mai mult, aceste caracteristici au fost dezvoltate şi întărite. Rămânând orfan de mamă la 12 ani, fiind singur şi trăind printre străini, a trebuit să fiu întotdeauana atent la ce fac şi cu cine mă asociez. Fără să-mi dau seama, am aplicat proverbul românesc „Ascultă de toți, dar nici din minți nu trebuie să-ți ieşi“, pe care l-am adaptat, în sensul că „am ascultat pe toți şi am preluat ce mi s-a potrivit“. Prin „toți“ trebuie înțeles aceia de la care aveam ce învăța. Întotdeauna am învățat din greşelile altora (indiferent de ce natură), ceea ce m-a făcut să greşesc mai puțin. Ca să răspund la întrebare, modelul în viață mi l-am creat. Spiritul de independență a devenit atât de puternic, încât uneori pot spune că a acționat ca un defect.
26. Dacă ai câştiga la Loto: Dacă aş câştiga la Loto o sumă imensă de bani aş construi un azil de bătrâni şi lângă azil aş construi o puşcărie pentru hoții cu gulere albe şi o biserică. Banii de la puşcăriaşi i-aş folosi la întreținerea bătrânilor săraci. Aş înființa Editura Puşcăriaşul în care aş edita diferite colecții în care aş publica unele cărți scrise de clienți. Numele colecțiilor va fi dat de clasele de borfaşi. La terminarea stagiului

din puşcărie, puşcăriaşii vor avea prioritate la obținerea unui loc în azil. Aş mai avea şi alte proiecte, dar asta este prioritar. Ca director al editurii l-aş pune pe RIM (sper să nu se supere). Mi-aş dori ca locatarii să înțeleagă că lumea exterioară se simte mai bine fără ei şi să solicite prelungirea mandatului, nu scurtarea lui.

27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Aş da câte un premiu pentru fizică şi biologie. Pentru fizică, domnului acad. Aurelian Săndulescu, pentru biologie, doamnei acad. Maya Simionescu. Îmi dau şi mie un premiu, chiar dacă par lipsit de modestie. Este o compensație, pentru că toată viața am dat dovadă de modestie mai mult decât trebuia, ceea ce a fost în dezavantajul meu.

28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: O carte autobiografică, pe care deja mă gândesc să o scriu. Viața mea este destul de interesantă şi cred că merită descrisă într-o carte. Când eram elev în liceu, am citit cu mare plăcere romanul *David Copperfield* de Charles Dickens.

29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: *Cel mai trist moment:* Cel mai trist eveniment din viața mea a fost în 16.07.1959 când a murit mama. Era la secerat într-un loc situat la circa 8 km şi câteva dealuri de sat. A murit trăsnită lângă un copac unde se adăpostise de ploaie. Aveam aproape 12 ani. Eram cel mai mare dintre cei 3 copii care erau acasă (două fete, una de 8 ani şi cealaltă de 4 ani). Atunci toate muncile agricole se făceau manual. Noi aveam destul pământ. Se muncea al dracului de mult. Eu rămăsesem acasă şi m-am dus să prăşesc la vie, situată în Dealul Măgurii pe cureua de pământ a bisericii, cam la 0,5 km. La un moment dat, cred că exact atunci a fost trăsnită mama, mi s-a înceţoşat privirea. Nu mai puteam vedea. M-am frecat la ochi, am făcut tot ce mi-a trecut prin minte pentru a-mi recăpăta vederea, dar totul a fost în zadar. Am plecat acasă. În drum spre casă mi-am recăpătat vederea fără să fac ceva. Abia ajuns acasă, am auzit o femeie care plângea şi striga că a murit mama. Culmea este că din acel moment nu-mi mai amintesc nimic din ce s-a întâmplat. Înmormântarea, ce s-a petrecut după aceea, nu mai ştiu nimic. Ştiu doar atât, că nu-mi venea să cred că mama a murit şi îmi închipuiam diferite scenarii ca mama să se întoarcă. Mă rugam la Dumnezeu şi-i spuneam că nu este niciun motiv ca să o ia pe mama. De acest lucru mi-am adus aminte mult mai târziu, analizând ceea ce auzeam că spuneau unii: „Nu-mi vine să cred că mi s-a întâmplat mie…“. Am crezut că este o expresie care ascunde o minciună. O întâmplare analoagă cu ce mi se întâmplase mie mi-a reamintit că nici eu nu am crezut că mama a putut să moară.

Chiar dacă sunt om de ştiință şi normal este să nu crezi în semne, totuşi acea înceţoşare a vederii concomitent cu moartea mamei, nu pot să mi-o explic şi o consider un semn dumnezeiesc.

Drumul meu în viață are condițiile inițiale la 16.07.1959.

Cel mai fericit moment: Două momente le consider cele mai fericite: zilele când s-au născut băieții mei, pentru că eu nu am vrut să am fete. Am vrut numai băieți şi băieți mi-a dat Dumnezeu.

30. Ce regreți cel mai mult: 1. Că nu am avut mai mult tupeu. Că în tot ce am făcut m-am bazat exclusiv pe posibilitățile mele. Uneori m-am simțit atât de puternic, încât nu numai că nu aveam nevoie de ajutorul cuiva, dar simțeam că pot ajuta şi pe

alții. 2. Regret că nu am crezut că unii oameni pot fi mârşavi faţă de mine, fără să le fac vreun rău. Ar fi trebuit să fi analizat posibilele lor acţiuni ascunse şi mârşave. 3. Regret că m-am apucat de fumat.
31. Cea mai mare realizare a ta: Cred că realizările mele sunt legate de ştiinţă şi familie. În ştiinţă am trei noutăţi care îmi sunt atribuite: 1. Un model de por lipidic transmembranar; 2. Probabilităţi de asociere selectivă; 3. Lipozom pulsatoriu. În familie, am doi băieţi care au absolvit Facultatea de Construcţii de Maşini, respectiv Facultatea de Automatică şi Calculatoare de la Univ. Politehnică din Bucureşti. Poate aş putea trece şi faptul că din anul 2001 sunt conducător de doctorat. Ca un optimist ce sunt, să zic că cea mai mare realizare nu a venit?
32. Mesaj pentru nepoți: Să înveţe şi să ştie cum şi ce să înveţe. Să aibă încredere în ei. Să fie întotdeauna optimişti. Să ştie cum să se apere de agresivitatea mediului înconjurător (oameni, animale etc.) sau să şi-l facă prieten. Să fie cinstiţi şi corecţi. Să ştie că este bine să munceşti, dar că şi prea multă muncă strică. Să fie economi, planificaţi şi ordonaţi.

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!

1. M-am săturat de: cerşetori şi oameni ai străzii.
2. Nu mai vreau: politicieni hoţi, incapabili.
3. Uit tot timpul: deocamdată, încă nu uit.
4. Cel mai des îmi impun: să-mi planific timpul.
5. Mă fac că nu văd: cerşetorii din tramvai.
6. Vreau să ştiu: cât mai multe, deşi îmi dau seama că nu pot şi multe îmi sunt inutile.
7. Nu pot fără: să citesc presa on-line.
8. Sunt conştient că: mulţi oamenii au nevoie de ajutor, dar deocamdată nu am timpul necesar şi mai ales nu ştiu cum s-ar putea face această acţiune.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: în viaţă poţi avea probleme care-ţi polarizează atenţia şi gândurile. Întotdeauna am avut grijă să am o stare psihică bună. Aşa încât, în mod conştient, am evitat să fiu dominat timp îndelungat de gânduri negative care te pot duce la depresie. De fiecare dată m-am comutat la gânduri sau probleme care te transpun într-o stare psihică pozitivă, optimistă.
10. Am nevoie de: timp.
11. Care este principala ta trăsătura de caracter: nu vreau să fac rău nimănui, deşi uneori poţi să faci rău fără să vrei, sau şi mai ciudat, dorind să faci bine. De aceea, eu zic că atunci când vrei să-i faci cuiva bine, mai întâi îl întrebi dacă are nevoie de binele tău.
12. Care este slăbiciunea ta: câteodată îmi neglijez interesul, mai ales când aş aduce chiar şi un mic dezavantaj altcuiva.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: inteligenţa, creativitatea, imaginaţia. Simt o revelaţie când văd o realizare inteligentă şi-mi pare rău că nu mi-a venit mie ideea. Cel mai mult şi cel mai mult îl admir pe om ca maşinărie.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: minciuna, lenea.

GHEORGHE POPESCU

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: La vârsta de cinci ani şi jumătate. Prin luna august a anului 1953 a venit la Tg. Jiu, în vacanță, la bunicii tatălui său, un văr de-al meu din Bucureşti, mai mare ca mine cu şase ani. Aceşti bunici erau şi bunicii mamei mele pe linie maternă. Într-una din zile, pe la ora 12, vărul meu şi cu mine ne-am apucat să facem un felinar dintr-un bostan (adică un dovlete). În acest scop, am făcut o decupare pătrată în coaja bostanului, prin care am extras tot conținutul acestuia.
În partea opusă am decupat o mască umană: doi ochi, un nas şi o gură. În interiorul acestui felinar, în poziție centrală, am fixat o lumânare. Acestă lucrare se desfăşura în grădina bunicilor, unde se aflau 8 sau 9 clăi de fân. Vărul meu (sau eu) a propus să nu mai aşteptăm venirea serii şi să vedem felinarul în funcțiune. În acest scop, am aprins lumânarea din interiorul felinarului. Fiind o zi senină, foarte însorită, nu se vedea prea bine lumina dată de lumânare. Cred că vărului meu i-a venit ideea să ne ducem la umbra uneia din clăile de fân; a luat felinarul, am mers la cea mai apropiată claie de fân şi vărul meu a proptit felinarul (cu lumânarea aprinsă) de claia de fân. Din grabă, am neglijat să astupăm fereastra din spatele felinarului cu capacul decupat. Această neglijență a fost fatală: fânul pătruns prin fereastra neacoperită a luat foc rapid. Amândoi ne-am pierdut cu firea. Astfel: vărul meu a început să sufle în focul aprins, în loc să smulgă fânul aprins şi să-l arunce departe de claia de fân, iar eu am alergat către casă şi am anunțat faptul că a luat foc o claie de fân. A urmat un dezastru: au ars toate clăile de fân din apropierea celei care luase foc prin acțiunea noastră. A scăpat o singură claie de fân din cele 8 sau 9, cea care era mai izolată.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: În copilărie visam, când voi fi mare, să fiu fizician atomist (cam din clasa a V-a sau a VI-a, pentru că eram preocupat să înțeleg cum a apărut universul. Aceste preocupări le-am avut în urma unor discuții inițiate de către un unchi care locuia în Bucureşti, dar venea la Tg. Jiu să petreacă sărbătorile de iarnă, la Paşte şi chiar în concediile din vară. Tatăl meu m-a încurajat în aceeaşi direcție, pe când mama mea mă sfătuia să mă fac medic.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Îmi amintesc faptul că am jucat la o serbare, într-o piesă de teatru, rolul lui Făt Frumos.
4. Primul film văzut: Primul film pe care l-am văzut la cinematograf a fost o producție MOSFILM şi m-a impresionat prin faptul că un grup de partizani sovietici au reuşit să dinamiteze un pod de cale ferată chiar în momentul în care trecea un tren al nemților care transporta muniție.

5. Prima carte citită: Nu ştiu care a fost prima carte citită, deoarece am învăţat să citesc înainte de a merge la şcoală; îmi amintesc doar faptul că printre primele cărţi trebuie să fie: *Amintiri din copilărie*, *Baltagul* şi *Fraţii Jderi*.
6. Ultima carte citită: *Fizica nemuririi*, de Frank J. Tipler, pe care am cumpărat-o mai demult (prin 2008 când doar am frunzărit-o), dar nu am abordat-o serios decât anul trecut în luna decembrie.
7. Cărţile tale de căpătâi: Nu voi înşira toate cărţile care mi-au fost foarte utile de-a lungul anilor. Îmi voi aminti întotdeauna cu multă plăcere de cele trei volume editate sub numele de *Fizica modernă* redactate de un colectiv condus de Richard P. Feynman.
8. Comedia la care râzi mereu: Cele cu Charlie Chaplin.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Casablanca*.
10. Ultimul film la care ai simţit că ai pierdut timpul: Nu este cazul.
11. Actorii – român şi străin – preferaţi: Marcel Iureş, iar cel străin este Al Pacino.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Nu ştiu care este cea mai bună, deşi ştiu destul de multe.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Nu ştiu precis; sunt pensionar şi nu am nevoie de bilet în Bucureşti.
15. Vacanţa perfectă: Să mă întorc acasă sănătos, odihnit şi cu amintiri frumoase.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Ateneul Român, pentru minunata sa arhitectură şi pentru că păstrează vibraţiile marilor oameni care au urcat pe scena sa.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Nu m-a impresionat nimic deosebit.
20. Cursul şi profesorul care ţi-a plăcut cel mai mult în facultate: Cursul de Reactori nucleari al prof. Al. Berinde.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Cel mai greu în facultate a fost la Electrodinamică, iar cel mai uşor a fost la Electronică.
22. Momentul cel mai frumos din studenţie: Când eram în vacanţă.
23. Hobby-uri: Să joc şah.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: o trusă de supravieţuire, o instalaţie de obţinere a apei potabile din apa de mare şi un aparat de radio-emisie-recepţie alimentat cu celule solare.
25. Zodia ta: Vărsător şi se caracterizează prin altruism, ceea ce este adevărat.
26. Serialul preferat la TV: Nu urmăresc niciun serial în prezent.
27. Compozitorul preferat: Grigoraş Dinicu; W.A. Mozart.
28. Pictorul preferat: Lucian Grigorescu, Claude Monet.
29. Poezia preferată: *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* de Lucian Blaga.
30. Perioada din istorie în care ţi-ar fi plăcut să trăieşti: În perioada interbelică.
31. Oraşul în care ţi-ar plăcea să locuieşti: În Paris.

Addendum-1

1. Temperament: Flegmatic.

2. Zăpada din 1954: Stăteam la casă la curte. Îmi amintesc şi acum stratul de zăpadă care avea o înălțime ce depăşea marginea superioară a gardului de împrejmuire a curții. În curte se circula prin culoare săpate în stratul de zăpadă, pentru a merge către animale pentru a le hrăni şi spre poarta de ieşire în exterior.

3. Moartea lui Stalin: Da. Îmi amintesc foarte bine că eram acasă cu sora mea şi cu o verişoară. La anunțarea morții lui Stalin, au început să sune sirenele, iar noi am început să plângem.

4. Ce dansuri ți-au plăcut: Tangou, blues, twist.

5. Prima defilare: Am mers şi am defilat cu părinții, cred că de 1 Mai, după care am mers la o chermeză unde se mâncau de regulă mici, crenvurşti şi se bea bere.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Nu am fost impresionat. Aveam suficiente informații despre crimele şi nedreptățile comise în timpul regimului său.

7. Cum ai ales Fizica: Eram pasionat de fizică înainte de a intra la liceu. În anii de liceu am participat la toate olimpiadele de fizică (şi de matematică dacă nu se suprapuneau). Am fost şi preşedintele Cercului de fizică din Liceul „Tudor Vladimirescu“ din Tg. Jiu. Am oscilat să dau examen la Facultatea de Fizică a Universității din Bucureşti, sau la Facultatea de Electronică, secția de ingineri-fizicieni de la Institutul Politehnic Bucureşti. Cel care m-a determinat să merg la Facultatea de Fizică a fost profesorul meu de fizică din liceu – Cancer Numitor. Examenul de admitere nu mi-a părut dificil.

8. Evenimentele din august 1968: Eram la un prieten la Vâlcea.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: În urma acestei manifestații, un coleg din anul V, Păsăreanu Nicolae, a fost exmatriculat din Facultatea de Fizică, aşa cum am mai expus în primul volum. Subsemnatul, împreună cu Mitică Popescu (coleg de grupă cu mine), am inițiat o acțiune (descrisă de mine în primul volum), în urma căreia Nicu Păsăreanu a fost reprimit în facultate, dar în anul IV şi a absolvit-o odată cu noi, în anul 1970.

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Eram în Bucureşti şi am urmărit tot ce s-a transmis la televizor.

11. Examenul de stat: Am luat o temă legată de detectori de radiații descoperiți de scurt timp, al căror studiu era incipient la I.F.A. Bucureşti. Este vorba de detectorii solizi de urme. Pentru a obține date experimentale, a trebuit să lucrez într-un laborator de la ciclotron, câte 10 ore pe zi, timp de circa trei luni. Efortul a meritat, deoarece conducătorul ştiințific, d-nul prof. Alex. Berinde mi-a acordat nota 10.

12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Foarte plăcute amintiri.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Tot foarte plăcute amintiri. A fost prima dată când mergeam la Cluj.

14. Primele impresii la locul de muncă: Am fost foarte bine primit de colectivul laboratorului nr. 7 de dozimetria radiațiilor nucleare, condus de către dr. ing. Marieta Nicolae.

15. O amintire din perioada stagiului militar: În permisia de Anul Nou (1973-1974) am prelungit cu 7 zile această permisie fără să anunț unitatea. La două zile după expirarea permisiei, fiind în oraş (la Tg. Jiu) au venit doi milițieni la domiciliul părinților spunându-le că sunt declarat dezertor. Părinții mai să facă atac de cord. Norocul a fost că am ajuns acasă la câteva minute după cei doi milițieni. Le-am spus celor doi să nu se impacienteze că am certificat medical de la medicul unității militare din Tg. Jiu. În final, după ce am mâncat şi băut ceva (era Sf. Ion) cu cei doi băieți, aceştia au spus să stau liniştit, că ştiu ei ce să transmită unității militare.
16. Sporturi practicate- urmărite la tv: Am practicat canotaj academic, scrimă şi judo în facultate.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram acasă pe str. dr. Iatropol din cartierul Cotroceni, cu doi elevi pe care îi meditam la fizică pentru admitere. Locuind la parter, am reuşit să ieşim toți din imobil rapid.
18. Motto-ul tău în viață: Să mă bucur de fiecare zi în care mă trezesc sănătos.
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în Bucureşti.
20. Prima țară străină vizitată: Marocul a fost prima țară străină vizitată.
21. Revoluția din 1989: Eram în Bucureşti.
22. Trecerea în noul mileniu: Nimic deosebit.
23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Hiperboloidul ing. Garin.
24. Invențiile secolelor XX şi XXI: 1. Bomba nucleară. 2. Anihilarea unei bombe nucleare sau obținerea energiei prin fuziune controlată.
25. Proiectul ELI de la Măgurele: Cred că se vor obține informații utile atât pentru fizica fundamentală, cât şi pentru fizica tehnică.
27. Cum a evoluat România în 24 ani: Foarte satisfăcător pentru hoți şi mafia postcomunistă. Nesatisfăcător pentru cei care au muncit cinstit.
28. Vis neîmplinit: Punerea în operă a unei invenții aflată în curs de brevetare.
29. Cum a fost la nunta ta: Toată lumea s-a simțit foarte bine.
30. Cum a fost când ai devenit mamă/tată: Nu am copii.

MIRCEA PORUMBREANU

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Prima mea amintire, la vârsta de (cam) doi ani şi jumătate este despre un ofiţer SS care trăia ascuns în podul casei părinților lui (unde stăteam noi în gazdă) care, uneori, seara cobora în casă şi se juca cu mine în timp ce discuta cu ai lui şi cu părinții mei.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Marinar ca să cutreier mările străbătute de James Cook.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: eram prea timid ca să mi se poată încredința vreun rol.
4. Primul film văzut: *Muc cel mic* şi m-a impresionat prin faptul că e posibil.
5. Prima carte citită: *Povestea lăcrămioarelor*.
6. Ultima carte citită: Vasile Ernu, *Născut în URSS*.
7. Cărțile tale de căpătâi: Dostoievski.
8. Comedia la care râzi mereu: Sunt prea multe ca să le înşir.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Iisus din Nazareth*.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Nu ştiu. Nu prea mă uit la un film fără să am o recomandare sau să mă documentez înainte, chiar şi sumar.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Actorul român preferat este Victor Rebengiuc, iar cel străin este Spencer Tracy.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Este o glumă pe care am pus-o în practică de câte ori am avut ocazia (şi am avut-o, har Domnului, de multe ori pe vremea când încă nu existau calculatoare şi aveam o asiduă corespondență cu N. Mazilu): „Un tip merge la oficiul poştal cu o scrisoare. Funcționara îl întreabă: «Par avion?» «Nu, nu păreți»“ (unele funcționare nici măcar nu zâmbeau. Probabil că erau sătule de cât au auzit bancul).
13. Căutare recentă pe Google: Mario Vargas Llosa, (împreună cu Ani), înainte să plecăm (ieri, 21 mai) la o întâlnire cu el şi cu Liiceanu aflați în vizită la Cluj.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 3,50 lei (dus-întors).
15. Vacanța perfectă: O şedere la țară cu N. Mazilu (iar începând cu acest an, evident, împreună cu Ani).
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Str. Kogălniceanu pentru că: îmi aminteşte de vremurile – din păcate demult apuse – pe când puteam asculta, împreună cu un adevărat grup (duminica după amiaza) la câte o fereastră intenționat lăsată larg deschisă, câte o formație de muzică de cameră formată de obicei din medici care se întruneau acasă la vreunul dintre ei. Cu un nemăsurat orgoliu de care „beneficiam“ pe la 12-13 ani aveam impresia că, ascultând o astfel de muzică, nu eram chiar un fitecine...

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: nimic, pentru că nu am deschis televizorul. De când a venit Ani la Cluj (exact 5 luni) nu cred că l-am deschis de mai mult de 4-5 ori...
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Termodinamica şi Mecanica cuantică (cu profesorii Țițeica şi Gavrilă).
21. Examenul cel mai greu în facultate.... şi cel mai uşor: Electrodinamica cu Novacu (pentru mine a fost insuportabil), iar cel mai uşor a fost: ?
22. Momentul cel mai frumos din studenție: concertul Amaliei Rodriguez la care am fost cu Ani (de care eram îndrăgostit până peste cap...)
23. Hobby-uri: cred că nimic. (Ani ar zice că ar fi gătitul...)
25. Zodia ta: Rac.
27. Compozitorul preferat: preclasicii.
28. Pictorul preferat: Şişkin.
29. Poezia preferată: (ce coincidență!!!):

„Spune-mi, dacă te-aş prinde-ntr-o zi
şi ți-aş săruta talpa piciorului,
nu-i aşa că ai şchiopăta puțin, după aceea,
de teamă să nu-mi striveşti sărutul?“
(Nichita Stănescu – Poem)

30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti?: E bine chiar şi acum, dacă ştii să te bucuri de tot ce ți se oferă (mai ales de Sus).
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Cum îi Cluju' altu' nu-i!!!

Addendum-1
1. Temperament: Melancolic cu urme flegmatice.
2. Zăpada din 1954: Locuiam în zona Carei, unde nu s-au prea făcut simțite ninsorile acelei ierni. Îmi vine în minte „Ardealul“ lui Bălcescu...
3. Moartea lui Stalin: Îl văd şi acum în fața ochilor, pe catafalc, aşa cum a apărut într-unul dintre ziarele vremii. Am păstrat această amintire atât de proaspătă pentru că este legată de expresia feței tatălui meu. Atâta satisfacție se putea citi pe fața lui, cum nu am văzut nici până atunci, nici după aceea, niciodată!
4. Ce dansuri ți-au plăcut: Nu eram foarte pasionat de dans. Totuşi, un tango sau un vals dansat cu fata care-mi plăcea (dar căreia timiditatea melancolicului mă împiedica să-i mărturisesc acest lucru) îmi producea nişte emoții de nedescris.
5. Prima defilare: 23 August al anului în care am terminat clasa a VII-a m-a prins într-o excursie la Bucureşti organizată de tovarăşa noastră dirigintă, drept răsplată pentru cele mai bune rezultate la examenul de absolvire obținute de clasa noastră, comparativ cu celelalte şase clase paralele. La intervenția tovarăşei diriginte, ni s-a permis să intrăm şi noi în coloana demonstranților. Am fost foarte emoționați când l-am văzut în direct pe tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, iubitul nostru conducător.
6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: Eram trist, neliniştit şi chiar pesimist în ce priveşte viitorul. Asta într-un contrast evident cu bucuria nedisimulată a părinților mei care au

sărbătorit împreună cu câteva rude apropiate, nu moartea în sine a lui Gh. Gh.-Dej, ci dispariția definitivă a celui pe care ei îl numeau „călăul elitelor româneşti“.
7. Cum ai ales Fizica: Am ales Fizica influențat fiind de mai multe articole din „Ştiință şi Tehnică“ şi, mai ales, de biografiile unor mari fizicieni (în principal, de Marie Curie). În ce priveşte admiterea, se detaşează două amintiri: calmul şi zâmbetul lectorului universitar (pe atunci) Iancu Iova care m-a examinat la oral şi locul 44 pe care l-am ocupat pe lista admişilor, loc care pentru mine, veşnicul premiant, a constituit un cumplit dezastru...
8. Evenimentele din august 1968: Eram într-o stațiune balneară de interes local, de lângă Zalău. Îmi amintesc că ascultam la radio comentariile legate de eveniment şi eram înconjurat de câteva zeci de turişti aflați acolo. Când, la un moment dat, comentatorul a anunțat „aici radio Europa Liberă“, s-au uitat speriați unii la alții, după care au plecat în grabă, care-n-cotro...
9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Am participat la ea cu mult entuziasm, dar cele ce au urmat în următoarele zile m-au dezamăgit şi deprimat...
10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Am avut un foarte pronunțat sentiment de frustrare. Am avut senzația acută că ceva din farmecul acestei vieți s-a pierdut iremediabil, că s-a stins o „corolă“...
11. Examenul de stat: N-am amintiri.
12. Banchetul de la sfârşitul facultății: Nu am participat.
13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Nu am participat la repartiția de la Cluj.
14. Primele impresii la locul de muncă: Am ajuns la ITIM Cluj pe la mijlocul verii anului 1972. În prima lună, mi s-a părut că toată lumea este în... grevă. Apoi, mi-am dat seama că, de fapt, aproape toate discuțiile aveau tangență cu problemele de serviciu, chiar şi cele purtate la o bere, după programul de lucru (marea majoritate eram încă necăsătoriți!). După aceea, am început să mă... integrez şi să particip cu plăcere la „grevele“ lor.
15. O amintire din perioada stagiului militar: Pentru mine a fost o neaşteptat de benefică perioadă de relaxare şi, mai ales, de refacere după un an cu multe probleme...
16. Sporturi practicate- urmărite la tv: Profesorul meu de educație fizică zicea că sunt foarte bine dotat pentru atletism. În liceu, la proba de 100 m plat, am câştigat toate concursurile la care am participat fără să fac, din păcate, de fapt, nici măcar o oră de antrenament. Nu alergam pe distanțe mai mari pentru că, fără antrenament, nu rezistam. Cea mai bună performanță am realizat-o când eram în anul întâi şi m-am calificat în finala probei de 100 m plat la un concurs pe Universitate. Erau şapte alergători de la IEFS şi eu, al optulea. Am ieşit al doilea, cu 10,9 secunde, deşi ei erau echipați cu pantofi cu cuie pe când eu purtam o banală pereche de tenişi. Imediat după concurs, am fost abordat de un antrenor de la Dinamo şi de unul de la Metalul, dar i-am refuzat categoric şi – mă gândesc acum – că rău am făcut. A fost ultima competiție la care am participat.
17. Cutremurul din 4 martie 1977: Eram la Cluj la un cinematograf, împreună cu soția, urmărind un western. Am aflat de cutremur abia a doua zi, după ce am ajuns

la Institut. Când eram în autobuz, am crezut că lumea comentează filmul bulgar care s-a dat seara la TV şi eram mirat cum de un film bulgăresc putea suscita atâta interes.

18. Motto-ul tău în viață: „Asta-i situația!“

19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram în Cluj. La Institut se făceau zilnic toate măsurătorile posibile (apă, aer, sol). Rezultatele erau oarecum îngrijorătoare, dar nu atât de catastrofale pe cât se vorbea.

20. Prima țară străină vizitată: Franța! Parisul mi s-a părut un orăşel interesant...

21. Revoluția din 1989: În seara zilei de 21 decembrie mi-am închis familia în casă iar eu am plecat la... Revoluție. Când am văzut coloana imensă de oameni venind dinspre Mănăştur, am zis că nu pot să stau deoparte când sub ochii mei se face Istoria. Coloana era de-a dreptul sinistră. Toți erau cu ochii dilatați de spaimă, dar hotărâți să nu dea înapoi. Nu se vorbea nimic, nu se scanda nimic şi asta amplifica enorm neliniştea. Tremurând din tot corpul, am intrat în rândul demonstranților. Când am ajuns la Fabrica de bere, a început să se tragă fără nici o somație. Coloana s-a oprit pentru moment, dar s-a pus apoi imediat în mişcare zicându-ne că se trage în aer sau cu gloanțe oarbe, ca să ne sperie. Se auzeau scandări: „Jos Ceauşescu!“

La a doua rafală însă, mult mai intensă şi mai prelungă decât prima, am simțit un glonț trecând atât de aproape de mine, încât am avut senzația că mi-a atins căciula. În clipa următoare, am auzit ceva ca un scâncet şi cineva de lângă mine s-a prăbuşit, iar becul chior, care lumina cât de cât strada în acel loc, s-a stins brusc, dar numai pentru câteva secunde. Nu am văzut pe nimeni căzut, doar o pată neagră pe asfalt. A treia rafală a fost îngrozitoare. Scandările se amestecau cu vaiete şi țipete care se auzeau de undeva din față. Unii s-au trântit la pământ, alții s-au lipit de pereții caselor, iar eu m-am adăpostit în spatele unui stâlp. După o infinită perioadă de linişte care, cel puțin mie mi s-a părut a fi totală, lumea a început să se mişte îndreptându-se, cu un surprinzător calm, spre direcția de unde veniseră. Ulterior, am aflat că am lăsat în urma noastră nouă morți...

(Simt un profund dispreț pentru cei care s-au zbătut să obțină aşa-numitul Certificat de revoluționar şi care au avut, sau chiar mai au şi acum, tupeul de a beneficia de avantajele aduse de acest „Certificat“).

22. Trecerea în noul mileniu: Nu-mi amintesc nimic...

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Nu ştiu ce să zic.

24. Invențiile secoleor XX şi XXI: Internetul! Iar ce va mai fi, vom vedea. Dacă vom trăi...

25. Proiectul ELI de la Măgurele: N-o fi cumva un bluf? Probabil trebuiau cheltuiți nişte bani... Eu sunt sceptic.

26. Întâmplare hazlie: Dacă n-ar fi fost morții, participarea la aşa-zisa... revoluție.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: Care „democrație“? Libertatea nu este pentru oricine. Doar pentru cei care o pot duce...

28. Vis neîmplinit: Tot felul de cai. Verzi...

SILVIA ŞILAEV (MATEESCU)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Îmi amintesc că am mers cu tata la pescuit, pe malul unui lac şi, când am ajuns, am întrebat: „Tăticule, am voie să calc pe iarbă?“ Cred că aveam 4 ani.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Îmi doream să fiu regizoare de teatru, pentru că organizam cu copiii de vârsta mea sau mai mici, spectacole de teatru sau de dansuri populare. Costumele le făceam din hârtie creponată şi munceam la ele zile întregi. Replicile nu le ştiam dinainte, totul era improvizaţie. Uneori, nu aveam nici măcar spectatori. Era un joc foarte frumos.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Am fost mama lui Ionel, Madame Maria Popescu, din piesa *Vizita* de Caragiale, pe scena unde jucau şi echipele de teatru ce veneau în turneu pe la noi. Dar din cauza tracului, nu am fost deloc convingătoare în rol. De atunci, nici n-am mai încercat vreodată.
4. Primul film văzut: Primul film văzut de mine a fost *Godzila* şi m-a impresionat (citeşte speriat) foarte tare. Godzila era de fapt un dinozaur de dimensiuni uriaşe, care depăşea înălţimile blocurilor şi producea cutremure când se deplasa, iar în general făcea numai rele. Poate vă amintiţi şi voi. A fost groaznic!
5. Prima carte citită: Prima carte citită integral de mine, a fost o carte de poveşti care se numea *Paloşul neînfrânt*. Autorul nu mi-l amintesc. Cred că eram în clasa a patra. Apoi, am citit *Robinson Crusoe*, cred că prin clasa a cincea, carte care m-a captivat!
6. Ultima carte citită: Cartea pe care am terminat-o de curând (volumul IV) este *Napoleon* de Max Gallo, în franceză, apărută în 1997. Este un roman romanţat scris la persoana întâi. Primul volum l-am început acum doi ani. Dar am ţinut să-l citesc din cauza scrisorilor autentice. În scrisorile intime, Napoleon se semna Nap.
7. Cărţile tale de căpătâi: Am pe noptieră permanent *Teatru* de Caragiale, şi cele două cărţi ale lui Ilf şi Petrov, *Viţelul de aur* şi *12 scaune*. Dar sunt şi o mulţime de alte cărţi la care ţin foarte mult. După ce am citit *Sărută pământul acesta* de Ileana Vulpescu, în care este vorba despre cucerirea Daciei de către romani şi apoi *Memoriile lui Hadrian* de Marguerite Yourcenar, mi-am dorit foarte mult să văd Columna lui Traian din Roma şi Villa Adriana de la Tivoli. A fost prima excursie făcută după ce am ieşit la pensie, în februarie 2009. Mai trebuie să ajung la biserica de la Densuş, unde este îngropat generalul Longinus. Îmi doresc ca nepoţii mei să înveţe să citească româneşte ca să le pot lăsa lor toate cărţile. Dar tineretul din ziua de azi mai citeşte? Aceasta e întrebarea.
8. Comedia la care râzi mereu: *Petrecerea* cu Peter Sellers. Dar şi *Operaţiunea Monstrul* cu Toma Caragiu, Marin Moraru şi Octavian Cotescu. Râd alături de

nepoții mei uitându-ne la Stan şi Bran. Şi mă uit cu mare plăcere împreună cu ei şi la *Pantera roz*.

9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Isus din Nazareth* de Zeffirelli, pe care îl văd mereu înainte de Paşte, un film despre evenimentul cel mai tainic pe care l-a cunoscut vreodată omenirea. O capodoperă.

10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: *Undeva la Palilula*, filmul de debut al lui Silviu Purcărete, film premiat recent la Festivalul Gopo de anul acesta (2013). Mi s-a părut că depăşeşte cu mult *Glissando*. De altfel, acțiunea se petrece într-un spital de nebuni.

11. Actorii – român şi străin – preferați: Sunt foarte mulți actori români pe care îi apreciez. Îl amintesc însă doar pe Horațiu Mălăele care mi se pare extraordinar. Dintre străini, mi-a plăcut mult Ingrid Bergman (mai ales în *Vă place Brahms?*), dar şi Audrey Hepburn (în *My fair Lady* şi în *Război şi pace*).

12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: „Arghezi stătea într-un scaun cu rotile, foarte bătrân şi bolnav. Un reporter îi spune: «Maestre, vă rugăm să ne povestiți o întâmplare din viața dvs. care v-a marcat». Arghezi, cu o voce sfârşită: «Eram cu Sadoveanu la vânătoare. La un moment dat, Sadoveanu a luat-o aşa... (şi arată cu mâna tremurândă spre dreapta), iar eu am luat-o aşa... (şi arată spre stânga). Când deodată, îmi apare în față un urs!» Reporterul: «Şi, şi, ce-ați făcut?» Arghezi: «Am făcut pe mine!» Reporterul: «E normal, Maestre, în astfel de momente...» Arghezi: «Nu atunci, acuma!»“

13. Căutare recentă pe Google: Am căutat numele unui celebru violonist italian (Salvatore Accardo).

14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Nu ştiu, pentru că pensionarii circulă gratuit în Bucureşti. Dar ştiu că un abonament de 10 călătorii la metrou costă 15 lei.

15. Vacanța perfectă: Îmi place mult să vizitez locuri noi, nu neapărat din străinătate, ci şi din țară. Ultima dată am fost la Câmpulung Muscel şi mi-a plăcut cum reuşesc oamenii locului să păstreze „parfumul“ epocii interbelice (Bulevardul Pardon, parcul Merci).

Cunoscut drept prima reşedință domnească din Țara Românească, a domnitorului Basarab I (pe la anul 1300), aici îşi are originea primul document cunoscut în limba română, „Scrisoarea lui Neacşu“.

Este oraşul lui Tudor Muşatescu (dar din păcate nu există o casă memorială a sa). Este şi oraşul D-lui Ioan Crăciun, directorul Editurii Ars Docendi, care, după cum am constatat la Galeria de Artă „Pardon... Mersi!“ al cărei curator este, desfăşoară o bogată activitate culturală (expoziții, lansări de carte, întâlniri cu scriitorii etc.).

16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Ateneul Român, pentru că este încărcat de istorie, şi la propriu – prin fresca de 75 m lungime şi 3 m înălțime terminată în 1938 de către pictorul Costin Petrescu din sala de concerte – şi la figurat – prin personalitățile care au trecut pe aici şi evenimentele care au avut loc. A fost construit după planurile arhitectului francez Albert Galleron în stil neoclasic combinat cu stil eclectic şi inaugurat în 1888.

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Atacul terorist din Boston. Nebunie curată! Dar şi cele 7 medalii cucerite de sportivii români (doar una câştigată de băieţi şi restul de fete) la CE de gimnastică de la Moscova. Bravo fetelor!

18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Pe TVR 2, o emisiune despre oraşul Oravița. Mi se pare că emisiunea se numeşte *România frumoasă*. În perioada interbelică, a fost reşedința județului Caraş. Teatrul „Mihai Eminescu“ din Oravița este cel mai vechi teatru din țară şi din sud-estul Europei. Clădirea a fost construită în stil baroc vienez în anul 1817. Mihai Eminescu a jucat pe scena acestuia, de unde şi numele actual. Oravița este renumită prin tradiția mineritului (aur, argint, aramă). Am aflat cu ocazia asta, că orice bănățean care se respectă visează să găsească odată şi odată o comoară îngropată (eventual cu ajutorul flăcărilor care „dansează“ deasupra aurului).

19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Gigi Becali. De altfel, „momentul“ durează de ani buni. Nu uit primul reportaj despre el – cred că l-am văzut acum vreo zece ani. După ce ne-a arătat salonul, vila şi grădina lui, vizita a continuat la biroul său de la Hotel Marriott, cu anticameră, secretară, biroul său sculptat din Italia. Şi reporterul întreabă: „şi ce faceţi toată ziua la birou?“ la care el răspunde nonşalant de sincer: „drept să vă spun, nu fac nimic!“

De atunci a cumpărat şi renovat palatul construit în 1920, fosta reşedinţă a industriaşului Auschnitt, şi ulterior a lui Petru Groza. Este copia fidelă a Muzeului Rodin din Paris.

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate:

În anul I, cursul de *Calcul diferențial şi integral* al profesorului Turbatu.

În anul II, cursul de *Optică* al profesorului Brătescu. De altfel, dacă nu descopeream secția de nucleară în anul IV, cred că aş fi ales optica şi spectroscopia; mi-a plăcut foarte mult.

În anul III, cursul de *Astronomie* ținut de profesorul Stănilă.

În anul IV, cursul de *Mecanică cuantică* ținut de profesorul Gavrilă.

În anii IV şi V, cursul de *Reactori nucleari* ținut de profesorul Berinde.

Dar veneam cu mare plăcere şi la cursul de *Fizica iradierii substanței* (în anul IV), profesorul Corciovei fiind de fel o persoană foarte plăcută. Ceea ce a povestit Cristi Florea în Vol. I, cum odată a fost trimis de către domnul profesor la cămin după o colegă care lipsea la curs în acea zi, se referea la mine.

21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Cel mai greu mi s-a părut examenul de Termodinamică, cu profesorul Țițeica. Ne-a dat voie să consultam toate cărţile şi cursurile, dar tot n-am fost în stare să rezolv toate problemele. Cel mai uşor mi s-a părut examenul de Materiale nucleare cu profesorul Lungu.

22. Momentul cel mai frumos din studenție: Vacanța la Costineşti în 1968 (unii zic 1969). Era pentru prima dată când mergeam singură la mare (şi, în general, undeva). Mai fusesem de câteva ori când eram mai mică, dar doar împreună cu mama – în special la nămol, la Techirghiol. Mi s-a părut nemaipomenit că eram împreună cu multe colege şi colegi de studenție. M-am simțit foarte bine. Am făcut câteva poze, pe care le-am descoperit acum 3 ani, când ne-am reîntâlnit cu toții. Pe unii dintre ei, nu-i ştiam.

23. Hobby-uri: Prietenele mele spun că eu fac cea mai bună salată beuf. Şi în general îmi place să gătesc. De multe ori încerc şi rețete noi de tot felul, dar, din păcate, nu sunt deloc apreciată în acest sens. Îmi place şi să mă joc cu nepoții mei. În martie, când am fost la ei, am „pus în scenă“ o nouă piesă de teatru: *Pokemon, Ursache şi Extraterestrul*, adaptată de mine de pe internet. A fost mare concurență pe rolul principal, extraterestrul, între Irina şi Dănuț. Până la urmă, Dănuț s-a lăsat convins să renunțe. Iar Irina era în culmea fericirii, tot timpul îmi spunea cât de mult mă iubeşte şi că se va muta la mine la Bucureşti. După ce am jucat piesa în fața părinților, cu succes evident, am întrebat-o pe Irina: acum văd că nu mă mai bagi în seamă, ce s-a întâmplat? Ei Buna, îmi spune ea, aşa-i viața!
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Cred că aş lua ochelarii, nişte cărți şi aparatul foto... Nu cred că întrebarea se referă la cum m-aş descurca în condiții extreme, pentru că nu m-aş descurca absolut deloc.
25. Zodia ta: Sunt născută în zodia Balanței. Nu este adevărat că iau foarte greu o hotărâre, după ce analizez toate posibilitățile pro şi contra. De obicei acționez din instinct, şi în tinerețe chiar acționam orbeşte şi de multe ori regretam. Acum, fac tot aşa! Dar e adevărat că îmi place armonia între oameni, pacea, şi, în general, îmi plac artele frumoase. Nu vorbesc mult, de obicei îmi place să-i ascult pe alții, ceea ce multora le sporeşte încrederea în mine. Dar ştiu să păstrez un secret.
26. Serialul preferat la TV: Mi-a plăcut mult *Dinastia*, pe care noi l-am văzut după ’89, deşi era realizat în anii ’80. Acum urmăresc *Suleyman Magnificul*, un film istoric turcesc, după mine, foarte bine făcut, deşi personajul principal, pare un pic idealizat.
27. Compozitorul preferat: Nicu Alifantis (*Ploaie în luna lui marte*, *Emoție de toamnă*) şi Joe Dassin (*Vara indiană*) – la muzica uşoară; Ciprian Porumbescu (*Balada*), Ceaikovski (*Concertul no. 1 pt. pian*).
28. Pictorul preferat: Nicolae Tonitza (portretele de copii) şi Claude Monet (cu macii şi nuferii lui, dar şi cu răsăriturile şi apusurile de soare).
29. Poezia preferată: Ca ploieşteancă aleg o poezie de Nichita Stănescu – *Poem*

„Spune-mi, dacă te-aş prinde-ntr-o zi
şi ți-aş săruta talpa piciorului,
nu-i aşa că ai şchiopăta puțin, după aceea,
de teamă să nu-mi strivești sărutul?“

30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Cu siguranță, în perioada interbelică. Când la modă erau rochiile sac, scurte, purtate cu mărgele până-n brâu, cu părul tuns scurt şi când tocmai se inventase charlestonul.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: În Paris, *biensur*!

octombrie 2013

Addendum-1
1. Temperament: Cred că am un amestec între temperamentul sangvin şi cel melancolic, adică am perioade când sunt foarte activă, mă simt plină de energie şi dornică să fac cât mai multe lucruri, cu chef de viață – cum se spune –, dar, am şi perioade, mai ales când sunt bolnavă, când devin melancolică, mult prea sensibilă, emoțională şi fără chef de nimic. Oricum, primul tip este predominant.

2. Zăpada din 1954: Iernile, în pădurea în care locuiam, aduceau întotdeauna zăpadă din abundență. Îmi amintesc zilele cu soare, când stejarii erau acoperiți cu o pojghiță de gheață care strălucea în mii de culori – şi aşa îmi închipuiam eu că e în ținutul Crăiesei Zăpezii din poveste. Aşa că nu-mi amintesc ceva deosebit din iarna anului 1954. Când eram mai mare, am aflat ce dezastru fusese în țară, despre casele îngropate în zăpadă şi de „tunelurile“ săpate până la poartă, despre paralizarea circulației pe toate căile (rutiere, feroviare, aeriene, maritime).

Clubul din Plopeni, 1965

Fiindcă veni vorba, mi-am adus aminte de un banc care circula pe timpuri: tovarăşul Cioară a plecat pe calea aerului la Moscova. De atunci se pare că nu s-a mai întâmplat un asemenea fenomen. *Où sont les neiges d'antan?*

3. Moartea lui Stalin: Singurul lucru pe care mi-l amintesc este momentul când tata a scos toate cărțile (noi-nouțe, adică necitite) scrise de Stalin, pe care le avea în bibliotecă şi le-a aruncat. Mai târziu, aceeaşi soartă au avut-o şi cărțile lui Lenin.

4. Ce dansuri ți-au plăcut: Cât timp am fost la Şcoala elementară din Plopeni, am fost în echipa de dansuri populare, cu care participam la concursuri inter-şcoli, dădeam spectacole la sfârşit de an şcolar etc. Eram cea mai înaltă dintre fete şi formam o pereche cu cel mai înalt băiat – un vecin de casă şi prieten din copilărie. Avea un nume celebru: Hanibal. Nu auzisem pe atunci de numele ăsta şi nici n-am mai întâlnit ulterior pe nimeni cu acest nume. Nu mi se părea un nume prea pompos. Copiii îl strigau Hanuşcă sau simplu, Nuşcă. Mai târziu am aflat la istorie de vestitul general cartaginez.

Eram întotdeauna prima pereche care intra în scenă. Dintre jocuri, cel mai mult îmi plăcea „ca la Breaza“, la care bătaia cu piciorul era în contra-timp cu ritmul melodiei. Primeam aplauze la scenă deschisă la jocul ăsta şi câştigam mereu locul întâi. Aveam o poză pe undeva, dar nu mai dau de ea.

Mai târziu, mi-au plăcut şi am dansat cu mare plăcere, dansurile vremurilor de atunci: cha-cha, charleston, madison, rock-and-roll, twist (again!). După tango nu prea mă dădeam în vânt. Prima dată când am dansat a fost în perioada liceului, când formasem un grup de colegi şi mergeam de la unii la alții la aşa-numitele „ceaiuri“. Beam sucuri, mâncam biscuiți şi dansam pe muzica anilor '60, vă mai amintiți? Neil Sedaka (*Oh, Carol*), Ricky Nelson (*Hello Mary Lou*), Bill Haley (cu celebrul *rock around the clock*), Cliff Richard, Elvis.

5. Prima defilare: Cred că eram într-a noua când am fost aleasă în echipa de gimnastică a liceului care la 1 mai a defilat pe Bulevard (unicul din Ploieşti, „la bulivar, birjar!“). În şorturi negre, bluze albe şi tenişi, ne-am ghemuit pe vine în dreptul tribunei oficiale, formând cuvintele: TRĂIASCĂ 1 MAI. Ştiu că ne țineam de nişte bare subțiri din fier, care erau de fapt litere uriaşe. Pe atunci, nu-mi închipuiam că prin anii '80 se va ajunge la adevărate performanțe privind textele şi

chiar tablourile (portretele) formate din plăcuțe diferit colorate, la defilări şi la mitingurile de pe stadioane. Cred că pe regizorii acestor mega(lo)-spectacole nu-i întreceau în fantezie decât nord-coreenii.

Mi-aduc aminte că la un astfel de spectacol în cinstea zilei de naştere a „Tovarăşei“ a participat şi fiul meu, elev în clasa a VI-a. Când a venit acasă de la şcoală şi mi-a spus că a fost ales să facă parte din cor, am rămas stupefiată: „Cum de te-a luat pe tine la cor?“ i-am zis, „Tu nu ai voce şi nu ştii să cânți“. Iar el mi-a spus râzând: „Nu, eu nu trebuie să cânt, doar să mimez! Trebuie să învăț bine textele cântecelor şi să deschid gura fără nici un sunet.“ Ce mai, a fost cu adevărat «râsu'-plânsu'».

În facultate, am participat la o defilare în 1968. Probabil că era în mai, pentru că țin minte că era primăvară. În poza ataşată, lângă mine este Lucian Diamandescu şi un alt coleg, tot de la Fizică, parcă îl chema Costel – dar cred că era mai mare decât noi. În prim-plan este Gabi, prietena mea din copilărie, care a terminat Chimia şi a fost profesoară şi directoare la un liceu din Ploieşti.

6. Moartea lui Gheorghiu-Dej: În anul acela, 1965, urma să dau în vară atât bacul, cum se zice acum, cât şi admiterea la facultate. În primăvară eram mult prea preocupată să învăț la cele 7 materii pentru examenul de maturitate, ca să îmi mai pese de altceva. Dar îmi amintesc de jurnalele de la tv (ai mei tocmai îşi luaseră primul televizor), imagini cu oameni care stăteau la nişte cozi interminabile pentru a-i aduce un ultim omagiu. Ca şi de zvonurile că moartea lui s-ar fi întâmplat din cauze nu tocmai naturale.

7. Cum ai ales Fizica: Am scris pe larg în cartea *NOI – Fizicieni şi trecutul regăsit*, mai ales despre examenul de admitere. Pe scurt, intenționam să dau la Facultatea de Matematică şi să devin profesoară. În ultimul moment am ales Facultatea de Fizică, fiind singura facultate unde se lua în considerare procentual şi nota de la bacalaureat. Nu am regretat niciodată alegerea făcută, dimpotrivă, am considerat că am făcut o alegere fericită şi întotdeauna am crezut că a fost mâna destinului.

8. Evenimentele din august 1968: În zilele acelea frumoase de sfârşit de vară, mă aflam într-o mini-vacanță de sfârşit de săptămână la mânăstirea Suzana, aproape de Cheia, împreună cu tata, mama şi fratele meu. Stăteam în chiliile mânăstirii. Mergeam la pescuit păstrăvi pe Teleajen. Aveam un radio portativ cu baterii la care „prindeam“ Europa Liberă – aşa am aflat despre intrarea ruşilor în Cehoslovacia. Am plecat imediat acasă. Situația era tensionată. Am urmărit cu sufletul la gură manifestația din Bucureşti şi discursul plin de patriotism al lui Ceauşescu. Acela a fost momentul când şi-a câştigat simpatia şi adeziunea majorității românilor.

9. Manifestația studenților din decembrie 1968: Îmi amintesc că într-o seară de decembrie am fost deosebit de plăcut surprinsă când am auzit minunate colinde sub

geamurile noastre de la căminul de la Drept. Am privit în noapte şi am văzut mulţi studenţi (unii erau colegi de-ai noştri) care cântau. Seara înstelată era neobişnuit de caldă pentru luna decembrie. De la înălţimea geamurilor, fetele dădeau drumul la suluri de hârtie igienică, care atârnau şi fluturau în acelaşi timp. Asta e imaginea pe care o păstrez în minte.

În zilele următoare, am fost şocată când am aflat la facultate că unul dintre colegii noştri, Păsăreanu, care fusese în grupul de colindători, a fost a-r-e-s-t-a-t! Mi se părea ceva de neimaginat. Îl ştiam doar din vedere pentru că purta mai tot timpul nişte pantaloni de velur deosebiţi, de culoare grena (vişină putredă se spunea pe atunci). Se pare că odată ajunşi la Universitate, colegul nostru s-a urcat pe statuia lui Mihai Viteazul şi a ţinut un mic discurs.

În cărţile noastre, au relatat pe larg întâmplarea şi mai ales, urmările ei, atât Mitică Popescu, cât şi Gigi Popescu. Citindu-le, n-am putut să nu-mi amintesc de personajul lui Caragiale, studintele în drept Coriolan Drăgănescu, care cu vreo sută şi ceva de ani mai înainte, făcuse acelaşi gest (ulterior, ca o ironie a sorţii, a devenit poliţist însărcinat cu menţinerea ordinii publice). Mă întreb, oare ce s-o fi întâmplat cu colegul nostru, ştie cineva?

10. Aselenizarea lui Apollo 11 la 20 iulie 1969: Mult mai pregnantă îmi este amintirea primului satelit artificial al Pământului (rusesc) văzut de mine, lansat pe când eram copii. Ştiu că am ieşit cu toţii afară din casă, şi am privit pe cerul senin o steluţă care se deplasa cu viteză destul de mare printre celelalte stele. Tata ne-a spus că în el se află o căţeluşă pe care o cheamă Laika şi de aceea m-a impresionat şi mai mult. Pe Neil Armstrong l-am urmărit la televizor, ca toată lumea, păşind săltăreţ pe suprafaţa Lunii în costumul ca de scafandru. Momentul primului pas pe Lună a fost foarte emoţionant, când a şi spus celebrele cuvinte: „Un pas mic pentru om, un pas uriaş pentru omenire“. Mult mai târziu am fost foarte dezamăgită când se afirma că totul a fost o filmare trucată. Ba că steagul flutura, ba că umbrele nu erau în ordine... Cârcotaşi!

11. Examenul de stat: Cum mi-am făcut lucrarea de diplomă, am povestit pe larg în cea de-a doua carte a noastră. Examenul de stat l-am pregătit cu multă atenţie. Trebuia să prezint lucrarea în faţa comisiei de examen. Ştiu că mi-am făcut singură nişte planşe color destul de mari cu principalele modele teoretice de calcul al unor mărimi fizice importante în proiectarea reactorilor nucleari, cu principalele etape ale calculului efectiv în cazul nucleului de Sulf şi cu rezultatele obţinute. La început, aveam emoţii foarte mari, dar se pare că mi-am revenit pe parcursul expunerii. Dar nu mai ţin minte în ce amfiteatru am susţinut examenul. Ştiu doar că am ieşit şi am răsuflat uşurată: luasem nota 10 şi t-e-r-m-i-n-a-s-e-m facultatea! Nu-mi venea să cred, gata cu examenele, îmi ziceam. De unde să ştiu eu că greul abia de atunci începea şi că vor urma alte şi alte, nenumărate, examene?

12. Banchetul de la sfârşitul facultăţii: Stau şi mă uit la unica poză pe care o am de la banchet şi încerc să-mi aduc aminte câte ceva. Ştiu că a fost la restaurantul Casa albă, în pădurea Băneasa. La fel, îmi amintesc că rochia pe care o purtam o cumpărasem de la Consignaţia, o rochie-sac, mini, cu fir auriu, ce strălucea ca Soarele –

azi nu aş mai îmbrăca aşa ceva. Îmi schimbasem şi coafura, în seara aceea eram întruchiparea Cleopatrei, cu părul lung, drept şi cu breton. Ca vecini de masă îi aveam pe Mihai Lupu şi pe dl. asistent Vlăducă (cu care colaborasem intens la lucrarea de diplomă).

Nu-mi aduc aminte să mă fi ridicat de la masă, adică să fi dansat. În rest, e ceață.

13. Repartiția de la sfârşitul anului V: Îmi amintesc ce mare şi minunată surpriză am avut descoperind oraşul Cluj, centrul cu biserica Sf. Mihail şi statuia lui Matei Corvin, Universitatea Babeş-Bolyai şi superba Grădină Botanică. Pe atunci oraşul încă nu primise şi al doilea nume, Napoca. După cele 9 ore obositoare de mers cu acceleratul aproape toată noaptea, o plimbare prin grădină a fost cu adevărat binefăcătoare. Stăteam la căminele studenţeşti, deşi de curând se mutase de la Braşov în Cluj o mătuşă de-a mea. Bineînţeles că am fost să-i vizitez, pe ea şi pe soţul ei şi m-au întâmpinat cu multă bucurie. În anii care au urmat am mers de multe ori pe la ei. Din păcate, de pe la începutul anilor 2000 s-au mutat în cimitirul de peste drum de casa lor. În privința repartiției, totul a decurs conform înțelegerii făcute cu reprezentantul Institutului de Fizică Atomică din Bucureşti (Măgurele) care mă contactase cu o săptămână mai înainte.

14. Primele impresii la locul de muncă: Îmi aduc aminte că, la început, aproape o lună (septembrie 1970) am stat şi am citit la biblioteca IFA. Mai ieşeam la câte o plimbare prin parc, iar după program rămâneam la ştrand, pentru că era încă o vreme călduroasă. Mâncam de obicei la cantina institutului, care se afla unde este acum Institutul de Fizica Pământului, sau cumpăram câte ceva pentru acasă de la bufet. Pe atunci locuiam în cartierul Pajura şi drumul dura destul de mult, chiar cu autobuzul institutului.

Apoi am fost repartizată la Secția I – Reactor, în colectivul de Date nucleare, înființat de puțin timp. Şeful secției, D-nul Ionel Purica a fost prima persoană cu care am discutat şi care mi-a prezentat pe scurt, cu multă bunăvoință, activitatea de cercetare a secției. Toți membrii colectivului m-au primit cu multă prietenie şi mi-au arătat instalațiile experimentale la coloana termică a reactorului, la care lucrau. Mi se părea o lume minunată! Apoi, şeful colectivului, D-l. Nicolae Mateescu (simplă coincidență de nume) mi-a pus în brațe o carte în engleză despre teoria neutronilor lenți şi mi-a zis să

Predeal 1972 Şcoala de vară de reactori nucleari – cu Decebal şi alți colegi de institut

citesc capitolul I, iar când sunt gata să avem o discuție. Cred că m-am schimbat la față când i-am spus că nu ştiu engleza. Imediat mi-a dat o carte similară în româneşte şi mi-a promis că mă înscrie la cursurile de engleză din institut. Un om extraordinar, am învățat multe de la el.

15. O amintire din perioada stagiului militar: În primii ani de serviciu am participat şi noi „fetele“ de vreo două-trei ori la pregătire militară: trageri în poligon, din poziția culcat! De fiecare dată, aproape că mi-am dizlocat umărul, dar ținta n-am nimerit-o.

16. Sporturi practicate – urmărite la tv: Când eram mică, bineînțeles că am învățat să mă dau cu sania pe derdeluş. Pe la vreo 18 ani am încercat şi skiurile, dar am căzut aşa de rău încât mi-a fost frică să mai încerc vreodată. În schimb, tot cam pe atunci mergeam des cu bicicleta. În liceu am fost în echipa de handbal. În facultate şi după aceea, mulți ani, am făcut gimnastică de întreținere.

Tot în perioada studenției am început să merg la munte, la Cheia, Buşteni, Sinaia unde făceam excursii până la cabane apropiate.

În poza alăturată sunt la Sinaia, în 1967, împreună cu Ivon Enculescu şi cu încă o colegă de facultate – numele ei din păcate nu mi-l amintesc. Cea mai grea ascensiune am făcut-o în 1972, pe Valea Cerbului până la vârful Omul, şi apoi la cabana Caraiman unde am înnoptat în pod, iar a doua zi am coborât pe Jepii Mici până în Buşteni. La fel de greu mi s-a părut şi traseul „7 scări“. Acum la munte, urc direct pe vârf cu telecabina.

De mică am învățat să înot, şi asta mai ales pentru că iubesc nespus de mult marea! La tv nu-mi scăpă olimpiadele, campionatele de gimnastică şi cele de patinaj artistic. Dar mă uit şi la meciuri de fotbal, când joacă echipa națională, ce credeți!

17. Cutremurul din 4 martie 1977: În acea zi, plecasem după serviciu împreună cu Tibi, care avea 6 ani, la părinții mei la Plopeni. Valeriu urma să vină a doua zi, pentru că avea exerciții de tragere cu gărzile patriotice la un poligon din afara oraşului. Îmi amintesc că în tren admirasem un splendid apus de soare pe un cer complet senin. Fiind obosită, m-am culcat devreme, dar peste aproximativ o jumătate de oră m-am trezit zgâlțâită puternic de cutremur. L-am luat pe Tibi în brațe şi am ieşit în fugă în curte. Am văzut şi am simțit cum aleea de ciment de vreo 10 m se ondula sinusoidal pe verticală. Mi s-a părut că amplitudinea era de cel puțin o jumătate de metru. Dar nu mi-am pierdut echilibrul. M-am speriat foarte tare şi toată noaptea am stat în curte, deşi era foarte frig. Ulterior m-am speriat şi mai tare când am văzut la tv dezastrul din Bucureşti şi din Zimnicea. În Plopeni s-a dărâmat complet un cămin de nefamiliști, unde la subsol se amenajase o sală de festivități. Să sperăm că nu vom mai trece prin aşa ceva!

18. Motto-ul tău în viață: Motto-ul ales de mine încă din adolescență este *festina lente* şi încerc, pe cât posibil, să mă grăbesc „încet“. Dar nu reuşesc întotdeauna.
19. Cernobâl – aprilie 1986: Eram într-un sat de lângă Giurgiu în 26 aprilie ’86, invitați la părinții unor prieteni. Țin minte că am stat numai în curte, vremea era primăvăratică şi gazdele au pus masa afară. Dar nu s-a întâmplat nimic rău în România în acea zi, pentru că norul radioactiv s-a îndreptat spre nordul continentului – asta am aflat mai târziu. Dar îmi amintesc teama cu care trăiam în acele zile, măsurătorile pe diferite alimente (în special brânză proaspătă) pe care le făcea pentru mine Anişoara, prietena mea de la reactor. Am aruncat kilograme întregi de brânză. Timp de vreo lună şi mai bine ne spălăm tălpile pantofilor când intram în casă. Şi am luat pastile de iod ca toată lumea.
20. Prima țară străină vizitată: Prima dată am fost într-o delegație de două săptămâni în iunie 1975 la IUCN – Dubna în URSS (pe atunci) – câteva impresii am scris în vol. II. Iar în august 1984 am făcut unica excursie prin Automobil Clubul Român (ACR), cu Dacia (băiatul nostru avea 13 ani). Am avut un traseu foarte lung: Bucureşti – Szeged – Budapesta – Komarno – munții Tatra – Zakopane – Kracovia – Oswiecim (Auschwitz) – Dresda – Karl-Marx-Stadt – Karlovy-Vary – Praga – Bratislava – Budapesta şi înapoi acasă. Bineînțeles că maşina nu a rezistat la un drum aşa de lung şi a trebuit reparată timp de o zi întreagă la un service în Cehoslovacia. Îmi amintesc, că într-o băcănie la Szeged, primul oraş din Ungaria pe care l-am vizitat, văzând abundența de alimente de toate felurile, am izbucnit în plâns. Priveam şi credeam că visez, la noi era deja o mare criză. Mi s-a părut foarte nedrept. La întoarcere, cum am intrat în casă, am văzut permisul auto al lui Valeriu pe măsuța din hol. Îl uitase acasă, dar nu ne-am dat seama tot drumul, pentru că nu ne-a oprit miliția nicăieri. Ăsta da noroc!
21. Revoluția din 1989: Am scris un mic episod şi în volumul II. Aflasem de manifestația din Timişoara şi reprimarea ei încă din 18 decembrie. De aceea, pe 21 decembrie am evitat să merg la mitingul organizat în actuala Piață a Revoluției, şi având simptome de răceală, am intrat în concediu medical. În aceeaşi zi seara s-a organizat baricada din Piața Universității şi deja pe 22 dimineața aflasem de la Europa Liberă că în cursul nopții fuseseră împuşcați tineri. Acesta a fost declicul care a declanşat ieşirea bucureştenilor în stradă, o mare de oameni care s-a adunat la CC şi la sediul televiziunii. Şi apoi a urmat celebrul anunț făcut la tv de Mircea Dinescu: *dictatorul a fugit!* Seara tot la tv: împuşcături dinspre Palatul Regal înspre CC unde se organiza noua conducere, împuşcături la clădirea televiziunii. Au urmat apoi zile de groază, cu terorişti (unii prinşi şi aduşi la tv, dar între timp nu s-a mai auzit nimic despre ei), cu anunțuri făcute pe ziduri: „nici-o casă, fără un mort pe masă“, sau la tv că apa e otrăvită, cu procesul şi execuția Ceauşeştilor, cu proaspetele morminte ale celor o mie şi ceva de tineri în noul cimitir Eroii Revoluției. Ne era frică să stăm cu lumina aprinsă. Valeriu mergea zilnic la serviciu cu metroul, făcând parte din gărzile patriotice (li se dăduseră arme – noroc că nu le-au folosit). La stația Aviatorilor mereu erau aduşi cei morți de la sediul televiziunii. Într-un cuvânt, bucuria că am scăpat de dictatură, a fost foarte, foooarte scump plătită.

22. Trecerea în noul mileniu: În decembrie 1999, cu vreo lună înainte de trecerea în anul 2000, îmi amintesc că se iscase o mare controversă, cu ocazia căreia s-au lămurit mulți că noul mileniu începea din 1 ianuarie 2001. Cu toate acestea, trecerea în anul 2000 a fost sărbătorită cu fast în toată lumea. Îmi amintesc că am văzut la tv pe alte meridiane splendidele focuri de artificii şi 2000 scris cu cifre uriaşe pe cerul nopții. Era doar anul „sfârşitului lumii"! Aşa că anul următor, trecerea în noul mileniu a trecut neobservată.

23. Invențiile din cărțile SF care s-au adeverit: Sunt multe, dar am fost uimită cu adevărat acum vreo doi-trei ani când s-a realizat prima hologramă în New York a unei jurnaliste aflate pe coasta de vest a SUA. Mi-am adus aminte de *Soarele gol,* cartea lui Isaac Asimov, scrisă acum aproape 60 de ani. Dar o mare emoție am avut şi când am văzut submarinul-muzeu (care a participat la luptele din Al Doilea Război Mondial) ancorat pe Tamisa, când am fost la Londra pe la începutul anilor 2000. Mi-am amintit de Nautilus-ul lui Jules Verne imaginat în secolul XIX.

24. Invențiile secolelor XX şi XXI: Cea mai mare invenție a secolului XX: am mai spus-o şi cu altă ocazie, după mine cred că e vorba de internet. Aş adăuga acum şi telefonul mobil, care face să nu te mai poți ascunde nici în gaură de şarpe. Glumesc, bineînțeles!

Invenția secolului XXI?: nici nu-mi trece prin cap! pentru că dacă mi-ar fi trecut, inventam şi eu ceva. Dar dacă ar fi să mă hazardez puțin: cred că va fi în domeniul medicinei, ceva legat de ADN şi de posibilitatea certă de vindecare a oricărui tip de cancer, şi... „ochiul artificial" care va reda vederea multor nevăzători. Presimt că aceste invenții sunt iminente. *(Notă: acum când recitesc ce am scris pot să completez că deja de vreo 5 luni (septembrie 2014) primul pacient din America cu un ochi artificial şi-a văzut soția după vreo 30 ani de când orbise complet – operația este încă inaccesibilă oamenilor de rând, a costat în jur de 100 000 $ şi nici imaginile percepute nu sunt încă foarte clare, dar e un început!)*

25. Proiectul ELI de la Măgurele: Mă simt deosebit de mândră: 1) pentru că va fi amplasat la Măgurele, de care mă simt încă legată după ce mi-am petrecut 39 de ani din viață aici; 2) pentru că pe mulți fizicieni care lucrează încă de pe acum la proiect, îi cunosc şi îi felicit; 3) pentru că se vor asigura multe locuri de muncă pentru tinerii fizicieni şi ingineri ai viitorului; 3) pentru că pregătirea lor se va face la Facultatea de fizică şi la Universitatea Politehnică, ceea ce va însemna cu siguranță o revigorare a învățământului superior, 4) pentru că va însemna şi o revigorare a cercetării şi a contractelor internaționale; 5) şi, nu în ultimul rând, din patriotism.

26. Întâmplare hazlie: În primăvara lui '82 am luat carnetul de conducere auto cu „felicitări" – mi s-a părut un examen greu, în afară de poligon şi traseu, pe atunci se dădea şi proba de pornire din rampă – ceea ce nu era chiar atât de simplu, după părerea mea. Făcusem înainte şi cursul de teorie care cuprindea nu numai regulile de circulație, ci şi descrierea motorului, a mașinii în general.

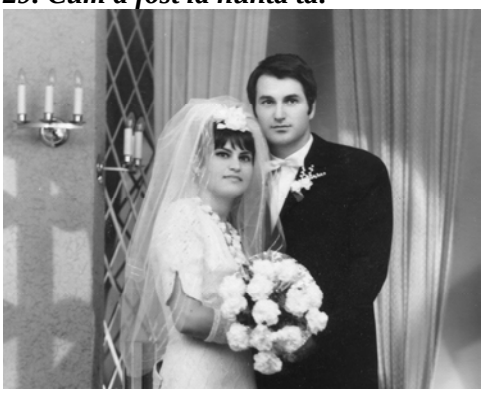
Mașina (Dacia 1300, evident) o cumpărasem în rate cu un an înainte, după ce socrii şi părinții mei ne dăduseră două treimi din sumă. Îmi amintesc de prima dată când am plecat cu mașina în oraş, cu „lămâia" în geam, împreună cu Mary, cumnata mea. Mersesem deja vreun kilometru când am observat o luminiță aprinsă

la bord, semn că ceva nu era în regulă. M-am panicat, am întrebat-o şi pe Mary dacă ştie despre ce e vorba, ea fiind şoferiță mai veche cu un an, dar nici ea nu ştia. A zis doar: desenul parcă simbolizează o perie! Am mers până la prima benzinărie întâlnită în cale şi l-am consultat pe un lucrător de acolo. Iar el, uitându-se la mine lung, îmi zice: „ați mers cu frâna de mână trasă“. *No comment*.

27. Cum a evoluat România în 24 ani: După părerea mea, a evoluat în zig-zag şi incontestabil, a înaintat un picuț pe drumul către democrație. Dar mai avem destul de mult de parcurs. Mai există încă multe bâlbâieli politice. Din afara țării, se apreciază că am înaintat ceva mai mult.

28. Vis neîmplinit: Conform zicalei că fiecare om, într-o viață, trebuie să crească un copil, să construiască o casă, să sădească un pom şi să scrie o carte, aş mai avea de îndeplinit ultimul punct (cartea ştiințifică nu se pune). Am în minte o idee, încă de prin 2000, dar din păcate nu i-a venit încă vremea. Au fost mereu alte priorități. Simt însă că din momentul în care aş începe, aş scrie totul dintr-o răsuflare. Sper să mai am timp!

29. Cum a fost la nunta ta:

După părerea mea, a fost frumos la restaurantul Bulevard din Ploieşti. O nuntă tradițională românească, cu țuică şi nelipsitele sărmăluțe cu mămăliguță, cu muzică populară şi de petrecere, cu învârtitele, horele şi cântecele de nuntă. Îmi amintesc că m-au impresionat mult cuvintele cântecului: „Ia-ți mireasă ziua bună, de la tată, de la mumă“. Era şi o vreme frumoasă şi călduroasă în vara lui 1970.

Modelul rochiei mi l-am conceput singură, materialul, trandafirașii albi şi voalul le-am cumpărat de pe Lipscani, iar de „transpunerea proiectului în practică“ (adică cusutul rochiei) s-a ocupat unica croitoreasă din Plopeni.

Gica a fost singura colegă care mi-a fost alături. Fuseserăm şi noi, cu puțin timp în urmă, la nunta ei din Bucureşti.

30. Cum a fost când ai devenit mamă (tată)?

Fix peste un an de la cununia civilă, adică în primele ore ale dimineții de 29 iulie ’71, pe o căldură de zile mari, fiul nostru a văzut lumina zilei (de fapt a becurilor, căci s-a născut noaptea) la maternitatea din Ploieşti. Îmi amintesc că sentimentul cel mai pregnant pe care l-am avut atunci a fost cel de teamă că nu voi fi în stare să mă descurc în postura de mamă, deşi mă pregătisem conştiincios citind diferite cărți. Am avut-o însă pe mama mea alături şi am învățat din mers.

februarie 2014

Cu Tibi, în Cişmigiu, vara lui 1972. →

Addendum-2

1. Florile preferate: Îmi plac florile de câmp (în special macii), dar şi florile de pădure. Am un vas special şi un fel de perie rotundă cu ace ascuțite din oțel (din Cehia), în care înfig tulpinile florilor şi fac aranjamente ikebana cu flori de câmp şi neapărat cu spice de grâu copt. Dar fac şi iarna cu crenguțe de brad, de vâsc şi de cătină. Nu-mi plac garoafele, stânjeneii, jerbera, tuberozele şi crinii japonezi.

2. Culorile preferate: Toate nuanțele de verde, de la verdele deschis al frunzelor de tei, până la turcoaz şi verde închis. Pe locul doi este albastrul.

3. Cum ai devenit pionier(ă):

Am fost foarte emoționată, mi se părea ceva extraordinar, ca o răsplată pentru rezultatele de la şcoală. Eram foarte dornică să ştiu cât mai multe şi foarte ambițioasă. Nepoțica mea, Irina, îmi seamănă în această privință, spre deosebire de Dănuț care e un visător... Şi mi se părea că roşul cravatei îmi vine foarte bine (la 9-10 ani mă gândeam la aşa ceva!). Am şi o poză de la sfârşitul clasei a IV-a, în uniformă şi cu cravata la gât, împreună cu învățătoarea mea, D-na Şerban, şi cu câteva colege din clasă. Aveam ceasurile mamelor noastre şi eram tare mândre, le țineam la vedere.

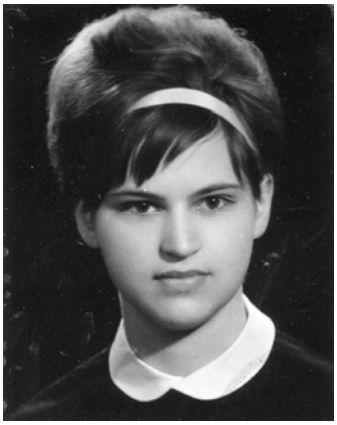
1958 – la sfârşitul clasei a IV-a
(R1: eu sunt a patra din stânga)

4. Poreclă: Nu am avut, însă în clasa a V-a profesorul de istorie ne-a dat tuturor elevilor din clasă nume de zei şi zeițe din antichitate, iar eu eram Atena-zeița înțelepciunii. Sigur că mi-ar fi plăcut mult mai mult să fiu Afrodita, dar... Aşa că uneori colegii mă strigau Atena.

5. Amintiri din liceu: Am amintiri foarte frumoase din liceu, legate atât de activitatea şcolară, cât şi de cea extra-şcolară. Uniforma noastră, a fetelor, din stofă bleumarin, cu guleraş alb, era foarte frumoasă şi o purtam cu mare plăcere. Despre primul aspect pot să spun că profesorii mă simpatizau pentru că eram tot timpul cu lecția învățată şi mai eram şi şefa clasei. Chiar anul trecut m-am întâlnit cu un fost coleg de clasă care mi s-a adresat cu „ce mai faci şefa?“ De fapt, am terminat clasele VIII-a şi a IX-a cu media generală zece (am continuat tradiția din şcolile primară şi elementară), iar în ultimile două clase de liceu, mi-a mai scăpat şi câte o medie de nouă pe ici pe colo. Din primăvara lui ’64 începusem să mă întâlnesc cu un băiat (de la alt liceu), de fapt mă aştepta când ieşeam de la ore şi mă conducea timp de 20-30 minute până la autobuzul cu care plecam acasă, la Plopeni.

Mariana, Simona și Silvia în fata liceului, „Bastilia“ cum i se zicea

Poza de pe diploma de absolvire a liceului

Urma să împlinesc 17 ani în octombrie, şi o lăsasem puțin mai moale cu învățătura. Nu știam atunci că peste şase ani ne vom căsători. Oricum, am terminat printre primii 2-3 elevi din liceu (din 6 clase paralele). Cu prietenele mele cele mai bune din liceu, am rămas prietene pentru toată viața: Mariana (care a devenit medic stomatolog, din păcate s-a stins în 2011) şi Simona (profesoară de chimie la un liceu din Bucureşti). Cât priveşte cel de-al doilea aspect, îmi amintesc cu nostalgie de „ceaiurile“ la care participam, de filmele pe care le vedeam, de plimbările pe Bulevard – loc binecunoscut ploieştenilor.

Am avut patru profesori mai în vârstă, de modă veche, a căror competență era recunoscută în tot oraşul (mai ales că liceul I.L. Caragiale, fost Sfinții Petru şi Pavel, era considerat pe locul întâi dintre cele şase licee din Ploieşti): la matematică pe Grigore, profesor emerit, la fizică pe Nicolescu zis Biloi, la franceză pe Preda zis Nea Gutuie. La istorie l-am avut ca profesor pe Simache, un mare istoric, implicat în studiul coifului geto-dacic, datând din epoca fierului, *Coiful de aur de la Coțofenești* (descoperit în 1928 într-un sat aflat aproape de Plopeni), cu vestiții săi ochi apotropaici. Coiful poate fi văzut în Sala Tezaurului de la Muzeul de istorie din Bucureşti. Profesorul Simache a fost şi întemeietorul Muzeului ceasului din oraş. În curtea muzeului se află bustul său realizat de un coleg de clasă cu mine care a devenit un renumit pictor şi sculptor, Constantin Ionescu.

6. Profesorul preferat în facultate: Au fost mai mulți, dar am să-i menționez doar pe dl prof. Turbatu şi dl prof. Berinde – cu acesta din urmă am avut multe discuții care m-au fascinat în perioada când îmi pregăteam lucrarea de diplomă, şi care m-au determinat apoi să aleg să lucrez în cercetare.

7. Prima zi şi ultima zi de facultate: Îmi aduc aminte că am fost pe 1 oct. 1965 în Aula Facultății de Drept la deschiderea anului universitar. Era o zi frumoasă de toamnă. Visul mi se împlinise: eram studentă şi mi se părea ceva extraordinar! Eram cu prietena şi colega mea de clasă din liceu, Simona, care intrase la Facultatea de Chimie. În rest, nu cunoşteam pe nimeni. Mă uitam în jur cu respect la

studentele şi studenţii din anii mai mari. Noi eram boboci. Pe urmă am mers şi am luat orarul de la facultatea noastră şi apoi m-am întors la Grozăveşti, la cămin, unde mă instalasem cu vreo două zile înainte. Mi se părea că viaţa are culoarea roz!

Despre ultima zi de facultate, într-o zi de iunie, cea în care am dat examenul de stat, am povestit deja. Diploma de absolvire am luat-o abia în septembrie.

8. Cumpărături din primul salariu: Îmi aduc perfect de bine aminte, mi-am cumpărat o bluză sport din in, cu multe tighele, foarte şic, de culoare galben-pai, care contrasta cu culoarea şaten a părului meu. Bineînţeles că nu a costat cât primul meu salariu (1210 lei), ci vreo 100-150 lei, ceea ce era foarte mult. Cu 250 lei îţi puteai cumpăra cei mai scumpi pantofi, marca Guban, foarte eleganţi.

9. Impresii despre succesul Nadiei Comăneci în 1976: Ştiu sigur că eram la Dubna: mi se părea incredibil; parcă-l aud şi acum pe Cristian Topescu strigând entuziasmat: „zeceeee-fantastic, fără precedent!“. Iar performanţa Nadiei a făcut să fiu privită cu şi mai multă prietenie de către toţi colegii străini de acolo. Toţi aveau numai cuvinte de admiraţie pentru ea, pentru România – iar eu mă simţeam tare mândră.

10. Obicei (tradiţie) din ţară care te-a impresionat: Pe la începutul anilor ’80 am fost într-o vară cu un prieten şi soţia lui la casa lui părintească din Slatina-Timiş. Am fost şi pe la rudele lui, am vizitat câteva case cu minunate porţi de lemn sculptat, înalte, astfel încât nu vedeai din „uliţă“ în curte. Ceea ce m-a frapat era că, intrând în curte, pe cele două ziduri ale caselor învecinate care formau un fel de culoar, erau fotografii mari, înrămate, de la înmormântările rudelor lor. Obiceiul locului era ca gazda să te întâmpine cu un păhărel de ţuică bănăţeană – foarte frumos, numai că păhărelul era de fapt un pahar mare (pentru apă). Vă daţi seama că nimeni nu făcea faţa la aşa ceva.

De curând, am asistat într-o seară, la un restaurant în Putna, la un botez. Se cânta, se dansa, muzică uşoară şi populară. Fetele tinere erau mai toate îmbrăcate în costume populare şi până şi bebeluşul avea o cămaşă cu motive populare şi chiar un mic clop! M-a impresionat foarte plăcut, înseamnă că totuşi ceva din tradiţia românească se păstrează încă.

11. Obicei (tradiţie) din străinătate care te-a impresionat: Mi se pare minunat obiceiul francezilor ca în prima zi de Paşte să organizeze pentru copii căutarea ouălor de ciocolată, în iarba şi tufişurile din grădina casei sau chiar în zone delimitate din pădure (cum e cazul în Janvry, unde la ora 11 primarul dă startul). E un moment mult aşteptat de către cei mici, care pornesc în fugă (!) cu rucsăcelele în spate să adune ouă, iepuraşi, sau alte figurine de ciocolată. Când se întorc şi ne arată „recolta“, bucuria lor e de nedescris.

12. Cartea (cărţile) de fizică preferată: Cred că am mai spus asta cu altă ocazie, au fost două cărţi: *Reactori nucleari*, de A. Berinde şi *Reacţii nucleare*, de A. Berinde şi G. Vlăducă.

13. Impresii despre Steaua şi Cupa Europei în 1986: Această întrebare a fost introdusă în mod special pentru Radu (RIM), pentru că el, cu verva-i caracteristică, are multe de spus când vine vorba despre fotbal şi mai ales, despre Steaua. Dar pot spune că am urmărit şi eu meciul, îmi aduc aminte de loviturile de la 11 metri şi de

strigătul repetat al reporterului (C. Țopescu?): apară Ducadam! A fost eroul zilei, al Stelei şi al României. Şi cred că mai este şi acum în amintirea noastră.

14. Cel mai de preț obiect pe care îl ai: Am câteva obiecte pe care le consider foarte prețioase: o broşă din argint filigranat a mamei, o mică inimioară de aur de la tata şi o şi mai mică steluță de mare tot din aur de la Tibi şi Claudia – pe care le port tot timpul la gât. Mai am un stilou al tatei, cu care nu mai scriu de mult, pe care îl țin în sertarul noptierei. Din când în când îl mai iau şi-l miros, parcă are un miros deosebit, apoi îl țin strâns în mână şi atunci am senzația că simt o infuzie de energie. Pe toate le consider ca nişte talismane care-mi poartă noroc.

15. Cel mai interesant aspect al profesiei: Au fost mai multe aspecte care mi s-au părut foarte interesante. În primul rând conferințele de fizică, workshop-urile, şcolile de vară, cursurile ținute de experți ai Agenției Internaționale pentru Energie Atomică de la Viena pe diverse teme, discuțiile cu experții canadienii pe probleme legate de centrala de la Cernavodă. De fiecare dată mă impresiona atmosfera ştiințifică deosebită, începând cu prelegerile în engleză şi până la ecusonul pe care-l purtăm în piept cu mândrie. Şi acum, din doi în doi ani, colegii de la CITON, unde am lucrat, mă invită la SIEN, Simpozionul Internațional de Energetică Nucleară, care se ține la București. Am o plăcere deosebită să-i ascult pe cei mai în vârstă, formați la şcoala de fizică veche, care ştiu să-şi captiveze auditoriul, cu glume sau citate celebre, un fel de anecdotică ştiințifică cum îi zic eu. Aşa este de exemplu academicianul Peculea. Îți pare rău când termină de vorbit.

Un alt aspect interesant mi s-a părut coordonarea lucrărilor de diplomă ale unor studenți având ca tematică datele nucleare, în colaborare cu dna prof. Anişoara Constantinescu de la Facultatea de Fizică. Îi ajutam foarte mult, începând cu un plan al lucrării, cu bibliografia, şi terminând cu verificarea calculelor, a rezultatelor şi corectarea redactării finale.

După anul 2000 am fost membră în comisiile examenelor de doctorat susținute la Facultatea de Fizică de către doctoranzii coordonați de dl Mărgărit Pavelescu, la invitația acestuia.

Nu în ultimul rând, aş vrea să amintesc despre activitatea desfăşurată (ca fiind una dintre cele 65 membre fondatoare) în cadrul asociației femeilor din domeniul nuclear din țara noastră, WIN (*Women în Nuclear*) – afiliată la asociația internațională WIN-Global şi la WIN-Europa. Scopul asociației este de a demonstra opiniei publice că energia nucleară este curată, sigură, care are întotdeauna grijă de mediul înconjurător şi că domeniul nuclear este susținut exigent de cultura de securitate nucleară. Toate acestea se realizează prin conferințe de popularizare, articole în revista *Energetica nucleară*, editare de cărți şi pliante de popularizare, expoziții tematice, seminarii pentru informarea şi educarea publicului privind folosirea radiațiilor în medicină, workshop-uri în cadrul SIEN, concursul anual de desene şi eseuri tematice pentru copiii celor ce activează în energetica nucleară etc.

Bineînțeles că avem şi alt gen de întâlniri unde particip şi acum cu multă bucurie, în fiecare an, de Crăciun şi de 8 martie. În toamna lui 2015 la SIEN sperăm să lansăm traducerea în engleză a cărții scrisă în colaborare cu Marcela

Stanciu, colega mea, *The biological shielding against nuclear radiation*, pentru a fi trimisă membrelor WIN din lumea întreagă.

16. Dacă ar trebui să-ți schimbi meseria: M-aş apuca tot de fizică. Şi acum mai merg la Academia Oamenilor de Ştiinţă la diverse prezentări, din variate domenii ale fizicii. La ultima conferinţă am aflat că predicţiile teoretice ale unui cercetător de la IFIN-HH, Dumitru Mihalache, privind existenţa solitonilor – pachete de lumină laser spaţio-temporale (*light bullets*) care nu se difractă şi nu se dispersează – au fost confirmate experimental de curând de către un grup de cercetători de la Jena.

Mi-a plăcut mult ceea ce am lucrat. Deşi marele meu regret a fost că n-am putut lucra în cercetare decât vreo 12 ani, suficient pentru a vedea „cu ce se mănâncă“ şi de „a-mi face mâna“, cum se zice. Şi suficient ca, din colaborarea deosebit de fructuoasă timp de aproape 7 ani cu dl George Vasiliu, să reuşim să finalizăm fiecare teza de doctorat. Am lucrat apoi în proiectare cu aceeaşi pasiune, alături de prietenele mele Marcela Stanciu şi Doina Pantazi, şi am avut şi satisfacţia să vedem rezultatele muncii noastre aplicate în practică, în domeniul protecţiei biologice la radiaţii nucleare în particular şi al securităţii nucleare în general – în special la centrala de la Cernavodă, dar şi la alte obiective nucleare. A fost o colaborare deosebit de intensă, dar frumoasă şi rodnică, cu multe realizări şi satisfacţii.

Cu vreo doi ani înainte să ies la pensie, când s-a pus problema transferării în Rusia a fasciculelor de combustibil ars (iradiat) de la reactorul VVRS de la IFIN-HH, am fost responsabila unor lucrări pentru determinarea parametrilor de ardere, a inventarului de radionuclizi, a termenului sursa, a dozei efective etc. pentru fiecare din cele vreo 150 bare de combustibil uzat, slab îmbogăţit, sau puternic îmbogăţit, aflate în bazinele speciale de depozitare de la Măgurele. Pe baza acestor mărimi s-au dimensionat ulterior containerele de transport în siguranţă.

Rezultatele s-au obţinut pe baza unor date iniţiale precise privind istoricul campaniei de ardere: durata de ardere (în zona activă), perioada care a trecut de la extragerea din reactor, configuraţia din bazin etc. Noi, cei de la CITON am colaborat foarte bine cu cercetătorii de la IFIN, am scotocit împreună mult prin arhiva Secţiei Reactor pentru a găsi toate datele tehnice necesare calculelor noastre. Lucrările au fost recepţionate şi avizate de către AIEA-Viena, conducătorii proiectului fiind americani.

La vreo doi ani după ce am ieşit la pensie, colega mea de la CITON care s-a ocupat în continuare de problemă, mi-a spus că au venit americanii să efectueze transportul efectiv al combustibilului în Rusia, au întrebat de mine şi au rugat-o să-mi transmită şi mie, ca şi întregului grup, felicitări pentru „lucrările de un înalt profesionalism“. Vă daţi seama că mi-a crescut inima.

Dar o alternativă la fizică ar fi fost regia de teatru.

17. Cel mai bun prieten al tău: Este fiul meu. Vorbim destul de des pe Skype sau la telefon (seara când este în *„buchon“* în drum spre casă). Lui îi spun despre toate întâmplările, problemele (inclusiv cele de-a dreptul i-n-s-u-r-m-o-n-t-a-b-i-l-e pentru noi legate de calculator!) şi realizările noastre, noutăţile despre rude şi

cunoştinţe – pe cele din ţară le ştie mai bine ca mine. La rândul lui, îmi povesteşte despre copii, casă, şcoală, serviciu, prieteni, activitatea de consilier la primărie.

Şi bineînţeles despre *Monsieur Maire* din Janvry, care de circa un an este într-un război de uzură declarat cu ministrul învăţământului, actual şi fost, pentru a nu se schimba orarul şcolar la ciclul primar şi grădiniţă (ministerul doreşte ca ziua de miercuri să nu mai fie zi liberă). A creat o adevărată cruciadă angrenând cca. 2000 de localităţi (primari) din Franţa, a organizat mitinguri cu sute de oameni la Paris, Lyon şi Marsilia, a intentat o acţiune în judecată, a dat interviuri la tv, a scris articole pe blogul lui şi în *Le parisien* etc. La mitinguri se duce însoţit de toţi părinţii, toţi copiii din şcoală, 3 cămile şi o trăsurică trasă de câţiva ponei (pe care o conduce Dănuţ). Eu îl numesc *Le chevalier sans peur et sans reproche* – dar el nu ştie asta. În sinea mea, ştiu că nu are vreo şansă de izbândă.

18. Cum ai perceput mineriadele: În total au fost 6 „mineriade“, în ianuarie, februarie şi iunie 1990, în septembrie 1991 şi în ianuarie şi februarie 1999. Mineriada a însemnat venirea minerilor în număr mare la Bucureşti înarmaţi cu bâte, lanţuri, topoare şi agresarea manifestanţilor formaţi din reprezentanţi ai partidelor politice din opoziţie, în general din intelectuali, şi asedierea sediilor partidelor, a Institutului de Arhitectură, a Universităţii şi chiar a Guvernului. De fiecare dată au fost răniţi şi chiar omorâţi oameni. Fenomenul „Piaţa Universităţii“ care a durat cca. 50 zile în primăvara anului 1990, mi se părea o expresie a libertăţii de exprimare. Manifestanţii cereau aplicarea punctului 8 din Proclamaţia de la Timişoara din martie acelaşi an. Nu pot uita însă momentul în care Ion Iliescu le mulţumea minerilor în iunie 1990 pentru că au dat dovadă de simţ civic şi au răspuns apelului său.

În septembrie ’91 minerii conduşi de Miron Cozma au avut ca scop (şi au reuşit) înlăturarea lui Petre Roman din funcţia de prim-ministru. Iar cele două mineriade din 1999 din timpul preşedintelui Constantinescu, când minerii n-au reuşit să ajungă în capitală, s-au transformat în adevărate bătălii cu forţele de ordine (bătăliile de la Costeşti şi de la Stoeneşti) şi nu s-au încheiat decât prin arestarea lui Miron Cozma. De fiecare dată am trăit clipe de şoc şi groază. Iar imaginea României în lume a devenit deplorabilă.

19. Evenimente din ţară şi din lume care te-au impresionat plăcut: *În ţară:* manifestările legate de aniversarea a 555 ani a Bucureştiului. M-am bucurat că au fost puse în funcţiune cele 22 fântâni-cântătoare, care au zăcut şi s-au ruinat timp de 25 de ani. Am mai văzut aşa ceva la Barcelona. Sper să atragă cât mai mulţi turişti. La fel, m-am bucurat că s-a renovat Hanul Gabroveni, ca centru de cultură, în Centrul Vechi – care pe zi ce trece arată din ce în ce mai bine. M-a impresionat plăcut şi ştirea că a crescut faţă de anul trecut (când erau 7500) numărul studenţilor străini care vin să studieze în universităţile noastre (mai ales la Cluj şi Iaşi), în special medicina (chiar şi din Franţa, Italia, Spania şi Germania).

În străinătate: ştirea despre Adrian Ghenie, pictor din Cluj (37 ani), care a reuşit o performanţă extraordinară: în iunie 2014 a vândut un tablou cu cel mai mare preţ pe care l-a obţinut vreodată vreo pictură românească: 1,77 milioane de

euro, tabloul *The Fake Rothko*, la o renumită galerie din Londra. La Revoluție avea 12 ani şi a fost adânc impresionat de execuția Ceauşeştilor în ziua de Crăciun. Acum vreo câțiva ani a avut ideea de a-l picta pe Ceauşescu, real, aşa cum l-a văzut la procesul din decembrie. Alte tablouri renumite: The King şi Dr. Mengele 2. A expus în numeroase galerii din lume, şi deja este un nume faimos şi căutat.

20. Evenimente din țară şi din lume care te-au impresionat neplăcut: *În țară,* aproape zilnic: perchezițiile, arestările, dosarele, vizitele la DNA. *În străinătate:* mesajul unui membru al organizației musulmane teroriste, cu cuțitul la gâtul jurnalistului francez, care ulterior a fost de-ca-pi-tat! în ce lume trăim? Ca să nu mai spun de amenințările lui Putin! Mi se face pielea de găină numai când mă gândesc.

21. Descoperirile din fizică: Ieri (7 octombrie 2014) am aflat care sunt câştigătorii Premiului Nobel pentru Fizică din acest an: trei japonezi care au descoperit dioda cu lumină albastră. Am avut un fel de regret că nu se număra niciun român printre ei. Dar azi am avut surpriza să aflu că printre câştigătorii Nobelului la chimie, alături de doi americani se afla şi românul Ştefan Hell, originar din Arad, pentru dezvoltarea unor noi tehnici de observare în timp real a proceselor moleculare cu ajutorul microscopului optic.

Este al patrulea român care a luat premiul Nobel, după George Emil Palade (originar din Iaşi), în 1974, pentru descoperiri privind organizarea funcțională a celulei, ce au avut un rol esențial în dezvoltarea biologiei celulare moderne, după Elie Wiesel (originar din Sighetu Marmației) în 1986, distins cu Premiul Nobel pentru Pace* şi mai recent, după scriitoarea Herta Müller (de origine din Timişoara) în 2009, pentru romanul *Leagănul respirației* – care tratează deportarea germanilor în gulagul stalinist în timpul ocupației sovietice din România.

Revenind la tema întrebării pot spune că de-a lungul timpului am urmărit tangențial descoperirile şi cercetările din fizică premiate pe plan internațional privind: fizica plasmei, particulele elementare grele, quarcii, leptonii etc, microscopul electronic (în 1986, inventat de cine altcineva decât de un... neamț!), circuitul integrat (2001), detecția neutrino-ului (2002), transmisia luminii prin fibre optice (2008), accelerarea expansiunii Universului prin observarea supernovelor (2011), şi culminând cu descoperirea unei particule fundamentale, bosonul Higgs supranumit şi *ochiul lui Dumnezeu* de către belgianul Englert şi englezul Higgs la CERN**, laureați la Nobel anul trecut. Probabil că Liviu este încă şi acum sceptic, dar se pare că experimentul chiar a fost o reuşită.

Dar dincolo de toate acestea vreau să vă spun în continuare cât de impresionată sunt şi acum de unele realizări care mi se par excepționale (doar cele despre care am auzit eu, probabil că sunt mult mai multe) obținute la IFA-Măgurele, în perioada cât am lucrat pe platformă. Şi am să menționez doar trei nume, într-o ordine cronologică.

Prof. Ion Agârbiceanu, realizatorul primului laser cu gaz (He-Ne) din lume! Impresia mea este că şi acest fapt a dus la alegerea României pentru amplasarea celui mai mare laser din lume (ELI) aflat acum în construcție la Măgurele, indiscutabil alături de realizările remarcabile ale cercetătorilor români în domeniu (inclusiv

colegii noştri). Apropo, am aflat că de curând s-au obținut şi muuult-aşteptatele avize de la Ministerul Apelor..., pentru forarea celor câteva zeci de izvoare de ape geotermale, care vor constitui sursele de căldură.

Prof. Radu Grigorovici, ale cărui lucrări privind cercetarea semiconductorilor amorfi (din anii ’70) au fost citate de 38(!) de ori de către Sir Neville Mott în discursul său de la ceremonia primirii premiului Nobel.

Al treilea nume este cel al regretatului prof. Marin Ivaşcu. Am aflat cu mare regret că ne-a părăsit anul trecut pe timpul ăsta, Dumnezeu să-l odihnească! În anii ’80 a descoperit *radioactivitatea exotică*, alături de alți cercetători, Dorin Poenaru, Aurel Săndulescu şi Walter Greiner. După părerea mea, este una dintre cele mai prestigioase contribuții româneşti în fizica nucleară.

Şi spun asta din convingere şi nu pentru că, în unele momente de răscruce din viața mea, mi-a întins o mână de ajutor. După ce Secția I din IRNE a fost mutată la Piteşti, m-a ajutat (pe mine şi pe alte colege cu copii de şcoală) să mă transfer la Compartimentul de Proiectare al institutului (IRNE), cu sediul în Măgurele.

Mai târziu, a înțeles nedreptatea care ni se făcea celor de la Proiectare de către conducerea IRNE - Piteşti, nefiind admişi să ne prezentăm la examenul de cercetător principal gr.III. Bineînțeles că în final ne-am prezentat la examen, dar am picat cu succes! Mi-a fost referent la teza de doctorat şi preşedintele Comisiei de doctorat în martie 1987. Diploma mea de doctor în fizică este semnată de dânsul în calitate de Director ICEFIZ. Calitate pe care a îndeplinit-o cu succes, cu multe beneficii pentru cercetătorii din domeniul fizicii, în ciuda vicisitudinilor vremii. A avut amabilitatea de a face observații şi sugestii deosebit de competente şi utile la unele lucrări ale mele înainte de publicare. Aş da dovadă de o mare ingratitudine dacă nu i-aş fi recunoscătoare pentru toate acestea. Aşa că, în concluzie, cred cu toată tăria că cei trei menționați mai sus, incontestabil personalități ştiințifice internaționale de prestigiu, ar fi meritat cu prisosință câte un Premiu Nobel!

---

* Supranumit de către Comitetul norvegian Nobel „mesager pentru omenire“. Prin lupta sa pentru a se împăca cu „experiența personală de umilire totală şi de dispreț total față de umanitate afişate în lagărele de concentrare ale lui Hitler“ (în 1945 când a fost eliberat din lagărul Buchenwald, avea 16 ani!), precum şi prin nenumăratele „lucrări practice pentru pace“, Wiesel a transmis un mesaj puternic omenirii „de pace, ispăşire şi demnitate umană“. A fost şeful Comisiei Internaționale de Studiere a Holocaustului în România înființată în 2003, numită ulterior „Comisia Wiesel“, compusă din personalități publice din România, Statele Unite, Franța, Germania şi Israel şi având ca vice-președinți pe generalul profesor Mihail E. Ionescu, dr. Tuvia Friling, Şeful Arhivelor Statului Israel, şi pe dr. Radu Ioanid, de la Muzeul Memorial American al Holocaustului. Raportul a fost publicat în 2004-2005.

**Am aflat că din primăvara anului 2015 România va fi membră cu drepturi depline a CERN (*Centre Européenne pour la Recherche Nucléaire*).

---

22. Ce te ține treaz(ă) noaptea: Insomniile. Am perioade când deși adorm citind, mă trezesc pe la două noaptea şi nu mai pot dormi până dimineața pe la 5-6. Şi pentru că deja ştiu că oricâte oi aş număra, sau orice pilulă aş înghiți, tot nu pot adormi, îmi iau o carte şi citesc. Sau mă uit la tv.

23. Cum ai devenit bunic (bunică): Am simțit o bucurie imensă! Dănuț, primul nepoțel, s-a lăsat mult aşteptat. Barza l-a adus în 2005. Apoi, peste doi ani, dna Barză a mai făcut un efort şi a adus-o şi pe surioara lui, Irina. Am fost la fel de emoționată şi de bucuroasă. Aşa cum am spus de nenumărate ori, ei sunt sursa mea de energie şi îmi insuflă dorința de a trăi. Acum un an, îi spuneam lui Dănuț că-mi doresc să trăiesc ca să-l văd la nunta lui. Atunci el m-a întrebat: „Buna, cât trăiesc oamenii?“ I-am răspuns că 70-80 de ani dacă sunt sănătoşi, şi chiar şi 90 dacă au noroc. Atunci el a zis: „Aş vrea să fii sănătoasă şi să ai noroc Buna, ca să trăieşti 90 de ani!“ Mi-au dat lacrimile!

Aprilie 2014 – acasă la Janvry

24. Ce ai face ca preşedinte al țării: Bineînțeles că este o utopie, dar ca să intru în joc, aş spune că în primul rând aş face o comisie care să studieze starea națiunii. Ulterior concluziile le-aş prezenta în Parlament, care împreună cu Guvernul vor trebui să conlucreze pentru desprinderea legislației şi măsurilor necesare pentru redresarea țării în toate domeniile şi pentru schimbarea imaginii României în lume.

25. Modelul tău în viață: Am admirat multe femei care au reuşit să facă ceva pentru semenii lor, cu dăruire şi abnegație, în diferite domenii de activitate: ştiință, tehnică, mai ales în artă (inclusiv literatură), în politică, în medicină, în învățământ, în sport, aviație, chiar şi în armată etc.

Îmi place să citesc biografiile lor şi mai ales ale româncelor, începând cu Regina Maria. Ultima pe care am descoperit-o este prințesa Bibescu, de o frumusețe şi o erudiție desăvârşite, „ultima orhidee“ cum zice autorul (Ghislain de Diesbach) unei cărți biografice despre ea – şi care, după câte am înțeles eu, a fost un fel de Matta-Hari a României – dar deosebit de patrioată. Aşa că nu pot zice că am avut sau am un model în viață, dar de câte ori grijile şi problemele par de nerezolvat, îmi amintesc de Scarlett O'Hara din romanul Margaretei Mitchel şi-mi spun în sinea mea la fel ca ea: „şi mâine e o zi“. De cele mai multe ori noaptea s-a dovedit a fi un sfetnic bun.

26. Dacă ai câştiga la Loto: Cum să câştig la Loto dacă nu joc? În ultimii doi ani de serviciu jucam împreună cu colegii, ne adunam vreo 15-20 şi jucam variante cu 12 sau chiar 16 numere. Am câştigat doar de două ori, nişte sume destul de

consistente, cam 600 lei de persoană – oricum mi-am acoperit cheltuielile. Dar de atunci nu mai joc. Mai ales de când am subînțeles că se fac diverse jonglerii şi că totul e o păcăleală. Dar ca să răspund fără să țin cont de aspectul de mai sus, da, mi-aş cumpăra o căsuță (apartament) lângă fiul meu, în Franța. Bineînțeles că înainte aş ajuta pe cât mai mulți copii bolnavi care au nevoie de ajutor, dar şi pe copiii studioşi.

27. Persoana căreia i-ai da un premiu: Tatălui meu. Şi nu pentru că a fost confidentul meu sau pentru că l-am simțit aproape de mine tot timpul. Ci într-adevăr pentru activitatea lui, făcută cu pasiune, devotament şi abnegație. Şi mamei mele, care ne-a susținut moral pe toți membrii familiei noastre.

28. Cartea pe care ți-ai fi dorit s-o scrii: Sunt două cărți ce nu pot fi despărțite, *Vițelul de aur* şi *12 scaune* de Ilf şi Petrov. Sau *Maestrul şi Margareta* de Bulgakov. *Cântarea cântărilor*, însă, ar fi pe primul loc.

29. Cel mai fericit şi cel mai trist moment: Bineînțeles că cel mai fericit moment a fost acela când am devenit mamă. A fost o clipă unică, astrală aş zice, atunci când am putut să-mi țin copilul pentru prima dată în brațe şi când lacrimile de fericire îmi şiroiau pe obraji. Sunt sigură că toate mamele au acest sentiment. Mi-aduc aminte că, atunci când trebuia să plec acasă din maternitate, am rugat-o pe mama să-mi aducă o rochie la care țineam foarte mult, de pe vremea când nu eram însărcinată. Evident că n-am încăput în ea, decât peste un an, iar mama, cu experiența ei de viață, îmi adusese şi rochița purtată până la naştere.

Cele mai triste momente au fost, la moartea mamei (în 1983) şi a tatălui meu (un an mai târziu). Am fost devastată de fiecare dată. Apoi am realizat că „părinții trăiesc prin copiii lor“ nu sunt vorbe în vânt! Eu am înțeles asta şi am conştientizat ce dimensiune are, numai după ce părinții mei nu au mai fost: ei „trăiesc“ în gândurile mele, în visele mele (uneori premonitorii), în discuțiile pe care le am cu diverşi cunoscuți sau necunoscuți care-mi vorbesc despre ei.

Aşa că ei vor trăi în sufletul meu atâta timp cât voi trăi şi eu.

30. Ce regreți cel mai mult: Regret unele momente când am luat hotărâri care ulterior s-au dovedit a nu fi prea bune. Probabil însă că destinul fiecăruia este prestabilit şi că aşa mi-a fost „scris“, să iau şi hotărâri greşite. Mi-am adus acum aminte de o poveste orientală, povestea omului din Samarkand, care m-a impresionat foarte mult, pe care am aflat-o citind romanul lui Max Gallo, *France* – şi nu rezist să nu o povestesc aici. Un tânăr discipol al unui învățător, aflat într-un han din Bagdad, a auzit fără să vrea o discuție dintre doi tipi de la o masă vecină. Din discuție reieşea clar că unul dintre ei era Îngerul Morții, care spunea că în următoarele trei săptămâni are de rezolvat nişte treburi la Bagdad. Tânărul a fugit de-a mâncat pământul şi nu s-a oprit decât departe, tocmai la Samarkand. Peste un timp Îngerul Morții s-a întâlnit cu învățătorul şi l-a întrebat unde îi este discipolul. Acesta i-a răspuns: „trebuie să fie pe-aici, prin Bagdad, dar de ce întrebi?“ Răspunsul a venit prompt: „Am întâlnire cu el peste patru săptămâni la Samarkand“.

31. Cea mai mare realizare a ta: Cred că am mai răspuns implicit la această întrebare. Aşa cum se spune, fiecare om în decursul vieții are datoria să realizeze

câteva lucruri importante: să aibă un copil, să construiască o casă, să sădească un pom şi să scrie o carte. Cred că mi-am îndeplinit datoria.
32. Mesaj pentru nepoți: Mesajul meu către nepoți – nu numai pentru Irina (7 ani) şi Dănuț (9 ani), dar şi pentru nepoții din partea fiicelor fratelui meu, Iana (2,5 ani) şi Dănuț-cel-mic (4,5 ani) – este următorul: Viața merită trăită din plin, cu bune şi cu rele. Nu de alta, dar consider că probabilitatea existenței vieții de apoi poate fi şi egală cu zero. Dar foarte important este că pentru realizarea unui scop propus, să nu te bazezi niciodată pe noroc – care e înşelător – ci numai pe forțele proprii şi pe eforturile constante, de zi cu zi, aplicând politica paşilor mărunți a japonezilor (deştepți japonezii ăştia!).

Răspunde rapid ce-ți vine-n minte!
1. M-am săturat de: circul politic de la noi.
2. Nu mai vreau: să citesc orice, cum făceam înainte; acum aleg doar ce-mi place.
3. Uit tot timpul: unde mi-am pus ochelarii.
4. Cel mai des îmi impun: să nu mă cert cu nimeni.
5. Mă fac că nu văd: praful de pe mobilă.
6. Vreau să ştiu: totul despre destinațiile excursiilor, de aceea mă documentez înainte şi după.
7. Nu pot fără: să citesc seara înainte de culcare şi dimineața când mă trezesc.
8. Sunt conştient că: timpul trece mult mai repede acum, şi vreau să fac cât mai multe lucruri.
9. Nu pot să-mi iau gândul de la: copiii mici şi mari, adică nepoții şi părinții lor – simt nevoia să vorbesc cu ei cât mai des, pe Skype sau la telefon, să le ştiu programul de zi cu zi.
10. Am nevoie de: să mă joc cu nepoții mei, îmi insuflă atât de multă bucurie!
11. Care este principala ta trăsătura de caracter: ştiu să ascult, de aceea multe persoane mi se confesează; în plus, iau oamenii aşa cum sunt, nu încerc să-i transform.
12. Care este slăbiciunea ta: cred în oameni, cred tot ceea ce mi se spune.
13. Ce admiri cel mai mult la un om: înțelepciunea.
14. Ce deteşti cel mai mult la un om: minciuna, mai ales când îmi dau seama de ea.

octombrie-noiembrie 2014

ION SABBA ŞTEFĂNESCU

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Prima mea amintire la vârsta de 3 ani este o livadă de pomi fructiferi la Govora.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: aviator (cred că fără un țel special) dar aveam reviste cu avioane de dinainte de război.
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: rolul unui iepuraş.
4. Primul film văzut: nu mai ştiu, dar îmi aduc aminte de *Fanfan la Tulipe* care mă ținea cu sufletul la gură.
5. Prima carte citită: nu mai ştiu, dar cred că am citit tot ce se putea citi de Jules Verne.
6. Ultima carte citită: *Marchizul de Roccaverdina* (de Capuana, scriitor sicilian, drept exercițiu în italiană).
7. Cărțile tale de căpătâi: Borges şi Buzzati (povestiri).
8. Comedia la care râzi mereu: *Some like it hot* de Billy Wilder.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: *Clanul sicilienilor* (nu în fiecare an, l-am revăzut însă cu mare plăcere).
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul*: Sherlock Holmes* (o versiune nouă).
11. Actorii – român şi străin – preferați: român era Radu Beligan, iar cel străin este Keira Knightley.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: nu pot clasifica, acum îmi vine în minte numai previziunea de la Radio Erevan că al treilea război mondial nu va avea loc, dar lupta pentru pace va deveni atât de intensă, că nu mai rămâne cărămidă peste cărămidă.
13. Căutare recentă pe Google: acid salicilic.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 2 Euro 30 Ct (scandalos).
15. Vacanța perfectă: mers din loc în loc cu Adriana, dar nu cu prea mult bagaj.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: cel mai interesant lucru este tramvaiul, pentru că merge pe o rază de 50 km împrejurul oraşului (Karlsruhe, Germania).
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: nu avem televizor.
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: vezi mai sus.
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: vezi mai sus.
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Mecanica lui Ionescu-Bujor; mi-a plăcut mult Marinescu.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: examenul cel mai greu a fost Căldura la Bărbulescu, iar cel mai uşor a fost Optica la Brătescu.

22. Momentul cel mai frumos din studenție: Munca voluntară la Urleasca.
23. Hobby-uri: ştiu să încurc drumurile şi direcțiile în timpul unei excursii.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: sper tare să nu ajung în situația asta.
25. Zodia ta: Taurul şi se caracterizează prin încăpățânare, ceea ce nu este nici adevărat nici fals.
26. Serialul preferat la TV: nu avem TV.
27. Compozitorul preferat: Celentano + muzică spaniolă (Granados, Albeniz).
28. Pictorul preferat: Magritte.
29. Poezia preferată: *Romanța noastră* de Minulescu.
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: în Anglia în sec. XIX, dar în pătura de sus.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: în Londra, dar în condiții bune.

ŞTEFAN VAJDA

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: Prima amintire „fermă“ e de la vârsta de trei ani şi jumătate, când părinţii m-au mutat de la grădiniţa maghiară la cea română. În prima zi nu înţelegeam niciun cuvânt, şi doar mă jucam, singur, cu un avion de jucărie. Un băieţel s-a apropiat de mine şi mi-a spus, arătând către jucărie: „avion“. Ăsta a fost primul meu cuvânt învăţat în româneşte.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Voiam să devin pilot (vezi mai sus „primul cuvânt“). Cred că eşecul pe care l-am avut în această privinţă a salvat multe vieţi...
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: La o piesă din clasa întâi am fost piticul care citea basmul, între scene, descriind scena care urma. M-a ales învăţătoarea pentru că, se pare, citeam cel mai bine din clasă.
4. Primul film văzut: Primul film de care îmi aduc aminte a fost *Tamango*. Ne-a impresionat mult (atât pe mine, cât şi pe fratele meu, care era cu un an mai mare), conducătorul revoltei de sclavi pe un vapor. Această impresie a dus la joaca cu ceilalţi copii de pe stradă. Cum toţi voiau să-l „joace“ pe Tamango, noi am găsit cutia de cremă de ghete neagră a tatălui meu, şi ne-am vopsit tot capul şi mâinile şi picioarele. După joacă am mers acasă, unde mama s-a apucat cu mâinile de cap, apoi ne-a băgat în cada de baie la „muiat“. Cu peria de podea am ieşit amândoi destul de „roz“, dar părul n-a putut fi spălat (eram foarte blonzi amândoi, înainte de „ispravă“) şi am fost tunşi chilug.
5. Prima carte citită: Prima carte de care-mi amintesc a fost *Copiii căpitanului Grant* de Jules Verne. Am recitit-o de multe ori, şi, când am avut ocazia, am vrut să vizitez locul, în Noua Zeelandă, unde geograful francez Paganel le-a arătat copiilor cum poate să fiarbă ouă doar în nisipul fierbinte de la nişte gheizere. A fost o dezamăgire totală, gheizer-ul era foarte mic (şi „răsuflat“, că se folosea acum la generare de electricitate), mai ales în comparaţie cu cele din parcul Yellowstone – încă o dată am învăţat că „la pomul lăudat să nu te duci cu sacul“.
6. Ultima carte citită: M-am întors de curând din insulele Hawaii, unde am găsit, la biblioteca locală, un tratat superb *O istorie a Insulelor din Pacific* de Steven Roger Fischer (*A History of the Pacific Islands*). Foarte interesantă prezentarea ideilor, mai ales dintr-o perspectivă ne-americană (autorul este neo-zeelandez), arheologia fiind extrem de diferită de cea cu care suntem mai familiari, deorece popoarele din zonă nu aveau o limbă scrisă înainte de contactul cu europenii. Cealaltă carte, pe care am citit-o pe plajă, a fost culegerea de schiţe umoristice a lui Dave Barry *M-oi maturiza când oi muri* (*I'll Mature When I'm Dead*). M-am „raportat“ bine la glumele lui, vorba ceea: „să îmbătrâneşti e obligatoriu, să te maturizezi este facultativ“.

7. Cărțile tale de căpătâi: nu mă pot hotărî.
8. Comedia la care râzi mereu: Un serial de televiziune (americană) *Cheers*, cu acțiune într-un bar din Boston. Caracterele au fost extrem de bine prinse, iar interacția dintre personaje foarte amuzantă.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu neapărat de sărbători, dar revăd suficient de des *The Shawshank Redemption*, o poveste cu un bancher condamnat pe nedrept la închisoare pe viață, care reuşeşte să se adapteze, şi la sfârşit să evadeze. Variantă modernă a *Contelui de Monte Cristo*, jucat superb.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: În general, este destul de dificil să vezi în SUA filme străine, dacă nu locuieşti într-un oraş mare şi cosmopolit. Filmele americane sunt făcute pe un calapod, un film are succes apoi urmează 15-20 de filme cu aceeaşi „rețetă“, deci, dacă vrei să vezi filme proaste aştepți un film de mare succes şi apoi laşi să treacă 4-5 luni şi te duci la cinematograful cel mai apropiat – că nu merită să te deplasezi prea mult, majoritatea filmelor produse în anul respectiv vor fi variante slabe ale celui de succes. Dintr-un motiv sau altul, eu am decis să nu urmez soluția asta, aşa că n-am vazut filme în ultimul timp care să mă dezamăgească. Dacă e vorba de filme bune, aş recomanda *Viața lui Pi* (*Life of Pi*), minunat povestită pe ecran (după cartea lui Yann Martel).
11. Actorii – român şi străin – preferați: N-am mai văzut un film românesc „de secole“. Asta îmi aduce aminte de conversația pe care am avut-o cu nişte studenți la facultatea la care am lucrat la începutul „carierei“ mele americane. Am menționat la un moment dat un western cu John Wayne, la care studenții s-au mirat că am văzut în România comunistă un film american şi m-au întrebat cum de a „scăpat“ prin cenzură. După nişte explicații i-am întrebat dacă au văzut vreun film românesc. Mi-au spus că nici nu ştiau că românii fac filme. Le-am răspuns că cenzura lor e mai „tare“.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Glumele pe care le ştiu eu sunt proaste. Noroc cu prietenii care îmi trimit glume prin e-mail.
13. Căutare recentă pe Google: Chestii de serviciu (extrem de eficient, nu mai ai nevoie de memorie!)
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: Nu prea există mijloace de transport pe aici în New Jersey.
15. Vacanța perfectă: Asta este o întrebare dificilă, în sensul că (încă) nu am găsit o formulă stabilă pentru vacanță. Dar, în general, dacă vreau să văd istorie şi arhitectură fac un tur prin Europa (multe locuri foarte interesante), dacă vreau natură merg în sud-vestul Statelor Unite (Utah, Arizona – cu privelişti superbe), când vreau să mă odihnesc mă duc în Hawaii unde vremea este plăcută şi apa potrivită pentru scufundări – sau doar înot. Este minunat să poți alege locurile care te destind.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Stau în „locul unde nu s-a întâmplat nimic“, singura activitate care merită amintită pe aici este plaja la Oceanul Atlantic (din păcate, anul acesta vom avea probleme, uraganul Sandy a făcut ravagii toamna trecută şi plaja încă este inaccesibilă).

17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: Săptămâna trecută eram pe plajă! Care TV?
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: Pregătirea unei specialități din bucătăria hawaiană din carne de ton (*ahi poke* – peşte marinat, ne-a plăcut foarte mult, planific să prepar şi eu la mine acasă).
19. Cel mai trăznit personaj TV al momentului: Avem pe aici „faliții noştri", nu cred că e cazul să numesc politicienii de aici care se contrazic pe rupte. Probabil că peste tot e la fel, când am fost la Bucureşti în septembrie am văzut „afacerea Oltchim".
20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: „Metode experimentale în fizica nucleară" a profesorului Petraşcu. N-am ştiut la momentul respectiv că-mi voi câştiga pâinea cu informațiile primite. Dă-i românului mintea cea de pe urmă...
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Cel mai greu - „Electrodinamica" cu profesorul Novacu. Cel mai uşor – „Istoria Fizicii" cu Tehățelu'.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Viața la cămin, unde discuțiile despre câte-n lună şi-n stele durau mult după ora mea de culcare (deşi motto-ul meu este: „Cine se culcă o dată cu găinile se culcă şi a doua oară!")
23. Hobby-uri: Toți cunoscuții mei sunt mai îndemânatici decât mine, eu ştiu cel mai bine să stric ce au făcut ei.
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: Un cort, un sac de dormit şi o carte groasă, dacă trebuie să mă limitez la numai 3 lucruri.
25. Zodia ta: Vărsătorul. Multe zodiace dau caracterizări foarte bune pentru această zodie, mai ales referitor la vastitatea intereselor. Dar nu sunt un conducător, deci prezicerile nu sunt bătute în cuie...
26. Serialul preferat la TV: Cum ziceam mai sus, mi-a plăcut mult serialul *Cheers*. Acum mă uit la povestea Universului, pe canalul de ştiință de pe aici, este remarcabil câte progrese s-au făcut în ultimii 10 ani.
27. Compozitorul preferat: Ciprian Porumbescu, Niccolo Paganini. Muzică uşoară nu prea ascult.
28. Pictorul preferat: Modigliani şi van Eyck.
29. Poezia preferată: La cămin noi mai recitam nişte poezii, şi Sorinel (D-zeu să-l ierte şi să-l odihnească) râdea de mine când recitam *Noapte de mai* a lui Alexandru Macedonski (eram în perioada romantică): „Cântați: nimic din ce e nobil, suav şi dulce n-a murit" – eu pronunțam cuvantul „suav" cu accent unguresc şi Sorin avea o ureche muzicală extraordinară. Dar, în general, mi-au plăcut poeziile lui Minulescu (*Romanța cheii* etc.).
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti:
N-am prea multă fantezie, dacă trebuie să aleg o perioadă diferită de cea de acum, cred că m-ar atrage perioada Renaşterii Italiene.
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Undeva unde soția mea e fericită! Probabil că voi afla în curând, dacă mă hotărăsc să ies la pensie.

LAURA VICOL (ȚUGULEA)

Un altfel de interviu

1. Prima amintire: În ceardacul casei în care m-am născut, vântul a luat hârtiile de pe masă, iar eu strigam bucuroasă „vimpul, vimpul“! Nu cred că aveam mai mult de 3 ani.
2. Ce visai să fii, când vei fi mare: Doctor, pentru că am luat premii la concursuri pionereşti de prim ajutor (aveam 10-11 ani).
3. Rolul jucat la serbare în copilărie: Recitam poezii la fiecare serbare, la emisiuni TV pentru copii, am jucat vreo 2-3 roluri în piese de teatru (ultimul, în travesti: elev în *Un pedagog de şcoală nouă* de I.L. Caragiale, la festivitatea aniversării şcolii).
4. Primul film văzut: Nu îmi amintesc dacă a fost primul, dar a facut mare vâlvă în epocă filmul indian *Vagabondul*.
5. Prima carte citită: *Chemarea străbunilor* de Jack London.
6. Ultima carte citită: *Aşa s-au întâmplat, aşa le-am însemnat,* Luli August Sturdza.
7. Cărțile tale de căpătâi: Cărțile preferate: ale lui Andrei Pleşu.
8. Comedia la care râzi mereu: Comediile lui Caragiale.
9. Filmul pe care îl revezi de sărbători: Nu revăd filme anume la sărbatori.
10. Ultimul film la care ai simțit că ai pierdut timpul: Filme de pe posturi de televiziune, care „te prind“ cu câteva secvențe, dar în final rămân dezamăgită.
11. Actorii – român şi străin – preferați: Toma Caragiu, Sean Connery, Ingrid Bergman.
12. Cea mai bună glumă pe care o ştii: Nu rețin glume, bancuri.
13. Căutare recentă pe Google: Rețete culinare.
14. Un bilet de autobuz în oraşul tău costă: 1.3 lei.
15. Vacanța perfectă: vizite în destinații frumoase, încărcate de istorie, cultură, în compania unor prieteni şi pe vreme bună.
16. Cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) tău: Facultatea de Fizică în Măgurele, pentru că acolo am lucrat cu multă pasiune şi casa mea din Tilişca pentru că acolo mă simt excelent.
17. Săptămâna trecută te-a impresionat la TV: nu sunt o tele-spectatoare fervență. Mi-au plăcut câteva ediții ale unei emisiuni pe TVR HD, realizate de echipa TVR în Munții Făgăraș; am revăzut cu multă plăcere traseele superbe parcurse când aveam 20 de ani!
18. Emisiunea TV care te-a prins imediat: TVR (1, 2, HD) are câteva emisiuni nocturne pe care le urmăresc: Profesioniştii, Nocturne, Aventura urbană etc.

20. Cursul şi profesorul care ți-a plăcut cel mai mult în facultate: Mecanica cuantică, Mihai Gavrilă.
21. Examenul cel mai greu în facultate... şi cel mai uşor: Electrodinamica – cel mai greu, Mecanica fizică – cel mai uşor.
22. Momentul cel mai frumos din studenție: Realizarea lucrării de diplomă şi drumețiile montane.
23. Hobby-uri: Delicatese, proiecte...
24. Cele 3 lucruri pe care le-ai lua pe o insulă pustie: laptop, hrană, haine.
25. Zodia ta: Capricorn; astrologia nu este o ştiință şi deci, nu mă preocupă previziunile decât cel mult pentru amuzament.
26. Serialul preferat la TV: Nu am urmărit seriale în ultimii 20 de ani.
27. Compozitorul preferat: John Lennon, George Enescu, Vivaldi.
28. Pictorul preferat: Luchian, Dărăscu, Petraşcu, impresioniştii francezi, Vermeer, Dali, Picasso.
29. Poezia preferată: *Floare albastră* (a fost ultima poezie pe care am recitat-o în public).
30. Perioada din istorie în care ți-ar fi plăcut să trăieşti: Într-o perioadă fără războaie, dar e cam greu să găseşti o asemenea perioadă în istorie, aşa că... prefer viitorul, secolul XXII!
31. Oraşul în care ți-ar plăcea să locuieşti: Într-o localitate cu arhitectură avangardistă, la malul mării, pe o coastă muntoasă şi... fără turişti!

Câteva impresii

Motto:

Copilul râde: Înțelepciunea şi iubirea mea e jocul.
Tânărul cântă: Jocul şi înțelepciunea mea e iubirea.
Bătrânul zice: Iubirea şi jocul meu e înțelepciunea.
(Lucian Blaga)

Prima amintire, la cea mai fragedă vârstă, între un an şi jumătate şi doi ani, au avut-o Milica şi Radu. Mie mi se pare uimitor! Dacă s-ar fi îndeplinit *ceea ce visam în copilărie* să devenim când vom fi mari, am fi avut astăzi printre noi actrițe, balerine, ingineri, şoferi, astronauți, doctorițe, o birjăriță (!), Solange, o astronoamă, Miky, regizoare, aviatori, marinari. Se pare că singura care şi-a îndeplinit visul din copilărie este Rodica: ea chiar a devenit profesoară.

Dintre toate *rolurile jucate la serbările copilăriei*, cel mai mult m-a amuzat rolul de copac al lui Radu: ăsta da rol, probabil mut! M-a înduioşat mult povestea lui Năică (dați-mi voie să-i spun aşa lui Nae Doboş când era mic), căruia i s-a interzis să joace în piese din cauză că tatăl său fusese declarat chiabur. Mare păcat, i s-a furat copilăria!

Cele mai vizionate filme pe vremea adolescenței noastre au fost cele cu Stan şi Bran (americane), *Vagabondul* (indian), *Contele de Monte Cristo* (francez) şi filmele ruseşti. O singură operă filmată, *Aida*, văzută de Miky. În ce priveşte *prima carte citită*, în afara basmelor şi poveştilor, cele mai citite au fost cărțile lui Jules Verne. De remarcat: Rodica citea fragmente dintr-o carte de poveşti la stația de radioamplificare a comunei (Ghelar). Asta în prima jumătate a anilor ’50! Am constatat, cu bucurie, că patru dintre noi au indicat drept *ultima carte citită* una din cele două cărți ale noastre. Demni de toată lauda, Adriana şi Ionică exersează în prezent cititul în italiană. Singurul care a menționat două cărți de fizică (*Principiile lui Newton* şi *Optica* sa) drept cărți de căpătâi este Nicu Mazilu. Două răspunsuri au menționat *Noul Testament* şi *Biblia*. Tanya a amintit aici cărțile de filozofie şi psihologie. În rest – o mulțime de titluri din tezaurul literaturii naționale şi universale.

În ceea ce priveşte *comedia preferată,* aşa cum era de aşteptat, sunt menționate filme cu comicii vestiți ai timpului nostru, Bourvil, Fernandel, Louis de Funès, Buster Keaton şi comediile lui Caragiale. Dar sunt şi colegi care nu agreează genul. Cel mai des menționat *film văzut de sărbători* este *Isus din Nazareth* de Zeffirelli şi *My fair Lady*. Alții preferă să asculte concertul de Anul Nou de la Viena. Am constatat că nimeni nu rezistă să vadă un film prost, cu excepția câtorva colegi, puțini la număr. Rezistă cu stoicism, desigur. Cei mai des menționați dintre *actorii români preferați* de noi sunt Radu Beligan, Toma Caragiu, Ştefan Iordache, Marcel Iureş, Leopoldina Bălănuță. Despre cei străini nu mai comentez nimic pentru că sunt foarte multe nume mari. Audrey Hepburn e amintită de cele mai multe ori.

Cei mai mulți dintre colegi au scris câte *o glumă* sau mai multe – recordul însă l-a bătut Solange, care a trimis nu mai puțin de 9 sau 10. Tanya şi Nicu au

scris însă bancuri care au ca tematică fizica, despre relativitate şi respectiv, exotermia iadului. Am râs la toate!

La întrebarea *„Ce ai căutat cel mai recent pe Google?“* s-au dat informaţii diverse, de la „skyrmions“ – de fapt, ultima carte cu acest titlu de fizică teoretică apărută în SUA a lui Nicu Mazilu, la comete, gaze de şist, propilamină, medicamente, păsări, fructe, până la calendarul ortodox, reţete culinare, obiective turistice, scriitori, cântăreţi, pictori, personalităţi istorice şi culturale, bilete de tren, rezervări de hotel etc. etc. Concluzia despre Google, o spune Pişti cu mult haz: „extrem de eficient, nu mai ai nevoie de memorie!“

În privinţa *costului unui bilet de autobuz*, constatăm că numai în Bucureşti pensionarii circulă gratuit cu autobuzul (şi troleibuzul). În restul ţării, preţul este în jur de 1,5 lei. Pensionarii au reducere în Israel (<1$/ călătorie). În Germania nu există vreo reducere pentru pensionari, toţi călătorii plătesc acelaşi preţ, de la 2,3 eur în Karlsruhe, până la aprox. 7 eur (!) în Stuttgart. În Franţa, preţul pare le fel de mare (e adevărat, cu trenul RER). Iar în SUA, nu se mai circulă de muuult cu autobuzul, ci numai cu maşinile personale. Asta da civilizaţie!

Exceptând colegii care preferă *vacanţa perfectă* la ţară (Nae, Joe, Nicu şi Mircea), două răspunsuri mi s-au părut deosebit de originale şi pline de umor: „Sunt la pensie, deci am vacanţa perfectă şi prelungită. Când am şansa să fiu cu nepoţica, este o vacanţă frumoasă pentru amândouă şi eu dau în mintea copiilor (Gica-Gina)“ şi „Vacanţa înseamnă mers din loc în loc cu Adriana, dar nu cu prea mult bagaj!“ (Ionică).

Citind răspunsurile privind *cel mai interesant lucru/loc din oraşul (satul) de reşedinţă*, mi-am dorit instantaneu să şi vizitez locurile indicate (exceptând pe cele din Bucureşti), de la „Micuţul Paris“ – satul Buciumi unde s-a născut Milica, prima şcoală românească în Şcheii Braşovului, Strada Kogălniceanu din Cluj şi până la Parcul Castelului din Karlsruhe, Panorama Road din Haifa, complexul cultural din Richon le Zion-Israel, sau Muzeul de istorie tocmai din Los Alamitos (California). Cel mai original răspuns mi s-a părut însă cel dat de Dan Macovei: „cel mai mare cârnat din lume, cu care Bucureştiul din mandatul Dlui Oprescu a intrat în Cartea Recordurilor!“. Asta era tot ce ne lipsea! Un răspuns cinic: „Nimic nu e interesant în ghetoul Drumul Taberii!“ (Radu).

La întrebarea *„Săptămâna trecută te-a impresionat la TV“*, mi-a plăcut răspunsul lui Decebal: „Mă impresionează de fiecare dată când îl deschid şi constat că funcţionează ca-n prima zi, acum 14 ani!“ Pe mine m-au impresionat Ionică şi Adriana (din Germania) care nu au televizor, sau cei care nu deschid televizorul. În rest, sunt menţionate evenimente care-ţi fac părul măciucă: incendii, inundaţii, manifestaţii, atacuri teroriste – dar şi evenimente pozitive interesante sau care ne emoţionează: concursul Eurovision, emisiunea cu copii *Next Star*, interviuri cu personalităţi, sport, documentare etc. Pe unii, însă, nu-i mai impresionează nimic.

Emisiunile TV preferate, în rezumat: emisuni gastronomice, westernuri, emisiuni culturale (balet, operă) pe Mezzo, emisiuni de călătorii, emisiuni muzicale, emisiuni politice... Concluzia: Cred că Pişti trebuie să ne dea neapărat şi nouă să încercăm

rețeta de ton „ahi poke“ din bucătăria hawaiană! Iar în rolul de *cel mai trăznit personaj TV al momentului* au fost propuşi: Radu Mazăre (primarul Constanței), Mircea Badea, Gigi Becali, Mister Bean, Bendeac, Toader Paleologu, Erdogan-sultan sau autorii serialului *Ancient Alliens*! Concluzia îi aparține lui Inge: „sunt prea mulți nebuni!“ Şi eu sunt de acord cu ea.

Conform sondajului *cursul şi profesorul preferat* în facultate regăsim pe locul întâi Termodinamica şi Fizica statistică predat de Prof. S.Țițeica, iar pe locul doi, Mecanica cuantică al Prof. Mihai Gavrilă, la egalitate cu Termodinamica predată de Prof. Aretin Corciovei. Era de aşteptat! A mai rezultat că cel mai greu examen a fost Electrodinamica cu Prof. V. Novacu (seria B) şi cu Prof. Vrejoiu (seria A), iar cel mai uşor, cel de Istoria fizicii cu Prof. T. Vescan. Excepție face Joe: „cel mai greu examen în facultate a fost cel de Socialism cu Dinu (am luat 6 şi la reexaminare, 8)!“ Să remarcăm şi declarația lui Migri: „Novacu m-a speriat de moarte!“ Şi cea a lui Mircea: „Electrodinamica cu Novacu – pentru mine a fost insuportabil.“ Nicu Mazilu a răspuns sincer că toate examenele au fost grele, niciunul nu a fost uşor.

Momentul cel mai frumos trăit în studenție: se pare că pe primul loc sunt momentele trăite după examene, la egalitate cu viața la cămin şi excursia în Delta Dunării. Sunt amintite, de asemenea, excursiile la munte, taberele de la Păltiniş, Timiş şi Costineşti, serile dansante, momentele fericite din viața personală (prima întâlnire, iubirea, logodna). Două răspunsuri mi s-au părut deosebit de originale: „Examenul de Marxism cu profesorul Stroie, pe bune“ (Radu) şi „Munca voluntară la Urleasca!“ (Ionică).

La întrebarea *„Ce ştii să faci mai bine decât toți cunoscuții tăi (hobby-uri)“*, exceptându-i pe cei câțiva care spun că nu ştiu să facă nimic, din modestie, bănuiesc, constatăm că avem printre noi o cântăreață, Cristina, maeştri în ale gastronomiei, Nae („În bucătărie sunt maestru!“), Rodica, Dan, Mircea, Silvia, Laura; iubitori ai fotografiei (Joe, Irene, Mariana, Tanya), iubitori ai muzicii: Miky, Tanya, dar şi excelenți organizatori: Inge, Adriana, Gina, psihologi (Miky, Mariana), un umorist – Radu („Ştiu să fac oamenii să râdă!“). Mi-au plăcut răspunsurile lui Ionică: „Ştiu să încurc drumurile şi direcțiile în timpul unei excursii!“, Pişti: „eu ştiu cel mai bine să stric ce au făcut ei!“ şi Ani: „să trăiesc după placul inimii fiecare moment!“

Cele 3 lucruri pe care le-ar lua fiecare pe o insulă pustie sunt care de care mai interesante. Totuşi, Decebal ne pune în mare încurcătură cu cele două variante ale sale, una optimistă şi alta pesimistă: „Varianta «opti»: o lupă, o şalupă şi o şa... Varianta «pesi»: un coşciug, o biblie şi o cerere de admitere în rai.“ Cred că trebuie să ne dezlege enigma neapărat!

Majoritatea colegilor consideră că se potrivesc descrierilor *zodiei* lor. Dar sunt şi excepții: „Lei = puternici şi demni. O confirmă rar, cea mai mare parte a timpului fiind ocupați cu somnul!“ (Dan); „Capricorn – nu ştiu prin ce se caracterizează, dar oricum, e fals!“ (Joe).

Mulți dintre noi nu urmăresc niciun *serial la televizor*. Alții abordează teme diverse: psihologice, istorice, romantice, polițiste, SF-uri (Oana, Radu), biografice, umoristice. Singurul care urmărește documentare științifice este Piști. În ceea ce privește *compozitorul preferat*, mai des pomeniți sunt Florin Bogardo, Joe Dassin, Enescu, Vivaldi, Schubert, Beethoven, Mozart şi Ceaikovski. Vorba lui Radu: „Prea mulți. În multe genuri!“. De muzica populară (lăutărească) am şi uitat! Ne amintește Radu de Grigoraş Dinicu. Nu îndrăznesc să fac un clasament al *pictorilor preferați*, totuși de mai multe ori au fost menționați Tonitza, Van Gogh, urmați de Monet, impresioniştii în general, Bălaşa. Radu ne propune şi o mică şaradă.
Cea mai iubită poezie este *Luceafărul* lui Eminescu. Mi se pare şi normal!

În ceea ce privește *perioada din istorie în care i-ar fi plăcut fiecăruia să trăiască:* pe o axă a timpului, să ni-i imaginăm pe Dan şi pe Nicu trăind în Neolitic, pe Oana şi Miky în Antichitate, pe Decebal în sec. I, pe Pişti în perioada Renaşterii italiene, pe Joe cu perucă (!) în sec. XVIII, pe Migri pe la 1813 (cu crinolină, desigur), pe Cristina, Anca şi Ionică (doar în Anglia) pe la sfârşitul secolului XIX (*La Belle Epoque*), pe Rodica şi pe mine în perioada interbelică. Restul colegilor sunt mulțumiți cu perioada actuală, cu excepția Laurei care preferă viitorul, secolul XXII. Însă, răspunsul lui Decebal m-a impresionat cel mai mult: „Mi-ar fi plăcut să-l fi cunoscut personal pe Isus Nazarineanul!“ Şi mie.

Oraşul mult visat nu are niciun nume pentru câțiva colegi, doi preferă să locuiască la țară, „să văd pătrunjelul cum creşte“ – zice Migri, „locuința mea de veră e la țeră!“ – zice Nicu. Alți colegi sunt mulțumiți cu oraşul în care locuiesc acum: Cristina la Viena, Irene la Haifa, Ani şi Mircea la Cluj, Gina la Paris, Tanya lângă Los Angeles. Un sătuc pe coasta italiană sau în insulele greceşti, este preferința Laurei şi a lui Miky. Mirajul Orientului apropiat sau îndepărtat îi atrage pe Mariana (Dubai) şi Radu (Tokio). Italia le fascinează pe Adriana (Roma) şi Rodica (Florența). Barcelona – oraşul lui Gaudi (n-am zis al lui Messi) o atrage pe Inge, iar Hamburg pe Dan. Londra cea ploioasă şi cețoasă este râvnită la fel de mult de Oana, ca şi de Ionică. Parisul a rămas numai pentru mine şi Gigi o iluzie!

Addendum-1

Milica ne face un amplu expozeu despre *teoria temperamentului*, caracterului, psihicului uman, trecând prin *concepția tripartită a psihicului uman* a lui Freud şi ajungând la Salvador de Madariaga, care defineşte *omul de acțiune, omul de gândire şi omul pasional*. O adevărată lecție, care m-a băgat în ceață! Dar cred că şi pe ea: „am trecut prin fel-şi-fel de stări de temperament“.

În grupul nostru predomină temperamentul sangvin şi cel flegmatic, dar şi cu inserții de melancolic. Mi-a plăcut cum s-a caracterizat Decebal: „o combinație neliniară a celor patru temperamente de bază, cu preponderență al celui melancolic-blegos“. Doi colegi, Joe şi Valentin s-au definit ca fiind liniştiți de fel (Joe mărturiseşte că doar în aparență).

Mi-am făcut o imagine de ansamblu despre *zăpada abundentă din 1954*. În unele zone din țară nu a fost nimic neobişnuit pentru anotimpul iernii. Se pare însă

că cel mai mult au suferit locuitorii din sudul Carpaților și din Moldova, și în special din București – unde s-au creat adevărate labirinturi de tuneluri sub zăpada abundentă. M-a impresionat mult ceea ce a scris Irene: „Într-o dimineață, au apărut pe dealul de zăpadă de sub geam, câțiva soldați pe schiuri! M-a uimit cât de «aproape» stăteau de geamul de la etajul 3. Și-au dat jos din spinare rucsacii enormi și au început să împartă pâine neagră, mare și rotundă". Etajul 3, vă dați seama! Pentru unii dintre noi iarna lui '54 a fost prilej de mare bucurie la săniuș sau patinaj: „M-am suit pe casă ca să mă dau cu sania din vârful casei, peste gard" – ne spune Nicu. Pentru Joe, au fost și momente de panică: „Se făcuse o pârtie în curte cu maluri foarte înalte pe care era cocoțat un curcan care mă cam speria". Iar Gina a trăit în acea iarnă o mare dramă: mama ei a adus pe lume un frățior, care din păcate, n-a supraviețuit. Decebal ne spune cu această ocazie o mică poveste ca exemplificare a dualismului corpuscul-undă. Tare! Nu pot să n-o menționez pe Ani, care se exprima atât de poetic: „o îngropare în puritatea zăpezii a oamenilor vii, calzi și neglijabili la scara Universului".

Mi-a reamintit Cristina că Brașovul se numea înainte Orașul Stalin (așa cum scria și pe primul meu certificat de naștere) și că pe Tâmpa era scris acest nume numai din brazi, așa că a durat mulți ani până când a dispărut cu totul. *Moartea „Tătucului" Stalin* a fost regretată de copiii puțin mai mari ca noi care fuseseră astfel educați (cineva a scris că „pionierii purtau doliu la cravate"), dar în niciun caz de părinții noștri. Iar noi eram prea mici ca să înțelegem ceva. Bineînțeles că au dispărut tablourile, statuile, cărțile și tot ce putea aminti de numele lui. Deosebit de savuroasă este însă povestea pe care ne-o spune Milica, despre Floarea, o tânără din sat care fusese aleasă cu un an înainte să meargă la Moscova ca să-l vadă pe Tovarășul Stalin. La fel, Mitică ne povestește cu multă vervă despre cum l-a șantajat „sentimental" pe tatăl său cu această ocazie. Dar ce m-a uimit cel mai mult, a fost răspunsul unui coleg (nu spun cine, aflați singuri), care de la 6 ani știa ce este electrificarea, și mai mult decât atât, făcea și jocuri de cuvinte! Citiți povestioara despre comentariul lui când era cu bunicu'-său la frizeria lui Nea Gogu, brusc s-a stins lumina și el a zis cu voce tare: „Electrificarea cu lumina stinsă!". Mă gândeam ce făceam eu pe atunci, și nu mă văd decât jucându-mă cu niște mici păpușele de cârpă.

Conform sondajului, *dansul preferat* al majorității colegilor a fost și este evident tangoul. Uneori din motive lesne de înțeles (citiți comentariile băieților). Apoi vin și celelalte dansuri la modă pe atunci, mai des fiind menționat rock-ul și cha-cha. Cristina a plutit de mică pe aripile valsului, chiar și acum, locuind o mare parte din an la Viena, orașul lui Strauss și al Dunării albastre. Și tot valsul ar fi fost preferatul lui Joe, „dacă i-ar fi reușit", evident! Mariana e singura care a făcut balet. Cred și eu, așa grațioasă cum era în studenție, nici nu se putea altfel. Dar, surpriză, nici dansurile populare nu au fost uitate. Rodica, Valentin, Gina, Mitică jucau la horele din sat, la nunți și alte petreceri, iar Nae D. și Silvia (adică eu) chiar în ansambluri populare. Singurul care se consideră dintotdeauna antitalent la dans este Radu.

Citind răspunsurile despre *prima defilare* la care a participat fiecare puteți să vă faceți o imagine clară: „Era un puhoi de oameni, vântul bătea în drapele ca în pânzele corăbiilor, o muzică de fanfară ne cadența pasul“. Am citat-o pe Ani, şi cuvintele ei mă fac să regret că nu mai sunt din nou tânără, chiar participam cu plăcere la defilări, era primăvară, eram cu colegii (de liceu, de facultate sau de serviciu), râdeam, glumeam, ne simțeam bine. Dar asta până când, într-un an am avut proasta inspirație să merg în sandale cu toc înalt, deşi se mergea destul de mult pe jos, de pe la Podul Izvor până în Băneasa, însă în pas lejer. După ce-am trecut de tribuna oficială, am mers desculță până acasă, m-am ales cu băşici în tălpi şi am fost scoasă din circulație câteva zile bune. Iar Joe, din cauza frigului, s-a învelit cu steagul pe care îl ducea. La defilare Mitică a purtat în spate o piesă de artilerie (!) destul de grea. Lui Decebal îi plăceau mai mult repetițiile la defilare (citiți şi vedeți şi motivul). Dar ce m-a uimit cel mai tare, a fost vizita lui Nikita Hruşciov în 1962 tocmai la Ghelar. Rodica ne povesteşte cum l-au întâmpinat pionierii. Performanța de a nu fi participat niciodată la vreo defilare o dețin: Irene, Radu, Nicu şi Valentin.

Trebuie spus că se desprinde clar din răspunsuri semnul de întrebare care a planat asupra *morții lui Gheorghiu-Dej* (naturală sau nenaturală), datorat politicii lui Dej de distanțare față de ruşi. Mister nedezlegat nici până azi. Este amintit „planul Valev al Dunării de jos“, în cadrul căruia României i se rezerva rolul de „țară eminamente agricolă“, ca şi conflictul ruso-chinez, ambele criticate de partea română. Am aflat de la Cristina că Victor Eftimiu „a ținut un discurs fulminant, vorbind liber, despre ce a fost nevoită să plătească țara noastră ruşilor ca despăgubiri de război, despre persecuțiile şi îngrădirile pe care a trebuit să le îndurăm din partea ocupanților ruşi etc. etc.“. Şi totuşi, Dej a fost considerat „călăul elitelor româneşti“, deşi încă din 1964 a început eliberarea deținuților politici – dar despre asta noi am aflat mult mai târziu. Am găsit un citat din *Scânteia* din 1964:

> „La 26 aprilie 1964, *Scânteia* publica «Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mişcării comuniste şi muncitoreşti internaționale», rămasă în memoria colectivă a românilor drept prima lovitură dată Moscovei după instalarea comuniştilor la conducerea României, în martie 1945. Gheorghe Gheorghiu-Dej, «copilul rebel al Europei de Est» (Georges Haupte), devenea inițiatorul național-comunismului în Republica Populară Română – o strategie care promitea să asigure independența românilor în «lagărul socialist». Politica de autonomie față de Uniunea Sovietică, adoptată de PMR începând cu sfârşitul anilor ’50, nu a dus, însă, la o liberalizare a regimului, ci doar la o «lumânare» a stalinismului, experimentat cu succes de conducerea politică a vremii.“

Cu un an înainte, ne spune Valentin, începuse colectivizarea țăranilor din Munții (!) Apuseni. Nae D., care pe atunci făcea armata ca radiotelegrafist, a primit sarcina de organizare a „funeraliilor“ în cadrul companiei.

Despre *alegerea facultății de Fizică şi despre examenul de admitere* s-au scris multe amintiri. Mulți colegi au oscilat între matematică şi fizică. Unii au făcut alegerea influențați de profesorii din liceu, sau citind diverse subiecte incitante

„legate de fizică nucleară, microcosmos şi macrocosmos, despre deplasarea spre roşu (nu spre comunism) şi expansiunea universului“ – l-am citat pe Decebal. Ani şi Mircea au fost încântaţi de personalitatea Mariei Curie. Gina a optat pentru fizică după ce a văzut un film, iar Joe, după cum ne povesteşte, stimulat şi de posibilitatea de a lua cărţi de fizică, în urma Olimpiadei pe ţară de la Iaşi, unde a luat locul III. Valentin a făcut aceeaşi alegere în urma unei discuţii pe plajă cu profesorul Aurel Săndulescu. Alţii au fost mai comozi şi li s-a părut mai uşor să înveţe pentru admitere la fizică, sau au fost atraşi de calculul mediei de admitere. Nicu ne povesteşte cum a vrut să devină aviator şi, fiind respins la vizita medicală, a ales fizica. Mie uneia, nu-mi prea vine a crede, dar povestea în sine are mult farmec. Mi-a plăcut ce a scris Mitică, dovedeşte o înţelegere a fizicii pe care eu, recunosc cinstit, nu o aveam pe atunci: „Justificarea mea faţă de mine a fost: şi matematica şi fizica îmi plac, dar fizica conţine mai multă viaţă“. Singura care a ştiut foarte devreme ce vrea să facă în viaţă şi s-a decis încă din clasa a IX-a să studieze fizica nucleară, a fost Milica. Ce a scris fiecare despre examenul de admitere nu mai comentez, vreau doar să-i menţionez pe Decebal şi Nae D., care m-au făcut să râd cu lacrimi. Superb!

Exceptându-l pe Nicu, care în general a răspuns că era detaşat de tot ce se întâmpla în jurul lui, toţi am fost destul de speriaţi de *evenimentele din august 1968*, dar şi impresionaţi de discursul patriotic al lui Ceauşescu la mitingul din Bucureşti din acel sfârşit de august. Miting la care Valentin N. a şi participat. Rodica scrie: „Ne aşteptam la o convocare la facultate, iar tatăl meu chiar la o mobilizare; oricum, eram foarte marcaţi şi îngrijoraţi“, iar Joe: „Ne-a fost şi frică. Fiind aproape de gară, am văzut nişte trenuri care transportau tancuri pe platforme“. Mitică s-a înscris în acele zile în gărzile patriotice. Iar Anca B., după ce ne povesteşte despre proviziile făcute în acele zile de către părinţii ei, ne spune cu mult haz: „După ce totul a trecut, o tachinam des pe mama dacă avem voie să mâncăm din *salamul de război*“. Abia acum realizez pe deplin: Doamne, pe lângă ce am trecut!

Citind răspunsurile privind *manifestaţia studenţilor din decembrie 1968***,** reperul temporal a fost fixat: 24 decembrie 1968, într-o zi de marţi. O seară magică, Ajunul Crăciunului. Pe atunci, noi nu aveam vacanţă de Crăciun, pentru simplul motiv că sărbătorile religioase nu erau recunoscute oficial. Dar în fiecare familie, în mod tacit, tradiţia din moşi strămoşi era respectată. Câteva colege din cămin au fost invitate în jurul bradului împodobit la Ani acasă. Rodica a fost la un club, „303“, unde s-au cântat colinde. Anca B. a fost la Catedrala Sf. Iosif. Studenţii din Regie au plecat cu colindul pe la alte cămine studenţeşti şi apoi au ajuns la Universitate. Mulţi li s-au alăturat cu mult entuziasm, printre care şi Mircea, Nae D. şi Adam. În timpul acesta, prietenul lui Mircea, Nae M. „petrecea cu cârnaţii şi cu vinul“. Ce a urmat, se ştie: colindul a fost considerat manifestaţie subversivă, iar colegul nostru Nicu Păsăreanu, care a ieşit în evidenţă urcându-se pe statuia lui Mihai Viteazul, a fost exmatriculat din facultate. Vorba lui Joe: „S-a certat cu tov. Pacoste (*sic!*), deşi – se zice – erau din acelaşi sat“. Popeştii (Mitică

şi Gigi) i-au întins o mână de ajutor în încercările de revenire pe băncile facultăţii şi au şi reuşit acest lucru prin intermediul Zoei Ceauşescu (vezi şi vol. I). Dar sacrificiul lui N. P. nu a fost în zadar: din anul următor studenţii şi elevii aveau vacanţă de Crăciun. Iar N. P. a fost reînscris la facultate, pe care a terminat-o în 1970. Irene a aflat de toată această întâmplare nefericită abia în 2011, citind cartea noastră!

Am aflat cu ocazia aceasta de la Irene că România a fost singura ţară socialistă care a transmis în direct la tv *aselenizarea lui Apollo 11 şi primii paşi ai lui Neil Armstrong pe Lună pe 20 iulie 1969!* S-a dezlegat şi misterul pentru care cei mai mulţi erau la cămin: eram în practică timp de o lună, după cum şi-a amintit Mariana. Câţiva colegi au ratat evenimentul: Crina, Radu, Puiu Păunică, Mircea Gheordunescu şi... Cristina, care ne mărturiseşte: „La acea vreme eu pluteam nu numai pe Lună, ci chiar în tot Universul, atât eram de îndrăgostită de Nicu al meu“. Mircea a trăit un sentiment de nostalgie: „Am avut senzaţia acută că ceva din farmecul acestei vieţi s-a pierdut iremediabil, că s-a stins o «corolă»...“. Valentin consemnează dimensiunea istorică: „În familie, toţi am urmărit la TV alb-negru, cu sufletul la gură, deschiderea unei pagini de istorie în direct“, iar Ani, dimensiunea poetică: „am fost şocată de ţopăiala stângace a unui tip nou de scafandru – al Oceanului Universal“. Joe pune punctul pe „i“: „Americanii îi întrecuseră pe ruşi. Evident, cu ajutorul lui Wernher von Braun!“ Un singur coleg dintre noi a reuşit performanţa să-l întâlnească personal pe Neil Armstrong, ceea ce mi s-a părut nemaipomenit, şi acesta este Nae D.!

Examenul de stat a fost un examen „sobru, serios şi interesant... Adevărată festivitate!“ (Irene); „cu emoţii“ (Anca B.); „cu cele mai mari emoţii“ (Mitică); cu emoţii duble pentru Gina şi Cristina care s-au căsătorit în acele zile; „un eveniment deosebit care îţi deschidea uşa spre o nouă pajişte a cunoaşterii“ (Valentin); cu răsturnări de situaţie (citeşte schimbarea notei) pentru Nae D. şi Irene; nimic deosebit pentru Milica şi Mircea. Radu şi-a ras barba cu această ocazie, Ani l-a contrazis pe D-l Prof. Berinde „cu o inconştienţă senină“. Dar cel mai mult m-a impresionat cum a efectuat Decebal multitudinea de calcule din lucrare cu un calculator „tip casă de marcat“, care nu făcea împărţiri şi a fost nevoit să folosească tabelele de logaritmi. Citiţi povestirea lui, şi veţi avea „un tablou al unuia care aproape că încerca să sece marea, folosind o coajă de nucă“. Joe ne mărturiseşte că nu a păstrat lucrarea de diplomă.

La *banchetul de la sfârşitul facultăţii* mi s-a părut lăudabilă iniţiativa Rodicăi de a face nişte felicitări speciale pentru profesorii noştri: „Le făcusem nişte felicitări, zic eu, personalizate. Pe cea a D-lui Constantinescu era desenată schema de benzi dintr-o joncţiune p-n şi pe panta care se formase aluneca un schior (era binecunoscută pasiunea D-sale pentru schi).“ Crina a dansat cu D-l Decan Constantinescu şi s-a simţit foooarte încântată. Gina a trimis doua poze-ghicitoare cu o horă-învârtită din care nu am reuşit să recunoaştem toţi interpreţii. Joe ne povesteşte faza cu solista, care „după ce s-a dumirit că nu e nuntă, ne-a cântat *Ia-ţi mireasă ziua bună*!“ Ancăi B. i s-a părut „puţin tristă petrecerea noastră veselă. Ne

despărțeam“. Decebal şi-a amintit că a fost la banchet numai după ce s-a văzut într-o fotografie.

Cu siguranță *repartiția de la Cluj* a fost pentru unii mumă, pentru alții, ciumă. Câțiva dintre noi au amintiri neplăcute, din păcate. Dar totul e bine când se termină cu bine. Irene a vizitat abia în 2010 satul Leşul Ursului unde fusese repartizată ca profesoară. Valentin a lucrat în cercetare la IFA, chiar dacă repartiția inițială fusese ca profesor într-un sat. Rodica a ajuns o distinsă profesoară care încă mai activează la Universitatea Politehnică. Crina a devenit şefă de laborator după numai 10 luni de la angajarea la ALRO Slatina, de unde a şi ieşit la pensie. Anca B. a lucrat tot timpul ca meteorolog la INMH Bucureşti, aşa cum şi-a dorit. Unii colegi nu au răspuns la această întrebare, ceea ce poate fi un semnal că amintirile sunt încă dureroase. Mulți au descoperit cu această ocazie frumusețea deosebită a oraşului Cluj, minunata Grădină Botanică, graiul molcom al ardelenilor şi... nişte mici baruri bine ascunse. Mitică povesteşte cu umor cum, cu această ocazie, a devenit ghicitor în cărți. Citiți şi relatarea lui Decebal, aş zice încărcată de dinamism, despre condițiile de călătorie pe Căile Ferate Române în acea perioadă. Iar RIM aruncă bomba: „Nick Păsăreanu (na, că l-am devoalat!) a primit repartiția din partea aceluiaşi Cornel Pacoste, preşedinte de comisie.“ Concluzia: ironia sorții cu *happy end!*

Despre *primele impresii de la locul de muncă*, Mircea ne mărturiseşte: „Am ajuns la ITIM Cluj pe la mijlocul verii anului 1972. În prima lună mi s-a părut că toată lumea este în... grevă“. Radu a descoperit cu uimire în laborator o carte despre vâscozimetrie a unui cunoscut autor de povestiri *science-fiction*, Max Solomon. Rodica a primit atât de multe sarcini ca profesoară stagiară la Școala Silvestru din Bucureşti, încât una dintre colegele de cancelarie a exclamat: „La câte i-ați pus în spate, nu o văd rezistând până în 2004 (anul pensionării)“! Anca B. s-a simțit nefericită: „activitatea nu părea să aibă nimic în comun cu pregătirea mea“. Irene îşi aminteşte teroarea pontatului la ora 06:45 la IOR! „Într-o anumită lună am pontat de trei ori 06:46 şi mi s-a scăzut 10% din salariu“. Apoi, ca învățătoare la Haifa din 1 Septembrie 1974 – prima zi de şcoală – „un şoc din care mi-am revenit doar în ziua în care am ieşit la pensie“. Nae D. a fost repartizat la început în Secția de proiectare a ITN cu care nu avea nici în clin nici în mânecă. Valy e de o sinceritate debordantă: „La liceul din Hotarele nu mi-a plăcut, atunci gândindu-mă la alte idealuri“. Ceilalți colegi s-au acomodat foarte repede, Mariana având în minte modelul profesorului de fizică din liceu, Ani cu sentimentul responsabilității față de elevi, Cristina cu gândul de ducă, Mitică încântat de colegii de muncă, Joe trezindu-se la IFB în plină campanie de măsurători ale efectului Hall. Vă las însă plăcerea să vă delectați citind care este motivul festivismului de la cantina „Ciorbotron“ de la IFA din acel an şi ce sfaturi a primit Decebal de la colegii mai în vârstă de la Secția Reactor.

Cele câteva poze primite de la colegi în uniforme militare sunt de-a dreptul încântătoare – mi-au plăcut foarte mult tinerețea şi sentimentele care se pot citi pe fețele lor. Cât despre amintirile din *perioada stagiului militar*, merită citite fiecare în parte – sunt superbe. Eu una, m-am amuzat copios!

Cât despre *sporturile practicate* de fiecare, am aflat că Irene a practicat baschetul, ceea ce pentru înălțimea ei de 1,50 m e de-a dreptul uimitor. Şi tot ea ne povesteşte cu mult haz cum îi era frică de fiecare dată să nu fie aruncată la... coş. Joe a practicat canotajul, Valentin tirul (!) (probabil că pe atunci nu purta ochelari). Decebal l-a avut profesor de sport la liceu pe renumitul Bella Karoly – pe care l-a şi învins la tenis de masă. În afară de Nae Doboş, Radu pare a fi singurul ex-fotbalist autentic şi mare microbist al tuturor timpurilor. Hai Steaua! La extrema cealaltă, Joe nu poate urmări până la sfârşit o partidă de fotbal. Mitică a cochetat în anul I cu gimnastica. Dar dintre toți, Mircea a fost la un pas să devină un sportiv de performanță, căci era campion în liceu la proba de 100 m plat şi, în facultate fiind, a refuzat ofertele unor cluburi celebre. Fetele, mai mult cu gimnastica, voleiul. Bineînțeles că toți am urcat pe munții noştri în excursii, unii mai mult, alții mai puțin. Milica e sinceră: unul dintre chinurile vieții mele: ora de sport. Iar Nicu Mazilu e tranşant: n-am practicat, nu practic, nu urmăresc. În prezent, majoritatea practică... mersul pe jos şi urmăreşte la tv în special gimnastica şi patinajul artistic. Rodica şi Joe sunt mari amatori de snooker. Excepție fac Gina si Anca – încă mai fac gimnastică şi înot. Iar Lulu, care în tinerețe făcea o grămadă de sporturi, mai practică şi acum înotul, schiul şi mersul cu bicicleta. „S-au adăugat între timp gimnastica matinală şi plimbările în pas alert împreună cu Doina prin parcuri şi păduri“, ne spune el. Sunt de admirat, bravo lor!

Cel mai puternic au simțit *cutremurul din 4 martie 1977* cei aflați la etajele superioare, 8, 10, 11 (Milica, Rodica, Nae D.) şi în general cei care locuiau la bloc mai ales în Muntenia şi Moldova. Rodicăi era cât p-aci să-i cadă oală sub presiune în cap. Anca B. urma nişte cursuri la ICI în acea perioadă şi fiind foarte obosită a crezut că are ameţeli. Mi-au dat lacrimile citind povestea lui Nae D., parcă vedeam scena cum şi-a luat fetițele de mână şi a încercat să le liniştească spunându-le că e vânt puternic. Irene, în Haifa, după ce a aflat vestea, a reuşit să vorbească cu mama ei abia peste câteva ore: „Telefonul a sunat pe la 3 noaptea, întâi vocea centralistei, apoi vocea mamei din Berceni! Ce fericire! Pentru mine, telefonistele care au lucrat zi şi noapte fără întrerupere au fost eroinile zilei.“ Cei din Transilvania şi chiar din Slatina au aflat a doua zi că a fost cutremur.

Am încercat, în glumă evident, o clasificare în funcție de *motto-ul ales în viață* şi iată ce a ieşit: cei mai mulți dintre noi au profilul psihologic al învingătorului (Milica, Cristina, Anca B., Crina, Rodica, Radu, Mitică, Gina, Lulu); Mariana mi se pare că e o pesimistă din fire; ceilalți suntem puțin mai ponderați, dar optimişti. Irene, Oana şi Nicu au spus că nu au aşa ceva. Pe Valentin nu am ştiut unde să-l încadrez pentru că, după părerea mea, are cel mai misterios *motto!* Mi-a plăcut definiția dată de Mitică relației dintre bine şi rău: „Bariera de potențial ca să faci bine este pozitivă, iar ca să faci rău este negativă“. Mi-a plăcut principiul Nae-Joe. Şi la fel de mult, *motto-ul* ales de Ani (alias Scarlett).

Cu certitudine, *dezastrul de la Cernobâl din aprilie 1986* a fost cel mai mare accident nuclear de până acum (chiar şi decât cel de la Fukushima din 2011). Norocul nostru, al românilor, a fost că norul radioactiv s-a îndreptat spre nord în

primele zile – zile în care cei mai mulți dintre noi am fost expuși în aer liber. Joe are dreptate: „A fost o crimă că nu a fost imediat anunțat accidentul“. Decebal a efectuat măsurători: „Abia peste trei zile, pe 29 aprilie, măsurările spectrometrice gamma au arătat prezența și la noi a unor radionuclizi complet absenți până atunci. Contrar așteptărilor, nu a fost iod 131, ci perechea iod 132-telur 132, care, datorită timpului de înjumătățire mult mai mic, era mult mai „măsurabilă“. Mai târziu, când aceștia s-au dezintegrat, a apărut iodul-131, clientul și stăpânul nostru, apoi tradiționalul cesiu 137 și cesiu 134“. Mircea ne spune: „La Institut se făceau zilnic toate măsurătorile posibile (apă, aer, sol). Rezultatele erau oarecum îngrijorătoare, dar nu atât de catastrofale pe cât se vorbea“. Nae D: „... la IPROLAM... am pus la cale programul de asimilare a instalațiilor ROTA de la NUKEM (ca să nu zicem de copiere)“. Mulți dintre noi am luat pastile de iod.

În ceea ce privește *prima țară străină vizitată:* Crina și Radu au fost la Ruse în excursie în 1962. Cei mai mulți dintre noi am fost în URSS sau Cehoslovacia prin anii ’70. Anca B. ne spune, minunat: „La Praga am retrăit stări asemănătoare celor din copilărie când citeam povești cu castele, palate, frumuseți și miracole“. Joe ne povestește despre stagiul de lucru din ’77 la Moscova și Ashtarak (Armenia) și ne arată și câteva poze. Nae D. ne povestește cu umor despre pățania cu *guerrilleros* la Buenos Aires, aflat acolo în 1975 cu o bursă PNUD. Tot în Argentina a fost și Picuță după vreo 10 ani (în 1984), iar prieteniile legate cu colegii argentinieni de la Centrul Nuclear Ezeiza nu le-a uitat nici acum: „Argentina a fost și încă mai este a doua mea patrie, iar pe locuitorii ei îi stimez, îi respect. Colegii, cunoștințele argentiniene, erau frații și surorile mele. Am simțit respectul, căldura și stima lor. Eram *el rumano Ionsito* (Ionică), fratele argentinienilor“. Mitică ne relatează amănunțit și cu mult haz cum a ajuns în Italia în ’91, la o conferință pe tema cristalelor lichide, italienii întâmpinându-l cu multă simpatie pe *fratello romano*. Cristina și Decebal au avut șansa să vadă Berlinul înainte de 1989. Valentin ne trimite o poză cu el pe un pod peste Dunăre având în fundal Parlamentul din Budapesta. Prima țară străină vizitată de Ani și Mircea a fost Franța: „o lume colorată“ – zice Ani; „Parisul mi s-a părut un orășel interesant“ – zice Mircea. Milica ne împărtășește multe impresii din excursiile în străinătate și concluzia ei este: „A fost ca un vis frumos“. Emoționantă este relatarea Irenei: „Primul meu zbor cu avionul a fost cel *with a one-way ticket to Lod-Israel*!“

Mărturii cutremurătoare despre Revoluția din 1989: „Prin crăpăturile rulourilor puteam să văd spre blocul Dunărea și Intercontinental. Am văzut demonstranții, baricadele ridicate de ei, incendierea lor, ardeau de credeam că ia foc și blocul nostru. Au trecut tancuri, s-au folosit tunuri cu apă, a fost un infern!“ (Cristina, noaptea 21 spre 22 decembrie ’89). „La a doua rafală însă, mult mai intensă și mai prelungă decât prima, am simțit un glonț trecând atât de aproape de mine încât am avut senzația că mi-a atins căciula. În clipa următoare, am auzit ceva ca un scâncet și cineva de lângă mine s-a prăbușit... Ulterior am aflat că am lăsat în urma noastră 9 morți“ (Mircea, Cluj). „În București, am scăpat să nu fiu împușcat când mă duceam către Comitetul Central – începuse să se tragă“ (Valentin). „Am

participat pe 22 decembrie în Piața Palatului. Am fost chiar la intrarea în CC. Am crezut că voi muri de două ori: prima dată pe str. Ştirbei Vodă, în dreptul Casei Radio, când ne-am întâlnit cu tancurile care se retrăgeau în cazarmă (noi nu ştiam că se retrăgeau). A doua oară a fost pe 22 decembrie seara, când a început să se tragă în Piața Palatului. De aceea, nici nu am vrut să iau certificat de revoluționar. Mi-am zis «bine că am scăpat cu viață şi teafăr»“ (Mitică). „De revelion am fost de gardă la institut. Aveam AKM-uri şi 100 de cartuşe de război. Puteam face multe prostii, dar, din fericire, nu s-a întâmplat nimic. Totuşi, în noaptea de revelion am tras o sperietură...“ (Joe) (urmarea o aflați singuri) şi „autobuzele IFA nu mai mergeau pe strada Antiaeriană, unde se trăgea, ci pe centură“ (Joe). „Eram la Paris. Copilul era în România... În fața televizorului, înmărmurită, fiecare copil pe care îl vedeam mi se părea că este fiul meu. Deci, au fost momente greu de descris de mine“ (Gina). „În fine – veşti cutremurătoare din Timişoara şi Bucureşti. În noaptea de după meetingul din Piața Palatului l-am sunat, destul de îngrijorată, pe prietenul care locuia nu departe de Televiziune. M-am bucurat să-l găsesc noaptea la casa lui. Întreb: «Ce faci?» Zice: «Nu ştiu ce să fac: aud tot timpul împuşcături prin jurul casei, dar nu ştiu nici din ce direcție vin şi nici cine trage...» Am sperat că va rămâne cuminte în casă." (Irene). „Am preferat revoluția televizată.“ (Decebal).

Toți suntem de acord că *trecerea în mileniul trei* a trecut neobservată şi că mult mai multă vâlvă a stârnit trecerea în anul 2000 (cu teoria sfârşitului lumii, cu temerea blocării calculatoarelor, a lansării unor rachete nucleare etc.). Unii au trăit şi evenimente mai puțin fericite: Rodica a avut o spargere în apartament cu multe pagube, Nae D. era presat să se înscrie în PDSR şi avea probleme cu ochii, Decebal a avut evenimente tragice în familia soției. Eu cred că sunt totuşi puțini cei care au şansa ca în decursul vieții să „prindă“ şi un sfârşit de secol şi un sfârşit de mileniu, ca noi.

Despre *invențiile imaginate în cărțile SF şi care ulterior s-au adeverit*, în general, au fost menționate cele prefigurate de Jules Verne în secolul XIX (submarinul, zborul cosmic de la Pământ la Lună), dar şi de Arthur Clarke (sateliții geostaționari pentru telecomunicații; idee lansată, *in nuce*, de biologiul rus Ivan Efremov, în celebrul roman *Nebuloasa din Andromeda*), Isaac Asimov (hologramа), ca şi alte descoperiri importante: robotica, transplantul de organe, avionul invizibil, descoperirile geneticii etc. „Separat, m-a impresionat că aproape niciun scriitor n-a anticipat explicit internetul, ca sistem de protocoale soft. Deci, ca natură tehnică. Aşa, ca efect comunicațional... nu se pune“ – subliniază Radu, pe drept.

Cea mai mare invenție a secolului XX: cel mai des a fost menționat calculatorul personal şi internetul; dar şi telefonul mobil, dioda, trioda, radioul, televiziunea, tranzistorul, reactorul nuclear, laserul, completarea hărții genomului, pilula contraceptivă.

Previziunile pentru sec. XXI: teleportarea, inteligența artificială, calculatorul cuantic, aparate de zbor personale, controlul minții, precum şi descoperiri în domeniul fizicii cuantice, medicinei, geneticii, biologiei. Radu e chiar mai concret: „La nivel de secolul XXI, sper că va fi tehnologia unui sistem energetic bazat pe o

centură de sateliți geostaționari care să transmită în microunde – pentru care atmosfera e transparentă – energia fotovoltaică unor centrale terestre (fiecare satelit colector fiind plasat prin definiție la verticala receptorului), care s-o convertească în energie electrică de frecvență standard“. Iar Gina e o visătoare (oare?): „Nu ar fi de mirare să se ajungă să fie locuită o altă planetă ca şi Pământul!“

Toți privesc proiectul *ELI de la Măgurele* (cel mai mare laser din lume) cu mândrie şi cu speranță, pentru cercetarea românească, pentru viitoarea generație de fizicieni. Excepție fac Ani, Mircea şi Radu care sunt sceptici. Joe ne dă adresa unde putem citi detalii despre laserii minune.

Sunt câțiva colegi care au scris câte *o întâmplare deosebit de hazlie* din viața lor şi povestirile sunt „de tot râsul“! Una mai savuroasă decât alta. De menționat că Joe are şi o poză cu personajul principal.

După cum vă aşteptați, desigur, părerile privind *evoluția României în cei 24 ani de democrație* sunt împărțite: unii sunt dezamăgiți, alții sunt entuziasmați. Cred că adevărul este undeva la mijloc.

Putem grupa răspunsurile privind *visul rămas neîmplinit* astfel: sunt colegi care au încă foarte multe vise neîmplinite, ceea ce denotă că îşi trăiesc viața la cote maxime (Anca B., Crina, Nicu M., Radu, Mitică). Rodica e singura care consideră că şi-a îndeplinit până acum toate visele (modeste, cum zice ea). Joe îşi doreşte o casă cu curte, iar Milica un apartament cu un acoperiş solid (ştiu că în prezent când plouă se chinuie să adune apa care pătrunde prin acoperişul blocului, ea locuind la ultimul etaj – aşa că îi înțeleg dorința). Cristina îşi doreşte să devină cât mai repede bunicuță. Să dea Domnul! Mariana şi Ani îşi doresc să facă excursii pe alte meleaguri, iar Nae D. să colinde pe-aici, prin țară, pe dealurile natale ale Sascutului, însoțit de urmaşul câinelui Hector din copilăria lui. Decebal ne explică visul lui cu o cămilă cu trei cocoaşe (!), iar Gina ne spune textual: „Paradoxal, dar sunt o visătoare, ascultând destul de mult chemările inconştientului meu.“ Vă divulg un secret: inconştientul ei o cheamă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii (Australia, America de Sud; anul trecut a chemat-o tocmai din Cuba!) – ceea ce mi se pare extraordinar din partea lui, a inconştientului, *biensur*. Valentin visează să facă cercetare în continuare. Irene îşi doreşte să vadă aurora boreală! – mi s-a părut minunat acest vis. Lulu visează atât de frumos: „Să scriu o carte de poezii şi să dau un recital cu propriile compoziții“. Mircea visează „Tot felul de cai. Verzi...“. Iar eu visez să scriu o carte. Gigi visează să pună în operă ultima sa invenție. Să ne urăm să se îndeplinească visele fiecăruia.

Avem câteva poze minunate de la *nunțile* unor colege şi colegi. Gina, mireasa adică, s-a dus la un moment dat să urmărească un meci la tv – era Campionatul Mondial de Fotbal din 1970. Mi s-a părut absolut firesc! Mitică ne povesteşte cu mult umor cum a fost pe post de organizator şi nu de mire – ca orice oltean care se respectă, zic eu! Cristina regretă şi acum că nu s-a îmbrăcat mireasă, datorită decalajului de un an între cununia civilă şi cea religioasă. Mariana consideră că a fost: „Obositor, teatru pentru alții, doar slujba de la biserică a fost pentru mine“. Milica ne povesteşte evenimentul în stilu-i caracteristic, din care

spicuiesc: „Într-o zi am fost «într-un loc» însoțită de un personaj foarte insistent/Şi am semnat într-un registru/Şi persoana însoțitoare a făcut acelaşi lucru/Chiar am o poză în care privesc cu mirare actul acela de curaj/Să-ți dai, chiar aşa, semnătura...“. Poza nu ne-a trimis-o, din păcate. Valentin ne spune că: „A fost o nuntă în familie şi am aflat o stabilitate sufletească, fiind vorba de sentimente reale.“ Radu nu a făcut nuntă. „Pentru nuntă, ne-am pregătit mai bine de un an şi jumătate“ ne spune Picuță. Şi într-adevăr, a avut o nuntă ca-n poveşti, care a durat trei zile şi trei nopți, cu respectarea tuturor tradițiilor şi obiceiurilor de la țară, din zona Argeşului. Ne-a relatat-o atât de minunat, încât atunci când citeşti parcă îți pare rău că nu ai fost printre invitați. Iar povestea cu soacra, damigeana de țuică şi pantofii e „cireaşa de pe tort“ – m-am amuzat teribil!

Aproape toți cei care au scris despre *sentimentul avut când au devenit părinți* m-au impresionat: „Plăcere pură“ (Irene). „Foarte impresionat, de ambele dăți. Şi aşa am rămas“ (Joe) – vedeți şi poza ataşată cu tăticul şi cei doi copilaşi adorabili şi o alta din 2013 cu întreaga familie. „Copiii au devenit rațiunea mea de a trăi!“ (Mariana). „Sentimentul e imposibil de descris în toate nuanțele şi esența lui. Oricum, cel mai important moment din existența mea“ (RIM). Lulu ne mărturiseşte că „a simțit în străfunduri că are un rost şi că existența are un sens“. Gina şi Mitică ne povestesc cum au ales numele copiilor. Dar cea mai emoționantă mi se pare povestea lui Nae D.: parcă-l şi vedeam înotând prin troienele de zăpadă cu prima fetiță nou-născută pe brațe!

Emoțiile trăite de mine citind şi imaginându-mi filmul fiecărei scurte poveşti de viață, nu pot fi descrise în cuvinte. Au fost scene la care am plâns şi altele la care am râs cu lacrimi. Citiți-le pe fiecare, sunt clipe de viață autentice.

Silvia Mateescu

Partea a treia: Profesorii noștri

Utagawa Hiroshige (1797-1858)

Prof. Dr. ALEXANDRU BERINDE

S-a născut la 2 iunie 1932 în comuna Strâmtura, Maramureş, unde părinţii erau învăţători. A fost cel mai mare din trei copii – au mai fost o soră şi un frate. Tatăl, Ion Berinde, născut în anul 1908 la Budeşti, este absolvent al promoţiei 1927. Şi-a sporit cunoştinţele dobândite în şcoală printr-o intensă muncă de autodidact. În perioada interbelică activează cu succes în presa maramureşeană; publică şi după 1945.

Între 1945-1949, ca inspector şcolar şef al Judeţului Maramureş contribuie la reorganizarea învăţământului după război. A publicat peste 1.000 de articole, recenzii, studii în *Gazeta maramureşeană, Graiul Maramureşului* (redactor), *Plaiuri maramureşene, Maramureşul, Frontul Maramureşului* (redactor), *Acţiunea maramureşeană, Viaţa şcolară, Şcoala maramureşeană* (redactor), *Astra* etc. A fost ales preşedinte al Asociaţiei ziariştilor din Maramureş, în 1939, şi preşedinte de onoare al Asociaţiei ziariştilor din Maramureşul istoric în 1995.

Mama, Maria Berinde, născută Ofrim, în satul Dragomireşti, a fost învăţătoare. Ea a fost cea care a avut grija familiei într-o perioadă foarte greu încercată. A împletit grija pentru educaţia copiilor şi a elevilor ei.

Alexandru a început şcoala primară în Sighet în 1939. În anul 1940, prin dictatul de la Viena, Ardealul de Nord este alipit Ungariei. Familia este nevoită să se refugieze. Tatăl urma o şcoală de ofiţeri la Sf. Gheorghe, aşa că răspunderea strămutării îi revine mamei. Era o perioadă în care lumea nu obişnuia să se deplaseze prea mult, aşa că plecarea familiei a rămas memorabilă şi pentru că plecau în necunoscut, fără o ţintă prea bine stabilită. Au stat o vreme la Braşov, apoi au ajuns la Arad.

Tatăl a renunţat la şcoală şi a venit să-şi ajute familia la Arad. Din păcate, în curând a izbucnit războiul şi el a trebuit să plece. A ajuns până la Marea de Azov, de unde s-a întors acasă pe jos.

În timpul acesta mama a fost cea care trebuia să-şi câştige existenţa şi să îngrijească copiii destul de mici. A găsit post de învăţătoare într-un sat din apropierea Aradului, unde trebuia să facă naveta. Locuiau în apropierea aeroportului şi din cauza asta erau foarte des alarme în timpul nopţii. Mama îi obliga să meargă în adăpost. Alexandru era revoltat pentru că de fiecare dată în adăpost se găsea cineva care să se roage: „Du-i Doamne la Timişoara“. Aşa că într-o noapte a refuzat să intre în adăpost, a alergat pe câmp până în apropierea aeroportului şi a aşteptat să înceteze alarma. În felul ăsta a convins-o şi pe mamă să-i lase să doarmă şi să nu-i mai trezească în fiecare noapte.

Deşi condiţiile erau grele, îşi aminteşte cu plăcere de vacanţele petrecute pe malul Mureşului şi de prietenii lui de toate naţionalităţile. Aici a terminat şcoala

primară şi a început cursurile Liceului „Moise Nicoară“. Îşi aminteşte de o noapte în care au încercat să plece spre Timişoara, pentru că armata maghiară înaintase spre sud. Trupele române se retrăgeau şi când au ajuns în apropierea podului peste Mureş, au fost întorşi din drum. Au rămas noaptea în lunca Mureşului unde au fost găzduiţi de o familie de unguri. Băieţii familiei erau în armata română şi mama întreba de fiii ei pe soldaţii care fugeau din calea atacatorilor. S-au întors a doua zi la Arad, unde au rămas până în 1945 când Ardealul de Nord a fost eliberat. Se întoarce şi tatăl din război. Familia va reveni la Sighet, unde Alexandru va termina Liceul „Filimon Sârbu“ (acum „Dragoş Vodă“). În această perioadă este coleg şi prieten cu Alexandru Glodeanu şi Alexandru Ivasiuc. Îi place foarte mult sportul şi participă la o serie de concursuri judeţene de volei şi atletism.

În perioada 1951-1955 urmează cursurile Facultăţii de Matematică şi Fizică din cadrul Universităţii Bucureşti, secţia Fizică, specialitatea Fizică Atomică. Admiterea la facultate s-a făcut în urma câştigării olimpiadei pe ţară la matematică. În 1955 este repartizat la Catedra de Structura Materiei condusă de prof. Horia Hulubei. Activează în cadrul facultăţii până în 1966 ca preparator, asistent, lector şi ulterior conferenţiar. În această perioadă face de două ori turul României cu bicicleta împreună cu bunul său prieten Tache Berenyi.

În 1966 susţine teza de doctorat *Împrăştierea inelastică a protonilor pe* ^{40}Ar *şi* ^{48}Ti. Conducător doctorat – acad. prof. dr. docent Horia Hulubei. În 1966 se transferă prin concurs la IFA Măgurele unde lucrează până în 1998 când se pensionează şi lucrează în continuare cu contract de colaborare până în 2004.

Activitatea ştiinţifică a început-o sub conducerea prof. Horia Hulubei la ciclotronul şi tandemul IFA. S-a numărat printre iniţiatorii şi promotorii cercetărilor moderne de fizică nucleară experimentală din ţara noastră. Cercetările au fost finalizate în 65 de lucrări, din care 42 au fost publicate în străinătate în reviste de specialitate. Lucrările au fost grupate în şapte domenii de cercetare:

1. Mecanismul reacţiilor nucleare (p,p), (p,p') şi (d,d)
2. Spectroscopie nucleară
3. Fizica atomică la interfaţa cu fizica nucleară
4. Fizica nucleară la interfaţa cu corpul solid
5. Metode şi tehnici experimentale în fizica nucleară
6. Fizica neutronilor
7. Arheometrie nucleară.

Activitatea de cercetare s-a materializat prin:

- Elaborarea, împreună cu dr. ing. M. Bălănescu şi dr.ing. N. Andreescu a studiului de fundamentare a Institutului de Tehnologii Nucleare din Piteşti;
- Conducerea în calitate de şef de laborator, de secţie şi de director adjunct ştiinţific (1977-1994) a unor compartimente din cadrul IFA şi IFIN;
- Organizarea împreună cu A. Dorobanţu a conferinţelor naţionale de fizică, a două şcoli internaţionale de vară şi a mesei rotunde „Fizica Nucleară şi Arheologia“.
- Încheierea în 1972 a acordului de cooperare între IFA şi Institutul de Fizică al Universităţii din Köln, în cadrul căruia, într-o perioadă de 20 de ani, au fost

efectuate numeroase lucrări ştiinţifice, iar cercetătorii au beneficiat de stagii de specializare şi de lucru.

Activitatea didactică s-a concretizat prin:
- predarea fără întrerupere din anul 1959 până la pensionare, a cursului de Fizica reactorilor nucleari;
- conducerea de doctorate în specialităţile: reacţii nucleare, fizica reactorilor, fizica şi tehnica radiaţiilor şi fizică nucleară;
- formarea în cadrul grupului de cercetare a unor profesionişti care conduc astăzi grupuri de cercetare.

Este tatăl a patru copii, din care mai trăiesc astăzi trei: Sorina – absolventă a Colegiului de Informatică din cadrul Universităţii Bucureşti, Veronica – absolventă a Facultăţii de Matematică, Universitatea Bucureşti şi Radu – absolvent MIT secţia Computer Science. Activităţile preferate pe care le-a avut cu copiii au fost ciclismul, înotul, alergatul.

Dotat cu o memorie ieşită din comun şi datorită lecturilor nenumărate, este un bun cunoscător al istoriei, geografiei, literaturii. I-ar fi plăcut să locuiască într-un oraş mic străbătut de o apă curgătoare, pe malul căreia să poată alerga în voie. Întâmplarea face ca oraşul în care locuieşte fiul nostru (Cambridge Massachusetts) să semene cu oraşul visat. Din păcate, accidentul cerebral suferit nu i-a mai permis să vadă acest oraş şi i-a distrus foarte multe amintiri şi cunoştinţe.

A fost modest şi corect, îngăduitor cu cei din jur. Sfaturile lui erau menite să readucă pacea şi înţelegerea acolo unde exista riscul unui conflict.

Mihaela Berinde (soţia),
martie 2015

Câteva cărţi:

- *Fizica reactorilor nucleari* (200 p.), A. Berinde, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1963
- *Probleme rezolvate de tehnică nucleară* (392 p.), A. Berinde, M. Grecescu, E. Ionescu, G. Ionescu, D. Iordache, I. Luchian, S. Meitert, A. Ştefănescu, Editura Tehnică, Bucureşti, 1972
- *Elemente de fizica şi calculul reactorilor nucleari*, (408 p.) A. Berinde, Editura Tehnică, Bucureşti, 1977
- *Reacţii nucleare neutronice în reactor* (308 p.) A. Berinde, G. Vlăducă, Editura Tehnică, Bucureşti, 1978
- *Probleme de fizica reactorilor nucleari* (245 p.), A. Meşter, G.I. Ionescu, A. Berinde, Tip. Universitatea Bucureşti, 1978
- *Lucrări practice de fizica şi tehnica reactorilor nucleari* (204 p.), A. Berinde, L. Constantinescu, A. Meşter, R. Mihu, Tip. Univ. Bucureşti, 1980
- *Heavy Ion Physics*, Proc. Predeal Int. School, 1978, Ed. V. Ceauşescu, I.A. Dorobanţu, A. Berinde
- *Atomic and Nuclear Heavy Ion Intelactions. First Part: Atomic Physics*, Proc. Braşov Int. School, 1984, Ed. A. Berinde, I.A. Dorobanţu, V. Zoran

brevete de invenții

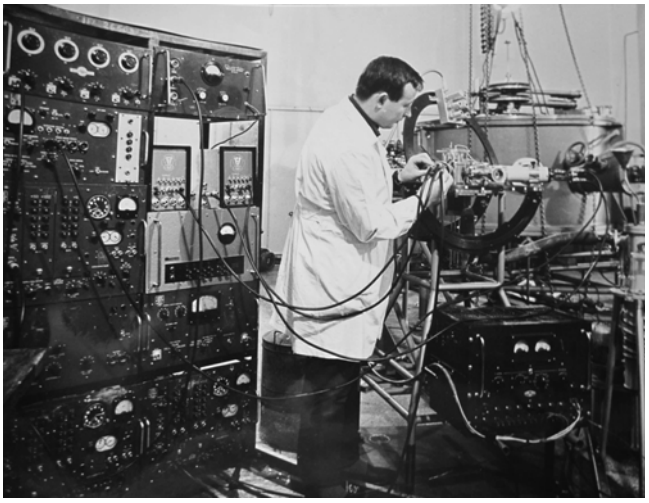
1. N. Scarlat, C. Protop, A. Berinde, I. David, V. Zoran, Metodă de reducere a timpului de comutare a dispozitivelor semiconductoare", OSIM 77003/30.03.1981
2. A. Berinde, C. Protop, N. Scarlat, I. David. Procedeu de reducere a timpului de comutare a dispozitivelor semiconductoare prin iradiere cu neutroni rapizi, OSIM 004180/17.01.1980

Cu bicicleta în turul României (1958)

La IFA, după 1966

Cu Sănducu – 1970 (primul născut pierdut la 10 ani)

Cu Sorina și Veronica – 1983

Cu Alexandru Ivasiuc și Tita Chiper – 1970

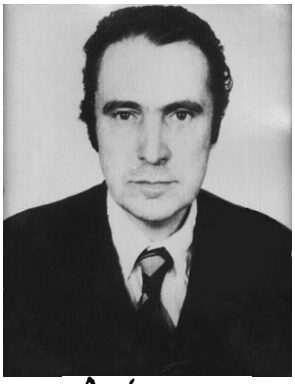
Stânga: *Cu Sorina, Veronica și Radu la ski, 1985*

Dreapta: *Radu – premiul I la Olimpiada Internațională de informatică de la Seul 2003*

La Zaragoza, în ziua în care a împlinit 78 de ani (2010)

Acad. Prof. Dr. Doc. ARETIN CORCIOVEI

Cursul de Termodinamică şi fizică statistică din anul II a fost ţinut, pentru o jumătate din anul nostru, de profesorul Aretin Corciovei. Prima impresie pe care o lăsa era de timiditate, întărită de vocea lui greu de auzit şi confirmată grafologic de scrisul foarte mic pe tablă. Radia un interes real pentru ceea ce expunea şi aceasta făcea ca cel puţin o parte dintre ascultători să-l urmărească cu atenţie.

Privind înapoi, cursul acoperea un domeniu vast al fizicii teoretice şi transmitea puţin din sentimentul de mirare (şi de neîncredere iniţială) pe care îl provoacă afirmaţiile ei. În primele lecţii se arăta cum – în principiu prin simpla încordare intelectuală – propoziţii de bun simţ („căldura nu trece de la sine de la corpul rece la cel cald“) se dovedesc a fi echivalente cu afirmaţii abstracte surprinzătoare („există temperatura absolută“, „există o funcţie de stare, entropia, care nu poate să scadă în sistemele izolate“). În ceea ce mă priveşte, pot citi aceste raţionamente oricât de des, tot mai trebuie să le mai citesc încă o dată.

În partea a doua – fizica statistică – aflam că entropia nu e chiar o funcţie de stare: dacă cunoaştem toate impulsurile şi poziţiile a N particule, atunci ştim care este energia, dar nu şi entropia. Aceasta este proporţională cu „(logaritmul) volumul(ui) din spaţiul fazelor ocupat de un ansamblu de sisteme cu aceeaşi energie (cu o mică eroare) şi cu aceleaşi constrângeri exterioare“. La întrebarea cum face un sistem izolat să ştie de celelalte sisteme, un răspuns posibil în mecanica clasică este că: „punctul care reprezintă sistemul de N particule în spaţiul fazelor trece în mişcarea sa oricât de aproape de orice punct al suprafeţei de energie constantă“. Este remarcabil că apariţia mecanicii cuantice a dat unor astfel de chestiuni un caracter pur matematic. Din cauza principiului de incertitudine, spaţiul fazelor are o celulă naturală minimală de dimensiune h^{3N} şi mai precis decât atât, nu are sens să ne uităm. Există şi un argument care arată că, daca vrem ca entropia să crească proporţional cu numărul de moli, trebuie să acceptăm şi că particulele sunt indiscernabile. („Sumele de stare clasice trebuie împărţite cu $h^{3N}\,N!$“). De aici, folosind diferite „ansambluri“ echivalente, cursul a trecut la derivarea distribuţiilor lui Fermi-Dirac, Bose-Einstein şi a formulei istorice a lui Planck.

Partea a treia a cursului ne-a condus prin termodinamica ireversibilă şi relaţiile de reciprocitate ale lui Onsager. În ceea ce mă priveşte, am avut o întâlnire neaşteptată cu ele mai târziu, la un examen, unde cunoaşterea lor vagă prealabilă mi-a fost salutară.

În legătură cu h^{3N}, îmi aduc aminte de următorul episod în timpul unui curs: din motivele de mai sus, apărea adesea factorul $1/h^{3N}$ în formule. Tabla era ştearsă numai aproximativ, şi s-a potrivit să fi rămas un „h“ de la o formulă mai veche

exact pe locul unde era nevoie de el în formula pe care tocmai o scria. Profesorul a fost încântat: „Uitați-vă, uitați-vă! Am găsit un „*h*“ gata scris!“

Mai târziu, am lucrat o scurtă perioadă de timp în laboratorul pe care îl conducea: avea o misiune destul de dificilă, deoarece caracterele peste care prezida erau maximal de independente. Impresiile din timpul facultății cu privire la modul lui de a fi, le-am păstrat.

Aretin Corciovei a adus contribuții importante şi recunoscute la fizica teoretică a corpului solid.

S-a născut la Bucureşti în 1930. Şi-a luat licența în fizică (1953) şi matematică (1954) la Universitatea din Bucureşti şi a primit titlul de doctor în fizică în 1958, cu o teză asupra teoriei undelor de spin pentru materiale antiferomagnetice. Din 1966, a condus Laboratorul şi mai târziu Secția de fizică teoretică la Institutul de Fizică Atomică (mai târziu, IFIN). A fost membru corespondent al Academiei din 1974.

Cercetările lui au acoperit mai multe domenii şi rezultatele sunt conținute într-un număr mare de publicații. Deosebit de cunoscută este seria de articole asupra teoriei undelor de spin în pături subțiri feromagnetice. A adus contribuții importante la studiul efectului iradierii asupra proprietăților corpurilor solide.

Aretin Corciovei a decedat în 1992.

Ion Sabba Ştefănescu,
februarie 2015

O amintire despre Profesorul Corciovei:

Aşa e, proful nostru de Termodinamică, Dr. Corciovei, în tot ce făcea era unic, apărea în şoaptă şi dispărea tot în şoaptă. Predarea lui era visare. Preda, visa şi filozofa în acelaşi timp. Dar un singur lucru îl spunea tare şi răspicat şi repetat: „Ziua în care un român va lua Premiul Nobel pentru fizică nu e departe. Poate acela e printre voi“.

Într-un cuvânt, proful Corciovei *ne-a învățat mai ales să visăm frumos!* şi abia acum realizez că dl profesor Corciovei era chiar el românul care merita premiul Nobel pentru fizică!

Migri Stoica

Portret în lumină

Domnul Profesor Corciovei a fost un profesor cu merite incontestabile şi într-adevăr deosebite în domeniul fizicii teoretice. Dar a fost în acelaşi timp, după mine, figura tipică a „profesorului distrat“ – cu un zâmbet timid şi binevoitor chiar şi când se adresa oamenilor obişnuiți. Avea un veşnic (probabil unic) costum bej deschis, care contrasta cu părul şaten cu reflexe roşcate.

Nu se putea înțelege mai nimic din ceea ce preda la cursul de *Fizica iradierii substanței.* Vorbea deosebit de încet şi nici chiar noi cei care stăteam în primul rând de bănci din amfiteatru nu-l auzeam. Iar ceea ce scria pe tablă nu se putea vedea, pentru că acoperea tabla cu trupul său. După ce se dădea la o parte, constatai că era scris mult prea mic pentru a putea distinge formulele. Urmau multe ore de studiu la sala de lectură din bibliotecă pentru că nu se putea învăța după notițe, cum se întâmpla în cazul cursurilor altor profesori. M-am uitat în carnetul de student şi am văzut că am dat examenul la cursul dânsului în februarie 1970, la nici un an după ce devenise doctor docent. Iar numai după cinci ani, a devenit membru corespondent al Academiei Române.

A fost foarte apropiat de studenți, nu începea cursul până ce nu vorbea cu noi timp de vreun sfert de oră, se interesa din ce parte a țării vine fiecare student(ă), de la ce liceu, cum e viața pe acolo, cum e viața la cămin, ce mai mâncam pe la cantină etc. Avea un suflet cald şi bun, răspândind în jurul lui o lumină plină de optimism. Când ni se adresa în particular nouă fetelor, începea cu „săru' mâna, ce mai faceți?“, parcă-i aud şi acum inflexiunile vocii puțin cam repezite. Apoi, în timp ce asculta cu atenție răspunsul la întrebare, ochii lui erau zâmbitori şi îi jucau zglobiu, cu bucurie, ca două luminițe. Mie îmi făcea mare plăcere să-i spun ce progrese am mai făcut, atât în studenție, cât şi după ce terminasem facultatea şi lucram deja la IFA, în cadrul Laboratorului de date nucleare. Aşa i-am povestit despre cursurile de engleză pe care le făceam în primii ani la IFA şi cât de greu îmi venea să vorbesc în engleză. Dar despre cel mai greu examen din viața mea, examenul de cercetător ştiințific, pe care l-am susținut avându-l ca preşedinte de comisie chiar pe Domnul Prof. Corciovei, ca şi despre surpriza pe care mi-a făcut-o cerându-mi să expun subiectul într-o limbă străină, am povestit deja în prima carte a promoției noastre.

Noi, studenții, l-am îndrăgit şi veneam cu maaare plăcere la cursul lui care ținea două-trei ore şi ne părea rău atunci când se termina. Incontestabil, el a fost „sarea şi piperul“ în facultate!

Când eram noi în facultate, era proaspăt căsătorit şi avea şi un copil mic (nu-mi mai amintesc dacă era băiat sau fetiță). O colegă de facultate, mai mică cu doi ani, dar care lucra tot la IFA, mi-a povestit că profesorul a acceptat să fie naşul fetiței ei, pe care a botezat-o, evident, Aretina.

Într-una din zilele toamnei anului 1991 am auzit că la un seminar pe institut care se ținea în sala de festivități amenajată în locul vechii biblioteci IFA, domnului profesor i s-a făcut rău şi, fiind la un capăt de rând, a căzut inconştient pe culoarul dintre bănci. Făcuse un atac de cord. S-a stins câteva luni mai târziu. Am fost la înmormântare cu o floare în semn de omagiu, în ianuarie, pe un ger cumplit de -16 C, cu zăpada scârțâind sub cizme. Mormântul său se află în cimitirul Bellu, în zona rezervată academicienilor.

Silvia Mateescu

O scrisoare

Dragi colegi,

Amintirile voastre despre profesorul Corciovei sunt într-adevăr emoționante.
A fost o persoană care rămâne în amintirea studentului nu numai ca profesor, dar şi ca o persoană cu care se putea comunica direct.
Era un profesor interesat să-şi cunoască studenții şi altfel decât la examen. În pauza unuia din cursuri… m-a oprit şi m-a întrebat date personale într-un mod foarte uman şi nu cercetător.

Numai bine,
Solange Nahman

Câteva lucrări științifice

A elaborat numeroase lucrări în domeniul fizicii teoretice, abordând probleme precum: teoria mai multor corpuri, proprietățile păturilor subțiri feromagnetice, schimbarea proprietăților corpurilor solide sub acțiunea iradierii, fenomene de ordine şi dezordine în solide, benzi de energie, teoria plasmei în solide. Singur sau în colaborare a reuşit aplicarea metodelor clasice de descriere a proprietăților fizice ale feromagneților atât în zona de temperaturi joase, cât şi în vecinătatea punctului critic, la descrierea păturilor subțiri feromagnetice. A abordat şi alte domenii ale fizicii teoretice, de la relativitatea generală până la teoria particulelor elementare. A fost membru în Consiliul Societății Europene de Fizică. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în numeroase lucrări, între care:

• *O aproximație superioară în studiul feromagnetismului unui monodomeniu*, 1956
• *Influența ordonării asupra rezistenței electrice*, 1959
• *Spin Wave Theory on Ferromagnetic Thin Films*, 1963
• *Effect of Displacement Cascades Produced by Irradiation on Residual Ressistivity of Metals*, 1964
• *On the Cyclic Condition in the Study of the Secular Problem for Finite one Dimensional Bodies*, 1964
• *On the Magnetization Direction in Ferromagnetic Thin Films*, 1967
(sursa: crispedia.ro)

Prof. Dr. VICTOR GHEORGHE

În facultate n-am făcut niciun curs cu Dsa. Dar, la distanță de jumătate de secol, pentru o schiță de portret, nu contează. Mai ales că e o personalitate refractară la anonimat. Dintre colegii de cameră la cămin, timp de doi ani, cel care vorbea mai frecvent de dl profesor era Aurel Popescu, el însuşi de multişor profesor şi o vreme decan.

Se referea la Dsa cu argotica expresie *Gheveul*. Acelaşi format precum *Tehaşul*, sigla referențială a regretatului profesor Theodor V. Ionescu, la acea vreme decan. Termenul folosit nu e pretențios şi nici eufemistic. Diferă, la nivel de nuanță, de cel de poreclă.

Sigur că mai porecleam pe aceia dintre cadre, profesori, asistenți, care meritau a fi porecliți. Cum ne porecleam şi între noi. Dar capitolul porecle, oricât ar fi de colorat şi ar stârni zâmbete nostalgice, nu face parte din structura niciuneia din cele 3 cărți având ca titluri variații perifrastice pe tema NOI. Cu excepția răspunsurilor unei întrebări din triplul chestionar.

Dl. profesor a debutat în cariera universitară, (conform propriei Dsale alocuțiuni, inserată în cartea jubiliară *Facultatea de Fizică a Universității Bucureşti, 50 de ani de istorie,* sub coordonarea profesorilor universitari Ştefan Antohe şi Sabina Ştefan, la Editura Ars Docendi, Bucureşti, 2012), în 1958, ca asistent şi membru invitat al Consiliului profesoral. Facultatea era atunci de Matematică şi Fizică. Anul a fost unul important, prin renunțarea la partea organizatorică a reformei învățământului din 1948. Practic, biografia Dsale universitară se confundă cu cea a Facultății de Fizică, luată ca entitate independentă.

Dar nu e numai atât. Implicarea Dlui profesor în autodefinirea şi evoluția facultății e mult mai substanțială. Desigur, pe răbojul fizicii româneşti sunt săpate adânc nume de mai mare suprafață şi prestigiu, de-ar fi să citățm doar vârfurile vârfurilor: Horia Hulubei, Şerban Țițeica, Eugen Bădărău, creatori de şcoală. Destui fizicieni români, cercetători şi profesori, vor fi având o bibliografie ştiințifică mai bogată. Dar dl. profesor Victor Gheorghe a avut, de-a lungul acestor 54 de ani – 57 azi –, o contribuție de mai mare pondere în edificarea materială şi organizatorică a învățământului de fizică. Vom vedea cum şi pe ce plan. Mai mult, dacă ilustrele personalități, citate emblematic şi simbolic, au venit după epoca întrucâtva eroică a unui Ştefan Procopiu, cu al său magneton, ori Dragomir Hurmuzescu, creatorul radioului românesc, Victor Gheorghe a creat şcoala românească de biofizică din aproape nimic. Cel puțin în cadrul facultății noastre.

Primul pas a fost o specializare la universitatea Harvard, din SUA, de unde tânărul asistent s-a întors cu o carte: *Biophysical Science – A Study Program* de J. L. Oncley, Ed, John Wiley & Sons, 1959. O carte la zi, pe care simțul noului manifestat toată viața de subiectul schiței noastre de portret, a ales-o inspirat. Solicitat de ministrul de atunci al învățământului, Acad. Prof. Dr. Ilie Murgulescu, să-i relateze noutățile științifice întâlnite în stagiul de specializare, asistentul i-a arătat cartea. Reflexul profesorului ministru a fost prompt: i-a cerut tânărului să organizeze studiul biofizicii. Erau vremuri efervescente, care ar merita nu reevaluate, ci privite din perspective mai cuprinzătoare. De pildă, așa s-a înființat, cam în aceeași perioadă, Institutul de Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea: un cercetător adusese din State o mână de boabe de porumb hibrid. Primit de Gheorghiu-Dej, liderul i-a încredințat cercetătorului misiunea de a organiza cercetarea de profil. Paralelismul sare în ochi.

Biofizica se studia atunci la Facultatea de Medicină, în colectivul condus de profesorul Vasile Vasilescu. Acesta a manifestat deschidere spre colaborare, preluînd și un curs. Astfel, secția de biofizică a început să funcționeze încă din anul universitar 1962/63, primul din istoria independentă a facultății. Prin natura sa interdisciplinară, specializarea noii secții de biofizică se făcea din primul an de facultate. Studenții aveau același program de fizică generală, al primilor 3 ani, în plus cursuri la Facultatea de Biologie și la cea de Medicină. O încărcare suplimentară, care a avut ca efect promoții de calitate. Colectivul de biofizică din facultate s-a format treptat, lui Victor Gheorghe alăturându-i-se absolvenți ai promoțiilor succesive. Primul a fost, în 1968, Dimitrie Moisescu, din a doua promoție, anul următor regretatul Ion Băianu, și peste un an colega noastră de promoție Irina Russu. Aceștia au plecat din țară, dar în 1974 a apărut Laura Țugulea, draga noastră Laura. Aurel Popescu, promoție ’69, care se alăturase catedrei profesorului Vasilescu, la UMF, a venit în 1981. Aurel a fost decan, în legislatura universitară ’92-’96. I-am citat doar pe aceștia din mulți, nu numai pentru că i-am cunoscut și au fost printre primii, ci, mai ales, deoarece CV-urile lor sunt printre cele mai bogate.

Acum există două secții, Biofizică și Fizică Medicală – o necesitate de adaptare la implicarea progresivă a tehnologiei pe baze fizice în științele și practica medicală. Colectivul de biofizică a dezvoltat două masterate și cei cu titlul de profesor conduc doctorate în ambele discipline.

Dar să ne întoarcem la personajul nostru. Dsa s-a angajat cu determinare în modernizarea aparaturii laboratoarelor și a impulsionat, prin conexiunile personale utile la eșaloane de decizie, înființarea Întreprinderii de Aparatură Didactică, de prin 1974. Cum tot cam atunci (1972) de la cel mai înalt nivel se dorea integrarea învățământului cu cercetarea și producția, idee cu o anume aplicabilitate – și cu o anume rațiune practică –, în zone dezvoltate ale planetei, dar înțeleasă cam otova la respectivul nivel, profesorul și-a valorificat, odată mai mult, conexiunile, pentru a contribui la coerența acestei integrări. La nivelul Facultății de Fizică, Dsa atribuie

meritul noului decan (1972), Prof. Dr. Ioan Ioviț Popescu, transferat de la Institutul de Fizică Bucureşti, numit, prin excepție, de rector.

Problema unui sediu al facultății mai adecvat nivelului de dezvoltare începuse a se pune la scurt timp după absolvirea promoției noastre. Victor Gheorghe mărturiseşte:

Profesorii Horia Hulubei, Eugen Bădărău, Theodor V. Ionescu şi Şerban Țițeica au hotărât să mă alătur lor în efortul de a obține aprobarea construirii unei clădiri numai pentru facultatea noastră... Îmi amintesc că am vizitat foarte multe personalități politice pe care le cunoşteam prin copiii lor, pe care îi pregătisem pentru facultate şi care aveau destulă influență... După ce a trecut mai bine de un an, în ciuda eforturilor mele, mi-am amintit că şahul se dă la rege. Cu acest gând, m-am adresat factorilor de decizie şi am reuşit să obțin o promisiune fermă.

Diplomația profesorului e transparentă, chiar pentru cititorii din afara confreriei fizicii. Dacă mai adăugăm o frază tangențială, despre ameliorarea dotării laboratoarelor începând din 1965, anul debutului promoției noastre, trimiterile sunt lipsite de echivoc. Cum contactul direct cu profesorul s-a redus la zilele turului nordic, socot o onoare faptul că față de un interlocutor străin şi nu prea, lăsase deoparte exprimarea diplomatică, relatându-mi, la vizitarea Universității din Upsala, cum respectivul factor de decizie îl întrebase odată ce-i aia biofizică. Mi-am amintit cum fusese întrebată, la debutul în institut, fosta şi regretata mea colegă de laborator, absolventă a primei promoții de profil, în anul debutului meu în Universitate, ce-i aia fizica polimerilor. Deh, rezonanțe...

Nu putem să trecem peste amănuntul, profund semnificativ, că ideea plasării facultății la Măgurele, în oraşul fizicii, aparține regretatului academician Horia Hulubei, dispărut în 1972, iar inaugurarea s-a petrecut sub egida noului lider, profesorul clujean Ioan Ursu.

Ar mai fi multe de notat într-o schiță de portret a unei personalități care se confundă pe destule planuri cu biografia semicentenară a facultății. Dar am avut ocazia să citesc relatări ale colegilor despre profesorii lor. A dezvolta schița asumată ar fi fost întrucâtva disproporționat.

Un singur amănunt biografic, relevant pentru personalitatea sa, dezvoltat în jurnalul călătoriei în care mi-a făcut onoarea de a conversa pe îndelete şi pe care îl aflasem pe puntea navei muzeu a lui Fritjof Nansen: dl profesor Gheorghe a făcut armata la marină. 4 ani riguroşi, pe a doua versiune a celebrului bric Mircea. Acum recitiți cele de mai sus în lumina acestei informații.

Reverență, Domnule Profesor!

Radu-Ilarion Munteanu,
12.02.2015

Acad. Prof. Dr. GHEORGHE MARINESCU

Pentru o jumătate din anul nostru, cursul de Matematici superioare în anul doi a fost ținut de profesorul Gheorghe Marinescu. Îmi amintesc că vorbea cu o voce destul de înceată, că luam cu toții notițe cât se putea de fidele şi cred că nu era nimeni care să nu fi pierdut firul după (cel mult) jumătate din cele două ore. Totuşi, citirea noțitelor cu atenție descoperea un curs foarte clar şi se putea regăsi firul până la următoarele două ore. Trebuie spus că adjectivul de „superioare“ era mai mult decât îndreptățit: cursul atingea capitole de matematică până atunci exotice pentru educația fizicienilor, ca integrala Lebesgue şi teoria distribuțiilor (includerea lor era motivată de invazia lor – atunci recentă – în fizica matematică). Era un curs la nivelul european cel mai înalt pentru fizicieni în al treilea şi al patrulea semestru. (Având soarta să fiu acea *rara avis* care a primit o bursă de studiu la Imperial College la Londra începând din anul III, am fost foarte dezamăgit că, proaspăt inițiat în teoria distribuțiilor, a trebuit să aflu la Londra cum se derivează funcția arctangentă).

Materia cursului era bine măsurată cu puterile noastre şi îşi atingea țelul de a ne face curioşi şi interesați: dovada – în amintirile mele – sunt discuțiile noastre despre integrala Lebesgue în timpul muncii voluntare de la Urleasca: cred că a fost unul din cele mai poetice complimente aduse lui Lebesgue şi emulului său indirect, Marinescu, precum şi „o demonstrație a victoriei intelectului asupra materiei“.

În ceea ce mă priveşte, am avut o interacție directă cu Marinescu la examenul de la sfârşitul primului semestru (din anul II), când a trebuit să povestesc despre teorema de existență şi unicitate a soluțiilor ecuațiilor diferențiale. Citisem o demonstrație abstractă şi rapidă a ei şi am vrut să o repet; după câteva fraze a devenit evident că nu înțelesesem mare lucru. Fără să mă poftească să citesc încă o dată mai bine, sau să repet ce spusese el la curs, a luat cu mine punct cu punct ce spusesem şi mi-a explicat (binevoitor) ce era de înțeles. La sfârşit, s-a declarat foarte mulțumit şi asta a fost tot. Mi-a fost ruşine două zile (dar mi-am revenit).

Gheorghe Marinescu a fost un matematician de mare vază.

S-a născut la Piteşti în 1919, a studiat matematica la Bucureşti, unde a căpătat doctoratul în 1949. A fost profesor la Universitate din 1960 şi şeful catedrei de Matematici superioare (în care calitate l-am avut profesor) între 1965 şi 1973. După aceea, a fost şeful catedrei de Analiză matematică la Facultatea de Matematică. Din 1974, a fost membru titular al Academiei (corespondent din 1963). Domeniul lui permanent de activitate a fost Analiza funcțională şi a fost primul matematician român care s-a ocupat de Teoria distribuțiilor, domeniu unde a adus un număr mare de contribuții. S-a ocupat şi de Analiza numerică şi de versiuni abstracte ale Mecanicii. Pe lângă nenumărate articole, este autorul unui număr mare de cărți, acoperind

domenii legate de Analiza funcțională. Îmi permit cu modestie să recomand cele două volume de *Analiză matematică* din 1984 – pentru cine mai are tangențe cu matematica, găsește oricând ceva de învățat. Vol. II conține Teoria distribuțiilor.

S-a stins din viață în 1987.

Ion Sabba Ştefănescu

Prof. univ. dr. docent MARTA (SUCIU) STAN

Născută în comuna Gorneşti (jud. Mureş) la 26 Mai 1911, a urmat cursurile școlii primare în comuna Deda şi apoi ale liceului de fete „Regina Maria“ din Cluj. Între 1928 şi 1933, urmează Secția de Chimie a Facultății de Științe la Universitatea din Cluj. În 1937, devine doctor în chimie la Universitatea din Cluj cu mențiunea „foarte bine“. În 1939 obține un certificat de studii superioare în chimie biologică la Universitatea Sorbona din Paris, fiind clasificată prima dintre toți candidații.

Parcurge apoi toate treptele activității universitare: preparator la laboratorul de chimie medicală al Facultății de Medicină, Universitatea din Cluj (1935-1936), asistentă la catedra de chimie biologică a Facultății de Medicină, Universitatea din Bucureşti (1939-1943); şefă de lucrări la laboratorul de analize chimice şi industriale al Institutului Politehnic din Bucureşti (1943-1945), conferențiar şi apoi profesor de chimie organică la Facultatea de Chimie – Institutul Politehnic din Bucureşti (1946-1952). A funcționat apoi ca profesor de chimie anorganică la Facultatea de Chimie, Universitatea din Bucureşti (1952-1972), unde a fost şi decan (1955-1959). A predat cursul de Chimie generală la Facultatea de Fizică din aceeaşi universitate.

Începând cu 1968, a fost coordonator de doctorate.

În paralel cu activitatea didactică, a depus o susținută activitate de cercetare în domeniile: sinteza unor compuşi organici şi comportarea lor fotochimică; variația fosfatazei şi a bilirubinei la anumite minerale; variația glutationului din sânge şi organe la animale antrenate; cercetări asupra vitaminei C, privind conținutul acesteia în produsele alimentare, influența anumitor agenți chimici asupra stabilității soluțiilor de vitamina C şi o nouă metodă de dozare a acesteia; noi metode de dozare a staniului; sinteza şi studiul pe cale chimică, spectrală şi conductometrică a unor anioni complecşi ai elementelor din subgrupa a II-a B a sistemului periodic. Numeroase lucrări au apărut în reviste de specialitate din țară şi din străinătate.

A publicat două cursuri de Chimie generală, două cursuri de Chimie organică, a fost coautor al tratatului de Chimie anorganică (1978).

A fost distinsă cu Ordinul Steaua Republicii, clasa a V-a (1964), Premiul Ministerului Învățământului pentru rezultatele științifice (1993), diploma şi titlul de membru de onoare al SIT – AGIR (1999).

A încetat din viață în Bucureşti, la 3 iulie 2008.

(text prelucrat după „Universul Ingineresc“ nr.15/2008(421) şi obținut prin amabilitatea D-lui prof. Mircea Stan, fiul Doamnei profesoare, de către colega noastră Rodica Gostian Bena)

Prof. univ. dr. STELIAN TURBATU

Am apărut pe această planetă, ca ființă umană, la 1 octombrie 1931, în comuna Boldeşti, Județul Prahova.

Evident, cea mai importantă perioadă din viața unei ființe umane este copilăria. În această perioadă, nu trebuie să îndeplineşti nicio condiție inițială sau la limită. În copilărie am constatat că deşi aveam în grădină căpşuni, cireşe, caise etc., acestea nu aveau niciun gust. Cele furate însă, aveau un gust formidabil. Şi furam în echipă, prin metode speciale.

La şcoala primară, care se afla la poalele unui deal, mergeam cu drag. Aici abia aşteptam să sune alarma ca învățătorii să ne trimită acasă, pentru că veneau americanii cu avioanele să bombardeze rafinăriile de petrol din Ploieşti. Noi nu mergeam acasă, ci urcam în vârful dealului să vedem cum ardeau rezervoarele de petrol la Ploieşti. Ca orice clipă fericită, copilăria a trecut repede.

A apărut tinerețea, dar şi anumite condiții inițiale şi la limită care trebuiau îndeplinite. Am urmat un liceu industrial în Ploieşti şi cu această ocazie am început şi eu, ca şi ceilalți băieți, să alerg după „puştoaice“. Fără prea mare succes, pentru că eram mic şi tuciuriu. Această perioadă a trecut şi ea destul de repede.

În toamna anului 1952 am intrat ca student în anul I la Facultatea de Matematică şi Fizică, Universitatea Bucureşti.

Viața de student a fost deosebită, mai ales cea din cămin. Locuiam peste 15 într-o cameră, mai ales în căminul de pe Calea Călăraşi.

Ca student, am avut profesori renumiți, precum: Miron Nicolescu, Gheorghe Vrânceanu, Grigore Moisil, Octav Onicescu, Simion Stoilov, Gheorghe Mihoc, Nicolae Teodorescu şi Dan Barbilian, marele Ion Barbu.

Opera lui Dan Barbilian este trecută în revistă de renumiți oameni de ştiință precum: Nicolae Mazilu şi Maricel Agop în cartea *La răscrucea teoriilor – Între Newton şi Einstein universul Barbilian*, Editura Ars Longa, 2010 şi de Basarab Nicolescu în cartea *Ion Barbu – Cosmologia Jocului Secund*, Editura pentru Literatură, 1968.

Am absolvit facultatea şi am fost oprit în facultate în funcția de şef de cabinet la catedra profesorului Gheorghe Mihoc.

La începutul anului 1961 am fost propus de o comisie a Ministerului Învățământului, condusă de Acad. Iorgu Iordan, să plec la Paris pentru doctorat. N-am plecat eu la Paris, a plecat un coleg al cărui tată era Inspector General în Ministerul Învățământului. Din câte am aflat ulterior, Acad. Iorgu Iordan s-a

supărat şi m-a propus să plec la doctorat în Germania, alături de un grup de cinci asistenți de la Institutul Politehnic.

La 11 mai 1961 am plecat spre Berlin. În acest timp se ridicase Zidul Berlinului. Când am ajuns la Berlin, ne-am dus şi noi la Poarta Brandenburg şi am văzut cum un tată era într-o parte a Berlinului, iar mama cu copiii în cealaltă parte. Acele imagini ale unor oameni disperați n-am să le uit niciodată.

Grupa de limba germană – Leipzig 1961

Leipzig 1961 – lângă turn

De la Berlin, ne-au dus la Leipzig, la Institutul Karl Marx pentru ca şase luni să luăm lecții intensive de limba germană. După aceasta am ajuns la Universitatea din Dresda la catedra de Mecanica Fluidelor. Aici, pe malul Elbei, am învățat limba germană cu ajutorul „puştoaicelor“. A fost formidabil!

Leipzig 1961– în vârful turnului

Doctor în matematică – 1965

La începutul anului 1965, eu şi încă doi colegi germani, trebuia să susținem teza de doctorat în fața unei comisii. Cu două săptămâni înainte de data fixată,

conducătorul nostru ştiinţific a decedat la masă, la micul dejun. Avea 50 de ani. Acest eveniment a fost un moment de disperare pentru mine. Era ultima lună în care mai primeam bursa din ţară. Disperat, am scris Acad. Gheorghe Mihoc despre situaţia în care mă aflam. Dânsul a luat legătura cu Acad. Iorgu Iordan pe care l-a rugat să mă ajute. Acad. Iorgu Iordan împreună cu comisia Ministerului Învăţământului au hotărât să primesc în continuare încă şase luni bursa din ţară. Aşa am fost salvat.

Decembrie 1985 – Măgurele – Anul V Fizică tehnologică

Urmare acestei situaţii şi eu şi cei doi colegi germani am fost preluaţi de un alt conducător ştiinţific. Câteva luni a trebuit să prezentăm rezultatele tezei noului conducător ştiinţific. Abia apoi ni s-a permis să susţinem teza şi să obţinem titlul de doctor în ştiinţe.

După susţinerea tezei, m-am întors în ţară, tot la Facultatea de Matematică şi Fizică a Universităţii din Bucureşti şi am ocupat prin concurs funcţia de lector. Tot prin concurs, în 1972, ocup funcţia de conferenţiar. În toţi aceşti ani, am ţinut cursuri de matematică studenţilor de la specialitatea fizică.

Tot prin concurs, în 1972 m-am căsătorit cu o „puştoaică“. Aveam 41 de ani şi tot ziceam că m-am căsătorit prea devreme.

1972

1972 – cu naşul, prof. dr. Ciucu – rectorul Universităţii Bucureşti

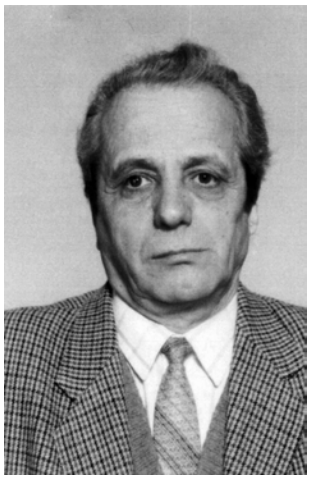
În 1973, vine pe această planetă fiul nostru Alexandru, „Gulie“ cum îi ziceam eu, cel pe care peste câţiva ani îl adunau studenţii de pe holurile facultăţii. În prezent este inginer, absolvent al secţiei de Fizică tehnologică din cadrul Facultăţii de Fizică. Suntem mândri de rezultatele lui.

În 1990 ocup prin concurs funcția de profesor la Facultatea de Fizică a Universității Bucureşti. De ce aşa târziu? Pentru că după ordinul venit de SUS, nu s-a mai scos la concurs niciun post didactic după 1975.

Conform legii, în 2001, la 70 de ani, am ieşit la pensie. După pensionare, am continuat să țin cursuri la Facultatea de Matematică-Informatică a Universității HYPERION – universitate particulară. Câțiva ani am fost decanul acestei facultăți. În anul 2012 m-am retras din activitatea didactică.

În prezent, alerg pe 84 de ani. Am doi căței, Picky, un pechinez mic şi mofturos şi Blaky, o maidaneză cuminte şi iubitoare. Ei mă aleargă două ore pe zi, o oră dimineața şi o oră seara. E superb să alerg la vârsta asta!

Am lucrat şi lucrez în domeniul Matematicilor aplicate (Mecanica fluidelor Aerodinamică transonică, Teoria stratului limită, Teoria difuziei şi transferului de căldură). Am colaborat şi colaborez cu oameni de ştiință din SUA, Germania, Canada, Rusia.

La 75 ani

Am publicat în reviste ştiințifice din țară şi străinătate peste 80 de lucrări ştiințifice. Toate lucrările ştiințifice publicate au fost recenzate favorabil în: *Mathematical Reviews*; *Referativnâi Jurnal*; *Applied Mechanics Reviews*; *Zentralblatt für Mathematik und ihre Greuz*gebiete; *Physics Abstracts*; *Internațional Aerospace Abstracts – NASA* etc.

Începând cu teza de doctorat, am adus contribuții teoretice în domeniul: *Unsteady Transonic Aerodynamic*, contribuții recunoscute de comunitatea ştiințifică din țară şi străinătate. De asemenea, în domeniul: *Mechanics of Passive and Active Flow Control* am adus contribuții deosebite din punct de vedere teoretic. În acest domeniu am colaborat cu cercetători din Germania şi Canada.

Menționez că o lucrare ştiințifică publicată în anul 1998 în revista *Acta Mechanica* şi elaborată împreună cu J. Zierep (Karlsruhe – Germania) şi K. Bühler (Offenburg – Germania) a declanşat publicarea a numeroase lucrări ştiințifice elaborate de cercetători din mai multe țări. Ea a fost citată în zeci de lucrări ştiințifice publicate în reviste ştiințifice recunoscute, precum: *Mecanica*; *ZAMM* (*Zeitschrift für Angewandte Mathematik und Mechanik*); *Acta Mechanica* – Springer Verlag; *Acta Mechanica Sinica* – China; *Applied Mathematics and Computations* – Elsevier; *Archive of Mechanics*; *Journal of Concrete and Applicable Mathematics* – Nova Science Publishers, New York.

De-a lungul anilor am efectuat şi studii de cercetare în străinătate: 1974 şi 1991 (bursier DAAD), câte trei luni – Universitatea Karlsruhe, Germania; 1992 şi 1999 (Gast professor) – câte trei luni – Universitatea Karlsruhe şi respectiv Universitatea Darmstadt, Germania.

martie 2015

Examenul de Matematici superioare

***Motto**: În prima zi de facultate am avut şi prima întâlnire cu colegii din grupa 113 la seminarul de Analiză al d-lui Bărăitaru.*
(Rodica Gavrilă)

Bărăitaru intră în amfiteatru, însoţit de ridicarea noastră simultană pentru a marca respectuos prezenţa profesorului, aşa cum se obişnuia pe-atunci. Îşi aruncă foile sau caietele – nu-mi aduc bine aminte ce anume – şi pachetele de ţigări, că fuma cam două pachete de Carpaţi fără filtru pe un singur curs. Ne făcu semn să ne aşezăm şi ridică glasul: „Grupa 211!“ Mă ridicai, bravând, isteţ colo nevoie mare, ceea ce iscă din parte-i întrebarea subtil-spirituală: „Dumneata eşti grupa 211?“ „Nu, eu sunt şefu’!“ „Bine atunci, să discutăm ca de la şef la şef.“ „Nu-i posibil!“ i-o-ntorsei eu, isteţ colo „De ce, mă rog?“ „Păi Dvs nu sunteţi şef!“ „Mă vei ierta pentru aroganţă. Ţin totuşi să-ţi atrag atenţia, *şefule*, că dacă până sâmbătă nu recuperăm seminarul de ieri, dumneata vei fi exmatriculat!“

Toate ca toate, dar când am auzit cuvântul exmatriculat, pe loc mi s-au tăiat picioarele: bag seamă pe-atunci acel cuvânt, ca de altfel şi altele, ca „restanţă“, „repetenţă“ etc, care mi-au devenit ulterior destul de familiare aş putea spune, avea încă o conotaţie groaznică, situaţia fiind încă dintre acelea de neconceput.

Să mă întorc acum, să vă spun povestea întreagă. Eram la cursul de matematici superioare al blajinului profesor Stelian Turbatu, proaspăt lector pe-atunci, cel care, când s-a prezentat prima dată la curs, în anul întâi, şi-a scris numele pe tablă, lăsându-ne pe moment într-o linişte mormântală – nu ne dădeam seama ce vrea – din care ne-a scos apoi cu explicaţia: „Ăsta-i numele meu! Dar să nu care cumva să mă faceţi să mă comport cum mi-e numele, că-i de rău!“ Am izbucnit în râs, atmosfera s-a destins. Eu, cel puţin, nu l-am ştiut niciodată pe profesorul Turbatu decât prin antonimul numelui, şi cred că nimeni dintre noi nu l-a ştiut altfel. Ne predase analiza matematică în anul întâi, iar acum, în anul al doilea, ne preda matematicile superioare. Grupa 211, la care, după cum poate aţi înţeles, eram, drăguliţă doamne, şef, făcea şi seminarul cu domnu’ Turbatu: trei ore pline, săptămânal!

Grea sarcină mai era şi condica aia: nu puteai să chiuleşti cu nici un chip! Târziu de tot, prin anul trei, am scăpat de ea devenind în fine ceva mai liber, ca să-mi pot face de cap. Incidentul cu Bărăitaru avea o istorie simplă. Înainte c-o zi de cursul de care vorbesc, noi aveam seminarul, şi-am prins din zbor zvonul că profesorul căzuse la pat – o răceală care s-a dovedit, spre nenorocul meu, rebelă – şi-l înlocuia Bărăitaru. A răsărit derbedeul din mine, cu dor de chiuleală la timp de cafenea, şi-am găsit că-i foarte sănătos să-mi fac colegii de grupă părtaşi: e mai comod când derbedeiala e o chestiune de ansamblu, eventuala pedeapsă se împarte proporţional. Am ridicat glasul: „Bă, Turbatu-i bolnav, Bărăitaru vine-n locul lui. Hai să ne facem că n-am ştiut, şi s-o-ntindem la Albina la o cafea! Am condica cu mine, nu-i problemă!“ Am fost acceptat în unanimitate, ca la voturile vremii, chiar

cu aclamații neregizate. Bag seamă că-i mare adevăr în afirmația biblică ce zice că omu-i rău năstimit: mai toți avem în noi o oarecare doză de derbedeială, ce iese la lumină din te miri ce! Aşa se explică unanimitatea de-atunci. Şi iată-ne pe toți ciotcă, cu băieți cu fete, în Albina la o cafea filtru şi-un pepsi, fără grija zilei de mâine! Mizam, vezi bine, pe faptul c-am scăpat cu totul de seminar, mâine la curs vine profesorul, că doar n-o să zacă'n pat cât lumea. Personal mai mizam şi pe faptul că, fiind în turmă, la caz de vreo pedeapsă, asta se împărțea proporțional, cum vă spuneam: părea cu totul natural! Nu-mi dădeam seama pe-atunci că proporționalitatea cu pricina se poate transforma oricând în iluzie, că, la o adică, nu era o chestiune de aritmetică obişnuită.

Surpriza a fost enormă când l-am văzut pe Bărăitaru la curs a doua zi, şi-am învățat la moment că aritmetica obişnuită nu funcționează-n cazul ăsta. E probabil un caz ce face parte dintr-o aritmetică analogă celei cu divizori ai lui zero, cum ar zice matematicianul: orice se-ntâmplă, cade totul pe capul tău, chiar dacă, prin comparație eşti nevinovat, cum se-ntâmpla să mă consider eu pe-atunci, după canoanele clare ale aritmeticii obişnuite! Şi iată-mă dând din colț în colț, să aranjez cumva să găsesc o sală pentru a putea face seminarul, ca să nu mă exmatriculeze. C-o putea face, Bărăitaru: era ceva şef pe la partid, cum am aflat în vâltoarea fricii de-atunci, şi-mi putea face pocinogul, că aştia erau plini de datorie patriotică, mai ales când se găseau în drept să comande câte 25 la... tălpile altuia!

Era tare greu să găseşti o sală liberă la orice oră rezonabilă din cursul săptămânii: Fizica împărțea cu Matematica – de care se despărțise cu cinci ani în urmă – numai colțul de la intersecția străzilor Academiei şi Edgar Quinet, al clădirii vechi a Universității. Am constatat că nu putea fi vorba să mă duc pe la alte facultăți ca să găsesc o sală liberă. Am încercat pe la Litere, dar mi-au dat repede cu tifla, aşa c-am renunțat să mai merg prin vecini. Am asudat din plin, cu spectrul exmatriculării în plămâni, câteva zile bune, până când am reuşit – nu vă mai spun cum, că n-are nici un haz! – să sclipuiesc de pe la matematică o sală de la parter, liberă pentru două ore, sâmbăta. I-am transmis lui Bărăitaru vestea, şi, ciudat de tot, a acceptat: am scăpat de spectrul exmatriculării, dar puteam lesne ghici ce m-aşteaptă. Bărăitaru, investit cu investitură mare – funcția a bătut totdeauna gradul în România! – era ceea ce am perceput mai târziu din lecturile cărților lui Sven Hassel: obergefreiterul sadic prusac. Şi când îi picai în undiță, ştia să-şi satisfacă înclinația naturală de sadism, în modurile specifice de care dispunea.

Ați ghicit, desigur, că cele două ore de seminar le-am stat la tablă, îndurând fără să crâcnesc, precum Micuțu al lui Hassel, şmotrul lui Bărăitaru. Parcă-i văd şi-acum zâmbetul de satisfacție, şi-i aud comentariile care, la ocazii aveau prea puțin de-a face cu matematica. Nu cred că vreunul dintre noi a învățat ceva din acel seminar, în afară poate de frica pe care trebuie s-o avem de cei ce-s întâmplător mai sus de noi, şi care au astfel dreptul de a se manifesta cu sadism superior, dându-şi pe față firea. Dar... nu s-a terminat aici...

La examenul din vară am tras biletul, m-am pregătit sufletește, şi-am ieşit la tablă. Profesorul Turbatu avea o mină spăşită, că mi-a şi strecurat timid: „Şefule, ai fluierat rău de tot în biserică!“ Mi-am adus atunci din nou aminte că funcția bate gradul, şi m-am pregătit să-nfrunt primejdia, sau să... pic eroic la datorie! Şi

într-adevăr, la examinare, îl văd pe Bărăitaru că se-apropie de mine, cu acelaşi zâmbet strâmb de satisfacţie, salutându-mă cu o deferenţă ca pentru şef, grăitoare pentru ceea ce m-aştepta. M-a plimbat, cu dedicaţie – am impresia că nu s-a mai ocupat de nimeni altcineva! – prin toată materia, făcând cu totul abstracţie de ce-aveam eu pe biletul de examen, care stătea săracul stingher pe masă, deoparte! La capătul a trei sau patru ore bune de examinare, am pus creta jos, refuzând să mai răspund căutărilor pentru care Bărăitaru se pare că nici nu mai avea inspiraţie. Am impresia c-am şi bravat chiar: „Cred c-am făcut dovada pregătirii mele. Dacă o consideraţi nesatisfăcătoare procedaţi vă rog în consecinţă. Eu mă opresc aici!“

Ar fi fost bucuros să mă pice, însă profesorul Turbatu s-a opus categoric: gradul poate ţine uneori piept funcţiei, chiar şi-n România! Bag seamă urmărise printre picături, evoluţia mea, şi n-o găsise chiar de lepădat. După o altercaţie vie între ei, profesorul mi-a cerut carnetul, pe care-a scris un şapte care m-a făcut fericit peste măsură. Parcă-l aud şi-acum: „Şefule, îmi pare rău, da-n mare măsură-i vina ta!“ „Vă mulţumesc domnule profesor, şi vă asigur că sunt extrem de fericit, n-are de ce să vă pară rău!“ Şi eram, într-adevăr, fericit din cale-afară...

Abia în urmă am putut să-mi explic în mod raţional fericirea de-atunci, pentru care-am realizat că a-i fi mulţumitor în special lui Bărăitaru, căruia de-atunci nu i-am mai auzit de nume, oricât am încercat. Ia gândiţi-vă: cine ţi-ar putea dedica exclusiv câteva ore ca să verifice dacă ştii ceva, într-adevăr? Eu, cel puţin, n-aş fi în stare! Acel moment mi-a dat o încredere fără de margini în abilitatea mea de a asimila şi manevra matematica. Niciun subiect matematic, ce mi-a fost necesar în formarea ca cercetător, nu m-a inhibat vreodată: geometria diferenţială, teoria grupurilor, ecuaţii diferenţiale şi cu derivate parţiale etc. pe toate le-am abordat cu încredere şi succes. Şi de fiecare dată când m-am poticnit în vreun fel, am avut senzaţia că în spatele zâmbetului blajin al părerii de rău a profesorului Turbatu, e zâmbetul sarcastic al lui Bărăitaru: asta mi-a dat tăria de a răzbi, tărie pe care natura umană n-o posedă de obicei. Cumplită natură!...

Nicolae Mazilu

Profesorii mei – la specialitatea geofizică

Ca absolventă a Facultăţii de Fizică în 1970, pe diploma de absolvire este precizată specializarea: Geofizică. După 45 ani, constat că în zilele noastre specialitatea se numeşte Fizica Atmosferei şi a Pământului. Pentru a afla câte ceva despre evoluţia acestei specialităţi, despre cadrele didactice implicate de-a lungul timpului, am citit cartea *Facultatea de Fizică a Universităţii din Bucureşti – 50 ani de istorie*, coordonatori Ştefan Antohi, Sabina Ştefan. Am reţinut că această direcţie de specializare a fost şi este unică în România şi a purtat de-a lungul timpului denumirile de Geofizică, Fizica Atmosferei şi Meteorologie, Fizica Atmosferei, Fizica Globului Terestru şi din anul 2000, Fizica Atmosferei şi a Pământului.

La Secţia de Geofizică şi mai târziu la Catedra de Geofizică sau la Colectivul de Fizica Atmosferei şi a Pământului au activat cadre didactice de o competenţă remarcabilă.

În perioada când am fost eu studentă, la specializare, şeful de catedră era profesorul Alexandru Grigoriu (1909-1974).

Cu toții am preluat fără nicio ezitare numele de «Moş Ploaie» cum era cunoscut printre studenți. Menționez că era un nume drag nouă, care îl transforma într-un fel de «idol» al catedrei, «un mit», avea stima unui fel de «Moş Crăciun».

Câteva date personale: a absolvit Facultatea de Ştiințe la Bucureşti în 1932, şi-a luat doctoratul în 1968 cu teza *Originea câmpului aeroelectric şi a variațiilor sale universale, diurne şi anuale.*

A lucrat la *Serviciul Meteorologic Național* şi ulterior la *Facultatea de Matematică şi Fizică* a Universității Bucureşti, parcurgând treptele de la asistent la profesor universitar. A publicat lucrări ştiințifice în domeniul teoriei gazelor, termometrie, sondaje de vânt, fizica norilor, electricitatea atmosferei. Ca profesor la specializarea de Meteorologie şi mai târziu de Fizica Atmosferei şi a Pământului a condus lucrări de doctorat pentru cursanți care au devenit cadre de bază ale Institutului de Meteorologie şi ale Facultății de Fizică. S-a distins ca o personalitate marcantă a domeniului fizicii atmosferei şi a meteorologiei.

Cu pasiune şi cu tâlc, fără întrerupere, ne transmitea cunoştințe despre nori, despre ploaie, cu deosebire despre forma fulgilor de zăpadă.

Îmi amintesc o experiență de «înaltă tehnicitate» pentru analiza formei fulgilor de zăpadă. Când ningea afară, profesorul întindea căciula pe fereastra deschisă de la sala de curs de la etajul 5 şi fulgii de zăpadă cădeau pe ea, şi astfel, domnul Grigoriu putea să ne explice diversele forme ce caracterizau structura fulgilor şi corelația între forma lor şi ceilalți parametri atmosferici, ca de exemplu temperatura aerului, umezeala etc. (făcea o adevărată economie bugetară!).

Ne era ca un «tată» ocrotitor, care încerca să ne de-a sfaturile necesare pentru a deveni specialişti de renume în domeniul fizicii atmosferice, meteorologiei etc. dar şi pentru a avea o comportare demnă în societate.

Cu toate că am apreciat această disciplină şi ulterior am lucrat aproape 19 ani în Meteorologie, lucrarea de diplomă la absolvirea facultății am avut-o în domeniul magnetismului terestru. Cursul şi experiențele de magnetism terestru erau asigurate cu mult profesionalism, detaliu, rigurozitate de către domnul profesor Ştefan Atanasie Pătraşcu.

A fost profesorul care, cu calm, dar şi cu exigență, ne-a învățat ce înseamnă responsabilitatea lucrului bine făcut.

Printre alte discipline studiate a fost şi seismologia. Domnul profesor Ştefan Lascu ne explica pasionat misterele cutremurelor şi «infernul» structurii interne a pământului. Ne transmitea un important calm, în a învăța şi chiar a încerca să înțelegem această «frământare» neîncetată a pământului. Aproape tot timpul cursurilor era nedespărțit de țigară.

Îmi dau seama că inconştientul m-a condus la acea vârstă spre o specializare, pe care cu ochii minții şi cu ajutorul amintirilor, o pot regăsi în orice clipă. Mulțumiri şi omagii cadrelor care în toți anii studenției ne-au împărtăşit din misterele pământului, ale oceanului aerian şi ale celui acvatic.

Gheorghița Pietricică,
9 februarie 2015

Examenul de Termodinamică şi mecanică statistică

Şerban Ţiţeica a arătat că ***Mecanica statistică*** *clasică, bazată pe o distribuţie continuă a energiei, este incompatibilă cu principiul al treilea al termodinamicii.*
(Wikipedia)

Urăsc vechiul carnet de note, care, păstrat din duioşie, ca relicvă materială a timpurilor ce-au rămas oricum în inimă, a încăput pe mâna copiilor, ruinând autoritatea părintească: „Ia te uită cine ne cere nouă să-nvăţăm!“ Şi-aveau cuvânt, scris în mediocritatea algebrică a rezultatelor din carnet, să respingă acea autoritate: algebric vorbind, acele rezultate erau în medie... mediocre, iar eu n-am putut să-i fac să-nţeleagă raţional că... trebuie să faci ce spune popa, nu ce face popa!

Puţine dintre cursuri mi-au plăcut – n-am fost un individ dresabil! – şi ca atare e foarte uşor să dau seamă, chiar în detaliu, pentru cele care mi-au plăcut într-adevăr. „Termodinamica şi mecanica statistică“ din anul al doilea a fost unul dintre acestea, impus asupra minţii şi inimii mele de statura intelectuală a profesorului Şerban Ţiţeica, pedagog de excepţie.

Parcă-l şi văd: venea legănându-se cu geanta-i preistorică, o punea discret pe catedră, undeva departe, să nu ne impiedice cumva să vedem la tablă, cerea unei fete din primele bănci să-i citească ultima frază din lecţia trecută, şi-ncepea, cu mâna-n buzunarul pantalonilor: mai întâi, uşurel, un scurt rezumat al acelei lecţii pentru a face legătura cu ce urma, după care se desfăşura metodic în noua lecţie. Dacă aveai şansa să poţi scrie totul, puteai să trimiţi cursul la tipar, aşa de clar şi curgător vorbea. Poate că n-a fost chiar bine: siguranţa cu care vorbea, ocolind neclarul problemelor, mi-a instilat ideea atotputerniciei fizicii. Din punct de vedere pedagogic, a avut însă dreptate, lăsând pe seama personalităţii ulterioare izbitura în plin a deziluziei: o personalitate formată ştie să se descurce, un student poate fi uşor descurajat!

Mă uit uneori la acel şase pe care l-am sclipuit la examen, şi el mă bucură mai mult decât un zece. Nu atât pentru faptul că el era la cursul profesorului Ţiţeica, cât, mai ales, pentru faptul că de el este legată prima conştientizare a unui colţ din ceea ce-am vrut vreodată în viaţă. Sunt rare asemenea momente în lungul vieţii, şi ca momente de fapt nici nu contează. Dar personalitatea în umbra căreia ele au apărut, obligă la gândire ulterioară, cu evaluare, într-un fel teleologică, a

semnificației momentelor. Personalitatea profesorului Țițeica obliga la o atare gândire, din care am extras mai târziu mult mai mult decât semnificație: rațiune de viață.

Am luat examenul în toamnă, pentru că-n vară l-am picat. Fără niciun regret, văzând că-s de fapt bâtă irațională, profesorul m-a invitat vesel: „Tinere, ne mai vedem şi la toamnă!“ şi mi-a dat înapoi carnetul gol, inaugurând astfel şirul de restanțe din fiecare an ce-a urmat după aceea. N-am avut niciodată noroc, nici în a înțelege ceva, nici în a mi se explica în mod adecvat, mai ales din cauză că, admițând *a priori* că port întreaga vină a ignoranței mele, mi-a fost totdeauna ruşine să pun întrebări lămuritoare. Pe deasupra, mă ştiam şi leneş din cale afară, şi ca atare admiteam, tot *a priori*, că de fapt n-am învățat, şi că dac-aş învăța aş găsi răspunsul potrivit.

În vară îmi picase principiul al treilea al termodinamicii, cu aserțiunea sa asupra valorii comune a entropiei la zero absolut. La curs, profesorul discutase problema pe baza teoriei ciclurilor, insistând probabil asupra faptului că primele două principii ale termodinamicii nu ne pot spune nimic în acel punct. Fără să înțeleg rostul problemei, dar mai ales caracterul axiomatic al principiilor, am luat prezentarea de la curs drept demonstrație matematică. Demonstrație s-a dovedit a fi, dar nu matematică şi, mai ales, nu strict în cadrul termodinamicii. Ulterior, am căutat să mi-o explic, dar n-am reuşit. Puturos din fire, nici n-am mai citit pe undeva, nici n-am discutat cu cineva, de teamă să nu se vadă cât de ignorant sunt. La examen, profesorul şi-a dat seama imediat cu cine are de-a face, după bălmăjeala prin care încercam s-aduc pe tapet logica demonstrației, ca s-o pot apuca matematic de undeva. Nu ştiam că, de fapt, problema nu se lasă apucată oricum, aşa c-a trebuit să vin şi-n toamnă. Sincer să fiu, nici în toamnă nu eram mai breaz, dar am înțeles să nu mă mai joc de-a algebra, ci să iau lucrurile aşa cum sunt: ceea ce cerea subiectul era o încadrare a principiului al treilea ca aserțiune ce reda imposibilitatea spiritului de a pătrunde în detalii, exact ca şi celelalte două principii anterioare: definea un cadru fenomenologic.

Examenul din toamnă a fost ceva de vis: pentru prima dată în viața mea am vorbit liber, demonstrându-mi că ceea ce trebuie să ştiu îmi place, şi ştiu într-adevăr. Cred c-a fost şi-un subiect de termodinamică pe-acolo, dar pe profesor l-a uimit prezentarea subiectului de mecanică statistică, referitor la abordarea hamiltoniană, ce conducea la ideea gibbsiană de ansamblu microcanonic şi canonic, şi mai departe la ideea cuantelor. Parcă-l văd şi-acum dansând vesel către catalog: „Iată c-a sosit timpul să dăm şi-un zece azi!...“ M-am eliberat de stres, însemna că trec oricum, ba chiar mi-am permis şi-o observație interioară: „Stai tu, oleacă, să vezi scrisul...“ Şi, ca un ecou gândului meu, profesorul şi-a lungit buzele într-un „Oooo...“ lung de tot, completând: „Tinere, da’ la scris ai numa’ două! Cum se poate?!“ Bag seamă că regreta şi el sincer, dar n-am fost în stare să-i dau vreo explicație plauzibilă, şi-am pus capu-n piept ca orice şcolar vinovat, gata să-ntindă palma pentru băț. Adevărul e că la scris m-am uitat timp de două ore la lucrare ca

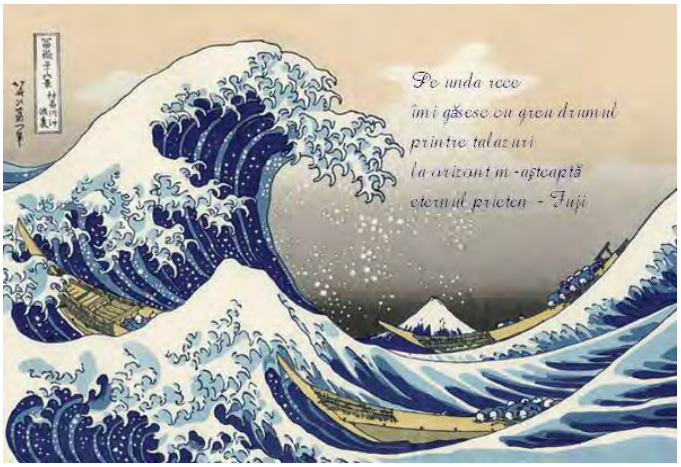
mâța-n calendar, fără să știu de unde s-apuc problemele şi cum să le conduc: n-am fost niciodată în stare să rezolv probleme puse de alții!

Asta o spun eu acum, după o viață! Atunci însă, profesorul părea sincer deziluzionat, iar eu eram stingherit rău de tot, că nu eram în stare să-i ofer o minimă satisfacție pentru a-i îndulci deziluzia. Dar tot el şi-a revenit, şi luând probabil stinghereala mea drept părere de rău, m-a îmbărbătat: „Nu te necăji tinere, zece şi cu două face douăsprezece, şi dacă le dăm pe din două face şase! Dă carnetul!“ Am amețit: n-aveam carnetul la mine – ironia soartei, în vară când nu era necesar îl aveam, acum nu! – şi-am început a bâlbâi: „Dom’ profesor, n-am carnet, că l-am uitat, şcl.“ „Tinere, carnetul de student trebuie purtat cum port eu biroul populației. Dacă mă prinde milițianu’ icea-n intersecție că trec pe stop, trebuie să-i dau biroul populației ca să mă amendeze. Să-l aduci ca să-ți trec nota!“

Mărturisesc acum de rațiuni de viață pe care statura intelectuală a profesorului Şerban Țițeica din acel moment al vieții mele le-a chemat – energia de zero a câmpului electromagnetic, statisticele speciale inițiate de Max Planck, teoria măsurătorii moderne, ontologia funcției de undă etc. – pentru a justifica rațional al treilea principiu al termodinamicii pe care eu pe-atunci – şi de-atunci încoace mereu – nu-l puteam lua ca axiomă. Mărturisire poate tot atât de ciudată generațiilor „materialiste“ de astăzi, pe cât era de ciudat acel „biroul populației“ al profesorului, pentru generația mea care nu cunoştea decât buletinul!

Nicolae Mazilu

Partea a patra: Puncte de vedere

Katsushika Hokusai (1760-1849)

DIMITRIE CĂDERE

René Girard – un gânditor original
(note de lectură)

Preambul

În anii de studenție am învățat fizică, matematică, chimie şi multe altele, necesare formării noastre profesionale şi intelectuale, dar – mai ales – am învățat să gândim metodic. În sumedenia de preocupări de atunci, ordinea era indispensabilă, în deplin acord cu principiile repetabilității experimentale pe care se clădeşte Fizica, odată fenomenele observate şi înțelese. Suntem, în esență, formatați în sensul ştiințelor exacte, dar de bună voie şi în deplină libertate. Această libertate, în binom cu metoda dobândită, ne permite să mergem mai departe, să încercăm să pătrundem perimetrul altor domenii ştiințifice, mai ales cele legate de Om, adică de NOI. Antropologia şi – mai precis – etnologia au specialişti care alcătuiesc la rândul lor un model de percepție structurat, asemănător cu cel practicat în cadrul ştiințelor din domeniul nostru. Impactul lor este, pe plan spiritual şi intelectual, tot atât de important pentru civilizație ca şi descoperirea electricității, atomului, sau a semiconductorilor. Cum despre Fizică şi fizicieni a mai fost vorba, vă propun acum o incursiune în lumea inedită a lui Réne Girard. Lucrările sale m-au pasionat, am participat la conferințe şi am avut onoarea să schimb câteva vorbe cu el. În cele ce urmează, reiau câteva impresii consemnate succesiv de-a lungul lecturilor şi pe care încerc acum să le înşirui pentru a schița un portret – parțial şi subiectiv – al acestui personaj singular.

Marea majoritate a citatelor provin din cartea sa *Despre cele ascunse de la întemeierea lumii*, tradusă în limba română în 2008.

* * *

În omenirea tulburată de astăzi, unde crime odioase continuă să fie comise în numele unei credințe, ne întrebăm cum de mai este posibil să se perpetueze asemenea fărădelegi, vechi de când lumea, de parcă oamenii nu ar fi priceput nimic din toate nenorocirile care i-au lovit.

Gânditorul francez René Girard – greu de clasat între filosofie, etnologie, psihologie şi literatură – aduce o viziune originală, arătând că în străfundurile ființei umane sunt înscrise, am spune genetic, nişte permanențe conflictuale imuabile, polarizate între *sacralitate* şi *violență*. Şi, ceea ce este mai grav, aceste două elemente funcționează de obicei în mod *simultan* şi *contradictoriu.*

Pe plan istoric, René Girard reia devenirea speciei umane *illo tempore*, căutând şi încercând să explice ceea ce ne este ascuns de la Facere încoace. Codul explicației pare simplu, este binecunoscutul *țap ispăşitor*. În realitate, povestea este complexă, mai ales prin consecințele sale. Vom încerca în continuare să

desluşim o parte dintre ele, parcurgând câteva dintre aspectele metodei propuse de René Girard.

* * *

În a doua jumătate a secolului XX, principalele curentele de gândire din cultura contemporană s-au încrucişat în trei răspântii principale, locuri în acelaşi timp de căutare, de schimb, dar şi de confruntare. Prin anii ’50-’60 ştiinţele umane se infiltrau în literatură şi artă, încercând să pătrundă fenomenul cultural. Este cazul mai ales al analizelor zise *structurale*. Apoi, prin ’65-’75, apar în ţările Europei apusene şi nu numai, unde de şoc violente, ale căror vârfuri au fost *Brigăzile roşii* în Italia, *Fracţiunea armata roşie* în Germania şi *Acţiunea directă* în Franţa. Nişte bande de criminali, cu o ideologie sumară şi absurdă, teleghidaţi probabil de la răsărit… Mai târziu, şi într-un fel destul de neaşteptat – deşi previzibil în absolut – asistăm la o revenire a sentimentului religios, dincolo de efectele de modă, o sete de divin care se manifestă prin redescoperirea textelor sacre şi a paradigmelor tradiţionale.

Sistemul Girard îşi propune să scoată la lumină originile tuturor civilizaţiilor, dar mai ales a celei occidentale. Metoda folosită este de o simplitate uimitoare: *lectura*! Prin ea, putem afla şi eventual înţelege *cele ascunse de la întemeierea lumii*, această formulă fiind în acelaşi timp un citat din *Evanghelii* (Matei 13, 35), cât şi un element bibliografic. Ascunse, de fapt, celor care nu vor să le vadă!

Trei concepte sunt la baza metodei lui René Girard:

- Violenţa este la temelia tuturor formelor de organizare socială;
- Ritul religios este fundamentul tuturor culturilor;
- Revelaţia creştină reprezintă o ruptură radicală, înlocuind violenţa cu dragostea.

Punctul de plecare al acestui mecanism este episodul biblic al lui Cain şi Abel; drama lor s-a repetat de atunci la nesfârşit, continuând până în zilele noastre.

* * *

Ca mulţi dintre confraţii săi, René Girard a părăsit Franţa spre sfârşitul anilor ’40, atunci când intelectualitatea de stânga îmbibată de teze marxiste a început să domine viaţa culturală şi să impună un cod de gândire îngust şi unilateral. Ştiinţele socio-umane şi derivatele lor erau printre cele mai ameninţate. A ales America unde a făcut o carieră strălucită, de răsunet internaţional. După mai multe peregrinări s-a stabilit în final la Stanford, în California, pentru a preda şi lucra la binecunoscuta Universitate a urbei. Pe undeva, în pofida lipsei de istorie proprie, unele universităţi americane amintesc prin aspectul lor exterior de mănăstirile europene din Evul Mediu şi de ce a fost odată Sorbona. Arhitectura de la Stanford, ca un decor de teatru, întăreşte această impresie. Departamentul de literatură unde şi-a desfăşurat activitatea este adăpostit într-un corp de clădiri în stil cistercian construit la începutul secolului XX, alături de o capelă neo-italiană din aceeaşi

perioadă. Nu departe, se află celebra Silicon Valley… Altă lume?

După o carieră excepțională, René Girard s-a întors în țara sa de baştină la începutul noului mileniu. În 2005 a fost primit la Academie – recunoştință supremă în sistemul de valori culturale francez. Între timp, pe măsură ce opera sa era cunoscută şi recunoscută, a primit şi alte înalte distincții, bunăoară titlurile prestigioase de Cavaler al Legiunii de Onoare şi de Comandor al Artelor şi al Literelor. René Girard este, mai presus de toate, un om profund credincios.

* * *

„Să ne imaginăm – spune René Girard – că noi occidentalii am fi un trib ca cele din Amazonia şi că am fi descoperiți de o expediție etnologică. Cum am fi priviți? Ni s-ar examina simbolurile şi textele aşa cum a procedat Claude Lévi-Strauss cu indienii din Brazilia. Metodologia valabilă pentru aceştia ni se poate aplica şi nouă." Girard ne priveşte deci *dinăuntru*, plecând de la arheologia textelor pe care le-am produs în calitate de civilizație. Ele îi cuprind tot atât de bine pe Balzac şi pe Freud, pe Shakespeare şi *Evangheliile.*

Prima descoperire importantă a lui Girard, publicată în 1961 în volumul *Minciună romantică şi adevăr romanesc* este că la originea oricărei societăți umane se află o formă de violență, dar nu sub aspectul unei agresiuni barbare şi anonime. Violența descrisă aici este fondată pe ceea ce el numeşte *dorința mimetică*, care este, în ultimă analiză, o formă de imitație amestecată cu invidie: noi dorim deseori ceea ce un altul doreşte sau are. Această dorință poate însă conduce la violență şi periclita ordinea socială. Exemplu: tragedia greacă: Paris provoacă războiul cu Troia pentru că o doreşte pe Elena, promisă lui Menelaus. De la Euripide la Shakespeare şi până la teatrul de bulevard, triunghiul mimetic minează această ordine. De ce? Pentru că dizolvă diferențele! Ori, ordinea socială este bazată, tocmai, pe diferențe: în mod normal, prin stratificare, fiecare are rolul şi locul său. Imitația tinde să creeze *nediferențiere* şi atunci când fiecare vrea să ia locul altuia, când rolurile sunt schimbate, apare criza. René Girard afirmă că în acest moment lumea contemporană trece, în mod evident, printr-o criză de nediferențiere generalizată care se manifestă printr-o lipsă de distincție între popoare, clase şi sexe.

Odată dorința mimetică pusă în evidență, problema care se pune organizărilor sociale este cum să canalizeze violența potențială adiacentă. Cea mai bună metodă care a fost găsită consistă în a o face să devieze către un inocent: *țapul ispăşitor!* Sacrificiul său poate opri criza. Aproape toate tragediile greceşti se sfârşesc în acest fel, restabilind ordinea care a fost tulburată. Prin desemnarea victimei, unanimitatea revine, coeziunea grupului se reface şi criza este evacuată. Cel mai important este modul de selecție; clanul care execută *linşajul originar* nu trebuie să ştie că victima este inocentă. El trebuie să creadă în vinovăția ei şi – mai ales – că a fost aleasă în mod divin, eventual printr-un proces ritual. În acest fel, violența devine sacră. În textele antice victima poartă semne distinctive, mai ales defecte fizice. Pe scurt, țapul ispăşitor se autodesemnează prin faptul că este *diferit*

şi asta sare în ochi tuturor. Urmându-l pe René Girard, reiese că actul fondator al organizațiilor umane este în general acest *linşaj originar* şi nu un *contract social* cum afirma Jean-Jacques Rousseau, sau *uciderea tatălui de către fiu* cum credea Freud. Shakespeare a înțeles asta mai bine decât filosofii sau sociologii: nu din întâmplare tragedia *Iulius Cezar* începe prin asasinarea împăratului. Aparent, în acest caz teoriile lui Girard şi Freud par să se suprapună, dar motivația predominantă a crimei este aici dorința mimetică, nu relația de familie.

În plus, sacrificiul inițial nu este numai de domeniul literaturii: el a avut loc cu adevărat! „Dacă arheologia ar putea-o permite – precizează René Girard – s-ar putea găsi în central oricărui oraş străvechi locul primului sacrificiu şi numele victimei“. Cu timpul, acest sacrificiu va fi ritualizat şi originea sa ascunsă: va deveni secretul preoților. Scopul religiilor este de a repeta la nesfârşit actul fondator, pentru a păstra coeziunea socială. În această perspectivă, miturile nu sunt – aşa cum au pretins mulți etnologi – transpunerea în cultura colectivă a unor elemente naturale, ci reminiscențele unor evenimente care s-au petrecut în mod real. În cazul în care societatea ar fi peturbată de o nouă criză, nu ar fi inutil ca linşajul să fie reeditat, pentru a revigora noțiunea de sacrificiu. Un autor din secolul XIV, Guillaume de Machaut, povesteşte cum pe vremea marii ciume, care a răvăşit Europa occidentală a Evului Mediu, mulți evrei au fost arşi de vii sub pretext că răspândesc boala pentru a-i decima pe creştini; ciuma s-a stins de la sine (nimeni nefiind capabil la vremea aceea să-i găsească leacul) şi societatea şi-a reluat cursul. Evreii executați au fost, în mod evident, nişte țapi ispăşitori. Alții, mai târziu, mult mai numeroşi, au avut aceeaşi soartă…

Girard afirmă că orice civilizație este la început o religie şi că toate instituțiile sunt de origine religioasă. Aceste structuri păstrează intacte urmele sacrificului originar. Se crede, în general – această ipoteză aparține lui Voltaire –, că monarhii, profitând de autoritatea lor, şi-au atribuit de-a lungul istoriei puteri religioase. În sistemul lui René Girard se întâmplă exact contrariul: monarhul nu este cel care oficiază, ci victima potențială a cărei soartă depinde de hotărârea poporului. Exemplu: Ludovic al XVI-lea şi Maria-Antoaneta, țapi ispăşitori tipici, al căror sacrificiu ar fi trebuit să refacă unitatea națională. Multe alte documente din domeniul antropologiei arată în mod clar identificarea monarhului cu victima.

Unul dintre textele cele mai semnificative asupra rolului țapului ispăşitor, interpretat în maniera lui René Girard, este trădarea apostolului Petru. Acesta este denunțat de o slujnică ca fiind discipol al lui Iisus din Galileia; accentul l-a demascat. Petru este – în felul său – un străin care ar dori să se integreze grupului care îl respinge. Încearcă, după cum ne spun *Evangheliile,* să se apropie de foc şi nu va reuşi să o facă decât lepădându-se de Hristos, adică de victima indicată ca țap ispăşitor.

În sistemul lui René Girard, *Noul Testamen*t ne oferă cheia codului universal al civilizațiilor. De mai bine de trei sute de ani o anumită „ştiință“ se obstinează să reducă religia la un amestec de interese, de spaime şi de ignoranță; pe acest fond, Girard atacă frontal, afirmând că *Evangheliile* sunt *expresia ştiințifică* a întregii

istorii a omenirii şi – de asemenea – că pornind de la *Evanghelii*, această istorie basculează. Iisus nu este un țap ispăşitor ca ceilalți; victimă fără vină, El s-a desemnat singur, prin voia Sa. Moartea Lui înseamnă că de acum încolo mecanismul unității sociale bazate pe violență nu mai poate funcționa. Răstignirea este sacrificul suprem care face ca toate celelalte să devină absurde. Înainte de Hristos, Socrate a ales şi el moartea în confruntarea cu judecătorii săi. Prin aceasta, el contesta fundamentele societății greceşti de atunci, dar evenimentul a rămas localizat şi limitat. Revelația creştină însă, are o rază de acțiune universală, este radical diferită: prin Iisus, victima încetează de a mai fi vinovată, ritualul care conduce la sacrificiu nu mai are sens, logica țapului ispăşitor se năruieşte, bazele civilizației antice se prăbuşesc. Mântuitorul ne obligă să privim în față violența devastatoare pe care n-am vrea s-o vedem. Mesajul Său este în acelaşi timp emoțional, rațional şi transcendent; am fi putut afla toate acestea prin noi înşine, dar fără El nu le-am fi înțeles.

Dar dacă Revelația este atât de clară, cum se face că nu a reuşit să se impună de două mii de ani încoace şi să facă să înceteteze orice violență? Cele mai mari sacrificii umane ale istoriei, zecile de milioane de victime ale sistemelor totalitare, n-au avut loc oare în secolul XX? „Aceasta este din cauză – răspunde Girard – că oamenii – manevrați de cel viclean – rezistă din răsputeri mesajului divin. Crimele dictatorilor sângeroşi o dovedesc cu prisosință, dar mai este şi pervertirea prin manipulare a modului de a interpreta faptele: toți cei vinovați se vor în zilele noastre victime inocente! Cu toate acestea, Revelația continuă să înainteze; cu cât violența se agravează, cu atât sacrificiul devine mai absurd; cu cât este mai evident că victimele sunt nevinovate, cu atât este mai limpede că violența este inutilă.“

Privind în jur, la ce se întâmplă în lumea de azi, aceste constatări îşi pot găsi justificarea. Relațiile umane s-au metamorfozat, trecând prin trei etape:

- Timpurile *de demult*, descrise de Girard, unde o colectivitate comite un act de violență contra unui individ;
- Timpurile *intermediare*, a căror origine se situează de fapt într-un trecut îndepărtat şi care continuă până în zilele noastre, unde grupuri sociale sau naționale practică în mod reciproc violența – este vorba mai ales de războaie;
- Timpurile *moderne*, când monştri precum Stalin, Hitler sau Pol-Pot practică o violență organizată sub forma unui sistem represiv piramidal împotriva unor largi pături sociale. Reuşita acestei întreprinderi este condiția propriei lor supraviețuiri.

*** * ***

Să privim acum mai îndeaproape câteva aspecte precise ale *metodei Girard* referitoare la interpretarea antropologică a textelor antice. Contactul cu literatura majoră a tuturor timpurilor i-a permis să-şi construiască propriul model şi să pună la punct instrumentele de analiză corespunzătoare, bazate mai ales pe comportamentele generate de rivalitatea mimetică a dorinței. Ulterior, câmpul său de

investigații se va lărgi, cuprinzând studiul mai multor simboluri şi rituri, precum şi a unor practici sociale şi culturale. René Girard va imagina un creuzet în care noțiuni de etnologie, sociologie şi psihologie se vor adăuga celor literare pentru a elabora o *nouă antropologie*.

În spațiul-timp istoric, se pot întâlni o sumedenie de sacrificii rituale. Ele au un numitor comun: violența socială internă – disensiunile, rivalitățile, geloziile, precum şi conflictele între cei apropiați. Inițial, sacrificiul are pretenția de a elimina aceste tensiuni, pentru a restaura armonia comunității, confirmând şi întărind ordinea sa pierdută. În Grecia secolului V înainte de Hristos, de exemplu, sacrificiul uman nu dispăruse complet. Mai existau încă acei *pharmakos*, personaje marginale pe care Atena le întreținea pe cheltuiala sa pentru a le sacrifica în caz de calamități. Între victimă şi populație existau asemănări şi deosebiri – cele din urmă fiind în general defecte fizice sau psihice vizibile –, deoarece era necesar ca cel care va fi jertfit să fie suficient de reprezentativ pentru corpul social, dar în acelaşi timp, pe undeva, diferit. Mai târziu, sacrificiul se va deplasa spre animale, care vor asigura o rezervă abundentă. Noțiunea însăşi de *țap ispăşitor* îşi are originea în acest transfer. Cu toate acestea, sacrificiul uman va dăinui: prizonieri, sclavi, copii, adolescenți, handicapați, au continuat şi continuă încă să-şi piardă viața în numele unor doctrine derivate dintr-o înțelegere pervertită a noțiunii de *sacru*.

Ne putem însă întreba: ce se întâmplă oare atunci când riturile şi sacrificiile destinate a canaliza violența nu funcționează? René Girard defineşte această situație drept o *criză sacrificială*. Violența impură şi cea purificatoare nu se mai pot deosebi; purificarea devine imposibilă şi componenta impură se va impune întregii comunități. Dacă ne întoarcem la miturile şi tragediile Greciei antice, mai precis la Oedip privit prin prisma raporturilor mimetice, s-ar putea spune că veritabila sa crimă nu a fost asasinarea tatălui, ci încercarea de a suprima contradicțiile care-l torturau, datorate amestecului noțiunilor de *sine* şi de *alteritate* într-o nediferențere monstruoasă. Cu alte cuvinte, nu mai ştia unde se sfârşeşte el şi unde începe celălalt, rătăcindu-se pe calea pierzaniei. În acestă reprezentare se află deopotrivă cheia mitului, cât şi unul dintre exemplele esențiale privind *cele ascunse.* Devenind paricid, împingând deci la extrem obsesia sa legată de paternitate, Oedip bulversează în mod mult prea brutal obiceiurile şi echilibrul social din Teba, care nu mai are altă soluție pentru a restabili ordinea decât condamnarea lui la moarte. Aceasta este legea fundamentală a societăților omeneşti, care nu-şi asigură perenitatea decât cu prețul violențelor regulatoare care funcționează ca nişte adevărate supape. Principiul ritului sacrificial este suprapus fondului religios originar, instaurând o *violență fondatoare*, care devine arhetipul celor ce vor urma. Moartea unuia pentru supraviețuirea celorlalți! De la linşajul primitiv la sacrificiile rituale, logica este aceeaşi: unanimitatea minus unul. Violența spontană este unică, pe când sacrificiile sunt multiple; ele sunt repetate la nesfârşit. Mecanica rituală încearcă să ordoneze ceea ce scapă tuturor regulilor, devenind o tehnică de liniştire purificatoare.

Criza sacrificială, soluție fatală prin efectul său încărcat de consecințe, apare ca o *criză a diferențelor*, ceea ce o plasează în sfera culturii, căci numai în acest

cadru oamenii se pot situa şi defini reciproc prin jocul subtil şi complex al relațiilor reciproce care – în acelaşi timp – îi unesc şi îi despart. Trăsăturile de caracter sunt de obicei *înnăscute*, de domeniul *naturii*, în timp ce întrebuințarea lor – bună sau rea – este, de cele mai multe ori *dobândită*, prin învățătură şi experiență, intrând în domeniul *culturii*. Două teze opuse încearcă să desluşească fenomenul religios primitiv: prima, atribuie mitului – considerat ca un mesaj fondator – prioritate şi paternitate asupra ritului. A doua, merge direct la sacrificiu, deci la ritualul originar al divinității. Girard ar fi mai aproape de această ultimă versiune, dar îi reproşează lipsa de informații privind natura şi funcția sacrificiilor. Ce s-a întâmplat cu adevărat la început, *prima dată*? „Numărul impresionant de comemorări rituale legate de o crimă, ne face să credem că evenimentul originar este, în mod normal, un asasinat“, spune Girard; şi mai apoi: „Ritul este repetiția unui prim linşaj spontan, care a readus în societatea respectivă unitatea pierdută din cauza violenței reciproce ajunse la paroxism“. Victima ia asupra ei toate întinările comunității; moartea, sau – rareori – alungarea sa, are un efect purificator care capătă în fond o dublă semnificație: cel destinat sacrificiului este în acelaşi timp obiect de dispreț, dar şi de venerație cvasi religioasă, precum *pharmakon*-ul grec din vechime deja pomenit.

Continuînd cercetările sale pentru a descifra secretul victimei emisare, René Girard va studia cazul unor monarhii sacre ale Africii tradiționale care, traversând istoria, au putut la un moment dat să fie cunoscute în mod direct. Cu ocazia înscăunării, regele este obligat să comită transgresiuni: incesturi, droguri, alimente interzise, crime. Acestea îi conferă un grad de impuritate extrem de ridicat, constituind o justificare potențială pentru sacrificiul simbolic sau real al cărui victimă ar putea deveni. „Fiecare rege african – susține René Girard – este un nou Oedip, care trebuie să-şi re-joace propriul său mit de la început până la sfârşit. Astfel, regele nu domneşte decât în virtutea viitoarei sale morți; el nu este altceva decât o victimă în aşteptarea deznodământului, un condamnat la moarte care aşteaptă execuția. Cu toate acestea, deseori, este suficient ca victima să ştie să profite de împrejurări, pentru a transforma în putere efectivă venerația pe care i-o poartă supuşii săi“. În acest caz, regele reuşeşte să-şi prelungească domnia, ajungând chiar la un prag dincolo de care sacrificiul devine imposibil. Trebuiesc, evident, operate noi transferuri, găsit un înlocuitor. Cu timpul, sacrificiul poate chiar să dispară, dar monarhia pierde cu această ocazie caracterul său sacru. „Puterea sacră – spune Girard – va fi întotdeauna prezentă, vie şi activă în persoana regelui“; în schimb, ea va deveni absentă în persoana zeului asociat, în măsura în care regele reuşeşte să se impună. Apariția acestui dezechilibru îi îndepărtează progresiv pe oameni de divinități, sacrificiul rămânând totuşi pe mai departe placa turnantă a relației fundamentale dintre ei.

* * *

După acest tur de orizont, să ne îndreptăm acum spre interpretarea miturilor, violenței şi sacrificiului având drept cheie de boltă mesajul biblic. Este unul dintre aspectele cel mai interesante al operei lui René Girard, definitoriu pentru modul său de gândire. Semnele acestei orientări au apărut în lucrările sale foarte timpuriu şi este vorba de fapt de o preocupare constantă, manifestată de-a lungul a zeci de ani; ea anunță ruptura săvârşită de Iisus Hristos în ce priveşte angrenajul dorinței mimetice legat de violență, de putere şi de orgoliu. Într-adevăr, numeroase texte ale *Vechiului Testament* par să confirme ipotezele de violență colectivă şi mecanismul lor sacrificial:

- Criză, confuzie şi separare pe vremea Turnului lui Babel, corupție şi degradare în Sodoma şi Gomora, cele zece pedepse ale Egiptului antic, curățirea etnică a Pământului Făgăduinței;
- Respingere selectivă: alungarea lui Ismael, îndepărtarea lui Esau;
- Tema supraviețuitorului unic într-o lume sortită pieirii: Noe, Lot.

Cu toate acestea, examinarea minuțioasă a mai multor legende biblice, cât şi a unor texte şi evenimente din istoria lui Israel permite să fie pusă în evidență o singularitate care le deosebeşte de alte mituri şi scrieri religioase. Astfel, de exemplu, Iosif – fiul lui Iacob – este un inocent în jurul căruia se coalizează un grup ostil format din proprii săi frați. Această situație corespunde schemei clasice analizate, dar – în contradicție cu soluțiile precedente – *Biblia* nu asumă nimic din ceea ce ar putea justifica violența la care a fost supus Iosif. Aici, totul se sfârşeşte printr-o împăcare. „Imaginea lui Iosif nu are nici o dimensiune demoniacă sau divină, ea este pur şi simplu umană“, confirmă René Girard. De asemenea, Moise, care cere faraonului libertate pentru poporul său, stârneşte cele zece plăgi conform unui mecanism funcționând – din punctul de vedere al unui mit egiptean – ca un model de victimă emisară: în final, egiptenii cred că alungă relele lor punându-le pe seama evreilor. În perspectiva biblică însă, este operată o schimbare majoră: victima este umanizată şi devine un element fondator al unei comunități de tip nou. Pe deasupra, Legea, asemănătoare în anumite privințe altor texte sacre ale vremii, mai ales în domeniul prescripțiilor şi al opreliştilor, aduce un mesaj revoluționar: *Îl vei iubi pe aproapele tău ca pe tine însuți* (Levitic 19,18).

Acest text este poate cea mai potrivită punte către *Noul Testament*, Iisus venind pentru a împlini Legea şi nu pentru a o lepăda: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc. Căci adevărat zic vouă: Înainte de a trece cerul şi pământul, o iotă sau o cârtă din Lege nu va trece, până ce se vor face toate“ (Matei 5, 17-18). În acest cadru, René Girard se focalizează pe *Evangheliile* sfinților apostoli Matei şi Luca, în care cărturarii şi fariseii sunt apostrofați. Avertismentul cel mai sever este următorul: „De aceea, iată Eu trimit la voi prooroci şi înțelepți şi cărturari; dintre ei veți ucide şi veți răstigni; dintre ei veți biciui în sinagogi şi-i veți urmări din cetate în cetate, ca să cadă asupra voastră tot sângele drepților răspândit pe pământ, de la sângele dreptului Abel, până la sângele lui Zaharia, fiul lui Varahia, pe care l-ați ucis între templu şi altar“ (Matei 23, 34-35). Acest text este o sinteză; el se adresează în

primul rând fiilor lui Israel, dar sugerează o deschidere mult mai largă în timp şi în spaţiu, fiind vorba de drepţii pururea răspândiţi pe toată întinderea Pământului. La rândul său, textul lui Luca aduce o contribuţie capitală, făcând aluzie la sângele toturor profeţilor, vărsat „de la facerea lumii“ (Luca 11, 50). Acelaşi subiect apare şi într-o altă pericopă (care-i inspiră lui René Girard, după cum a mai fost amintit, titlul uneia dintre cărţile sale): „Ca să se împlinească ce s-a spus prin proorocul care zice: «Deschide-voi în pilde gura Mea, spune-voi *cele ascunse de la întemeierea lumii*» (Matei 13, 35). Mergând mai departe, Ioan introduce la rândul său două elemente noi referitoare la Patimile Mântuitorului, subliniind caracterul lor original şi desemnând răul, care vine de la cel viclean, prin înşelătorie.“ Raportul dintre *bine* şi *rău* este tratat ca un conflict ontologic. În contextul spiritual inedit creat de *Noul Testament* pe fondul tradiţiei evreieşti, Iisus vizează – dincolo de cărturari şi farisei – întreaga omenire. De la o crimă la alta, se ţese nu numai o succesiune ereditară, ci şi o solidaritate morală universală.

Iată-ne ajunşi la Patimile Mântuitorului, la propria Sa moarte. Rareori riturile cumulează cu aceeaşi intensitate tot ce este legat de un sacrificiu: strigătele, batjocura, grotescul, într-un crescendo dramatic inexorabil. Iisus este tratat ca falsul rege al Saturnalelor, transferul care îl transformă în victimă expiatorie a celor coalizaţi contra Lui atingând aici întreaga sa amploare. Un singur element, însă, lipseşte: pentru a se înşirui pe linia miturilor tradiţionale, relatările biblice ale Patimilor ar fi trebuit să ignore caracterul arbitar şi injust al violenţei exercitate împotriva lui Iisus, ori – în acest caz – se întâmplă exact contariul. Procedura sacrificială este dereglată, deoarece Patimile sunt prezentate ca o nedreptate absolută, precum fusese scris în *Vechiul Testament* şi apoi amintit de Sfântul Ioan : „Dar lucrul acesta s-a întâmplat ca să se împlinească vorba scrisă în Legea lor: «M-au urât fără temei.» (Ioan 15, 25).“ Departe de a lua asupra sa povara împrejurărilor, acest text o atribuie în mod clar adevăraţilor vinovaţi. „Cei care sunt cu adevărat răspunzători sunt oamenii, ei sunt cei care l-au ucis pe Iisus, pentru că sunt incapabili să îşi găsească liniştea fără să omoare“, completează René Girard. După cum bine ştim, de atunci încoace, Mântuitorul a mai fost ţintuit pe cruce de nenumărate ori…

Riscându-se într-un domeniu neexplorat, René Girard respinge interpretarea sacrificială a *Evangheliilor:* „ele nu vorbesc de *sacrificiu* decât pentru a-l înlătura şi pentru a-i refuza orice validitate“. Lectura sacrificială a Patimilor, aşa cum o arată în general Biserica este o neînţelegere paradoxală. A prezenta Patimile ca pe un sacrificiu denotă neputinţa omenirii de a-şi înţelege propria violenţă. Pericopa cea mai importantă şi cea mai străină oricărei răzbunări este, în viziunea lui René Girard următoarea: „Iar Eu zic vouă: iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc. Ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele şi peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi“ (Matei 5, 44-45). Prin acestea, Dumnezeu încetează de a mai lua asupra Sa violenţa pe care oamenii sunt incapabili să o stăpânească. *Evangheliile* retrag

divinității una dintre funcțiile esențiale pe care le avea în religiile primitive. Dumnezeul care vrea să se facă cunoscut prin *Evanghelii,* Acela pe care Iisus îl pune în lumină, este un Dumnezeu care vrea pace şi bunăvoire între oameni, fără niciun intermediar sacrificial. A renunța la violență înseamnă, tocmai, a intra în altă împărăție, aceea a *credinței, nădejdii şi dragostei.* Violența este un angrenaj, o mişcare circulară fără de sfârşit, dincolo de spațiu şi timp. Învățătura evanghelică enunță în modul cel mai simplu, cel mai concis şi cel mai complet tot ceea ce trebuie făcut pentru a scăpa din ghearele sale. Această învățătură este fără greş: în cadrul aceluiaşi demers, ea ne arată cum să punem capăt violenței dintre oameni şi reprezentării violente a lui Dumnezeu: „este sfârşitul violenței divine şi o metamorfoză fără precedent în istoria omenirii", spune René Girard.

Atunci, la ce bun Apocalipsa? Dacă cei care L-au auzit pe Iisus ar fi primit Cuvântul Său şi ar fi urmat învățăturile Sale, n-ar mai fi fost nici Apocalipsă, nici Răstignire. Dar, oamenii nu au ascultat şi nu s-au schimbat – cel puțin nu toți – aşa că vestirea Împărăției este, în parte, neîncheiată. Oamenii, rămânând înlănțuiți violenței, îşi vor asuma responsabilitatea caracterului tragic al schimbărilor pe care le va cunoaşte lumea şi vor constrânge pedagogia divină să găsească un făgaş diferit: Iisus va renunța la metoda convingerii directe, adoptând o cale mai anevoioasă, care străbate Patimile mergând până la revelația sfârşitului lumii. Cu alte cuvinte, El nu ne mai învață *ce* să facem, ci *cum* să facem, lăsându-ne întreaga libertate de a ne hotărî soarta prin noi înşine.

*** * ***

În încheiere şi pe aceeaşi linie, este interesant de remarcat că mitologia românească – atât de bogată – ar putea fi trecută cu brio prin filtrul *metodei Girard*. *Legenda Meşterului Manole*, *Miorița,* basmele populare, sunt ilustrări locale ale temei sacrificului uman fondator şi ale conflictului mimetic. În popor se spune, în anumite împrejurări: „să moară capra vecinului!" Cunoaştem cu toții semnificația formulei, iar capra, înseamnă de fapt *țapul ispăşitor* al invidiei distrugătoare. Mergând mai departe, am putea imagina preluarea unor aspecte din opera monumentală a lui Romulus Vulcănescu sau din scrierile lui Vasile Lovinescu, în care se pot găsi elemente demne de o teză de doctorat în etnologie pe acest subiect!

Revenind la René Girard dintr-o perspectivă globală, în pofida unei contribuții majore în domeniul său de expertiză, el nu a epuizat galaxia riturilor şi simbolurilor. Cine ar putea să o facă? În cazul său, suntem de fapt în prezența unui sistem coerent, dar închis şi circular. O parte dintre sursele sale se pot întâlni şi în alte teorii sau ipoteze. Metoda lui, însă, este cu totul originală, reuşind să explice în mod plauzibil anumite fenomene etnologice în particular şi antropologice în general. Ca mulți alți cercetători din sfera ştiințelor umane, el are adesea dreptate, dar nu întotdeauna; explică multe lucruri, dar nu pe toate. Ştim, de fapt, că şi în ştiințele exacte se întâmplă adesea acelaşi lucru. Abordând aceste noțiuni ne referim – dincolo sau dincoace de metodă – la un anumit fel de a gândi, pentru a stabili repere şi a fundamenta conținutul preocupărilor tratate. Pentru René Girard

faptul că temelia societății este religioasă constituie un postulat, formele sale de organizare generând relații care sunt justificate pe plan divin. Aceste legături îşi pot găsi expresia în interpretarea alternativă a celor două cuvinte latine care constituie baza lor semantică: *religare/relegare*. Dincolo de asemănarea aparentă, sensul lor poate fi – în funcție de împrejurări – destul de diferit. Dimensiunea religioasă este necesară, într-un prim timp, pentru a evita dezagregarea socială grație soluției țapului ispăşitor, prin care toți se unesc contra unuia. În final, Vestea ce bună adusă de Iisus Hristos este potențial capabilă să fondeze un nou tip de relații umane, cu condiția să fie primită şi aplicată.

Este, iarăşi, demn de subliniat curajul lui René Girard, care-i contrazice pe protagoniştii *filosofiei îndoielii*, cum ar fi Marx, Freud şi Nietzsche care leagă violența de reprezentările şi proiecțiile noțiunii de *interzis*: capitalismul, tatăl şi complexul său, morala sclavilor. În mod surprinzător, toate acestea, creează la rândul lor victime emisare, confirmând teoria lui Girard! Pe de altă parte, ambiția sa este poate prea mare, căci – chiar admițând că nu există societate fără religie (ceea ce este fundamentat de Mircea Eliade) – relațiile dintre oameni, în varietatea lor, pot avea şi alte resurse. Metoda sa globală şi generalizantă se înscrie într-o anumită perspectivă a cunoaşterii, cea care tinde spre *explicația totală*, contrar curentelor intelectuale contemporane care merg mai curând spre diversitate. Nu este însă mai puțin adevărat că întoarcerea la credință este la rândul său în creştere, conform marilor cicluri ale istoriei, complexe şi contradictorii. În acest sens, René Girard este fără îndoială profetic!

DAN GALERIU

Despre Fukushima, o voce din *off*

Auzind la radio şi TV că un accident s-a întâmplat la Fukusima, o combinație de cutremur (Richter 9?) şi tsunami (>12 m?) am pus mâna pe telefon şi am dat e-mailuri. La telefon nu a răspuns decât o persoană în prima zi, dar în japoneză. Istoria e-mailurilor o descriu mai jos.

From: Dan Galeriu Sent: Friday, March 11, 2011 6:51 PM Subject: earthquake
To: kiriko@nirs.go.jp ; s-konishi@iae.kyoto-u.ac.jp ; mariko andoh ; hmsaito@vega.ocn.ne.jp ; hirot@ies.or.jp ; h_takeda@nirs.go.jp ; hisamatsu ; yamazawa@nucl.nagoya-u.ac.jp ; yuji nakamura
Please send news on you and other people I know. („Te rog trimite-mi veşti despre tine şi cunoscuți.“)
Mass media is alarming. („Cele din mass-media sunt alarmante“)
dan

Pe e-mail am primit primul mesaj:
Alaia (Inage)
To me Mar 11, 2011
MIKIO OK 問題なし大丈夫ありがとう、
しかし日本はたえへんなことになっています、これからたえへんで
す。
とにかくBILLI`S BAR はだいぎょうぶ、ありがとう。
ファミリーもだいぎょうぶ。

Alaia este soția (partenera) prietenului meu Mikio Aray, proprietar de jazz-bar Inage-Chiba shi. Ea a răspuns la telefon, în japoneză.
Al doilea mesaj a fost de la Kiriko Myiamoto, contactul meu la prima vizită lungă în Japonia.

kiriko@nirs.go.jp (Inage)
To me, Anca Mar 11, 2011

Dear Anca and Dan:
Thank you for e-mail. My family is well.
As I was working in Tokyo yesterday, I am stacked in the office in Tokyo tonight.
When Japan Railway starts working, I would go back home maybe tomorrow.
Even now, I feel weak earthquake sometimes. But in Tokyo, the town does not show us any problem. Chiba, too.…..

One reactor in Fukushima Pref. is now going to release air to keep the low pressure in the blanket.
The cooling pumps stopped at the first earthquake.
Peoples living in the 3km distance are controlled to stay in their home.
It may be an regular process.
Best regards,
Kiriko Miyamoto

„Dragă Anca şi Dan:
Mulțumim pentru e-mail. Familia mea este bine.
Ieri am avut de lucru în Tokyo şi am rămas în birou noaptea trecută.
Când trenurile Japan Railway vor începe să meargă, mă voi întoarce acasă, poate mâine.
Chiar şi acum se simt uneori cutremure slabe. Dar în Tokyo, oraşul nu arată vreo problemă. În Chiba, de asemenea.
... ..
Un reactor din Prefectura Fukushima este acum pe cale să evacueze aer pentru a menține presiunea scăzută în anvelopă.
Pompele de răcire s-au oprit la primul cutremur.
Cei care locuiesc la 3 km distanță sunt controlați pentru a rămâne în casele lor.
Aceasta poate fi o procedură obişnuită.
Cele mai bune urări,
Kiriko Miyamoto“

NU PĂREA O CATASTROFĂ MAJORĂ, VĂZUTĂ ÎN PRIMA ZI, DIN TOKYO!

Următorul mesaj, de la Prof. Yamazawa, Nagoya University:

Hiromi YAMAZAWA Nagoya
To me- Mar 11, 2011
Dan,
According to information I got so far, there is no bad news on people in JAEA. („Potrivit informațiilor de până acum, nu am veşti proaste despre cei de la JAEA“).
Hiromi Yamazawa

Mă gândeam la jazz-barul meu şi am mai trimis. Mikyo a încercat ceva engleză.

From: Dan Galeriu Sent: Saturday, March 12, 2011 4:13 AM Subject: ?
To: billie_jazz89@hb.tp1_jp; billie-jazz89@hb.tp1.jp
are you safe? („sunteți în siguranță?“)
dan

From: alaia billie-jazz89@hb.tp1.jp Inage
To: Dan Galeriu <dangaler@yahoo.com> Sent: Sat, March 12, 2011 5:31:41 AM
Subject: Re: ?
we are safe! bar has no problem. fukusima-ken, miyagi-ken havinng hard damege by tsunami.
trefied about genpatu! I will mail you later again. („suntem în siguranță! barul nu s-a avariat. fukusima-ken, miyagi-ken au suferit pagube grele de la tsunami la genpatsu (*nuclear power plant*= centrala nuclearo-electrică). Îți voi scrie din nou mai târziu.“)

Am mai primit a doua zi:

Hirofumi Tsukada Rokkasho
To me Mar 13, 2011

Dan-san,
Thank you for your caring mail.

Life lines (electric power, gas and water supply) in my town have been securing from this morning (13th) and my family and I are safe.
However, most of areas (northern Honshu Island) are still inconvenient lives.
The outside of IES looks no damages immediately after the earthquake. We will go the IES and will restore tomorrow.
I deeply appreciate your kindness.
Best wishes
Hirofumi

„Dan-san,
Mulțumesc pentru mail-ul tău plin de îngrijorare.

Liniile vitale (energie electrică, gaze şi apă), în oraşul meu sunt funcționale începând din această dimineață (ora 13) şi familia mea şi cu mine suntem în siguranță. Cu toate acestea, în cele mai multe dintre zone (nordul insulei Honshu) nu funcționează.
La IES (*Institute of Environmental Science* = Institutul de ştiințe de mediu) nu par a fi fost pagube în exterior imediat după cutremur.
Vom merge mâine la IES pentru reparații.
Apreciez profund amabilitatea ta.
Cele mai bune urări
Hirofumi“

Shun'ichi HISAMATSU Rokkasho
To me Mar 13, 2011
Dear Dan,
Thank you for your concern. Although we had power lost for 2 day, we are all safe and sound.
(„Mulțumesc pentru grijă. Deşi nu am avut curent electric timp de două zile, toți suntem în siguranță şi sănătoşi“).
S. Hisamatsu

Pe 14 Martie am primit primul mesaj de la Nakamura, un specialist în urgențe:

Nakamura Rokkasho
To me, Mar 14, 2011
Dear Dan,

Thank you for your mail.
Fortunately, no damage on IES and our staff.

„Mulțumesc pentru mail.
Din fericire, nicio avarie la IES şi personalul nostru.

The magnitue of the earthquake was reported as 9.0, the largest one which the Japanese have ever experienced. The earthquake occurred in the Pacific ocean off southern Tohoku about several tens km to the east. The fault movement at the depth about 5 km in the subbottom accompanied terribly large, monsterous Tsunami which brought tragic disaster to the people in the cities, towns and villages along the coast. Massmedia are saying the numer of the victims exceeds around 3,500, but the figure is only the number of the dead confirmed at present. Finally, the victims will exceed 10 or 20 thounsands. Almost victims were covered with soils, broken woods, materials which were destroyed and brought by Tsunami. Probablly, you have ever seen the similar situation at the time of the earthquake and Tsunami in Sumatra island in 2003. In addition, other serious problems

Magnitudinea cutremurului a fost raportată ca fiind 9,0, cea mai mare pe care japonezii au trăit-o vreodată. Cutremurul a avut loc în Pacific în partea cea mai sudică a lui Tohoku, la câteva zeci de km spre est. Mişcarea a avut loc la o adâncime de aproximativ 5 km acompaniată de un teribil de imens, monstruos, Tsunami, care a provocat un dezastru tragic pentru oamenii din localitățile (oraşe şi sate) aflate de-a lungul coastei. Mass-media spune că numărul victimelor depăşeşte 3.500, dar cifra reprezintă doar numărul de morți confirmat în prezent. În final, victimele vor depăşi 10-20000. Aproape toate victimele au fost acoperite cu pământ, copaci rupți, materiale care au fost distruse şi aduse de Tsunami. Probabil, ați văzut o situație similară – cutremur însoțit de Tsunami – în insula Sumatra, în 2003.

În plus, avem acum alte probleme

are now proceeding. At the nuclear power plant in Fukushima area, 2 nuclear reactors are in very critical situation, that is, verly close to "melt down!" At the time of the earthquake, these reactors were perfectly stopped by the emergency system. That's OK! But, the water cooling system to lower the temperature of nuclear fuels was percefly damaged, didn't work. Yesterday, hydrogen explosion happened at one reactor. The other is also at the point of hydrogen exp. Fortunately.at present, the pressure vessel and oputer vessel are maintained, not be damadged. But, still in very dangerous situation.
A couple of days will be the key point of recovery.

grave. La centrala nucleară din zona Fukushima, 2 reactoare nucleare sunt în situație foarte critică, adică aproape de «topire a zonei active»! În momentul cutremurului, aceste reactoare au fost oprite perfect de către sistemul de oprire în caz de de urgență. Asta a fost ok! Dar, sistemul de răcire cu apă pentru a reduce temperatura combustibilului nuclear a fost avariat, nu funcționează.
Ieri, a avut loc o explozie a hidrogenului la un reactor. Celălalt este, de asemenea, pe punctul să explodeze. Din fericire, în prezent, vasul de presiune și vasul de expansiune sunt întreținute, nu sunt avariate. Dar, sunt încă într-o situație foarte periculoasă.
Sunt necesare câteva zile pentru recuperarea acestora.

Anyway, we are all well in IES at present.
But from now, our Japanesse will be faced with various difficulties.

Oricum, în prezent suntem cu toții bine la IES.
Dar, de acum, poporul Japoniei se va confrunta cu multe dificultăți.

Yuji

Yuji“

Cum primul mesaj în Japoneză nu l-am prea priceput, am cerut ajutor:

Kiriko Miyamoto Inage
To me Mar 15, 2011
Dear Dan:
Sorry for delaying the response. („Scuze pentru răspunsul întârziat.“)
I translated as follow: („Îți traduc:“)
The earthqueake is continuing. („Cutremurele continuă.“)
I cannot imagine what it will do. („Nu pot să-mi imaginez ce se va întâmpla.“)
We must obey the God. („Trebuie să ne supunem voinței lui Dumnezeu.“)

余震がつずいています、予想ができません。神に従うしかありません。

Thank you for your calling. („Mulțumesc pentru telefon.“)
Kiriko Miyamoto

Atunci, pe 15 martie, am început să înțeleg tragedia. Am mai cerut informații.

From: Dan Galeriu
To: alaia
Sent: Friday, March 18, 2011 4:47 AM Subject: Re: ?

PLEASE SEND NEWS („TE ROG TRIMITE VEȘTI DESPRE“)
HAJIME MASHITE

From:alaia billie-jazz89@hb.tp1.jp Inage- Sent: Fri, March 18, 2011 4:46:37 PM Subject: Re: ?To: Dan Galeriu <dangaler@yahoo.com>

billie' yoko senndinng messege, about atomic power stations in Japan. I sent a messege from sel phone, which heard from german bank, my sisters dauther working. I'write you tomorrow again! i work at Tokyo mitukosi department, it's unnder the confusion. you want to know about atomic stations, aren'you? very difficult to tell. please wait.
it's midnight in japan. we are safe no matter! miko gose to bar evrynight. sea you then.
-yoko--

„Yoko a lui Billie trimite un mesaj despre centralele atomice din Japonia. Am trimis un mesaj pe telefon, la banca germană, unde lucrează fiica surorii mele. Îți scriu mâine din nou! Lucrez în departamentul Mitukosi din Tokyo, care e în confuzie. Dorești să știi despre centralele nucleare, nu-i așa? E foarte dificil de spus, așteaptă te rog.
E miezul nopții în Japonia. Suntem în siguranță. Nu contează! Miko Gose e la bar în fiecare noapte. Te văd pe tine, atunci.
-yoko--“

alaia
To me Mar 22, 2011

nisichiba and inage have no damege. our life are all right! mikio is interested in orctions. sittinng in front of pc all days ecspect workinng at billie's bar. at home, electricity stopps a few hours every day to save then. but we are fine.

„Nisichiba și Inage nu au nicio pagubă. Viața noastră este în ordine! Mikio este interesat în *orctions*. Stă în fața PC-ului toată ziua așteptând să lucreze la Billie'bar. Acasă, electricitatea se oprește câteva ore în fiecare zi pentru economie. Dar suntem bine.“

De abia pe 23 Martie am primit mesaj de la JAEA

Mariko Andoh Tokai-Mura JAEA
To me Mar 23, 2011

Dear Dan

Thank you for your mail. („Mulțumesc pentru e-mail.“).
I am sorry I couldn't reply earlier because of electricity shutdown of our building. („Scuze că nu ți-am răspuns mai repede, din cauza lipsei curentului în clădire“).
All of us are safe. („Toți suntem în siguranță“). *Fortunately we didn't have Tsunami around here, so the damage is not so bad.* („Din fericire aici nu am avut Tsunami, așa că daunele nu sunt așa de mari“).
Now electricity is OK, so I just started to check equipment. („Acum avem electricitate, așa că am început să verific echipamentele“).
I hope everything work well. („Sper că totul merge bine“).
Mariko

RECAPITULARE

On Friday, 11 March 2011, 14:46 JST, a magnitude 9.0 earthquake occurred off the coast of Miyagi Prefecture The earthquake also triggered a massive tsunami that hit the eastern coast of the prefecture and caused widespread destruction and loss of life. In the two years following the earthquake, 1,817 residents of Fukushima Prefecture had either been confirmed dead or were missing as a result of the earthquake and tsunami. In the aftermath of the earthquake and the tsunami that followed, the outer housings of two of the six reactors at the Fukushima I Nuclear Power Plant in Ōkuma exploded followed by a partial meltdown and fires at three of the other units. Many residents were evacuated to nearby localities due to the development of a large evacuation zone around the plant. Radiation levels near the plant peaked at 400 mSv/h (millisieverts per hour) after the earthquake and tsunami, due to damage sustained. This resulted in increased recorded radiation levels

„Vineri, 11 martie 2011, 14:46 JST, un cutremur cu magnitudinea 9,0 a avut loc în largul coastei din prefectura Miyagi. Cutremurul a declanșat, de asemenea, un tsunami masiv care a lovit coasta de est a prefecturii și a cauzat distrugeri pe scară largă și pierderi de vieți omenești. În primii doi ani care au urmat cutremurului, 1817 locuitori din prefectura Fukushima au fost confirmați morți sau au fost dați dispăruți în urma cutremurului și tsunami-ului. În urma cutremurului și tsunami-ului, anvelopele exterioare a două dintre cele șase reactoare de la centrala nuclearo- electrică Fukushima I de la Okuma, au explodat; ulterior a urmat o topire parțială (a zonei active a reactorului) și incendii la trei dintre celelalte unități. Mulți locuitori au fost evacuați în localitățile din apropiere, datorită stabilirii unei zone mari de evacuare în jurul centralei. Nivelul radiațiilor în apropiere de centrală a atins un maxim de 400 mSv / h (milisievert pe oră) după cutremur și tsunami, din

across Japan. On April 11, 2011, officials upgraded the disaster to a level 7 out of a possible 7. Several months later, officials announced that although the area nearest the melt down were still off limits, areas near the twenty kilometer radial safe zone could start seeing a return of the close to 47,000 residents that had been evacuated.

cauza avariilor suferite. Acest lucru a dus la creşterea nivelului de radiaţii înregistrate în întreaga Japonie. La 11 aprilie 2011, oficialii au actualizat dezastrul la un nivel de 7 din maxim 7 posibil. Câteva luni mai târziu, oficialii au anunţat că, deşi zona cea mai apropiată de zona activa topită avea încă un nivel de radiaţii peste limitele admise, în zonele aflate la 20 km radial de zona de siguranţă ar putea începe o revenire a celor aproape 47.000 de rezidenţi care au fost evacuaţi.“

La 432 km N, ROKKASHO Institutul de Ştiinţe de mediu (IES) a suferit daune minore şi a revenit la activitate în 3 zile. În sud la 300 km la INAGE (Institutul Naţional de Ştiinţe Radiologice) activitatea a fost neperturbată practic, dar sperietura, imensă.

Dacă bați cu pasul coasta Japoniei şi sui pe dealurile apropiate, poți observa, din când în când, stâlpi de piatră cu caractere vechi. Memoria Strămoşilor: „Construiți de aici în sus pe deal.“

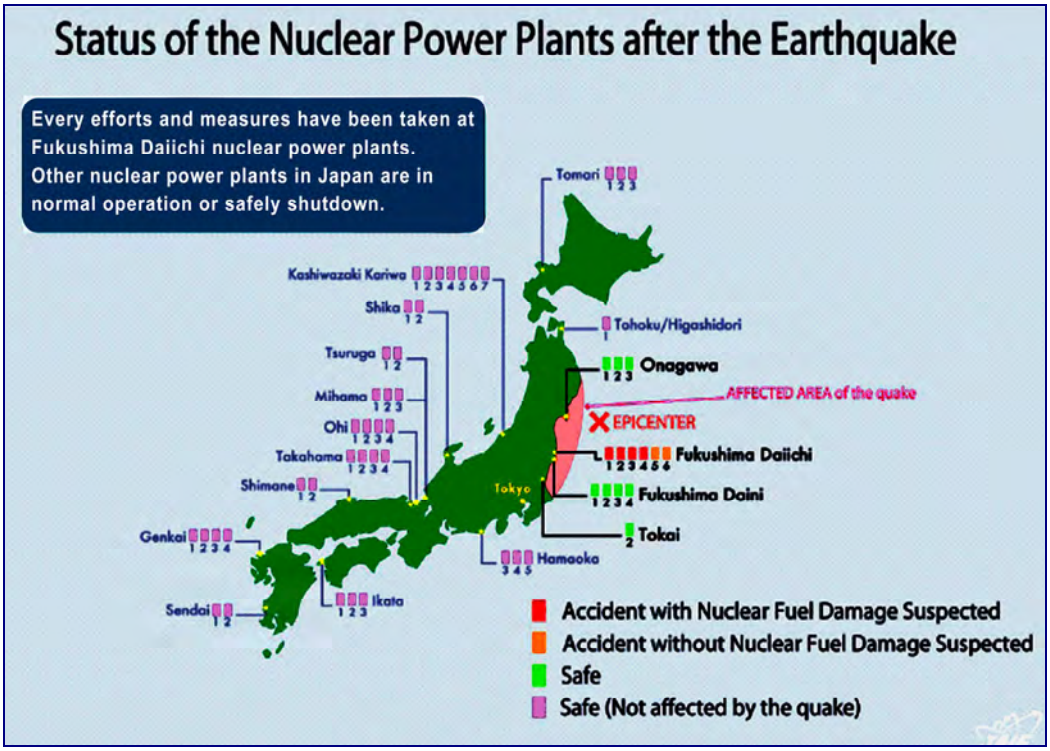
Stâlpii sunt mai sus de 14 m față de ocean. Cu mai mult de 600 ani în urmă a mai fost un tsunami groaznic.

La JAEA (Tokai-Mura) distanța 85 km S, daunele au fost foarte puternice şi activitatea s-a reluat după mai bine de 10 zile. Aici se află sediul sistemului japonez de suport în caz de accident nuclear (SPEEDI), conectat automat cu sensori meteo şi de radiație. Aceşti senzori au fost măturați de tsunami. Sistemul a fost orb şi nefuncțional.

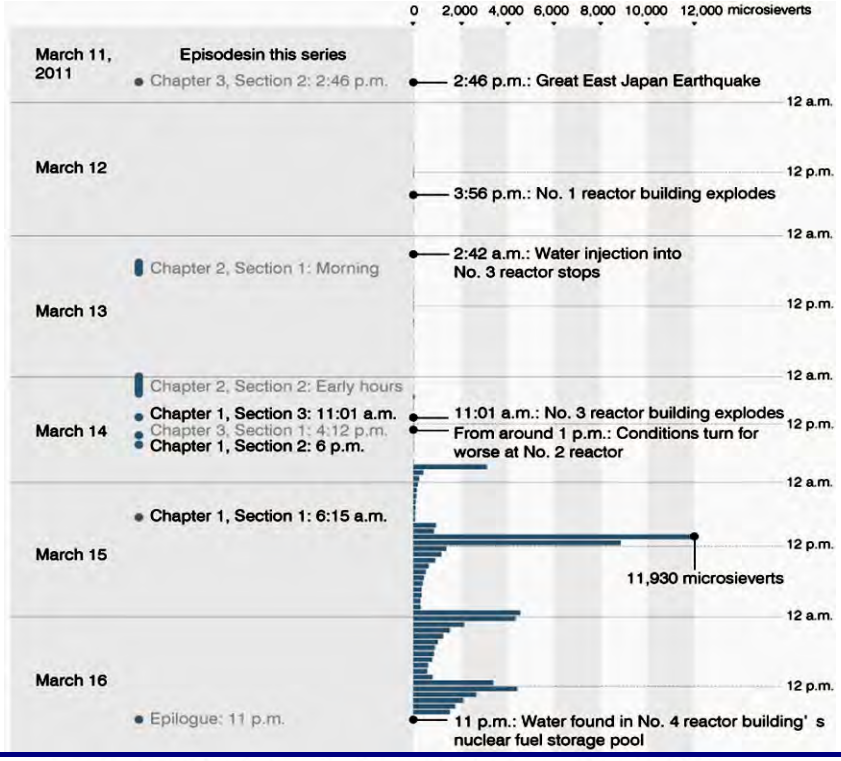
La Fukushima ar fi trebuit să fie un sistem local de urgentă-siguranță, mai protejat.

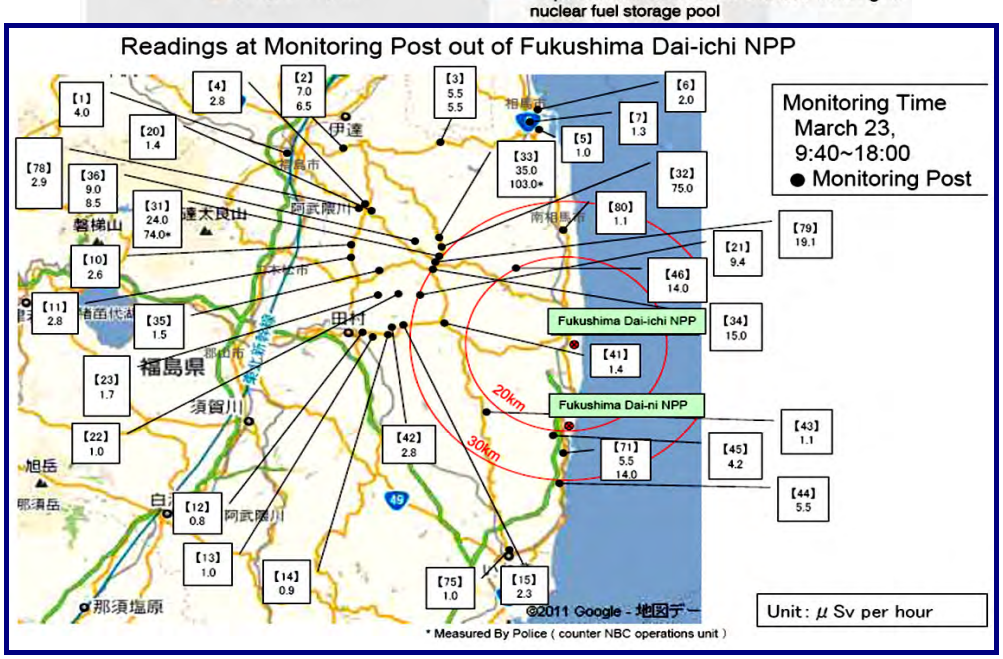
Nu a fost.

Ce am mai făcut? Am urmărit toate comunicatele prin internet şi am alcătuit un director Fukushima.
Spre exemplu:

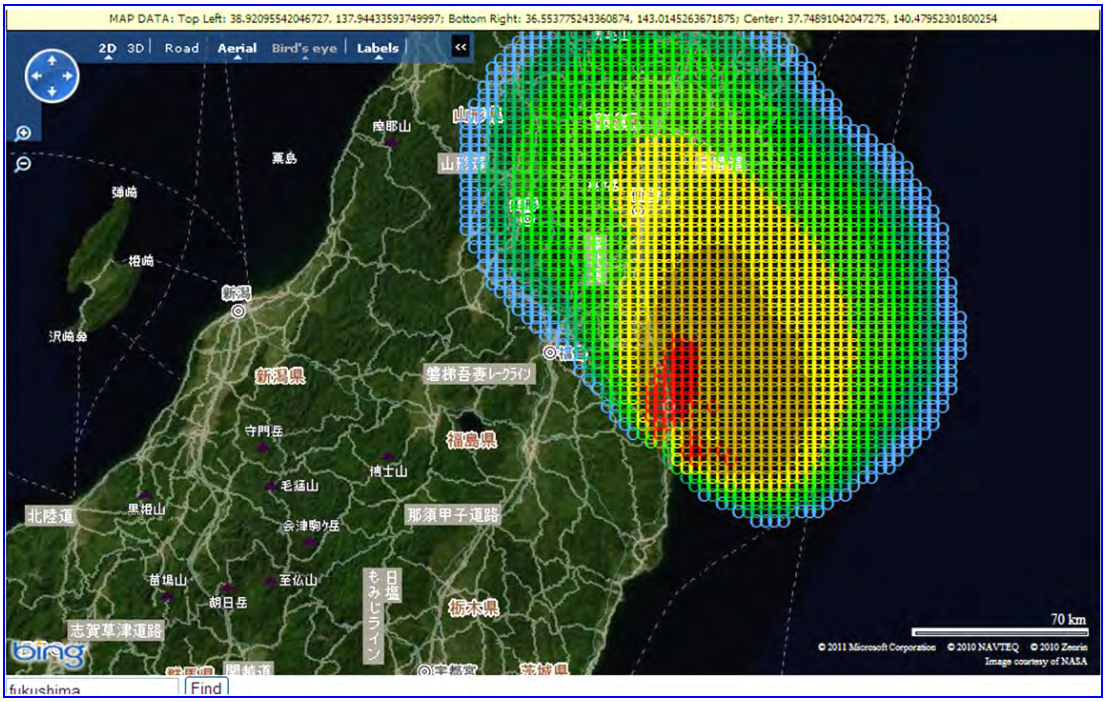
Fukushima nuclear crisis: major events, radiation levels per hour near main gate to Fukushima No. 1 nuclear plant. („Criza nucleară la Fukushima: evenimente majore, nivele de radiații per oră lângă poarta principală a centralei Fukushima Nr. 1“)

12000 microsv/h =12 mSv/h

Măsurătorile debitului dozei de radiații în stațiile rețelei de monitorare din exteriorul centralei de la Fukushima în data de 23 martie 2011 (datele sunt în microSievert/oră)

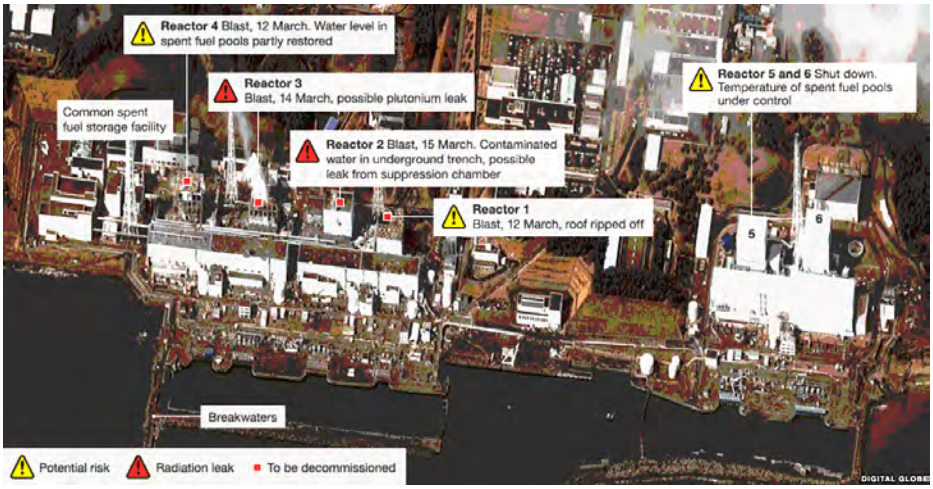
Situația era complexă, accidentul a fost la centrala Dai-ici a companiei TEPCO. Aceasta mai avea şi centrala Dai-ni. La Dai-ici poza prezintă amplasarea reactoarelor şi succesiunea evenimentelor.

12 martie 2011 - Reactorul 1 - explodat, fără acoperiş - risc potențial, trebuie dezafectat.

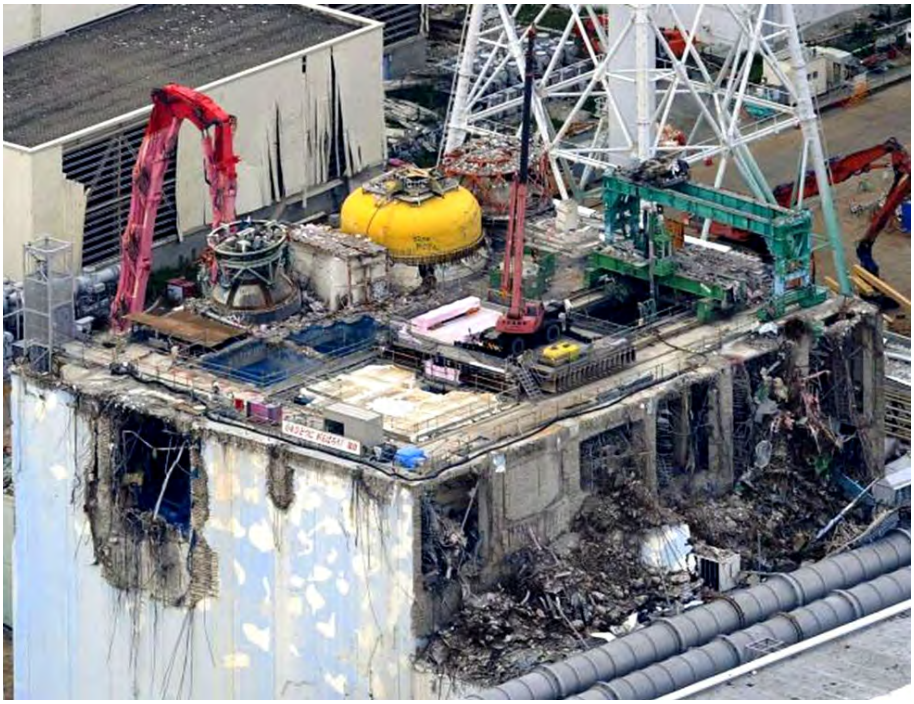
15 martie 2011 - Reactorul 2 - explodat, apa contaminată în pătura subterană, posibile scurgeri din camera de depresurizare - scurgeri radioactive, trebuie dezafectat.

14 martie 2011 - Reactorul 3 - explodat, posibile scurgeri de Pu - scurgeri radioactive, trebuie dezafectat.

12 martie 2011 - Reactorul 4 - explodat, nivelul apei în bazinele de combustibil iradiat restabilit parțial - risc potențial, trebuie dezafectat.
Reactoarele 5 şi 6 oprite. Temperatura sub control în bazinele de combustibil ars - risc potențial.

Cam așa arata un reactor:

Ce au făcut oamenii de ştiință japonezi?
Reacția oamenilor de ştiință din generația mea şi mai în vârstă a fost mai mult decât aşteptată în România. Poze de la Masahiro Saito-sensei (mai matur ca mine cu vreo 6 ani, PhD cu Yukawa). Au plecat la colectare de probe dar au observat, artistic, şi natura din jur! SHINTO sau Budhism!? Sau simpli oameni (de ştiință).

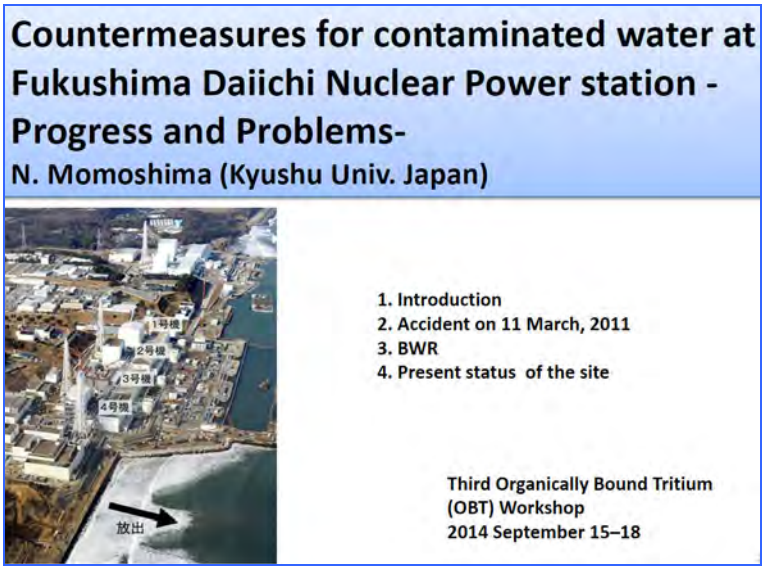

Colectarea probelor Mediul înconjurător

Mai târziu, au început să aibă propriile păreri.

Estimation of tritium released from core to stagnant water at FDNPS site

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/44/Fukushima_I_NPP_1975_medium_crop_rotated_labeled.jpg

Table 9 Calculated core inventory on 3/11 (Bq)

Plant	1F1	1F2	1F3	Total
I131	1.4E+18	2.4E+18	2.4E+18	6.3E+18
Cs134	1.7E+17	2.7E+17	2.4E+17	6.8E+17
Cs136	4.5E+16	7.9E+16	7.5E+16	2.0E+17
Cs137	2.0E+17	3.6E+17	2.4E+17	7.0E+17
Ba140	2.9E+18	5.0E+18	4.3E+18	1.1E+19
La140	2.9E+18	5.0E+18	5.0E+18	1.3E+19
H3	9.4E+14	1.2E+15	1.2E+15	3.4E+15
Sr89	1.4E+18	2.2E+18	2.4E+18	6.0E+18
Sr90	1.5E+17	1.9E+17	1.8E+17	5.2E+17
Tc99m	2.4E+18	4.2E+18	4.2E+18	1.1E+19
Sb125	1.0E+16	1.6E+16	1.6E+16	4.2E+16

Table 10 Release ratio from core to stagnant water (tentative estimation)

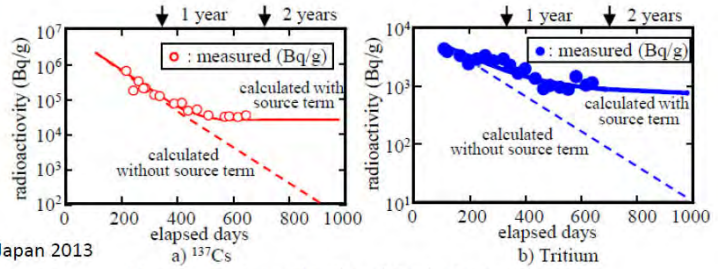
	1F1	1F2	1F3	Total	TMI-2[14]	TMI-2[15]
I131	6.9%	52%	27%	32%	14%[a]	55%[a]
Cs134	6.8%	33%	17%	21%		
Cs136	7.0%	27%	14%	18%		
Cs137	6.2%	34%	17%	20%	41%	55%
Ba140		1.0%	0.7%	0.7%		
La140	1.5E−5	0.5%	0.10%	0.22%		
H3	5.9%	57%	67%	46%	57%	
Sr89	5.1E−6	1.6%	1.5%	1.2%		

[a] Release of iodine was quantified by measuring ^{133}I for the TMI-2 case

1.5x10^{15}Bq tritium would be released to stagnant water

Nishihara et al.,
Transactions of the Atomic Energy Society of Japan, Vol. 11, No. 1, p. 13-19 (2012), doi:10.3327/taesj.J11.040

^{137}Cs/^{3}H≈100

Atomic Energy Society of Japan 2013

Figure 2 Cl$^-$ ion and radioactivity in the storage water

Concentration of radionuclides and amounts of contaminated water before and after decontamination

Water	Effluent from RO	RO water	ALPS treated	Water in buildings
Cs-137	10^3-10^4 Bq/L	below 10^2 Bq/L	Not detected ~10^{-1} Bq/L	~10^7 Bq/L
Total beta	10^7-10^8 Bq/L	10^4-10^5Bq/L	Not detected ~10^{-1} Bq/L	~10^7 Bq/L
H-3	~10^6Bq/L	~10^6Bq/L	~10^6Bq/L	~10^6Bq/L
Storage volume	~300,000 m^3	~30,000 m^3	~26,000 m^3	~90,000 m^3

Reverse osmosis (RO)

DIFERITE INTERPRETĂRI

Compania TEPCO deține Dai-ici şi Dai-ni, fiecare site cu mai multe reactoare. Opinii din Japonia specifică un aspect interesant:

Tepco knew that the tsunami wall was not high enough and did not rectify the lack of protection.
Fukushima Daiichi was hit by a 13 metre tsunami, Daini by a 9-metre one. Daiichi lost all external power, Daini did not.
Daiichi had a 'it cant happen to me' mentality. Daini accepted that it could happen, was fully prepared, and got DC power to valves as soon as possible.

„Tepco ştia că zidul contra tsunami nu a fost suficient de mare şi nu a rectificat lipsa de protecție.
Fukushima Daiichi a fost lovită de un tsunami de 13 metri, Daini de unul de 9 metri. Daiichi a pierdut orice sursă de energie externă. Daini nu.
Daiichi a avut o mentalitate «n-o să mi se întâmple tocmai mie». Daini a acceptat că s-ar putea întâmpla, a fost pe deplin pregătit, şi a luat curent continuu pentru valve cât de curând a fost posibil.“

Ajungem deci la o poveste mai veche: *Black swan.*

BLACK SWAN

Nassim Nicholas Taleb's 2007 book The Black Swan described how the commonly held views of risk exclude the truly unexpected events that shape history and markets. The book has fueled new thinking on how to manage the risk from apparently low-probability, world-shaking events such as the attacks of September 11, 2001.

Nuclear experts have thought a lot about that over the past few years. In the wake of the Sept 11. attacks, U.S. regulators required plant operators to develop plans to deal with potential airline attacks.

In February last year, the IAEA posted a report on its website about the 2007 Japan quake, saying it was a „wake-up call that reverberated around the globe.“

„LEBĂDA NEAGRĂ

Cartea lui Nassim Nicholas Taleb din 2007 Black Swan a descris modul în care de obicei punctele de vedere privind excluderea riscului evenimentelor cu adevărat neașteptate modifică istoria şi piața. Cartea prezintă un nou mod de gândire cu privire la modul de a gestiona riscul, pornind de la evenimente aparent de mică probabilitate, până la acele evenimente la care tremură o lume întreagă, cum ar fi atacul de la 11 septembrie 2001.
Experții nucleariști s-au gândit mult la aceste aspecte în ultimii ani. După atacul din 11 septembrie, autoritățile de reglementare din SUA au impus operatorilor de centrale nucleare să elaboreze planuri pentru a face față atacurilor aeriene potențiale.
În februarie anul trecut, AIEA a postat un raport pe site-ul său despre cutremurul din 2007 din Japonia, spunând că a fost un «apel de trezire care a reverberat pe tot globul.»

„There has been a misconception since the early days of nuclear power that human error or mechanical failure, in other words risk factors within the plant itself, are the most significant variables regarding possible radiological release to the environment," the story read. „In fact, the greatest threat to a plant's operation may lie outside its walls." „Nuclear power plants all over the world are exposed to natural hazards, such as hurricanes, floods, fires, tsunamis, volcanoes and earthquakes. With safety always a key concern, engineers, safety specialists and architects also have to take extreme natural forces into consideration." Avinash Nafday, a California-based researcher who consulted for the U.S. Nuclear Regulatory Commission and has written on the Black Swan effect for nuclear plants, agrees. „In doing nuclear plant designs, you have to look at the consequences of events, no matter how low the probability," Nafday said.

«A fost o concepție greșită în perioada de început a energeticii nucleare că o eroare umană sau o defecțiune tehnică, cu alte cuvinte, factorii de risc într-o centrală nucleară, sunt cele mai importante variabile care conduc la o posibilă eliberare radiologică în mediul înconjurător». «De fapt, cea mai mare amenințare pentru funcționarea unei centrale poate veni din afara zidurilor sale.» «Centralele nucleare din întreaga lume sunt expuse la riscuri naturale, cum ar fi uraganele, inundațiile, incendiile, tsunami, vulcanii și cutremurele. Pentru securitate este esențial ca inginerii, specialiștii în securitate nucleară și arhitecții, să ia în considerare de asemenea, forțele naturale extreme.» Avinash Nafday, un cercetător din California, consultant al Comisiei de Reglementare Nucleară din SUA, care a scris despre efectul Black Swan la centralele nucleare, este de acord. «În proiectarea centralelor nucleare, trebuie să anticipezi consecințele evenimentelor, indiferent cât de mică este probabilitatea de producere a acestora», a spus Nafday."

Astăzi situația s-a schimbat. Vezi: http://www.jaea.go.jp/english/index.html

O mărturie cutremurătoare

Din Wiki

Masao Yoshida (吉田 昌郎 Yoshida Masao, 17 February 1955 – 9 July 2013) was born in Osaka, Japan and was a General Manager in the Nuclear Asset Management Department of the Tokyo Electric Power Co., Inc. (TEPCO), Japan. He was the plant manager during the Fukushima Daiichi nuclear disaster,

Din Wiki

„Masao Yoshida (吉田 昌 郎 Yoshida Masao , 17 februarie 1955-9 iulie 2013) s-a născut în Osaka, Japonia şi a fost un director general în Departamentul de Management Nuclear Asset al Tokyo Electric Power Co., Inc. (TEPCO), Japonia. El a fost directorul centralei în timpul dezastrului nuclear de la Fukushima Daiichi, şi a jucat un rol

where he played a critical role by disobeying corporate headquarters orders to stop using seawater to cool the reactors. According to nuclear physicist (and co-founder of String field theory), Dr. Michio Kaku, the decision to use seawater arguably prevented a much greater disaster.
The massive influx of seawater is the only thing that stopped the cores from melting, according to Dr. Kaku, who added this was a last-ditch effort.
Yoshida managed to gain the trust of Prime Minister Naoto Kan, whom he met the day after the tsunami on a plant tour. They had both attended Tokyo Institute of Technology.
On 12 March 2011, about 28 hours after the tsunami struck, Yoshida and other TEPCO executives had ordered workers to start injecting seawater into Reactor No. 1 to keep the reactor from overheating and going into meltdown. But 21 minutes later, they ordered Yoshida to suspend the operation. Yoshida chose to ignore the order and ordered the plant workers to continue. At 20:05 JST that night, the Japanese government again ordered seawater to be injected into Unit 1.
The week of 7 June 2011, TEPCO gave Yoshida a verbal reprimand for defying the order and not reporting it earlier.
Yoshida was diagnosed with esophageal cancer, which was determined by TEPCO to be unrelated to the nuclear accident, due to the rapidness of its onset.
He retired as plant manager in early December 2012. He underwent an operation for the cancer and later suffered a non-fatal stroke.
Yoshida died on 9 July 2013. He was

critic prin nesupunerea față de ordinele conducerii corporației de a opri utilizarea apei de mare pentru a răci reactoarele. Potrivit fizicienilor nucleariști (și co-fondatorului teoriei Stringurilor), Dr. Michio Kaku, decizia de a folosi apa de mare a împiedicat, fără îndoială, un dezastru mult mai mare.
Afluxul masiv de apă de mare este singurul lucru care a împiedicat topirea zonei active, potrivit dr. Kaku, care a adăugat că acesta a fost un ultim efort.
Yoshida a reușit să câștige încrederea prim-ministrului Naoto Kan, care a doua zi după tsunami a facut un tur al centralei. Ei au mers amândoi la Tokyo Institute of Technology.
La data de 12 martie 2011, aproximativ 28 de ore după tsunami, Yoshida și alți directori TEPCO au ordonat lucrătorilor să înceapă injectarea apei de mare în Reactorul nr. 1 pentru a evita supraîncălzirea reactorului și topirea. Dar, 21 minute mai târziu, ei i-au ordonat lui Yoshida să suspende operația. Yoshida a ales să ignore ordinul și a ordonat lucrătorilor centralei să continue. La 20:05 JST în acea noapte, guvernul japonez a ordonat din nou injectarea apei de mare în Unitatea 1.
În săptămâna începând cu 7 iunie 2011, TEPCO i-a dat lui Yoshida o mustrare verbală pentru ignorarea ordinelor și pentru că nu raportase mai devreme.
Yoshida a fost diagnosticat cu cancer esofagian, care a determinat TEPCO să considere că avea legătură cu accidentul nuclear, din cauza rapidității debutului acestuia. S-a pensionat la începutul lunii decembrie 2012. A suferit o operație, iar mai târziu a suferit un accident vascular cerebral ne-fatal.
Yoshida a murit la 9 iulie 2013. Avea

58 and is survived by his wife, Yoko, and three sons. „If Yoshida wasn't there, the disaster could have been much worse", said Reiko Hachisuka, head of a business group in Okuma town.
Former Prime Minister Naoto Kan tweeted a tribute, „I bow in respect for his leadership and decision-making".

58 ani și a lăsat în urma sa pe soția sa, Yoko, și pe cei trei fii. «Dacă Yoshida nu era acolo, dezastrul ar fi putut fi mult mai mare», a spus Reiko Hachisuka, șeful unui grup de afaceri din orașul Okuma.
Fostul prim-ministru Naoto Kan i-a adus un omagiu, «Mă închin cu respect pentru conducerea sa și deciziile luate»."

A fost interogat de guvern şi după mai multe tergiversări marturia lui a fost publicată: http://www.asahi.com/special/yoshida_report/en/

***Chapter 1:** Who is there to halt nuclear reactors?*
Who is responsible for stopping a nuclear reactor that is spiraling out of control? Is that individual justified in taking flight when the reactor is finally about to burst?
Can local residents be evacuated properly under the direction of a prefectural governor, who has no way of finding out about the status of a nuclear reactor?
In the first place, are humans ever able to halt a nuclear reactor that has begun running amok?
Masao Yoshida, who served as general manager of the Fukushima No. 1 nuclear power plant during the triple meltdowns of March 2011, told about his actions and judgments for bringing the situation under control, sometimes with remorse, during the interviews with the government investigation panel.
Yoshida's testimony is a convincing reminder of what a huge mistake it is to seek restarts of Japan's nuclear reactors without trying to learn the

„Capitolul 1: Cine este acolo pentru a opri reactoarele nucleare?
Cine este responsabil pentru oprirea unui reactor nuclear care scapă de sub control? Este acea persoană justificată în luarea deciziei, când reactorul este pe cale să explodeze?
Pot fi evacuați localnicii în mod corespunzător, sub conducerea unui prefect, care nu are nicio modalitate de a afla care este starea unui reactor nuclear?
În primul rând, sunt oamenii capabili să oprească un reactor nuclear care a început să o ia razna?
Masao Yoshida, care a fost directorul general al centralei Fukushima No. 1 în martie 2011 când zona activă s-a topit în 3 reactoare, a povestit despre acțiunile și hotărârile sale pentru a aduce situația sub control, uneori cu remușcare, în timpul interviurilor cu comisia de anchetă guvernamentală.
Mărturia lui Yoshida este un memento care încearcă să convingă ce mare greșeală este să se repornească reactoarele nucleare din Japonia fără a încerca să se afle adevărul despre

truth of the disaster and making important decisions.	dezastru și fără să se ia unele decizii importante.
Chapter 2: *Can residents be evacuated?*	**Capitolul 2:** Pot fi evacuați rezidenții?
Chapter 3: *Can humans stop a crisis?*	**Capitolul 3:** Pot oamenii opri o criză?
Epilogue	**Epilog**

Am o colecție de opinii, cărți și puteți urmări:
GreenPeace view
http://www.greenpeace.org/luxembourg/Global/luxembourg/report/2012/Lessons-from-Fukushima-ExSum.pdf
Official view OECD
http://www.oecd-nea.org/pub/2013/7161-fukushima2013.pdf
cărți
Reflections on the Fukushima Daiichi Nuclear Accident
https://www.google.ro/search?hl=ro&tbo=p&tbm=bks&q=inauthor:%22Joonhong+Ahn,+Cathryn+Carson,+Mikael+Jensen,+Kohta+Juraku,+Shinya+Nagasaki+and+Satoru+Tanaka%22
Fukushima and Beyond: Nuclear Power in a Low-Carbon World (Carte electronică Google)
Christopher Hubbard
Ashgate Publishing, Ltd., 28 sept. 2014 – 214 pagini.

Ce au făcut colegii mei din IFIN-HH?

Și-au văzut de treabă și când DirGen a fost chemat mai sus,
nu ne-am făcut de râs:

https://www.nipne.ro/fukushima_2011/

Noutăți de la JAEA:
http://www.jaea.go.jp/english/index.html

CINE SUNT JAPONEZII CU CARE AM COMUNICAT?

Alaia și Mikio Aray, Billies' Jazz-bar, Inage, poza din 2006, făcută de mine.

Kiriko Myamoto (*pensionată – National Institute for Radiological Science, Inage, Chiba-shi*). Poza e făcută în 2010, la 2300 m înălțime, Fuji-san.

Sun-Ici Hisamatsu, Yuji Nakamura (*Institute for Environmental Science Rokkasho*) Rokkasho 2007, poza făcută de mine la o petrecere, paralel cu un congres.

Hirofumi Tsukada (*Institute for Environmental Science Rokkasho, Fukushima University*). Poza din 2005, la el acasă când mă antrena cum să gătesc japonez.

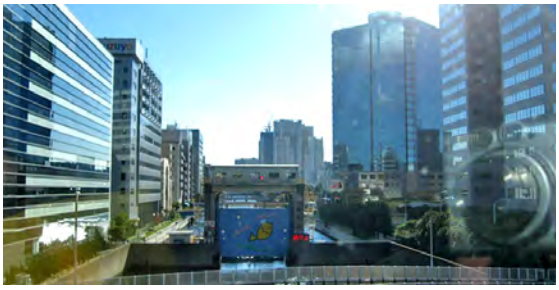
Mariko Andoh-Atarashy (centru), cu profesorii ei Ichimasa (el și ea). I-am întâlnit prima dată în 1994 și am rămas prieteni. Mariko este încă activă. Ichimasa s-a retras într-un sat cu o viață pașnică.

Masahiro Saito (foarte activ și azi). Poza din 2005 când se plimba cu studenții prin Kyoto.

Japonia renaşte

REFLECȚII TÂRZII
CU MAI BINE DE 6 SECOLE ÎN URMĂ A MAI FOST UN TSUNAMI GROAZNIC. Atunci era altă Japonie.

A warrior's creed

I have no parents - I make the heavens and the earth my parents
I have no home - I make awareness my home.
I have no life and death - I make the tides of breathing my life and death.
I have no divine power
I make honesty my divine power.
I have no means - I make understanding my means.
I have no magic secrets
I make character my magic secret.

Crezul unui războinic

„Nu am părinți - cerul și pământul sunt părinții mei
Nu am nici casă - conștiința este casa mea.
Nu am nici viață și nici moarte - ritmurile respirației sunt viața și moartea mea.
Nu am nici o putere divină - cinstea este puterea mea divină.
Nu am nici bunuri - înțelegerea este un bun al meu.
Nu am nici un secret magic - caracterul este secretul meu magie.

I have no body - I make endurance my body.	Nu am nici corp - rezistența este corpul meu.
I have no eyes - I make the flash of lighting my eyes.	Nu am nici ochi - fulgerele sunt ochii mei.
I have no ears - I make sensibility my ears.	Nu am nici urechi - sensibilitatea reprezintă urechile mele.
I have no limbs - I make promptness my limbs.	Nu am nici membre - promptitudinea reprezintă membrele mele.
I have no strategy - I make „unshadowed by thought" my strategy.	Nu am nici o strategie - «gândul neumbrit» este strategia mea.
I have no designs - I make „seizing opportunity by the forelock" my design.	Nu am nici proiecte - aprecierea oportunităților în viitor este proiectul meu.
I have no miracles - I make right-action my miracles.	Nu am nici miracole - acțiunile drepte sunt miracolele mele.
I have no principles - I make adaptability to all circumstances my principles.	Nu am nici un principiu - adaptarea la toate circumstanțele sunt principiile mele.
I have no tactics - I make emptiness and fullness my tactics.	Nu am nici tactici - golirea de sine şi plenitudinea sunt tacticile mele.
I have no friends - I make my mind my friend.	Nu am nici prieteni - mintea mea este prietena mea.
I have no enemy - I make carelessness my enemy.	Nu am nici dușmani - nepăsarea este dușmanul meu.
I have no armor - I make integrity my armor.	Nu am nici o armură - integritatea este armura mea.
I have no castle - I make immovable-mind my castle.	Nu am nici un castel - mintea de nezdruncinat este castelul meu.
I have no sword - I make absence of self my sword.	Nu am nici o sabie - lipsa egoului este sabia mea.
Anonymous samurai, *Fourteen century*	Samurai anonim, Secolul XIV

(primită mai de mult, într-o altă țară, la un pahar de vorbă. De abia peste patru ani am ajuns în Japonia)

A urmat o perioadă mai pașnică (șogunatul) şi samuraii s-au transformat (ronini, ninja sau cărturari). Epoca de industrializare a produs şi ea majore schimbări. Consumerismul, şi mai multe.

Pentru mine, un caucazian gaijin, Japonia nu poate fi înțeleasă rațional.

Trebuie trăită.

În loc de încheiere

Mari cantități de deşeuri radioactive solide trebuie depozitate sub control în locații specifice. Populația nu este încântată, având în memorie Hyroshima.

Mari cantități de deşeuri radioactive lichide trebuie filtrate (osmoza inversă) dar apa tritiată nu poate fi filtrată (!). Eliminarea în ocean duce la poluarea peştilor, hrana de bază în Japonia. Cum procedăm? *Public communication and science!?*

Aceste amintiri, considerații şi fotografii sunt a doua contribuție a mea la grupul fizica70, pentru al treilea volum de memorii al unei generații care, în mare măsură, este pensionată şi uitată.

23 Ianuarie 2013
Heisei 25 prima lună – „luna afecțiunii“ *(mutsuki) nijusannichi*

Mica mea grădină. Uji, 2005.

Starting from nothing
to where we are
is farther than
the farthest star,
and farther than
the farthest star
is where we're going
from where we are.

Eyvind Earle (born 1916) American
poet and painter

„Pornind din neant
către unde suntem
este mai departe decât
cea mai îndepărtată stea,
şi mai departe decât
cea mai îndepărtată stea
este ținta către care mergem
plecând de unde suntem.“

Eyvind Earle (născut 1916) poet
american şi pictor

NICOLAE MAZILU, MIRCEA PORUMBREANU

Gloanțele de lumină ca adevăr: eternul din efemerul unei alegorii moderne...

> „Mă gândeam la o poveste despre solitoni (*light bullets*) care tocmai au fost confirmați experimental de cercetătorii de la Jena."
>
> (Silvia Mateescu)

Conținut

Gloanțele de lumină ca adevăr: eternul din efemerul unei alegorii moderne

1. Introducere la un subiect de mare actualitate..... 377
2. Evoluția conceptului de undă..... 381
   2.1. Latura geometrică a conceptului de undă.....382
   2.2. Latura mecanică a conceptului de undă..... 392
3. Raza fizică a lui Hobbes şi Hooke.....402
   3.1. O revenire la Fresnel..... 404

Referințe..... 415

1. Introducere la un subiect de mare actualitate

Începusem de-acum un an a strânge material pentru una dintre producțiile noastre referitoare la mecanica ondulatorie. Revista rezultatelor clasice vechi era gata, rezultatele cuantice le aveam deja, ne trebuia ceva „de legătură" ca să zicem aşa, ceva referitor la comportarea luminii ca particulă nu pur şi simplu ca foton: limitată în spațiu ca orice particulă a intuiției noastre. Am realizat faptul că, pentru a găsi un candidat, trebuie să renunțăm la intuiție, şi deci la spațiul ei, şi să acceptăm ceea ce fizica modernă ne oferă referitor la spațiul din materie. În fond, ne-am zis noi, cuanta de lumină n-a fost descoperită decât prin măsurători ale luminii într-un spațiu în interiorul materiei: cavitatea Lummer-Wien. Aşa c-am luat-o pe urmele *gloanțelor de lumină* prezise în 1990 prin analiza fenomenelor legate de propagarea pulsurilor luminoase (Silberberg, 1990). Tot urmărind literatura de specialitate în problemă, ne-a căzut în mâini – în mâini e un fel de-a spune, că demult nu mai avem nevoie de slova scrisă pe hârtie! – o lucrărică de patru pagini din 2010, având nu mai puțin de 13 autori (Minardi, et al., 2010). Să nu ne mire: spațiul din materie este greu de explorat, cere tehnologii speciale şi investiții

substanțiale, pe care nu prea multe țări şi le pot permite, iar cei 13 cercetători reprezintă nu mai puțin de cinci institute de profil din Germania, Israel şi Spania. Titlul lucrării: *Gloanțe de lumină tri-dimensionale în rețele de ghiduri de undă*, era promițător pentru ce ne interesa pe noi, cu atât mai mult cu cât, după o scurtă trecere în revistă a stadiului artei teoretice şi experimentale în materie, autorii îşi puneau pe tapet scopul:

> În această Scrisoare raportăm *prima observație experimentală* a gloanțelor de lumină tridimensionale, într-o rețea bidimensională de ghiduri de undă cuplate. Am descoperit că datorită efectelor de ordin mai mare, gloanțele de lumină evoluează urmând condiții variabile de dispersie sau difracție, până ce ele ies din domeniul lor de existență [7] şi se dezintegrează.

Aşadar, era vorba de o *observație experimentală* a gloanțelor de lumină. Nu orice fel de asemenea creaturi, ci numai cele a căror evoluție şi domeniu de existență erau descrise în lucrarea [7] din lista bibliografică a autorilor. În bunul nostru obicei de a pierde timpul cu cercetări exhaustive de surse de inspirație – că, vorba aia, ce altceva să faci ca pensionar?! – ne-am adus aproape lista lor bibliografică, pentru a vedea acea lucrare. Se intitulează *Solitoni Tri-Dimensionali Spațiotemporali Stabili într-o Rețea Fotonică Bi-Dimensională* (Mihalache, Mazilu, Lederer, Kartashov, Crasovan, & Torner, 2004). Tot de patru pagini, lucrarea era de data asta semnată numai de şase autori, dintre care trei erau şi pe lista lucrării din 2010. Prin urmare, ne-am zis noi, iată ceva deosebit într-o colaborare internațională: un grup restrâns de cercetători şi-a pus la punct o imagine asupra lumii interioare materiei, şi-au verificat după aceea experimental existența ei, la o diferență de şase ani. Mai rar aşa ceva! Foarte îmbucurător pentru noi, care încă trăim, gândim şi ne exprimăm româneşte, fiind produse ale poporului acestui pământ, este faptul că trei dintre cei şase autori ai lucrării teoretice din 2004 sunt din grupul proaspătului academician Dumitru Mihalache, mai tânărul (cu un an, dar contează, suntem mai bătrâni carevasăzică; deşi am cam ajuns să nu ne mai mândrim nici cu asta!) nostru coleg de-acum o jumătate de veac, liderul grupului de Optică neliniară şi fotonică a Institutului Național Horia Hulubei – fostul IFIN.

Investiția economică în asemenea cercetări teoretice şi experimentale este justificată din plin. Ne-o spune chiar profesorul Mihalache într-o prezentare recentă a sa (Mihalache, 2011):

> ... prin fibrele optice cu atenuare mică (de ordinul a 0,16 dB/Km), se poate transmite o cantitate mare de informație, deoarece frecvența undei purtătoare este de ordinul a 10^{15} Hz (în circuitele electronice integrate frecvența semnalului este de ordinul a 10^{10} Hz). Fotonii se propagă în fibrele optice cu viteze de ordinul a 10^{8} m/s (viteza electronilor în circuitele electronice integrate este de doar 10^{5} m/s). În plus, fotonii interacționează slab între ei (au masă de repaus nulă), pe când electronii interacționează puternic între ei (au masa de repaus nenulă). Datorită acestor interacții inevitabile dintre electroni apar unele aspecte legate de eliminarea căldurii rezultate în micro- şi nanocircuitele electronice integrate care creează multe probleme tehnice.

Asemenea argumente pot ajunge chiar şi la înțelegerea celor mai obtuzi dintre politicieni, dacă s-ar întâmpla, accidental, ca asemenea specimene s-asculte la glasul rațiunii. Să sperăm că s-or găsi, pentru că ne-ar bucura să ştim că geniul creativ românesc a participat substanțial la una dintre cuceririle de marcă ale tehnologiei care dă lumii acea idee de unitate, care până mai acum câțiva ani părea că aparține numai religiilor.

În ce ne priveşte, e mult de când ne-am luat de seamă în legătură cu politicienii, mai ales cu cei din ultimul timp, ce par a se mândri că fac parte din ceea ce Tudor Vladimirescu numea odată „tagma jăcuitorilor“. Au învățat că principiile democratice sunt dulci, iar la o adică, merită să faci oleacă de puşcărie acolo, de ochii lumii, dac-ai jăcuit destul ca să duci o viață din confortul căreia să le râzi în nas, tot democratic, celor ce-ar îndrăzni cumva să-ți mai aducă vreo vină, proferând sarcastic: „Mi-am plătit datoria către societate conform legilor ei! Ce mai vrei?“ Şi apoi ne permitem acum să lăsăm în urmă tehnologia, pentru că descoperirea are semnificație dincolo de ea, prelungind în adevăr etern efemerul ideii de glonț. Lumina a constituit totdeauna un mod de lămurire a tuturor conceptelor fizice. Cu gloanțele de lumină ajungem însă a realiza transcendența ideii de spațiu, prin considerarea explicită a speciei spațiului din materie, din toate punctele de vedere care-i vor fi lipsit până acum ideii de spațiu ca atare.

Un exemplu concret este poate edificator pentru ceea ce, în linii mari, dorim să ilustrăm aici. Cromodinamica cuantică, teoria modernă a interacțiilor tari ale particulelor elementare, îşi are originea în câteva lucrări din 1973 (Gross & Wilczek, 1973); (Politzer, 1973) în care s-a notat avantajul aşa-zisei libertăți asimptotice în domeniul materiei nucleare. Libertate asimptotică înseamnă aici o anumită comportare a propagatorului, a funcției Green din cazul static: în limita distanțelor mici de separare între particulele nucleare, deci a impulsurilor extreme din punct de vedere dinamic, propagatorul este practic acelaşi cu cel al particulelor de masă nulă. Această idee de „libertate asimptotică“ a şi dat un avânt semnificativ efortului teoretic, rotunjind ca să zicem aşa – pentru că este de fapt departe de a fi fundamentată teoretic! – cromodinamica cuantică. *Se non è vero è ben trovato:* singurele particule reale de masă nulă sunt fotonii, reprezentând lumina, iar lumina este singura care are culoare perceptibilă, culoare adevărată. Nicăieri însă, în fizica teoretică modernă, nu se recunoaşte explicit faptul că lumina ar fi modelul teoretic universal, conform căruia, începând de la simțuri şi terminând cu gândirea pură, omul judecă universul înconjurător, şi că, prin urmare, libertatea asimptotică ar fi realmente expresia acestei stări de fapt.

Ei bine, gloanțele de lumină ne pot aduce la o asemenea înțelegere: conceptul lor cere în mod expres extensie spațială, cere să vorbim de fotoni ca de particule extinse în sensul în care vorbea profesorul Dumitru Mihalache, chiar în citatul de mai sus. Dar studiile teoretice referitoare la gloanțele de lumină arată că acestea nu există în spațiul intuiției noastre, ci în spațiul interior materiei, spațiu ce se lasă aranjat experimental aşa cum se lăsa pe vremuri aranjat prototipul său care ne-a dat ideea de foton: cavitatea adiabatică ce conține radiația corpului negru.

Fotonului îi lipseşte ideea teoretică de culoare, legată de obicei de extensia spațială a materiei, tot aşa cum spațiului îi lipseşte ideea teoretică de materie legată de acea extensie, iar istoria ne dovedeşte că acele lipsuri sunt strâns legate între ele.

Motivul real este, în opinia noastră, acela că ştiința a pornit cu ideea de forță în descrierea acțiunii la distanță, alunecând în final în descrierea energetică a universului. Lipseşte, dintr-o astfel de descriere, echivalentul forței din imaginea liberă a universului, adică acea imagine formată exclusiv pe baza observațiilor, a simțului comun. Şi totuşi, din punctul de vedere al acțiunii la distanță, singură lumina este cea care ne prezintă un caz real, căci acțiunea la distanță a forței este doar o ipoteză. Aşa se face că, chiar dacă, ideatic vorbind, se recunoaşte importanța luminii pentru om ca specie, nu există o apropiere analogică dintre aceasta şi forță. Singura apropiere ce se degajă rațional din teoria modernă a luminii poate fi doar cea de subordonare conceptuală: din punct de vedere teoretic lumina este descrisă prin forță, este adică subordonată forței, care astfel este luată teoretic drept concept fundamental. Ei bine, descrierea gloanțelor de lumină, cu deosebire a celor ale profesorului Mihalache, nu are forța ca principiu, ci energia, este dintru-nceput statistică, odată cu spațiul în care gloanțele există. Vom încerca astfel să rupem acea subordonare clasică teoretică, chiar dacă numai la nivel speculativ, şi mai mult, s-o inversăm atunci când e cazul. În mod concret, luând explicit în considerație lumina ca model fizic al interacției, forța este doar o caracteristică a acesteia, echivalentă culorii. Temeiul experimental al acestei echivalențe este modul de măsurare comun: atât forța, cât şi culoarea se măsoară prin metode de echilibru.

În fizica teoretică modernă, cromodinamica clasică este, cum ziceam, înțeleasă mai ales ca echivalența clasică a cromodinamicii cuantice. Deci din punct de vedere teoretic numai particulele ar avea culoare, definită mai mult sau mai puțin convențional, în sensul existenței unor grade de libertate speciale, ce se recunosc într-un anumit fel într-o dinamică clasică, tot specială. Straniu, luminii însăşi nu i se recunoaşte aici libertatea culorii astfel definite. Acest punct de vedere este evident generat de ideea că o culoare ca atare ar fi exclusiv legată de frecvență, care, din perspectiva fizicii teoretice, înseamnă energie. În lucrarea de față ne străduim să respectăm însă adevărul fizic, dar mai ales istoric, ce pare a coincide cu ideea conținută în existența gloanțelor de lumină. Anume, culoarea este legată de lumină, şi stă în general „în ochiul privitorului“, ca să zicem aşa, iar acest fapt este esențial şi în cazul cromodinamicii cuantice. Prin aceasta, transferăm deci realitatea… subiectivă a ideii de culoare, calității fizice respective din cromodinamica cuantică.

Nu luăm aşadar cromodinamica în accepția fizicii teoretice moderne, ci exact aşa cum o arată numele, în traducerea directă din limba greacă: *dinamica culorii*. Fizica teoretică modernă nu pare să ia în seamă faptul că există o cinematică, şi chiar şi o dinamică clasică a culorilor *per se*, aşa cum sunt ele percepute de simțurile omului, a culorilor relevate de lumină. Mai mult, acea cromodinamică clasică are, exact ca şi mecanica clasică, un echivalent cuantic natural. În linii mari acest echivalent coincide cu cromodinamica cuantică modernă, însă este mult mai bogat în consecințe conceptuale. Prin urmare, teza explicitată aici ar fi aceea că

relația clasic-cuantic pe linie cromodinamică este pur şi simplu aceeaşi cu cea pe linie mecanică obişnuită, aşa cum este ea redată în manualele şcolare. Această idee este mult în afara liniei teoretice moderne obişnuite, conform căreia întâlnim uneori chiar afirmația că cromodinamica cuantică n-ar avea limită clasică în sensul comun acceptat pentru concept.

Este, poate, interesant de menționat o anumită „oscilație“ istorică a conceptului de culoare, între lumină şi materie. Anume, la începuturile ştiinței moderne despre lumină, culoarea era considerată ca fiind în mod obiectiv legată de lumină. În ciuda faptului că, aşa cum ne dovedeşte experiența, culoarea nu poate apare decât prin interacția luminii cu materia, acesteia nu i se recunoştea vreun „merit“, ca să zicem aşa, în determinarea culorii. Cromodinamica cuantică modernă, din contră, inversează într-un fel valorile, legând culoarea – chiar dacă luată în mod cu totul abstract, convențional – de materie, răpindu-i astfel luminii darul ei natural. Adevărul, ca de obicei, trebuie să fie pe undeva pe la mijloc. Acest fapt este recunoscut în mod explicit în teoria modernă a culorilor. Se recunoaşte astfel în mod explicit faptul că descrierea culorilor este direct legată de câmpurile Yang-Mills, indiferent de punctul de vedere, clasic sau cuantic.

Nu mergem în istorie mai adânc de secolul al XVII^{lea}. Motivul este, în primul rând, acela că însăşi aria de acoperire a teoriei curente în problema undelor şi particulelor nu merge, istoric vorbind, dincolo de acel veac literalmente… luminat. În al doilea rând, tot legat de teorie, avem a discerne momentele istorice importante, în care, în dezvoltarea conceptului de undă, s-au făcut necesare acele concepții care l-au şi limitat din necesități tehnologice: pe de o parte mecanica, pe de altă parte electrodinamica. Într-o perspectivă adecvată aceste momente încep să se întrevadă numai odată cu lucrările ştiințifice ale secolului al XVII^{lea} care, sub influența metodei de filozofare matematică a lui Newton, au început să sistematizeze, cu ajutorul ipotezelor, cunoştințele experimentale asupra luminii. În al treilea rând, din cauza absenței unei teorii independente adecvate pentru cromodinamica clasică, fizica luminii este exclusiv determinată, în vederile teoretice moderne, de către forță, iar aceasta a început să intre ca atare în acele vederi teoretice numai începând din secolul al XVII^{lea}.

2. Evoluția conceptului de undă

Indubitabil, s-o mai spunem o dată, conceptul modern de undă s-a format mai ales prin studiul luminii. Şi ca în toată filozofia naturală clasică, ideile despre lumină s-au format ele însele prin analogie. Piesa de experiență curentă folosită ca standard în această analogie este pur şi simplu imaginea destul de comună a undelor concentrice formate pe suprafața apei liniştite, atunci când se aruncă o piatră în apă. Construcția modelului teoretic despre lumină nu face altceva decât să detalieze, la orice moment semnificativ al său, una sau alta dintre părțile acestei experiențe, uneori chiar fără a aplica explicit analogia, prezentă totuşi, totdeauna, în fundalul imaginii, ca să zicem aşa.

Două laturi globale ale modelului teoretic rezultant sunt de luat în considerare, drept ghid în analiză: latura geometrică şi latura mecanică. Ele nu sunt şi, istoric vorbind, nici n-au fost, independente una de alta. Se poate spune, pe drept cuvânt, că dezvoltarea uneia a fost posibilă, ca totdeauna în fizică de altfel, datorită dezvoltării celeilalte: dezvoltarea s-a făcut, adică, prin reciprocitate. Aşadar, deşi este greu, dacă nu chiar imposibil uneori, să le desprindem una de alta pentru a le descrie pe fiecare în parte, să încercăm totuşi să le luăm cât de cât separat, mai întâi pentru o prezentare logică adecvată, dar mai ales pentru a vedea unde şi cum se întrepătrund ele realmente. Acele momente de întrepătrundere sunt puncte esențiale în evoluția cunoaşterii fizice.

2.1. Latura geometrică a conceptului de undă

Se poate spune, pe drept cuvânt, că întregul periplu al spiritului în căutarea şi dezvoltarea conceptului geometric de undă este dictat de faptul că nu a existat o teorie diferențială a suprafețelor în spațiu. Acea teorie a început a se dezvolta, în mod special chiar sub impulsul necesităților legate de descrierea fizică a luminii, însă mult timp după crearea calculului diferențial în forma sa primară, dată de Newton şi Leibniz, utilizabilă în descrierea mişcării. Acesta este motivul pentru care înțelegerea – dar mai ales descrierea – mişcării a prevalat totdeauna în istoria fizicii, fiind folosită ca atare, printre altele şi în descrierea luminii. Pentru care descriere, este necesar să pornim de la observația comună că lumina se propagă în spațiu *în toate direcțiile*, fapt constatat totdeauna atunci când aprindem o sursă de lumină oarecare. În plus, propagarea luminii *pe o direcție* se face în linie dreaptă, indiferent de direcție, ceea ce a dus la ideea de rază de lumină. Aceste două determinații ale imaginii cotidiene ce ne-o formăm despre lumină – „toate direcțiile“ şi „o direcție“ – sunt constituentele experienței primordiale asupra luminii, şi constituie punctul de pornire în formarea conceptului fizic de undă. Care concept s-a conturat, ajungând aşa cum îl cunoaştem astăzi, prin suprapunerea analogiei peste această experiență. De-a lungul procesului determinațiile experimentale menționate au ajuns curând să se contrazică, ceea ce a adus, într-adevăr, în discuție considerente legate de mişcare.

2.1.1. Istoria, din punct de vedere geometric

Ceea ce numim noi acum propagare, a fost de la început considerată o mişcare: lumina era deci un fenomen cinematic, un fenomen de mişcare în toate direcțiile din spațiu, simultan. Datorită imposibilității de a determina viteza acestei mişcări, mult timp s-a menținut ideea că ea s-ar face cu viteză infinită. Prin urmare, propagarea luminii, înțeleasă şi definită acum ceva mai precis, ca mişcare simultană a luminii în toate direcțiile, s-ar face şi instantaneu din punct de vedere cinematic: lumina ar fi astfel percepută în orice direcție din spațiu exact în momentul în care a fost creată prin aprinderea sursei de lumină.

Evident că obligația de a descrie fenomenul în mod global – propagarea – prin mişcare în orice direcție, duce cu necesitate la considerarea mişcării pe o

direcție, iar acest concept a fost mult mai la îndemâna spiritului uman, datorită analogiei cu mişcarea observată a particulelor materiale – a corpurilor în general. Dar analogia nu se opreşte niciodată acolo unde spiritul nostru crede, sau simte, că ar fi necesar. Ea aduce totdeauna în considerații, mai devreme sau mai târziu, toate detaliile standardului în descrierea obiectului comparat cu el, nu numai pe cele pentru care ea a fost inițiată. Aşa s-a întâmplat şi în cazul luminii. Două lucruri evidente trebuie să notăm aici, pentru că ele au revenit repetat în istoria dezvoltării conceptului fizic al luminii.

Întâi de toate, prin analogia cu particulele materiale, materia însăşi s-a insinuat în conceptul fizic al luminii, aceasta devenind... materială, ceea ce, ocazional, a dus la contradicții esențiale. Într-adevăr, determinația esențială a materiei este inerția, însă orice observație asupra luminii nu poate pune în evidență inerția, cel puțin nu în forma şi măsura în care materia o posedă, deci aşa cum o cunoaştem noi pentru corpurile materiale. În al doilea rând, faptul că ceea ce se întâmplă „în toate direcțiile“ este intrinsec legat de ceea ce se întâmplă pe „o direcție“, a trebuit să fie ratificat de spiritul nostru ca atare, adică înțeles teoretic, deoarece chiar acesta este şi cazul în realitate. Într-adevăr, nu se poate observa lumina simultan în toate direcțiile, la orice scară spațială. În majoritatea covârşitoare a cazurilor observațiile nu se pot face simultan în toate direcțiile, ci numai pe rând, când pe o direcție când pe alta, şi numai la urmă se poate conchide că propagarea ar fi mişcare simultană în toate direcțiile. Mai mult, există chiar şi cazuri în care observațiile nu se pot face decât exclusiv pe o singură direcție, caz curent, de exemplu, în observațiile astronomice. Chiar şi atunci însă lumina este descrisă la fel, adică în convingerea că ea se comportă ca atare în orice direcție, deci în toate direcțiile. Înțelegerea teoretică de care vorbim are astfel darul de a ratifica această convingere.

Nu-i chiar aşa de uşor de caracterizat, prin ideea de rază de lumină, ceea ce se întâmplă în lumină pe fiecare direcție din spațiu. Aceasta se vede clar dacă începem să gândim o anumită rază în relație cu o rază vecină a ei. Chiar dacă admitem că lumina se propagă instantaneu, deci că mişcarea pe direcția razei se face cu viteză infinită, nu se poate totuşi să nu ne dăm seama, printr-un proces pur mental de urmărire a propagării şi raportare la simțul comun, că două raze, vecine aproape de sursa de lumină, îşi pierd această calitate departe de ea: razele de lumină sunt divergente una în raport cu alta. Aşadar, „orice direcție“ aproape de sursa de lumină, nu mai este, din punctul de vedere al simțului comun, „orice direcție“ departe de ea, pentru că între două raze vecine putem intercala progresiv, pe măsură ce ne depărtăm de sursa de lumină, o infinitate de alte raze, pe direcții clar diferite. Această dilemă a fost rezolvată de Huygens, care a dat propagării o notă în plus, prin introducerea primei idei de creare în sensul fizic, operatorial dar unilateral, ea nefiind însoțită de cuvenita anihilare. Anume propagarea nu este mişcare în sensul obişnuit, pentru că lumina acționează asupra spațiului: orice punct din spațiul sursei de lumină devine el însuşi, sub acțiunea luminii ce trece prin el, o sursă de lumină din care sursă se emit evident raze în toate direcțiile (Huygens, 1920). Prin urmare, lumina însăşi creează surse în orice punct din spațiu, şi asta ar

explica propagarea. Atunci însă problema se complică din alt punct de vedere: teoretic trebuie explicat cum se face că lumina urmăreşte numai linia dreaptă între două puncte situate pe direcţia sursei de lumină, şi n-o ia, ca să zicem aşa, în zig-zag, pe noi direcţii ce se deschid prin crearea de noi surse de către lumina în tranzit.

Mai întâi, ideea de viteză infinită a fost amendată printr-un „sinonim temperat“ ca să zicem aşa, conform cu observaţiile asupra vitezei de mişcare a corpurilor materiale. Datorită faptului că, până la speculaţiile din 1676 ale lui Olaf Römer asupra observaţiilor sateliţilor lui Jupiter (Römer, 1676), nu s-a putut decide încă ferm dacă viteza luminii este finită sau infinită, mişcarea luminii pe o direcţie a început a fi caracterizată cumva… mai conciliant. Anume, Fermat a caracterizat-o printr-un timp minim între toate timpurile posibile de mişcare rectilinie, lăsând acel timp să fie decis, pentru fiecare caz în parte, printr-un principiu matematic (Fermat, 1894, p. 457ff). Pentru o anumită lungime de drum, timp minim de mişcare înseamnă, conform mecanicii, viteză maximă, care poate fi, la rigoare, şi infinită, în speţă atunci când acel timp minim este nul. Cu asta nu se capătă foarte mult, însă – fapt extrem de important din punct de vedere metodologic – mecanica este instaurată în dreptul ei de a descrie mişcarea şi în cazul luminii. Intervenţia mecanicii este, cu un cuvânt just, legiferată.

În această stare a spiritului, faptul că s-a putut totuşi decide experimental că lumina are viteză finită de mişcare de-a lungul razei a putut să aibă o conotaţie crucială. Concret, el a permis să se transfere procesul pur mental de urmărire a propagării luminii, într-un proces chiar fizic de propagare, ceea ce, la rândul său, a permis ideea de suprafaţă de undă: este suprafaţa la care, toate particulele de lumină emise de o sursă luminoasă la un moment dat, ajung după un anumit interval de timp. Când viteza de propagare este infinită, o asemenea suprafaţă este numai o ficţiune, nu poate fi creată decât imaginativ. Dacă însă viteza de propagare este finită, atunci suprafaţa de undă este reală, iar dacă-i reală, înseamnă că lumina, spre deosebire de materie, mai este caracterizată şi de o altă mişcare, transversală celei de propagare pe rază, şi efectuată în suprafaţa de undă ce se extinde progresiv în spaţiu. Astfel, principiul lui Huygens a căpătat forma cunoscută, cum că suprafaţa de undă curentă este de fapt înfăşurătoarea suprafeţelor locale de undă, exact ca în cazul undelor pe suprafaţa apei liniştite din standardul comun al analogiei (Huygens, 1920). Ideea de înfăşurătoare geometrică pune astfel lucrurile în ordine în ce priveşte propagarea: dacă unda fizică este înfăşurătoarea stipulată în enunţul principiului, atunci conform mecanicii, reprezentată concret prin principiul lui Fermat, lumina nu se poate propaga în zig-zag!

Avem, aşadar, aici evidenţă clară că spiritul s-a întors la acel standard al undelor de pe suprafaţa apei liniştite, reevaluându-şi ideile de mişcare şi de propagare în cazul luminii. Anume, s-a realizat faptul că, în însăşi acel standard, propagarea este de fapt o „mişcare a mişcării“. Într-adevăr, în cazul undelor pe suprafaţa apei liniştite, fenomenul de propagare se referă la o expansiune continuă a undelor. Propagarea se realizează deci prin creşterea continuă a undei în toate direcţiile de pe suprafaţa apei. Unda, pe de altă parte, se manifestă, în orice punct al

ei, printr-o mişcare periodică perpendiculară pe suprafaţa apei. Aşadar, în măsura în care propagarea este mişcare, ea este mişcare a acestei mişcări periodice, nu a unor particule. În cazul luminii însă, lipseşte suprafaţa apei, şi de altfel lipseşte chiar apa. Această ultimă lipsă a fost uşor de suplinit prin ipoteza existenţei eterului, considerat o materie care literalmente nu face altceva decât să suplinească apa: undele luminii sunt unde în eter. Mai greu a fost de suplinit suprafaţa apei, pentru că propagarea luminii se face în toate direcţiile, însă nu în plan, ci în spaţiu, şi nu există suprafaţă fizic detaşabilă, precum cea a apei, pe care ele să se propage, cum ar veni, „în secţiune“. Teoria lui Huygens referitoare la suprafaţa de undă suprimă pur şi simplu acea suprafaţă, trecând nemijlocit la spaţiu.

În spaţiu, analogul cercurilor ce închipuie undele pe suprafaţa apei, este aşa numitul „orb“, definit de Thomas Hobbes ca porţiunea materială dintre două sfere concentrice, de raze apropiate, ce se extinde continuu prin propagare (Hobbes, 1644). În această definiţie, ceea ce contează este deci numai creşterea continuă, uniformă, a sferei, ce dă naştere fenomenului de propagare a luminii în spaţiu. Se pierde, aşadar, prin simplă suprimare din model, prefigurând astfel necesitatea principiului ulterior al lui Huygens, mişcarea oscilatorie locală din cazul undelor de pe suprafaţa apei. Ca atare, nimic nu ne asigură aici că lumina ar fi manifestă printr-o mişcare oscilatorie. Din contră, ce s-ar putea afirma este faptul că mişcarea „în orb“ ar fi mai degrabă uniformă, conformându-se extinderii uniforme a acestuia în spaţiu. Mai departe, Hobbes defineşte o noţiune extrem de importantă care a jucat un rol esenţial în dezvoltarea conceptului luminii. Aici el a sărit încă şi peste evidenţa divergenţei geometrice a razelor de lumină, definind aşa-numita linie de lumină, ce ia locul mişcării apei în suprafaţa ei, – deci în lungul cercului ce închipuie unda pe suprafaţa apei – ceea ce a dus implicit la precizarea noţiunii de rază fizică de lumină. Aceasta este, la Hobbes, o figură plană, formată din două drepte paralele – raze matematice ideale limitrofe – între care se situează linia de lumină – un segment perpendicular pe ele, ce le uneşte în orice punct. Propagarea luminii capătă astfel alte nuanţe, mai subtile decât ale standardului analogiei.

Este de observat că încă de aici începe să se simtă aproape explicit lipsa unei explicaţii detaliate a proprietăţilor diferenţiale ale acelui segment de dreaptă. Ca beneficiu al ortogonalităţii sale pe razele geometrice limitrofe, la Hobbes el evoluează în propagarea luminii „prin paralelism“, ca să zicem aşa, în sensul că este transportat paralel cu el însuşi în lungul razei fizice. Atât timp cât lumina se propagă în linie dreaptă nu există probleme. Când însă se schimbă direcţia razei de lumină, lucrurile se complică: „transportul paralel“ trebuie definit în mod adecvat, iar Hobbes o face prin metode prefigurând pe cele care l-au instituit mai târziu în geometrie, de exemplu în lucrările de pionierat ale lui Levi-Civita în geometria diferenţială (Levi-Civita, 1927, pp. 100-102). Hobbes concepe totuşi schimbarea de direcţie a razei de lumină numai în mod geometric, cu argumente de geometrie plană sintetică, nu diferenţială, argumente ce implică, aşadar, întregul segment luminos din structura unei raze fizice.

Un avans important în conceptul de rază fizică de lumină este în mod special legat de acest moment al cunoaşterii, şi este datorat lui Robert Hooke. Acesta aduce, într-adevăr, un amendament razei fizice a lui Hobbes, prin observația, ce pare colaterală, dar se dovedeşte de fapt esențială, că în realitate razele geometrice limitrofe, componente structurale ale razei fizice, ar putea să nu fie paralele, şi de fapt în realitatea experimentală nici nu sunt (Hooke, 1665, pp. 55-67). Într-adevăr, la Hobbes nu avem nici măcar pe departe sugestia divergenței în propagare, la definirea unei raze fizice: cele două raze limitrofe sunt luate în mod ideal, adică euclidian, paralele. Hooke observă că aceasta nu se poate întâmpla decât cu aproximație, şi numai în limita distanțelor foarte mari față de sursa de lumină. Aşadar, segmentul luminos al lui Hobbes nu este în realitate perfect perpendicular pe razele geometrice limitrofe ale unei raze fizice. La distanță mare față de sursă el poate fi însă considerat perpendicular, ceea ce în practică este suficient. La Hooke, acest segment capătă chiar un nume special – puls orbicular – sugerând ideea de mişcare ce caracterizează lumina în „orb“.

Ideea de „puls“, în sine, va fi fost poate sugerată lui Hooke de Hobbes însuşi, care descrie crearea luminii de către sursa de lumină printr-un fenomen pulsatoriu de genul sistolă-diastolă din cazul inimii [Pentru o istorie clară a conceptului, şi mai ales a modului în care Hooke va fi intrat în posesia sa, vezi (Shapiro, 1973); (Shapiro, 1975) şi lucrările citate acolo. Hooke nu menționează nicăieri pe Hobbes ca sursă de inspirație. Aceasta a fost, de altfel, o practică obişnuită printre savanți, în istorie, care s-a extins adânc în secolul al XX-lea, şi care are neajunsul esențial de a nu da posibilitatea stabilirii precise a paternității ideilor ştiințifice]. Acest „puls orbicular“ al lui Hooke înseamnă însă mult mai mult pe calea reprezentării modului în care mişcarea luminoasă se face în „orb“.

Am văzut că ideea de propagare în spațiu a suprimat mişcarea oscilatorie, esențială în standardul analogiei de care este vorba aici – undele de pe suprafața apei. A rămas astfel în suspensie până şi ideea că vreo mişcare, alta decât cea de propagare, ar putea fi asociată cu lumina. Hooke revine însă asupra chestiunii în mod definitiv: într-un orb avem de-a face, fără discuție, cu o mişcare! Problema a cărei soluție se cere decisă este doar ce fel de mişcare ar fi aceasta. Iar Hooke ajunge, speculativ, la concluzia că avem de-a face cu o mişcare vibratorie, deci oscilatorie. Raționamentul este, în esență, simplu, şi se bazează pe ideea că lumina este materială. Anume, dacă lumina ar fi caracterizată de o mişcare continuă în interiorul unui corp material – cum este „orb“-ul lui Hobbes – aceasta ar duce la rupere, cum se întâmplă de obicei în procesele de deformare continuă ale corpurilor materiale. Cum însă niciun corp transparent nu-i distrus de lumină în mod obişnuit, mişcarea ce o caracterizează pe aceasta trebuie să fie o mişcare oscilatorie, de amplitudine foarte mică („scurtă“ la Hooke) ce restabileşte periodic materia în fiecare punct. Unde este localizată această mişcare? În lungul liniei de lumină a lui Hobbes! Aşadar, aceasta devine „puls orbicular“, cum îl numeşte Hooke, şi se face numai aproximativ perpendicular pe cele două raze matematice limitrofe ale unei raze fizice.

Aici intervine o altă noțiune legată de lumină – culoarea – şi astfel se-ncepe istoria modernă a cromodinamicii teoretice, înțeleasă *mot à mot* conform numelui ei: dinamică a culorii. Mai întâi, culoarea nu se relevă decât prin lumină, şi numai când aceasta atinge corpurile materiale. După Hooke culoarea este legată de faptul că prin refracție pulsul orbicular din structura razei fizice capătă inclinație pe razele definitorii limitrofe ale acelei structuri. Datorită acestui fapt, el se „frânge“ în segmente, fiecare segment al său reprezentând o culoare omogenă a luminii între razele definitorii limitrofe ale razei fizice. Aşadar, în realitate pulsul orbicular se prezintă ca o linie frântă ce uneşte cele două raze limitrofe ideale, purtătoare ale culorilor fundamentale – roşu şi albastru – din care se pot construi toate celelalte culori.

Ideea aceasta – prima idee rațională privind conceptul de culoare – a fost însă ucisă în faşă de observațiile lui Newton referitoare la faptul că mişcarea ce caracterizează pulsul orbicular este în realitate un fenomen de suprafață. Ea este, într-adevăr, efectuată transversal direcției razei de lumină, însă culoarea este de fapt un parametru de omogenitate spațială, nu planară, a razei fizice de lumină. Anume, ca obiect fizic în spațiu, raza fizică de lumină de culoare dată este simetrică în jurul direcției de propagare – în termeni teoretici moderni are simetrie axială – din toate punctele de vedere, inclusiv culoarea (Newton, 1952). Aşadar, dacă ar fi vorba de fragmentare a pulsului orbicular în sensul lui Hooke, care să ne reprezinte culorile, în această fragmentare nu se menține planul axial în care se află raza fizică, şi deci, implicit, nu se menține direcția pulsului orbicular în secțiunea transversală razei fizice. Întrucât, practic vorbind, raza fizică nu-i o figură geometrică plană, modelul ei structural nu poate fi deci o figură geometrică plană, aşa cum îl prezintă Hobbes şi Hooke. Dacă lumina poartă în sine diferite culori, de exemplu dacă-i albă, atunci din punctul de vedere al culorii nu mai este simetrică axial, ci este compusă din raze simetrice axial, fiecare de culoare dată, aranjate într-un „spectru“ alungit. Aceasta este concluzia newtoniană a celebrelor experimente cu prisma, şi baza principială pentru discuția lui Newton asupra culorilor, care, mult mai târziu, în secolul al XIX-lea, a generat teoria fizică a spectrului luminos, şi a condus implicit la teoria cuantelor.

Acest moment al cunoaşterii are semnificație aparte din punctul de vedere al analogiei care a creat conceptul de undă. Într-adevăr, el tinde să conserve, prin conceptul de rază fizică a lui Hobbes şi Hooke, ideea de planaritate conținută în observația undelor de pe suprafața apei din standardul clasic. Intervenția lui Newton actualizează însă raza fizica în acord cu observațiile asupra luminii însăşi. Exprimată în spirit modern, concluzia newtoniană ar suna cam aşa: planaritatea standardului clasic este conservată nu în forma razei fizice, ci într-o idee generală de simetrie a ei. Să vedem mai îndeaproape despre ce este vorba.

Orice s-ar spune, discuția lui Newton privind culorile este departe de a fi o teorie fizică, de rangul celei de „fragmentare“ a pulsului orbicular, pe care a propus-o Hooke pentru a le explica fizic. Newton nu explică culorile luminii, ci numai le constată în diverse situații experimentale sau pur observaționale, referitoare

la lumină însăşi, şi sistematizează acele constatări, e drept, într-un mod cu totul remarcabil. Şi totuşi el are un punct sau două de aşa acuitate în observaţii încât, în condiţii teoretice adecvate, ele s-ar fi putut transforma lesne în cea mai modernă dintre teoriile asupra luminii. Acestea sunt momentele care, în esenţă, ne fac să afirmăm că ceea ce a lipsit teoriei clasice a luminii a fost o geometrie diferenţială a suprafeţelor.

Hooke a explicat culoarea prin înclinarea pulsului orbicular pe razele ideale limitrofe definitorii ale unei raze fizice de lumină în accepţia ei „plană“, datorată lui Hobbes. El a ajuns chiar la subtilităţi remarcabile, judecate din punct de vedere modern, pur şi simplu speculând asupra acestui fapt. E suficient să amintim, de exemplu, faptul că analiza procesului de refracţie conform ipotezei sale, i-a sugerat ideea unei legi de dispersie – precum cea de dispersie a frecvenţelor pe grupul de unde de mai târziu – conform căreia raza sa fizică poate fi privită ca un „grup de… raze fizice“ fiecare dintre ele având culoare proprie. Conceptul fizic, legat însă de frecvenţă, s-a detaşat ca atare abia în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, prin Osborne Reynolds şi Lord Rayleigh (Reynolds, 1877); (Lord Rayleigh, 1877).

Cu mare evidenţă, Newton şi-a dat totuşi seama că, dând deoparte analogia cu undele pe suprafaţa apei, din punctul de vedere al experienţei privind strict lumina – nu unda în general – ceva lipseşte ideii de rază fizică a lui Hooke, pentru că ea nu poate explica faptul că raza de lumină albă experimentală este spaţial omogenă, şi izotropă în secţiunea transversală, atunci când este construită prin orificii circulare adecvate. Conform ideii lui Hooke, în secţiunea transversală o anumită rază ar trebui să apară diferit colorată pe o anumită direcţie. Ea apare, într-adevăr, aşa, dar numai atunci când complicăm experimentul de construcţie a razei, trecând-o şi printr-o prismă, după ce în prealabil am trecut-o printr-un orificiu. Putem atunci izola adecvat „sub-raze“, ca să zicem aşa, de aceeaşi culoare în secţiunea transversală, deci omogene în privinţa culorii, în raport cu care putem explica spectrul alungit printr-o suprapunere spaţială a lor, aşa cum o face Robert Hooke. Deosebirea este că suprapunerea nu este pur direcţională în secţiunea transversală, ci este plan-izotropă: ea are loc la fel în orice direcţie din acea secţiune, ceea ce se constată simplu, rotind prisma în planul perpendicular pe raza de lumină. Aceasta este ideea generală de simetrie ce trebuie aplicată aici, şi nu se referă prin nimic la forma geometrică a razei: numai variaţia culorii are extindere plană transversal razei de lumină. Probabil această observaţie a fost atât de impresionantă încât, ignorând şi fanta ce crează raza experimentală de lumină albă, şi mai ales prisma ce descompune acea rază, Newton a pus culoarea exclusiv în sarcina luminii, păstrând prin aceasta intactă chiar filozofia iniţială a lui Hooke. Aceasta este cheia „teoriei“ culorilor a lui Newton, ce formează şi suportul teoriei fizice a luminii de mai târziu, în care culoarea este legată biunivoc de frecvenţă.

Un alt punct important al observaţiilor lui Newton este cel îndeobşte pus în legătură cu teoria corpusculară a luminii. Este drept că uneori – ba chiar foarte frecvent putem spune – el alunecă direct în asocierea luminii cu particule materiale, însă definiţia iniţială din *Optica* sa pentru raza de lumină este extrem de grijulie, şi

nu se reduce în niciun caz numai la conceptul geometric de linie dreaptă sau direcție. Merită să reproducem, pentru referință, chiar acea definiție, cu care, de altfel, începe *Optica* (Newton, 1952, p. 1), pentru că ea cuprinde o întreagă filozofie ce s-a făcut evidentă mai târziu ca… „revoluție“:

> Prin Raze ale Luminii, înțeleg Părțile sale cele mai mici, atât cele Succesive pe aceeaşi Linie, cât şi cele Contemporane pe diferite Linii.

Este necesar să precizăm aici faptul că „linie“ în limbajul timpului înseamnă segment sau, la rigoare, dreaptă, deci direcție, şi că proprietatea de „contemporaneitate“ se referă la simultaneitate a părților, aşa cum, de altfel, apare explicit în traducerea franceză din 1787 a textului newtonian.

Lectura textului explicativ al lui Newton pentru această definiție face evidente alte două puncte esențiale ale filozofiei naturale newtoniene. Acestea reprezintă cea mai clară ilustrare a legii de care pomeneam mai înainte, cum că analogia trebuie să respecte detaliile standardului. După cum ne dovedeşte istoria, cunoaşterea umană nu evoluează decât în acest sens. Detaliem aici aceste puncte, mai ales pentru a scoate în evidență ideea de particulă materială a fizicii teoretice, şi o anumită „duplicitate“, ca să zicem aşa, în judecarea materiei din perspectivă teoretică modernă.

Mai întâi, Newton raportează definiția „părților“ luminii la posibilitatea experimentală de a le realiza: „părțile cele mai mici“ nu trebuie înțelese, în niciun caz, ca particule în sensul clasic, derivat din experiența zilnică. Acestea din urmă pot exista, cum ar veni, şi „sub ochii noştri“, fiind stabile la scara de timp a experienței comune. Deci nu necesită intervenție experimentală în a fi definite. Părțile cele mai mici ale luminii nu pot însă exista astfel, ele trebuie totdeauna definite experimental. Iar definiția experimentală depinde, pe de o parte, de posibilitatea fizică de a stopa lumina, de exemplu cu ajutorul paravanelor opace, iar pe de altă parte de posibilitatea fizică de a decela o direcție de propagare, de exemplu cu ajutorul orificiilor practicate în acele paravane. Numai jocul acestor două proceduri experimentale, în forma lor ideală desigur, defineşte părțile cele mai mici ale luminii aşa cum le concepe Newton. În perspectiva de care beneficiază ştiința modernă, se poate afirma că experimentele asupra luminii i-au spus lui Newton că simultaneitatea definitorie a suprafeței de undă nu este o actualitate: observațiile asupra luminii sunt în general direcționale şi limitate spațial. Acest fapt revine ulterior în mod explicit la Fresnel, după cum vom vedea, dar mai important, revine în ideea gloanțelor de lumină care ne preocupa aici, permițând spiritului să înțeleagă mai în detaliu efemerul lumii fizice.

Maniera în care Newton defineşte părțile cele mai mici ale luminii, este cea reluată speculativ două secole mai târziu de Maxwell pentru a investi „demonul“ său cu puterea de a selecta moleculele unui gaz ideal pentru a schimba entropia, şi a construi astfel o maşină producătoare de căldură… din nimic (Maxwell, 1904, pp. 338-342). Raționamentul lui Maxwell, deşi utilizează o ficțiune care a ajuns să fie considerată realitate a fizicii teoretice moderne, poate totuşi folosi în a extrage o morală pe altă linie de gândire decât cea obişnuită. Într-adevăr, ceea ce este de

importanță fundamentală aici e faptul că Maxwell amestecă două imagini net diferite asupra lumii, dintre care una a devenit realitate chiar prin fizica experimentală modernă. Mai întâi, el consideră moleculele ca date, ca existente „sub ochii noştri“, „demonul“ nefăcând altceva decât să le selecteze după viteză. Prin urmare, demonul lui Maxwell este cumva om, este adică privat de condiția esențială a existenței sale. Ca oriunde şi oricând în întreprinderile sale, omul procedează şi aici prin atribuirea de proprietăți umane divinității.

Istoria dezvoltării fizicii ne arată însă clar că nu-i cazul să prelungim proprietățile relevate uman dincolo de practică. Particulele fizicii experimentale moderne sunt o ilustrare a acestei idei. Ele sunt mult mai aproape de „părțile cele mai mici“, aşa cum le-a definit Newton pentru lumină, decât de materie în sensul clasic, prin faptul că nu pot fi definite decât exclusiv experimental. În acest sens putem spune că Newton a vorbit, într-adevăr, de o teorie corpusculară a luminii, căci particulele lui, ca de altfel şi cele ale fizicii moderne, nu există „sub ochii noştri“. Ca atare, ar trebui să nici nu le descriem teoretic prin mijloace care să consfințească atare existență. Şi totuşi fizica teoretică modernă nu se sfieşte să descrie uneori, materia nucleară de exemplu, prin mijloace care amintesc explicit fie de teoria gazelor perfecte ce consideră moleculele ca etern existente (Fermi, 1950), fie de existența particulelor ca puncte materiale, adică de poziții dotate cu calități fizice obişnuite (Feynman, 1969). Mecanica ondulatorie ar fi trebuit să recunoască explicit acest fapt, ca principiu al său, ținându-se deci mai ales de analogia cu lumina. Asocierea unei frecvențe cu masa de repaus (de Broglie, 1923) este un început, însă este cu totul insuficientă. Dualismul obiectiv undă-particulă, declarație emfatică a literaturii – mai ales cea de popularizare – din ultimul secol, este departe de a fi realizat, teoretic vorbind. El este totuşi un scop ştiințific, şi acest fapt, prin sine, este îmbucurător!

Un al doilea detaliu de luat în seamă din punct de vedere geometric în textul explicativ al *Opticii* lui Newton, este cel referitor la ceea ce numim acum „direcție“. Newton atrage atenția că „Razele de Lumină“ pot fi considerate ca „linii“ în sensul matematic obişnuit, însă numai sub condiția ca să admitem că lumina se propagă cu viteză infinită (Newton, 1952, p. 2). Ori, sub presiunea evidenței, dată de observațiile asupra mişcărilor sateliților lui Jupiter, conform cărora lumina acoperă distanța Pământ-Soare cam în şapte minute (Römer, 1676), el este nevoit să admită că viteza luminii este finită. Newton pretinde că a ales definiția razei de lumină pentru a satisface atât criteriilor geometrice la zi (prin ideea de „linie“), cât şi limitării vitezei de propagare a luminii. Este evident că această ultimă pretenție ne duce cu gândul la noțiunea de „particulă“, însă Newton nu pronunță cuvântul. Incidentul constituie subiect de intensă discuție, deocamdată numai printre istorici, de la care, de fapt, ne-am inspirat şi noi acum.

2.1.2. Geometrie diferențială

Baza experimentală a teoriei secolului al XVII-lea asupra luminii este dată de fenomenele controlabile de refracție şi reflexie a luminii. Aceste două fenomene pot fi caracterizate geometric pur şi simplu ca schimbări ale direcției normalei la

suprafața de undă, datorată incidentelor locale de interacție a luminii cu materia. În această instanță materia nu poate fi decât extinsă – nu putem s-o considerăm formată din puncte materiale – şi prin urmare trebuie caracterizată şi ea de o suprafață ce o separă de spațiul în care lumina se propagă.

Din punct de vedere fizic – punctul de vedere care ne interesează îndeosebi – o suprafață în evoluție poate fi descrisă local numai prin parametrii săi de curbură. Important în context, este corolarul general al teoriei diferențiale a suprafețelor, anume acela că a doua formă fundamentală a unei suprafețe defineşte o deplasare, pătratică în diferențialele coordonatelor pe suprafață, de-a lungul normalei locale la suprafață. Aici este conținută prima corelație făcută vreodată, între mişcarea din suprafață şi mişcarea suprafeței însăşi în direcția normalei ei locale, în cazul undelor luminoase. Să considerăm aşadar faptele prezentate în secțiunea precedentă din acest punct de vedere.

A doua formă fundamentală a unei suprafețe este o formă biliniară ce reprezintă proiecția variației vectorului unitate normal la suprafață – variație reprezentând evident ceea ce se întâmplă în procesele de reflexie şi refracție, care se referă concret la suprafața de undă – pe deplasarea virtuală din suprafață. Considerente algebrice, referitoare la formele diferențiale, introduc acum cantități exterioare printr-o matrice simetrică 2×2, ce corelează liniar variația vectorului unitate normal la suprafață cu vectorul deplasare pe suprafață. Elementele acestei matrici se pot determina cantitativ măsurând curburile în diferite direcții pe suprafață. Astfel, a doua formă fundamentală a suprafeței devine o formă pătratică în deplasările pe suprafață. Teoria matematică reflectă faptul că matricea acestei forme pătratice este canalul prin care considerentele fizice intră în geometria luminii.

La acest moment pulsul orbicular al lui Hooke apare în mod cu totul natural, cu condiția să nu fie considerat ca o linie într-un plan axial ce conține direcția de propagare, ci ca un vector pe suprafața de undă a luminii: el reprezintă variația normalei suprafeței de undă. Fizic vorbind, el apare ca fiind datorat într-adevăr refracției sau reflexiei, căci numai acestea produc variația normalei unitate la suprafața de undă. Mai departe, acest vector se „segmentează“ datorită schimbării curburii, prin schimbarea parametrilor exteriori, care nu se face niciodată de la sine, ci prin interacție cu materia, aşa cum se constată în experimentele de reflexie şi refracție. Această segmentare a pulsului orbicular nu se face însă într-o secțiune axială determinată de două raze limitrofe, aşa cum a conceput-o Hooke, ci în însăşi suprafața de undă, aşa cum a sugerat Newton. Variația variației însăşi a vectorului unitate normal la suprafața de undă – deci, ca să zicem aşa, variația de al doilea ordin a vectorului unitate – datorată variației de natură fizică a parametrilor de curbură, este un vector din suprafața de undă, în general necoliniar cu variația vectorului unitate normal. Acest din urmă vector apare deci „fragmentat“ în suprafața de undă. În final, se dovedeşte că această fragmentare este într-adevăr legată de culoare, aşa cum pretinde Hooke. Este însă un fenomen de suprafață, aşa cum sugerează Newton.

Contribuția lui Newton la studiul luminii este profundă din punct de vedere teoretic, explicativ, însă numai privită strict din perspectiva teoriei diferențiale a suprafețelor. Altfel ea rămâne doar o sinteză reprezentată prin ipoteze extrase din interpretarea experimentelor. Pentru a înțelege însă cum se cuvine acea perspectivă, şi deci contribuția lui Newton la care ne referim, vom fi nevoiți să facem acum o scurtă incursiune în latura dinamică a conceptului de undă luminoasă. De altfel, revista noastră a acelei perspective a conceptului începe tot cu o ipoteză newtoniană.

2.2. Latura mecanică a conceptului de undă

Din punctul de vedere al analogiei fundamentale care ne ordonează aici trecerea în revistă, aprinderea unei surse de lumină este un proces fizic de genul scufundării pietrei aruncate în apă. Este singurul moment în care materia, aşa cum este ea concepută în mod clasic, interacționează – în cazul în speță cu sine – producând o mişcare ce se propagă. Prin analogie, se poate spune că materia creează lumina în eter, evident, cu condiția ca eterul să fie considerat un fel de materie. Problema este cea a modalității de a introduce forța, aşa încât, în context, unul dintre momentele esențiale ale laturii mecanice a conceptului de undă, a fost cel în care Newton (din nou Newton!) a introdus forța ca ipoteză privind modul în care materia acționează asupra luminii (Newton, 1952, p. 79ff), pentru a explica fenomenele de reflexie şi refracție:

> Corpurile refractă Lumina acționând asupra razelor ei în Direcții perpendiculare pe Suprafețele lor.

Desigur, „razele“ se subînțeleg în maniera definită de Newton, care lasă loc sugestiei de ciocnire. El însă nu procedează conform acelei idei, ci arată că legea sinusurilor în cazul refracției rezultă din această ipoteză printr-o definiție specială a forței, pentru care, însă, n-are nicio încercare de a o sistematiza în cadrul mecanicii, în maniera sa de procedură din *Principia*. Şi totuşi, existența acestei forțe, în felul în care o admite Newton, ar fi o consecință firească a existenței unei accelerații de-a lungul normalei la o suprafață materială în general, atunci când pe acea suprafață există mişcare de un anumit fel. Ca atare, forța postulată de Newton pentru a explica refracția luminii ar putea fi extrasă în modul obişnuit în cadrul sistemului axiomatic al dinamicii newtoniene, adică folosind legea a doua a acelui sistem. Cum însă teoria suprafețelor nu ajunsese să fie dezvoltată la nivel diferențial, ipoteza lui Newton a rămas, din nou, la stadiul de… ipoteză.

Într-adevăr, în cazul în care deplasările diferențiale pe suprafață devin fizice prin raportare la un timp de deplasare, a doua formă fundamentală defineşte o accelerație normală suprafeței, care este o funcție pătratică în vitezele de deplasare în suprafață. Prin natura sa algebrică, accelerația normală este un câmp liniar tridimensional, întrucât formele pătratice în două variabile formează un spațiu liniar tridimensional (Barbilian, 1971, pp. 168-170). Asta înseamnă că legea a doua a dinamicii newtoniene este direct aplicabilă aici: există totdeauna o forță de inerție

normală suprafeței de undă… cu condiția să existe inerție, evident. Cu alte cuvinte, *se poate scrie cu succes o dinamică a suprafeței de undă a luminii*, cu condiția ca lumina să aibă masă în sens newtonian. Dacă lumina prezintă masă sau nu este încă subiect de dezbatere teoretică în contemporaneitate, dar supoziția rămâne în picioare, ca atare, în ce privește suprafețele ce delimitează materia, pentru că materia prezintă, în mod sigur, inerție așa cum o percepem noi în mod obișnuit.

În particular, rezultă că supoziția lui Newton, necesară în demonstrarea legilor refracției, are bază dinamică reală pentru corpurile ce acționează asupra luminii, în însăşi relația dintre forță şi accelerație. Într-adevăr, dacă oricărei accelerații îi corespunde o forță, atunci accelerației normale la o suprafață materială trebuie să-i corespundă o forță. De aici concluzia: corpurile acționează asupra luminii așa cum acționează unul asupra altuia, adică de-a lungul normalei la suprafața lor în punctul de incidență. Rezultă, așa cum am menționat înainte, ipoteza lui Newton, necesară în demonstrația propozițiilor legate de refracția luminii: corpurile transparente refractă lumina prin acțiunea materiei asupra razelor ei, exercitată de-a lungul normalei la suprafața acelor corpuri.

Dar, prin teoria diferențială a suprafețelor, ipoteza newtoniană are un corolar mult mai interesant şi mult mai adânc în ce privește teoria culorilor luminii, şi a culorilor în general. Cantitativ, aprecierea culorilor se face prin măsurare, într-un proces de echilibru bazat pe percepție, care îl apropie de cel de măsurare a forțelor. Spațiul culorilor este considerat a fi tridimensional: trei culori de bază sunt suficiente pentru a construi liniar din ele orice culoare din spectru. Dacă identificăm culorile cu forțele echivalente accelerațiilor normale la suprafața de undă, atunci culorile luminii pot fi reprezentate prin trinoame de gradul al doilea în variabile reprezentând viteze de deplasare în suprafața de undă. Existența accelerației normale la suprafața de undă este deci manifestă prin culoarea luminii, ceea ce justifică „newtonian“ ca să zicem așa, apariția culorilor prin interacția luminii cu materia. Apropierea – de fapt analogia – dintre forță şi culoare a fost pentru prima dată instituită pe baze algebrice abia târziu în secolul trecut, pe baza analogiei dintre echilibrul forțelor şi cel al culorilor în procesul de măsurătoare (Krantz, 1973).

Între timp însă dinamica implicată în descrierea luminii *per se* a rămas strict sub imperiul faptelor experimentale. Un secol s-a scurs, consumat mai ales de perfecționarea aparatelor optice, care să asiste ochiul atât în dezvăluirea detaliilor lumii microscopice, cât şi a celor ale lumii macroscopice, prezentă în forma evenimentelor şi obiectelor bolții cereşti. Ajungem astfel în secolul al XIX-lea, când un alt fenomen luminos, adus în scenă de incorectitudinile imaginilor oferite de acele aparate, a dat o nouă turnură cercetărilor asupra luminii, mai ales a dinamicii ei.

2.2.1. Mecanica rațională a lui Fresnel

Secolul al XVII-lea are, cum am văzut, marele merit de a fi inițiat studiul rațional al luminii cu ajutorul ipotezelor. Lumina era pe-atunci, ca şi acum de altfel, materială. Veacului nu i-a fost străină nici transversalitatea mişcării luminii, datorită ideii de „orb“ a lui Thomas Hobbes, şi nici faptul că mişcarea din orb este

vibratorie – pulsul orbicular al lui Hooke. Forța stătea însă numai în fundal, ca să zicem așa, nu-şi făcuse intrarea pe care o avea deja în cadrul mecanicii. În mod explicit ea a apărut ca ipoteză la Newton, care a reuşit să explice cu ajutorul ei legile cantitative ale refracției şi reflexiei. Forța este aici considerată ca fiind cea cu care corpurile acționează asupra luminii, prin urmare este forța care ar explica propagarea. Cea care însă cerea îndeosebi explicație teoretică era mai întâi forța care acționează în lumină însăşi, determinându-i mişcarea vibratorie caracteristică pulsului orbicular al lui Hooke, şi deci structura fizică. Numai după acea explicație se putea discuta şi de propagarea mişcării, ca rezultat al unei forțe. Avem prin urmare două forțe de considerat, iar ipoteza lui Newton atingea numai pe cea care determină propagarea. Modul în care Newton defineşte şi descrie această forță arată cu evidență că ea nu se supune principiilor dinamicii. Din perspectivă modernă mai ales, faptul este uşor de explicat: experiența arată că propagarea luminii în lungul unei raze se face cu viteză constantă; ca atare forța este exclusă de la sine, întrucât conform principiilor dinamicii ea este legată, prin inerție, de accelerație. Şi totuşi…

Secolul al XIX-lea a deschis o nouă portiță de studiu al luminii prin fenomenul de difracție, al cărei campion de necontestat a fost Augustin Fresnel (Fresnel, 1827). Să ne reamintim că studiul rațional al luminii a fost inițiat de explicația faptelor de observație legate de refracție şi reflexie, adică mai mult sau mai puțin de ceea ce se întâmplă cu lumina în materie. Ei bine, difracția concentrează cercetarea pe ceea ce se întâmplă la limita dintre lumină şi materie. Ontologic vorbind, momentul cunoaşterii poate fi aici clar definit, prin analiza detaliilor standardului clasic folosit în analogia care a construit ştiința luminii, adică undele pe suprafața apei liniştite provocate de o piatra ce cade în apă. Aceste unde se împrăştie. În mod vizibil, avem de-a face cu o mişcare oscilatorie perpendiculară pe suprafața apei, care, ideal vorbind, nu încetează niciodată. Nu numai atât, dar această mişcare se şi „înmulțeşte transversal“, ca să zicem așa, altfel nu se explică creşterea vizibilă a undei pe măsură ce ea se depărtează în propagare de punctul în care a fost inițiată. Trebuie deci arătat cum anume are loc această înmulțire.

Spre deosebire de Hooke, care a stabilit doar speculativ că lumina este un fenomen vibratoriu, pe baza materialității ei, Fresnel a stabilit aceasta bazat pe fapte: acele fapte vizibile în experimentele de difracție. Într-o perspectivă modernă raționamentul lui Fresnel poate fi rezumat aproximativ în modul care urmează. Mai întâi, după cum arată Newton, raza de lumină trebuie considerată nu ca direcție în sine, ci în legătură cu o porțiune a suprafeței de undă: cea care, local, este delimitată de evenimentul de interacție între materie şi lumină. În mod ideal, acea porțiune poate fi considerată plană. Prin urmare, local, avem de-a face cu o undă plană. Apoi, fenomenele de difracție pun în evidență variații spațiale periodice, legate matematic, în mod natural, de funcții periodice. Fenomenul luminos trebuie deci descris prin funcții periodice: în timp, într-un punct din spațiu dat; în spațiu, în jurul unui punct dat, la un anumit moment de timp. Dacă acest fenomen este

descris de o deplasare măsurabilă a „moleculei“ de lumină – imaginea „materială“ a luminii în epocă – adică de un vector având trei componente, în maniera clasică, atunci mişcarea este cu necesitate matematică o mişcare plană, având ca traiectorie o elipsă. Cum însă, raportată la raza de lumină, mişcarea trebuie să aibă loc în planul undei, ea se face transversal razei de lumină.

Deci fenomenele de difracție consfințesc ideea transversalității mişcării luminoase, fără însă a face uz de conceptul material de „orb“ pentru a reda aspectul global al propagării luminii. Sarcinile acelui concept sunt preluate de cel de suprafață de undă, pe care Fresnel reuşeşte s-o construiască printr-o sinteză din aceleaşi date de difracție – date de observație locală asupra luminii [vezi (Fresnel, 1827); pentru o tratare geometrică modernă, vezi (Mazilu & Porumbreanu, 2008, pp. 134-138)] – dovedind, odată mai mult, inutilitatea conceptului speculativ de „orb“. Acesta este astfel eliminat prin necesitatea clasică imperioasă de a ne raporta corect la experiment. Dar prin comparație cu perioada premergătoare din secolul al XVII-lea, când teoria luminii se raporta la experimentele de reflexie şi refracție, difracția pune accentul asupra direcției de propagare, introducând însă prin aceasta, în mod implicit, ipoteza că în propagarea luminii situația se petrece la fel în orice direcție, odată ce, prin metode geometrice, putem s-o reproducem în toate direcțiile prin construcția suprafeței de undă.

Cât priveşte dinamica, ea se insinuează aici prin principiul al doilea al lui Newton, pe care putem spune că Fresnel a fost pur şi simplu forțat să-l accepte. Într-adevăr, funcțiile ce descriu un fenomen periodic oarecare, într-un punct dat din spațiu, sunt funcții trigonometrice de timp, a priori soluții ale unor ecuații diferențiale de ordinul al doilea în timp. Dacă este să luăm în considerație preceptele dinamicii newtoniene – singura metodă teoretică în epocă – acele ecuații se referă deci la accelerații. Aşadar, în spiritul dinamicii clasice, dacă acceptăm ideea de particulă pentru lumină, ar trebui să ne întrebăm şi asupra forțelor ce determină mişcarea acelei particule. Şi aici Fresnel a fost nevoit să introducă o ipoteză pe care, cum se exprima Poincaré, nu a putut-o justifica fizic niciodată (Fresnel, 1821). Pentru că, din punctul de vedere al principiilor dinamicii, mişcarea particulei luminoase cere o forță elastică, ceea ce l-a dus pe Fresnel la ipoteza pe care Poincaré, din perspectiva unei sinteze de peste o jumătate de veac, o formulează astfel (Poincaré, 1889, p. 229):

> 1. Forța elastică dezvoltată prin mişcarea unei unde plane este independentă de direcția planului undei, şi nu depinde decât de direcția vibrațiilor particulelor de lumină. Ea este proporțională cu forța elastică dezvoltată de o particulă izolată, celelalte particule ale planului de undă rămânând în repaus.

Într-adevăr, din punctul de vedere al dinamicii clasice, forța elastică este o forță centrală, ce are ca traiectorie o elipsă, cu centrul de forță situat în originea vectorului de deplasare, adică pe dreapta definitorie a direcției razei de lumină. Mişcarea generată de această forță centrală este, evident, plană, însă planul ei este a

priori arbitrar ca orientare în raport cu raza de lumină, datorită arbitrarului inerent condițiilor experimentale ale difracției. Ori, experiența ne spune că acel plan trebuie să fie planul undei. Deci în cazul în care identificăm elipsa newtoniană descrisă de o particulă luminoasă cu elipsa experimentală reprezentând lumina în planul undei, avem nevoie de încă o ipoteză, referitoare la forța ce determină mişcarea din punctul de vedere al dinamicii clasice:

> 2. Singura componentă a forței elastice care este eficace în cazul luminii, este componenta paralelă cu planul de undă.

Avem deci o nouă definiție a forței locale ce acționează în cazul luminii: ea este, la Fresnel, numai o componentă a forței newtoniene care acționează asupra particulei luminoase.

După cum ne asigură Poincaré (*loc. cit.*): „Prima dintre aceste ipoteze, pe care Fresnel a încercat în zadar s-o justifice, este complet arbitrară, însă nimic nu ne împiedică s-o acceptăm“. Într-adevăr, descrierea mişcării particulei de lumină direct prin ecuația de mişcare nu cere neapărat principiul al doilea al dinamicii, pentru că funcțiile trigonometrice care descriu mişcarea luminoasă sunt, ca să zicem aşa, „de la sine“ soluții ale unei ecuații diferențiale de-al doilea ordin. Putem deci spune că principiul al doilea al dinamicii clasice intră aici doar prin această şansă. Prin urmare, pentru a introduce forța, trebuie să facem uz de încă o altă ipoteză fizică, cumva mai aproape de natura luminii.

Pentru aceasta Fresnel a folosit conceptul de *elipsoid al elasticităților*, în introducerea căruia suntem nevoiți să facem uz de o *idee de etalonare*, prima în ordinea devenirii spirituale a conceptului de etalonare (Mazilu, Porumbreanu, *loc. cit.*). Cum se poate ajunge în mod logic la aceasta? Pur şi simplu încercând să explicăm difracția. Cea mai naturală explicație este cea prin compunere a mişcărilor luminoase în puncte de pe raze infinit vecine. În acest caz, putem spune că mişcările interferă una cu alta, iar această interferență poate fi descrisă prin compunerea vectorilor. Rămâne numai de decis cât de vecine trebuie să fie razele de lumină pentru ca mişcările lor să ajungă să se deranjeze una pe alta. Faptul a generat teoria statistică modernă a coerenței spațiale a luminii, dar la momentul începutului n-a putut fi caracterizat decât geometric.

Într-adevăr, întrebându-ne ce anume determină măsura distanței de interferență a luminii în cazul general, adică atunci când nu avem fante şi orificii care să determine difracția, şi cum se face că unele corpuri sunt transparente, iar altele nu, nu prea avem un răspuns la îndemână. A fost, din nou, meritul lui Fresnel să ia notă de faptul că o elipsă în spațiu poate fi obținută nu numai ca traiectorie newtoniană, ci şi ca (sau, mai degrabă, mai ales ca) *intersecție* a planului mişcării luminoase cu o suprafață închisă de gradul al doilea – o cuadrică. Totul devine clar dacă avem rațiunea pentru care o asemenea suprafață trebuie să existe: atunci, din punct de vedere geometric, care este aici, ca şi oriunde în mecanica clasică, criteriul adevărului, elipsa luminoasă nu este numai o traiectorie, ci şi intersecția planului undei cu cuadrica în chestiune. Fresnel a văzut imediat şi motivul existenței unei

astfel de cuadrice: lumina se propagă printr-un continuum! Ce semnificație poate avea acest fapt?! Una simplă: dacă procesul periodic al luminii este propagat printr-un mediu continuu, atunci acest mediu trebuie să aibă cumva capabilitatea de a exercita forțe elastice în orice direcție din spațiu, pentru a putea susține mișcarea oscilatorie, altfel această mișcare s-ar stinge. Ipotezele de mai înainte asupra forței „dezvoltate" de lumină consfințesc tocmai acest fapt. Acțiunea elastică într-un continuu este caracterizată prin ceea ce ulterior a ajuns să fie cunoscut ca sistem de *tensiuni*. În timpul lui Fresnel acestea erau *elasticități ale continuului*: diferite elasticități în diferite direcții.

Iată deci că prin analiza difracției în maniera lui Fresnel, forța elastică şi-a făcut intrarea în mod rațional în teoria luminii. Aceasta însă ne întoarce, dintr-o anumită perspectivă, înapoi la Newton, într-un moment uitat de fizică, în care forța este definită în mod independent de accelerație, deci de principiul al doilea al dinamicii care face ca introducerea forței elastice în cazul luminii să aibă aspectul unui accident fericit. Aplicarea directă a teoriei forțelor centrale newtoniene ideii de puls orbicular al lui Hooke, ne arată că, în ciuda faptului că propagarea luminii se face cu viteză constantă, există o forță de-a lungul razei de lumină. Asta-i ceva cu totul nou, depărtându-ne în mod clar de dinamica clasică, dar apropiindu-ne semnificativ de ideea modernă de etalonare, dar mai ales de ideea... gloanțelor. Merită deci să elaborăm mai pe larg asupra ideii inițiale de forță la, cine oare altul?! decât… Newton!

2.2.2. Definiția şi calculul forței la Newton

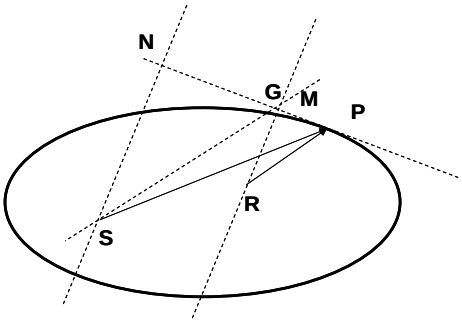
Există deci, cum am văzut, şi în descrierea luminii, acel element explicit care a atras nu numai luarea aminte a lui Newton, ci atenția a generații de fizicieni: forța. Putem astfel spune că, din punct de vedere dinamic, în cazul explicației fenomenului luminos a avut loc o competiție virtuală între două forțe. Mai întâi a fost forța care putea explica fenomenele de reflexie şi refracție prin acțiunea materiei asupra luminii, aşa cum a fost admisă de către Newton în *Optica* sa. Apoi a fost forța care explică fenomenele de difracție, admisă de Fresnel în a doua dintre ipotezele sale. Ea este, conform ipotezei lui Fresnel, numai o componentă – componenta eficace – a forței care este generată de lumină în eter. Prima dintre ipotezele lui Fresnel se referă la forța întreagă generată de lumină în spațiu, care, cum s-a dovedit ulterior, este de fapt un sistem de tensiuni în eter.

Statutul de ipoteză al forței în cazul luminii ne arată clar că filozofia naturală a neglijat aici una dintre cuceririle sale centrale, anume cea referitoare la conceptul de forță din mecanică, construit de Newton din calitățile elementelor observabile ale materiei, anume mişcările. Şi nu-i vorba de toate mişcările, ci numai de cele imanente, cele care ne determină viața aşa cum ne-a fost dată, nu aşa cum ne-o facem noi: mişcările cereşti. Forța este elementul uman al distrugerii, elementul care, fie că ne ajută să ne construim viața aşa cum credem de cuviință, fie că ne constrânge la a ne-o adapta aşa cum o vor alții. La momentul când Newton şi-a edificat sistemul mecanic, era clar că forța trebuie să aibă şi o conotație imanentă. Greutatea de zi cu zi a tot ce este pe Pământ, combinată cu ideea de rotunjime a

Pământului, ne-o arată din plin şi fără echivoc, şi este cea care suscită o analogie. La acel moment istoric mişcările cereşti aveau o sinteză admirabilă dată de Kepler pentru mişcarea planetelor. Analogia dintre forță şi greutate, are la Newton forma precisă a unei măsurători, pe care el a teoretizat-o, inventând astfel forța răspunzătoare de armoniile cereşti reprezentate de mişcările planetare.

Vom da aici filozofia generală a definirii unei *forțe centrale*, aşa cum a fost concepută inițial de către Newton. Centralitatea, adică acțiunea forței către un punct pe o anumită direcție, este singura proprietate care se poate ataşa conceptului de forță pentru a o pune drept cauză a mişcării materiei. Ideea a fost avansată inițial de Robert Hooke, de la care a fost apoi preluată şi dezvoltată metodic de către Newton. Ea a fost inspirată de analogia dintre armonia mişcărilor cereşti, care de când cu Kepler avea o expresie geometrică precisă, şi constrângerea de natură pur umană conform căreia asemenea mişcări se pot realiza numai prin forțe *cu ajutorul unui agent material*. Mai apoi s-a putut avansa şi ideea că acest agent material este neesențial, întrucât în experiența noastră există forțe – ca exemplu natural evident avem forțele magnetice – care nu comportă nici un agent material vizibil. Într-un cuvânt, pentru a explica armoniile cereşti, forța este cea care trebuie găsită în primul rând sau, cum zice Newton însuşi, trebuie „inventată". Modul în care lucrează Newton este, în esență, reflectat în Corolarul 3 al Propoziției VII din *Principii*, din care derivă totul, şi pe care îl copiem aici cu referire la figura alăturată:

> Forța prin care corpul P evoluează pe *orice orbită* în jurul centrului de forță S, este față de forța prin care acelaşi corp poate evolua pe *aceeaşi orbită şi în acelaşi timp periodic, în jurul oricărui alt centru de forță R* precum volumul $SP \times RP^2$, format de distanța corpului în raport cu primul centru de forță S şi pătratul distanței lui în raport cu al doilea centru de forță R, față de cubul liniei drepte SG dusă de la primul centru de forță S

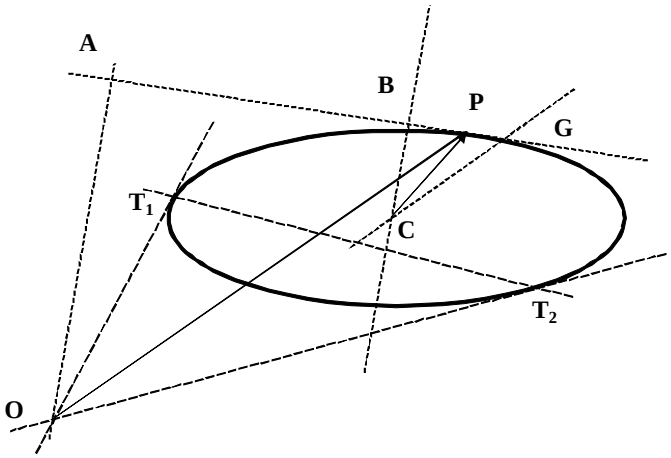
> paralel cu distanța RP de la corp la al doilea centru de forță R ce întâlneşte tangenta PG la orbită în G. Căci forța de-a lungul acestei orbite este aceeaşi *ca într-un cerc de aceeaşi curbură* (*Principii*, Cartea I, Propoziția VII, Corolarul 3; *sublinierile noastre*).

Prin corp se înțelege aici, şi peste tot în filozofia naturală clasică, un punct material clasic, mai precis poziție dotată cu calități fizice. Mai întâi să observăm că filozofia newtoniană este aceea de a compara, într-un raport, forțele ce trag către

două centre diferite din spațiu, prin urmare de a măsura o forță centrală cu ajutorul alteia, indiferent care. Putem spune că aici avem o definiție a măsurătorii forțelor. Dacă se întâmplă să cunoaştem una dintre ele, cealaltă este atunci automat cunoscută cantitativ. Exprimat în cuvinte ce implică geometrie analitică elementară, acest rezultat sună: *forța către un centru oarecare cu ajutorul căreia un punct material descrie o orbită conică în jurul acelui centru este direct proporțională cu distanța de la punct la centrul de forță şi invers proporțională cu puterea a treia a distanței de la punct la dreapta conjugată centrului de forță în raport cu orbita*. Aceasta constituie o teoremă, zisă a lui Hamilton (Hamilton, 1847). Cele două centre de forță se pot afla oriunde în planul orbitei. Cazul stelelor duble este notoriu pentru situația în care unul dintre centrele de forță este oriunde în regiunea interioară orbitei (Villarceau, 1850).

2.2.3. Gravitația universală în sens clasic

Să insistăm ceva mai mult asupra acestui moment al cunoaşterii umane pentru că el conține o învățătură peste care s-a trecut poate prea uşor. Vorbind de stele duble, avem în vedere fapte de sinteză a observațiilor din timpurile de după Villarceau (Aitken, 1918), pentru că la momentul când el a făcut analiza la care ne referim, exista destulă incertitudine în ce priveşte stelele duble. De fapt, Villarceau căuta ceva mult mai adânc decât forța pur şi simplu: voia să vadă, şi să verifice, dacă gravitația este într-adevăr universală, aşa cum se pretindea în cercurile savante. Iar stelele duble ofereau un teren inedit, larg deschis speculațiilor printr-o anumită „ciudățenie“: ele nu formează un sistem keplerian, în cazul că ne-am gândi să caracterizăm un atare sistem strict conform celor trei legi ale lui Kepler. Stelele duble erau pe atunci sisteme pur vizuale de câte două stele, în care una pare că stă pe loc, în timp ce cealaltă pare că se roteşte în jurul ei: companionul se roteşte în jurul stelei principale. Din pozițiile succesive ale companionului în raport cu steaua principală se poate deduce că orbita sa este o elipsă, şi că steaua principală conține centrul de forță, din cauză că vectorul de poziție al companionului în raport cu ea mătură arii egale în intervale de timp egale. Un lucru este însă din cale-afară de straniu: *steaua principală nu se găseşte niciodată în focarul orbitei companionului*! Câte sisteme duble – tot atâtea poziții ale stelei principale! Prin urmare, prima lege a lui Kepler sună aici foarte simplu: companionul se mişcă în jurul stelei principale pe traiectorie eliptică. Doar atât! Locul stelei principale în planul orbitei companionului poate fi complet arbitrar, şi aceasta este „ciudățenia“ de care vorbeam, şi care are, cel puțin din punctul de vedere al forțelor inventate de Newton, consecințe remarcabile. După cum s-a dovedit ulterior (Glaisher, 1878), forța definită de Newton este analitic determinată pur şi simplu de poziția centrului de forță real în raport cu traiectoria. Cazul clasic, al planetelor şi stelelor duble, este acela în care centrul de forță este *în regiunea interioară traiectoriei kepleriene a planetei sau satelitului din sistemul dublu*.

Dar definiția newtoniană a forței se referă în mod egal şi la situația din figura alăturată, în care centrul forței, situat în punctul O, este *în afara orbitei eliptice* a punctului P. În general, centrul de forță O *poate fi, conform concepției newtoniene reflectate în Corolarul 3 citat mai sus, situat oriunde în planul orbitei*. Aceasta arată că de fapt cazul stelelor duble este cu totul particular: ele sunt sisteme cu centrul de forță situat în interiorul orbitei, pentru care direcțiile tangente la orbită ce trec prin centrul de forță au ca parametri numere complexe. De unde concluzia fermă că „gravitația", *ca atare*, adică fără calificări ulterioare asupra poziției centrului forței ce o reprezintă în raport cu orbita, este „universală". Această concluzie devine astfel o teoremă matematică verificată, nu-i prin nimic subiect de dezbatere filozofică. Atât timp cât acceptăm filozofia newtoniană de definire a mărimii forței pe o direcție din spațiu prin raportul cu mărimea unei forțe pe altă direcție din spațiu, sinteza keplerianã nu ne poate oferi altceva.

Singurul punct de dezbatere filozofică ar rămâne doar acel mod de definire al forței prin mărimea sa, din datele de mişcare ale corpurilor cereşti, care s-a dovedit, istoric vorbind, cu totul particular. Particularitatea pe care o avem aici în vedere se referă deci la faptul că Newton consideră în mod precis numai raportul *mărimilor* forțelor centrale ce acționează pe direcții diferite. Acele forțe sunt însă mult mai aproape de condiția de vectori, iar raportul mărimilor lor este o alegere cu totul particulară, cum a dovedit-o matematica ultimei jumătăți de veac. Dar chiar şi în acest caz particular considerat de Newton, se dovedeşte că raportul este suficient pentru a regăsi, din forța astfel definită, caracteristicile mişcării observate. Prețul plătit este acela de a admite sistemul dinamicii clasice exprimat de cele trei axiome ale lui Newton, şi ideea că inerția corpurilor materiale este exprimată prin masa lor inerțială.

Cu scopul de a releva atitudinea caracteristică luată de ştiință în această conjunctură, merită totuşi să menționăm faptul că Yvon Villarceau, de exemplu, găseşte acest adagiu – „gravitația este universală" – ca fiind valabil numai „cu mare aproximație". Incidentul este semnificativ pentru importanța sa în ce priveşte

direcția preferențială în care este luat de conceptul de forță în legătură cu gravitația. Anume, Villarceau consideră, în spiritul timpurilor de după Newton, că forța de gravitație este exclusiv cea care acționează către *focarul* elipsei ce reprezintă traiectoria, conform primei legi a lui Kepler referitoare la mişcarea planetelor sistemului solar. Aceasta este, într-adevăr, ideea instaurată implicit în reprezentarea gravitației ca forță, şi instituită chiar *ca fapt natural*, după apariția *Principiilor*.

După modul în care Newton a calculat-o inițial însă, fără a face apel la principiile dinamicii, forța este *prin sine* universală, fără restricții. De fapt, aceasta este adevărata sa universalitate, conform căreia ea a şi fost definită. Mai mult, mişcarea planetelor şi a stelelor duble nu sunt singurele date experienței noastre: mai există şi altfel de mişcări. Ca universală, forța calculată de Newton nu este deci numai gravitație! De exemplu, experiența imediată are încă de-a face şi cu forțe elastice. Acestea se obțin în cazul când centrul de forță coincide cu centrul orbitei

2.2.4. Concluzii speculative la o discuție newtoniană

Dacă Newton ar fi avut la dispoziție date referitoare la stelele duble – care în timpul său abia începuseră a fi notate în spectacolul oferit nouă de ceruri – probabil că fizica s-ar fi scris astăzi cumva altfel. Într-adevăr, în stelele duble, Newton ar fi avut un caz concret, vizibil diferit de cel dat de sinteza lui Kepler, şi care arată că numai două dintre legile extrase de acesta din datele despre planeta Marte sunt universale, şi încă nu exact în forma în care Kepler le-a formulat. Cu alte cuvinte, Newton ar fi devenit poate conştient de faptul că universalitatea în legitățile date de observații nu este echivalentă cu cea dată de forța invers proporțională cu pătratul distanței, decât sub condiția postulatelor mecanicii clasice, care tocmai de aceea au şi fost formulate de el ca atare. Într-adevăr, cele două feluri de universalitate – cea care implică strict numai observațiile şi cea care implică forța ca motor al mişcării planetare – sunt identice numai în limitele sistemului newtonian clasic, şi numai cu condiția să acceptăm realitate pentru condițiile inițiale ale mişcării planetelor. Asta înseamnă să admitem că lucrurile au fost *din eternitate* aşa cum le observăm acum în ceruri, ceea ce, mai departe, înseamnă că problema cosmogonică nu mai are sens. Ori, din punctul de vedere al cunoaşterii umane în care prevalează mai ales ipotezele – poate pentru că sunt incontrolabile! – nimic n-are sens fără o perspectivă cosmogonică.

Prima şi, din punctul de vedere al fizicii teoretice moderne, cea mai importantă proprietate care ar fi obligat ştiința la un alt curs, mai unitar am zice, este aceea că forțe precum cele responsabile pentru stelele duble *nu mai sunt conservative în general*. Pentru a explica însemnătatea acestei afirmații, să ne reamintim că în cazul unei mişcări kepleriene, în care centrul de forță ocupă unul dintre focarele orbitei eliptice, există două feluri de energii mecanice: energia cinetică a planetei, datorată vitezei sale pe orbită, deci inerției, şi energia potențială, echivalentă cu lucrul mecanic efectuat de forța de gravitație asupra planetei. Se dovedeşte matematic faptul că una dintre proprietățile esențiale ale forței invers proporționale cu pătratul distanței este aceea că suma acestor două feluri de

energie, ambele de natură pur mecanică, este constantă pentru mişcarea pe orbită. Aceasta ar însemna că mişcarea poate fi caracterizată şi prin faptul că pe durata ei cele două feluri de energie mecanică sunt reciproc transformate una într-alta, de aşa manieră că suma lor rămâne constantă de-a lungul orbitei: lucrul mecanic al forţei de gravitaţie se transformă în energie cinetică a planetei, şi reciproc. Mai mult, putem spune că în sistemul keplerian nu există altfel de energie în afară de cele două tipuri de energie mecanică.

Acest fapt nu mai este însă adevărat pentru o stea dublă, pentru că mărimea forţei ce o caracterizează nu mai este invers proporţională cu pătratul distanţei, ci depinde şi de direcţie. Aşadar, lucrul mecanic generat de forţa de gravitaţie exercitată de steaua principală asupra companionului în deplasarea sa, conţine şi o parte dependentă de forma orbitei, care nu mai poate fi însă regăsită în energia cinetică a companionului, deci nu se transformă în energie cinetică. Putem însă afirma, şi acest fapt este extrem de important din punctul de vedere al fizicii teoretice, că acea parte a lucrului mecanic al forţei ar putea fi regăsită în altă formă de energie dintre cele pe care le cunoaştem: căldură, electricitate, lumină etc. Sistemul stelelor duble este astfel *un sistem fizic ce transformă în mod natural energia mecanică în alte feluri de energie*. Prin aceasta (*sic!*) el devine un sistem universal, atunci când vine vorba de judecat structura materiei.

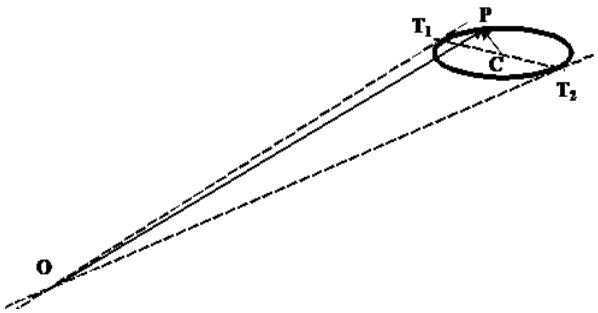
3. Raza fizică a lui Hobbes şi Hooke

Un exemplu remarcabil de sistem pentru care forţa centrală newtoniană *ca atare* este definitorie, este raza fizică de lumină a lui Thomas Hobbes, aşa cum a fost ea descrisă şi folosită de către Robert Hooke. Cum am văzut, conceptul distinge la Hobbes razele geometrice ideale limitrofe paralele, şi între ele, unindu-le perpendicular, pulsul propagat de-a lungul razei, ce conţine mişcarea ce caracterizează lumina. Mai departe, am văzut că Hooke speculează, cu argumente destul de convingătoare după părerea noastră, asupra faptului că această mişcare este o *vibraţie*, în mod ideal perpendiculară pe direcţia de propagare: *linie de lumină* la Hobbes, *puls orbicular* cum îl numeşte Hooke. Pulsul orbicular al lui Hooke n-ar fi atunci decât mişcarea de vibraţie, care se efectuează în lungul liniei de lumină a lui Hobbes, şi este propagată de-a lungul direcţiei razei fizice.

Primul fapt criticabil în conceptul de aici, prin critica ridicată de Newton, este acela că raza fizică de lumină trebuie cu necesitate considerată ca o „figură“ tridimensională, cum ar fi un cilindru sau un con. Segmentul de lumină, sau pulsul orbicular, se poate atunci vizualiza numai într-o secţiune plană ce taie in lung cilindrul sau conul, pe direcţia de propagare. Numai pe o astfel de secţiune plană se poate discuta, aşadar, geometria razei de lumină în maniera lui Hobbes şi Hooke. Discuţia trebuie totuşi extinsă la cazul real, tridimensional. Când vine vorba de culoare aşa cum o concepe Hooke, raţiunile geometrice nu pot fi însă extinse nemijlocit la cazul tridimensional, de exemplu rotind pur şi simplu figura plană ce reprezintă raza fizică de lumină în jurul axei sale. Asta înseamnă că ceea ce se poate spune în secţiunea axială plană despre lumină nu este valabil în mod nemijlocit

şi în spațiu. În limbaj modern, proprietățile optice ale luminii albe nu sunt invariante în raport cu rotația în jurul direcției de propagare. Newton trebuie să fi văzut în aceasta o gravă inconvenienţă a modelului lui Hooke. În discuția celebrului său experiment de descompunere a luminii cu o prismă, el insistă asupra faptului că imaginea Soarelui dată de prismă nu este rotundă ca secțiunea transversală a razei incidente, ci alungită. Insistența sa se explică prin aceea că, după ideea de rază fizică a lui Hobbes, uzitată curent în epocă, combinată cu observația practică în legătură cu tridimensionalitatea razei fizice de lumină, ar fi fost de aşteptat o imagine rotundă pentru secțiunea transversală a razei emergente. Faptul că spectrul este alungit este indicație că raza de lumină albă nu este un fascicul axial simetric din punctul de vedere al calităților luminii, în speță al culorii. Newton pune proprietățile spectrale pe seama luminii albe însăşi: ea este un amestec omogen de mai multe raze colorate diferite, care, luate separat, trebuie că sunt axial simetrice. Culoarea trebuie deci să fie proprietate intrinsecă a razei de lumină omogene, ce trebuie recunoscută ca atare chiar şi după refracție, în secțiunea transversală a razei. Raza fizică a lui Hobbes şi Hooke nu satisface acestei cerințe.

Există totuşi, chiar din punctul de vedere newtonian relativ la forțe, o rațiune suficientă ce ne sileşte la opțiunea pentru secțiunea axială plană pe care se făcea pe atunci, de obicei, judecata fizică: atât timp cât lumina este considerată ca mişcare, în această mişcare trebuie să fie implicate forțe centrale, aşa cum le-a definit Newton. Condiția este să trecem peste preceptele dinamicii newtoniene, şi să admitem că, în ciuda faptului că propagarea se face cu viteză constantă, între sursa de lumină şi punctul curent în care se află lumina în propagare pe rază, există o forță newtoniană centrală. Am văzut că propagarea nu este mişcare pur şi simplu, dar cu analiza newtoniană a forțelor putem spune chiar mai mult: ea nu este mişcare nici în sensul dinamicii newtoniene! Într-adevăr, dacă există forță în lungul razei de lumină, ar trebui să avem o accelerație. Ori, lumina are totdeauna viteză constantă, fapt ce contrazice aşadar dinamica. Existența acelei forțe se poate însă evidenția speculativ după cum urmează.

Razei fizice de lumină a lui Hooke i se aplică foarte bine raționamentul lui Newton de calcul al forței. Oportunitatea unui asemenea raționament este vizibilă din figura alăturată, variantă simplificată a precedentei, intenționat alungită, pentru a oferi sugestia unei raze fizice de lumină limitate de razele geometrice OT_1 şi OT_2, ce se extind începând de la sursa de lumină O. Segmentul T_1T_2 este pulsul orbicular

al lui Hooke, însă acesta nu-i mişcarea propriu-zisă ce defineşte forţa în sens newtonian. Aceea este o mişcare pe elipsa definită de triunghiul OT_1T_2, luat ca triunghi de referinţă al elipsei. În cazul special când sursa de lumină este foarte îndepărtată, razele geometrice definitorii ale razei fizice sunt aproape paralele, aşa cum pretind, în mod ideal Hobbes, şi în mod aproximativ Hooke, în definiţiile lor. Pulsul orbicular este atunci foarte aproape de un diametru, adică trece aproape prin centrul elipsei, cu atât mai aproape cu cât sursa de lumină este mai îndepărtată. Numai în această situaţie se poate spune că mişcarea ce defineşte lumina este o vibraţie în sensul dinamic al cuvântului, adică lumina poate fi descrisă printr-o mişcare armonică. Cum se vede însă, ea este o situaţie cu totul ideală. Altfel, realistic vorbind, există aici o înlănţuire a conceptelor ce trebuie analizată cu mare grijă.

Mai întâi, „punctul curent“ de pe rază apare ca o noţiune foarte vagă, atunci când vine vorba de forţa în lungul razei. Într-adevăr, forţa newtoniană de-a lungul razei de lumină nu acţionează între sursa de lumină O şi vreunul dintre punctele pulsului orbicular, în afară, desigur, de cazurile particulare ale punctelor T_1 şi T_2, care se află chiar pe orbita definitorie a forţei. În general, însă, forţa newtoniană este definită între sursa de lumină şi oricare punct P ce se află pe acea orbită. Cu alte cuvinte, dacă există o mişcare luminoasă într-adevăr, atunci ea este mişcarea keplerianã de-a lungul elipsei ce are triunghiul OT_1T_2 drept triunghi conjugat. Această mişcare este, într-adevăr, o mişcare armonică în sensul dinamicii clasice. Pulsul orbicular T_1T_2 este, aşadar, ceva mai mult decât mişcare armonică. Asta înseamnă, în primul rând, că lumina colorată a lui Hooke este caracterizată prin ceva mai mult decât frecvenţă, sau că între culoare şi frecvenţă corespondenţa nu este biunivocă. Şi într-adevăr, acesta şi este cazul, şi în realitate, şi teoretic vorbind. În realitate, culoarea se decide în mod „fiziologic“, conform capacităţii ochiului uman de a o percepe, sau în mod analog cu ochiul uman, în cazul în care este vorba de o structură materială capabilă de a interacţiona cu lumina într-un mod perceptibil. Teoretic vorbind, o aceeaşi frecvenţă este caracteristică unui ansamblu de oscilatori, coordonat în mod raţional prin trei parametri, şi acoperit de grupul continuu, simplu tranzitiv, al lui Barbilian (Barbilian, 1938); (Mazilu & Porumbreanu, 2008, pp. 148-158).

3.1. O revenire la Fresnel

Conform acestei filozofii, se acceptă de obicei că forţa este generată de materie, care se recunoaşte prin alte mijloace oferite de simţurile noastre, în punctele din care se presupune că acea forţă trebuie să acţioneze. Focarul orbitei kepleriene a planetei este cazul clasic în care vedem Soarele. Din acest punct de vedere, am putea spune că succesul teoriei dinamice ne-a făcut să trecem prea uşor peste faptul că expresia analitică a forţei de gravitaţie este dată numai prin mărimea ei, şi numai prin comparaţie cu mărimea unei forţe ce nu pare a fi ratificată prin prezenţa materiei în sensul îndeobşte acceptat. Într-adevăr, în centrul orbitei kepleriene a unei planete nu există nimic material, prin urmare forţa elastică, instrumentală în definirea universalităţii gravitaţiei, ar fi pur şi simplu fictivă după

rigorile filozofiei clasice! În acest moment – critic am zice – ideea de rază de lumină a lui Hooke, explicată newtonian, consfinţeşte realitatea forţei elastice *independent de materie ca sursă a forţei*, prin fenomenele de difracţie, aşa cum a arătat Fresnel. Deşi conform acelor fapte experimentale difracţia poate fi descrisă în mod pur analitic, fără a face apel la dinamica clasică, Fresnel a fost nevoit să admită existenţa unei forţe pur şi simplu pentru a explica transversalitatea mişcării luminoase. Forţa de referinţă în lungul razei de lumină a lui Hooke devine astfel realitate prin forţa elastică locală, fără ipoteza materiei în centrul de forţă. Într-un fel, raportul se inversează aici: dacă în ideea originală a lui Newton forţa materială este definită prin comparaţie cu forţa elastică, conferindu-i astfel acesteia realitate, în optică forţa elastică devine realitate nu prin prezenţa materiei, ci prin manifestarea luminii. Această realitate împrumută realitate însăşi forţei longitudinale în lungul razei de lumină. Dar prin această forţă se iese în mod manifest din cadrul dinamicii clasice, pentru că ea nu mai este corelată cu inerţia.

Prima ipoteză dinamică a lui Fresnel are însă o conotaţie mult mai importantă atunci când este privită din perspectiva analogiei clasice cu standardul undelor pe suprafaţa apei liniştite. Într-adevăr, cauza acelor unde a rămas undeva în fundal, însă ipoteza lui Fresnel o aduce în prim plan: lumina acţionează în orice punct din spaţiu precum piatra în apă. Numai astfel se poate presupune că ea generează forţe în toate direcţiile. Mai mult, numai astfel se poate spune de ce forţa „eficace“ a lui Fresnel acţionează numai în planul de undă local. Deşi Fresnel a lăsat-o la nivel de ipoteză, şi astfel apare ea şi astăzi în electrodinamica clasică, vom prezenta acum fapte prin care se dovedeşte că „forţa eficace“ este o forţă neaoş newtoniană.

3.1.1. Amendamentul lui Mac Cullagh

Unul dintre cele mai frapante exemple de familii de elipse având acelaşi centru geometric poate fi găsit în descrierea lui James Mac Cullagh a luminii ca o „vibraţie eliptică“. Este poate cazul să insistăm ceva mai mult asupra lui Mac Cullagh, întrucât el este ultimul moment remarcabil al clasicismului mecanic în teoria luminii şi, după câte se pare, şi primul moment al electromagnetismului care abia se năştea în prima jumătate a secolului al XIX-lea. O remarcabilă lucrare relativ recentă (Darrigol, 2010) procedează la o reevaluare a contribuţiei lui James Mac Cullagh, avansând ideea că, în construcţia conceptului de eter care-i poartă numele, el a dat deja peste un set de ecuaţii ale lui Maxwell.

Lucrarea lui Olivier Darrigol are în vedere, ca mai toate lucrările de după Maxwell, dar mai ales cele din secolul trecut, continuitatea *spaţio-temporală* a fenomenelor continuului. Această doctrină este şi cea care impune ideea după care cuantificarea este „stranie“ şi „revoluţionară“. Noi însă ne vom limita aici la doctrina newtoniană a forţelor, pentru care Mac Cullagh oferă un exemplu explicit, legat de cazul unui cristal special ce prezintă dublă refracţie: cuarţul. Cristalele ce prezintă dublă refracţie au în general proprietatea că cele două raze refractate, cea ordinară şi cea extraordinară [vezi (Landsberg, 1958) pentru detalii fenomenologice asupra luminii] sunt liniar polarizate în plane perpendiculare. În termeni mecanici asta

înseamnă că punctele materiale ce reprezintă lumina – „moleculele de eter“ după expresia clasicismului imediat precedent teoriei electromagnetice actuale – vibrează liniar, şi în acelaşi plan, decis de cristalul prin care lumina se propagă. Cuarţul are însă proprietatea că cele două raze sunt eliptic polarizate, cu axele geometrice ale elipselor corespunzătoare reciproc perpendiculare. Prin urmare acţiunea cuarţului asupra luminii nu este netă, ci cumva mai difuză – statistică am putea spune. Pe când în majoritatea cristalelor vibraţiile luminoase sunt „dirijate“ astfel încât să aibă loc într-un plan precis, în cuarţ acţiunea materiei asupra luminii se manifestă printr-o „mişcare eliptică“ – în expresia lui Mac Cullagh. Aceasta trebuie să fi fost o problemă cheie pentru el, odată ce s-a şi însărcinat s-o lămurească în limitele principiilor mecanicii, fără a fi dezvoltat încă teoria care a stat la baza conceptului său de eter (Mac Cullagh, 1836). Acea teorie a fost dezvoltată pe parcursul următorilor trei ani (Mac Cullagh, 1839), şi există serioase motive să credem că problema mişcării eliptice a fost motivul esenţial al dezvoltării. Într-adevăr, imediat după comunicarea lucrării sale extinse din 1839, Mac Cullagh revine cu o notă succintă (Mac Cullagh, 1840) în care se referă explicit la cuarţ, şi în care arată că, pe baza teoriei eterului pe care tocmai o comunicase, se poate aduce o explicaţie formală asupra comportării luminii în cuarţ, descrisă teoretic în lucrarea din 1836 (Mazilu & Porumbreanu, 2011, pp. 262-273). Două concepte ale lui Mac Cullagh sunt de notat aici, ambele legate de continuitatea spaţio-temporală în limitele căreia lucrează şi el.

Mai întâi este faptul, discutat *in extenso* de către Darrigol (*loc. cit.*), şi care a revoluţionat gândirea de mai târziu (Darrigol, 2002), permiţându-i crearea conceptelor electromagnetismului. Mac Cullagh introduce ceea ce noi cunoaştem acum ca *lagrangiană a câmpului luminos*, în cadrul unui principiu variaţional clasic, de natura celui ce conduce la ecuaţiile lui Newton pentru mişcarea într-un potenţial. Ideea intuitivă remarcabilă ce răzbate din ecuaţiile obţinute este aceea că lumina se propagă precum un vârtej, dar asta n-ar însemna încă nimic. Ecuaţiile lui Mac Cullagh înglobează şi ideea, care acum pare aşa de naturală în forma propagării câmpului prin inducţie, că variaţia în timp a celor trei componente ale mişcării moleculelor de eter este datorată variaţiei lor spaţiale. Propagarea acestei mişcări într-o direcţie precisă este consecinţă a potenţialului special ce descrie acea variaţie. Aici Mac Cullagh introduce, pentru prima dată, ceea ce mai târziu a ajuns să fie cunoscut ca etalonare coulombiană a câmpului electromagnetic – expresia propagării luminii perpendicular pe planul mişcării ei, şi cu viteză constantă.

O asemenea etalonare îi permite în continuare lui Mac Cullagh să translateze discuţia în sistemul propriu al luminii, a cărei mişcare şi propagare sunt descrise de două ecuaţii pentru cele două componente ale mişcării clasice a moleculelor de eter (Mazilu, Porumbreanu, *loc. cit. ante*). Aceasta îi permite, mai departe, să descrie comportarea luminii în cuarţ, prilej cu care el face o observaţie unică în istoria opticii fizice (Mac Cullagh, 1840). Este vorba de faptul că, pentru descrierea sa din 1836 a proprietăţilor cuarţului, teoria ca atare este insuficientă. Mai precis, el trebuie să introducă în funcţia de potenţial variaţia de un ordin superior a ariei

măturate de vectorul ce descrie mişcarea moleculelor de eter în lungul direcţiei de propagare. Motivul intuitiv, fenomenologic? Citǎm:

> ... teoria dezvoltată în Articolul pe care el (*Mac Cullagh, n.a.*) l-a citit la ultima şedinţă a Academiei îi permite acum să asocieze, cu un înalt grad de confidenţă, originea termenilor adiţionali menţionaţi şi, chiar dacă nu-i poate explica mecanic, să avanseze cel puţin o treaptă mai sus în investigaţie. În acea teorie (*din 1839, n.a.*) s-a presupus (şi ipoteza se menţine în toate cristalele cunoscute, în afară de cuarţ), că moleculele de eter vibrează în linii drepte, deplasările rămânând tot timpul paralele pe măsură ce unda se propagă; şi s-a arătat că funcţia V, prin care se determină mişcarea, depinde atunci numai de *deplasările relative* ale moleculelor. Dar atunci când acesta nu este cazul – când, ca în cuarţ, fiecare moleculă se presupune că vibrează după o curbă – atunci este natural să se conceapă că funcţia V poate depinde nu numai de deplasările relative, ci de asemeni de *ariile relative* pe care fiecare moleculă le descrie în jurul oricărei alteia mai mult sau mai puţin avansată în vibraţia sa. (*sublinierile în original, vezi Mazilu, Porumbreanu, loc. cit.*)

Cu alte cuvinte, ştiinţa se depărtase atât de mult de Newton – mai degrabă uitase atât de mult de el – că nu mai putea „explica mecanic“ acei termeni care, în principiu, pot fi introduşi, dând astfel seamă de comportarea luminii în cuarţ. Desigur că ceea ce se înţelegea printr-o „explicare mecanică“ era existenţa unei forţe responsabile pentru acea comportare, şi mai ales pentru propagarea luminii. Forţele centrale nu puteau oferi o asemenea explicaţie, dar asta nu era vina lor. Ele erau concepute exclusiv în ideea matematică a dependenţei mărimii lor numai de distanţa dintre punctele materiale. Deşi, cum am arătat mai înainte, acesta este numai un caz particular al filozofiei naturale newtoniene a forţelor centrale, caracteristica a fost universalizată în mod cu totul necontrolat.

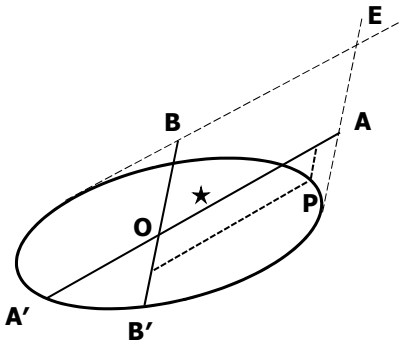
Mac Cullagh a găsit în principiul variaţional posibilitatea de a prescrie potenţialul în mod convenabil, ceea ce i-a permis să treacă peste ideea de conservativitate obişnuită, incluzând explicit variabilitatea constantei ariei în potenţial. Căci după felul în care variază aria elementară, putem avea forţe conservative sau neconservative, putem avea formaţiuni de eter sau materie plane sau volumice. Avem aici un exemplu clar de descoperire teoretică fundamentală, la origine referitoare la lumină, dar care este valabilă indiferent de scara cosmică, şi este cu prisosinţă verificată în observaţiile asupra formaţiunilor cereşti.

Ideea lui Mac Cullagh putea fi acomodată în mod natural în teoria propagării luminii prin deformaţia suprafeţei de undă în propagare. Asta o spunem noi acum, din perspectiva a două secole de dezvoltare a matematicii, însă teoria suprafeţelor nu era, pe atunci, dezvoltată la nivelul la care s-a dezvoltat în secolul trecut, aşa încât, natural, nu era nimic de aşteptat pe o asemenea cale. Vorbind însă de geometrie, la Mac Cullagh avem unul dintre exemplele care ne arată că el trebuie să fi fost preocupat adânc de problema cuarţului, dar mai ales de folosirea forţelor în spirit newtonian. Pentru că el are totuşi o explicaţie a mişcării eliptice a moleculelor de

eter, care premerge într-adevăr dezvoltărilor către electrodinamică. După cât se vede însă, în opinia lui acea explicație nu poate aspira la calificativul de „mecanică“. Motivul pare clar: explicația frizează contingența temporală a evenimentului luminos, plasând astfel lumina în domeniul virtualului şi probabilului, iar mecanica ondulatorie legată de aceste concepte mai avea încă un veac până la apariție. Cât despre teoria atomică a materiei – ea era încă la începuturi. Să ne explicăm.

Într-un articolaş foarte timpuriu (Mac Cullagh, 1831), el caută să explice pe baze pur mecanice acea mişcare eliptică a moleculelor de eter, prilej cu care introduce în mod implicit ideea de virtualitate, atât de naturală în interpretarea statistică a mecanicii cuantice moderne. Mai mult, el dă în mod aproape explicit o ... explicație luminii în spiritul filozofiei naturale newtoniene pe care tocmai am expus-o anterior.

Reproducem aici figura lui Mac Cullagh din acel articol din 1831 (vezi Mazilu, Porumbreanu, *loc. cit. ante*), în care avem elipsa instantanee a mişcării moleculei de eter, situată în planul tangent al suprafeței de undă. Aceasta este una dintre elipsele posibile din familia de centru O, în care se întâlnesc două vibrații liniare asimetrice AA' şi BB'. *Incidental* acestea pot fi descrise prin vibrații liniare pe direcții diferite din planul tangent a ceea ce noi numim acum suprafață de undă. Aceste vibrații au origini diferite: mijloacele segmentelor AA' şi BB' nu coincid cu centrul O al elipsei.

Pe figura noastră singurul centru de forță în mod aparent admis de Mac Cullagh, pare a fi centrul O al elipsei „instantanee“. Construcția nu satisface exigențelor clasice pentru că acest centru este numai accidental, odată cu elipsa pe care o caracterizează, ca traiectorie posibilă a moleculei de eter. De ce? Centrul O trebuie să se afle pe raza de lumină: multiplicitatea sa înseamnă multiplicitatea acesteia, ceea ce, conform rigorii clasice înseamnă un fascicul de raze, dar „nepermanente“, ca să zicem aşa. Asta înseamnă, mai departe, că raza de lumină nu este astfel definită corect, şi deci explicația mecanică dată ar trebui părăsită. În expresia lui Mac Cullagh ea nici nu există! Şi totuşi, chiar dacă „explicație mecanică“ nu există, avem o explicație „fresneliană“ şi „newtoniană“ a construcției lui Mac Cullagh. Aceasta este evident clasică în aceeaşi măsură în care explicația mecanică este clasică.

Mai întâi este de observat că punctul de vedere optic dă dreptate ipotezei lui Mac Cullagh de a introduce în potențial variația în lungul razei de lumină a ariei acoperite de vectorul luminos. Într-adevăr, descrisă conform teoriei suprafețelor, elipsa lui Mac Cullagh este pur și simplu un exemplar al indicatricei lui Dupin a suprafeței de undă. Cum suprafața de undă este în deformare permanentă, efectele superioare ale acestei deformări se vor recunoaște în vecinătăți de ordin superior, deci prin variații de ordin superior ale indicatricei lui Dupin. Acestea redau pur și simplu „migrația“ punctului O al lui Mac Cullagh într-o vecinătate de ordinul al treilea a suprafeței, care se va recunoaște într-un termen ce descrie variația ariei, exact așa cum propune Mac Cullagh însuși. Ar rămâne astfel încă în suspensie cauza mișcărilor armonice liniare.

Mult mai interesantă este însă o explicație pur newtoniană a construcției lui James Mac Cullagh, conform căreia elipsa este o *traiectorie posibilă* a moleculei de eter. Într-adevăr, construcția de mai sus este una tipic newtoniană, căreia putem să-i aplicăm Corolarul 3 al Propoziției VII din *Principii*, redat mai înainte, și reformulat aici în mod specific:

> Forța prin care molecula de eter P evoluează pe orice orbită în jurul centrului de forță S, este față de forța prin care aceeași moleculă de eter poate evolua pe aceeași orbită și în același timp periodic, în jurul oricărui alt centru de forță O precum... etc., etc.

Centrul de forță S – să-l numim *centru de elasticitate*, pentru că este determinat prin compunere vectorială de cele două centre ale mișcărilor oscilatorii armonice – ar corespunde locului în care se află steluța pe figura noastră. Centrul geometric O este fix odată cu mișcările AA', BB' și deci cu punctul E. Pentru alte două poziții „simultane“ de pe AA' și BB', vom avea o altă elipsă a lui Mac Cullagh, având însă același centru geometric și același centru de elasticitate. Prin urmare, mișcarea descrisă de variația elipselor într-o familie dată, se referă tocmai la aceste elipse, oferindu-le astfel legitimitate „newtoniană“. Este chiar de menționat faptul important că frecvențele mișcărilor periodice corespunzătoare unei familii date de elipse nici nu trebuie să fie cu necesitate aceleași.

Dar acest punct de vedere descrie lumina, ca să zicem așa, „în sine“, abstracție făcând de interacția cu materia, așa cum o dorește orice teorie clasică. El face din cele două mișcări periodice AA' și BB' obiecte esențiale ale construcției. Dacă însă continuăm raționamentul de-a lungul liniei newtoniene de gândire, însă din perspectivă modernă asupra structurii materiei, ajungem la concluzia că, din contră, ele sunt de fapt neesențiale, și că avem posibilitatea să descriem lumina în interacție cu materia, amintindu-ne astfel că proprietățile luminii numai așa au putut fi descoperite. Într-adevăr, când lumina se propagă în materie putem spune că există centre de forță reale, situate în puncte de genul punctului E al lui Mac Cullagh. Punctul E este deci ocupat de un centru material de forță, ce acționează asupra unei particule de lumină, care momentan se află în punctul P de pe elipsă. Esențial este aici faptul că, în acord cu teoria newtoniană a forțelor centrale, centrul

de forță E determină o familie de „orbite“ ale particulelor de lumină, dispensându-ne de necesitatea de a mai considera mişcările oscilatorii liniare AA' şi BB'. Prin urmare, construcția lui James Mac Cullagh capătă legitimitate „newtoniană“ prin această imagine fenomenologică a interacției dintre lumină şi materie. Legitimitatea trebuie confirmată mai ales în locurile în care această interacție devine critică. Un exemplu edificator este cel al termodinamicii radiației. Descoperirea lui Priest, de exemplu referitoare la faptul că spectrul radiației corpului negru poate fi exprimat printr-o gaussiană (Priest, 1919), trebuie că se referă la acest aspect al radiației corpului negru. Într-adevăr, numai într-un astfel de caz de mişcare, elipsa de polarizare poate fi interpretată ca o mişcare periodică *având amplitudinea legată de frecvență* prin legea a treia a lui Kepler, aşa cum cere descoperirea lui Priest (Mazilu & Porumbreanu, 2011, pp. 62-72). Cum amplitudinea este aici o variabilă statistică, la fel este şi frecvența, şi deci densitatea de probabilitate a frecvenței la o temperatură dată reprezentată de gaussiana lui Priest reflectă tocmai acest fapt. Ceea ce, oricât ar suna de clasic şi de nerevoluționar, nu exclude totuşi cuantificarea, iar „gloanțele de lumină“ moderne stau, într-un fel, mărturie tocmai acestui fapt!

3.1.2. Mecanica ondulatorie: gloanțele de lumină

Povestea modernă a solitonilor (Scott, Chu, & McLaughlin, 1973) începe realmente cu observația că introducerea nelinearităților în ecuațiile de mişcare are ca efect mult-doritul aspect teoretic de reprezentare realistă a ideii intuitive clasice de particulă elementară: extensia spațială, stabilă în timpul mişcării (Skyrme, 1961), ce se dovedeşte însă stabilă chiar şi în timpul interacției (Perring & Skyrme, 1962). Deşi este o idee de sorginte pur clasică, se poate totuşi afirma că teoria matematică a solitonilor este de esență cuantică, mai precis ondulatorie: baza ei este o teoremă a lui Peter Lax, referitoare la reprezentarea variațională a evoluției şi interacției (Lax, 1968).

Trecând peste amănunte tehnice, neimportante în context, teorema lui Lax ne permite în general să afirmăm faptul că ecuația de evoluție a unui operator ce reprezintă cuantic o mărime fizică, este ecuație de compatibilitate între ecuația Schrödinger şi problema cu valori proprii a acestui operator. Faptul nu-i prin nimic nou, deoarece aceasta este chiar maniera obişnuită de procedură în mecanica cuantică: actul de măsurătoare cere o anumită interacție, şi această interacție este de obicei descrisă ca o perturbație în problema cu valori proprii a hamiltonianei staționare. Din acest punct de vedere problema esențială de rezolvat pentru mecanica cuantică se reduce, pe de o parte, la găsirea hamiltonianei adecvate, iar pe de altă parte la construcția adecvată a potențialului din observabilele asociate sistemului cuantic. Odată cunoscut potențialul, asta ajută la determinarea hamiltonianei problemei. Ar fi, aşadar, cazul să ne întrebăm asupra condițiilor a priori ale variației temporale a potențialului chiar în cadrul mecanicii clasice – pentru că asta nu-i prin nimic o problemă exclusiv cuantică. În acest sens putem spune că singura lege a naturii este de fapt cuantificarea (Mazilu & Porumbreanu, *Devenirea Mecanicii Cuantice*,

2011), iar fizica este cuantică sau clasică depinzând numai de modul în care noi percepem şi descriem această lege.

Odată cu filozofia nelinearității accentul se pune însă pe ecuația Schrödinger şi pe soluțiile ei, care cer justificare ontologică. Aici vin solitonii profesorului Mihalache şi ai colaboratorilor săi: ei au rădăcini adânci în chiar procesul de naştere a mecanicii ondulatorii moderne. Povestea decurge precum urmează.

Caracterul în mod esențial complex al funcției de undă, este intrinsec legat de ideea de localizare, şi a constituit dintotdeauna o dificultate insurmontabilă, la care însuşi creatorul funcției de undă s-a referit numai anecdotic (Schrödinger, 1933, p. 166). În cea de-a patra dintre comunicările sale referitoare la prezentarea cuantificării ca problemă cu valori proprii Schrödinger este nevoit să recunoască faptul că funcția de undă a problemelor nestaționare trebuie „considerată acum ca esențial complexă". Justificare mai profundă nu există, iar modul în care el deduce ecuația nestaționară îi apare, evident, insuficient pentru a constitui o justificare de esență, aşa încât Schrödinger simte nevoia unei justificări subiective, exprimată într-o notă de picior pe care o traducem aici integral:

> Expresia «esențial complexă» caută să ascundă aici o mare dificultate. În dorința sa de a considera cu orice preț fenomenul de propagare a undelor ψ ca pe ceva real în sensul clasic al acestui termen, autorul şi-a refuzat să recunoască cu franchețe că orice dezvoltare a teoriei punea în evidență, din ce în ce mai clar, caracterul esențial complex al funcției de undă. Şi totuşi, această funcție este determinată printr-o ecuație (*ecuația Schrödinger nestaționară, n. a.*) ai cărei coeficienți sunt în mod esențial complecşi!
>
> Cum a putut totuşi $\sqrt{(-1)}$ să se introducă în această ecuație? Un răspuns la această întrebare, căruia nu îndrăznesc a-i indica aici decât sensul general, a fost dat de către un fizician care a părăsit mai demult Austria, dar care, în ciuda anilor petrecuți în străinătate, nu şi-a pierdut umorul său vienez muşcător, şi care, în afară de aceasta, este notoriu prin facultatea sa de a găsi cuvântul potrivit, care-i cu atât mai just cu cât e mai brutal: «$\sqrt{(-1)}$ s-a insinuat în (*ecuația Schrödinger nestaționară, n.a.*) ca ceva pe care-l lăsăm să ne scape din întâmplare, oferindu-ne totuşi o uşurare de neprețuit, chiar dacă i-am dat naştere involuntar.»

Stilul e omul! Credem că nu greşim de loc identificând, după „umorul muşcător", pe Wolfgang Pauli cunoscut ca atare, uneori şi printr-un umor de-a dreptul chiar... negru!

Faptul este însă fapt: problema trebuie pusă nu din punctul de vedere al ecuației diferențiale, adică gnoseologic, ci din punctul de vedere al existenței însăşi a funcției de undă, adică ontologic. Pentru că este evident că funcția de undă în general nu este complet determinată de ecuația lui Schrödinger, contrar a ceea ce pare a ne spune Schrödinger. Într-adevăr, ca *funcție de stare*, ea trebuie uneori presupusă a priori, aşa cum a făcut-o Schrödinger însuşi, atunci când a dat primul exemplu de stări coerente (Schrödinger, 1933, pp. 66-70). Folosirea ecuației lui Helmholtz ca ecuație ce descrie funcția de undă în acea instanță este doar

accidentală. Adevărul este că, *în calitate de funcție de stare*, funcția de undă este totdeauna determinată din condiții de simetrie ale sistemului, exprimabile de obicei prin existența unor grupuri continue (Perelomov, 1986), exact ca şi culorile luminii din cazul lui Newton.

În ordine cronologică, primul care a notat necesitatea considerării îndeaproape a ideii de măsură a localizării în mecanica ondulatorie, a fost Louis de Broglie. Problema care l-a forțat la un asemenea pas a fost cea a energiilor proprii infinite, legate de localizarea geometrică ideală a unei particule fizice, localizare care, aşa cum arată de Broglie, devine tot atât de incompatibilă cu preceptele mecanicii ondulatorii, pe cât a fost de incompatibilă cu cele ale mecanicii clasice (De Broglie, 1935). Interesant este, în primul rând, faptul că de Broglie inversează oarecum procedeul care a condus la ecuația lui Poisson, şi care dă, istoric vorbind, sens ideii de masă punctuală.

Într-adevăr, de Broglie porneşte de la premiza că interacțiile fundamentale din lumea particulelor materiale comportă câmpuri electromagnetice, şi că dacă potențialul este o mărime ce caracterizează câmpul, acest potențial şi densitatea electronului, de exemplu, sunt definite *în puncte diferite din spațiu*. Atunci interacțiunea electromagnetică se exprimă prin produse dintre valorile densității şi ale potențialului în puncte spațiale diferite dacă electronul este extins. Teoria obişnuită a particulelor punctuale reduce aceste produse la produse de valori în aceleaşi puncte, printr-o procedură matematică specială ce implică funcția δ a lui Dirac. Apoi el notează că într-o atare formulă...

> ...factorul δ este o «funcție de aplicație» al cărei rol este de a exprima faptul că în fiecare punct un câmp electromagnetic este aplicat electricității din acel punct.

Interacția ca atare se exprimă printr-o integrală dublă care, cum arată de Broglie, poate fi extinsă chiar şi la ecuația lui Poisson clasică, pentru a explica crearea câmpului electromagnetic de către sarcinile electrice. Cum asta duce la potențialul coulombian, singular în punctul în care există sarcina, fizica clasică a fost nevoită să admită extensie spațială pentru electron, *ceea ce presupune o structură fizică a sa*. Însă De Broglie notează că...

> ... Din nefericire nu pare deloc posibil, în cadrul concepțiilor actuale, să se atribuie o structură electronului: aşa încât, teoriile cuantice de interacție între câmpul electromagnetic şi materie găsesc de asemeni o energie infinită pentru electron (în afară totuşi de teoria recentă, foarte interesantă, a D^{lui} Born[1]).

Ca atare, el propune ieşirea din dificultate prin înlocuirea funcției δ a lui Dirac, *printr-o gaussiană izotropă*, care, cum se ştie, se reduce la funcția δ în limita varianței neglijabile. În acest mod totul se petrece ca şi cum sarcina ar fi distribuită

[1] Lucrarea „D^{lui} Born“ la care se referă De Broglie este cea care a pus bazele electrodinamicii Born-Infeld (Born, 1934).

gaussian în jurul unui punct. Însă mărimea abaterii standard, σ să zicem, deşi are dimensiunile unei lungimi, şi chiar joacă rolul clasic de rază a unui electron finit...

> ... nu este totuşi un parametru de structură; este un *parametru de incertitudine* a punctului de aplicare a câmpului asupra sarcinii (*sau invers*). Aceasta pare mult mai în acord cu concepțiile cuantice, decât introducerea unei raze veritabile (*sublinierea noastră, n.a.*).

Acel *sau invers* din textul lui de Broglie exprimă un fapt esențial. Combinat cu faptul că mecanica, fie cuantică, fie ondulatorie, nu suportă ideea unei „raze veritabile“ pentru vreo formă geometrică clasică a electronului, el ne arată că gaussiana nu este pur şi simplu un element cu totul subiectiv.

Nathan Rosen dă explicit un principiu care denotă un mod de gândire foarte apropiat ideea de extensie spațială incertă (Rosen, 1947), asupra căreia aduce o precizare importantă. Redăm acest principiu în forma sa originală:

> În acest mod ajungem la ideea unei geometrii ce se ocupă cu regiuni mici, „volume elementare“, în loc de puncte, cu condiția ca să gândim volumele elementare asociate valorilor medii ale coordonatelor x, y, z, ca formate din acele puncte (valorile ξ, η, ζ) pentru care funcția $\chi(\xi - x, \eta - y, \zeta - z)$ (*funcția de distribuție a punctelor, n.a.*) are o valoare apreciabilă. Un asemenea volum elementar diferă de cele considerate de March prin faptul că *el nu are o suprafață definită*.
>
> Principiul de bază asociat cu o asemenea geometrie, este acela că *numai o mărime fizică asociată cu un volum elementar poate fi observată, în timp ce valoarea într-un punct nu este direct observabilă*. Dacă dorim să exprimăm legile fizice prin mărimi observabile, atunci este necesar să le exprimăm prin cantități fizice referitoare la volume elementare (*sublinierea noastră, n. a.*).

În lucrarea citată mai sus, din care am şi extras pasajul anterior, Rosen elaborează asupra unor idei ce se vânturau în mod curent în epocă, stârnite fiind, evident, de curentul mecanicilor cuantică şi ondulatorie. În mod concret, pasajul menționează numele lui Arthur March, şi se referă la o lucrare anterioară, în care acel autor filozofează asupra unei *geometrii obiective a spațiului*, în spirit cuantic (March, 1938). Deosebirea patentă a ideii lui Rosen, față de curentele de opinie obiectiviste, şi pe care noi am subliniat-o în extrasul de mai sus, este aceea că un volum elementar, presupus un volum cu suprafață regulată într-o geometrie obiectivă a spațiului, *nu are de fapt o astfel de suprafață*. Aceasta se subînțelege la Rosen numai ca beneficiu al existenței unei funcții de distribuție a punctelor din volum, ce are valori semnificative numai în jurul mediei.

Mai departe, Rosen elaborează în principal asupra gaussianei. Evident că aducerea gaussianei în scenariu nu este chiar întâmplătoare, obiectiv vorbind, pentru că gaussiana nu este din punct de vedere gnoseologic întâmplătoare ca distribuție: ea este distribuția corespunzătoare maximului entropiei informaționale, în condițiile în care se specifică matricea de covarianță şi vectorul mediei pozițiilor

(Mazilu & Agop, 1994, pp. 13-18). În cadrul unei filozofii naturale realiste însă, vectorul mediei pozițiilor rămâne nespecificat, însă matricea de covarianță trebuie admisă, cel puțin în ce privește proprietățile generice obișnuite, chiar dacă ar rămâne nespecificată. Imposibilitatea specificării mediilor – o condiție obiectivă a modului de cunoaștere a spațiului – conduce cu necesitate a priori la considerarea parametrilor nedeterminați ai problemei maximului entropiei informaționale *drept componente ale unui vector pur imaginar*. Este, de fapt, şi concluzia la care a ajuns Rosen însuşi, redată explicit într-o a doua lucrare a sa, ce tratează subiectul gaussianei (Rosen, 1962).

Altfel, filozofia lui Rosen, ca de altfel şi cea a lui de Broglie, este de esență pur clasică, şi ca atare generală. Ea a fost pentru prima dată exprimată de către Josiah Willard Gibbs, cu prilejul unei analize a măsurătorilor mărimilor ce caracterizează câmpurile electromagnetice (Gibbs, 1883). Filozofia lui Gibbs se sprijină pe faptul că trebuie să recunoaştem cu onestitate că nu putem măsura orice în lume, chiar dacă ne închipuim c-am fi făcut-o. În mod specific el se referă într-adevăr la mărimi legate de câmpurile electromagnetice, însă filozofia este cât se poate de generală, după cum se poate uşor constata din propriile sale cuvinte:

> Trebuie să distingem... între deplasările electrice actuale, care sunt prea complicate pentru a le putea urmări în detaliu prin analiză, şi care în mic eludează demonstrația experimentală, şi deplasările mediate pe spații destul de cuprinzătoare pentru a netezi iregularitățile lor minuscule, dar nu chiar atât de mari pentru a distruge sensibil acele aspecte mai regulate ale mişcării electrice ce formează obiectul experimentului optic. Aceste spații trebuie să fie deci mari atunci când sunt măsurate prin distanțele minime între molecule, însă mici atunci când sunt măsurate prin lungimea de undă a luminii. *Vom avea, de asemeni, ocazia să considerăm medii similare pentru alte cantități, ca forța electromotoare, potențialul electrostatic etc. Va fi convenabil să admitem că spațiul pe care se face medierea este același în toate părțile câmpului, să zicem o sferă de rază uniformă ce are centrul în punctul considerat* (*sublinierea noastră, n. a.*).

Problema este aici exact cea a lui de Broglie, însă referitoare numai la câmp. Citățm din nou:

> Obiectivul acestui articol va fi satisfăcut atunci când vom fi exprimat (explicit sau implicit) relațiile ce subzistă între valorile $[\xi]_{med}$, $[\eta]_{med}$, $[\zeta]_{med}$ la timpi diferiți şi în părți diferite ale câmpului, cu alte cuvinte atunci când vom fi găsit condițiile pe care aceste cantități au a le îndeplini ca funcții de timp şi coordonate.

Acestea sunt mărimile la care se referă teoria profesorului Mihalache şi a colaboratorilor săi, confirmată aşa de strălucit în 2010. În descrierea lor, ecuația Schrödinger devine neliniară, ele însele fiind exemplare ale unei funcții de undă ce înglobează aspecte solitonice pentru a fi în acord cu nestaționaritatea problemei. Imaginea clasică este cea a razelor de lumină ale lui Newton, iar la ea se ajunge

după o schemă pur clasică ce înlocuieşte elipsoidul elasticităților al lui Fresnel prin solitoni ai lui Mihalache:

O rază fizică de lumină este o familie de raze fizice Hooke în plane diferite, ce admitem că au o axă comună, pentru a fixa ideile pe un exemplu relativ simplu. Ele închipuie un con de bază neregulată, poate chiar nediferențiabilă în sensul modern al continuității nediferențiabile a fractalilor. Forțe newtoniene acționează în lungul razei, determinate prin elipse kepleriene în diferitele plane, închipuind un „ghem" de asemenea elipse: replica stocastică a elipsoidului fresnelian. Interacțiunea cu materia este dată tot de forțe newtoniene accidentale de tipul Mac Cullagh, dictând comportarea acestei raze de lumină în mediul în care s-a născut şi prin care ea trece. În aproximația electromagnetică, un asemenea „ghem" este descris printr-o ecuație Schrödinger neliniară, care dă astfel gloanțelor de lumină caracterul etern ce transcende efemerul numelui lor.

Referințe

Aitken, R.G. (1918). *The Binary Stars*. New York: Douglas C. McMurtrie

Barbilian, D. (1971). *Opera Didactică* (Vol. II). Bucureşti: Editura Tehnică

Barbilian, D. (1938). „Riemannsche Raum Cubischer Binärformen". *Comptes Rendus de l'Académie Roumaine des Sciences*, 2, p. 345

Born, M. (1934). „On the Quantum Theory of the Electromagnetic Field". *Proceedings of the Royal Society of London*, Series A, 143, pp. 410-437

Darrigol, O. (2002). *Electrodynamics from Ampère to Einstein.* New York: Oxford University Press

Darrigol, O. (2010). „James MacCullagh Ether: An Optical Route to Maxwell's Equations?" *The European Physical Journal*, H35 (2), pp. 133-172

de Broglie, L. (1923). Ondes et Quanta. Comptes Rendus de l'Académie des Sciences, Paris, 177, pp. 507-510

De Broglie, L. (1935). „Une Remarque sur l'Interaction entre la Matière et le Champ Électromagnétique". *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences de Paris*, 200, pp. 361-363

Dumitru, S. (1984). *Microfizica.* Cluj-Napoca: Dacia

Fermat, P. (1894). *Oeuvres II*. Paris: Gauthier Villars et Fils

Fermi, E. (1950). *High Energy Nuclear Events. Progress of Theoretical Physics (Japan)*, 5, pp. 570-583

Feynman, R. P. (1969). „Very High-Energy Collisions of Hadrons". *Physical Review Letters*, 23 (24), pp. 1415-1417

Fresnel, A. (1821). „Considérations Mécaniques sur la Polarisation de la Lumière". *Annales de Chimie et de Physique*, 17, pp. 179-196

Fresnel, A. (1827). „Mémoire sur la Double Réfraction". *Mémoirs de l'Académie des Sciences de l'Institute de France*, 7, pp. 45-176

Gibbs, J. W. (1883). „On the General Equations of Monochromatic Light in Media of Every Degree of Transparency". *American Journal of Science*, 25, pp. 107-118

Glaisher, J. W. (1878). „On the Law of Force to any Point in the Plane of Motion, in order that the Orbit may be always a Conic". *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society*, 39, pp. 77-91

Gross, D. J., & Wilczek, F. (1973). „Ultraviolet Behavior of Non-Abelian Gauge Theories“. *Physical Review Letters*, 30, pp. 1343-1346
Hamilton, W. R. (1847). „On Theorems of Central Forces“. *Proceedings of the Royal Irish Academy*, 3, pp. 308-309
Heisenberg, W. (1969). *Principiile Fizice ale Teoriei Cuantice*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică
Hellund, E. J., & Tanaka, K. (1954). „Quantized Space-Time“. *Physical Review*, 94 (1), pp. 192-195
Hobbes, T. (1644). *Tractatus Opticus, in Thomae Hobbes Malmesburiensis Opera Philosophica Quae Latine Scripsit Omnia* (Vol. 5). London: J. Bohn, 1839
Hooke, R. (1665). *Micrographia, or Some Physiological Descriptions of Minute Bodies Made by Magnifying Glasses*. London: Martyn & Allestry
Huygens, C. (1920). *Traité de la Lumière*. Paris: Gauthier-Villars
Krantz, D. H. (1973). „Fundamental Measurement of Force and Newton's First and Second Laws of Motion“. *Philosophy of Science*, 40 (4), pp. 481-495.
Landsberg, G. S. (1958). *Optica*. Bucureşti: Editura Tehnică.
Lax, P. D. (1968). „Integrals of Nonlinear Equations of Evolution and Solitary Waves“. *Communications on Pure and Applied Mathematics*, 21 (5), pp. 467-490.
Levi-Civita, T. (1927). *The Absolute Differential Calculus*. London and Glasgow: Blackie & Son Limited.
Lord Rayleigh. (1877). „On Progressive Waves“. *Proceedings of the London Mathematical Society*, 9, pp. 21-26
Mac Cullagh, J. (1839). „An Essay Towards a Dynamical Theory of Crystalline Reflexion and Refraction“. *Transactions of the Royal Irish Academy*, 21, pp. 17-50
Mac Cullagh, J. (1831). „On the Intensity of Light when the Vibrations are Elliptical“. *Edinburgh Journal of Science*, pp. 86-88
Mac Cullagh, J. (1836). „On the Laws of Double Refraction of Quartz“. *Transactions of the Royal Irish Academy*, 17, pp. 461-469
Mac Cullagh, J. (1840). „On the Optical Laws of Rock–Crystals“. *Proceedings of the Royal Irish Academy*, 1, pp. 385-386
March, A. (1938). „Die Idee einer atomistischen Struktur des Raumes“. *Die Naturwissenschaften* , 26 (40), pp. 649-656
Maxwell, J. C. (1904). *Theory of Heat*. London: Longmans, Green & Co
Mazilu, N., & Agop, M. (1994). *Fizica Procesului de Măsură*. Iaşi: Editura Ştefan Procopiu
Mazilu, N., & Porumbreanu, M. (2011). *Devenirea Mecanicii Cuantice*. Cluj-Napoca: Limes
Mazilu, N., & Porumbreanu, M. (2008). *Ştiinţa ca Păcat*. Cluj-Napoca: Editura Dacia
Mihalache, D. (2011). „Solitonii Optici: de la studii teoretice la aplicații practice în transmiterea la mare distanță a datelor prin fibre optice“. *Curierul de Fizică*, 70, pp. 10-12
Mihalache, D., Mazilu, D., Lederer, F., Kartashov, Y. V., Crasovan, L.-C., & Torner, L. (2004). „Stable Three-Dimensional Spatiotemporal Solitons in a Two-Dimensional Photonic Lattice“. *Physical Review E*, 70, p. 055603(R)
Minardi, S., Eilenberger, F., Kartashov, Y. V., Szameit, A., Röpke, U., Kobelke, J., et al. (2010). „Three-Dimensional Light Bullets in Arrays of Waveguides“. *Physical Review Letters*, 105, p. 263901
Newton, S. (1952). *Opticks, or a Treatise of the Reflections, Refractions, Inflections & Colours of Light*. New York: Dover Publications, Inc

Perelomov, A. M. (1986). *Generalized Coherent States and Their Applications*. Berlin: Springer-Verlag
Perring, J. K., & Skyrme, T. H. (1962). „A Model Unified Field Equation“. *Nuclear Physics*, 31, pp. 550-555
Poincaré, H. (1889). *Leçons sur la Théorie Mathématique de la Lumière*. Paris: Georges Carré
Politzer, H. D. (1973). Reliable Perturbative Results for Strong Interactions? *Physical Review Letters*, 30, pp. 1346-1349
Priest, I. G. (1919). „A One-Term Pure Exponential Formula for the Spectral Distribution of Radiant Energy from a Complete Radiator“. *Journal of the Optical Society of America*, 2, pp. 18-22
Reynolds, O. (1877). *On the Rate of Progression of Groups of Waves, and the Rate at Which Energy is Transmitted by Waves*, Vol. 16, pp. Nature, 16, pp. 343-344.
Rojansky, V. (1955). „Quantum-Mechanical Operators“. *Physical Review*, 97 (2), p. 507.
Römer, O. (1676). „Demonstration Touchant le Mouvement de la Lumière“. *Le Journal des Sçavans*, pp. 233-236
Rosen, N. (1962). „Quantum Geometry“. *Annals of Physics*, 19 (1), pp. 165-172
Rosen, N. (1947). „Statistical Geometry and Fundamental Particles“. *Physical Review*, 72 (4), pp. 298-303
Schrödinger, E. (1933). *Mémoirs sur La Mécanique Ondulatoire*. Paris: Félix Alcan
Scott, A.C., Chu, F.Y., & McLaughlin, D. W. (1973). „The Soliton: A New Concept in Applied Science“. *Proceedings of the IEEE*, 61 (10), pp. 1443-1483
Shapiro, A.E. (1973). „Kinematic Optics: A Study of the Wave Theory of Light in the Seventeenth Century“. *Archives for the History of Exact Sciences*, 11, pp. 134-266
Shapiro, A.E. (1975). „Newton’s Definition of a Light Ray and the Diffusion Theories of Chromatic Dispersion“. *Isis*, 66, pp. 194-10
Silberberg, Y. (1990). „Collapse of Optical Pulses“. *Optics Letters*, 15 (22), pp. 1282-1284
Skyrme, T.H. (1961). „A Non-Linear Field Theory“. *Proceedings of the Royal Society of London A*, 260, pp. 127-138
Snyder, H.S. (1947). „Quantized Space-Time“. *Physical Review*, 71 (1), pp. 38-41
Synge, J.L. (1972). „A Special Class of Solutions of the Schrödinger Equation for a Free Particle“. *Foundations of Physics*, 2 (1), pp. 35-40
Villarceau, Y. (1850). *Memoires et Notes sur les Etoiles Doubles*. Paris: Bachelier

RADU-ILARION MUNTEANU

Provocarea energetică de-a lungul timpului

Istoria, sau, ca să folosim cuvântul „marxist“ (ghilimele necesare) preferat de cuplul auctorial Mircea (Porumbreanu) & Nae (Mazilu), *devenirea* energiei se confundă cu istoria sau devenirea societății omeneşti ca atare. Sub diferitele ei aspecte şi o lungă perioadă fără a fi conştientizată. O creangă de copac folosită ca bâtă folosea şi mai foloseşte transferul de impuls, în spatele căruia energia biologică e amplificată de inerția mecanică. *Idem* piatra.

Mai târziu, energia elastică a arcului cu săgeți. În arc ca atare şi în coardă. Şi mai târziu, cea eoliană şi cea hidraulică. Prima – dezvoltând navigația, pe baza dependenței rezistenței la mişcarea relativă solid-fluid (apă şi aer) de suprafața opozabilă şi de profil, a doua valorificând energia gravitațională.

Forme de energie folosite şi azi. De la câmpurile eoliene cu elegantele elici tripale, orientabile după direcția curenților atmosferici la tradiționalele mori de vânt olandeze. Al căror rol e relativ puțin cunoscut la nivelul marelui public. Țara polderelor, pământ smuls tenace mării, e un sistem de canale cu un sistem de ecluze. Dirijat de un management computerizat care să asigure fiecărui riveran nivelul şi debitul echitabile. Fără de care curgerea pe orice pantă de teren ar văduvi de apă riveranii aflați la cote mai înalte. Iar energia necesară funcționării acestui sistem rațional e asigurată tocmai de sistemul de mori de vânt. Dincolo de rostul lor peisagistic.

Energia biologică se pierde şi ea în negura vremii. De la domesticirea animalelor, la folosirea lor ca agent de tracțiune, pasul e firesc. Şi aceasta e folosită azi. În complement cu energia chimică a combustibililor. Mai ales pe zonele glaciare. Din Alaska în Antarctica. Unde ca animale de tracțiune se folosesc câini din nobila rasă husky. Caii mai trag nu numai trăsurile de agrement din Viena ci şi, pe ici, pe colo, şi în zone mai puțin atinse de formele tehnologice la zi.

De la achiziția (cuvântul *descoperire* e şi nu e foarte potrivit) focului, zeci de mii de ani combustibilul a fost aproape exclusiv lemnul. Care, la rândul său, a constituit, alături de piatră, de argila arsă şi de metale, pricipala materie primă de bază. Flota de trireme cu care Temistocle a ras, în largul Salaminei, pe cea de invazie a regelui persan Xerxes şi cea care a trecut peste Mânecă armata care l-a făcut, la Hastings, pe Guillaume Bastardul – William Cuceritorul, au decimat păduri întregi. De ce natură e energia termică obținută prin combustia lemnului? Chimico-biologică. Dar, dacă trecem, treptat, apoi masiv, în epoca primei revoluții industriale, lemnul fu înlocuit cu primul combustibil fosil, cărbunele, apoi în a

doua, petrolul şi gazele. Natura fosilă a purtătorilor de energie semnifică un amplu şi lung ciclu de stocare a energiei solare primare.

Aceasta e baza de susținere a întregii biosfere. Direct şi indirect. Direct, în cea mai mare măsură prin fotosinteză. Proces structurant, antientropic, care reprezintă adaptarea unei părți a lumii vii, regnul vegetal, la realitatea fizică a inundării suprafeței terestre cu energie solară. Sub formă majoritar electromagnetică. Cu două domenii de frecvență, corespunzător celor două ferestre de transparență a atmosferei la radiația electromagnetică. Desigur, transparența atmosferei n-a fost dintotdeauna aşa. Căci compoziția atmosferei n-a fost totdeauna cum e acum. Oxigenul s-a acumulat până către 20%, cât e acum, ca urmare a creşterii şi dezvoltării masei vegetale. Mult mai mare în epocile geologice decât acum. Care se structurează în mare măsură din atomi de carbon, din moleculele de CO_2 absorbite, eliberând moleculele de oxigen. Complementar cu regnul animal. Care foloseşte acest oxigen, absorbit prin procesul de respirație, pentru a oxida exoenergetic molecule organice cu funcții biochimice în toate cotloanele complexității arhitecturale ale organismelor. Oxidarea complexă eliberează CO_2 prin expirație. Dar complementaritatea nu e simetrică. De unde-şi iau organismele zoologice carbonul? Din hrană. Desigur, chimismul biosferei e cu foarte mult mai complex. Regnul vegetal nu poate absorbi azotul atmosferic, îl ia din sol. Această incapacitate de fond e rezultatul îndepărtat al realității că viața a luat naştere în apa oceanului planetar. Unde nu există azot liber. Dar, până la o anume adâncime, energia solară pătrunde. Am schițat doar în liniile cele mai mari, la nivelul cunoştințelor predate în prima clasă de gimnaziu, complementaritatea schimburilor $O_2 \leftrightarrow CO_2$ ca proces de structurare antientropică a viului sub acțiunea radiației solare ca sursă primară de energie.

După această paranteză, să revenim la stocarea biogeologică a energiei solare. În mare, procesele geologice au îngropat volumul pădurilor care acopereau cea mai mare parte a uscatului şi au redus masa biologică compresată, cu un foarte mare procent celulozic, la hidrocarburi. Astfel s-au creat zăcămintele energetice. Zeci de mii de ani lemnul a fost aproape singurul combustibil. Inclusiv la metalurgie, alt proces chimic de reducere de la zăcămintele oxidice. Una din excepțiile antice – uleiul. Civilizația minoică s-a ridicat, economic, pe uleiul provenit din culturile de măslini, echivalentul spațiotemporal al petrolului. La distanță de aproximativ 3,5 milenii. De ce aproape numai în Creta, când culturile de măslini au fost şi rămân specifice spațiului circummediteranean? Fie şi asimetrizant, în timp, pe direcția nord-sud. Întrebarea excede linia acestui demers, centrat pe rolul energeticii în evoluția civilizației umane.

Cărbunele, componentă geologică a zăcămintelor energetice cu conținutul minim de hidrogen, exploatat extensiv şi intensiv înaintea petrolului şi a gazelor, a fost baza primei revoluții industriale. Accelerată prin conjugare cu expansiunea căilor ferate, începând din prima treime a secolului XIX. Ne amintim de discuția celor cinci personaje ale lui Jules Verne, din *Insula misterioasă*. Jurnalistul îl întreabă pe inginer, care e purtătorul de cuvânt auctorial pe linie de diseminare a

cunoştinţelor ştiinţifice, ideea-forţă a programului editorial Hetzel: ce vom face când se vor epuiza zăcămintele de cărbune? Trecem peste răspunsul eronat al celebrului autor, prin gura personajului său ştiutor. Eroare bazată pe ignorarea primului principiu al termodinamicii, echivalent cu conservarea energiei. Principiu cunoscut de aproape jumătate de veac la data scrierii romanului. Pentru a reține esențialitatea întrebării. Trecem şi peste faptul că industria extractivă a petrolului făcea, la momentul punerii întrebării, primii paşi. Urmând apoi o dezvoltare explozivă. Cu o rată firesc superioară celei a extracției cărbunelui. Trecem şi peste faptul că Jules Verne ignora, la 1875, acei primi paşi. Pentru a contura o realitate. În scara surselor de energie bazate pe ardere s-au respectat, până acum spontan, două reguli: *primo* – achiziția unei noi surse pe această scară n-a anulat praxa folosirii celor anterioare (în continuare se fabrică sobe care ard lemn şi cărbune); şi *secundo* – cu aplicare extinsă – achiziția unei noi surse energetice în general s-a făcut înainte de încetarea prin epuizare a folosirii celor anterioare. Evident, alternativa ar declanşa o criză a dezvoltării.

Sigur că locomotivele au continuat să funcționeze cu lemne în pragul apariției automobilului cu combustibili prelucrați din petrol, sigur că locomotivele cu cărbune au continuat să funcționeze puțin după intrarea în funcție a primei centrale nucleare (26 iunie 1954, Obninsk, acum Federația Rusă). Dar astfel de inversări seamănă cu micile turbioane de la malurile râurilor.

Omenirea a conştientizat, e adevărat, la un nivel foarte limitat de amploare, criza sistemică legată de încălcarea, în epoca prezentului istoric, a celei de-a doua reguli de mai sus, prin 1973-74, ocazionat de prima criză majoră a petrolului. Când Statele Unite cunoscuseră febra frigului în locuințe. Şi când lumea se lămurise definitiv că epoca petrolului ultraieftin trecuse ireversibil. Prima scumpire a barilului, decisă aproape unilateral de fratele colonel Khaddafi, fie şi el odihnit, după lovitura de stat care-l răsturnase pe regele Libiei, trecuse aproape neobservată. Cea de a doua, decisă coordonat de OPEC, a declanşat criza petrolului. Fu primul act de mare impact internațional, de la înființarea, în 1965, a cartelului.

De atunci, s-au identificat mai multe zăcăminte decât până atunci, s-au dezvoltat tehnologii de sporire a gradului de extracție din zăcăminte epuizate la nivelul primelor extracții, iar producția globală, oricât e aceasta de coordonată la nivel de cartel, pentru optimizarea veniturilor țărilor exportatoare (care au naționalizat progresiv exploatările marilor corporații transnaționale), cu toate oscilațiile, continuă să crească în medie. Epuizarea resurselor energetice fosile a fost împinsă înainte progresiv de evaluări, dar resursele rămân prin definiție limitate. Totodată, dezvoltarea societății umane presupune creşterea permanentă a consumului de energie. Pe cale de consecință, necesitatea resurselor e acum mai acută decât fusese evaluată la prima criză a petrolului. Iar incertitudinea achiziției unor (re)surse alternative de mare şi foarte mare capacitate rămâne.

Energetica nucleară, bazată pe fisiunea speciilor grele fisionabile nu este o atare soluție. Şi nu numai datorită presiunii crescânde ale activiştilor environmentalişti. Ci din motive intrinseci. N-am de gând să braconez pe terenul colegilor specialişti în diferite laturi ale domeniului, încât referirile la domeniu vor fi foarte limitate. La nivelul ultrascurtului excurs istoric care e baza demersului de față. Las

pe seama respectivilor colegi să producă, eventual, în presupusele lor contribuții la acest capitol, ca date colaterale față de temele lor, evoluția procentului din producția și consumul global de energie a centralelor nucleare de fisiune. Mă rezum la doar două amănunte: la momentul primei crize a petrolului, centralele nucleare de fisiune, din generația 2-3, produceau cam un sfert din producția națională a unei țări importatoare *neto* de resurse primare. Sursa: un articol din *Science et vie*. Acum, după accidentul de la Fukushima și după decizia *frau kanzler* de a închide în 10 ani (dintre care au și trecut, iată, aproape 4) centralele nucleare din Germania, o sursă neconfirmată ar evalua acest procent, în Franța la cam 40%! *En passant*, consider decizia *frau kanzler* ca iresponsabilă. Dar bunul simț elementar mă obligă ca într-un text publicat într-un volum printre ai cărui coautori se află colegi specialiști în domeniu, această considerație o fac *sotto voce*. Poate colegii mă vor contrazice. *Enfin*... am o ipoteză personală oarecum coerentă asupra mecanismului nonpublic al respectivei decizii, dar explicitarea ei iarăși excede cadrul textului de față. Al doilea și ultim amănunt în ce privește energetica nucleară bazată pe fisiune se referă tocmai la accidentul de la Fukushima. O privire pe hartă (*vivat Google Earth*!) ne arată nu numai apropierea de ocean, ci și zidul de protecție. Acesta avea 9 metri înălțime. Dar *tsunami* a ajuns la mal cu 10 metri înălțime. Probabilitatea unui asemenea eveniment era infimă, iar proiectarea, respectiv construcția zidului, un optim firesc între costuri și risc, era rezonabilă. Tsunami se mai întâmplă, dar centrala funcționa de 40 de ani. E adevărat că tehnologia ei era din prima generație, dar sistemele de securitate erau triple. Blocarea acestora, ducând la supraîncălzirea mai întâi a două, apoi a 4 din cele 6 unități ale centralei, reprezintă, după cum explica în timp real specialistul în materie de securitate nucleară al centralei de la Cernavodă, un lanț de improbabilități. Iarăși nu intru în amănunte, din respect față de colegi, în ce privește timpii de înjumătățire scurți ai izotopilor radioactivi difuzați în atmosferă, ceea ce ar asigura siguranța agricolă a zonei începând cu următoarea recoltă. Probabil colegul specialist în securitate nucleară va dezvolta pe larg cele de mai sus. Impactul emoțional a fost, însă, disproporționat. Două sunt, *imo*, situațiile unui vârf al impactului emoțional. Secretomania imperială în cazul de la Cernobîl și hipermediatizarea celui de la Fukushima. La distanță de o generație între accidente. Dar esențială e altă informație. Care iarăși are nevoie de confirmarea colegilor specialiști. Japonia are 53 de centrale nucleare. Nimic mai firesc pentru o țară importatoare aproape 100% de resurse energetice primare fosile. Deși e o țară cu un grad ridicat de seismicitate. Majoritatea acestora aparțin noilor generații tehnologice. Care generații s-au dezvoltat prioritar în planul esențial. Al securității. Ei, bine, la cutremurul care a generat acel tsunami, niciuna din celelalte centrale nucleare n-a fost afectată. Japonia nu și-a pierdut capul și nu le-a închis. Ar fi fost un dezastru economic, social, pe toate planurile. Cu atât mai ciudată decizia *frau kanzler* în acest context.

Dar, cum spuneam, soluția fisiunii nucleare nu poate fi acel panaceu care să blocheze criza care așteaptă lumea la cotitură odată cu epuizarea resurselor energetice primare fosile.

Iar cu asta ajungem la fuziune. E elementar ca eventuala dezvoltare a energeticii nucleare bazată pe fuziune ar fi nu numai acel panaceu, ci mai mult

decât atât. Asta e axiomatic. Numai că de mai mult de o generație tehnologia e, încă foarte departe de a funcționa. Aici voi fi încă mult mai rezervat, deoarece una dintre colegele noastre e autoarea unei cărți, publicate de Editura Albatros – colecția Lyceum –, în 1982: *Fuziunea termonucleară controlată*. E adevărat că de atunci a trecut o generație. Dar autoritatea în materie a colegei noastre, fie ea şi comparabilă în linii mari cu a celorlalți colegi nuclearişti, cere, *imo*, un spor de respect. În 1982, cartea era un compendium la zi, scris în manieră situată între nivelul de popularizare şi cel rezervat specialiştilor. Cu un stil fluent, făcând o materie aridă prin definiție – accesibilă publicului natural al colecției editoriale. În apreciere personală, există colegi care ar avea căderea să aducă la zi materia respectivă. Aici, însă, vom trata, acest încă potențial panaceu ca pe o cutie neagră, în sensul epocii de început a ciberneticii.

Cutie neagră în sens tehnologic. Dar, în plan fenomenologic, oarecum colateral, socot oportun de semnalat, alt aspect al problematicii fuziunii. Mecanismul acesteia are un loc esențial în univers. Materia primă a stelelor e formată din protoni. Adică nuclee ale izotopului cel mai frecvent al hidrogenului. Nu voi intra în amănuntele convertirii la particule alpha, adică la nuclee de heliu. Colegii cunosc ciclul Bethe, iar outsiderii care vor citi cartea (fie cât mai mulți), vor căuta a-şi completa informația, dacă vor fi interesați. Nu vom trece, însă, pe lângă încercarea umanității de a fura, prometeic, focul din Soare, fără a aminti echilibrul care afectează vârsta mijlocie a stelelor. Aglomerarea gravitațională a unui număr îndeajuns de mare de particule cosmice difuze ridică progresiv temperatura pe măsură ce aglomerarea se densifică, prin eliberarea energiei gravitaționale. Norul difuz fiind în marea majoritate compus din protoni, când temperatura aglomerării atinge nivelul energetic al declanşării proceselor de fuziune, o vreme, de ordinul miliardelor de ani tereştri, corpul cosmic se va afla în stare staționară. Expansiunea energiei de fuziune echilibrând tendința de concentrare spațială a procesului gravitațional. Înțelepciunea naturii a făcut posibil acest echilibru. Ale cărui consecințe îndepărtate ne face posibili pe noi. Aşadar, conştientizarea acestui amplu lanț de procese, devine, cumva, o obligație.

De ce energia de declanşare a fuziunii e aşa de înaltă? Pentru a surmonta respingerea coulombiană interprotonică. Iar rostul amintirii acestui criteriu e de a sublinia minunația aceleiaşi inteligențe a naturii. Va să zică convertirea unui nucleu în altul, care e un caz particular, cel mai simplu, de transmutație, cere, *naturaliter*, temperaturi ale mediului de ordinul 10^7K. Dar aici ne întâlnim cu o ciudățenie. Există o problematică destul de controversată, din perspectiva *mainstream*-ului biologic. O cantitate de experimente raportate de o serie de chimişti ar sugera o balanță dezechilibrată a calciului la găini. Prima ar data chiar din 1799 (francezul Vauchelin), la 2 ani după afirmata indentificare a apariției unor elemente noi în germenii de grâu şi de orz. Experiențe repetate, de-a lungul timpului, de alți chimişti, cu o ostinație egalată de ignorarea lor de către *mainstream*. Dacă la datele primelor experiențe documentate, cunoştințele de fizica nucleului mai aveau aproape un secol şi jumătate până să fie constituite, iar reticența majorității chimiştilor era

explicabilă multă vreme, absența relativă a mai multor experimente actuale e mai greu de explicat. Totuşi eu am aflat mai întâi de fenomenul presupusei transmutații la rece în mediul viu de la unul de-ai noştri. Biofizician. Când internetul nu avea dezvoltarea de acum. Sărăcia documentării nu mira atunci. Dar miră acum. Există biochimişti care cred în fenomen, dar explicația pe care o dau, pentru creşterea cu multe ordine de mărime a secțiunii eficace de absorbție a unui proton (din care există destui în mediul viu), de către un nucleu de potasiu, pentru a da un izotop al calciului, sau de unul de sodiu, pentru a da un izotop al magneziului, sună bâlbâit. Dar mai ales comunitatea fizicienilor nu acceptă un atare mecanism. Ne aflăm într-o stabilă zonă crepusculară, unde e la fel de greu de respins cu onestitate experiențe raportate şi de acceptat explicații ca şi inacceptabile, la nivel quantic, pentru acestea. Generalizând, reticența e, până la un punct, explicabilă, lista noutăților în fizică bruscând un *statu quo* unanim acceptat e lungă şi pe alocuri ilustră. Dar şi frecvența imposturii ştiințifice e departe de a fi neglijabilă. Îmi amintesc că la ultima întâlnire la care a participat şi Laura, fie odihnită, ea mi-a rejectat *neto* multe afirmații publice asumate ale mai mult sau mai puțin regretatului coleg dintr-o generație mai veche, profesorul Ion Mânzatu. Altfel fost scriitor SciFi el, din prima generație de gen de după război.

Dar cu presupusa transmutație biologică ajungem în pragul altor experimente cu care revenim la oile noastre: aşa-zisa fuziune la rece. Dacă experimentele anunțate de Fleischman şi Pons, din 1989, n-au putut fi reproduse în niciun laborator din lume ca atare, nemaivorbind de lipsa unui model nuclear, implicarea, în anii 2000, a departamentului de energie al USA, dar mai ales a Centrului de Sisteme Militare Spațiale şi Navale din San Diego (care a utilizat, în 2005, un dispozitiv ce-ar realiza aceeaşi electroliză a apei grele cu electrod de Palladium ca şi Fleischman) sugerează o ambiguitate. Dar una plauzibilă. Dacă forurile militare de cercetare se implică, ar fi şanse să fie ceva fertil, iar reacția sceptică a comunității ştiințifice abia trebuie stimulată. Pentru a oculta interesul militarilor.

Printre puținii care s-au implicat în controversatul domeniu, cea mai recentă figură e fizicianul italian Andrea Rossi. Care a solicitat un patent pentru un dispozitiv numit *catalizator de energie*, în 2011. Care n-ar funcționa pe baza fuziunii la rece, ci pe baza unor reacții nucleare din aria forței slabe. Solicitarea a primit un raport preliminar de respingere. Totuşi, omul merită cel puțin urmărit.

Paranteză. Eventualitatea, încă neacceptată, nevalidată, a unor reacții nucleare în viu, deci la rece, nu ne poate duce cu gândul decât la alchimişti. E omeneşte să disprețuieşti pe cei pe care i-ai depăşit. Dar nu odată acest dispreț s-a adresat unor lucruri mai adânci decât păreau. Nu vom face niciun pas în paleoastronautică, nu vom divaga pe seama ciudățeniei nivelului de cunoştințe ale unor civilizații cu tehnologii aflate în flagrant contrast cu respectivele cunoştințe păstrate secrete de o elită. Nici nu vom ceda tentației de a da credit módelor esoterice, oculte ş.a.m.d., care ridică alchimia pe un soclu quasideist. Dar, în egală măsură, vom refuza miopia secolelor care au disprețuit-o. Dintre cele două obiective ale alchimiei, vom ignora *elixirul* şi vom privi, rațional, *piatra*. Pentru chimia primitivă, alchimia era

un drum înfundat. Dar, de la descoperirea radioactivității încoace, mai cu osebire de la fundamentarea quantică a transmutației, realizate în acceleratoare şi, sub forma fuziunii, în... stele, nu putem spune despre alchimişti decât că în condițiile din laboratoarele lor n-aveau nicio şansă. Una e să poți scrie un set de reacții nucleare care să facă plumbul să piardă 3 protoni, alta e să ştii că n-ai putea reproduce fără echipament corespunzător, implicând energii intangibile în laboratoare de... prechimie. Dar, dacă s-ar confirma şi valida, de pildă, absorbția unui proton de către nucleul de potasiu în viu? Sau a altui proton de către un nucleu de sodiu? Atunci n-am avea decât să ne întrebăm dacă nu cumva alchimiştii căutau, să zicem cu prudență orbeşte, reproducerea, poate imposibilă, a condițiilor din viu care ar permite astfel de reacții nucleare. Sau a altora, a căror sumă să facă nucleul de plumb să piardă 3 protoni. Iarăşi refuzăm a divaga cu privire la sursa informației acestei posibilități. Paranteză închisă.

Cu asta părăsim spinosul domeniu al presupusei fuziuni la rece. Fără a o respinge *de plano*, fără a accepta că avem prea puține date de a analiza.

Să închidem penultimul cerc, revenind la sursele alternative de energie. Energia produsă de cea mai mare parte dintre acestea e numită curată sau verde. Stârneşte un mare entuziasm. Populația americană a fost câştigată de partea preocupărilor pentru mediu şi, firesc, o mare parte din lumea zisă occidentală s-a luat după aceasta. E bine, desigur, e o schimbare benefică de mentalitate publică. Dar, dacă priveşti entuziasnul public cu ochi de contabil, vezi că valoarea absolută a contribuției publice e derizorie. Iar exagerările activismului produc ce produc orice exagerări, în orice domeniu şi orice activism. Scepticismul, cât nativ, cât autoeducat, mă îndeamnă a reduce utilitatea reală a acestui entuziasm public la funcția de stimulent pentru ca un număr de tineri să se profesionalize în cât mai multe dintre disciplinele aferente. De la dreptul mediului la dezvoltarea tehnologiei antipoluare. Probabil mai mulți tineri vor fi atraşi de calificarea în materie decât ar fi atraşi în lipsa acestui entuziasm public. Dar să le luăm pe rând.

Energia hidraulică. De natură gravitațională. În principiu, centralele hidroelectrice sunt destinate a funcționa exclusiv în perioadele zilnice ale vârfurilor de sarcină. Termocentralele şi centralele nucleare funcționează permanent. Puterea lor nu e neapărat constantă, are o anume marjă de reglaj, dar această marjă e mică în raport cu variația zilnică a consumului. Pe de o parte, nici n-ar fi util ca hidrocentralele să funcționeze permanent, resursele acumulărilor hidro s-ar epuiza rapid. Pe de alta, tocmai e nevoie de o resursă productivă care să acopere vârfurile de sarcină. Două pe zi. Cel mai mare seara. E adevărat că aceste vârfuri sunt complementare pe cele două emisfere, dar, dincolo de interconectibilitatea sistemelor energetice naționale, transportul energiei electrice de pe o emisferă pe alta nu e chiar lesnicios. Transferul comercial de energie – import/export – are loc local. O țară ar putea, în principiu, să exporte energie în alta mai îndepărtată, dacă țările intermediare conexe sunt interconectate. Dar acest transfer ar presupune un mare număr de reglaje locale. Un sistem energetic național e un organism complex şi delicat, a cărui menținere sub control şi în echilibru presupune un foarte ridicat

potențial computațional. Așa că transferurile comerciale au loc, de regulă, la distanțe relativ mici.

Dar energia hidraulică are şi alt aspect. Să nu uităm principiul, de esență dialectică, al existenței unui efect pervers, ascuns un anume interval de timp, al oricărui salt tehnologic. Exemplul tipic e cel al compuşilor clorofluorocarbonici. Numiți curent freoni. Sinteza lor a fost, pentru chimişti, o ocazie de a-l apuca pe Dumnezeu de picior. Era familia de substanțe ideale, hiperstabile, care nu reacționau cu nimic. De aici, utilizarea lor extensivă şi intensivă atât în frigotehnie, cât şi în sprayuri. Mai uşoare ca aerul, se ridicau în stratosferă. Spre deosebire de bioxidul de carbon care sedimentează spre scoarța terestră şi luciul apelor, accentuînd, prin opacitatea la infraroşii, efectul de seră. Spre deosebire de alte gaze poluante, care provoacă ploi acide... Se aruncaseră deja multe milioane de tone de freoni în atmosferă, când chimiştii au descoperit, uluiți, singura moleculă cu care toți clorofluorocarbonii reacționau: ozonul. O_3. O moleculă oricum nu prea stabilă. Care, la rândul ei, mai uşoară decât amestecul de azot şi oxigen, ambele moleculare, s-a acumulat, în epocile geologice, în stratosferă. Unde sunt vizitate de freoni. Care rup un atom de oxigen liber. Cea mai reactivă formă de oxigen. Care atom rupe altă moleculă de ozon. Reacția în lanț face cam o sută de paşi. O singură moleculă de freon poate distruge, în medie, cam o sută de molecule de ozon. Iar ozonul absoarbe intens în UV. Zonă agresivă pentru organismul uman. Benefică în doze mici, periculoasă în doze mari. Nu e nevoie de niciun război, de nicio pandemie, de niciun şir de catastrofe naturale. E de ajuns ca omenirea să prospere, să crească producția de freoni şi de sisteme frigorifice ca să avem garanția a cel puțin o creştere endemică a cancerelor de piele. Bun, s-a interzis folosirea freonilor la sprayuri. E pozitiv, dar e prea puțin. Prin natura lor, sistemele frigorifice pierd substanță de lucru un anume procent anual. Foarte mic la frigidere, până la 10% la agregate de aer condiționat! Iar dezvoltarea are un anume grad de ireversibilitate. Nu ne mai putem lipsi de frigidere. Nici acasă, nici la magazine, nici, mai ales, la protejarea unor sisteme a căror căldură generată prin funcționare e un factor perturbant. Şi deocamdată încă nu s-a descoperit o categorie de substanțe de lucru înlocuitoare. Căci s-ar fi aflat. Iată direcția uneia din cele mai acute nevoi de cercetare.

Dar, înainte de a reveni la efectul pervers al energeticii hidraulice, să observăm că acest principiu al efectelor perverse are un sens adânc. Biosfera e, ea însăşi, un macroecosistem. Cel mai cuprinzător, la nivel planetar. Şi n-avem nicio dovadă că materia planetară nevie nu e coparticipant la acest sistem. De la cel mai simplu ecosistem, modelul didactic cu vulpi şi iepuri, pe un tăpşan vegetal, până la biosferă, toate acestea au o caracteristică similară. Comună chiar. Stabilitatea. Iar stabilitatea, demonstrată matematic, la nivelul celui mai simplu ecosistem, creşte odată cu complexitatea. Stabilitatea naturală a biosferei e cea mai ridicată din toate cazurile celorlalte ecosisteme. În înțelepciunea ei, natura a permis evoluția în sensul speciilor superioare. Către vârful evoluției, care e specia *homo sapiens sapiens*. Până la om, natura funcționează automat, componentele ei jucând rolul de

elemente de autoreglaj. Omul e singurul element destabilizator. Antiecologic. Iar tendința naturală a macroecosistemului care e planeta e de a se apăra. Îngustând, în limitele propriului potențial de reacție, baza logistică a omului. Probabil că efectele perverse ale libertăților tehnologice nu originează doar din acest mecanism de autoapărare. Probabil la baza acestora sunt şi alte principii foarte generale. Dar eventualele ipoteze asupra acestora exced demersul, oricum dezvoltat întrucâtva prolix, la care ne-am angajat.

Efectul pervers al dezvoltării hidroenergeticii a fost sesizat târziu. El se bazează pe influența perturbatoare a regularizării marilor cursuri de apă. Prin mari diguri pentru mari acumulări hidraulice. Structura mediului e stabilită spontan, urmează legități naturale. Bazate pe interacțiunea punctuală sau areală a forțelor generalizate în sens Prigogine. Orice modificare antropică a mediului perturbă raporturile punctuale şi areale ale acestor forțe. Perturbă cursul, de regulă lent, către echilibrul natural. Efectele perturbatoare sunt, în linii mari, pe măsura modificărilor mediului. Pe râurile mici apar spontan baraje temporare. Zăpoare, care pornesc la dezgheț şi baraje construite de castori. Mediul local s-a „obişnuit“ cu astea, le-a asimilat şi le-a integrat în structura de ecosistem. Dar marile baraje au perturbat mediul dincolo de influența asupra speciilor acvatice, în special cele piscicole. Efectul a fost sesizat mai întâi în țara care a construit primele mari baraje: USA. Ne amintim similitudinea, paralelismul dintre soluțiile ieşirii din criza declanşată de crahul bursei din Wall Street, în 1929. FDR şi Hitler au ajuns la putere quasisimultan, în ianuarie ’33. Primul, ales în noiembrie ’32, pe sloganul *new deal*, al doilea, mai mult sau mai puțin tot pe bază electorală. Ambii au declanşat programe de mari lucrări de infrastructură, finanțate din datoria publică asumată, care au tras după sine pe orizontală economia țărilor lor, dezmorțind-o. Şosele şi autostrăzi în Germania, mari baraje hidraulice în USA. Hoover Dam e emblematic. Efectele perturbatoare asupra mediului au fost constatate peste mai bine de jumătate de secol. Pragmatici, americanii au atras atenția lumii. Nu i-a prea ascultat nimeni. Dar exemplul de-a dreptul dramatic e barajul de la Aswan. Milenii de-a rândul Egiptul a fost – şi a fost socotit – un dar al Nilului. Revărsările anuale fertilizau marea câmpie nordică. Ceea ce a făcut din Egipt, pe lângă valea comună a Tigrului şi Eufratului, un leagăn al civilizației. Barajul de la Aswan a fost ridicat în anii ’50. Nu insistăm asupra contextului geopolitic, a cărui esență a fost schimbarea colonizatorilor. Nici pe sensul politic al construirii barajului. Sens derivat direct din formula lui Lenin: *comunism = puterea sovietelor + electrificarea întregii țări*. Efectele barajului au apărut şi aici peste aproximativ jumătate de secol. Egiptul, reintrat politic în sfera de influență americană, după Camp David, a devenit în prezent importator net de alimente.

Sigur că aceste modificări semnificative asupra mediului local, care sunt marile baraje, sunt absorbite de respectivul mediu, în timp. Ecologii (nu ecologiştii!) ştiu. Dar, cu cât mai amplă e modificarea, cu atât mai mult timp îi trebuie naturii s-o absoarbă, s-o asimileze, să şi-o integreze. Dar există modificări ireversibile. Câmpia Nilului, ajunsă în timp de mii de ani la starea de fertilizare anuală, nu va

mai fi niciodată ce a fost, cu un fluviu regularizat. Sigur, a merge înainte cere costuri. Şi mersul înainte e, şi el, ireversibil.

Una peste alta, problema este de a evalua raportul între avantaje şi costuri. Şi aici, în materie de hidroenergie: avantajul net e nu procentual şi nici ca soluție alternativă la sursele primare fosile. Căci ar fi imposibil. Ci exact funcția de bază a capacităților hidroenergetice: preluarea vârfurilor diurne de sarcină. Sunt costurile de mediu acceptabile? Aş înclina spre a opina că sunt inerente, în raport cu funcția de bază. Care ar fi extensibilitatea sistemului hidroenergetic? Mai mare decât în țările dezvoltate, care şi-au cam epuizat naturalitatea. Dar limitată la rezolvarea unor probleme locale. Punctuale. Cu o pondere totală ca şi neglijabilă.

Despre *sursele alternative de energie* se vorbeşte de mai bine de o generație. Cum problematica mediului a pătruns din ce în ce mai amplu în spațiul public, iar explozia internetului a produs un salt în globalizarea comunicării, unul dintre efecte e aglutinarea unei imagini distorsionate despre rostul acestor surse. Nu numai cei de formație umanistă, nu atât mai sensibili la aspectele calitative ale lucrurilor, cât mai reticenți, din lipsă de pregătire, la cele cantitative, au o imagine nerealistă. Am întâlnit şi ingineri care vorbesc ca să se afle în treabă, supralicitând sursele alternative. Situație față de care *noi* suntem un grup privilegiat. Oricât de restrâns. Deoarece ştim la fel de bine ca inginerii care lucrează în domeniul energetic că ponderea majoră, decisivă, a (re)surselor primare fosile va rămâne cea care este, câtă vreme aceste resurse nu se epuizează. Ştim la fel de bine ca practicienii domeniului că, dacă în cel mult o generație-două nu se realizează un mecanism producător cu capacitate comparabilă, sau mai mare, decât cea bazată pe resurse primare fosile, criza în care ar intra lumea ar depăşi dramatic criza apei, a alimentelor şi a mediului. Crize anticipate nu numai de futurologi.

Cu toată surdina pe care sunt moralmente obligat s-o pun asupra perspectivelor operaționalizării *fuziunii controlate,* pare problematic ca aceste perspective să se deschidă în acest interval critic. Ne-am cam lămurit şi cu *fisiunea,* la nivel global. Nu poate depăşi un nivel oricum insuficient. Revenirea la lemn e exlcusă. Oricum plămânii planetei, marile zone împădurite, sunt supuse unei presiuni care, dacă nu va fi făcută să diminueze, coordonat, dezechilibrele de mediu ar putea depăşi nivelul critic. Punctul de unde nu există întoarcere.

Dar înainte de a aborda acest punct focal al demersului de față, să amintim, în treacăt, cum îşi manifestă responsabilitatea unele țări. În Marea Britanie, de pildă, o prevedere legală obligă toți agenții economici cu activitate în proiectare, producție, transport şi distribuție a energiei electrice să investească, mai întâi un procent, apoi două, din profitul net în cercetări asupra dezvoltării surselor alternative. E util. E chiar greu să li se ceară mai mult. Dintre acestea, cea mai mare extindere aparentă ar fi producția de *energie eoliană.* Parcurile eoliene au devenit elemente curente de peisaj de-a lungul şi de-a latul a tot ce vedem. Dar... şi aici e o problemă. În principiu şi, poate, într-o anume măsură, în praxă, parcurile eoliene se amplasează în zone cu o anumită distribuție a vânturilor. Furnizată de specialişti în fizica atmosferei. Comunitate ştiințifico-tehnologică în care avem colegi. Nu ştiu în

ce măsură aceste studii de amplasare au ținut sau nu cont, cel puțin la început, de impactul asupra traseelor aviare. A căror hartă o cunosc ornitologii. Şi aici ar putea fi o zonă de conflict între interesul economic imediat, conjugat cu interesul energetic general pe de o parte şi nevoile de stabilitate a speciilor aviare itinerante. Problemă de etologie. Cel mai la îndemână caz e chiar în țara noastră. Densitatea echipamentului eolian instalat e semnificativă în jumătatea nordică a Dobrogei. La doi paşi de Delta Dunării, una din zonele planetare cu importantă densitate a populațiilor aviare şi chiar o zonă de tranzit pentru specii care circulă anual între nordul Europei şi nordul Africii. Care e impactul, ar fi imprudent să ne pronunțăm. Din câte ştiu studiile de gen sunt în curs. Dar problema merită semnalată, fie şi doar ca exemplificare a fenomenului.

De semnalat ar fi şi altă situație. Care nu ține de balanța energetică, nici la nivel global, nici măcar la nivel național – acolo unde am întâlnit-o. Anume la Oslo. Acum trei ani. În călătoria pe care am avut satisfacția şi onoarea de a o împărtăşi cu profesorul Victor Gheorghe. Ține, însă, de un management rațional al poluării. Am observat, în centrul oraşului, nişte anodine mici instalații, care semănau cu automatele de taxare a parcării. Curios, m-am oprit să le examinez. Am realizat că erau surse de alimentare a acumulatorilor pentru automobilele cu dublă funcționare: clasică şi electrică. Sau exclusiv cu motor electric. O alternativă la stațiile de benzină. Nu e o sursă alternativă de energie, căci energia electrică de încărcare a acumulatorilor e produsă tot cu combustibil convențional. E un transfer de poluare dinspre oraş spre zona centralei care alimentează oraşul. Cu o mică pierdere, randamentul de conversie nefiind 100%. Dar scoaterea unei doze de poluare din oraş e meritorie. Iar Norvegia, țară petrolieră, e exportatoare netă de resurse primare. Desigur, Oslo n-are cum să fie singurul oraş mare cu astfel de instalații, dar aici le-am văzut.

Se va amenda, poate omiterea discutării celorlalte surse alternative. Cea *geotermică*, cea *mareică*. Cea bazată pe *termoconductivitate*. S-o spunem explicit. Au utilitate punctuală, eficiență mică, aplicabilitate conjuncturală.

Energia rezultată din arderea combustibilor fosili are şi alt aspect. Naturii i-a trebuit aproximativ 160 milioane de ani pentru a converti masa vegetală în hidrocarburi îngropate adânc. Omenirea le arde mai intensiv să zicem de 160 de ani. O valoare mai mult sau mai puțin convențională, rezultată din medierea intensității exploatării şi a perioadelor. Valoarea reală poate diferi, dar nu prea mult. Raportul rotund, e, însă, foarte elocvent. Avem de-a face cu o descărcare de un milion de ori mai rapidă decât încărcarea. Dezechilibrul, asimetria, sunt brutale. Desigur, în balanța energiei, acest dezechilibru e cu totul neglijabil, în raport cu energia solară receptată (din care o parte se regăseşte tocmai în energia acumulată în zăcămintele de hidrocarburi) şi cea radiată în infraroşu pe emisfera rotativă opusă soarelui. Dar dezechilibrul afectează ritmurile intrinseci ale vieții planetei. Cele geologice şi cele biologice.

Care e, totuşi, sursa energetică de megacapacitate care va înlocui combustibilii fosili? Până la eventuala achiziție a *energiei de fuziune*, nu poate fi alta decât

energia solară. Dispozitivele solare de suprafață funcționează deja de multişor. Ba chiar numărul gospodăriilor americane autarhice e în creştere. Dar ponderea acestora în economia globală rămâne limitată. Minoră chiar. O sursă posibilă, a cărei tehnologie există, ar fi centralele solare. Care fie ar produce direct energie electrică, fie ar produce hidrogen prin electroliză. Şi oxigen, desigur. Fie şi una şi alta. *Hidrogenul e combustibilul secundar ideal*. Nepoluant. Şi acumulabil în rezervoare din aliaje metalice nobile sinterizate, cu mare capacitate de adsorbție. Tehnologia există din anii ’80. Deocamdată e încă necompetitivă. Neeconomică. Fiind încă prea scumpă. Şi va rămâne scumpă multă vreme. Dar va putea satisface segmente avute ale populației. Contribuția netă la sănătatea planetei, limitată, va fi pozitivă.

Dar dacă centralele solare de suprafață nu pot rezolva problema înlocuirii progresive a combustibililor fosili, atunci soluția e scoaterea lor în spațiu. Moment cu care ajungem la punctual focal al eseului. *Proiectul spațial*. Vom vedea că rămâne utopic. Ceea ce nu e un motiv a nu-l schița.

L-am întâlnit în anii ’80. Mai către începutul lor. Deci cu mai bine de o generație în urmă. El prevedea un macrosistem tehnologic cu trei componente majore. ***Primo*** – un set de sateliți geostaționari. Alții decât cei actuali. Desigur, toți colegii cunosc noțiunea. Dar s-o explicităm. Pe de o parte pentru uniformitatea textului. Pe de alta în beneficiul eventualilor cititori *extracomunitari*. *Outsideri* față de comunitatea extinsă a colegilor din toate generațiile. La care se adaugă cea a persoanelor cu pregătire tehnică. Un satelit geostaționar e unul cu orbită riguros circulară, având o viteză unghiulară de revoluție egală cu viteza unghiulară de rotație a planetei. Astfel, odată plasat pe orbită, el rămâne, atâta timp cât e pe orbită, la verticala unui loc determinat pe ecuatorul terestru. Implicit, orbita lui e în planul ecuatorului. Raza orbitei sale e determinată. Calculul e de nivelul unei probleme de mecanică de clasa a IX-a. Înălțimea față de nivelul mării la ecuator e de 22300 mile, adică 35881 km. Ne amintim că Ivan Efremov, biolog ca formație, plasa un satelit de comunicații cosmice la 36000 km, în celebrul roman al copilăriei generației noastre, *Nebuloasa din Andromeda.*

Actualii sateliți geostaționari funcționează ca relee de telecomunicație. Între altele, transmit semnale TV. De aceea antenele parabolice sunt orientate spre sud, în emisfera nordică, la un unghi corespunzător cu latitudinea. Încât să bată către satelitul aflat deasupra locului respectiv. Desigur, semnalul TV e transmis în microunde. Pe o frecvență aparținătoare celei de-a doua ferestre de transparență a atmosferei terestre.

Toți sateliții în funcție sunt alimentați cu energie solară. Prin intermediul panourilor fotovoltaice. Cu o suprafață determinată de nevoia de consum.

Desigur, sunt lucruri cunoscute. Cum absolut nimic din textul de față nu e necunoscut colegilor. Sunt doar lucruri adunate laolaltă. Rostul explicitării elementelor de funcționare a sateliților geostaționari de telecomunicație nu e altul decât a sugera că aceleaşi elemente sunt comune cu potențialii, ipoteticii sateliți geostaționari energetici. Întâi de toate (nu e gramatical, dar am păstrat ticul verbal al dragului nostru profesor de mecanică teoretică, pepeul cu figură japoneză), dimensiunea,

deci masa acestora din urmă va fi sensibil mai mare. Deci plasarea lor pe orbită va fi o problemă mult mai complicată. Apoi, panourile receptoare însele, vor trebui multiplicate în suprafață cu un coeficient mare. Altă problemă majoră. Plus vulnerabilitatea crescută la impactul cu orice fir de praf circumterestru. Energia solară, convertită astfel în energie electrică, urmează a fi reconvertită în energie electromagnetică într-un segment îngust de frecvențe, în zona de optim a transparenței atmosferice şi a limitării divergenței. Poate, într-un anume viitor, cu lasere în microunde. Fasciculul va fi receptat de antene parabolice terestre față de care oglinzile marilor radiotelescoape ar face figură de piese din trusa cosmetică. Altă problemă majoră. Redimensionarea receptoarelor aflate în focarul oglinzilor parabolice. Una e un receptor cât un deget, pentru puterea de fracțiuni de watt a semnalului TV şi alta unul care să absoarbă megawați. Sau mai mult. Această energie urmează a fi reconvertită din nou, într-un semnal electromagnetic pe 50 sau 60 de Hertz şi câteva zeci de kV, tensiunea marilor linii de transport. Căci asta e energia electrică. O undă de 50 sau 60 de Hertz şi de putere mare sau medie.

Proiectul, aşa cum l-am întâlnit, nu explicita aceste amănunte, dar ele sunt inerente. Sunt logice. Dar concluzia era că pentru a fi implementat, ar fi fost nevoie ca toate statele comunității internaționale, sau cel puțin toate cele cu mare potențial, la care ar trebui să se adauge cele prin care trece ecuatorul, să coopereze *bonam fidem* timp de un secol. Ei, tocmai aici e partea utopică. Atunci lumea era bipolară. Incapabilă de cooperare planetară. Acum e multipolară şi mult mai puțin stabilă decât era în timpul războiului rece. Distrugerea mutual asigurată a celor două supraputeri asigura un echilibru al fricii. Terorismul, încurajat de una din cele două supraputeri, nu era mai mult de un băț prin gard. Acum terorismul a devenit o problemă aproape globală.

Din respectivul secol evaluat ca necesar a trecut cam o treime şi de proiect nu s-a mai auzit nimic la nivelul marelui public. Dacă o fi fost uitat sau nu, e o altă problemă, pentru care nu am un răspuns rațional. Că e posibil în teorie, îmi pare elementar. Niciuna din problemele pur tehnologice nu e insurmontabilă. Cele politice, însă, sunt acum, după o generație, mai insurmontabile decât erau atunci când a fost publicat. Şi preluat, tradus şi publicat în asexuata presă românească. Am uitat unde. Dar mai ales par insurmontabile *sine die*.

Altă problemă e momentul optim al lansării. În anii ’80 ca şi acum, dincolo de utopia politică, mai exista un factor foarte puternic împotrivă. Concentrare de resurse materiale înseamnă concentrare financiară. Iar aceasta înseamnă concentrare de putere. Una dintre preocupările inerente ale oricărei puteri e cel puțin conservarea ei. Dacă se poate, ameliorarea. Ceea ce naşte o puternică forță inerțială. Una din manifestările concrete ale acestei inerții a puterii e menținerea cu orice preț a monopolurilor de orice natură. Iată un exemplu. În aceiaşi ani ’80 am dat peste o ştire spectaculară. Cică în Japonia (unde altundeva?) s-ar fi brevetat un motor cu ardere internă cu piese nu metalice, ci ceramice. Consumul ar fi echivalat cu 2-3 litri/100 km. Logic. Fierul se topeşte pe la 2000 K, oxizii metalici aproape de 3000 K. Ceea ce ar fi permis un factor de compresie care să ajungă la o

temperatură maximă mult superioară celei din ciclul Otto. Deci un randament sensibil superior. Convertit în scăderea consumului. Am verificat rezonul ştirii cu colegii din Laboratorul de combinaţii oxidice din actualul ICF. Institutul de Chimie Fizică. Fost, până în ’77 şi revenit, după ’90, la Academie. Eram curios de soarta obiectului ştirii. Nimic. Zero. *Nada*. De ce? Elementar, dragi doctori *watsoni*. M-am întrebat ce-aş fi făcut eu, dacă aş fi fost mare mahăr în petrol. L-aş fi tentat pe autor cu un preţ de nerefuzat, aş fi încuiat brevetul într-un seif inexpugnabil şi aş fi sufocat informaţia. Ori, dacă mi-a trecut mie, nimeni în drum, prin cap, n-avea cum să nu le treacă prin capete celor interesaţi să nu le scadă cifra de afaceri. Cine ştie câte sute de brevete or avea aceeaşi soartă?

Afacerea cu materii prime energetice a acumulat mult prea multă putere ca să nu saboteze eventualitatea anunţării proiectului. Doar cea mai întinsă ţară din lume a redevenit o mare putere speculând exportul de astfel de materii prime. Un întreg continent e la cheremul ei.

Soarta lumii pare a se juca, pe tăcute, la o ruletă rusească (*sic*), *sui generis*. Prea devreme înseamnă opoziţie insurmontabilă, sabotaj, terorism. Prea târziu înseamnă implozie planetară. Har cerului, generaţia noastră nu va mai vedea impactul proiectului, dacă lumea nu-l va fi uitat. Dar avem copii şi avem nepoţi…

Am primit o singură ofertă la invitaţia adresată colegilor de a comenta. Adaug comentariul primit şi dreptul meu la replică. Elemente care rotunjesc documentul.

Comentariu: *nimic nu vine pe gratis!*

Citind articolul mi-am dat seama că nu are niciun rost să adaug ceva, pentru că articolul este un punct de vedere şi văd că ţi-ai dezvoltat metoda de a avea spatele acoperit, prezentând lucrurile ca fiind o treabă de opinie şi nu neapărat ceva care să educe exhaustiv cititorul. Privind prin această prismă, articolul este amuzant şi informativ, dar deschis comentariilor şi părerilor opuse (sau doar diferite...), după gustul cititorului, şi al nivelului lui de înţelegere. Aproape evident este faptul că eu sunt de partea celor care văd importanţa energiei nucleare, mai ales de fisiune, dar, vorba ta, să-i lăsăm pe alţii să se descurce cu argumentele. În paranteză fie zis, sunt de acord cu caracterizarea ta a deciziei germane de ferecare a centralelor nucleare. Politica e politică.

Recunosc că, la îndemnurile Silviei, mă gândisem şi eu să scriu ceva pentru carte, tot din domeniul energiei. Recunosc şi că tu ai scris într-un stil mult mai accesibil şi fermecător. Ideea mea a fost de a scrie un articol care să pună accentul pe un aspect pe care l-ai amintit: *raportul între avantaje şi costuri*. Ideea mi-a venit din anumite discuţii şi articole pe care le-aş fi discutat pe forumul fizicienilor, inclusiv Roşia Montană şi gazele de şist. Subiectul de bază al articolului pe care l-aş fi scris era că ***nimic nu vine pe gratis***. Politicienii de peste tot obţin să fie aleşi promiţând avantaje, dar ne-amintind costurile respective. Doar la implementare (sau mai târziu) povara soluţiei apare în vizorul populaţiei, dar de obicei asta cade în sarcina altor persoane care se vor dovedi mai puţin populare (povestea cu *un nebun care aruncă o piatră în lac şi zece deştepţi nu pot s-o scoată* e foarte reală).

Deci aş fi vrut să scriu despre faptul că problemele de energie sunt complexe, şi, că dacă ar fi fost simple ele ar fi fost rezolvate de mult. O consecinţă ar fi ca discuţiile să se poarte cu oameni competenţi, şi cu simţ practic. Asta ar însemna ca soluţiile să iasă din domeniul politicii imediate, să se diferenţieze între tactică şi strategie (soluţii imediate şi cele de lungă durată), cu investiţii adecvate în infrastructură etc.

Aici aş aminti un aspect la care destul de puţini membri ai publicului se gândesc (dar tu îţi aminteşti asta): perversitatea unor soluţii. Să luăm sursele alternative de energie, eoliană şi solară. Ţările care au avut iniţiativă în domeniul acesta au încurajat persoane (şi companii) să investească în aceste surse, instalând panouri solare şi mici mori de vânt, statul compensând pe cei care o fac prin cumpărarea electricităţii astfel produse (mă rog, balanţa de energie ne-folosită în mod local, în orele când producţia locală este mai mare decât consumul). Avantajele sunt bine documentate, producţia locală de energie diminuează simţitor pierderile pe liniile de transmisie. Atât timp cât procentajul micilor producători este foarte redus (1-2% din energia totală) modelul acesta funcţionează, dar dacă procentul creşte, atunci sistemul naţional va trebui să ***mărească*** preţul la toţi ceilalţi consumatori, pentru că menţinerea reţelei naţionale (care are costuri fixe) cade pe un număr redus de consumatori. Deci aspectul pe care l-ai descris despre gospodăriile autarhice are limitele lui şi în alte direcţii decât cele pomenite.

Dar să mă opresc, pentru că NU AM SCRIS articolul. Cum ziceam, mi-a plăcut ceea ce ai scris, şi ştiu că există o limită editorială la numărul de pagini.

Comentarii la conţinut poate ar merita discutate la un pahar de tărie (sau mai multe). Unul ar fi despre caracterizarea ta a evoluţiei, punând *homo sapiens sapiens* în **vârful** evoluţiei. Chestia asta merge bine cu tendinţele noastre narcisistice, dar dacă aprofundezi puţin mai mult criteriile de supremaţie vezi că omul depinde de condiţiile de mediu într-un fel foarte critic (am devenit maeştri în *modificarea mediului*, în loc să ne adaptăm la el, şi asta o facem exact cu subiectul articolului, consumând energia acumulată în milioane de ani într-un ritm nebunesc). Experienţele au arătat că gândacii de bucătărie (*cockroaches* în engleză) pot supravieţui condiţiilor de după un război nuclear care ar distruge omenirea, deci superioritatea este o chestie de optică (vorba ta, subiectul ăsta să meargă la alţi colegi...). Cum tu te gândeşti la toate, ai amintit de posibilitatea asta în paragraful de încheiere a articolului.

Pe scurt, mi-ar face plăcere (sper) o discuţie reală. Pe de altă parte, nu sunt sigur că discuţia ar rezolva ceva. Mulţi oameni ţin la părerile (şi prejudecăţile) lor chiar dacă apar argumente ştiinţifice care le invalidează. Eu am petrecut o parte semnificativă din viaţa mea în industrie, şi am ajuns să văd în mod mult mai pozitiv aportul inginerilor la soluţii practice. Întreprinderea la care (mai) lucrez produce instrumente de mică serie (dacă facem 300 de instrumente de un anumit fel în 10 ani zicem că am făcut o treabă grozavă), deci fizicienii aveau o influenţă ieşită din comun. Doar când am angajat nişte ingineri cu bună pregătire am văzut că partea de artizanat pe care o făceam noi poate fi îmbunătăţită substanţial. Ne întoarcem la chestia cu narcisismul...

Un scurt comentariu despre noi, fizicienii. Am „făcut“ Facultatea de Fizică pentru că ne-a plăcut să rezolvăm probleme. După absolvire am intrat în viața reală, cu problemele ei, inclusiv cele de energie. Schimbarea cea mare a fost că problemele pe care trebuia să le rezolvăm ca studenți fuseseră rezolvate şi dacă nu reuşeam să găsim soluția puteam apela la profesorii noştri şi la asistenții lor (uneori soluțiile erau expuse şi explicate la sfârşitul culegerii de probleme). În viața „reală“ nu am mai avut spatele asigurat, şi de multe ori nu era clar că există o soluție. Educația noastră, precum şi cea a altor colegi din diverse specialități, ne ajută să descoperim soluții practice. Uneori putem copia succesele altora, dar de multe ori trebuie să adaptăm soluția la condițiile locale. Fiind conştienți de acest aspect, aceasta ar fi direcția în care putem educa copiii şi nepoții noştri.

Ştefan Vajda, AKA *Pişti*

Drept la replică:

Întâi de toate (expresia preferată a profesorului P.P. Teodorescu), mulțumesc pentru lectură şi pentru *feed-back*. Ai fost singurul coleg dispus să răspundă invitației de a comenta. Observație care nu e, în niciun caz, o critică la adresa colegilor.

Observația e subtilă, dar aş nuanța-o: nu e vorba de păreri personale, ci de ce şi cât am aflat şi înțeles din surse publice, indiferent de nivel şi de subiect. Nuanțare care deplasează spre obiectiv observația.

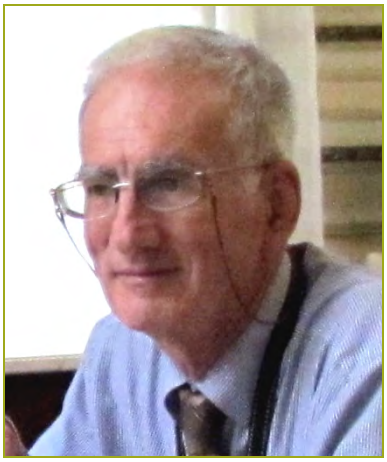
Ar fi păcat să nu scrii tu însuți – şi insist asupra părerii mele în materie – ce intenționai să scrii. Cartea, publicul ei, comunitatea colegilor, merită din plin efortul tău. Cu atât mai mult cu cât observația ta, nuanțată sau nu, demonstrează necesitatea exprimării a cât mai multe... păreri. A ta ar fi una mult mai fundamentată.

Unul din conceptele cel puțin implicite, explicitate pe alocuri, ale articolului, e tocmai ponderea diferitelor surse în totalul energiei necesare consumului global. Ori, energia nucleară de fisiune nu poate fi nici neglijată, dar nu poate acoperi un procent semnificativ mai mare decât cel actual din totalul necesar.

În fine, esența articolului o constituie provocarea inedită pusă de realitate în fața omenirii: dacă în 2-3 generații, adică maximum un secol, aceasta nu achiziționează o sursă care să acopere procentul majoritar, acoperit încă de energia chimică fosilă, odată cu epuizarea treptată a resurselor acesteia, criza existențială ar pune în discuție însăşi omenirea. Altfel spus, omenirea are cel mult un secol la dispoziție pentru a operaționaliza producerea energiei prin fuziune controlată, a eficientiza absorbția energiei solare prin amplificare cu multe ordine de mărime, prin operaționalizarea unui sistem precum cel descris sau a altora similare. Sau ambele. Cum nu te-ai referit la această esență, rezultă că n-am reuşit s-o exprim suficient de limpede.

Mulțumesc încă o dată!

VALENTIN NICULESCU OPRIŞ

Drumul cunoaşterii între trecut şi viitor
Drumul către ştiință

În clasa a V-a profesoara de matematică A. Bădulescu m-a pregătit (gratis) pentru a participa la olimpiadă, dându-mi cărți de matematică, în limba franceză. În clasa a IV-a împrumutam de la un coleg o culegere de probleme de matematică pentru o oră ca să copiez enunțuri, pe care, după aceea, le rezolvam.

Din clasa a VIII-a, cumpăram lunar *Gazeta matematică şi fizică* (mai târziu *Gazeta matematică*) şi trimiteam rezolvări la problemele propuse reuşind să apar la rubrica de evidențiați.

Odată, dintr-o eroare de tipar, am apărut cu numele de fată, Valentina. Această eroare a stat la baza unei întâmplări hazlii, peste câțiva ani, în clasa XI-a. Tovarăşa profesoară de geografie Aldea, cu acordul meu, a citit în clasă o scrisoare venită la şcoală de la un tânăr de la Reşita, student căminist la căminul din str. Roma, care-mi făcea o declarație de dragoste. I-am răspuns şi i-am dat adresa mea de acasă, str. Bastiliei. Eram la fereastră cu fratele meu şi bunica, atunci când tânărul a venit, şi fără să fie atent, mi-a reînnoit declarația de dragoste.

Deci aplicarea legilor fizicii (opticii) tânărului, care-mi dăduse şi telefon, i-a jucat o festă unei speranțe de viitor. O primă experiență de lucru cu tinerii a fost în liceu, când colegul meu Dan Acaru (actualmente, medic în New York, USA) m-a rugat să ajut un tânăr la aritmetică, care m-a răsplătit (am refuzat banii) cu un cadou, o culegere de poezie chineză. O altă experiență a fost prin 1991-1992 când am fost şi asistent la Facultatea de Medicină, Universitatea Spiru Haret, unde am făcut ore de laborator şi seminarul de fizică generală. De asemenea, am predat la un seminar la catedra de biofizică, unde era profesoară colegă noastră Florina Opriş.

Dl. Prof. dr. ing. Dan Chiv de la Facultatea de Geofizică, Universitatea Bucureşti, mi-a povestit cum a făcut el o specializare de 6 luni la L'ecole Normale din Paris. Dânsul se întâlnise la o conferință cu un director general de la Ministerul Cercetării şi Industriei. Acesta i-a explicat că sarcina lui este să identifice tineri din industrie şi nu numai, cu care să discute şi să-i ajute să-şi găsească sau să-şi facă echipe de cercetare viabile. Am preluat această idee şi în ultima perioadă încerc prin participare la seminarii, conferințe, susțineri publice de teze de doctorat în facultăți şi universități, din București şi din țară, institute de cercetare din diferite domenii, să contribui la punerea în evidență de direcții şi teme de cercetare

fundamentală şi aplicativă, şi la formarea unor echipe transinstituționale, tranzitorii şi cu structură variabilă, pe care le-am numit *echipe ale renaşterii*. În acest mod se pot face conexiuni neaşteptate de idei, prin punerea în evidență a problemelor nerezolvate.

Noi, fizicienii, suntem într-o poziție privilegiată în studierea fenomenelor universale, deci avem o sarcină deosebit de incitantă pentru cunoaştere. În afară de pregătirea logică, avem şi cunoştințe de matematică axiomatică şi aplicativă. Avantajul gândirii de fizician este lucrul cu modele, statistici şi aproximații teoretice. De câtva timp, am contribuit şi contribui la construcția de echipe şi teme noi cu şansă de a promova cât mai bine dezvoltarea cercetării de fizică în țară, pentru a creşte impactul nostru, ca națiune, în concertul cercetării ştiințifice şi tehnice mondiale, cum de altfel o fac şi colegii de la Facultatea de Fizică.

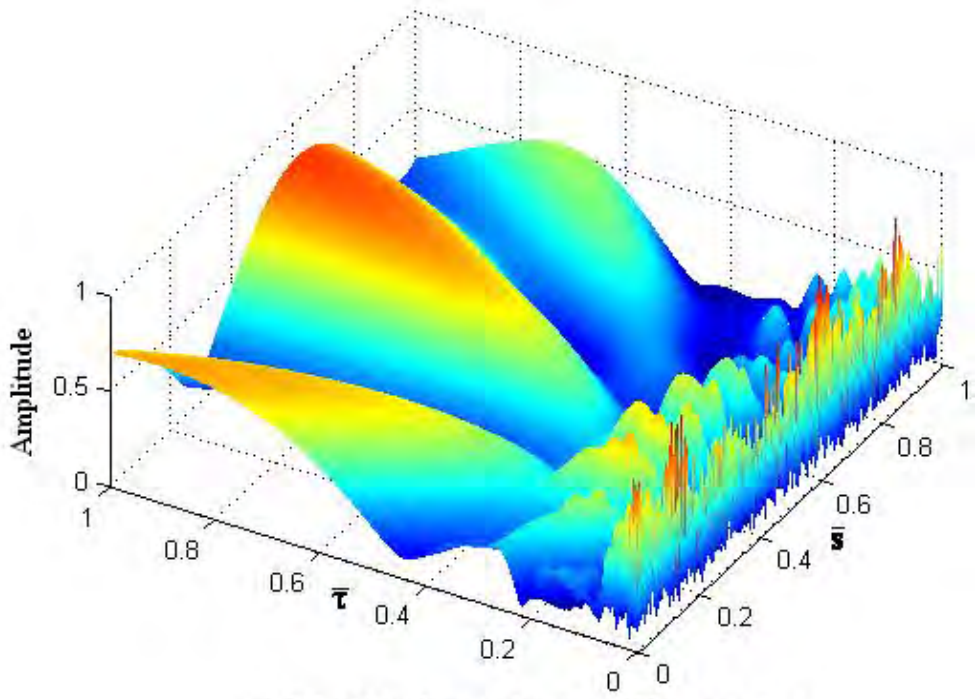
Rezultate

Dezvoltarea umană, din ceea ce ştim, utilizează informații spirituale şi materiale, ducându-ne la o privire globală. Aceasta este descrisă de o abordare structurală care are loc de la filozofia naivă la cea axiomatică, de la fizică fenomenologică la cea axiomatică şi similar şi pentru alte domenii: chimie, biologie, biofizică, medicină, cultură, domenii spirituale şi tot ce ne imaginăm şi sperăm să ne imaginăm.

Cred că societatea a evoluat recent de la cea informațională, la cea a cercetării, spre crearea echipelor renaşterii ca miză actuală (*NOI – Fizicieni și trecutul regăsit, 2012,* Editura Ars Docendi, Bucureşti).

Formarea unor echipe după modelul propus de mine pe care le-am numit echipe tranzitorii interinstituționale de cercetare, poate fi realizată de oricine, inclusiv de către cercetători pensionari. O cale practică este construirea echipelor mixte, interdisciplinare cu accentul pe continuitatea explorării spirituale şi materiale a naturii prin antrenarea celor care acceptă această paradigmă indiferent de vârstă, rasă, religie şi nivel al cunoaşterii. În acest sens încerc împreună cu colegul Dumitru Popescu (Mitică), fiind deschişi şi pentru alți colegi şi, de asemenea, în sens larg, şi altora.

Echipa formată din doctorand în biologie Ionela Neagoe, Dr. Dumitru Popescu, fizician, V.I.R. Niculescu-Opriş, inginer cercetător Sorin Miclos a publicat 4 lucrări în *Romanian Reports în Physics, J. Optoelectronics and Advanced Materials, Optoelectronics and Advanced Materials-Rapid Communications,* o serie de lucrări experimentale şi teoretice despre ADN-ul paraziților umani (Giardia, Taxoplasma).

a) GRA532 (first) reference DNA sequence

În figură este prezentată o spectrogramă din lucrarea: *DNA structural information from Giardia intestinalis tpi gene assemblages using the wavelet spectrogram analysis, Journal of Optoelectronics and Advanced materials Vol. 8, No. 3-4, March – April 2014, p. 408-413.*

Noile structuri descrise sunt introduse în banca de genomică mondială. Deci un exemplu practic de echipă a renaşterii. Am publicat lucrări pentru *Free Electron Laser (FEL),* de exemplu: *N-frequency undulator,* Liana Şandru, V.I.R. Niculescu, Sorin Miclos, Alina Ionescu*, *Buletinul Universităţii de Petrol şi Gaze din Ploieşti, XLII, nr. 2, 2010, pag. 54,* citată în *EBSCO HOST Connection*.

De asemenea, modelul lansat în anul 2008 este recunoscut şi actual (H. Jeevakhan, G. Mishra, *Harmonic undulator radiation with constant magnetic field, Optics Communications, 335, 126-128, 2015).*

Am construit şi o echipă care a început să publice o abordare a legăturii între câmpurile magnetice pentru FEL (Free Electron Laser – Laser cu Electroni Liberi) şi teoria nodurilor din geometria diferenţială. În *Proceedings of International Conference „Riemannian Geometry and Applications“ –, RIGA-2014, 14-15 May, Bucureşti, România,* s-a prezentat o structură de FEL nouă, care are potenţial de dezvoltare (*Proceedings* apărut sub egida *American Mathematical Society*).

Lucrez şi în domeniul istoriei farmaciei cu abordări de statistică, entropie (Dr. farm. Cristina Rais, prof. Valentina Soroceanu, conf. Adriana-Elena Taerel). Cred că: „Marea miză a dezvoltării societății umane este construirea dicționarelor de similitudine între domeniile cunoaşterii.“ (*Le grand defi c'est la construction des dictionaries de traduction entre les domains du savoir).*

Sper să reuşesc împreună cu colegii să antrenăm tinerii de la nivelul elevilor de liceu, în special olimpici, cei cu aptitudini, studenți şi tineri cercetători din domeniile de fizică, matematică, chimie, biologie, inginerie, farmacie, medicină etc. pentru a crea viitoare echipe ale cunoaşterii. Aceştia, în timp, vor putea să ducă la rezolvarea problemelor încă nerezolvate ale domeniilor respective pentru a obține noutăți. De fapt, o metodă de a creşte posibili viitori creatori de şcoală. Încerc cu elevii de liceu să-i antrenez spre o aventură minunată a științei.

[*]*Alina Ionescu a absolvit Facultatea de Fizică, secția fizică medicală, Universitatea din Bucureşti, a lucrat la Institutul de Fizica şi Tehnologia Materialelor (IFTM), Bucureşti; în prezent este doctorandă la Universitatea din Miami, Florida, SUA.*

Câte ceva despre imprevizibil

(interviu cu Dr. Mircea Radulian, director ştiinţific al INCDFP, consemnat de Gheorghiţa Pietricică)

La această „vârstă frumoasă“ a amintirilor din tinereţe, la iniţiativa deosebit de meritorie a câtorva colegi entuziaşti din promoţia noastră de a scrie o a treia carte, ne-am mai împrospătat sufletul cu amintirile perioadei de studenţie.

Suntem o promoţie de fizicieni care încă iubeşte FIZICA cu pasiune, chiar şi la cei 45 de ani de la absolvirea facultăţii.

În ceea ce mă priveşte, dacă mă refer la perioada ultimilor doi ani de studii, dedicată specializării, îmi amintesc cu drag cursurile deosebit de interesante de seismologie, cu domnul profesor Ştefan Lascu şi de magnetism terestru, cu domnul profesor Ştefan Atanasie Pătraşcu, pe lângă cursul de bază de fizica atmosferei.

Dar problema nu este aceasta. Ce m-a făcut să aduc „la suprafaţă“ aceste amintiri, este faptul că în ultimii ani, de câte ori vin în ţară (locuiesc în Franţa de aproape 30 ani, şi încă sunt profesoară la Universitatea Paris-Est Créteil), vecinii, prietenii de la Bucureşti sau din alte oraşe sau sate, cu care vin în contact, au întrebarea aproape la limita panicii: „ce ne mai facem cu aceste cutremure şi mai ales cu cel mare?“. Parcă au panica dezastrului cel mare de nestrunit. Mă întreabă pe mine pentru că ştiu că am lucrat la Institutul Meteorologic şi ei sunt convinşi că eu pot avea surse de informaţie sigure şi nu diverse zvonuri alarmante.

Eu, din amabilitate şi vrând să-i liniştesc, le spun să stea liniştiţi, pentru că am prieteni buni la Facultatea de Fizică şi la Institutul de Fizica Pământului, cunoscători în seismologie, pe care pot să-i întreb despre acest fenomen. Bineînţeles că la fiecare apel aveam informaţiile necesare şi prin veridicitatea lor reuşeam să calmez spiritele, panicate de tot felul de zvonuri seismologice „neoficiale“.

Cum această atmosferă de „panică“ în faţa cutremurelor este din ce în ce mai „vie“, şi cum seismologia a făcut parte din planul de învăţământ al studenţiei mele, m-am gândit, în încercarea de a desluşi acest mister, să las o urmă scrisă în „amintirile“ existenţei studenţeşti la Facultatea de Fizică. Am realizat aceasta prin intermediul unor întrebări adresate unuia dintre specialiştii în seismologie ai acestor ani, absolvent al Secţiei de Fizica Atmosferei şi a Pământului de la Facultatea de Fizică a Universităţii Bucureşti. Am realizat astfel un interviu cu Domnul Dr. Mircea Radulian, Director ştiinţific al Institutului Naţional de Cercetare – Dezvoltare pentru Fizica Pământului (INCDFP)*, interviu pe care îl consemnez în cele ce urmează.

Mulţumesc şi pe această cale domnului director, pentru înţelegerea şi răbdarea cu care a ascultat şi a răspuns, cu multă solicitudine şi profesionalism, la întrebările de interes seismologic, pentru o bună cunoaştere a ceea ce înseamnă seismicitatea în general şi pentru România în mod special.

Dar să-i dăm cuvântul, în continuare, Domnului Director Radulian.

1. Care sunt cauzele producerii cutremurelor? (vulcanism?)

Pământul este o planetă cu structura internă neomogenă, atât compoziţional, cât şi termic (Fig. 1). Temperatura şi presiunea cresc continuu pe măsură ce pătrundem

dinspre suprafață spre interiorul planetei: de la scoarța rece (temperaturi în jurul a 0ºC) la nucleul fierbinte (atingând în centru 5.000º – 6.000ºC) şi de la presiunea atmosferei (1 atm) la presiuni de ordinul 3.300.000 – 3.600.000 atm.

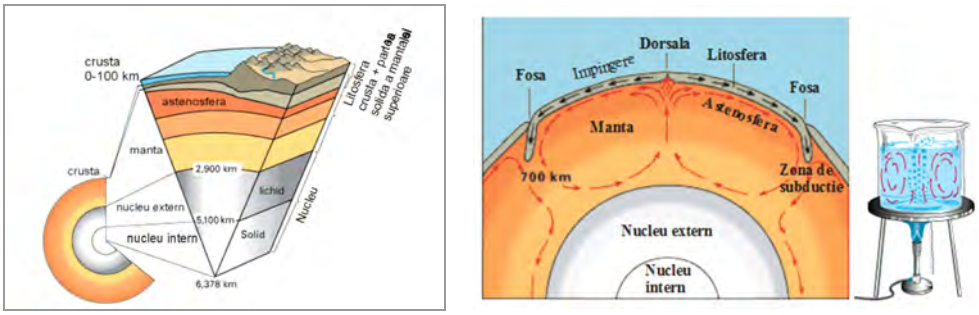

Fig. 1. *Structura internă a pământului, mişcarea curenților de convecție şi efectele în scoarța terestră.*

Interiorul pământului este un motor uriaş transportând energie termică de la limita nucleu-manta la suprafața Pământului. Contrastul termic dintre mijlocul planetei (fierbinte) şi partea exterioară (rece) produce curenți de convecție, asemănători cu cei care apar într-un vas cu apă încălzit pe foc (Fig. 1). Curenții de convecție sunt generați în partea vâscoasă a Pământului (manta), ca nişte cercuri uriaşe, care produc deplasarea materialului vâscos. În zona dorsalelor oceanice, unde curenții de convecție sunt ascendenți şi transportă material mai cald către suprafață, se produce o depărtare relativă a plăcilor tectonice, apar erupții vulcanice şi se creează litosferă nouă. Tipică în acest sens este Dorsala Medio-Atlantică, unde materialul împins din adâncuri provoacă depărtarea continentului nord-american de Europa şi a Americii de Sud de Africa. Zonele în care litosfera se consumă sunt aşa-numitele zone de subducție, localizate pe ramurile descendente ale curenților de convecție.

Mişcările interioare de convecție antrenează scoarța rigidă de la suprafața fragmentată într-o serie de plăci şi subplăci. Acumulările inerente de tensiune se eliberează fie brusc (prin cutremure), fie lent (prin curgere) de-a lungul faliilor tectonice care separă blocuri tectonice diferite. Dinamica proceselor tectonice se intensifică la zonele de contact al plăcilor tectonice (cutremure, vulcani, ridicare de lanțuri muntoase), în timp ce interiorul plăcilor este mult mai stabil. Cutremurul se manifestă printr-o deplasare bruscă a scoarței terestre de-a lungul unei suprafețe de discontinuitate.

2. Harta seismicității: zonele seismice din lume şi din România

Cutremurele nu apar la întâmplare pe suprafața globului terestru, după cum se poate vedea chiar la o privire rapidă asupra distribuției epicentrelor (Fig. 2). Cutremurele marchează regiunile cele mai active, în general bine delimitate sub forma unor fâşii înguste la contactul dintre plăcile tectonice (circa 95% din cutremurele produse pe glob se produc aici).

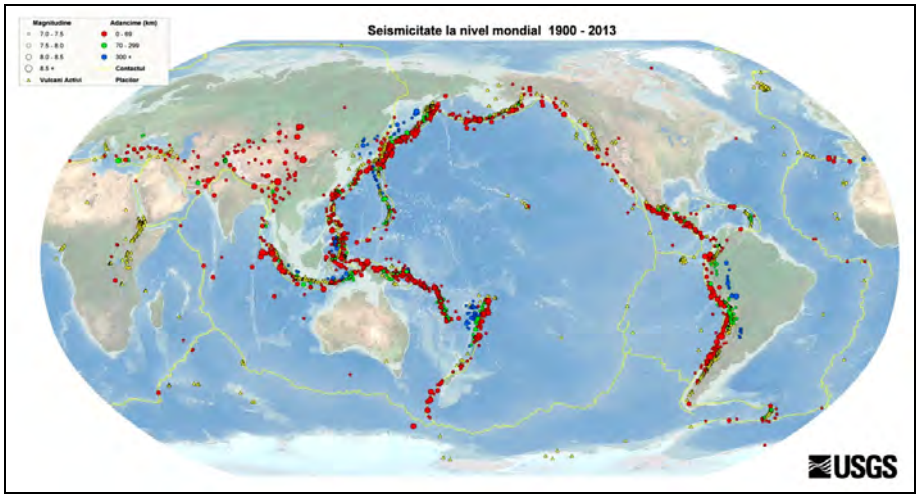

Fig. 2. *Seismicitatea pe glob (după Centrul Național de Date Geofizice şi Centrul Național de Informații la Cutremure, S.U.A.). Sunt reprezentate epicentrele cutremurelor cu magnitudinea mai mare ca 7 produse între 1900 şi 2013. De notat că zonele seismic active coincid cu limitele dintre plăcile tectonice.*

Cele mai puternice cutremure şi tsunami[1] de pe glob sunt generate de-a lungul unor centuri delimitate de subducția plăcilor tectonice. Cea mai activă este Centura de Foc a Pacificului unde se eliberează anual 90% din energia tectonică acumulată în scoarță (conform statisticii USGS). Începând cu anul 1900, singurele cutremure cu magnitudini de 9,0 (scara magnitudine moment) sau mai mari au fost generate în această centură:

- Kamciatka, 4 noiembrie 1952 (magnitudine 9,0)
- Chile, 22 mai 1960 (magnitudine 9,5)
- Alaska, 28 martie 1964 (magnitudine 9,2)
- Sumatra – Andaman, 26 decembrie 2004 (magnitudine 9,3)[2]
- Tohoku – Japonia, 11 martie 2011 (magnitudine 9,0)[3]

O a doua centură seismică, având o activitate semnificativă, este Centura Alpino-Carpato-Himalaiană, care marchează zona de contact dintre Placa Africană, Placa Arabică şi Placa Indiană, pe de o parte şi Placa Eurasiatică, pe de altă parte. Seismicitatea României se încadrează în această centură. După cum se poate vedea în Fig. 3, activitatea seismică nu este uniformă pe teritoriul țării. Este evidentă concentrarea seismicității în zona Vrancea şi în Avanfosa Arcului Carpatic (aproximativ în aria mărginită la sud-vest de râul Dâmbovița şi la nord-est de râul Siret). Totodată, în cazul României, putem vorbi de două tipuri distincte de cutremure: cutremure crustale (generate la adâncimi de până la 50 km) şi cutremure subcrustale (generate la adâncimi de peste 50 km).

Eliberarea de energie seismică este neobişnuit de mare în domeniul subcrustal dacă o raportăm la mărimea zonei seismic active. Astfel, din punctul de vedere al concentrării energiei seismice eliberate pe unitatea de volum, Vrancea este cea mai

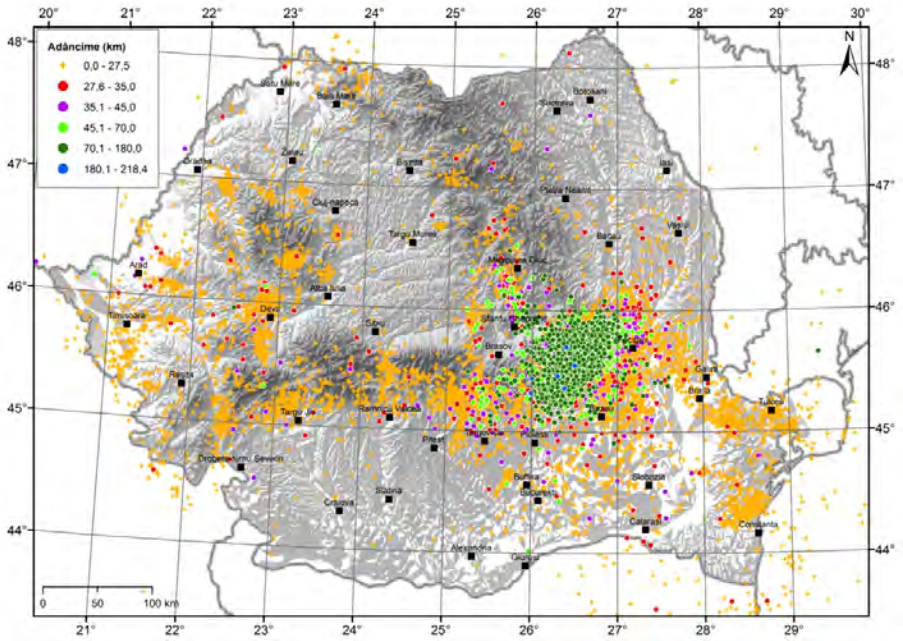

Fig. 3. *Distribuția cutremurelor produse pe teritoriul României (după catalogul Romplus, Oncescu et al., 1999, adus la zi).*

activă zonă seismică din Europa. În schimb, în zona crustală de deasupra, activitatea seismică este cu câteva ordine de mărime mai slabă. Din datele disponibile pentru ultimele șase secole s-a observat un număr mediu de cinci șocuri/secol cu magnitudinea M > 6,5. Magnitudinea maximă înregistrată este atribuită evenimentului din 1802 (M = 7,9). În secolul trecut au fost înregistrate patru șocuri cu magnitudinea mai mare ca 7. Toate cutremurele mari sunt caracterizate printr-un mecanism focal de tip faliere inversă (de încălecare), cu planul de rupere orientat NE-SV, paralel cu direcția Arcului Carpatic și în corelație cu aliniamentul NE-SV al seismicității.

În domeniul crustal, în afară de activitatea înregistrată în fața Arcului Carpatic, mai sunt definite câteva zone seismogene: Făgăraș-Câmpulung, Banat, Crișana-Maramureș, Dobrogea de nord și Dobrogea de Sud (zona Sabla în nord-estul Bulgariei, la granița cu România).

3. Care este mecanismul producerii undelor seismice? (unde primare, secundare și de suprafață)?

O perturbație apărută într-un mediu elastic generează unde elastice care se propagă în tot mediul. Undele generate la cutremure sunt de două tipuri: unde de volum și unde de suprafață. Undele de volum sunt la rândul lor de două feluri: unde longitudinale și unde transversale. În cazul undelor longitudinale, mișcarea de oscilație are loc pe direcția de propagare a undei, în timp ce în cazul undelor

transversale, mişcarea de oscilaţie are loc perpendicular pe direcţia de propagare a undei. Într-un mediu dat, viteza de propagare a undelor longitudinale este totdeauna mai mare decât viteza de propagare a undelor transversale. Ca urmare, undele longitudinale vor fi înregistrate înaintea undelor transversale (de aceea, undele longitudinale sunt denumite şi unde primare, iar undele transversale sunt denumite şi unde secundare).

În cazul în care o undă de volum întâlneşte în cale o suprafaţă de discontinuitate şi unghiul de incidenţă depăşeşte o valoare critică depinzând de proprietăţile elastice ale mediilor de o parte şi de alta a suprafeţei de discontinuitate, sunt generate aşa-numitele unde de suprafaţă, unde care se propagă de-a lungul suprafeţei de discontinuitate. Suprafaţa de discontinuitate poate fi situată în interiorul scoarţei terestre sau poate fi suprafaţa liberă a Pământului. În cazul cutremurelor subcrustale, daunele cele mai mari sunt provocate de undele de volum şi în primul rând de undele transversale. În cazul cutremurelor crustale, daunele cele mai mari sunt provocate de undele de suprafaţă. Întrucât undele de suprafaţă se atenuează mai rapid cu distanţa comparativ cu undele de volum, efectele înregistrate la cutremurele adânci cuprind suprafeţe mai mari în jurul epicentrului în comparaţie cu efectele înregistrate la cutremurele superficiale, la aceeaşi magnitudine.

4. Care este situaţia pe teritoriul României în ce priveşte straturile geologice, plăcile tectonice, faliile, dinamica scoarţei terestre etc.?

Stratul de la suprafaţa Pământului (litosfera) este extrem de sensibil şi reacţionează dinamic ca urmare a tensiunilor induse prin procesele interne ale pământului. În acelaşi timp, acest strat este şi cel mai heterogen din punct de vedere geologic şi apare fragmentat în blocuri mai mari sau mai mici separate prin falii. Faliile permit dezvoltarea unor mişcări relative între blocurile în contact. În acest mod se creează sisteme extrem de complicate de blocuri şi falii ierarhizate, a căror comportare are un pronunţat caracter neliniar.

Mişcarea relativă pe falie poate fi de tip:

- transcurent (cele două blocuri aflate în contact se mişcă unul faţă de celălalt predominant pe orizontală). Exemple: falia Anatoliană, falia San Andreas;
- normală (blocul de deasupra alunecă în jos raportat la blocul de dedesubt). Exemple: faliile din zona Dorsalei Medio-Atlantice;
- de încălecare (blocul de deasupra este împins în sus la contactul cu blocul de dedesubt). Exemple: zone de subducţie, inclusiv zona Vrancea.

Stratele geologice se aşează în general succesiv, mai mult sau mai puţin paralel, cu vârste mai mari la adâncimi mai mari. Sunt evidenţiate şi inversiuni de strate sau forme morfostructurale complexe în zonele active din punct de vedere tectonic, cu precădere în stratele superficiale. Complexitatea geologiei conduce la efecte complexe ale mişcării seismice înregistrate în urma cutremurelor.

Sistemul de falii de pe teritoriul ţării noastre este reprezentat în Fig. 4. Aceste falii au fost dezvoltate în decursul istoriei, la scară geologică şi sunt restrânse

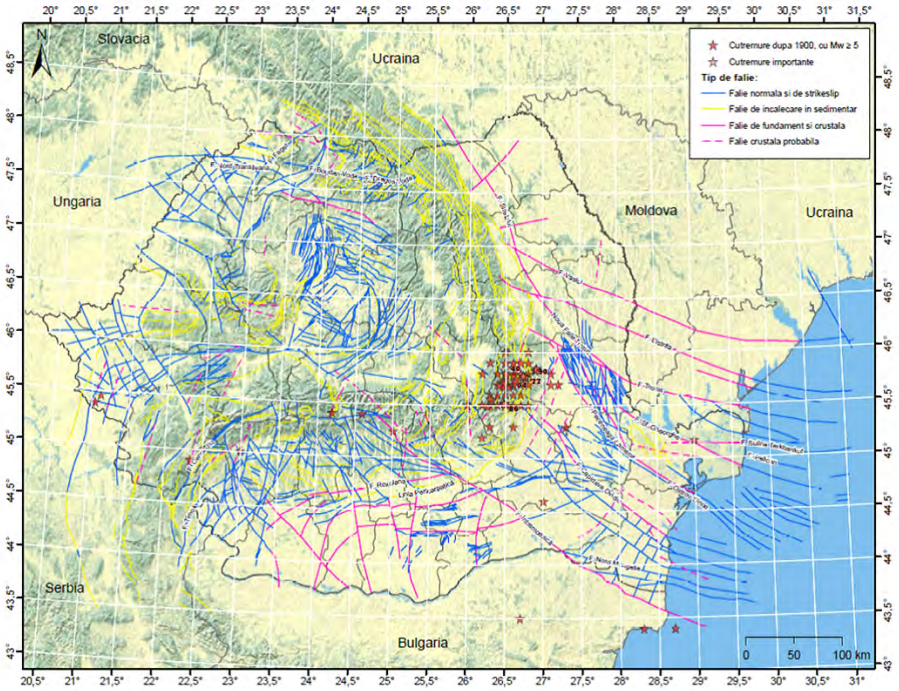

Fig. 4. *Sistemul de falii de pe teritoriul României (după harta elaborată de C. Dinu şi colaboratorii – Universitatea din Bucureşti şi V. Răileanu şi colaboratorii – Institutul Naţional de C-D pentru Fizica Pământului, 2008).*

la domeniul crustal (până la circa 50 km adâncime) sau în unele cazuri subcrustal (până la circa 100 km adâncime). În ciuda activităţii tectonice concentrate la adâncime în zona de curbură a Carpaţilor, dinamica pe faliile de la suprafaţă este relativ scăzută şi ca urmare cutremurele generate aici sunt moderate ca magnitudine. Cele mai active sunt sistemele de falii din faţa Arcului Carpatic, de-a lungul Carpaţilor Meridionali (până în zona danubiană), în Banat şi în Crişana-Maramureş.

5. Cu ce aparatură se înregistrează cutremurele şi care este reţeaua seismică de monitorizare din România? Ce este o seismogramă?

Mişcarea solului generată de undele seismice este înregistrată la suprafaţa Pământului sau în găuri de sondă cu aparate speciale numite seismometre. Putem exemplifica simplu principiul seismometrului printr-un sistem format dintr-un pendul cu o masă dată legat de un cadru ancorat în sol. Orice mişcare a solului va antrena în mişcare şi cadrul în timp ce masa pendulului (masă liberă) tinde să rămână în repaus datorită forţelor de inerţie. Dacă înregistrăm mişcarea diferenţială care apare între masa pendulului şi cadrul suport, putem reproduce mişcarea de oscilaţie a solului.

În versiunile timpurii, seismometrul înregistra direct mişcarea fie mecanic, fie optic pe suporturi adecvate (hârtie, hârtie foto). Instrumentele moderne folosesc

senzori electronici. De exemplu, buclele electronice cu *feedback* negativ care țin masa aproape nemişcată relativ la cadru. Tensiunea necesară producerii forței electrostatice sau magnetice în bucla de *feedback* care tinde să mențină masa în repaus reprezintă semnalul de ieşire al seismometrului care este înregistrat digital, poate fi amplificat sau transmis la distanță. Un alt sistem utilizat permite mişcarea masei, iar această mişcare produce o tensiune într-un resort ataşat masei prin mişcarea în câmpul magnetic al unui magnet fixat pe cadru.

În prezent, seismometrele utilizate pentru studiul cutremurelor au o sensibilitate atât de mare încât sunt capabile să măsoare mişcări de ordinul nanometrilor (10^{-9} m) în amplasamente cu zgomot ambiental mic. În acelaşi timp, banda dinamică imensă specifică fenomenului seismic (de la microcutremure ~ 10^{-9} m la megacutremure ~ 10^{-1} m) poate fi acoperită prin seismometre de diferite tipuri (seismometre de frecvență foarte mare, seismometre de scurtă perioadă, seismometre de bandă largă, accelerometre).

Seismograma reprezintă forma grafică a semnalului la ieşirea din seismometru. Ea reproduce evoluția în timp a mişcării solului într-un anumit punct de măsură (stație seismică). Pentru caracterizarea completă a mişcării sunt utilizate înregistrările pe trei componente, orientate într-un sistem cartezian de axe. În decursul timpului s-a trecut de la înregistrarea seismogramelor pe hârtie obişnuită (cu peniță), pe hârtie fotosensibilă (cu fascicul luminos), la înregistrarea digitală care poate fi uşor prelucrată şi stocată pe calculator.

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizica Pământului monitorizează activitatea seismică de pe teritoriul României şi din zonele de graniță. În prezent, institutul operează o rețea densă de 96 stații digitale (Fig. 5) care transmit permanent şi în timp real datele înregistrate la Centrul Național de Date de la Măgurele. Este o rețea la nivelul celor mai avansate rețele europene prin calitatea datelor şi numărul de stații. Majoritatea punctelor de măsurare sunt dotate cu aparatură fără personal amplasată în locuri cu zgomot ambiental cât mai redus. În componența rețelei intră şi opt observatoare mari distribuite în diferite locuri ale țării: Muntele Roşu, Vrâncioaia şi Ploştina în Vrancea, Buziaş şi Timişoara în Banat, Bucovina, Deva şi Eforie. O preocupare permanentă a strategiei INCDFP este modernizarea acestor observatoare, atât în ceea ce priveşte infrastructura, cât şi celelalte facilități.

6. Ce este riscul (hazardul) seismic şi cum se calculează?

Cutremurele fac parte dintre fenomenele naturale cu cel mai mare impact asupra societății umane. Ele pot afecta serios funcționarea unei comunități prin pierderile umane, materiale şi de mediu înconjurător, pierderi care depăşesc capacitatea acelei comunități de a le rezolva fără ajutor extern. De aceea, o problemă primordială care preocupă societatea umană este diminuarea într-o măsură cât mai mare a efectelor aşteptate în cazul cutremurelor viitoare. În ciuda caracterului lor catastrofic, este imposibil deocamdată să prevedem apariția cutremurelor majore. Prin urmare, singurul mod de a „prevedea“ la ce ne putem aştepta în viitor într-o zonă dată se exprimă în termeni probabilistici. Astfel, hazardul seismic reprezintă

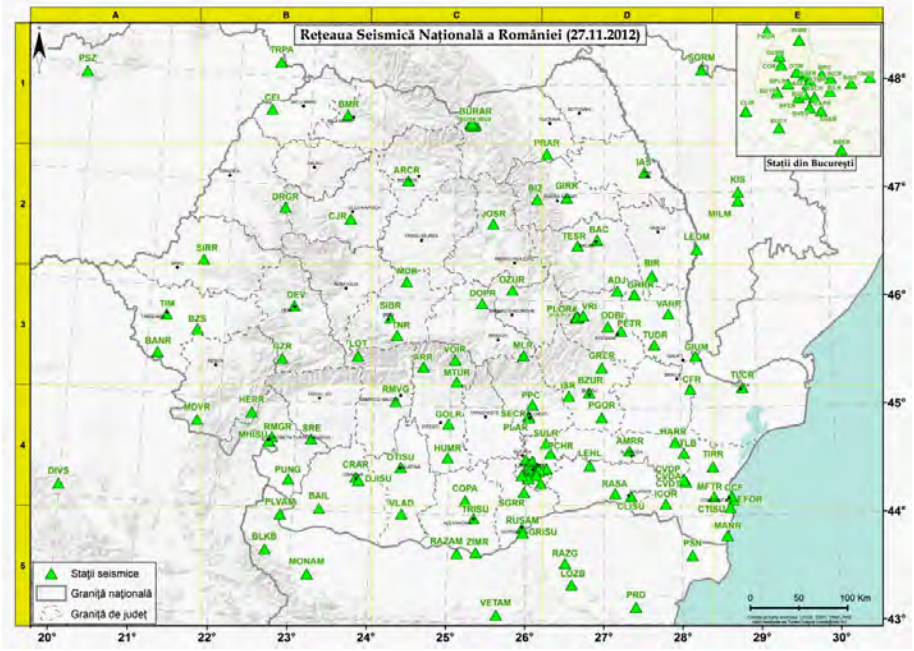

Fig. 5. *Rețeaua națională de stații seismice digitale cu transmisie în timp real la Centrul Național de Date de la Măgurele. Sunt figurate și stațiile seimice care sunt monitorizate în cooperare cu țările vecine și rețeaua locală de stații instalată în zona orașului București.*

probabilitatea de apariție a unui cutremur potențial distrugător într-un interval de timp specificat și într-o zonă dată. Ce ne interesează în primul rând este modul cum va afecta apariția acestui cutremur un anumit loc la suprafața Pământului (localitate, infrastructură critică etc.). Acesta poate fi evaluat prin calcul ținând cont de caracteristicile cunoscute într-o măsură mai mare sau mai mică ale sursei seismice respective, ale modului în care undele seismice se propagă din focar la amplasamentul respectiv și a efectelor datorate structurii locale din zona amplasamentului. Aceste calcule se pot face pe baze statistice (prin investigarea tuturor cazurilor întâlnite anterior) sau pe baze deterministe (prin modelare matematică, folosind legi fizice).

Riscul seismic este un concept derivat din sectorul asigurărilor care reprezintă pierderile totale așteptate ca urmare a apariției unui cutremur și se calculează ca produs între hazard și vulnerabilitate: R = H*V. Prin urmare, riscul depinde în egală măsură de hazard și de vulnerabilitate. Hazardul indică nivelul de pericol datorat cauzelor naturale, în timp ce vulnerabilitatea măsoară gradul de pierdere așteptat datorită calității clădirilor, calității infrastructurii, densității populației, vârstei medii etc. Un hazard ridicat nu implică totdeauna și un risc ridicat: dacă densitatea populației este scăzută, amenajarea teritoriului este adecvată, siguranța clădirilor este ridicată, măsurile de prevenire și de educație a populației la dezastre sunt bine implementate, riscul este mic chiar și într-o zonă cu hazard ridicat.

Harta de hazard seismic în cazul României pune în evidență rolul determinant al cutremurelor din Vrancea care controlează distribuția hazardului pentru cea mai mare parte a teritoriului țării. De asemenea, este evidențiată forma asimetrică a distribuției hazardului, cu un nivel ridicat pentru aria din fața Arcului Carpatic comparativ cu un nivel scăzut în interiorul Arcului Carpatic. Această asimetrie puternică este explicată pe de o parte prin forma de radiație particulară a sursei vrâncene, cu o radiație puternică pe direcția NE-SV, iar pe de altă parte prin efectele de atenuare a undelor seismice care se propagă din focar înspre Bazinul Transilvaniei. O altă caracteristică remarcabilă a hazardului datorat cutremurelor vrâncene de adâncime este inducerea unor efecte neobișnuit de mari la distanțe apreciabile de zona epicentrală, care explică pierderile însemnate în localități precum București, Iași, Zimnicea, Craiova sau Chișinău.

7. Care este statistica producerii cutremurelor mari în România?

Zona seismică Vrancea generează în permanență la intervale de timp de ordinul zecilor de ani cutremure majore (magnitudinea peste 7). Informații privind astfel de evenimente sunt disponibile pe un interval de timp de câteva secole (prima documentație se referă la anul 984, dar informații mai de încredere sunt considerate începând cu secolul XV). În decurs de 500 de ani, sunt consemnate 19 cutremure cu magnitudinea estimată mai mare ca 7. Un calcul statistic simplu ne arată o rată medie de apariție de aproximativ 32 de ani pentru cutremurele majore. În realitate, se constată abateri semnificative de la această valoare medie ale intervalului dintre șocuri consecutive pe o plajă de la câțiva ani mergând spre 80 de ani. Mai mult decât atât, mai multe modele propuse de specialişti aduc în discuție posibilitatea generării în grupuri a acestor şocuri. Grupări tipice pot fi considerate cutremurele produse la începutul secolului XIX: patru evenimente în decurs de 50 de ani, 1790 (M 7.1), 1802 (M 7.9), 1829 (M 7.3), 1838 (M 7.5) şi cele produse într-un interval asemănător în secolul XX: 1940 (M 7.7), 1977 (M 7.5), 1986 (M 7.1), la care am putea adăuga şi cele două şocuri cu magnitudini peste 6 produse la un interval de 12 ore în 30-31 mai 1990.

8. Care este definiția intensității şi magnitudinii (scara Mercalli şi Richter)?

Evaluarea mărimii unui cutremur se face pe baza mişcării seismice înregistrate la suprafața pământului. Există două modalități esențial diferite de măsură a tăriei unui cutremur: pe baze obiective (pornind de la datele înregistrate instrumental) şi pe baze subiective (pornind de la aprecierile efectelor cutremurului în diferite amplasamente). Măsura obiectivă este ***magnitudinea***, care este un număr care echivalează energia eliberată în focar, independent de modul în care cutremurul a fost „perceput“ la suprafața pământului. Măsura subiectivă este ***intensitatea***, încadrată într-o scară cu grade discrete, care reflectă modul în care cutremurul a fost „simțit“ într-un anumit amplasament (în funcție de consecințele semnalate asupra reliefului, construcțiilor şi viețuitoarelor).

Magnitudinea are o valoare bine determinată pentru un cutremur dat, în timp ce intensitatea seismică va varia de la un amplasament la altul. De exemplu,

efectele provocate de cutremur depind în mod esențial de distanța față de focar sau de gradul de populare al zonei respective. Un cutremur relativ mic generat chiar într-o zonă urbană (de exemplu, cutremurul de la Skoplie din 26 iulie 1963, magnitudine 6,1) poate produce pagube mult mai mari comparativ cu un cutremur de zece sau de o sută de ori mai mare produs într-o zonă nepopulată (de exemplu, cutremurul din regiunea Insulelor Balley, la nord de Antarctica din 25 martie 1998, magnitudine 8,1).

Scara de magnitudine a fost definită de seismologul Charles Richter în 1958 în funcție de amplitudinea maximă înregistrată pe seismogramă într-un punct dat raportată la amplitudinea înregistrată în același loc în cazul unui cutremur de referință. Richter a definit cutremurul de referință (de magnitudine 0) ca fiind cel ce generează unde seismice care înregistrate la distanța de 100 km față de epicentru au amplitudinea de 1 μm (1 micron). Deoarece dependența de amplitudine este logaritmică, o creştere cu o unitate pe scara magnitudinii este echivalentă cu o creştere de 10 ori a deplasării înregistrate şi o creştere de circa 32 de ori a energiei degajate în focar. Astfel, amplitudinea mişcării terenului va fi de 10 ori mai mare pentru un cutremur cu magnitudinea M = 7 dacă o comparăm cu amplitudinea înregistrată la un cutremur cu magnitudinea M = 6 şi de 100 de ori mai mare comparativ cu cea înregistrată la un cutremur cu M = 5. La fel, energia din focar va fi de 32 ori mai mare pentru M = 7 față de M = 6 şi de circa 1000 de ori mai mare față de M = 5.

Prima scară de evaluare a intensității a fost introdusă la sfârşitul secolului XIX concomitent în Elveția şi Italia (scara Rossi-Forel). În decursul timpului au fost propuse câteva zeci de scări. În prezent cea mai utilizată scară de evaluare a intensității macroseismice este scara propusă de seismologul italian Giuseppe Mercalli în anii 1894 şi 1906, completată şi revizuită de Alfonso Cancani şi August Heinrich Sieberg. Scara are 12 nivele, de la nivelul 1 (Efectele cutremurului nu sunt resimțite) la nivelul 12 (Efecte extreme: Distrugere totală).

9. Ce ne puteți spune despre sistemele de avertizare?

Configurarea unor sisteme eficiente de avertizare rapidă în cazul dezastrelor naturale este o preocupare veche în toată lumea, care s-a intensificat în ultimii ani. Evident, semnalizarea iminenței fenomenelor naturale producătoare de dezastre – uragane, erupții vulcanice, tsunami sau cutremure – conduce la limitarea pierderilor umane şi materiale în aria afectată. Astfel, ***avertizarea*** a devenit un obiectiv major atât al cercetării teoretice, cât şi a celei aplicative. ***Timpul de avertizare*** este de ordinul zilelor în cazul uraganelor, a zilelor şi orelor în cazul erupțiilor vulcanice, orelor şi minutelor în cazul tsunami şi secundelor în cazul cutremurelor.

Alarmarea la cutremure nu este propriu-zis o predicție, ci se bazează pe faptul că există o diferență de timp între sosirea undelor seismice în amplasament şi semnalele primite pe liniile de comunicație rapide (radio, satelit, linii telefonice) de la stațiile din zona epicentrului unde mişcarea seismică a fost deja înregistrată. Ea poate avea ca scop evacuarea populației, inițierea măsurilor de salvare şi protecție, mobilizarea forțelor de apărare contra dezastrelor, atunci când timpul de alarmare este suficient de mare şi predicția este suficient de precisă şi de încredere sau

blocarea automată a sistemelor critice în cazul alarmelor rapide când avem la dispoziție câteva secunde înaintea sosirii undelor seismice distrugătoare. Informația difuzată la alarmă poate include pe lângă iminența sosirii undelor seismice, localizarea focarului, magnitudinea şi intensitatea estimată în zona epicentrală şi chiar într-un amplasament de interes. Erorile pot atinge valori acceptabile de ordinul 10 km pentru localizare şi 0,3 pentru magnitudine.

România face parte dintre țările cu sisteme avansate de alarmare la cutremure (Japonia, Mexic, Taivan, SUA). În prezent, sistemul este funcțional şi transmite alarmele la diverşi factori guvernamentali şi de decizie. În principiu, alarmarea se poate adresa şi populației largi, dar pentru ca beneficiile acesteia să fie mai mari decât neajunsurile, este necesară dezvoltarea în prealabil a unui sistem de comunicație/informație performant, care să asigure diseminarea rapidă şi în siguranță a informațiilor, de scheme şi strategii de acțiune foarte bine puse la punct ca răspuns la cutremur la toate nivelele administrative, până la nivelul populației afectate, un nivel ridicat de educație şi pregătire a populației pentru a preîntâmpina panica şi alte comportamente psiho-sociale nedorite în cazul alarmelor seismice, ordinelor de evacuare sau măsurilor de protecție.

10. Există semne „premergătoare“ la cutremur?

O sursă seismică bine delimitată este capabilă să genereze cutremure într-o anumită bandă de magnitudine şi cu o anumită frecvență medie în timp. Generarea cutremurului major este un fenomen de tip catastrofic, în sensul în care acesta este declanşat brusc şi violent, fără ca activitatea care precede apariția sa să manifeste în general anomalii detectabile. Sistemele cu comportament catastrofic sunt sisteme ierarhice, extrem de complexe, cu interacții multiple, cu evoluție în timp puternic neliniară, foarte greu de urmărit prin mijloacele la îndemâna noastră. Având în vedere complexitatea fenomenului, este puțin probabil ca parametrii cutremurului major pentru un ciclu să fie identici cu cei pentru un alt ciclu. Ruperea în cazul unui cutremur depinde atât de structura neomogenă a zonei active, dar şi de evoluția proceselor de rupere trecute care au afectat zona seismică.

În cazuri relativ puține, dacă ne raportăm la numărul de cutremure mari generate în permanență pe glob, au fost raportate semne considerate „premergătoare“ şocului major. De regulă, aceste semne sunt declarate precursoare după ce cutremurul a avut loc. Precursorii se referă la o gamă largă de fenomene şi scări de timp. Putem vorbi de două tipuri de precursori la cutremure:

- Anomalii microscopice – detectate numai cu ajutorul instrumentelor de măsură: preşocuri, emisie de radon sau alte gaze, perturbații ale câmpului magnetic.
- Anomalii macroscopice – observate direct: sunete neobişnuite imediat înaintea şocului seismic, fenomene de descărcări în atmosferă, încărcarea electrostatică a aerului, creşteri neobişnuite de temperatură, lacune seismice, fenomene neobişnuite de ceață, emanații sulfuroase, comportări bizare la oameni şi animale.

În ciuda căutărilor multiple ale parametrilor precursori pe baza unor programe ample şi a instrumentării masive a zonelor seismice (de exemplu, experimentul

Parkfield din California, în care un segment de falie a fost puternic instrumentat, fără a fi detectată cu toate acestea vreo anomalie precursoare până în prezent), eficacitatea utilizării precursorilor pentru predicția cutremurelor s-a dovedit a fi extrem de redusă. Practic, în acest moment, metoda variațiilor precursoare nu poate fi aplicabilă. Dintre multiplele cauze amintim:

- Precursorii nu apar sistematic la cutremurele din diferite zone şi nici la cutremurele dintr-o zonă dată;

- Nu a fost găsit până în prezent niciun singur precursor cu variații clar detectabile;

- Deşi cutremurele cele mai mari afectează regiuni de peste 500 km lungime, nu s-au detectat până în prezent fenomene precursoare de încredere. Este dificil de înțeles pentru cei mai mulți dintre oamenii de știință de ce evenimente de o asemenea anvergură, cu urmări catastrofale pe arii întinse şi care pot produce modificări la nivelul întregului glob terestru, nu sunt precedate de cel puțin unele procese cauzale, care ar implica în mod firesc existența unor semnale premonitorii;

- Niciunul dintre precursorii investigați nu reflectă direct starea de instabilitate la scară mică care precede declanşarea ruperii majore.

O recomandare adoptată de comunitatea științifică este realizarea unei monitorizări prin măsurători multiple în poligoane speciale. Se speră că în acest fel se vor putea detecta simultan mai multe variații precursoare, ceea ce ar conduce la o creştere semnificativă a gradului de încredere al predicției.

11. Câteva cuvinte despre proiectarea antiseismică a clădirilor

Analizele efectelor cutremurelor distrugătoare au arătat că peste 95% dintre victimele omeneşti sunt datorate prăbuşirii construcțiilor sau defectelor care apar în sistemele de infrastructură (rețeaua de gaze, rețeaua electrică, traficul urban). O măsură primordială care trebuie avută în vedere de către orice strategie pentru reducerea pierderilor la cutremure este creşterea gradului de siguranță a locuințelor, clădirilor publice, elementelor de infrastructură în zonele vulnerabile.

Planificarea şi proiectarea clădirilor trebuie să țină cont de hărțile naționale de hazard disponibile, care la rândul lor, trebuie să fie produse după o calibrare atentă a relațiilor care prezic mişcarea de pământ în regiunea de interes. Avariile structurilor inginereşti cauzate de cutremure depind atât de caracteristicile mişcării terenului, cât şi de caracteristicile structurii. Hazardul exprimă intensitatea mişcării aşteptate în cazul unui viitor cutremur. Oscilația terenului se transmite construcțiilor care răspund printr-o oscilație depinzând de caracteristicile lor dinamice constructive. Rezistența la rupere depinde în primul rând de capacitatea structurii de a prelua forțele laterale induse de mişcarea seismică. Capacitatea portantă la încărcările verticale (gravitaționale) a fost în general bine asigurată încă din etapele timpurii de dezvoltare a științei construcțiilor.

Din punctul de vedere al ingineriei seismice, caracteristicile de primă importanță ale mişcării terenului sunt amplitudinea, conținutul de frecvență şi durata mişcării. Aceste caracteristici depind de o multitudine de factori diferiți, ca de exemplu:

a) spectrul sursei seismice;

b) funcția de transfer datorată propagării undelor seismice prin interiorul pământului;

c) funcția de răspuns datorată condițiilor locale;

d) perioada de rezonanță a clădirii;

e) interacția sol-structură.

Modul de oscilație propriu structurii este extrem de important pentru proiectanți în situația în care acesta se suprapune cu modul caracteristic al mişcării seismice; în aceste condiții mişcarea de oscilație a structurii poate fi amplificată mult, cu consecințe dramatice asupra rezistenței la cutremur. Studiile de microzonare seismică pun în evidență în cazul cutremurelor vrâncene şi a răspunsului lor seismic în Bucureşti o perioadă predominantă între 1 şi 2 s. Acest domeniu de perioade corespunde clădirilor înalte cu 10-20 de etaje, care după cum se ştie au fost cel mai dramatic afectate la cutremur. Evident, acesta este cazul cel mai nefavorabil, în care perioadele mişcării terenului coincid cu cele proprii de oscilație a clădirii, ceea ce conduce la fenomenul de rezonanță, respectiv amplificarea puternică a oscilației clădirii. Proiectantul trebuie să țină cont de această situație şi să evite cu orice preț situarea perioadei proprii a structurii în domeniul periculos (1-2 s). El va căuta să proiecteze construcția astfel încât perioada proprie de oscilație să fie cât mai depărtată de perioada predominantă, aşa cum apare în spectrul de răspuns specificat pentru amplasamentul respectiv. De asemenea, trebuie să se ştie că orice modificare a structurii (îndepărtarea unor pereți interiori, încărcarea suplimentară etc.) are drept consecință modificarea perioadei proprii de oscilație.

---

[*] *Despre INCDFP:* în luna februarie a anului 1977 a luat ființă Centrul pentru Fizica Pământului (CFP) prin comasarea Departamentului de Seismologie din cadrul Institutului de Geologie şi Geofizică al României cu laboratorul de Geodinamică din cadrul Academiei Române. În urma Hotărârii nr. 48/12.02.1994 – privind organizarea activității de cercetare în domeniul fizicii Pământului, CFP a fost transformat în Institutul Național pentru Fizica Pământului (INFP), iar prin Hotărârea de înființare nr. 1313/25.11.1996, acesta a devenit Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizica Pământului (INCDFP). În prezent, INCDFP este în coordonarea Ministerului Educației Naționale (din anul 2013).

[1] Tsunami (jap.) este un val seismic propagat din epicentrul marin sau oceanic al unui cutremur al cărui hipocentru se află sub fundul mării. Specific, față de oricare alte mişcări oscilatorii ale suprafeței marine, e creşterea amplitudinii, deci a înălțimii valului, cu raza frontului de undă. Depinde şi de magnitudinea cutremurului care-l provoacă.

[2] Tsumani provocat de acest cutremur a lovit plajele din Thailanda, producând mari distrugeri. Spre oceanul Indian a atins Sri Lanka după zeci de ore, oferind timp pentru retragerea populației în zone protejate. Animalele din insulă au părăsit spontan zonele de țărm estic din timp.

[3] Tsunami provocat de acest cutremur a lovit țărmul estic al insulei Honshu în zona Fukushima cu înălțimea de 13 metri.

DUMITRU POPESCU

Două cărți: ***Teoria rețelelor neuronale artificiale* şi *Dinamica lipozomului pulsatoriu sub stres osmotic***

1. *TEORIA REȚELELOR NEURONALE ARTIFICIALE*

Această carte a fost editată de Editura Universității din Bucureşti în 2009, şi se bazează într-un procent foarte mare pe cursul de rețele neuronale artificiale pe care l-am ținut la grupa de master de la Facultatea de Biologie, Universitatea din Bucureşti. În procesul de cunoaştere există o intercondiționare continuă şi reciprocă între complexitatea cunoştințelor obținute la un moment dat şi mijloacele folosite pentru obținerea lor. În prezent nivelul cercetărilor este aşa de avansat încât rezolvarea problemelor complexe care apar necesită mijloace care înglobează un înalt grad de inteligență.

Există, de mai mult timp, un interes enorm pentru a construi sisteme inteligente care să substituie şi să prelungească unele activități ale creierului uman. Cu alte cuvinte, deşi se cunoaşte foarte puțin despre inteligența umană, se încearcă să se construiască o inteligență paralelă, pe care o numim *Inteligență Artificială (IA).*

Inteligența Artificială este implementată într-un suport fizic pe care-l numim maşina inteligentă. Maşina inteligentă interacționează cu mediul exterior primind informație pe care o prelucrează folosindu-şi inteligența cu care a fost înzestrată şi produce la ieşire un nou tip de informație, care reprezintă informația solicitată, sau informația pentru care a fost construită maşina. Domeniul Inteligenței Artificiale conține două direcții care sunt fundamentate pe două paradigme dominante de abordare a sistemelor inteligente: paradigma logico-simbolică (L–S) şi paradigma conexionistă.

PARADIGMA LOGICO-SIMBOLICĂ (L-S)

Conform acestei paradigme, cunoştințele trebuie reprezentate prin simboluri. Ele sunt memorate sub formă de bază de date. Cunoştințele noi se obțin prin prelucrarea cunoştințelor memorate folosind nişte modele logice.

Maşina inteligentă construită pentru realizarea tuturor proiectelor din cadrul paradigmei L-S este calculatorul standard al cărui mod de lucru este

secvențial. Pentru a înțelege mai bine modul de abordare a problemelor în cadrul paradigmei L-S, trebuie să cunoaştem condițiile de implementare a acestora şi cum funcționează un calculator secvențial. Foarte schematic, funcționarea calculatorului constă în efectuarea ciclică a următorilor paşi:

1. preia o instrucțiune din memorie;
2. preia din memorie datele necesare executării instrucțiunii;
3. execută instrucțiunea;
4. depune în memorie rezultatul obținut în urma executării instrucțiunii;
5. se reia ciclul cu pasul 1 până când a fost executat tot programul.

Rezolvarea unei probleme în abordarea logico-simbolică se face în urma unui lucru secvențial (în serie). Promotorii paradigmei logico-simbolice au crezut că informația şi cunoştințele pot fi formalizate, şi că mintea umană este un instrument care procesează informația conform unor reguli formale.

Pentru rezolvarea unei probleme trebuie să se țină cont de următoarele aspecte care condiționează funcționarea corectă a calculatorului:

a) să fie posibilă conceperea unui algoritm de rezolvare şi transpunerea lui într-un program care trebuie implementat în memoria calculatorului;

b) tipul de date necesare trebuie să fie redate într-un format bine precizat în program. Introducerea datelor în alt format determină rezolvarea incorectă a problemei, sau oprirea lucrului calculatorului;

c) degradarea hardului, adică distrugerea unor locații de memorie, produce stoparea funcționării calculatorului;

d) există o corespondență între obiectele semantice (numere, cuvinte etc.) cu care lucrează calculatorul şi locațiile de memorie pe care acestea le ocupă.

Succesul abordării simbolice în IA depinde de realizarea punctului a). A existat speranța că orice problemă, indiferent de natura şi complexitatea ei, poate fi rezolvată prin programe elaborate conform paradigmei logico-simbolice a Inteligenței Artificiale. Cu alte cuvinte, orice problemă se poate reduce la manipularea unor simboluri, care conțin informațiile inițiale, conform unor reguli implementate pe un calculator. S-au obținut realizări deosebite în cadrul acestei paradigme. De exemplu, programele care joacă şah, sau programele expert, care rezolvă probleme foarte complexe dintr-un anumit domeniu.

Deşi în domeniul ştiinței calculatoarelor s-au obținut performanțe extraordinare legate de capacitatea de memorare şi viteza de calcul prin lucrul în paralel al mai multor calculatoare, totuşi, există şi probleme care nu pot fi rezolvate prin metodele logico-simbolice. De exemplu: recunoaşterea unor obiecte prin vedere sau auz; recunoaşterea caracterelor scrise de mână, deci scrise de cineva care nu este cunoscut; recunoaşterea feței unei persoane, văzută dintr-un anumit unghi; reamintirea unei imagini sau şiruri de imagini la sugestia unui stimul etc. Cu alte cuvinte, există probleme pentru care nu se poate elabora un algoritm de rezolvare necesar abordării logico-simbolice. Deci există probleme care nu pot fi rezolvate decât prin alt tip de modelare.

PARADIGMA CONEXIONISTĂ

Creierul biologic este considerat ca locul şi sursa unică a inteligenței naturale. Celulele nervoase sunt organizate în rețele neuronale naturale. Cortexul cerebral este un exemplu de rețea naturală şi se poate spune că are capacitatea de a gândi, de a simți, de a învăța şi de a-şi reaminti. Există extrem de multe date experimentale, legate de celulele nervoase. S-au elaborat modele biologice pentru a înțelege structura şi funcționarea creierului, folosind datele existente în biologie. S-au conceput şi modele tehnologice pentru studiul activității creierului, cu scopul de a găsi noi metodologii de calcul.

Paradigma conexionistă are la bază „copierea" structurii, organizării şi funcționării creierului. Sunt probleme care pot fi rezolvate numai în cadrul paradigmei conexioniste care se bazează pe un nou mod de calcul numit *calculul neuronal*. Pentru efectuarea acestui nou mod de calcul este nevoie de realizarea unui nou tip de suport fizic, numit **R**ețea **N**euronală **A**rtificială (RNA).

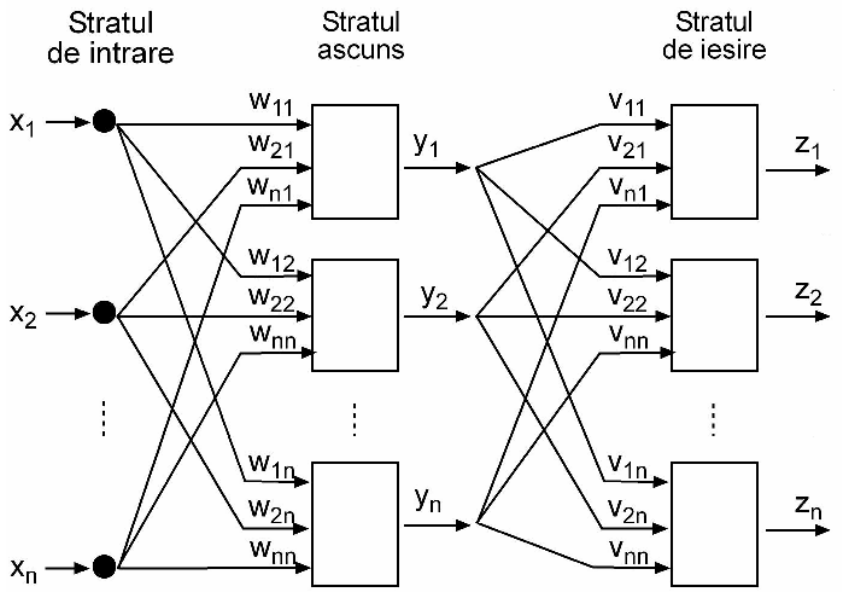

Fig. 1. *Rețea neuronală cu trei straturi de neuroni. Informația de la intrare este conținută în vectorul* $X(x_1, x_2, \ldots x_n)$. *Răspunsul rețelei este* $Z(z_1, z_2, \ldots z_n)$.

O rețea neuronală artificială se compune dintr-un număr de unități de prelucrare (numite neuroni, unități cognitive sau noduri ale rețelei) puternic interconectate şi organizate în straturi succesive. Dintre aceste straturi, primul este stratul de intrare (de recepție a informației din exterior), iar ultimul este stratul de ieşire, care eliberează rezultatul prelucrării. Fiecare unitate, numită cel mai des neuron, are, în special, proprietăți de calcul şi de comunicare şi lucrează relativ independent de celelalte. În Fig. 1 răspunsul stratului ascuns

este vectorul $Y(y_1, y_2, ... y_n)$; $y_i = \sum_{j=1}^{n} w_{ji} x_j$, iar răspunsul rețelei este conținut în vectorul $Z(z_1, z_2, ...z_n)$; $z_i = \sum_{j=1}^{n} v_{ji} y_j$. Instruirea rețelei înseamnă determinarea ponderilor, w_{ij}, v_{ij}. Numărul de neuroni din straturile rețelei poate fi diferit.

Proprietățile rețelei neuronale în comparație cu calculatorul standard

La calculatoarele secvențiale, informația este memorată în zone bine stabilite, numite locații, care sunt identificate prin adrese. Aceste adrese nu au nimic în comun cu informația stocată în locații. Informația este găsită şi extrasă prin precizarea adresei locației unde a fost stocată. De aceea, se mai spune că la calculatoarele tradiționale, *memoria este adresabilă prin locație.*

La RNA informația este memorată în toată rețeaua. Memorarea constă în fixarea unor valori adecvate pentru ponderile sinaptice ale conexiunilor dintre neuronii rețelei. Informația este accesată nu prin precizarea unei adrese, ci prin apelarea unei variante incomplete, distorsionate sau deformate de zgomot chiar a informației stocate. În acest caz *memoria este adresabilă prin conținut.*

În cadrul paradigmei L-S, pentru rezolvarea unei probleme, este necesară elaborarea unui model (matematic, logic etc.) specific problemei respective, ceea ce înseamnă o înțelegere aprofundată a problemei şi o cunoaştere completă a rezolvării ei. În concordanță cu modelul, se elaborează algoritmul de rezolvare a problemei, adică o succesiune de instrucțiuni şi operații care alcătuiesc un program ce va fi implementat şi executat pe un calculator tradițional (secvențial). Inteligența maşinii L-S reprezintă nivelul de cunoştințe al omului care a conceput algoritmul şi a realizat programul sursă. Rezolvarea problemei constă în executarea în serie a instrucțiunilor din programul conceput pentru acest scop.

Cea mai importantă proprietate a rețelelor neuronale este aceea că ele pot îndeplini funcții specifice creierului uman: învățare, abstractizare, generalizare. Aceste funcții le asigură succesul deosebit şi explică marele interes de care se bucură în ultimul timp. După realizarea arhitecturii neuronale, rețeaua este instruită prin prezentarea unui număr suficient de exemple specifice problemei de rezolvat şi a unei reguli de modificare a eficacităților de comunicare între neuroni. În acest fel, rețeaua îşi construieşte singură algoritmul problemei de rezolvat şi nu este nevoie să i-l construim noi. După ce a fost învățată, rețeaua neuronală poate fi pusă la lucru, adică poate rezolva *singură* probleme din categoria celor pentru care a fost învățată.

O altă deosebire importantă între cele două paradigme ale IA este legată de modul de lucru. În cadrul paradigmei L-S, maşinile inteligente, de fapt calculatoarele tradiționale, sunt construite pentru lucrul secvențial, adică lucrul

în serie. Deşi progresele tehnologice din ultimul timp permit realizarea unei viteze de calcul şi transmitere a informaţiei foarte mari, pentru rezolvarea unor probleme complexe timpul de lucru este foarte mare.

În paradigma conexionistă, modul de lucru este în paralel. Se va vedea, mai târziu, că rezolvarea problemei negustorului ambulant (comis-voiajorului) este imposibilă în paradigma logico-simbolică, în timp ce folosind paradigma neuronală, se obţine un număr restrâns de cazuri, care conţine şi soluţia exactă.

Modul diferit de procesare a informaţiei, existenţa unor probleme rezolvabile de un model, dar nerezolvabile de celălalt, a generat impresia că cele două paradigme ale IA sunt rivale şi parţial complementare. Deja se fac afirmaţii că paradigma logico-simbolică este clasică sau este o abordare macroscopică, iar paradigma conexionistă este modernă sau reprezintă o abordare microscopică. Este cert că domeniul reţelelor neuronale dă un sens nou, mai plin de semnificaţie şi mai complet termenului de Inteligenţă Artificială.

Comparaţie între sistemele neuronale naturale şi cele artificiale

Modelele fundamentale de RNA care stau la baza variantelor perfecţionate, au fost inspirate din structura şi funcţiile creierului uman. Datorită cunoştinţelor, deşi destul de multe, dar încă insuficiente, despre structura şi funcţionarea creierului uman, cât şi a specificului problemelor de rezolvat, unele modele se dezvoltă independent de creierul uman. Deşi în istoria cercetărilor din domeniul RNA au fost perioade când s-a sperat că se va obţine un duplicat al creierului uman, totuşi inteligenţa conţinută în reţelele neuronale este, până la data scrierii acestei cărţi, departe de inteligenţa naturală.

Sistemele vii sunt superioare sistemelor cibernetice omoloage din următoarele puncte de vedere: 1. Capacitate de analiză şi sinteză; 2. Flexibilitatea organelor receptoare, care sunt părţi componente ale sistemului nervos central (SNC); 3. Fiabilitatea ridicată a SNC, a cărui capacitate de funcţionare nu este afectată de distrugerea unui număr foarte mare de neuroni (de ordinul milioanelor); 4. Redundanţa; 5. Miniaturizarea şi gradul foarte mare de conectivitate care se reflectă în economicitatea funcţională. Creierul uman are un volum mediu de 1,5 dm^3 şi conţine cel puţin 10^{11} neuroni care realizează circa 10^{15} sinapse, consumând doar o putere totală de câteva zecimi de watt.

Un sistem artificial de procesare paralelă cuprinde maximum 10^5 neuroni formali. Sistemele vii sunt inferioare în ce priveşte timpul de reacţie (timpul între recepţia stimulului şi declanşarea răspunsului) care la sistemele vii este mai mare de 0,1 secunde, în timp ce la sistemele cibernetice timpul de reacţie este mai mic de 0,001 secunde.

Caracteristicile reţelelor neuronale artificiale

Reţelele neuronale au fost inspirate din biologie. Sunt compuse din elemente care lucrează într-o manieră asemănătoare cu neuronii naturali. Aceste elemente sunt organizate în straturi succesive şi sunt puternic interconectate.

Rețelele neuronale artificiale realizează nişte funcţii care sunt specifice numai creierului uman:

Învățarea. Rețeaua neuronală poate să învețe din experiență, adică să-şi modifice comportarea ca răspuns la interacțiunea cu mediul înconjurător. Arătându-le un set de date de intrare (poate cu ieşiri impuse) rețelele neuronale se autoajustează pentru a produce un răspuns consistent. S-a elaborat o mare varietate de algoritmi de învățare, fiecare cu atuurile şi slăbiciunile lui. Există multe întrebări la care va trebui să se răspundă, printre care cea mai importantă ar fi: ce lucruri poate să învețe o RNA şi cum poate fi făcută această învățare?

Generalizarea. Rețeaua neuronală poate să generalizeze din exemplele prezentate. O rețea neuronală după ce a fost învățată să rețină acele însuşiri comune caracteristice tuturor exemplelor folosite la instruire, poate să dea un răspuns corect şi pentru alte configurații care diferă până la un anumit grad de cele folosite pentru învățare. Aceste configurații sunt variante incomplete, însoțite de zgomot sau distorsionate, ale celor folosite în procesul de instruire.

Cu alte cuvinte, o rețea neuronală a învățat că exemplele de instruire care au proprietatea X aparțin clasei Y. Dacă i se prezintă exemple noi care au proprietatea X modificată până la un anumit grad, ele vor fi incluse tot în clasa Y. Altfel spus, rețeaua neuronală instruită poate prelucra şi configurații noi, care nu au fost folosite la instruire. Este de remarcat faptul că rețeaua neuronală a făcut o generalizare datorită propriei structuri şi nu datorită inteligenței umane încorporată într-un program de calcul.

Abstractizarea. Unele rețele neuronale sunt capabile să extragă caracteristicile esențiale dintr-un set de date prezentate la intrare, chiar dacă acestea conțin şi date irelevante. De exemplu, o rețea neuronală poate să fie învățată despre o secvență de versiuni distorsionate ale literei A. După o învățare adecvată, dacă i se aplică un exemplar al literei A distorsionat, o rețea neuronală, poate reproduce forma perfectă a literei A. Într-un sens, rețeaua neuronală a învățat să producă ceva ce nu a «văzut» niciodată înainte. A avut abilitatea de a extrage idealul dintr-o intrare imperfectă. În orice caz, extragerea prototipului idealizat este o foarte utilă abilitate a oamenilor. Se pare că acum noi putem să o împărțim cu rețelele neuronale artificiale.

Direcții de utilizare a RN

Aşa cum am văzut, rețelele neuronale sunt studiate cu scopul de a rezolva problemele care depăşesc capacitatea calculatoarelor tradiționale. Ele îmbină principiile de organizare şi funcționare ale creierului, cu viteza de lucru a componentelor electronice. Tipurile de aplicații în care sunt folosite rețelele neuronale este foarte mare şi pe zi ce trece, se raportează altele noi.

Domeniul rețelelor neuronale fiind nou, există posibilitatea apariției unor aplicații complet noi, care acum nu există.

În cele ce urmează enumerăm câteva dintre cele mai importante activități în care pot utilizate rețelele neuronale artificiale:

Clasificare. Informaţia de la intrarea reţelei neuronale este prelucrată şi repartizată, la ieşirea reţelei, în clase caracterizate de trăsături distincte. De exemplu, recunoaşterea caracterelor scrise cu mâna, prelucrarea semnalelor radar etc.

Aproximare funcţională. Există multe situaţii în care nu se cunoaşte dependenţa dintre rezultatul final şi datele de la intrare. Reţelele neuronale pot găsi, cu o anumită aproximaţie, dependenţa funcţională dintre datele de intrare şi rezultatul final. În statistica matematică estimarea dependenţei funcţionale între seturi de date se numeşte regresie. Sunt puse la punct metode de prelucrare numai în cazul regresiei liniare. Reţelele neuronale pot rezolva şi probleme de regresie neliniară.

Predicţie. În problemele de predicţie se cere obţinerea unei informaţii viitoare pe baza unor date cunoscute până în momentul prezent sau până la un moment dat. De exemplu, analiza fenomenelor meteorologice, evaluarea indicilor de bursă, a dobânzii, evaluarea consumului unui anumit dispozitiv (energie, combustibil) etc.

Optimizare. În cazul problemelor de optimizare se cer valorile unui set de parametri, astfel ca o anumită funcţie (denumită funcţie obiectiv, funcţie de cost, funcţie criteriu) asociată informaţiei de interes, să aibă valori extreme. Un caz special îl reprezintă problemele de optimizare combinatorială. În această carte vom întâlni problema negustorului ambulant.

Memorii asociative. Acestea reprezintă un caz special de stocare şi regăsire a informaţiei prin metode şi căi specifice creierului biologic. Este vorba de memoria stocată distributiv şi adresabilă prin conţinut. Pentru a ne face o impresie mai exactă despre importanţa şi utilitatea reţelelor neuronale, vom prezenta foarte pe scurt domeniile în care sunt utilizate.

Medicina. La intrare se dau valorile unor parametri (temperatura, puls etc.) obtinuţi la analize, iar la ieşire se obţine starea de sănătate şi tratamentul. Se pot analiza EEG şi ECG, sau comanda funcţionarea unor proteze artificiale compatibile biologic.

Activităţi financiar-bancare. Citirea şi verificarea unor documente bancare. Evaluarea bonităţii unor solicitanţi de credite prin prelucrarea unor seturi de date şi informaţii personale (vârstă, educaţie, ocupaţie). Detecţia utilizării frauduloase a cărţilor de credit, analiza indicilor bursieri etc.

Armată. Dirijarea armei către ţintă. Prelucrarea semnalelor radar, a imaginilor şi a altor semnale importante din punct de vedere militar.

Automobilism. Teleghidarea unui automobil. Optimizarea consumului de carburanţi. Prezicerea unor defecţiuni la motor. Optimizarea traseelor şi a programului de lucru.

Aeronautică. Autopilotarea avioanelor. Simularea traiectoriei de zbor. Sisteme de control al avionului.

Telecomunicaţii. Compresia de imagini şi date. Traducerea în timp real a unei limbi străine.

Vorbire. Recunoaşterea vorbirii. Sinteza vorbirii din citirea unui text. Modele de procesare a semnalelor etc.

Recunoaşterea de configuraţii. Prelucrarea computerizată de imagini; comunicaţii verbale interactive; recunoaşterea de forme etc.

Tehnologia informaţiei. Există calculatoare neuronale care presupun hardware specializat şi procesoare paralele rapide implementate fizic cu reţele neuronale. Deşi am enumerat o mulţime de aplicaţii, nu se poate spune că au fost epuizate. Domeniul RNA încă nu a ajuns la apogeul dezvoltării.

Postfaţă

Domeniul reţelelor neuronale artificiale este relativ nou. Similitudinea cu structura şi funcţionarea creierului uman îl face incitant, iar perspectiva unor aplicaţii extraordinare îl face interesant, atractiv şi chiar fascinant.

Caracterul puternic interdisciplinar îi asigură o bază largă de cititori şi, în acelaşi timp, de contribuţii ştiinţifice şi tehnice din partea unor specialişti din domeniile matematicii, informaticii, fizicii, biologiei, ştiinţelor tehnice etc. Pe de altă parte, rezultatele obţinute în domeniul reţelelor neuronale artificiale sunt dorite pentru a fi aplicate în aproape toate domeniile ştiinţifice, tehnice, economice, medicină etc.

Multidisciplinaritatea domeniului este reflectată şi în numărul de termeni sinonimi folosiţi pentru aceeaşi noţiune. În această carte, am folosit acei termeni care sunt cel mai des utilizaţi şi care ni s-au părut cei mai potriviţi pentru noţiunea respectivă. Am preferat să folosim denumirea de „reţele neuronale“ în loc de „reţele neurale“ acceptată în unele cărţi cu profil ingineresc. Această alegere am făcut-o pentru motivul, logic şi natural, că adjectivul derivat din substantivul neuron este cuvântul neuronal. În plus, cuvântul neuronal este mai sonor şi muzical.

Majoritatea cărţilor de reţele neuronale artificiale publicate până acum au un anumit grad de specializare, în sensul că au o abordare inginerească sau folosesc o matematică avansată, făcându-le accesibile numai specialiştilor în domeniu. În această carte am folosit numai elemente de matematică elementară accesibilă persoanelor care au cel puţin o educaţie liceală.

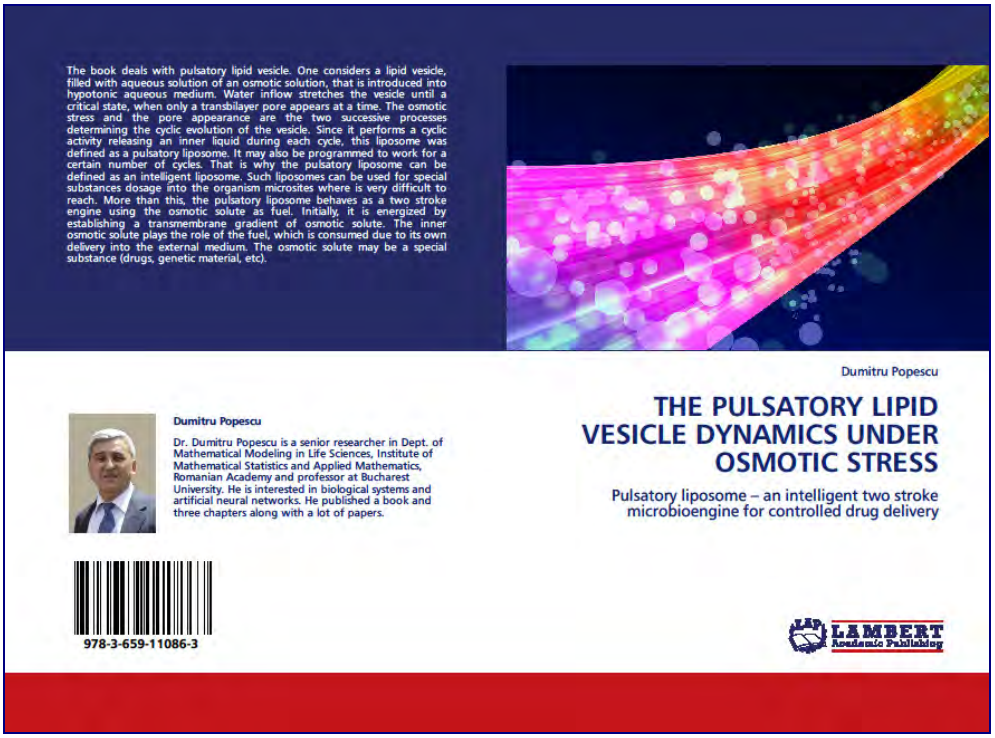
Cartea a fost scrisă, în primul rând, pentru studenţii facultăţilor de biologie, chimie şi psihologie de la stagiul de bază sau masterat. Pentru înţelegerea problematicii de bază a acestui domeniu, cartea este recomandată şi studenţilor de la facultăţile de fizică, matematică şi facultăţile tehnice. În plus, cartea este accesibilă şi utilă tuturor persoanelor care vor să se iniţieze şi să se familiarizeze cu un domeniu foarte incitant al ştiinţei, sau sunt interesaţi de aplicarea reţelelor neuronale în domeniile lor.

La o analiză mai atentă se constată că ordinea capitolelor reflectă în mare măsură istoria domeniului reţelelor neuronale. Acest lucru este normal, deoarece cartea cuprinde conceptele şi metodele fundamentale ale acestui domeniu.

Cartea este scrisă în două volume. În primul volum am scris despre rețelele neuronale care se instruiesc prin metode de supervizare şi conține 12 capitole şi 8 anexe: Introducere; 1. Neuronul natural; 2. Neuronul artificial; 3. Perceptronul; 4. Rețele neuronale cu mai multe straturi; 5. Instruirea rețelelor neuronale artificiale; 6. Algoritmul de retropropagare a erorii; 7. Memorii asociative; 8. Rețeaua neuronală Hopfield; 9. Memorie asociativă bidirecțională; 10. Neuronul statistic; 11. Metode statistice de instruire; 12. Maşina Boltzmann; Bibliografie generală; Anexele A÷ I.

Volumul al doilea cuprinde rețelele neuronale cu instruire nesu-pervizată şi are 8 capitole: 1. Contrapropagarea; 2. Competiție şi reorganizare; 3. Rețele neuronale Kohonen; 4. Rețele neuronale optice; 5. Teoria rezonanței adaptive (ART); 6. Cognitronul; 7. Neocognitronul; 8. Realizări tehnice şi informatice; Bibliografie.

2. DINAMICA LIPOZOMULUI PULSATORIU SUB STRES OSMOTIC
(The pulsatory lipid vesicle dynamics under osmotic stress)

Cartea a fost publicată în 2012 la Editura *Lambert Academic Publishing* din Germania. Transportul moleculelor mici şi a macromoleculelor prin pori transmembranari tranzitorii este un proces fundamental şi omniprezent în biologia celulară modernă. Interesul deosebit pentru explorarea porilor prin metode experimentale, computaționale şi teoretice a crescut foarte mult, nu numai pentru mai buna

înțelegere a traficului molecular transbiomembranar, dar şi pentru posibilele aplicații în biotehnologia medicală. În general porii transmembranari sunt fie proteici, fie lipidici.

Această carte este dedicată porilor lipidici (peretele este format din molecule lipidice) care apar tranzitoriu în bistraturi lipidice sferice, numite lipozomi sau vezicule lipidice.

Descrierea fenomenologică a funcționării lipozomului pulsatoriu

Se consideră un lipozom unilamelar umplut cu soluția apoasă a unui solvit osmotic (membrana este impermeabilă) (Fig. 1). Lipozomul se introduce într-o incintă cu apă. Există doi gradienți (transmembranari, opuşi) de concentrație.

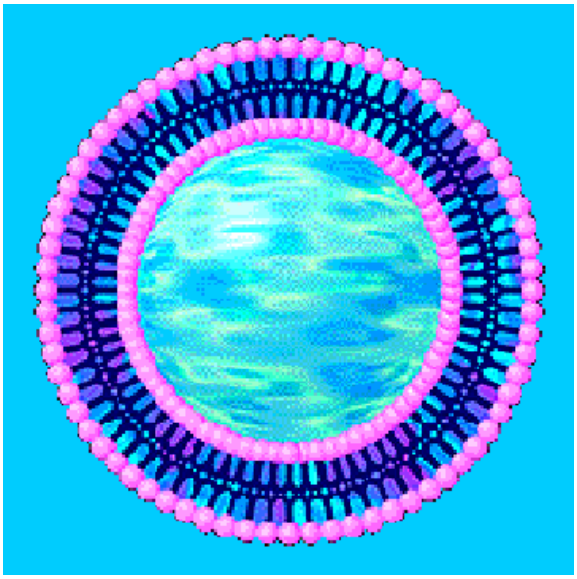

Fig. 1. *Lipozom unilamelar. Membrana lipozomului este formată dintr-un bistrat de fosfolipide. Suprafețele (internă şi externă) sunt polare şi hidrofile. Zona internă a bistratului este hidrofobă. Cea mai mare parte a membranei celulare este formată dintr-o zonă lipidică (bistrat lipidic). Proteinele transmembranare şi atașate la suprafață, cu rol funcțional şi structural, ocupă o parte foarte mică din suprafața celulei. Deci, lipozomul este un model artificial de membrană celulară, adică o membrană celulară fără proteine*

Gradientul concentrației de apă. Concentrația de apă din incintă (din afara lipozomului) este mai mare decât concentrația de apă din interiorul veziculei ($C_{0e} > C_{0i}$). Din acest motiv fluxul de apă spre interior (influx) este mai mare decât fluxul de apă spre exterior (outflux). Curentul net de apă îl numim flux osmotic şi este orientat spre interior.

Gradientul concentrației de solvit osmotic. Concentrația internă a solvitului este mai mare decât concentrația externă.

În starea inițială (la începutul experimentului) bistratul lipidic este întins, dar netensionat ($\sigma_0 = 0$) şi are raza mediană (raza dintre monostraturile bistratului) R_0. Apa suplimentară, intrată în lipozom datorită osmozei, generează doua procese: 1) umflarea lipozomului; 2) diluția soluției interne. Cele două procese au două consecințe directe şi simultane: 1) Tensiunea superficială creşte concomitent cu expansiunea lipozomului şi contribuie la creşterea presiunii Laplace direcționată spre interiorul veziculei; 2) Concentrația solvitului osmotic descreşte, ceea ce înseamnă că presiunea osmotică scade. Presiunea osmotică este direcționată dinspre interior către exteriorul lipozomului.

Din cauză că procesul osmotic este lent, lipozomul se umflă până când apare un por transmembranar. Starea lipozomului când apare porul se numeşte stare critică şi este faza finală a procesului de umflare. Porul poate apărea oriunde în bistrat, unde există un mic defect de stabilitate microscopică. Apariția porului este un eveniment esențial pentru viața lipozomului, deoarece inversează sensul de evoluție a lipozomului. Apariția porului este urmată de trei procese simultane: 1. Evoluția dinamică a porului; 2) Scurgerea de material intern în exterior, datorită presiunii Laplace; 3. Relaxarea lipozomului. Dinamica porului are două faze: Raza porului creşte până la o valoare maximă (r_m), în prima fază şi descreşterea porului până se închide, în faza a doua. La sfârşitul aceste faze, lipozomul ajunge la condițiile inițiale (R_0, σ_0=0), cu excepția concentrațiilor componentelor interne.

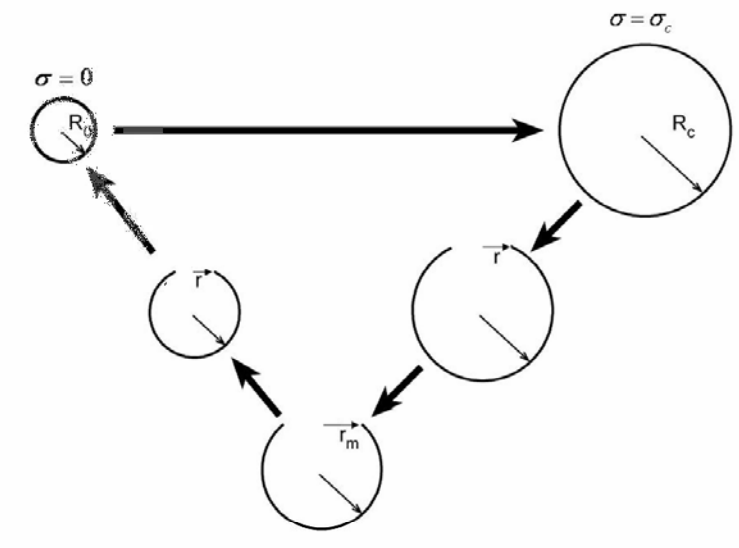

Fig. 2. *Un ciclu al lipozomului pulsatoriu*

Lipozomul a parcurs un ciclu care are două părți şi un eveniment: umflarea şi relaxarea lipozomului, respectiv apariția porului. Acest ciclu este redat în Fig. 2.

Acum lipozomul poate începe un nou ciclu, dacă sunt îndeplinite anumite condiții. Condiția ca lipozomul menționat să efectueze un ciclu este ca presiunea Laplace să fie mai mare decât presiunea osmotică pe toată perioada desfășurării procesului de umflare. Este un fel de lege (cum zic fizicienii) sau o teoremă (cum ar zice matematicienii). Presiunea osmotică va descreşte cu fiecare ciclu şi, la un moment dat, în timpul desfășurării unui ciclu, presiunea Laplace egalează presiunea osmotică. Acesta va fi ultimul ciclu (care nu va fi complet) al funcționării lipozomului. Din acest moment, lipozomul pulsatoriu nu mai funcționează. Să ne imaginăm că lipozomul efectuează un număr de cicluri. În timpul fiecărui ciclu elimină o anumită cantitate din soluția internă, care conține o cantitate de solvit osmotic.

Datorită faptului că lipozomul descris efectuează în mod automat un număr de cicluri, l-am numit: *lipozom pulsatoriu.*

Lipozomul pulsatoriu este o maşină inteligentă în doi timpi în care energia este asigurată de gradientul inițial de concentrație, iar combustibilul este solvitul osmotic.

Din cauză că poate fi programată, maşina devine inteligentă.

Importanța acestui lipozom constă tocmai în natura acestui combustibil. Acest combustibil nu se pierde şi poate fi folosit în diferite aplicați biomedicale. Se poate calcula numărul de cicluri pe care le efectuează lipozomul în timpul vieții active, cantitatea de solvit eliberată în timpul fiecărui ciclu şi durata fiecărui ciclu. Lipozomul pulsatoriu poate fi programat să elibereze un număr (dat de numărul de cicluri) de doze de solvit la diferite intervale de timp, exact ca şi când ar respecta o rețetă.

Aplicații biomedicale

Există trei aplicații biomedicale esențiale:

1. – *Solvitul este o substanță cu acțiune farmacologică specifică.* Lipozomul este transportat la locul afectat din organism, pe care-l recunoaşte şi de care se leagă cu ajutorul unor liganzi, şi începe să elibereze periodic medicamentul care exercită acțiunea terapeutică de vindecare sau prevenire a bolii. Se asigură o eficacitate foarte mare a cantității de medicament (este foarte scump) prin evitarea pierderilor pe traseul de la introducerea în organism până ajunge la țintă, cât şi acțiunii terapeutice. De exemplu, depresia poate fi generată de deficiența unor neurotransmițători (dopamina, noradrenalina etc) în spațiul sinaptic. Tratarea depresiei se poate face prin completarea deficienței de neurotransmițători, sau prin introducerea unor medicamente (desipramine, imipramine si amitriptyline) în spațiul sinaptic care să prevină pierderile de neurotransmițători. Lipozomii pulsatorii încărcați cu neurotransmițători, sau medicamente, sunt introduşi în spațiul sinaptic, unde eliberează periodic substanțele antidepresive (Fig. 3).

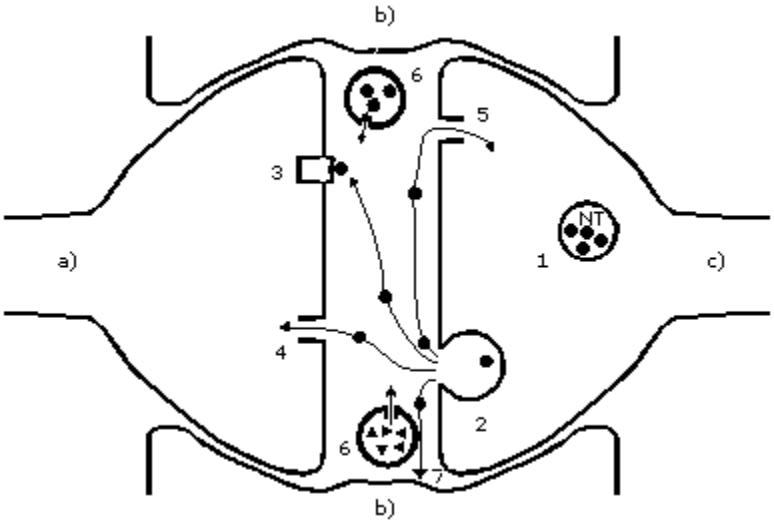

Fig. 3. *Lipozomi cu rol de biocontrol introduşi în spaţiul synaptic cu scopul de a compensa pierderile de neurotransmiţători în vederea tratării depresiei. a) neuron presinaptic; b) celulă glială; c) neuron postsinaptic. 1. Vezicule naturale care au încapsulat neurotransmiţători naturali sintetizaţi de neuron. 2. Eliberarea neurotransmiţătorilor naturali în spaţiul sinaptic prin exocitoză. 3. Acţiunea asupra receptorilor metabotropici şi proteinelor G, ca mesageri secundari. 4. Acţiunea directă asupra canalelor ionice. 5. Neurotransmiţători pierduţi prin reabsorbţie în neuronul presinaptic. 6. Sunt reprezentaţi doi lipozomi. Fiecare conţine şi poate elibera câte un tip de neurotransmiţător. 7. Pierderea de neurotransmiţători prin difuzie transmembranară către celulele gliale.*

2. – Diminuarea efectelor toxice sau secundare. Prin introducerea acestor medicamente cu efect toxic în lipozom şi eliberarea lor la locul stabilit, se elimină mare parte din efectele toxice.

– Folosirea citostaticelor în tratarea cancerului hepatic sau de altă natură.

3. *– Transportul şi eliberarea de material genetic în celule* cu scopul de a se corecta anumite defecte genetice. Se pot transporta enzime, anticorpi etc.

Cartea are 9 capitole: 1. Introducere; 2. Baza fenomenologică a lipozomului pulsatoriu; 3. Umflarea lipozomului; 4. Apariţia porului; 5. Relaxarea lipozomului; 6. Parametrii care caracterizează activitatea lipozomului pulsatoriu; 7. Programarea funcţionării lipozomului pulsatoriu; 8. Remarci suplimentare; 9. Referinţe. Este descris fenomenologic şi matematic un ciclu împreună cu etapele lui (umflarea lipozomului, apariţia porului, relaxarea lipozomului), calculul parametrilor care caracterizează funcţionarea lipozomului pulsatoriu (număr de cicluri, durata fiecărui ciclu, timpul de viaţă activă a lipozomului, cantitatea de substanţă activă eliberată la fiecare ciclu) şi metoda de programare a funcţionării lipozomului pulsatoriu.

Fizica demontează catastrofismul

(interviu cu profesorul Carlo Guaraldo de la INFM-Frascati, consemnat de Cătălina Oana Curceanu)

L-am cunoscut pe profesorul Carlo Guaraldo la Frascati, Italia. Am lucrat la două proiecte FP6 coordonate de domnia sa. Mă bucur mult că a reuşit să-şi găsească timp pentru a se implica în viața publică. Este un om deosebit.

Liviu Giurgiu

La vremea cuvenită, febra aşa-ziselor preziceri a sfârşitului lumii, pe 21.12.2012, se extinsese ca o pandemie. Vă prezentăm un interviu pe această temă cu profesorul Carlo Guaraldo de la INFN (Istituto Nazionale di Fisica Nucleare), Frascati, coordonatorul celui mai important proiect european de fizică nucleară, interviu acordat Cătălinei Oana Curceanu, cercetător la Laboratori Nazionali di Frascati şi colaborator la Scientia.ro. Versiunea românească a fost publicată în 17 decembrie 2012, de secția Clubul de Ştiință a evz.ro.

Vă rog să ne spuneți cine sunteți dumneavoastră, domnule profesor Carlo Guaraldo?

Sunt coordonatorul celui mai mare proiect în domeniul fizicii nucleare finanțat de Comunitatea Europeană în cadrul celui de-al şaptelea Program Cadru (FP7). Titlul proiectului este *Study of strongly interacting matter (HadronPhysics3)*. La acest proiect participă circa 2000 de cercetători din 48 de organizații europene şi 116 organizații din restul lumii (cum ar fi Japonia, Rusia, SUA). *HadronPhysics3*, cum spune şi numele, este al treilea proiect dintr-o serie de proiecte aprobate în ultimii 10 ani de către Comunitatea Europeană, având institutul (INFN) ca institut ce coordonează şi pe mine, Carlo Guaraldo, ca *Project Coordinator.*

Se apropie sfârşitul lumii? Aşa a scris presa din România.

Nu doar în presa din România, ci din toată lumea se scrie despre sfârşitul lumii, care ar fi anunțat pentru 21 decembrie 2012, anunț care are diverse obiective: în primul rând de a profita de pe urmele celor săraci cu duhul care cred în acest sfârşit şi care fac planuri legate de cum să îşi petreacă ultimele momente ale vieții, nu contează costul. Unii dintre aceştia fac o grămadă de cheltuieli nesăbuite şi ajung chiar să-şi dăruiască averile, precum San Francesco. Anunțul sfârşitului lumii are însă şi un alt obiectiv: de a distrage atenția de la adevăratele evenimente dramatice importante care se petrec chiar sub nasul nostru. Există o întreagă serie de „profeții“ catastrofice, care se repetă cu o anumită frecvență. De data asta, a fost aleasă ziua de 21 decembrie 2012 pentru a fixa (din nou) sfârşitul lumii.

Trebuie subliniat faptul că nu există nicio bază ştiințifică pentru aceste anunțuri: sunt generate în mare parte de şarlatani şi astrologi, de care e bine să nu ne apropiem. Ar putea să fie însă o bună idee, dacă ni se dă ocazia, să demascăm în

mod ştiinţific idioţiile propuse de presă cetăţenilor, care au probleme mult mai concrete şi reale de care să se preocupe şi cu totul alte necesităţi, dintre care multe trebuie rezolvate zilnic.

Există însă cu siguranţă un sfârşit al lumii şi, deci al civilizaţiei noastre (dacă vom reuşi să supravieţuim ca omenire până atunci). Steaua noastră, Soarele, este alcătuită din hidrogen şi heliu. Temperatura în interiorul Soarelui este mai mare de zece milioane de grade, iar nucleele de hidrogen au energie suficientă să dea naştere la reacţii de fuziune nucleară în urma cărora se formează heliul. Soarele va „arde“ hidrogenul în cca. 10 miliarde de ani. La ora actuală suntem cam la jumătatea acestui interval de timp. Cam în cca. alţi 5 miliarde de ani Soarele va deveni o stea de tip gigantă roşie. Dimensiunile lui vor creşte de câteva sute de ori, ajungând să înglobeze orbita planetei Mercur, a lui Venus şi, poate, şi a Terrei. În orice caz, se va ajunge la o distrugere completă a vieţii pe Pământ.

În multe articole în presă, sfârşitul lumii este legat de ciocnirea violentă cu obiecte care provin din spaţiu: este posibil ca aşa ceva să se întâmple pe 21 decembrie?

Acum cca. 65 de milioane de ani, un bolid de cca. 10 km în diametru a lovit Terra, dând naştere unui crater cu un diametru de aproximativ 300 km şi cu o adâncime de aproximativ 24 km. Impactul a ridicat 200000 kilometri cubi de pământ, a dat naştere la cutremure şi incendii. Praful ridicat în atmosferă a blocat lumina Soarelui ani de zile. Fotosinteza a fost blocată, au murit plantele şi 65-70% din speciile care trăiau la vremea respectivă, printre care dinozaurii. Craterul este vizibil şi astăzi în Yucatan. Într-o perioadă mai recentă, în 1908 la Tunguska, în Siberia, a căzut la sol un obiect al cărui nucleu central era un amestec ce conţinea şi gheaţă, cu diametrul de cca. 100 de metri. Impactul a avut o energie echivalentă cu 600 de bombe nucleare similare celei de la Hiroshima şi a distrus 1800 km^2 de pădure.

Aceste două exemple sunt în realitate evenimente foarte rare. În fiecare an cad pe Pământ circa 12000 obiecte din cosmos cu un diametru maxim de 1m, care nu lasă urme importante, ţinând cont şi de faptul că mare parte a planetei nu este locuită. Pe lângă aceste ciocniri, există cca. 800 de asteroizi, cu diametrul de aproximativ 1km, cu orbite instabile, relativ aproape de Pământ, cu riscul de a fi atrase de câmpul gravitaţional al planetei şi de a cădea la sol. Conform calculelor, primul dintre aceste obiecte care ar avea o mică posibilitate de a cădea pe Pământ este asteroidul 1997XF11, care are un diametru de 2 km şi care, pe 26 octombrie 2028, va trece la o depărtare de Pământ mai mare de 2,5 ori faţă de distanţa dintre Pământ şi Lună. Înainte de 2028 nu există reale pericole de ciocnire cu asteroizi.

Este posibil sfârşitul lumii legat de o inversiune a polilor magnetici pe 21 decembrie 2012?

Încep prin a spune că inversiunea polilor magnetici a avut deja loc de mai multe ori de-a lungul istoriei planetei noastre şi nu a produs nicio distrugere de masă a speciilor existente. La o distanţă de 150 milioane de km faţă de Soare, Pământul este învăluit de un scut magnetic, un fel de umbrelă spaţială, constituită

din liniile de forță ale câmpului magnetic terestru, care protejează planeta de radiația solară. Pământul se comportă ca și cum ar avea în centru un magnet sub forma unei bare cu o axă înclinată la 11 grade relativ la axa de rotație. Originea acestui câmp magnetic este legată de nucleul Pământului. Se consideră că o parte a nucleului este formată din fier în stare lichidă, menținut în mișcare de curenți termici și de rotația Pământului. Ca un dinam generator de electricitate, acest fier lichid în mișcare dă naștere la curenți electrici care generează un câmp magnetic ale cărui linii de forță înconjoară Pământul, protejându-l.

Din când în când, fierul lichid este agitat de curenți turbulenți. Aceste turbulențe generează la rândul lor turbulențe în liniile de forță ale câmpului magnetic, conducând la deplasarea polilor magnetici. Există dovezi experimentale despre inversiunea polilor. Una dintre aceste dovezi provine din examinarea rocilor vulcanice. Când acestea se răcesc, solidificându-se, minusculele particule magnetice din interior, ce conțin oxid de fier, se aliniază cu câmpul magnetic terestru. Rezultă că examinând aceste roci din perioade diverse este posibil să reconstruim modul în care a evoluat magnetismul terestru. În felul acesta s-a ajuns la concluzia că în trecut au avut loc cam 20 de inversiuni ale polilor magnetici.

Care pot fi efectele inversiunii polilor asupra noastră?

Acest fenomen ar putea genera o breșă în scutul de protecție împotriva radiației solare, însă nu a fost demonstrată nicio legătură între inversiunea polilor și dispariția speciilor animale. S-a constatat, din analiza rocilor, că în ultimii 2000 de ani câmpul magnetic terestru a scăzut: dacă această tendință va continua, este posibil ca în cca. 1400 de ani, deci în jurul anului 3400, să se verifice o inversiune a polilor. Doar dacă ar avea loc, din motive necunoscute, o bruscă inversiune a polilor, atunci s-ar putea genera un bombardament al radiației solare, cu consecințe nefaste mai ales asupra aparaturii pe care o folosim. Acest fapt este însă contrar oricărei dovezi și are mai mult legătură cu o povestire de *science-fiction* decât cu realitatea.

Ne vor invada extratereștrii pe 21 decembrie 2012? Sunt deja printre noi?

Poate fi abordată problema extratereștrilor în mod științific? Da. Și este exact ceea ce a făcut cel mai complet fizician din secolul trecut, Enrico Fermi, un teoretician excepțional și un experimentator la fel de important, care a primit premiul Nobel (zilele acestea s-au sărbătorit 70 de ani de când Fermi a creat primul reactor nuclear, 2 decembrie 1942). Este celebru așa-numitul „paradox al lui Fermi“: „Unde sunt cu toții?“. Faptele despre care vă vorbesc au avut loc în 1950, când Fermi era la cantina institutului la care lucra în America, discutând cu diverși colegi, printre care și Edward Teller. Vorbeau despre un OZN care, se zicea, fusese văzut de curând și se amuzau de o caricatură publicată într-un ziar în care se scria (evident, în glumă) că extratereștrii furau lăzile de gunoi din oraș. La un moment dat Fermi a exclamat: „Unde sunt cu toții?“. Figura lui Fermi era așa de importantă, încât în urma acelei întrebări aparent banale, în cantină s-a făcut liniște, deoarece cercetătorii care erau acolo au înțeles că Fermi nu glumea și că într-adevăr există o problemă. Paradoxul nu are nici până în ziua de astăzi un răspuns.

Paradoxul lui Fermi poate fi redus la următoarea întrebare: „De ce, dacă există extratereştri, nu am văzut până acum urme ale acestora?“ Au fost făcute multe speculaţii atât ştiinţifice, cât şi filozofice, legate de acest paradox. Cel mai simplu mod de a răspunde este faptul că nu am văzut urme ale extratereştrilor, deoarece aceştia nu există. Situaţia însă este mult mai complexă. Există serioase indicaţii (de exemplu bacterii care trăiesc în condiţii extreme: în vulcani, în interiorul stratului de petrol sau la sute de metri sub pământ) ale faptului că viaţa ar putea să nu fie atât de rară în Univers. S-a estimat că în galaxia noastră ar putea exista miliarde de planete care ar avea condiţii favorabile vieţii şi miliarde de miliarde în tot Universul vizibil. Pe baza acestor numere se pot face următoarele consideraţii:

- dacă viaţa apare pe o planetă, există o probabilitate semnificativă ca aceasta să evolueze spre un nivel înalt de civilizaţie şi tehnologie;

- dacă durata de viaţă a unei civilizaţii evoluate este de sute sau mii de ani, este probabil ca aceasta să aibă capacitatea, de exemplu, să construiască sonde von Neumann şi să realizeze o colonizare cosmică.

Ce este o sondă von Neumann?

Este un automat autoreproducător util în călătoriile spaţiale. Omul de ştiinţă John von Neumann, o figură extrem de importantă în ştiinţa modernă, a pornit de la întrebarea „ce este viaţa?“ şi a ajuns să identifice principiul care stă la baza fiecărui sistem care se poate reproduce, ca de exemplu o celulă, şi anume faptul că trebuie să dispună de un constructor şi de un program. Avea dreptate. Pentru celule, ADN-ul şi proteinele au exact acest rol.

Când o sondă realizată pe baza acestui principiu ajunge în apropierea unei stele, programul comandă sondei să facă rost de materialul necesar autoreproducerii din comete, asteroizi sau planete.

Realizarea unei sonde von Neumann depinde şi de dezvoltarea nanotehnologiei. Cu nanotehnologia este practic posibil orice, inclusiv construirea unui echivalent al creierului uman care să fie instalat în sonda von Neumann. La ora actuală se depun eforturi uriaşe în acest domeniu. Reamintim, ca să dăm un exemplu, imaginea de pe coperta unei faimoase publicaţii în care cuvântul IBM era compus din 35 atomi de Xenon. În concluzie:

- presupunerea că dintre miliardele de civilizaţii care ar putea exista în Univers nici măcar una nu a fost în stare, de exemplu, să construiască o sondă von Neumann pare improbabilă;

- pare mai plauzibil să ne imaginăm că, în realitate, evoluţia vieţii spre o civilizaţie avansată are o probabilitate extrem de mică.

Cât despre ideea că cineva ne ascunde adevărul legat de extratereştri, aş dori să reamintesc că înainte de primul zbor spre Lună existau persoane care susţineau că aveau dovezi ale existenţei unei civilizaţii avansate pe Lună, din studiul unor fotografii efectuate de NASA şi că NASA şi guvernul american ţineau secrete aceste informaţii. După ce oamenii au păşit pe Lună, au fost şi continuă să fie mulţi cei care susţin că omul nu a păşit niciodată pe Lună, că totul ar fi un fals realizat la

Hollywood, cu scopul de a întări imaginea americanilor în timpul războiului rece. Sunt persoane care susțin inclusiv că The Twin Towers (turnurile gemene din New York) au fost distruse de către Bush şi nu de Bin Laden, pentru a relansa industria războiului. Precum prostiile legate de sfârşitul lumii, căutarea celor care ne manipulează este un sport răspândit în lumea întreagă. Are obiectivul de a acoperi adevăratele probleme cu care se confruntă lumea.

Există vreun alt motiv pentru care ar putea avea loc sfârşitul lumii aşa cum a fost „prezis“ de calendarul Maya?

Nu pot decât să dau un răspuns ştiinţific. Nu: în viitorul apropiat lumea nu se va sfârşi! Am prezentat mai înainte două date cu un risc de evenimente planetare:
- octombrie 2028, când un asteroid ar putea să treacă la o distanță față de noi mai mare de circa 2,5 ori față de distanța până la Lună;
- anul 3400, când câmpul magnetic terestru ar putea ajunge la zero, în procesul de inversiune a polilor magnetici.

Adevărata dată a sfârşitului lumii este însă cam în 5 miliarde de ani. Cât despre profeția Maya, 21 decembrie 2012 este data din calendarul gregorian care corespunde, se spune, unei date din calendarul Maya în care ar trebui să aibă loc o discontinuitate față de trecut: sfârşitul lumii sau trecerea spre un nou stadiu al evoluției, un stadiu spiritual. Civilizația Maya măsura timpul cu ajutorul unui sistem de trei calendare. Unul dintre acestea împărțea timpul în cicli b'ak'tun. Pe 20 decembrie 2012 se termină al 13-lea ciclu b'ak'tun. Conform unei inscripții de pe un monument Maya, sfârşitul acestui ciclu nu corespunde cu războiul, ci cu procesul creației. De aici provine profeția legată de sfârşitul lumii pe 21 decembrie.

Evident, toată această poveste nu are nicio bază ştiinţifică. Ba mai mult: majoritatea celor care studiază civilizația Maya în mod serios nu este de acord cu această interpretare.

În concluzie, Prof. Guaraldo, cum vă pregătiți pentru a întâmpina sfârşitul lumii?

Luându-i în glumă, fără răutate, pe cei care cred în sfârşitul lumii, fără însă a judeca prea aspru această slăbiciune a lor.

Mai doriți să adăugați ceva?

Revin la începutul interviului.

Dacă în România există persoane care cred în sfârşitul lumii, aceste persoane sunt într-o situație de stres care le face rău doar lor. În Italia nu există multe persoane care cred în sfârşitul lumii pe 21 decembrie 2012, există însă multe persoane care continuă să creadă în acel manipulator al realității care este Berlusconi şi care în urmă cu un an a adus Italia în pragul falimentului. Jumătate din italieni au crezut în Berlusconi. Astăzi, din fericire, sunt mult mai puțini. Între cine crede în OZN-uri şi Maya şi cine crede în Berlusconi nu există cel mai mic dubiu că cei din urmă îşi fac rău nu doar lor înşişi, ci şi țării ai cărei cetățeni sunt.

Partea a cincea: Retrospectiva Physics'70 awards

Kitagawa Utamaro (1753-1806)

Retrospectiva *Physics – 70 Awards*

Anul 2015 fiind pentru NOI un an aniversar (se împlinesc 45 ani de la absolvirea Facultății de Fizică), ne-am gândit că n-ar fi rău să facem un bilanț a ceea ce am realizat în cei cinci ani de când ne-am regăsit. Așa că am ținut neapărat să introducem acest scurt capitol, care cuprinde premiile virtuale acordate în glumă colegilor noștri între anii 2010-2014 de către un juriu ad-hoc. Trecând peste nota umoristică, gustată mai mult sau mai puțin, scopul principal a fost de fapt evidențierea activității promoției în acești cinci ani, începând cu întâlnirea memorabilă din 2010, după 40 ani de la absolvirea facultății. În linii mari, este vorba despre următoarele aspecte:

- cele două cărți publicate de promoția noastră în 2011 și 2012 la Editura Ars Docendi*: NOI. Fizicieni în căutarea timpului trecut* și *NOI. Fizicieni și trecutul regăsit;*
- cărțile științifice (vreo trei) scrise de Nicu & Mircea;
- cartea lui Nicu Mazilu de anul trecut scrisă exclusiv cu amintiri despre NOI în studenție, *Câinind printr-o viață de pât;*
- cele trei cărți scrise de Radu-Ilarion Munteanu, printre altele, pline cu amintiri din studenție, dar și cartea pentru copii scrisă special pentru nepoțelul lui, *Matei-Bunul;*
- romanul *Lisandra* publicat de Milica Axinte;
- meritele Rodicăi Gavrilă și seria de medalii obținute anual (!) de către elevii ei la olimpiadele internaționale de fizică;
- premierea elevilor olimpici în 2012 la inițiativa lui Dan Galeriu;
- cele două proiecte cu Uniunea Europeană coordonate de Laura Țugulea privind învățământul universitar, cu participarea a 12 țări europene;
- cadoul lui Moș Crăciun (adică NOI) pentru nepoțelul lui Costel Boca;
- publicitatea pe care o face cărților noastre Valentin Niculescu, trimițându-le unor universități din țară și din lume și chiar Bibliotecii Congresului American;
- înființarea pe internet a grupului-google „Fizică-70“, calendarele anuale ale „tinereții“ precum și albumele cu fotografii de la întâlnirile noastre, toate realizate de Nae Doboș;
- postarea primei noastre cărți pe site-ul ALUMNI al Universității din București de către Laura;
- postarea pe internet de către Costel a ambelor cărți;
- calendarul și albumul nepoților („Generația viitoare de fizicieni“) și albumul „Întâlniri memorabile“ făcute de Silvia;
- lista celor 20 de colegi care încă mai lucrează, deși au trecut de vârsta pensionării;
- postările săptămânale ale lui Radu pe diverse teme de interes pe blogul său;
- jurnalele de călătorie (însoțite de poze) trimise colegilor de Juliana, Inge și Silvia;
- întâlnirile anuale, dar și în cerc mai restrâns (cu colegi din SUA, Franța, Israel);
- CD-urile realizate de Joe și Silvia la fiecare întâlnire anuală (în general cu fotografii de la întâlnirile precedente, dar și cu alte surprize);
- căsătoria lui Ani Murtaza și Mircea Porumbreanu (foști colegi de grupă) în 2013;
- invitatele de onoare ale Cristinei Luca la întâlnirea din 2013, dorind să ne cunoască personal etc. etc.

Cea mai mare realizare rămâne însă, evident, *prietenia* care s-a redeșteptat între noi, atât de firesc de parcă nici n-ar fi fost cei 40 de ani de tăcere. Și pentru toate acestea, NOI toți meritățm premii!

PREMIILE PENTRU ANUL 2010

Dragele mele, dragii mei,

La trecerea dintre ani, mi-a venit ideea să vă trimit această scrisoare pe care am numit-o *Physics – 70 Awards*, care este însă, în acelaşi timp, şi o felicitare pentru toată lumea.
În primul rând, i se cuvine un premiu lui Şerban-Joe (zis Tatalor) care a avut cele două idei nemaipomenite (asta ca să nu zic „geniale“): să ne facă bucuria de a ne aduna în acest an, 2010, şi apoi ideea de a scrie o carte despre NOI!
Apoi, premii li se cuvin Laurei şi lui Liviu, fără aportul cărora, cele două idei nu ar fi devenit realitate!
L-aş premia, cu voia dvs., pe Nae Doboş (zis Babacu'), colegul nostru care a înfiinţat pe internet „Grupul Fizică70“ şi ne-a dăruit şi calendarul-amintire pe 2011, cu totul şi cu totul special!
Vin la rând, cu premii speciale, colegii noştri Lulu Cădere (de' Versailles), RIM (de Radu-Ilarion Munteanu e vorba), Nick Mazilu (*even from United States of America!*), Conu' Mitică (Popescu - oltean neaoş), şi Anca Ştefănescu (cu minunatele ei e-mail-uri), care au răspuns cu solicitudine şi promptitudine propunerilor noastre şi au scris cu multă dăruire şi inteligenţă, veţi vedea, capitole mai mici sau mai mari din Cartea noastră!
Premii speciale se cuvin şi tuturor acelora care prin scrisori sau direct, m-au susţinut cu cuvinte de apreciere şi/sau de încurajare în momentele mele mai dificile (ca să nu zic de slăbiciune), că au fost şi din astea: Irene Ehrenkranz, Lulu, Rodica Gostian, Miky Chiriţă, Liviu Zoiţa, Anca Broti, Cristi Florea, Crina Culică şi alţii, se ştiu ei!
Îi mulţumesc şi îi dau premiul special al Juriului (despre mine e vorba, v-aţi prins!), pe colegul nostru „tocma' de la Cluuuj“, de unde vin ploile, Mircea Porumbreanu – un „sufletist“ devenit nostalgic după ce a „gătat“ cu şcoala, „care va să zică“ e la „penzie“ – pentru că îmi este mereu alături şi în special pentru că („ştie dumnealui“, dar „nu pot pentru ca să nu vă spui şi vouă“) îi iubeşte nespus pe Irina şi Dănuţ, nepoţeii mei (şi atunci, ziceţi şi voi, nu trebuia să-l premiez?).
În final, dar nu în cele din urmă, o premiez pe Juliana (*Misai Lupu's wife*) care îmi scrie şi-mi trimite poze ori de câte ori e vreun eveniment deosebit în viaţa lor (cum ar fi *pumpkin picking* sau „ziua purtătorilor de cravată“ la grădiniţa nepoţeilor lor!), ca şi pe soţia lui Marinică (Inocentul!) pentru fidelitatea cu care îmi urmăreşte *e-mailurile* săptămânale (mi-a spus-o chiar ea la telefon).
Dar ce spun eu, premii cred că meritaţi cu toţii, pentru că, odată ce ne-am descoperit unii pe alţii, constat cu multă bucurie că „ţineţi aproape“!
Vă trimit câteva fotografii din 20 decembrie, cu „Comitetul la lucru“ (Liviu a venit mai târziu şi am uitat de poze).
Tuturor vă fac cadou un „calendar-enciclopedic“ care sper să vă încânte la adresa:
http://www.lessignets.com/signetsdiane/calendrier/index.htm
O adevărată enciclopedie. Daţi click pe data din calendar şi veţi afla evenimentele importante care s-au petrecut pe data respectivă. Tablouri, documente, hărţi, fotografii vechi...
Şi pentru toţi, cu mult drag, o mică surpriză (sorcova cu nepoţii mei) pentru prima zi a noului an care ne bate la uşă:
http://www.youtube.com/watch?v=HHcG1HfgoLc&feature=email
Vă urez un An Nou cu sănătate, bucurii şi împlinirea celor mai îndrăzneţe dorinţe (inclusiv cea de a ne reîntâlni)!

Şi nu uitaţi deviza pentru 2011: *Keep smiling!*
LA MULŢI ANI!
Silvia – membră unică a Juriului – ps – după cum vedeţi, premiile sunt virtuale!

Contestaţie

Cum nu mai am din Jurassic nicio treabă cu fizica, dacă oi fi avut vreodată, adevărata mea meserie e de pricinaş. Niciodată cârcotaş. Căutător, adecă, de noduri în stampele japoneze din pai de orez, că în papură le găseşte şi miliţianul din colţ.

Poziţie din care contest lista de premii. Cu reverenţă faţă de Joe, Laura, Liviu, Rodica Bena şi cine-o mai fi, care au avut tenacitatea melcului, da, ăla care trece peste miile de lame de ras înfipte vertical în asfalt şi nu-i pasă, el merge înainte, în întreprinderea asta care ne-a luminat anul, un premiu foarte special se cuvine, *imo (in my opinion)*, Silviei, adevăratul motor sufletesc al maşinii ce a îndeplinit şi continuă să îndeplinească cele trei funcţii, dintre care le-am numit doar pe primele două. Întâlnirea e un moment. De neuitat, dar un moment. Din care ne alimentăm, din când în când, cu energie, emoţională. Cartea e un obiect. Respectabil, bun de lăsat nepoţilor, valoros prin însăşi raritatea lui în mulţimea întâlnirilor de gen, dar un obiect. Funcţia cea mai importantă, tot *imo*, e menţinerea legăturilor ulterioare şi alimentarea keffului de a le menţine cu mesaje mereu entuziaste. Silvia merită, îndrăznesc a zice, un Nobel virtual şi secret, pentru descoperirea unui *perpetuum mobile sui generis*, care emite, ca să evit repetiţia, mereu energie emoţională, alimentând instituţia e-grupului fizică'70.

Un alt premiu unicat, în felul lui, s-ar cuveni, tot eu îndrăznesc a zice, celor care nu mai sunt. Pentru că au fost şi pentru că există. La plecarea mamei mele într-o lume presupusă mai bună, o prietenă, scriitoare israeliană de expresie română, dispărută între timp, că aşa e în tenis, spunea că atâta timp cât există oameni care îşi amintesc de cineva, acela e viu. Colegii noştri de dincolo sunt vii şi merită premiaţi chiar cu humor negru, categoria superioară de humor, cel puţin pentru mine, că au dus solia, că sunt capuchehaiele noastre dincolo. Că ne pun, că aşa e şi dincolo, pile, să prindem locuri mai comode când ne va veni rândul. Că şi dincolo e diversitate.

Cel mai special premiu pe care îl propun adăugat este pentru Jean Corcoţoi, care a pronunţat, la întâlnirea de 40 de ani, cel mai lapidar, concentrat, paradoxal, provocator şi profund onest *speech*, dublat de alt text, împărtăşit cu câţiva, „inegalitatea e o proprietate intrinsecă a oricărui spaţiu unidimensinal, nu e o noţiune burghezo- moşierească“, mult mai provocator, dar pe care încă nu l-am înţeles pe deplin nici până în ziua de azi, dar l-am admirat. Aş îndrăzni să rog pe cine cunoaşte adresa lui să-i retrimită mesajul Silviei cu contestaţia mea alăturată, mi-e lene să scanez lista de adrese, habar n-am dacă a lui e sau nu printre ele şi evit, pe cât posibil, să fiu *gambler*.

Totodată, aş îndrăzni să rog pe cine se află în legătură de vreun fel cu Ani Erhan ex Murtaza, aflată pe meleaguri galice, să-i comunice acelaşi mesaj bicomponenţial, dintr-un motiv pur egoist. Ştiu că odată aprecia rafalele mele de epitete.

Dar de ce să ne limităm la promoţie definită în sens pur tehnic? Unii dintre cei mai buni dintre noi, chiar premiaţi aici, am făcut zeci de ani parte dintr-un club select, secret şi subversiv, al admiratorilor Laurei, *d'un paregzamplu*. Eu aş premia şi profesorii. Afară de cei la care mă gândesc cu drag dintotdeauna, aş îndrăzni să ofer un premiu personal profesorului Ţugulea. A fost singurul conviv care mi-a pus întrebări pertinente despre talismanul meu purtat la vedere.

Nu în ultimul rând, fără să mă mai dau modest, ofer în plină voce un premiu personal profesoarei universitare Florina Opriş, pentru bătălia dusă cu inerția universitară, câştigată prin introducerea în curriculă a unui curs de extremă importanță pentru viitorii medici care ajung să se specializeze în investigații imagistice care, trecând examenul la domnia sa, au o şansă în plus să nu mai butoneze instrumentarul aferent ca pe o cutie neagră, cum încă mai fac acum, într-o prea mare măsură. Evident plus construirea cursului cu pricina. Îi rog pe colegii care, poate, or avea realizări ştiințifice mai importante pe care n-am avut şansa să le analizez, să nu se simtă ofensați. Premiul meu nu e, totuşi, aşa de subiectiv pe cât pare. Importanța lui socială e majoră şi țintește foarte departe. E o revoluție, sau o parte a unei revoluții necesare în învățământul medical.
Au fost pomeniți, mai mult sau mai puțin separat, Nick Mazilu şi Mircea Porumbreanu. Dar ştie cineva exact de ce? Citiți cărțile lor şi reflectați. Dacă profesoara universitară Rodica Bena merită reverențe *en tânt que* coautoare biologică şi educațională a unuia din cei cam 1 per miliard care trudesc la frontierele actuale ale fizicii, Nick şi Mircea dansează pe altă frontieră. Cea care implementează firele de transmisiuni în poligonul îndelungului şi stupidului război între oastea anchilozată a ştiinței şi partea nu mai puțin rigidă a bisericii, de orice cult. Căci Dumnezeu e unul singur (să-i spunem, aşadar, vorba personajului lui Radu Tudoran, *Allá*) lucrările celor doi încăpățânați fac parte din aceeaşi familie cu modelul matematic al posibilei traversări a brațului vestic al Mării Roşii, între Egipt şi Sinai, de către 600.000 sclavi care vor conştientiza că sunt poporul ales, stabilind condițiile posibile şi probabilitățile aferente. Dar – de pe alt versant, cei doi.
Nu-mi cer niciun fel de scuze că v-am plictisit, agasat, poate enervat. Mi-am făcut meseria.
Să aveți cu toții un an cât mai bun cu putință în condițiile specifice. Rim.

Ce idee! Mă simt flatat!
Joe

Mersi Radu pentru frumoasa ta „contestație“, care în acest caz e un adevărat *laudatio*. *Thanks again.* Silvia – ps – am trimis tuturor contestația ta.

Subscriu la Contestația scriitorului nostru! Silvia e cea dintâi, ea este motorul nostru emoțional. Să sperăm că şi în anii care urmează ne va uimi la fel, prin entuziasm şi prietenie. La mulți ani tuturor şi un An Nou cu sănătate şi bucurii alături de cei dragi! Laura

---

Dragă Silvia,
Irina şi Dănuț sunt adorabili, oare se mai confecționează sorcove în România? Calendarul evenimentelor istorice este de reținut, o adevărată enciclopedie! Mulțumim pentru tot şi toate, pe curând...? şi, nu în ultimul rând, La mulți ani cu sănătate şi noroc! Juliana & co

---

PREMIILE PENTRU ANUL 2011

Sunt incluse în volumul II: *NOI. Fizicieni și trecutul regăsit,* Editura Ars Docendi, 2012, pp. 474-479.

PREMIILE PENTRU ANUL 2012

Dragi colege şi colegi,

Ce repede a mai trecut un an şi am ajuns deja la ediția a treia a acestor premii!

La ceas de bilanț, putem trece în ordine cronologică, *editarea celui de-al doilea volum al nostru*, *întâlnirea de la Hanul lui Manuc* şi *premierea olimpicilor la fizică*.

Bineînțeles că mai sunt realizările personale ale fiecăruia dintre noi.

Felicitări tuturor!

Premiul SLOW PHYSICS - se acordă *ex aequo*, Laurei Vicol pentru promovarea fizicii în țară, în Europa şi în lume şi Rodicăi Gavrilă pentru pregătirea elevilor olimpici români.

Premiul de DEBUT ÎN LITERATURA ROMANTICĂ - se acordă Milicăi Axinte, pentru publicarea emoționantului roman *Lisandra - File risipite la umbră de stejar*, o frescă-ficțiune a anilor tinereții noastre.

Premiul I'M STILL A SCIENTIST - se acordă lui Nicu Mazilu, pentru cartea publicată în S.U.A. în acest an *SKYRMIONS – a Great Finishing Touch to Classical Newtonian Philosophy*.

Premiul ENTUZIAŞTII - se acordă lui Lulu Cădere, Nicu Mazilu şi Mircea Porumbreanu care au răspuns primii cu mult entuziasm la diverse acțiuni din acest an şi au fost întotdeuna aproape de noi, cu idei, sfaturi, aprecieri. Mulțumim!

Premiul BUNICI NOI - se acordă lui Nicu M. şi Lulu C., pentru că li s-au născut primii nepoței, Carolina şi Hugo (românaşi de-ai noştri!), care descoperă lumea şi ştiu deja să facă balonaşe, ce credeți! Şi lui Inocențiu Marin, despre care am aflat în ultimul moment că a devenit bunic în acest an.

Premiul O FĂCURĂM ŞI PE ASTA! sau TRECUTUL REGĂSIT - se acordă celor 25 de autori ai volumului II, volum pe care, se pare, nu a avut încă nimeni timp să-l citească în afara autorilor; dar suntem optimişti, mai e timp! (Joe (citat): Rodica şi cuscrul meu l-au citit.)

Premiul de DEBUT – se acordă celor trei autori care au scris pentru prima dată în volumul II, cu multă sensibilitate: Oana Dumitrescu, Tanya Polisciuc şi Costică SPE Stoicescu.

Premiul TOTDEAUNA LA DATORIE (TOUJOURS EN SERVICE) - Costel Boca, pentru menținerea la zi a site-ului Fizica'70, incluzând ultima noastră carte, precum şi alte cărți din literatura universală.

Premiul THANKSGIVING TO ANONYMOUS - ca şi anul trecut, îl primesc toți cei care au făcut donații pentru a putea dărui volumul II profesorilor noştri, dar, pentru că au dorit să rămână anonimi, nu pot fi numiți (se ştiu ei şi singuri!).

Premiul MILLENIUM II - SINERGETICA ECHIPELOR RENAŞTERII - se acordă colegului Valentin Ioan Remus Niculescu Opriş pentru promovarea cărților noastre în lume (!) - la Biblioteca Congresului American, la o Universitate din Canada, la Institutul Cultural Francez, la Universitatea din Chişinău şi la câteva universități din țară.

Premiul CĂPITANUL DE SERVICIU - se acordă în exclusivitate Rodicăi Gostian Bena, zisă Căpitanu', pentru organizarea exemplară a celor două evenimente importante ale anului: lansarea volumului II şi întâlnirea de 42 ani.

Premiul CHARLES AUGUSTUS LINDBERGH - se acordă *ex-aequo* Simonei Ioniță şi lui Pisti Vajda, care au traversat un ocean ca să ajungă la întâlnirea cu NOI de la Hanul lui Manuc, din septembrie!

Premiul MARII ABSENȚI - se acordă celor pe care încă îi aşteptăm (mult şi bine) la întâlnirile noastre: Adriana & Ionică Ştefănescu, Migri & Ducu Stoica, Eliza & Vasile, Nana Orbeşteanu, Cristi Florea, Nicuşor Iacob, Liviu Zoița, Tanya Polisciuc, Oana Bujoreanu ex-Dumitrescu, Carmen Anghel şi altii (se ştiu ei!).
Premiul FUG, CĂ MĂ MĂNÂNCĂ LUPU' - se acordă, ca şi anul trecut, celor doi şi-un pisoi, adică lui Migri & Ducu Stoica, pe care nu poate să-i prindă nimeni!
Premiul TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÂNEȚE - se acordă în exclusivitate lui Any Murtaza, vedeta serii la întâlnirea din septembrie.
Premiul LINGURA DE AUR - se acordă familiei Grama (Nely ex-Stoleriu & Nicu) pentru interesanta demonstrație făcută la Hanul lui Manuc.
Premiul FUGA E SĂNĂTOASĂ, DAR ŞI RÂSUL E SĂNĂTATE CURATĂ - se acordă Milicăi Axinte şi lui Decebalepus Lapus Great Rabit (alias Decebal Popa), care au comentat atât de inspirat şi cu mult umor pozele de la Hanul lui Manuc.
Premiul OLYMPUS - se acordă, în primul rând, lui Dan Galeriu (pentru inițiativa de a-i premia pe olimpicii la fizică din acest an), precum şi colegilor care au aderat la idee: Lulu C., Decebal P., Şerban G., Liviu G., Mihai L., Silvia M., Rodica B., Nae D., Ionică & Adriana Ş., Dan M., Nicu M., Mircea P., Mitică P., Nely G., Oana B., Simona I., Ileana P.
Premiul PROLIFIC MAN - se acordă lui RIM pentru cele 3 (!) cărți lansate de curând: *Guerilla în câmpul cu maci*, *Prequel* şi *De la Parcul papagalilor la grădina Getsimani*. Felicitări!
Premiul de FIDELITATE - se acordă *ex-aequo* Doinei Corcoțoi, care a fost tot timpul alături de NOI şi lui Nae (Doboş), pentru grupul google Fizica'70 şi pentru calendarul pe 2013 atât de inspirat, cu pozele noastre din tinerețe. Ce tineri şi frumoşi eram! Ce tineri şi frumoşi am rămas în sufletele noastre! Bravo nouă!
Premiul AMICI D'OMBRA - se acordă următorilor: Anca Ştefănescu, Tanya Polisciuc, Mariana Ivan, Geta Pătrană, Adam Ştrul şi Bebe Covaci, pentru frumoasele şi interesantele mail-uri trimise de-a lungul anului. Foarte multe, au fost retransmise tuturor colegilor.
Premiul CĂLĂTORULUI ÎI ŞADE BINE CU APARATUL FOTO - se acordă familiei Lupu (Iuliana & Mihai), pentru minunatul album de fotografii din China trimis nouă tuturor, şi lui Inge Henning, care ne-a trimis imagini inedite din Namibia.
Premiul CEA MAI FRUMOASĂ SCRISOARE A ANULUI - se acordă lui Nae Doboş (ştie dumnealui (!) despre ce scrisoare e vorba).
Premiul NOILOR VENIȚI - se acordă Tanyei Polisciuc Demeter tocmai din SUA!
Premiul NU TE SUPĂRA, FRATE (SORO)! - se acorda *ex aequo* lui Cristi Florea şi Ancăi Broti.
Premiul CÂRCOTAŞUL DE SERVICIU - nu se acordă!
Ca şi la cele două ediții anterioare, premiile sunt, şi de această dată, VIRTUALE (linkurile de mai jos)! *Juriul vă felicită călduros şi vă urează un AN NOU cu sănătate, noroc, bucurii, realizări şi multă linişte sufletească.* Sperăm ca în noul an să ne întâlnim la multe evenimente fericite. Dacă am scăpat şi de acest nou „Sfârşit al lumii“, viitorul ne surâde!
LA MULTI ANI !

JURIUL (pt. conf., Silvia & Joe - Tatalor)

Mulțumim pentru premii și mai ales pentru atmosfera creată. De apropiere și drag. Noi tocmai facem o repetiție pentru 45 ani (de căsătorie)... cu șampanie din Crimeea. Vă îmbrățișăm și la mulți ani!!!!! puuupici de aici... de la finuți, noi (Migri & Ducu)

Dragi colegi,
Juriul mi-a oferit o deosebită surpriză: m-a premiat. Trăiesc un sentiment deosebit. Îmi amintește de anii de liceu: plăcere, emoție, stânjeneală. Oare nu a fost prea generos?! Mulțumesc! Îmi iau premiul și... fiind singură în comitetul de apreciere acord, la rândul meu,
PREMIUL DE EXCELENȚĂ
Doamnei Silvia Mateescu și Domnului Șerban Georgescu
fără să justific această alegere. Aplaudați, vă rog! Milica

Aplaudăm! Lulu

SUBSCRIEM DIN TOATĂ INIMA! Crina

Aplaudăm, Dan Galeriu

Aplaudăm pentru premiul bine meritat! De asemenea mulțumesc juriului pentru premiul acordat, mă determină să fiu prezentă la toate întâlnirile noastre. La mulți ani, Simona

---

Mersi Milica pentru premiu și pentru felicitare. Vă doresc din toată inima toate cele bune ție și tatălui tău în noul an. Cu drag, Silvia

---

Aplauze prelungite!!! Şi mă bucur că prietena mea de suflet şi colega de cameră s-a dovedit şi se dovedeşte a fi o mare doamnă! Pentru că sunt nominalizata DOAR la o secţiune mă obligă să fiu activă şi pe alte planuri... glumesc, desigur... dar serios vorbind, îmi doresc să pot să vă întâlnesc anul acesta, dacă îmi va permite sănătatea! Şi ţinând cont că în acest an voi deveni a doua, respectiv a treia oară bunică... şi vor avea loc şi două botezuri... să vedem... Se pare că mă voi bucura în continuare de mesaje şi poze trimise de voi! Vă doresc numai bine, vouă şi celor dragi vouă... din familie sau de aiurea! Să ne bucurăm, aşadar! La mulţi ani! Mariana

---

PREMIILE PENTRU ANII 2013-2014

La cererea expresă a publicului (!), reeditǎm, după o pauză de un an, obiceiul de a premia colegii care s-au evidenţiat în ultimii doi ani. O să încercăm o clasificare pe fiecare an, cât de cât cronologică, dar vor fi şi premii comune pentru 2013-2014. Ne-am gândit şi la o secţiune nouă, surpriză, vedeţi la sfârşit. Acestea fiind zise, să trecem la treabă.

Anul 2013

1 - *Premiul de Debut în literatura pentru copii,* sau ***premiul Brumbrum*** **-** sau ***Iubirea pentru nepoţi e un lucru foarte mare!*** - se acordă lui Bărbuţă (alias RIM) pentru minunata carte scrisă cu multă dragoste, dar şi cu har, special pentru nepoţelul lui, *Matei Bunul*, despre Matei Bunul. Superbă!

2 - *Premiul Hai la Joc - ediţia întâia* - se acordă celor 26 colegi care au răspuns la cele aproape 30 întrebări ale jocului interviurilor (menţiuni speciale pentru: Solange, Miky Naum, Tanya, Migri, Oana Dumitrescu, Adriana & Ionică Ştefănescu, Laura, Pişti, Dan Macovei - care la ediţia din anul următor nu au mai participat).

3 - *Premiul FIZICIENII ANULUI* **-** se acordă lui Nicu Mazilu şi Mircea Porumbreanu pentru publicarea cărţii *Devenirea mecanicii ondulatorii*, o carte-soră, simetrică cu *Devenirea mecanicii cuantice* publicată în anii anteriori.

4 - *Premiul Tinereţe fără bătrâneţe* sau ***JUGEND FUR IMMER*** **-** se acordă Cristinei B. şi celor două simpatice invitate ale sale venite tocmai din Viena plutind pe valsul Dunării albastre, la întâlnirea promoţiei din iunie, şi care ulterior ne-au transmis numai cuvinte de laudă la adresa noastră.

5 - *Premiul Haricleea Darclée* **-** se acordă Cristinei B. pentru calităţile vocale şi cântecul – dedicaţie, la întâlnirea din iunie de la Hanul lui Manuc.

6 - *Premiul MIRII ANULUI* sau ***La vie en rose*** **-** se acordă colegilor noştri dragi Ani & Mircea care s-au căsătorit după 43 de ani de de la terminarea facultăţii, confirmând o dată în plus puterea dragostei, sau că dragostea nu cunoaşte vârstă.

7 - *Premiul Perechea anului* **-** se acordă lui Solange şi simpaticului ei soţ, Niko... de la Ţara Sfântă – care ne admiră din umbră – deşi ne-a şi declarat-o! (vezi scrisoarea în vol. II, p. 412), pentru participarea cu mult entuziasm la întâlnirea promoţiei din 2013 de la Hanul lui Manuc.

8 - *Premiul Bun venit în clubul bunicuţelor* - se acordă Simonei Popa care a devenit pentru prima dată bunicuţa unui românaş de-al nostru, tocmai de la New York!

9 - *Premiul CADOUL LUI MOŞ CRĂCIUN* **-** se acordă celor 18 colegi (în ordinea cronologică a donaţiei: Lulu, Costică-Spe, Decebal, Migri & Ducu, Pişti, Ani & Mircea, Cristina B., Şerban-Joe, Rodica Gostian, Silvia M., Nicu Mazilu, Laura, Mihai Lupu, Dan Macovei, Ileana, Geta Patrană) care au reuşit să-i facă o imensă bucurie nepoţelului lui Costel Boca, oferindu-i un cadou în decembrie 2013, la nici o lună de la dispariţia bunicului lui, dragul nostru coleg.

Anul 2014

1 - *MARELE PREMIU – Boema tinereții noastre* *sau* ***Citindu-l pe Zoscenko*** **-** se acordă lui Nicu Mazilu pentru cartea *Căinind printr-o viață de pât*, prin care ne pune în față o oglindă magică în care ne putem vedea cu toții, tineri, frumoși și veseli, așa cum am fost! O ***mențiune specială*** merită și Mircea, pentru postfața cărții.

2 - *Premiul BUNICII ANULUI** **-** îl primesc Rodica & Șerban-Joe care au devenit bunici în primăvară, odată cu venirea pe lume tocmai la Londra, a primului lor nepoțel, *Sebastian-little-english-prince*. Să le trăiască!

3 - *Premiul Hai la Joc - ediția a doua* **-** se acordă celor 20 de colegi care au răspuns la cele aproape 30 întrebări ale jocului nostru (mențiuni speciale pentru noii participanți: Anca Brote, Valentin Niculescu, Crina, Cristina, Picuță, Mitică).

4 - *Premiul NOILOR VENIȚI* **-** se acordă colegului nostru Adam din Israel care a spart gheața venind pentru prima dată în iunie 2014 la întâlnirea promoției.

5 - *Premiul Eu mi's fata din Haifa sau Я миссис из Хайфа* **-** se acordă Olgăi, încântătoarea soție a lui Adam, care ne-a adus o infuzie de tinerețe.

6 - *Premiul I want to see you* **-** se acordă Marianei, simpatica soție a lui Piști, care a traversat Oceanul Atlantic pentru că a dorit tare mult să ne cunoască personal, după ce a citit cele două cărți despre NOI. Să sperăm că nu a fost dezamăgită.

7 - *Premiul Publicité planétaire* **-** se acordă lui Valentin Niculescu, pentru eforturile sale deosebite de a face cunoscută promoția noastră pe întreaga Planetă!

8 - *Premiul TINERII PENSIONARI* **-** se acordă colegelor Oana Bujoreanu, Solange, Rodica Gostian, Mihai Lupu și colegului Liviu Giurgiu, care au ieșit la pensie de curând. Un sfat: nu încercați acum să faceți totul deodată, adică tot ce nu ați avut timp să faceți atunci când lucrați. Luați-o încet, că n-au intrat zilele-n sac!

9 - *Premiul Călătorului îi şade bine cu... aparatul foto* **-** se acordă *ex aequo* soției lui Mihai Lupu, Juliana, pentru minunatul *Jurnal* însoțit de poze cu explicații amănunțite, mergând pe trasee biblice prin Israel-Țara Sfântă, Egipt și Iordania, și lui Inge, care ne-a trimis date și poze minunate făcute în excursia din Norvegia. O ***mențiune specială*** i se cuvine lui Inge, care ne-a trimis tablourile inedite ale pictorului belgian suprarealist René Magritte (1898-1967).

10 - *Premiul Eu cu cine votez?* sau ***Le lapin qui ri"*** **-** se acordă *Iepuraşului melancolico-blegos* (l-am citat) care se visează porcușorul Casanova, pentru că nu se dezminte niciodată și e tare haios! dar chiar, cu cine o fi votat Deceballepus?

11 - *Premiul M-a făcut mama oltean* sau ***Cin' se ia cu mine rău, să-l ferească Dumnezeu, că sunt şarpe de Dudău!!!*** **-** se acordă lui Conu' Mitică. Fără comentarii - știe dumnealui de ce.

12 - *Premiul Nu te supăra frate sau Trezeşte-te Radule!* **-** se acordă lui RIM, cu îndemnul: Bătrâne Salamanca, fii înțelept ca de obicei și, orice s-ar întâmpla, nu mai intra „în adormire"; nu te poți supăra pe tot satul! Știi bine că cine se supără are o pedeapsă: i se taie nasul!

13 - *Premiul Scrisoarea anului* **-** se acordă lui Nae-Babacu' pentru emoționanta scrisoare cu mesajul: *Babacu' roagă să se facă „liniște"*.

14 - *Premiul Poza anului 2014** **-** se acordă fotografiei intitulate *Sebastian și bunicuța lui* realizată de Joe-bunicuțul, cu ocazia vizitei de-a dreptul fulgurante a micuțului Sebi (în vârstă de doar două luni) la agapa promoției noastre de la Casa Oamenilor de Știință (vezi poza la sfârșit). Vizita s-a încheiat brusc, când micuțul s-a speriat văzând atâta lume și a început să plângă!

15 - *Premiul PAS CU PAS* - se acordă colegei noastre Michi-Ana-Maria pentru perseverența și răbdarea cu care a stat la o coadă kilometrică timp de aproape 10 ore, ca să-l voteze pe noul președinte al țării, în 16 nov. 2014, la secția din Bonn.

Anii 2013-2014

1- *Premiul FIZICA RĂMÂNE PASIUNEA MEA* *sau* ***Noi cu drag muncim* -** se acordă colegilor noștri care încă mai activează în *câmpul magnetic al fizicii:* Lucian D., Dan Galeriu, Joe, Dan Macovei, Mitică, Miky Chiriță, Miky Naum, Ducu, Migri, Piști, Gica-Gina, Rodica Gavrilă, Nicușor Iacob, Silvia Setnic, Liviu Zoița. Și poate mai sunt și alții, de care nu știm noi.

De asemenea, premiul se cuvine și colegilor care continuă să lucreze în domeniul fizicii chiar și la pensie (de acasă): Nely Stoleriu, Nicu Mazilu, Mircea Porumbreanu, Liviu Giurgiu, dar și în alte domenii: RIM, Liliana Ghinea și Gigi Popescu (avocatură, a terminat Facultatea de Drept de curând, probabil de aceea a cam uitat de noi). Cinste lor!

2 - *Premiul OLYMPUS GLORY* - se acordă Rodicăi Gavrilă, pentru cele 5 medalii, dintre care două de aur, și 3 de argint la Olimpiada de Fizică din 2013, pentru cele două medalii de aur, două de argint și una de bronz la Olimpiada de Fizică din 2014, pentru cele 3 medalii de argint și două mențiuni la prima participare la Olimpiada de Fizică a Asiei, obținute de elevii pregătiți de ea (chiar având probleme de sănătate). Cinste ei!

3 - *Premiul ANUL ŞI CALENDARUL* - se acordă lui Nae Doboș zis Babacu' pentru frumoasele calendare anuale special concepute pentru NOI. Mulțumim!

4 - *Premiul LOS AMIGOS DE LA SOMBRA* - se acordă colegilor Tanya, Adam, Anca Ștefănescu, Mariana Ivan, Lulu, Rodica B. și Bebe Covaci pentru interesantele și minunatele e-mailuri trimise cu consecvență.

5 - *Premiul NUC PLUS ULTRA* *sau* ***Dacă-i luni e post pe blog* -** se acordă lui Radu pentru articolele pe diverse teme postate pe blogul său în fiecare zi de luni (și-a păstrat obiceiul chiar și „în adormire“ fiind! – ceea e cu totul remarcabil).

***6 - Premiul PANA DE AUR* -** se acordă colegelor Milica, Irene, Anca Ș., Anca B. și Gica, precum și colegilor Joe, Nae Doboș, Decebal, Picuță și Mitică, pentru răspunsurile deosebit de ample și/sau pline de umor la întrebările din Jocul nostru, ambele ediții.

***7 - Premiul de FIDELITATE* -** se acordă colegelor Doina Corcoțoi, Adriana Șerban, Tatiana Toma, Nely Babineac, Geta Pătrană, Crina, Mady, Ileana, Veronica, Silvia Setnic, Rodica Dușoiu, Raluca Dumitrescu Barteș, Irina R., Nuți Apostol, ca și colegilor Valentin Niculescu, Florică Manea, Georgică Macavei pe care i-am simțit mereu aproape, fie la întâlnirile noastre, fie la acțiunile umanitare - deși nu toți corespondează pe „Fizica '70“, suntem siguri că citesc și sunt la curent cu tot ce se scrie.

***8 - Premiul MARII ABSENȚI* -** se acordă tuturor colegilor care nu au venit niciodată la întâlnirile noastre, deși mulți dintre ei au fost solidari cu noi la multe din acțiunile noastre (mai ales la cele umanitare) și pentru asta le mulțumim din suflet încă o dată pe această cale – Migri & Ducu, Adriana & Ionică Ștefănescu, Oana Bujoreanu, Nana Orbești eanu, Nicușor Iacob, Liviu Zoița, Tanya Polisciuc și alții (se știu ei!). Sperăm că ne vom vedea în 2015, noi îi așteptăm cu drag.

***9 - Premiul BUCURIA REVEDERII* -** se acordă lui Nea Marin Inocențiu, pentru *plăcerea pură* (licență Irene) pe care o are de a ne revedea, făcând mari eforturi de a veni la întâlnirile noastre, în condițiile în care nu se simte prea bine. Îi dorim multă sănătate și să ne revedem mulți ani de acum încolo.

10 - *Premiul Les amis français* - se acordă colegilor din Franța, Oana, Gina, Lulu şi de curând, Rodica-franțuzoaica, pentru că răspund prezent la absolut toate acțiunile noastre, în măsura posibilităților *bien sur*, şi, în plus, îi întâmpină cu multă căldură pe colegii care ajung pe la Paris.
11 - *Premiul THANKS TO ANONYMOUS* - se acordă tuturor colegelor şi colegilor care ne-au dat o mână de ajutor din toată inima atunci când am avut nevoie, dar au dorit să rămână anonimi.
12 - *Premiul SPECIAL al juriului* - se acordă colegilor Rodica Gostian şi Nae Doboş care au dat dovadă de multă solicitudine la organizarea întâlnirilor promoției din aceşti doi ani.
13 - *Premiul CÂRCOTAŞUL DE SERVICIU - NU SE ACORDĂ!*
Era pregătit, ați ghicit, pentru Dan Galeriu - în primul rând pentru că-i place (!), şi în al doilea rând pentru că dacă n-ar fi stat el de veghe, cu siguranță n-am fi avut nici măcar un BUGET de țară, iar ȚARA ar fi luat-o la vale. Vă dați seama! Dar, după ultimele evenimente, am renunțat (vezi premiul nr.14).
14 - *Premiul Promettre c'est noble... noblesse oblige* - se acordă lui Dan Galeriu pentru promisiunile încă neonorate de a ne trimite fotografii din peregrinările sale prin lume, ca exponent al fizicii româneşti - dar şi pentru promisiunea de a scrie pentru volumul III.
15 - *Premiul de consolare* - îl primesc toți colegii pe care am uitat să-i menționăm.
(vedeți mai jos surpriză: secțiunea specială).

SECȚIUNEA SPECIALĂ PENTRU NEPOȚI
1 - *Premiul VIITORII ARTIŞTI PLASTICI* - se acordă fraților Amalia şi Lucas, nepoții lui Mihai Lupu, care ne-au uimit cu adevăratele opere de artă create de ei în cadrul unei expoziții pentru copii din New York din acest an.
2 - *Premiul MICUȚA JUDOCANA -** se acordă Irinei, nepoata Silviei, care în primăvara lui 2014 a câştigat premiul I şi centura galbenă, la concursul inter-şcoli din Essonne, Île de France.
3 - *Premiul MICUL GIMNAST -** se acordă lui Daniel - Julien, nepotul Silviei, care în acest an a câştigat (cu echipa) premiul III la concursul inter-şcoli din Essonne, Île de France.
Concluzia generală pe care a tras-o Juriul, după ce a văzut multitudinea de premii ce trebuie neapărat acordate: bineînțeles că toți colegii noştri merită premii, şi felicitări, pentru încercările fiecăruia de a menține coeziunea promoției noastre.
Premiile sunt VIRTUALE desigur (adică fictive), ce vă aşteptați?!
Juriul vă felicită din toată inima şi vă urează un ***AN NOU FERICIT!***
Şi, în final, lansăm deviza anului 2015: ***LIFE IS A SMILE!***
LA MULȚI ANI!

JURIUL
(pt. conf., Silvia & Joe - Tatalor)

**Notă:* v-ați dat desigur seama că cine împarte, parte-şi face – dar să rămână între NOI!

Amalia la expoziția de artă din New York în fața lucrării ei - vara 2014

Lucas prezentându-și creația la expoziția de artă din New York - vara 2014

Tabloul pictat de Amalia - Tropical rain forest

Tabloul pictat de Lucas - fără titlu

Irinuca – Micuța judocană – primăvara 2014

Dănuț – Micul gimnast – primăvara 2014

Fotografia anului: Sebastian și bunicuța lui - 31 mai 2014, Casa Oamenilor de Știință

Dragi colegi,
Vă dorim un An Bun şi multă linişte sufletească!
Dragă Juriu,
Toate premiile acordate sunt în spiritul umorului specific generației noastre și, bineînțeles, sunt și meritate. Mulți ani, sărbători fericite!
Cu drag, Solange & Nicu Goldstein

Mersi Solange - ai sesizat esențialul: chiar așa e, am intenționat cu aceste „premii“ să întâmpinăm noul an cu optimism și cu zâmbetul pe buze, dar în același timp să reprezinte și o oglindă a activității noastre. Și atunci înseamnă că am reușit. Silvia

---

Juriul, You Are AMAZING !
Young and restless...
Happy New Year 2015! Irene

Mi-a plăcut mult Irene: *Young and restless...* Mulțumesc mult. Ce bine ar fi să fie adevărată prima parte pentru noi toți... dar în suflet am rămas tineri, din fericire, eu așa zic! Silvia

---

Dragilor,
Felicitări juriului pentru abnegația dovedită. *Tinerețe fără batrânețe* sunt cuvintele ce-mi vin în minte citind detaliile premierilor!
La mulți ani și un Nou An rodnic!!
N.B. Sperăm ca revederea din 2015 să ne găsească sănătoşi şi zâmbitori (citez deviza!)
Cu drag, Juliana și Mihai

Dragă Juriu,
Eşti grozav, mai bun chiar decât vinul „jurjiuliu“ al Mariei Tănase!
Mulțumesc din fundul sufletului (*from the bottom of my heart*) pentru „ploaia de premii“ acordate cu multă mărinimie, dar și profesionalism, inclusiv mie, care am lăsat această ploaie să aibă loc! Cum Anul care bate la UȘĂ, întotdeauna de „n“ ori, în calendarul harnicului popor, creatorul celui mai mare brand mondial, *Made în China*, este cel al oii,

personal îi adresez rugămintea să n-o facă de oaie şi să fie unul „cumsecade“ cum ne spunea în Anul I de facultate, îndrăgitul nostru dascăl Turbatu S., despre unele categorii de *functions*! Afară bubuie de se cutremură ferestrele, deci vă doresc un an cu multă sănătate, fără războaie, se admit numai cele de țesut amintiri frumoase şi speranțe futurist-realiste.
Cu drag, al vostru iepuraş,
Care niciodată nu ştie din ce tufiş sare! Şi să nu uităm nici... piperul, care face viața mai palpitantă!

Mi-a plăcut mesajul tău, iepuraşule, inclusiv cuvintele de apreciere la adresa Juriului. *Thanks!* Şi pentru că ai adus vorba de zodiacul chinezesc şi de „anul oii“ – vezi mai jos previziunile generale. Eu am găsit pe internet că e „anul caprei albastre sau verzi de lemn“. Înțeleg deci că situația ar putea deveni „albastră“ – dar nici nu vreau să mă gândesc, mie tot rozul îmi place. Dar nu contează, că e oaie sau capră, important e că vor avea loc schimbări pozitive, în special în timpul eclipselor totale de soare din primăvară şi din toamnă. Dar vorba ta, să gândim optimist şi să avem „speranțe futurist-realiste“. Silvia

---

Dragă Silvia,
Dragă Joe (zis şi Vasile),
Dragă Promoție,
În primul rând *Ad Multos Annos!* Toate cele bune să fie cu voi în 2015 şi pe mai departe!
Sfântul Vasile să-l ocrotească pe Joe şi pe toți ai săi! La fel pentru toți cei care-i poartă numele! Am lăsat special pentru prima zi a anului 2015 propunerea de a le conferi Silviei şi lui Joe titlurile de *Suflet şi Minte a Promoției*, cei care veghează şi păstrează intacte legăturile care ne unesc. Aceste două titluri sunt în fond *ex-aequo*, pentru că e vorba de un Suflet şi o Minte deopotrivă împărtăşite şi luminate de flacăra care ne încălzeşte colectiv. Să o păstrăm aprinsă pe mai departe încă mulți ani! E de remarcat că pe lista „laureaților“ nu lipseşte aproape nimeni, dovadă a grijii frățeşti pe care ne-o poartă juriul. Mult succes, în aşteptarea viitoarelor contribuții şi întâlniri!
Petrecere frumoasă în continuare, alături de cei dragi! Vă îmbrățişez, Lulu

---

Merçi beaucoup, Lulu. Şi ție toate urările de bine pentru anul 2015. Şi scuze că pe tine te-am omis la premiul *Noi cu drag muncim*, pe care-l meriți cu prisosință. Silvia

---

Mulțumesc mult, măi Juriule dragă! Mi-ați atins coarda sensibilă şi mă simt onorată de aprecierea voastră generoasă. Uite cu ce ton serios mi-am început urarea pe 2015. E lucru mare ceea ce faceți, să ne țineți aproape pe toți, pe fiecare cu hachițele lui. Vă urez să vă meargă bine tot anul, să purtați tot timpul darul bucuriei în inimile voastre, să iubiți şi să fiți iubiți şi să ne revedem sănătoşi anul ăsta şi *La mulți ani!* Vă îmbrățişez pe toți colegii cu mare drag. Miki-Maria-Ana

---

Dragă Juliana, dragă Mihai, sunteți primii care şi-au însuşit deviza anului 2015.
Iar *Tinerețe fără bătrânețe* mi se pare o deviză şi mai bună, pe care noi toți ar trebui să o adoptăm permanent – în măsura posibilităților, Silvia.

Cred că le putem păstra pe amândouă, cea nouă ca în basmele strămoşeşti – cu toată înțeleapta metafizică asociată – alături de cea anterioară, propusă de eminentul nostru Juriu şi care are meritul de a fi perfect reversibilă: *SMILE IS (A)LIFE*, de asemenea, *n'est-ce pas ?*

Vă îmbrățișez și numai bine, Lulu.

Pentru drăguța de Miki: frumos mai le zici!
Mi-au mers la inima cuvintele tale.
Danke, danke! Silvichen

La mulți ani, fraților! Pentru toți – colegi, profesori – *SEMPER SUNT IN FLORE!* (na, că am luat-o ca la Roma Antică!).
Făcurăți ce făcurăți și iar ne premiarăți, ca să vorbesc în dialectul a 1/2 din juriu!
Mulțam fain! de data asta în dialectul meu!
Mereu tânără și felice, Rodica Bena

Pentru Rodica-pădureanca-franțuzoaica: i-am premiatără numai pe cei care meritară soro-adică pe NOI toți! Silvia

---

pe marginea premiilor

„Dacă n-am spus-o o repet“ e o mare vorbă culeasă acu's 41 de ani în „armata militară“. Repet, așadar, declarația-mărturie: adevărata mea meserie e de pricinaș. Niciodată cârcotaș. M-au bucurat premiile, socot că efortul și realizarea comitetului merită toate felicitările și mulțumirile. *Am un singur amendament.* De fapt, cumva două. Unul lipsit de importanță și unul important. De fapt, cel important nu e chiar un amendament. Importantă e lipsa unui premiu pe care comitetul îl merită din plin. De fapt, două premii.

Acestea s-ar putea numi, dacă onorabilii membri ai clubului fizică '70 ar fi de acord, *premiul W.R. Hearst* pentru jurnalism taman comitetului, pentru realizarea celor 3 chestionare. De ce jurnalism și de ce W.R. Hearst? Pentru că elaborarea chestionarelor este act jurnalistic. De fapt un act în zona de interferență dintre jurnalism și literatură. Rezultatul unui atare chestionar e o sumă de microportrete individuale, echivalentă cu un portret colectiv *sui generis.*

Să nu uităm că observasem, la completarea celui de-al treilea, profesionalizarea în materie a membrilor „comitetului“. Observație bazată pe propria experiență. 86.86% pasivă, *en tânt que* consumator de astfel de produse, 3.14% activă, ca producător, de-a lungul zecilor de ani. De ce W.R. Hearst? Ar fi o formă complementară premiului Pulitzer pentru jurnalism. Căci William Randolph Hearst a fost concurentul major al lui Pulitzer. Un mare tiran, de altfel. În alternativă, premiul meritat, *imo*, de distinșii membri ai comitetului, s-ar putea numi C.F. Kane. Charles Foster Kane e personajul cuplului Mankiewicz – Welles, din celebrul film „Citizen Kane“, al cărui model a fost Hearst însuși.

Un al doilea premiu pe care socot că îl merită membrii comitetului (sau comitetul ca entitate, ca instituție) ar fi *premiul Yukawa*, pentru însăși elaborarea documentului premiilor. De ce taman Yukawa? Pentru că ideea premiilor e una din particulele virtuale *(stricto sensu!)* care realizează coeziunea grupului. Și pentru că deja comitetul a instituit premii pentru alte benefice și meritorii acte cu același efect, destinate Rodicăi Bena, Babacului și cui a mai realizat.

Desigur, comitetul nu se putea premia pe el însuși. Dar actul premierii nu e, *imo*, complet fără astea două. Căci elaborarea chestionarelor face parte din aceeași categorie, ca particulă virtuală de schimb.

Al doilea amendament, cel neimportant, e un mărunțiș: al doilea alineat al itemului nr. 1 din capitolul 2013-2014 conține un neînsemnat abuz: rim nu „continuă să lucreze“ în alte domenii. Chiar admițând, prin extensie, că publicistica, literară au ba, ar fi „lucru“, între

iulie 2012 şi ultima parte a lui noiembrie 2014, n-am fost în stare să scriu niciun rând – cu intenție și pretenție literară. Blogul e publicistică nonliterară, nu se pune. Nici *„Matei Bunul“* nu se pune. Chiar dacă mulțumesc comitetului pentru premierea cărțuliei.*.
Ar mai putea fi un amendament. Pe care comitetul îl va accepta sau nu, verificând dacă ce țin minte eu are acoperire. Există, dacă nu mă înşel, un singur coleg care a participat la o singură întâlnire, cea din 17 septembrie 2011: Puiu Păunică. Dacă mai sunt colegi care să fie încadrabili în aceeaşi categorie, de a fi participat la o singură manifestare de grup, comitetul ştie. Dacă Puiu e, într-adevăr, singurul, el merită, *imo*, premiul... „solitaire“ cu trimitere ambiguă: la jocul windows care reproduce ceea ce puțini ştiu că e pasiența lui Napoleon şi la personajul feminin dintr-un roman al lui Ian Fleming şi din filmul aferent din categoria 007.
Revenind la premii, şarmul documentului e tocmai eclectismul. Se amestecă natural şi firesc motive substanțiale (noua carte a cuplului Mircea & Nick Mazilu, cartea nonfizică a celui de-al doilea, performanțele olimpice ale Rodicăi Ionescu ex Gavrilă etc.) şi mărunțişuri. Dar pe cele mai bune, cel mai mult m-au bucurat premiile acordate nepoților.
***Nota bene:** cred că am pomenit la vremea cuvenită, titlul *„Matei Bunul“* e o perifrază. La *„Matei Brunul“* – un foarte bun roman al ieşeanului Lucian Dan Teodorovici. Tradus cel puțin în franceză şi în macaronară.

rim

Dragă Radu,
Întâi de toate, multe mulțumiri pentru cele două premii acordate „comitetului“: *W.R. Hearst* şi *Yukawa*.
În primul caz ai sesizat esențialul: „Rezultatul unui atare chestionar e o sumă de microportrete individuale, echivalent cu un portret colectiv *sui generis*“. Asta am şi urmărit, iar tu ne confirmi că am reuşit.
În al doilea caz, ne-am propus să nu rămână nimeni dintre NOI nepremiat şi de aceea am inventat (imaginat) tot felul de premii, care de care având nume mai ciudate - şi asta, pentru că, aşa cum am mai spus, am vrut să întâmpinăm anul 2015 cu zâmbetul pe buze.
Trebuie să recunoaştem însă că meritul reluării „premierii“, după o pauză de doi ani, îl are Milica. M-am bucurat deopotrivă de faptul că ai apreciat Secțiunea nepoților.
Cred că tu ai merita premiul *Pricinaşul de serviciu* şi am să mă explic: cum poți spune că „nu se pune“ ceea ce scrii pe blogul tău? şi cărticica pentru copii la fel? Eu i-aş spune publicistică-literară.
În ceea ce priveşte premiul *Solitaire* propus de tine: îl merită şi alte colege şi colegi care au venit o singură dată la întâlnirile noastre: Rodica Duşoiu, Nuți Apostol, Inge, Irene, Georgică Macavei, Anca Ş., Liliana Ghinea şi chiar Mihai L.
Aş mai vrea să lămuresc o chestiune: începând din 2012 şi până în septembrie 2014 a făcut parte din „comitet“ şi Rodica Gostian (din păcate s-a mutat prea departe, tocmai la Paris, dar rămâne să colaborăm pe internet), iar din 2014, Nae Babacu'.
E drept că la chestionare şi premii nu l-am solicitat pe Nae, dar la volumul III şi la organizarea întâlnirilor, nu mai scapă.
Avem însă şi alți colaboratori permanenți: Milica, Lulu, Nicu Mazilu, RIM, Anca Ş., Gina, Mircea, Valentin N. – care trece periodic pe la Joe la institut sau îmi dă SMS-uri pe telefon ca să afle veşti, pentru că el nu are calculator. O seară frumoasă tuturor, Silvia.

Scuze: la colaboratori l-am uitat pe Decebal şi... poate şi pe alții. Silvia

---

Partea a șasea: Un album de colecție: 21 septembrie 2012, Hanul lui Manuc

Utagawa Kunisada (1786-1865)

Momentul sosirii la această foarte reușită întâlnire... de gradul IV pe scara spiritului de prietenie și colegialitate, cu o zi înaintea echinocțiului de toamnă, Anno Domini 2012! Gloria Tibi!!! (citat dintr-o scrisoare trimisă de Decebal P.)

Nely: Știți care e secretul tinereții mele? Cei doi nepoței, Ștefan și Adriana, care mă mențin în formă!

Lucian: Ce faci, Dane? Ce zici, ți-o dau pe nepoțica mea, Eliza, pentru Răducu al tău?
Decebal: Nu-l da, Dane! Ține-te tare!

Milica: În 25 august 1965 am plecat la Bucureşti cu un tren personal de noapte – ca să mă înscriu pentru examenul de admitere la Facultatea de Fizică. Duceam cu mine un geamantan mic, de carton, plin cu cărţi şi două mari vise: să urmez facultatea de fizică nucleară şi să scriu o carte... Anul acesta, după cum ştiţi, mi s-a împlinit şi cel de-al doilea vis!

Liviu: Îți spun sincer că nu mai pot dormi noaptea de când cercetătorii de la CERN au anunțat că neutrinii se deplasează cu viteze mai mari decât viteza luminii!
Numai Dumnezeu ştie că aşa ceva e im-po-si-bil!

Ani: Dragă Liviu, nu fi supărat pe cei de la CERN care au declarat că teoria lui Einstein e greşită. Nu-i crede! Au încercat şi Mircea cu Ducu în studenție, dar nu le-a reuşit figura! (vezi vol. II).

Ionel Pițurescu: Dorine, îți spusei și altă dată, așa că ține bine minte: nu că sunt eu din Craiova, dar oltenii îs dați dracului; dacă-și pun ceva în cap, reușesc întotdeauna!

Dorin Bena: Ai perfectă dreptate, dar tot Banatu-i fruncea!

Nicu Grama: Miky, nu prea te-am mai văzut pe la Ateneu.
Miky: Îți spun sincer, Nicule, că de trei ani, de când sunt directoare de securitate nucleară la AMEC Nuclear România și mă ocup atât de coordonare, cât și de formarea unor tineri specialişti, îmi găsesc cu greu timp să merg la Ateneu; abia reușesc să merg la Operă, că nu mă lasă Coco!

Joe-Tatalor: Stau și mă uit prin sală și tot îmi pare că visez; mi-am dorit să-mi revăd colegii după 40 de ani de la absolvirea facultății și iată că, în decurs de doi ani, ne vedem deja a treia oară și am scris și două cărți! De multe ori, seara, las de-o parte cartea de astronomie care mă pasionează, și citesc ce au scris colegii. Am senzația că mă întorc în timp. În fond, ce este timpul? „Un cuvânt“ – mi-a răspuns la întrebare tatăl meu, de curând, într-un vis.

Pisti: Ascultați ce vă spun: aș da New Jersey-ul ca să mă întorc în Cimișoara mea dragă! Și cred că o s-o fac când ies la pensie. Poate organizez atunci un campionat național de golf în Banat. Căci, fie vorba-ntre noi, golful, e o plimbare de vreo 3 ore la păşune, întreruptă ocazional de încercarea de a introduce o biluță într-o gaură în gazon, lovind-o cu o măciucă!
Felicia: Chiar aşa?
RIM: Nu mă interesează câtuşi de puțin! Prefer fotbalul (la tv!).

Joe: Combinând amintirile mai vechi cu cele mai noi am ajuns la concluzia că am fost o generație mai deosebită. Fiecare poate să creadă aşa despre generația lui, dar simt că eu am mai multă dreptate. Fiecare dintre cei care au scris ceva în cele două cărți, a adus o imagine personală asupra noastră. Poate că puse la un loc, vom obține o imagine mai adevărată despre NOI.
Pisti: *You're absolutely right!*

Dan: Oare nepoțelul meu, Răducu, s-o fi culcat, sau mă aşteaptă să facem un trenuleț din cârlige de rufe? Dar micuța Sofia, ce-o fi făcând ea acum? Precis mă aşteaptă să-i spun povestea cu cocoşul roşu!
Dan: E încă timp de mai bine. La urma urmei, 65 de ani marchează doar un debut într-o a doua tinerețe. Ștergeți din dicționare durerile de şale şi colesterol mărit. Ignorați din când în când sfaturile nutriționiştilor. Şi, mai ales, lăsați-vă cotropiți de frumos şi iubire!

RIM: Uite, Decebale, cum se face un salt cuantic: o iei încolo, şi hop! ai sărit prin geam!
À vaincre sans péril, on triomphe sans gloire!
Felicia ştie!
Decebal: Ştie, dar nu spune... e o discretă profesionistă!

Pisti: Am fost de curând la pescuit lângă Statuia Libertății şi am prins un peşte uite-atât, cu totul şi cu totul de aur!
Domn' Profesor: Zău, Dom'le? Nu pot să cred.
Decebal: Şi pe el era o inscripție *Made in China*!

Mircea: No, hai, Simona dragă, să ți-o spun p-a dreaptă: eu în America n-oi mere ni-cio-da-tă! Nici la Nae, pretenarul meu de-o viață, care m-o chemat de atâtea ori, nu m-am dus. Prefer să vorbim pe Skype!
Tulai Doamne! nu mă sui eu în avion nici să mă pici cu ceară – nici pân' la București, darmite să trec ditamai balta!

Ileana: Hai, mai spune! Ei, cum le spui dumneata, să tot stai s-asculți; ca dumneata, bobocule, mai rar cineva!

Mady: Hai, spune-le, Nicule, cum era când tu erai directorul liceului şi eu profesoară în acelaşi liceu. Şi cum acasă se inversa situația, eu eram directoarea!

Miky: Cât despre noua generație, vă spun că, deşi nu am copii, am doi nepoți de la sora mea, ultima „realizare“ fiind *le gros-bébé* Esteban, de aproape doi ani, al cărui zâmbet, atât de asemănător cu al tatălui meu, mă asigură că sângele aromân nu s-a diluat suficient şi că viitorul „neamului“ este pe mâini sigure.

Nely: Nu aş fi crezut că reîntâlnirea cu colegii, după prea mulți ani plini de evenimente, poate să-mi producă atâta emoție şi să-mi redeştepte atâtea amintiri. Sper din tot sufletul ca inimoşii organizatori ai actualei întâlniri să ne mai adune laolaltă şi peste cinci, zece, cincispezece ani şi cât ne-o mai ține Dumnezeu. Până atunci, vă doresc tuturor ceea ce la orice vârstă e necesar, dar la bătrânețe e mai greu de realizat: Multă sănătate!

Migri: Da, da, Ani, salut, te văd, te văd.
Şi tu, Joe, mai ştii cum ai zis să-i punem numele Mstislav băiatului cel mare?
Nu pot să te uit... şi nu înţeleg nici acum de ce ai zis aşa!
Joe: De la preşedintele Academiei URSS, Mstislav Keldysh.

Mircea: Eu ţi-am dat cartea mea şi a lui Nae (Mazilu) *Devenirea mecanicii cuantice* ca s-o studiezi, şi la anul facem un seminar. Ce zici, Ileana?
Decebal: A fost o surpriză. Nu ne anunţase nimeni în prealabil de venirea mecanicii cuantice!

Silvia: Simona şi zâmbetul ei fermecător.
RIM: Citiţi ce am scris eu despre extensibilitatea legilor fizicii în vol.II. Am descoperit că principiul impredictibilităţii unui eveniment anume, când colectivul său statistic respectă legea scăderii exponenţiale, precum cea a dezintegrării radioactive, NU este de natură necesarmente cuantică. La nivel macroscopic, ceea ce-l face să funcţioneze e însăşi natura statistică a fenomenului.
Voi ce părere aveţi?

Simona: În sfârşit, am reuşit anul acesta să vin la întâlnirea cu colegii, pentru că acum sunt liberă, m-am pensionat de curând. Am fost profesoară de fizică în New York încă de când am ajuns în America.

Dan: Când am fost în vizită la un templu Zen din Japonia, am văzut o frunză ținută în aer de un fir de păianjen. Nu cădea. Aşa şi noi! (Dan - de la Hanul lui Manuc).
Decebal: Şi fiindcă ea tot nu cădea... au mai chemat un elefant!
Milica: I-am lăsat îngrămădiți în colțul acela...
Dan Macovei: Fetelor, am să vă dezvălui secretul tinereții fără bătrânețe: ascultați ciripitul păsărelelor!

Valentin: Dragele mele, sper că ați văzut diversitatea celor câteva sute de alge din Marea Neagră şi Marea Adriatică, colecționate şi datate încă din 1904 (!) de către strămoşul meu, medicul dr. D. Zernovean. Le-am pus în fişierul ataşat variantei electronice a volumului II. La prima vedere, zici că seamănă toate între ele, dar dacă vă uitați mai cu atenție cu lupa... – sau mai bine cu un microscop – o să vedeți că nu-i chiar aşa! Unele au zimțişorii orientați în sus, altele, în jos!

Decebal: Ele s-au înțeles foarte bine.
Nely: Îți amintești Miky ce bine arătam când, în anul V, am fost „ghide“ la expoziția americană *Atoms in action*? Aveam costume taior făcute pe comandă, cu fuste mini strâmte culoarea „gri-perle“ și sacouri kaki mulate pe corp. Eram tare tinerele și frumușele!

Valentin: Dați-mi voie să vă recit poezia mea, *Curcubeul vieții*, dedicată colegilor în vol. II:
„Copilul de un an îşi întinde braţele spre soare / Sperând să prindă în căuşul mâinilor a infinitului întindere / A sufletului adolescentină filă aşteaptă cu nerăbdare şi teamă să fie răsfoită la nesfârşit / Oare împreună tindem spre infinit?“
Silvia: Da, spre infinitul din noi!
Mulțumim pentru poezii, Valy!

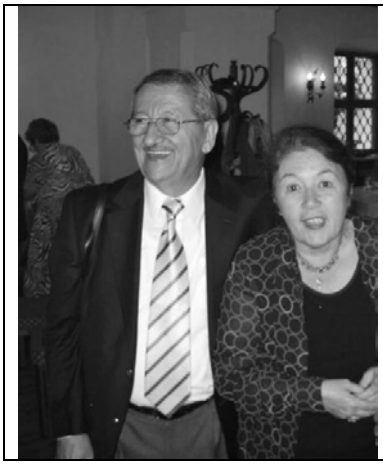
Dan - San (citindu-ne numele celor 4 olimpici internaționali la fizică premiați în 2012 - pregătiți de Rodica - Olimpica): Eu zic să nu le dăm bani, că e mai greu. Dar putem să dăruim fiecăruia câte o carte de-a noastră, volumul II, că pe primul îl au deja!

Decebal: Asta da poză!
Dan-cârcotaşul: Dacă vrei să modelezi transferul radionuclizilor din iarbă în vacă, cască gura la o vacă păscând, dă-i să mănânce şi să bea, curăță bălegarul, mulge-o şi vorbeşte-i cu dragoste, dezvoltă-ți simțurile, să simți ce e în jur!! Pe urmă fizica, matematica etc. – asta e *SLOW PHYSICS!*

Decebal: E clar că Rodica ştie ce spune şi că are dreptatea de partea ei (dreaptă).
Rodica: Pe când eram profesoară în Azrou, la cel mai vechi liceu din Maroc, mergeam cu copiii în excursii pe munte, printre cedrii uriaşi, și prindeam fluturi de o rară frumusețe, unici în lume. Și am uitat să vă spun că maimuțele ne însoțeau tot timpul!

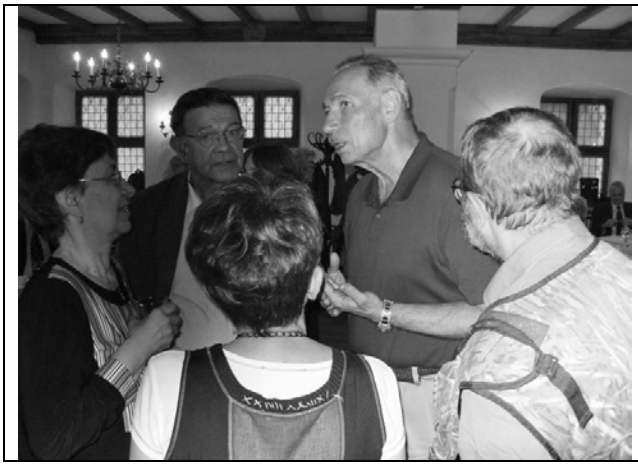

Laura: Mi se pare chiar nemaipomenit că NOI, fizicienii, autori ai primei „cărți-jurnal“, ne-am hotărât s-o publicăm chiar în anul în care se lansa proiectul ELI şi se vorbea de „brandul Măgurele“ pentru cercetarea românească... Oare, viitorul sună *totuşi* bine?!
Lucian: Eu sunt optimist din fire, aşa că răspunsul este sigur DA!

Geta: Am fost profesoară de fizică 29 de ani la liceul din Bumbeşti-Jiu, o localitate de la care începe defileul Jiului. Localitatea este tot zonă de „munte“, adică are o aşezare excelentă în dealurile subcarpatice. În plus, este o zonă total lipsită de poluare şi unde vântul bătea de două ori pe an, dar ținea câte șase luni! Astăzi, nici vântul nu mai este ca altădată!

Pisti: Vă spun îndată. Staţi să-mi aduc aminte! Deci... da, da... aşa...
E vorba de câteva realizări ale mele în domeniul cercetării spațiului cosmic (proiecte NASA): sistemul de ghidare ultrafină pentru telescopul spațial Hubble şi diverse spectrometre instalate pe navete spațiale care explorează planete (ex. Saturn) şi asteroizi (ex. Eros).

Dan M: Lisandra, poți să ne spui acum, în viața reală, cine dintre colegii noştri este Angi şi cine O'Vis în romanul tău? Dar Pierre?
Decebal: Hai, spune-i, nu fi sfioasă!

Decebal: Afară, la aer curat, curat, curat... curat!
În timpul ăsta, pilotul automat funcționează, funcționază... funcționează!

Silvia: S-ar putea totuşi ca Joe să fredoneze în gând concertul lui preferat de Schumann !
Joe-Cavalerul-Tristei-Figuri: Plouă... Dar ploaia aduce noroc!

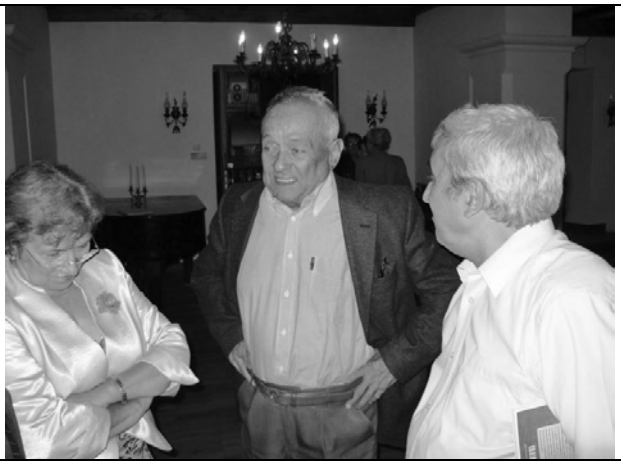

Conu' Mitică: Vă spusei: eu mă lăsai de fumat bând țuică! (din vol. II).
Să vă spun un secret: înainte să vin aici, băui un păhărel, preventiv, ca să nu mă tenteze cineva cu vreo țigară!

Mircea: V-am povestit cum am fost profesor de matematică la Şcoala Generală din Someşu Rece – un sătuc la 15 km de Cluj – unde încep Munții Apuseni?... Am zis că stau acolo un an, de probă. Dar am stat mai mult de zece. Este locul în care am simțit, poate pentru prima oară, că sunt cu adevărat util. Le rămân îndatorat copiilor din acest sat pentru că mi-au oferit cu neaşteptat de multă dărnicie inocența lor, puritatea lor sufletească, dorința lor de cunoaştere, incredibila lor cumințenie, căldura lor sufletească şi, mai ales, dragostea lor...

Prof. M. Ţugulea: Spune drept, Crina, mai ştii ecuaţia lui Schrödinger?

Dan: Cum ziceai, Ani, că e povestea ta cu coada de rândunică? Ştii că eu iubesc păsărelele şi că, încă din studenţie, le înregistram ciripitul în creierii dimineţii. Iar despre rândunică, pot să-ţi spun că are o coadă-n-furculiţă cam atât de mare!
Ani: Nu, Dane, era vorba de o ramă de lemn care trebuia îmbinată în „coadă de rândunică“, la atelierul de tâmplărie al facultăţii!

Joe: Ţi-am povestit, Rodica, despre profesorul meu de fizică din liceu? A avut cea mai puternică influenţă asupra mea şi a lui Cristi. Aşa am ajuns amândoi la Facultatea de Fizică. Îmi aduc aminte cum, după o serie de răspunsuri greşite la fizică, domnul Apostol ne-a dat următorul sfat: „Gândiţi-vă foarte bine, inversaţi şi spuneţi cu voce tare“. Mi s-a părut un sfat foarte util.

Decebal: Stil! Atât în prim-plan, cât şi pe fundal!
Tatiana: Ce-ar fi la anul să facem întâlnirea la Braşov? Mergem să vă arăt şi Măgura Codlei care, cu căciula ei, prevesteşte timpul probabil. Din păcate, n-am cum să vă arăt şi renumitele – pe vremuri – sere din Codlea, pentru că acum, nu mai există. Şi ce flori minunate creşteau acolo. Era un rai!
Adriana: Sau la Oradea (Várad în maghiară), putem merge şi la Băile Felix.

Valentin: Dacă nu ştiai, Nely, eu am trimis volumul I şi la biblioteca Congresului American. Fără glumă! Iar volumul II intenționez să-l traduc în franceză la Inst. Cultural Francez! Ce zici de asta? Promoția noastră o să devină cunoscută pe întreaga Planetă!
Milica: Cândva... chiar şi mai departe... mai sus... şi mai sus...
Decebal: Da,Valentin se pare că e pus serios pe fapte!

Prof. M. Țugulea: Ce părere ai, Rodica, relațiile de incertitudine exprimă o nedeterminare a stării sistemului?

Costică: Priviți acest tablou, mă rog, tapiserie: grădina castelului este exact ca grădina mea de la Malu cu Flori! Lipsesc doar merele!

Decebalepus: Aşa cum v-am mai spus, concluzia ultimilor 50 de ani de viață este: trecutul, prezentul şi viitorul sunt în continuă modificare!!!

RIM: Să nu credeți că jocurile astea copilăreşti cu lingura m-au adormit de-a binelea. Eu doar îmi odihnesc ochii şi în timpul ăsta, înregistrez tot ce se vorbeşte, ca să mă pot inspira pentru noua mea carte!
Milica: M-am hotărât: propun „lingura“ olimpicilor!

Rodica: Închipuieşte-ţi că în Maroc am învăţat şi limba berberă! Salutul lor, *Assalam Ouakikoum*, înseamnă „pacea fie cu tine“.
Doina: Serios? Am să le spun şi lor...

Decebal: Sexy poză, felicitări!
Silvia: E din Neckermann! Reclamă la ochelari.

RIM: Pisti, ţi-am spus despre teorema 3 a lui RIM (adică a mea): „totul e valorificabil!“ – inclusiv amintirile tale din „armata miltară“?
– vezi Vol. II.

RIM: Morala fabulei? Dar e evidentă, dragii mei doctori Watsoni. Eforturile strategice de promovare socială sunt inutile. Legea lui Arhimede trebuie lăsată să acționeze liberă. Ca şi toate celelalte legi, despre care rămân convins că reprezintă proiecția acelei transcendențe pe care o numim Dumnezeu în univers. Fred Hoyle, unul din puținii astrofizicieni, autorul modelului universului pulsator, care a fost şi scriitor de literatură, spune că tot ce se întâmplă se întâmplă pentru că așa trebuie.

În fond, tinerețea nu este o etapă a vieții, ci este o stare de spirit... (Motto, vol. I)

Joe: Față de azi, în anii studenției perpectiva era inversată, priveai înainte, cu încredere. De unde, fiindcă perpectiva s-a inversat în timp, te poți gândi la un fel de „inversie temporală“ (în afara teoremei lui Kramers). Au fost şi scurte perioade (evident, de grație) în care aveai perspectiva în ambele sensuri, dar, fiind o culme, echilibrul a fost instabil şi ne-am rostogolit (durigat, ar spune colegii ardeleni) la vale, mai repede sau mai încet, după cum s-a nimerit.

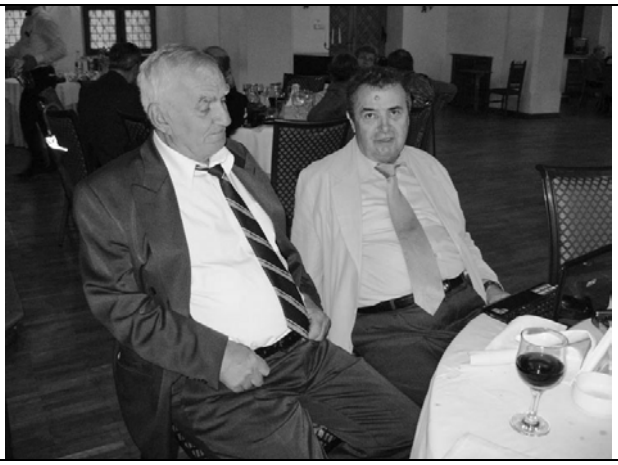
Pisti: Dați-mi o pârghie și vă țin tot Pământul în... palmă!
Decebal: Un punct de sprijin, fraiere!
Milica: Da, dar el voia să-l rostogolească...
Felicia: Că bun mai e Campari orange-ul ăsta!
RIM: Despre ce e vorba? Acu' m-am trezit și eu. Ei, dac-ar fi fost și Lulu aici, ne-am fi continuat interesanta discuție de anul trecut despre războiul de independență.

Decebal: Mady, ținând în mână volumul II din cunoscutul roman *ION*.
Silvia: Mi-a plăcut!
Milica: Foarte bun acest roman! Dar sunt mai mulți „IONI“ în acest roman. Despre care e vorba?
Silvia: Numai despre Ionii pozitivi, *of course*!
Decebal:Nu mă mai joc cu tine. Exact asta voiam să scriu și eu! Acum ce să mai scriu? Că Cezar și Cleopatra au avut un fiu pe care l-a chemat Cezar Ion?

Silvia: Iar la anul, cred că ne vom apuca și de volumul III. Glumesc, bineînțeles!

Nae: Și acum, ce urmează? Iar nu ne mai vedem un an întreg? Dar, dragi colegi, să nu uitați că există *google group*-ul Fizica ’70, pe care eu l-am înființat. Și acolo, ne întâlnim de câte ori vrem! Virtual, desigur!
Costică-Spe: Că bine zici, Nae!

Valentin: Și cum îți spuneam Nely: Am construit cu colaboratorii un model de tip Kepler pentru nevertebrate paleontologice. În decurs de 30 de ani am încercat constituirea de echipe ale renașterii din domenii cât mai diverse, care m-au dus la crezul: „MILLENIUM III – SINERGETICA ECHIPELOR RENAȘTERII“ (*A bove maiore discit arare minor* – de la boul mai bătrân învață cel tânăr să are). Obiectivul meu: Caut să răspund MARII PROVOCĂRI A ȘTIINȚELOR MILLENIULUI III,... pentru democratizarea cercetării. (citate din vol.II).

Nae Doboș: „Îmbătrânirea nu e pe gustul meu, dar e singura metodă de a trăi mai mult“ (Sainte-Beuve). Visați cu toții dragi colegi și să ne întâlnim sănătoși și visători cât mai repede și cât mai des!

Decebal: Nae, privind spre momentul inițial al „Big-Bang“-ului.
Nae: Ehei! Când eram tânăr, aveam nişte ochi de şoim! Acum două săptămâni, am schimbat şi la ochiul drept cristalinul, aşa că acum am doi ochi din plastic. Dar nu las grijile să ia locul visurilor. Încă mai visez să mă întorc la dealurile mele din copilărie şi să mi-l iau drept călăuză pe strănepotul cățelului Turcu, să mă conducă pe cărările numai de el cunoscute.

Decebal: Mitică nu pare să fie convins de ce aude. Bravo Mitică! *Dubito, ergo cogito*!
În plan secund, patru „înălțimi“ par să fi căzut de acord, deşi se țin foarte bine pentru vârsta lor!
Mitică: Concluzia? Ca fizician, poți să lucrezi cu foarte mare succes în orice domeniu. Mi-a fost dat să trec, cu voie sau fără voie, de la fizică la biofizică (într-un institut de biologie), la neurobiologie, şi, în final, la matematică. Iar eu, am făcut ceea ce am făcut, pentru că am iubit şi iubesc țara în care m-am născut şi fizica.

Decebal: Ca şi ariciul şi seringa, furculița, uneori, mai şi înțeapă...
Ileana: Eu zic că şi mâncarea asta face parte din sursele regenerabile de energie – ca şi sistemul fotovoltaic de energie solară, la care am lucrat în cadrul proiectelor UE!

Silvia: Şi în final, un sfat: Nu încetaţi să zâmbiţi, chiar şi atunci când sunteţi trişti – face bine şi la ten! Parol!

Liviu: Cred că unul din primele lucruri din viaţă care m-a fascinat până la obsesie a fost un vechi aparat de radio Philips. ... Pe atunci, locuiam în Brad într-o casă „cu curte“ şi aveam cam trei ani... Prinsesem deja, de ceva vreme, legătura dintre comutator, becul electric şi electricitate într-o manieră satisfăcătoare. Doar că nu ajungeam la comutator cu nici un chip!
Doina: Ei lasă, că pe urmă ai crescut cu muuuult peste comutator!

Nely: Privind în urmă, îmi dau seama că am făcut totul cu multă dragoste şi pasiune în viaţa de profesor – la liceul din Vatra Dornei unde am fost şi eu elevă – şi dacă ar trebui să o iau de la capăt, aş proceda la fel, deoarece fără dragoste şi pasiune, viaţa în sine este goală, fară niciun sens. Iar cei doi copii şi cei doi nepoţei îmi bucură şi îmi luminează în continuare, zilele...

Milica: „Cînd eram mică mă amestecam în treburile mamei. Doream să o ajut. Îmi băgam mîinile în ciubărul cu rufe şi frecam o batistă pînă se rupea. Cu furca era mai greu. Într-o zi de iarnă, tata a venit în casă cu o furcă mică, mică, pregătită de el – dintr-un pui de brad – încă din vară, anume pentru mine. Mama mi-a adus repede un fus mititel şi un caier pe măsură. Am început, cu hărnicie, să torc din caierul acela un fir gros şi lung, să-mi ajungă pentru toată viaţa…" (*Lisandra – File risipite...*)

Costică (amintindu-şi cu nostalgie de integrala pe frontiera indo-pakistaneză): Mă mir, nu credeam că-i chiar aşa...

Rodica: Hai să vă povestesc ce mi-a zis odată profesorul Grigore Moisil, căruia i-am fost asistentă la Electronică vreo 10 ani de zile.
Zice profesorul: Dragă Rodica, tu crezi în vise?
Eu: Nu ştiu ce să vă răspund, că m-aţi luat prea repede.
El: Eu unul, cred. Şi unele vise chiar se îndeplinesc. Uite de exemplu, am visat odată că eram la o şedinţă la Academie. Şi ce crezi, când m-am trezit, eram la Academie, chiar în şedinţă!

Lulu Cădere: - Fizic departe, dar cu gândul şi sufletul alături de voi, vă trimit un eşantion din muzica pe care o ascult în timp ce voi sunteţi împreună. E vorba de „Siciliano“ de pe discul „Play Bach“ de Jacques Loussier, disc pe care l-am descoperit când eram student şi de care nu mă mai despart. Cu bine şi pe curând.

Nae Dobos: Victorie! Il avem pe Nicu pe skype.
Nicu M.: N-am putut să mă despart de amintirile din studenţie, trăiesc cu ele, şi cred c-am să mor cu ele... ...Dar iară vin şi spun şi eu că, aşa cum zicea Cristache, în traducerea olteanului „To be or not to be!“ sună „Ce-o fi, o fi!“ şi cine-i mai mult ca olteanul în viaţa asta?!...

Crina: - Dacă stau să mă gândesc bine, pe cei doi nepoţei ai mei, gemenii Şerban-Mihail şi Horia - Gabriel, tot fizicieni o să-i fac, ca şi mine!
Cu fiu-meu nu mi-a reuşit figura.

Nicu Grama: Să știi că nu te-ai schimbat deloc, ai rămas la fel de simpatică cum te știam.
Rodica: Cine? Eu?
Nicu Grama: Da, chiar tu!

Milica: Treceam din una-n alta
și mereu îmi apărea tot altă
scară-n față de parcă toate
scările din viață
se-ngrămădiseră-mprejurul meu.
(Al. Philippide, *Tainicul țel*)
Silvia: cbspc,
(Cu bine și pe curând –
l-am citat pe Lulu).

Post-scriptum:
După cum poate ați observat, autorii comentariilor (Milica Axinte, Silvia Mateescu, Decebal Popa și punctual Nae Doboș și Migri Stoica) și-au pus fantezia la încercare pe seama colegilor și invitaților. Unele comentarii sunt citate din cele două cărți ale noastre – autorii sperăm să și le recunoască. Restul sunt doar ficțiuni care AU sau NU AU legătură cu realitatea!

Partea a șaptea: In Memoríam

Katsushika Hokusai (1760-1849)

COSTEL BOCA: Regretul despărțirii

Am vrut să te mai văd o dată...
(Costel Boca)

Cuvintele astea m-or urmări cât oi mai rămâne deasupra ierbii verzi! Am vorbit cu el când a venit la întâlnirea noastră de la Hanul lui Manuc în vara lui 2013. L-am condus atunci la maşină, pe care o lăsase pe Splai, undeva pe-aproape. Se ducea cu familia la Piteşti, la un prieten ce-l avem acolo, să-l mai vadă o dată şi pe el. Ne-am îmbrățișat şi i-am promis că atunci când mă duc la Piteşti, am să trec prin Ploieşti, să mă opresc la el, să-l mai văd o dată. Floricica, soția lui mi-a şoptit discret: „Grăbeşte-te!“ Că plănuisem să mă duc la Piteşti să stau câteva zile, dar n-am mai apucat: în 22 ale lui august trebuia să fiu la aeroport ca să plec în Statele Unite, iar în 20 eu încă munceam din greu, cu soția şi cu soră-mea, să scoatem zecile de saci de moloz din apartament, şi să curățăm oleacă, pentru a lăsa în urmă cât de cât curat...

Că în vara aia am hotărât să ne punem la punct apartamentul din Focşani, ca s-avem unde trage, la o adică. Am dat şi-o țoşcă de bani, şi ne-au şi furat muncind, că… „asta-i situația“! Plănuisem să-mi fac şi-o casă la țară, că cea bătrânească e o ruină. Am renunțat: n-am chef să mă curăț încă, şi de bani şi de viață – chiar dacă „asta-i situația!“, cum mi se repetă insistent – mai am şi altele de făcut pe fața asta a pământului!

Aşadar, n-am reuşit să-mi țin promisiunea, şi asta mă urmăreşte cât oi mai avea de trăit! L-am văzut ultima dată pe Costel prin Skype: stătea, ca de obicei, în pat, aşteptând o chemare de undeva. Se resemnase, îşi acceptase soarta aşa cum era. În iarnă am primit de la Piteşti şi vestea tristă: „Costeluş ne-a părăsit!“ Floricica-mi spune c-a tras cu disperare de ultimele zile, străduindu-se să nu lase regrete, să lase cât de cât linişte-n urmă, dar, evident, nu mai depindea de el!

Privesc acum cu nostalgie vechea lui legitimație de student, pe care ne-a trimis-o la toți în copie, iar ceea ce mă atrage îndeosebi este iscălitura sa. Scrisul

cunoscut: parcă-i văd şi-acum mâna dreaptă, care scria parcă într-o lehamite pe care mă străduiam s-o imit pe-atunci, cu un scris întins, lăbărţat. Era reacţia firească a timidităţii, pe care el o stăpânea cumva, dar nu reuşise încă s-o-nvingă complet, şi-am realizat abia acum că asta ne unea. Amândoi eram de la ţară, eu dintr-un vârf de deal, pe-un mitoc acolo, el mai din vale şi mai frecat de atmosfera marilor oraşe – venea de la un liceu din Ploieşti – dar în fond tot timid, cu timiditate neaoş ţărănească. Imaginea mâinii sale scriind se leagă de începutul aventurii mele intelectuale.

Venisem, cum vă zic, de pe mitocul meu, direct în vacarmul Bucureştiului, cărând cu mine tot bagajul de preconcepţii ţărăneşti. Ca ţăran, astea mă deosebeau radical de Costeluş. Cea mai dură dintre ele era faptul că nu puteam bea cafea: ţărăneşte asta era ceva oribil, dincolo de imoral. Ţin minte că pe-atunci mă uitam cam strâmb la colegii care beau cafea. Acum sunt sigur că ei au rămas copii mici, inocenţi, pe lângă mine, care-am realizat cisterne de cafea... Aveam însă nevoie de cafea, pentru a putea sta în liniştea nopţii ca să citesc şi să visez. Costeluş s-a prins primul cu cine avea de-a face – era, într-adevăr un suflet de ţăran sadea în el! – şi mi-a atras atenţia că nu-i deloc necesar să beau cafea: la farmacie se vindeau fiole de cafeină, parcă treizeci de bani bucata. Farmacia n-a fost niciodată imorală pentru vreun ţăran!

Şi iată-mă cu el, în liniştea nopţilor din călcătorul de la etajul şase al căminului Carpaţi, unde studiam amândoi încercând să ne facem o manieră de viaţă. Pe la ora zece noaptea luam câte o fiolă de cofeină într-un pahar de apă, şi-apoi ne duceam în călcător – pe care noaptea nimeni nu-l folosea, evident – fiecare cu vraful lui de cărţi şi caiete, cu pachetele de ţigări aferente – el fuma Carpaţi cu filtru, eu fără filtru – şi cu scrumierele de rigoare, uneori o cutie pătrată făcută dintr-o foaie de hârtie pusă-n două. Puţine cursuri am studiat cu adevărat la viaţa mea, dar episodul acela se leagă de cursul de Fizică moleculară şi căldură al profesorului Bărbulescu. Am şi-acum martor caietul de curs cu adnotările şi completările de-atunci, cu scrisul lăbărţat, detaşat, în maniera în care scria Costel: aveam un dar nemaipomenit de a copia tot ceea ce-mi părea interesant, iar scrisul său mi se părea atunci din cale-afară de interesant. Uneori îi urmăream mâna scriind, iar imaginea ei mi-a rămas bine întipărită în suflet, asociată, cum vă spun, cu acel scris.

După aceea ne-a mutat la căminul Regnault din Intrarea Costache Negri, nu înainte de a fi învăţat de la Costel să accept moralmente şi cafeaua. Timid, am lăsat încet-încet fiola de cafeină în favoarea cafelei îndulcite corespunzător, care mi-a devenit în timp o patimă. Şi odată cu călcătorul de la Carpaţi, Costel se pierde din amintirea mea, până prin anul cinci, când cafeaua a revenit la modul propriu: mă emancipasem, ce vreţi! Costeluş se-nsurase: împărţea cu soţia sa Floricica, prietenă a copilăriei liceale, studentă la limbi slave pe-atunci, o cameră la Grozăveşti, la etajul întâi al blocului B unde stăteau şi băieţii de la petrol şi gaze, etaj de familişti. Eram câţiva prieteni care-i vizitau în mod curent, iar cafeaua era la ordinea zilei – o

cafea totdeauna proaspăt măcinată care mirosea de-ți lua mințile. Floricica o pregătea cu dedicație!

Prin 1972 ne-am despărțit. Am aflat apoi că-i la Ploieşti, şi-am încercat zadarnic, timp de douăzeci de ani cât am stat la Piteşti, să-i găsesc adresa. Că treceam de multe ori prin Ploieşti, venind de la Piteşti către Focşani şi înapoi, şi puteam lesne să mă opresc şi să-l văd. Au mai trecut zece ani şi i-am găsit, în sfârşit, adresa de email: conexiunea a fost instantanee, de parcă ne-am fi despărțit ieri. Am aflat de necazul său de la terțe persoane, el nu s-a plâns niciodată!

Şi-acum ne-am despărțit din nou: el a plecat lăsându-mă cu complexul vinovăției de a nu mă fi putut arăta nici măcar o dată la Ploieşti! Nu mi-a lăsat nicio adresă de email, ştiind bine că n-are sens: atunci când l-oi urma, conexiunea are să fie din nou instantanee, şi va rămâne în veac, aşa cum a fost ea atunci, în timpurile cafelei din tinerețea noastră... Fie-i somnul liniştit!

Nicolae Mazilu

SERGIU BORCA (1947-2012)

Elev la Şcoala Medie nr. 4 Braşov

I-a plăcut fizica, a fost un experimentator talentat, pasionat de munca lui cât timp a fost lăsat să facă cercetare ştiinţifică fără alte constrângeri. Când acest lucru nu a mai fost posibil, a preferat să se pensioneze, rămânând credincios principiilor şi valorilor morale care l-au călăuzit toată viaţa. Sigur că acest moment a fost dificil. Dar a reuşit să treacă mai uşor peste acest moment prin faptul că a avut ore de laborator, seminar de Fizică generală sau curs de Fizica Corpului Solid cu studenţi de la Universitatea Tehnică de Construcţii şi de la Universitatea Politehnică Bucureşti. A fost hărăzit să le explice tinerilor fizica, o făcea cu multă pasiune, vorbea cu drag de studenţi, reuşea să le capteze atenţia.

În studenţie, şi mai ales după terminarea făcultăţii, a avut mulţi elevi care au învăţat de la Sorin fizica şi uneori matematica. A fost un elev rebel (dar premiant la Olimpiada Naţională de Fizică din 1965); de aceea i-a înţeles foarte bine pe adolescenţi, reuşea să-i „lumineze“, să-i facă să înţeleagă fizica, deşi poate altele erau priorităţile lor şi ar fi vrut să primească direct soluţia unei probleme. Peste ani, foşti elevi, pe care i-am întâlnit, vorbeau cu căldură şi recunoştinţă de „Dom' Profesor“.

Grupa de solid la banchetul din 1980 (R1: Sorin e primul din stânga)

Şi ca un arc peste timp, de acest talent al lui bunu Sorin a aflat şi nepotul nostru Radu, care acum este elev în clasa I-a. Într-o zi, când m-am dus să-l iau de la *after school*, mi-a arătat un băieţel şi mi-a zis plin de importanţă: „uite, Bia, pe tatăl lui Rareş l-a învăţat bunu Sorin fizică şi matematică. Dar ce e fizica, Bia?“ Cred că Bunu Sorin ne priveşte şi zâmbeşte ocrotitor.

Veneţia, 2004

Din păcate, a plecat mult prea devreme dintre noi, nu a mai apucat să-i înveţe fizică şi pe nepoţii lui dragi.

Lia Borca
martie 2015

SORIN, aşa cum l-am cunoscut

Pe Sorin (nimeni nu-i zicea Sergiu) l-am cunoscut la Olimpiada de fizică, faza pe țară din 1965, care s-a ținut la Iaşi. Venisem de la Craiova împreună cu colegul şi prietenul meu Cristi Florea, cu alți colegi din liceu şi cu alții din Târgu Jiu şi Turnu Severin. Am reținut numele unui profesor din Târgu Jiu, Cancer Numitor, care conducea delegația de acolo. La Iaşi, am cunoscut mai mulți viitori colegi printre care Irina Russu, Mihai Lupu, Romică Furtună.

Eu şi Cristi am luat premiul III (o diplomă şi o insignă – insigna era valoroasă – dar n-o mai am). Sorin a luat premiul I. Nu mai ştiu ce au făcut ceilalți.

În primele zile de facultate, eram în Cişmigiu cu câțiva noi colegi. Eram pe unul dintre poduri şi pe dedesubt a trecut Sorin cu o barcă. Am exclamat: „Uite-l pe ăla care a luat premiul întâi!“ Această scenă mi-a rămas în minte.

În primul an de facultate am stat, împreună cu Sorin şi alți 11 la căminul Regnault (intrarea Costache Negri) în aceeaşi cameră. Ne-am înțeles foarte bine.

Sorin era un tip vesel şi cu mult farmec. Odată, mergând în oraş cu autobuzul, Sorin a intrat în vorbă cu taxatorul (pe vremea aia erau taxatori). Aşa l-a vrăjit, că după câteva minute fumau amândoi.

La cămin

La cursuri avea nişte caiete speciale făcute de tatăl lui. Când se plictisea, scria caligrafic *Baiadera* sau *Bucureştii noi*.

S-a căsătorit cu Lia în toamna anului 1969. Am avut bucuria să fiu invitat la nuntă, la Mâneciu.

Stând la căminul pentru căsătoriți (blocul D de la Grozăveşti), puteam să ne întâlnim la ei mai mulți colegi şi colege.

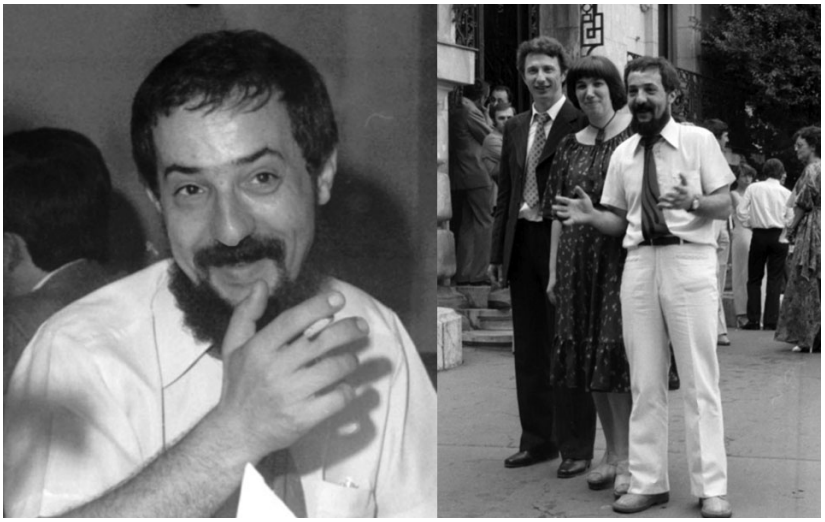
În ultima zi de facultate, la Delta Dunării, cu colegii din grupa de solid

…După terminarea facultății, ne întâlneam tot la ei, erau printre primii care aveau un apartament. Apoi, ne-am luat cu altele şi ne-am întâlnit tot mai rar, deşi locuiam în acelaşi cartier.

Şi anii au trecut… şi e foarte trist să scrii despre un bun prieten la care ai ținut foarte mult şi care nu mai este.

Şerban Georgescu
martie 2015

ION CORCOȚOI: Omagiu sub apăsarea inevitabilului

Tosca s-a închis! (Ion Corcoțoi)

Sunt acum aproape patru ani, de când îi uram de bine la zi aniversară, şi-mi exprimam dorința să ne mai întâlnim odată la Tosca pe bulevard, vis-à-vis de căminul 6 Martie, de lângă Facultatea de Drept, unde-am stat o vreme şi noi ca studenți. Mi-a răspuns în stilu-i laconic: „Tosca a murit, Tosca s-a-nchis!“ Peste puțină vreme am primit şi vestea ce-l privea direct: „Colegul nostru Ion Corcoțoi ne-a părăsit!“

Am cules din viață şi acea înțelepciune simplă, care zice că trebuie să accepți resemnat inevitabilul, pentru că, de fapt, nici nu poți face altceva, n-ai cum i te împotrivi: doar de-aia e inevitabil! Prin sine, dispariția lui Ion făcea parte din inevitabilul vieții mele, aşa că, resemnat cu înțelepciune dobândită, am luat-o pe moment pe urmele amintirilor dintâi, în care icoana sa străluceşte ici şi colo.

Pe-atunci abia se profila crepusculul nopții care a urmat sub numele emfatic de epocă de aur. Nu trecuse decât un an sau doi de la intrarea ruşilor în Praga, şi de la mitingul memorial în care cârmaciul şi-a făcut renumele care avea să se estompeze abia peste două decenii, când a fost asasinat în mod democratic. Lumea prinsese gust de viață, era în plin avânt, epoca nu-ncepuse încă a-şi arăta colții, aşa încât curajul ne era încă prin preajmă.

Eram colegi de cameră la Grozăveşti prin 1969, la blocul E, şi venisem la Tosca pentru o cafea. Ne-am dus la Tosca, pentru că era barul intelectual, literar şi artistic prin excelență, ce-şi purta numele după celebra operă a lui Puccini, în mod sigur datorită vecinătății cu clădirea Operei Române. N-am apucat a ne gusta cafeaua filtru, ce se savura pe-atunci aproape exclusiv în barurile pe care le frecventam, că s-au şi înființat unii cu aparate de filmare şi lămpi, ca să ia instantanee din activitatea de la barul intelectualilor de viță, şi s-o prezinte

publicului, ca să-i gâdile chipurile mândria că-i are, că i-a produs. La care Ion a sărit în sus ca ars: „Nae, hai să ne cărăm, că dacă te vede tat'tu la televizor, vine cu traista'n băț și cu instrumentele de educație, ca să te-ndrepte pe calea cea bună".

Chestia cu instrumentele de educație era o poveste pe care-o itera Ion tot între noi, și care scotea în evidență divergența dintre dorințele părinților și apucăturile progeniturilor, care iau de la părinți mai ales naturalul, adică ceea ce-i ancestral în genă, neatins de educația socială, și prin urmare rău – conform normelor de convenienţă socială.

Cică venise o progenitură să facă fizică la Bucureşti, cam aşa ca noi atunci. E notoriu faptul că-n ascensiunea către geniu, primul pas este acela de a imita personalitățile din branșă, prin gesturile lor cele mai sociale. Aşa încât, când s-a dus în vacanță în satul natal, primit cu respectul cuvenit pe-atunci celor ce se duceau vreodată la Bucureşti, progeniturii i s-a oferit odaie separată în căsuța părintească, cearşafuri curate, plapumă nouă cu miros proaspăt de gutui şi busuioc, aşa cum numai unui intelectual i se oferă, cu acelaşi respect. Aşa că, în dimineața aceea, spre prânz, tatăl s-a prezentat respectuos cu căciula'n mână în pragul odăii, pentru a invita intelectualul să se deranjeze la bucătăria din dos, pentru micul dejun: o mămăliguță caldă, ceva ouă, brânză de putină, jumări de la purcelul din iarnă puse la borcan în untură, şi scoase acum la ocazia specială, ceva murături. Stupoare: intelectualul nostru stătea crăcănat, cu picioarele aruncate peste plapuma cu cearşaf scrobit, fumând tacticos dintr-o pipă respectabilă, şi scoțând nori de fum ce pângăreau inocența mirosului de gutui şi busuioc al odăii părinteşti.

A uitat tatăl de respectul cuvenit edecurilor academice, şi întrebând: „Ce-i cu ulcica aia pe pieptul tău?", a ridicat ceva înjurături ce nu se pot încredința acum literei scrise, şi s-a dus să-şi caute instrumentele de educație pe care nu le folosise îndeajuns până atunci: o furcă, un arac, o coadă de lopată, mă'nțelegeți. Când s-a prezentat din nou în pragul uşii, progenitura, needucabilă bag seamă prin mijloace neacademice, era deja îmbrăcat. Gata oricând să-şi salveze ființa intelectuală, a zbughit-o pe uşă, direct la biblioteca comunală, pe care a răscolit-o până a găsit ce-i trebuia: „O fotografie a lui Einstein, care-l prezenta pe maestru purtând pipă" încheia Ion povestea. Tatăl, mult mai reeducabil, s-a lăsat convins: „Dacă trebe, trebe!" Fizicianul, nu-i fizician sadea, dacă nu poartă pipă, după cum o dovedea din plin fotografia maestrului fizicii! Aşa că trebuie să uităm de mirosul de gutui şi busuioc, de candoarea perdelelor scrobite, şi să dăm curs necesității intelectuale imperioase! Avea Ion un dar aparte de a ridiculiza spontan intelectualismul prețios, şi de a scoate în evidență puterea inocenței, ce se păstra până şi sub noroiul împroşcat, inconştient sau voit, de un aşa intelectualism, pe albul ei cu miros proaspăt de gutui şi busuioc.

Mai avea Ion un alt dar nemaipomenit: acela de a aprecia just avantajul de a avea şi folosi ceva pe care lumea nu-l găsea folositor. Ca să dau un exemplu, începuse să devină o psihoză socială, aceea de a respinge tot ceea ce-i rusesc, în amintirea a ceea ce-au făcut ruşii pe la noi. Mi-amintesc cu ce plăcere ascultam pe-atunci cazaciocul Ricăi Zarai, ce suna a prelucrare după celebra Katiuşa, şi-am auzit odată pe unul dintre noi: „Vezi ce frumos sună dacă nu-i ruseşte?"

Ion a remarcat la un moment dat ceea ce eu ascundeam cu frica inocenței: ştiam ruseşte, pentru că puteam citi cu interes din cărțile sale, şi m-a încurajat. „Îți dai tu seama, băi Nae, că poți avea lucrări valoroase din vest pe bani de nimic? Singura lor deficiență e că sunt în limba rusă. Pentru tine nu-i deficiență, ci avantaj: foloseşte-l!“ I-am urmat sfatul, şi n-am greşit. Am şi-acum cărți în ruseşte, pe care el mi le-a dăruit atunci când a decis să se îndrepte spre fizica solidului, ce lua pe atunci la noi o turnură favorabilă aplicațiunii sale spre calculul detaliat din teoria câmpurilor cuantice, prin venirea profesorului Gheorghe Ciobanu la catedra de fizica solidului. Iar ca mărturie a aplicațiunii sale spre calculul de detaliu, am şi acum ciornele sale pentru teza de licență, pline de calcule ale funcțiilor Green din corelații mediate pe timp şi la temperatură constantă, pe ansamble canonice de echilibru.

Mai avea Ion, pentru lume, talente artistice speciale. Țin minte că m-a uimit cu desene în creion şi cărbune, de o linie cu trăsătură sigură, afişând o maturitate remarcabilă în expresie. Când, prin 1980, ne-am întâlnit odată la Măgurele, m-a luat pe la el pe-acasă – stăteau cu Doina, soția lui, iubita noastră colegă de la teoretică, şi primul lor copil, Toma, într-un apartament pe platformă – m-a uimit din nou prin mobila din lemn de nuc pe care o făcea în mod cu totul profesional, era un lux aparte în casa lor, un lux pe care mulți şi l-ar fi dorit.

Îmi pare rău de-un lucru: de-aş fi fost ceva mai perspicace aş fi avut aici o mărturie destul de izbitoare a talentului său literar. C-avea din plin! Mi-a recitat de nenumărate ori o poezie cumva autobiografică, în care am recunoscut parodie după... parodia *Răspunsul Cometei* a lui Topârceanu. Atât țin minte, ultimul vers: „...Aspir-acum la Caragiu.“ Semăna leit cu Toma Caragiu, într-o mare măsură chiar şi la voce, şi pentru Toma avea o slăbiciune, aş putea zice. Dovadă, numele primului său copil – Toma.

Îi sunt dator cu asupra de măsură pentru multe, dar mai ales pentru a-mi fi arătat, la vârsta când nu puteam percepe decât prin puterea exemplului, că printre toate cele rele există totdeauna o cale spre cele bune! Fie-i somnul liniştit!

Nicolae Mazilu

Theor şi teoretician

Ion Corcoțoi, cunoscut de NOI ca Jean, a fost printre primii colegi care s-au individualizat în câmpul meu de observație, la acel început de octombrie ’64, când debutam sub culorile Universității. Secretariatul mă unsese şef de grupă fără să mă întrebe, eram conştient de artificialitatea criteriilor, nu m-am lăudat în fața maică-mii, fie şi ea odihnită, când, aranjându-şi o delegație, i-am arătat condica. Remarcase un nume de fată, care nu face parte din povestea asta. Dacă eu nu mă simțeam şef, pe colegul ăsta brunet, oacheş, vivace, pe care nu-l vedeam decât în macferlanul pe care abia peste zeci de ani aveam să-l socot uniforma locotenentului Colombo, avea alură de lider. Numit secretar UTM (cine-şi mai aduce aminte de acronimul pe care majoritatea membrilor clubului Fizică ’70 nu l-au prins decât în ultima clasă de liceu?), îşi luase rolul în serios. Urechea mea sesizase un accent pe care şi-l

păstrase şi la întâlnirea de 40 de ani. De la absolvire, firește. Dar cât de mult i se schimbase frazeologia! Atunci, la începuturi, repeta zilnic, ca pe o mantră persuasivă, o mostră din ceea ce abia după ’90 aveam să numim limba de lemn: dacă acuma suntem la facultate, prezența nu e facultativă. Nu recitiți suspicioşi fraza, nu veți găsi niciun atom de ironie. Deşi atunci jocul ieftin de cuvinte mă făcea să-l privesc vag ironic, fără a-mi întrerupe exercițiul de admirație. Pe care mi-l impusese, *malgré moi*.

Tot el se întâmplă să fie printre primii colegi de promoție pe care-i întâlnii în primele zile ale lui septembrie ’70, în zorii noii epoci din biografia noastră. Şi a promoției. Deloc ironic, era o seară târzie, pe lângă Ateneu. Am uitat cu ce era îmbrăcat, dar memoria, un regizor *sui generis* de film, refuză acum să mi-l aducă în fața ochilor minții, altfel decât în acelaşi macferlan. Mă uluise arătându-mi un dosar subțire. Uite, aici e teza mea de doctorat. Nu ți-aş împrumuta-o nici dacă… şi se întrerupse. N-ai pricepe nimic, e teorie. Dacă reuşesc să iau titlul până-n Crăciun, legea spune că voi fi încadrat la şcoală cu gradul întâi. Pe care profesorii îl obțin numai după vreo douăzeci de ani şi nu toți. Îți dai tu seama? O pot duce aşa până la pensie. Catedra nu te solicită mai mult decât un birou de brevete… de ce mi-ar fi ruşine să mărturisesc, indirect, că după şase ani de facultate, habar n-aveam cât durează un stagiu doctoral. Abia peste trei ani, după ce ne întâlnisem, cu colegii noii mele grupe, când veniseră la definitivat, fosta mea şefă de laborator se prevalase serios de o condiție legală, conform căreia la vârsta Dsale de atunci, putea lua titlul fără referate şi examene, numai cu teza. La care lucrasem şi eu, fără să ştiu. Dar Jean păruse a vorbi serios în acea seară. Sau humorul lui luase o dezvoltare explozivă şi-l depăşise pe al meu.

L-am reîntâlnit peste încă şase ani, la Măgurele. Unde-mi făcusem de treabă. Ocazie cu care vizitasem şi alt coleg. Jean intrase în laboratorul acestuia, cu cineva. Era aşa de concentrat că ne ignoră. Explica ceva legat de tehnica programării în cod maşină. Ceea ce acum programatorii de meserie numesc surse. Era ascultat cu religiozitatea cu care admiri folosirea fluentă a unui limbaj esoteric. În ditamai institutul de fizică. Puteți citi şi cu majuscule.

Dar să ne întoarcem pentru o clipă la un dialog plasat între primele două momente narate. Erau ultimele zile petrecute în căminul Carpați, care se desființa. Mă vizitase în camera unde fuseseră adunați toți colegii din anul II bis. Jean termina firesc anul III. Măi, ia spune-mi tu mie ce ți-a adus ție repetarea anului? Surprins că, fără un contact curent, cineva sesizase nevoia şi chiar capacitatea mea de valorificare a unei situații mai mult sau mai puțin asumate, i-am sintetizat în 3.14 fraze prudente experiența, pe care încercasem a o converti în experiment. Da ce-ți veni, bre?, am retorsionat. Dacă nu pricepi singur, degeaba ți-aş explica… după o sesiune de vară cu 10 pe linie, omul nu s-a prezentat la… franceză. Nimeni nu luă în seamă amănuntul. Dar, când refuză să se prezinte nu numai în toamnă, ci şi la reexaminare, un seism curentă facultatea cu viteza sunetului în structura policristalină, plecând de la secretariat. Probabil a fost unicul moment din întreaga mea biografie când aveam să fiu singurul care înțelegea ce se întâmplă. Şi până acum n-am relatat nimănui trăirea discretă a acestui unicat absolut. Pe care nu mi-am

permis a-l comenta nici față de mine însumi. Omul avea motivația lui, nu era de fel nici treaba mea, nici a nimănui să-i intre cu scalpelul în minte. Atunci am înțeles profund poezia lui Blaga. Lucian, nu vă gândiți la prostii. Ce alt Blaga e capabil de poezie? Avusesem ocazia, sau poate șansa, să ating o petală din corola de minuni…

Momentul din toamna lui ’76 nu se poate chema propriu-zis o întâlnire. Dar e un reper. Definitoriu. Următoarea întâlnire avu loc la începutul lui ’92. Am uitat unde, dar prefer să montez, mental, secvența în Aula Universității. Unde o echipă româno-americană, din care avea să germineze ulterior asociația Pro Democrația, instruia voluntari ca observatori la alegerile locale. Primele sub egida noii constituții. Şi unde nu m-am mirat deloc să-l întâlnesc pe Jean. Am plecat împreună. Tot seara. Până la o stație de autobuz. Pe drum n-am vorbit nimic de micul rol pe care ni-l asumasem independent, senzația unei identități de poziție fiind limpede conturată. Ci doar despre cum fiii noştri se descurcă cu limbajele de programare. Al lui ceva mai mare decât al meu, ceva mai avansat, beneficiind şi de un tată expert. Nimic despre fiicele mele. A fost totuşi o premieră. N-avea să mă mai taxeze că nu înțeleg. Sincronizarea civică funcționase, în sfârşit, ca numitor comun.

Ne-am mai întâlnit de câteva ori, până-n primăvara lui 2010, dar fără semnificație de reper. Când curgeau mesajele pe e-mail în pregătirea întâlnirii. A țâşnit, ca un semifondist pe turnantă, depăşind plutonul, sau, mai bine, ca un *demi de melée* pe partea închisă (nu cer scuze cititorilor care nu posedă limbajul metaforelor). Îl interesa, de fapt îl rodea ceva. Căuta o informație care să-i explice un amănunt ce părea să nu-i rimeze, de la înmormântarea unei foste colege. A lui şi a mea, dintre cei intrați în ’64. Teoretician de rasă, dusese nevoia de context până la a reproduce cataloagele grupelor acelui an. Nu mi-a spus ce-l interesa, nu l-am întrebat. Din principiu, iar nu deoarece ar fi putut reveni la poziția de a-mi spune că n-aş pricepe. Era problema lui, intimitatea lui, ograda lui. Am reflectat, în schimb, asupra a două aspecte independente. Mai ales că nu-l întrebasem de unde-mi avea adresa de e-mail. Remarcasem siguranța cu care apelase la memoria mea, informatician care ştie precis la ce adresă găseşte datele de care are nevoie. Pe de altă parte, sincronicitatea eforturilor paralele de a realcătui cataloagele a două promoții consecutive avea un humor straniu şi secret. Mai ales dată fiind asimetria. Catalogul unde ne aflăm NOI fiind obiectul comitetului lărgit, cu scop socializant, instituțional, cel al promoției precedente fiind alcătuit din curiozitate personală de un *free lancer*.

Toți colegii participanți îşi amintesc că Jean şi-a exprimat, o dată mai mult, personalitatea accentuată, refractară la banalitate, profunda originalitate şi humorul acut, restrângându-şi CV-ul oral la o singură frază de efect: despre astfel de parastase am o părere şi nu sunt de acord cu ea. Nu numai că inaderența de fond la dimensiunea inerent festivă (nu festivistă!) nu l-a împiedicat să participe la agapa aferentă, dar, aşezat, alături de Doina, la ultima masă, în colțul terasei de la Casa Universitarilor, mi-a făcut semn să mă apropii. Apoi mi-a înmânat o copie Xerox a unui text ce suna ca o demonstrație strânsă, *more geometrico*, o istorioară cu parfum de parabolă, ce implica un număr de nume celebre. Matematicieni şi fizicieni teoreticieni. În chip de concluzie se termina cu ditirambul: bravo Nae! Bravo Radu! M-am gândit

că cei trei, teoreticienii Jean şi Nae Mazilu, plus polimeristul semnatar, petrecusem în cămin vacanța de Crăciun, la cumpăna anului V. Dar, conform unei tradiții statornicite, n-am priceput nimic din logica demonstrației. Sper să mai am undeva foaia…

Ultimul meu contact cu Jean, via e-mail, mi-a dat de înțeles că… va fi ultimul. Peste puțin timp aveam să-l întâlnesc, în turul Nordic, pe profesorul Victor Gheorghe. Fie-ți memoria binecuvântată, theor şi theoretician. Cum cineva l-a definit pe unul din înaintaşii tăi, Basarab…

Radu-Ilarion Munteanu, 8 februarie 2015

Şarada lui Jean

Pentru că, probabil, am lipsit de la parastasele cu dare de seamă, o să vă spun o foarte scurtă şi amuzantă istorie.

Eroul istorioarei, **Stanislaw ULAM**, s-a născut ca cetățean polonez, într-o zi de marți **13 aprilie 1909**, în oraşul german **Lemberg**, în **Galiția**, adică **Lwow**, acum în **Ukraina**. În prima tinerețe a fost elevul cunoscutului matematician ucrainean **Ştefan Banach**, care promisese în 1939 că va învăța limba ukraineană, dar se pare că nu a apucat până în 1945.

Eroul istorioarei, **Stanislaw ULAM**, a încetat din viață într-o zi de **duminică 13 mai** din anul lui Orwell (**1984**), în oraşul American **Santa Fe,** din **New Mexico, US,** ca cetățean American.

În **1968** longevivul **Hans Bethe** (şi el născut în oraşul german **Strassbourg**, acum în **Franța**) îi spunea biografului său:

„După ce bomba cu hidrogen a fost făcută, reporterii au început să-l numească pe **Edward Teller,** maghiar evreu, tatăl bombei cu hiydrogen. Voi şoca istoria spunând că este mai exact că **Stanislaw Ulam** este tatăl, pentru că el a oferit sămânța şi că **Edward Teller** este mama, pentru că el a rămas cu copilul. În ce mă priveşte, presupun că eu am fost moaşa."

Laureatul Premiului Nobel pentru economie, matematicianul **Paul Samuelson** (1969) a fost o dată provocat de către amicul său **Stanislaw Ulam** cu întrebarea: „precizați care este teoria, din toate ştiințele sociale, care este simultan adevărată şi ne trivială".

Abia peste câțiva ani, Paul Samuelson a crezut că răspunsul corect este: **teoria avantajului comparativ** (1815) a lui **David Ricardo** şi a argumentat: „Faptul că **teoria avantajului comparativ** este logic adevărată nu trebuie să fie argumentat în fața unui matematician. În schimb, faptul că este ne-trivială este atestat de miile de oameni importanți şi inteligenți care nu au fost niciodată capabili să înțeleagă teoria pentru ei înşişi, sau măcar să o creadă atunci când aceasta le-a fost explicată în amănunt."

Probabil că niciunul din cei de față nu este în stare să-l contrazică!
Presupun că cel puțin cei doi ştiuți de mine, din această sală, care au folosit teoria avantajului comparativ, au făcut-o **fără a avea habar de existența ei.** Felicitări, **Nae!** Felicitări, **Radu!**

Ion Corcoțoi, 26 iunie 2010

În memoriam – FLORINA şi VLAD OPRIŞ

Mama mea, Florina Opriş, s-a născut în 1948, în Piteşti, Argeş, într-o familie de profesori, cea mai mică dintre trei fraţi. Părinţii ei au fost: Valentina Predescu profesor de matematică şi astronomie şi Dumitru Nanu profesor de franceză. Vremurile erau grele şi creşterea a trei copii necesita eforturi deosebite aşa încât educaţia primită a fost destul de rigidă, dar stimulantă către învăţătură şi mai ales spre ideea de a excela în orice făcea.

Anii de şcoală şi de la liceul „Nicolae Bălcescu“ i-a petrecut în oraşul natal, fiind marcaţi de numeroase premii la olimpiadele de matematică, fizică şi română, făcând în paralel şi mult sport, ajungând căpitan al echipei locale de baschet.

În perioada aceea, marea ei pasiune a fost pianul, urmând Şcoala de Muzică din Piteşti şi obţinând, şi aici, numeroase premii, inclusiv un premiu naţional de interpretare.

La Facultatea de Fizică, secţia de Biofizică, din cadrul Universităţii din Bucureşti, a intrat prima în 1965, a absolvit-o cu media zece şi a făcut-o din pasiune. Acolo l-a cunoscut pe tatăl meu, Vlad Opriş.

Acesta s-a născut în 1947 în Bucureşti, ducând o copilărie destul de grea împreună cu fratele său. Astfel, când aceştia erau foarte mici, tatăl lor a decedat, iar cei doi fraţi au fost crescuţi de bunica şi mătuşa lor din partea mamei lor, dar, cu toate acestea, despre această perioadă, incluzând anii de liceu la „I.L. Caragiale“, tatăl meu îmi povestea cu multă plăcere.

În 1965 a intrat la Universitatea Bucureşti, la Fizica Solidului, iar patru ani mai târziu, în 1969, se căsătorea cu Florina Nanu. Cea care i-a susţinut cel mai mult pe cei doi pentru a se căsători a fost mătuşa tatălui meu, Magda Niculescu.

Cu toate că vremurile nu erau cele mai prielnice pentru copiii de profesori, carierele părinţilor mei au avansat, dacă nu rapid, măcar constant. După o scurtă perioadă de navetă, în provincie, unde au predat fizica, cei doi au ajuns să lucreze în Bucureşti.

Mama a lucrat din 1970 în cadrul IMF Bucureşti, mai întâi la Spitalul „Dr. I. Cantacuzino“ – Clinica de Nutriţie, timp de şapte ani, şi apoi la Facultatea de Medicină Generală, Catedra de Biofizică, aici petrecând peste douăzeci de ani. Din 1997, a trecut la Universitatea „Titu Maiorescu“, unde a deţinut funcţia de şef al Catedrei de Biofizică din cadrul Facultăţii de Medicină şi funcţia de prodecan al

aceleiaşi facultăţi. În 1985 şi-a obţinut doctoratul în biofizică, iar în 2007 a obţinut gradul de profesor universitar.

În cursul carierei sale a îndrumat peste treizeci de generaţii de studenţi, a publicat douăzeci şi două de cărţi, dintre care paisprezece ca unic autor, şi a participat la conferinţe şi congrese naţionale şi internaţionale de biofizică şi biochimie. A participat la organizarea Conferinţelor internaţionale „Apa şi Ionii în Sistemele Biologice“, Bucureşti, 1982, 1984, 1987, şi a mai multor congrese FEBS.

Rămâne în memoria multor foşti studenţi, actualmente medici şi nu numai, pe al căror drum în viaţă şi-a pus o amprentă pozitivă, de netăgăduit.

Tata a lucrat ca fizician din 1970 la IPRS Băneasa, iar mai apoi, din anii optzeci, la Microelectronica Băneasa, unde a participat la înfiinţarea primei secţii de producţie de led-uri din România, secţie pe care a şi condus-o până în anii nouăzeci. S-a specializat în tehnologia semiconductorilor în Germania (RDG) şi Japonia.

Părinţii mei au avut un singur copil, pe mine, Ioan Opriş, născut în 1973, iar felul în care mi-au bucurat copilăria şi adolescenţa mă face să îmi reamintesc cu mare plăcere momentele petrecute împreună.

Ioan Opriş
martie 2015

Diferenţe anodine, minuscule, semnificative

A scrie despre Florina, ca unul din cei cinci colegi pe care, ca să zic aşa, NOI i-am delegat să ne reprezinte în Veşnicele Plaiuri ale Vânătoarei, în aceşti ultimi 5 ani, e o experienţă provocatoare. Dar nu e singura experienţă la care nu m-aş fi gândit singur niciodată, dar, odată acceptând sugestia celor doi colegi redactori, constat că nu puteam să nu scriu.

Două sunt motivele. Cu rădăcini adânci, ramificate şi întrepătrunse. Dacă rarefierea contactelor cu Laura e contrabalansată de afinitate, dacă personalitatea lui Jean are forţă iradiantă şi originalitate peste media colegilor, cu Florina e altceva. În facultate, personalitatea ei n-avea cum să nu se ciocnească de a regretatului Eugen, colegi de grupă a biofizicii fiind. Iar eu, care-l adoptasem pe Eugen ca prieten foarte apropiat, nu puteam să nu resimt unele rezerve faţă de Florina. O personalitate care se impunea oricum. Am descoperit-o, de fapt, chiar la întâlnirea din 2010. Şi m-a cucerit. N-am regretat rezerva anilor de facultate, ci am recuperat, instinctiv şi intensiv. Mai mult ca reacţie la faptul c-o contrariam. Până la o vagă iritare exprimată de ea cu humor rafinat şi expresii pretenţioase, clasicizante.

Dar esenţialul şade într-o zonă cu adevărat serioasă. Mulţi colegi au lăsat urme semnificative pe harta patrimoniului ştiinţific. Naţional şi chiar universal. Cu

consecințe și grade de utilitate socială variabile. Îmi iau răspunderea de a considera că Florina a produs o creație științifică de utilitate majoră. Care, dacă viața ei n-ar fi fost retezată brutal, ar fi avut o șansă semnificativă de a-și valorifica pe termen lung această utilitate majoră. A elaborat, publicat – sub formă de carte – și predat un curs de *Bazele fizice ale imagisticii medicale.* Lucrare premiată cu premiul de excelență ***Medic.ro,*** ca cea mai bună apariție a anului 2004. Sigur că toate celelalte 11 cărți publicate de ea sunt meritorii în valoare absolută și utile pregătirii celor care vor studia medicina, studenților la medicină și chiar medicilor tineri. N-am de gând să inserez lista titlurilor aici, cum am renunțat deja la intenția de a împăna această evocare cu date de CV. Căci contribuția Florinei la prima noastră carte, cea lansată în primăvara lui 2011, se reducea, simptomatic pentru culoarea dominantă a spectrului personalității ei, la un CV dens. Iar redundanța e o materie delicată, oscilând între dictonul antic *repetitio est mater studiorum*, la care se adaugă stilistica punerii în valoare prin repetare, pe de o parte și inutilitate pe de alta. A nu repeta datele din acel excelent elaborat CV e o formă de respect. Stimulat de o constatare. Discutând, după acea întâlnire, între colegi, cum va rezolva fiecare propriul raport biografic/profesional pentru prima carte – care atunci era pur și simplu *cartea* –, Florina opina pentru folosirea, ca bază, a fișei signaletice din Enciclopedia personalităților românești, *Hűbner Who is Who*. Ei bine, informațiile din cele două volume, cel enciclopedic și al nostru, diferă foarte puțin și deloc în plan profesional. Diferă, inerent, ca formă de redactare. Ultraprescurtată, în enciclopedie, respectând formatul aproape standard al unui CV extins, în *NOI – fizicieni în căutarea timpului trecut*. Dacă enciclopedia e de circulație restrânsă, cartea noastră poate fi redeschisă la lectura acestei evocări. Așa încât mă voi limita la a comenta și sublinia informația definitorie. Pentru a reliefa și a plasa reflectoare asupra profilului personal. Decantând, pe cât posibil, esența umană a personalității Florinei.

De ce am subliniat importanța cursului elaborat, publicat, premiat și predat – cât a fost predat? Răspunsul la întrebare ne plasează, ca grup uman profesionalizat, la egalitate cu marele public. De fapt, cu acel segment al marelui public care a avut, are și va avea nevoie de investigații pe linie de imagistică medicală. Că acest sector al investigației medicale se dezvoltă mai rapid decât metodele (bio)chimico-analitice e evident. Fizica a pătruns în medicină, ca fizică medicală în general, ca imagistică medicală în particular, după ce pătrunsese în chimie cu două-trei generații în urmă. Ecografia, tomografia, rezonanța magnetică nucleară, au ajuns la îndemână. Ceea ce se numește PET (*positron emission tomography*), dezvoltată de un fizician francez, e încă scumpă, dar curba prețurilor în tehnologia de larg consum e una cu scădere cunoscută. Nu numai la calculatoare. Dar apare, în praxă, o problemă. Derivând dintr-un decalaj, la urma urmei firesc, între accesibilitatea dispozitivelor tehnologice de investigare imagistică și capacitatea interpretativă a medicilor specializați în utilizarea acestora. Care nu sunt sub nivelul de medici primari specialiști. Un astfel de medic specialist într-un anume domeniu medical, care utilizează curent imagistica, spunea că, din păcate, cei mai buni colegi care produc rapoarte imagistice se mențin la nivel descriptiv, fără a se hazarda la nivel interpretativ, structural. În limbaj colocvial, iau de la aparatură mai puțin decât aceasta ar putea oferi.

Ei bine, tocmai cursul Florinei vine să colmateze această crevasă în formarea medicilor. Predarea lui studenților la medicină oferă viitorilor specialişti în investigare imagistică, recrutați dintre aceştia, şansa de a face saltul interpretativ clamat de medicul citat.

De fapt, acest aspect sesizabil, citind cu atenție CV-ul Florinei face parte dintr-un tablou mai general. Pe care nu-l vom dezvolta. Ne vom rezuma la a aminti că azi nici filosofia nu se mai poate face fără un *background* solid de fizică. Chiar de vârf.

În ce priveşte nevoia de fizică în medicină, aş cita doar cazul medicului Adrian Restian, specialist în ceea ce se numeşte *brain sciences*. Pe care-l urmăream curent în perioada elaborării celei de-a doua cărți ale noastre. Discursul lui era al unui fizician. Necesitățile domeniului său de interes îl obligaseră să ajungă la un nivel de cunoaştere a fizicii cu care nu s-ar ruşina față de mediul confreriei noastre. Dar, dacă Dsa activează în cercetare, cu o doză fundamentală importantă, păstrând proporțiile, utilitatea contribuției Florinei la curricula medicală de orice nivel îmi pare dincolo de orice îndoială.

Din păcate, nu ştim cine, când şi dacă-l va mai preda cineva.

Înainte de a explicita şi a comenta minusculele diferențe dintre fişa enciclopedică şi CV-ul din carte, lectura ambelor documente, practic identice, ne oferă ocazia de a remarca un act de curaj. Intelectual, moral şi social. Specific personalității Florinei. Şi-a luat doctoratul în 1985. Poate cu ceva mai târziu decât media colegilor care au activat în zona de concentrare Măgurele. Dar, până în ’89, evoluția profesională a fost lentă. Deoarece n-a fost membru PCR. Mai mult, s-a autoexclus din UTC prin neprezentare la organizația IMF Carol Davila (UMF după ’90), odată cu angajarea, în 1970. Pentru a avansa rapid, după transferul la UMF, în 1999: şef de lucrări, conferențiar în 2003, profesor în 2007, prodecan în legislatura universitară 2004-2008.

În fine, dintre foarte puținele şi abia observabilele diferențe documentare la care m-am referit, având în vedere ordinea cronologică şi… logică (Florina sugerând, indirect, că-şi redactase CV-ul din carte pornind de la fişa enciclopedică), alineatul citat aici fragmentar, legat de gestul de frondă de la angajare, urmat de inaderența logică la intrarea în PCR (dovadă de consecvență pe termen lung) înlocuieşte o informație exprimată, în fişă, prin doar două litere: PD. N-am de gând să implic niciun text de contribuție la cărți într-un mediu care n-are ce căuta între NOI. Dar interpretarea logică a prezenței celor două litere în ediția 2008 a enciclopediei şi înlocuirea lor cu alineatul declarativ din carte e limpede. Ştim ce a însemnat PD, ce mai însemna pe la începutul lui 2008, sau chiar finele lui 2007, când se elaborau textele pentru enciclopedie şi ştim şi că nu mai exista în 2010 ca siglă şi, cu atât mai mult, ce însemna. Chiar şi ce nu mai însemna. Iată, dincolo de informația densă, bogată, semnificativă şi meritorie oferită de două texte de gen, cât de elocventă e, pentru a contura o atitudine, deci un caracter, o aparent neînsemnată diferență.

„Cineva trăieşte atâta timp cât cineva îşi aduce aminte…“ e o frază cu parfum de apoftegmă, cu care se termină o carte a unei scriitoare extrateritoriale de limbă română. Apărută… postum. Se referea la o persoană *plecată puțin* şi mult apropiată mie.

Fraza e valabilă pentru toți cei cinci colegi ai noştri care ne reprezintă în Veşnicele Plaiuri ale Vânătoarei… Jean, Sorin, Costel, Laura, Florina, ştiu că auziți.

Radu-Ilarion Munteanu, 09.02.2015

FLORINA: Omagiu sub impresia inevitabilului

Contrariul iubirii nu-i ura, ci indiferența.
Contrariul artei nu-i urâțenia, ci indiferența.
Contrariul credinței nu-i erezia, ci indiferența.
Iar contrariul vieții nu-i moartea, ci indiferența
Elie Wiesel

Bogată mai e-n cuprins indiferența: se aplică la orice din viața noastră, până acolo încât cineva, nu mai reținem cine anume, dar n-are importanță acum, a ajuns chiar să exclame: *nu diferența este ceea ce ne separă, ci mai ales indiferența*!

E acum, la această veste funestă, prilejul să spunem că pe noi ne-a caracterizat orice în afară de indiferență. Am invidiat-o poate, pentru elocință şi cultură – dar n-am duşmănit-o, pentru că duşmănia ni s-ar răsfrânge-n inimi aducând ura, împietrindu-le, iar asta-i departe de noi acum: nu suntem indiferenți! Am iubit-o poate-n secret, în vremile de demult, când tinerețea ne îndemna la simțiri alese – şi ne bucurăm fericiți c-am trăit acele vremuri, care-au pus pecete asupra vieții noastre. Şi-am exultat cu bucurie atunci când, cadru universitar de valoare, simțeam că parcă ne purta cuvântul generației.

Acum trăim – sau încercăm numai să trăim, fiind împietriți de perplexitate – ceva care ne dă de gândit foarte: despărțirea ca atare, despărțirea care încearcă a ne impune indiferența pentru a răspunde indiferenței rămăşițelor celei care ne-a părăsit, lăsându-ne-n urmă materia obiectivă ale cărei legi am încercat odată, împreună, a le pătrunde. Şi-am dori acum s-avem acea blestemată indiferență care să ne apere de durerea inerentă materiei vii, ce nu se supune legilor pe care le-am studiat o jumătate de veac mai înainte. Şi simțim acum, o dată mai mult, cum încercarea ne-a fost zadarnică, nu pentru că, Doamne fereşte, n-am fi înțeles măcar parte din acele legi obiective, ci pentru că n-am pătruns legile vieții ce animă materia dându-i suflet, legi care, poate, ne-ar fi adus alinare cu acest prilej.

Un lucru e însă sigur: în măsura în care, cum zice Elie Wiesel, „contrariul vieții nu-i moartea, ci indiferența“ Florina e cu noi – n-a murit! E cu noi, pentru că numai indiferenți nu putem fi acum, aşa cum indiferenți n-am fost în jumătatea de veac de când trăim, conform unei legi pe care n-o ştim, cu imaginea sa din noi. Şi poate că e bine să nici nu ştim acea lege, că ştiința, ca mai totdeauna, ne-ar priva de gândul frumos ce-i păstrăm… până ne vom întâlni din nou, la o altă Facultate, la o altă Universitate, unde ea ne va aştepta – colegă mai mare – pentru a ne îndrepta primii paşi…

Mircea Porumbreanu
Nicolae Mazilu
17 mai, 2011

Cu LAURA, în… 1956 şi în 2011…

Am fost colegi la şcoala primară şi aproape vecini, Laura locuia pe o stradă în semicerc lângă Piaţa Filantropia (pe atunci 1 Mai). Strada ei, ca şi cea care face diagonala prelungită a semicercului (ansamblul avea un perfect aspect de raportor) e – şi acum – o stradă cu vile şi copaci pe marginea trotuarului, în cartierul liniştit şi patriarhal numit „Parcul Delavrancea“. Strada copilăriei Laurei, pe atunci aleea Nicolae Ionescu, a primit între timp numele savantei Eliza Zamfirescu, o personalitate cu totul deosebită a ştiinţei româneşti. Văd aici o conjuncţie de destine, nimic nu e întâmplător… Acum, sunt împreună în eternitate!

Pentru noi, cei rămaşi (încă) aici, Laura rămâne amintirea luminoasă a unei fiinţe alese şi – prin exemplul pe care ni l-a dat – un îndemn de a rămâne uniţi pe mai departe nu numai în trecut, ci mai ales, în viitor.

Scufiţa Roşie şi Pierrot la serbarea Şcolii elementare în 1956

Colegi de o viaţă, regăsiţi împreună cu ceilalţi, la banchetul Promoţiei din 2011

Lulu Cădere

Unitatea de timp cea mai fiabilă

Laura Vicol… o poreclisem, numai pentru mine, japoneza. Colegi de serie, deci cu program comun de cursuri, nu interacţionam decât… la teatru. Telegrafic, politicos, cu o umbră de afinitate. A, da, şi în câteva excursii montane. La puţin după absolvire, îl însoţeam pe regretatul meu prieten Eugen, fost coleg al ei la

grupa de biofizică, într-o scurtă vizită în facultate. Pleca omul la armată şi avea de lăsat câteva probleme de colaborare. O chema de-acum Laura Ţugulea şi vorbea la fel de deschis, dar cu aerul responsabil de cadru universitar. N-am mai ştiut nimic de ea până la întâlnirea de 40 de ani de la absolvire. Din aerul de japoneză rămăsese prea puţin, vorbea la fel de deschis, poate mai lapidar, cu un vădit respect pentru timpul fiecăruia. Restaurarea comunicării, mai ales internautice, după întâlnire, mi-a relevat o personalitate dedicată, jonglând lejer cu proiecte europene şi extraeuropene de cercetare. Totuşi, singura conversaţie substanţială am avut-o cu ea, în aceşti aproape 48 de ani, la precedenta întâlnire anuală a colegilor. Îmi rezervasem o serie de întrebări adresabile biofizicianului. Mi-a tăiat câteva prejudecăţi şi nu puţine erori.

Înainte de a reveni la alte puţine momente de imagine personală directă, precizez că mă bazez pe informaţia biografică şi profesională pe care alţi colegi care scriu despre ea o vor insera în evocările Dlor. Căci nuanţa foarte personală a afinităţii pe care o resimt faţă de Laura îmi cere să reduc la minimum redundanţa. Numărul colegilor faţă de care am simţit, cu ocazia întâlnirii din 2010, că hiatusul de zeci de ani în contacte directe n-a operat, decât superficial, e majoritar. Dar acest simţământ are variaţiile sale fireşti. Laura e una din colegele cu care hiatusul a fost maxim şi neîntrerupt, iar revederea a însemnat o regăsire în aceleaşi coordonate de receptivitate. Dacă voi mai scrie despre altul din colegii plecaţi puţin, o voi face adecvat respectivelor coordonate specifice. Iată de ce acest *remember* va fi unul scurt, iată de ce sper să fie unul intens.

Dacă ceva e clar, e că afinitatea pe care-o resimţeam, fiindu-i coleg doar de an, pentru Laura, avea un grad manifest de asimetrie. Din partea ei nu era nulă, dar intuiam că măsura în care ar fi putut depăşi colegialitatea convenţională era infinitezimală. Cum modelul meu relaţional e construit plecând de la o extensie, fie şi virtuală, fie şi metaforică, a forţelor Van der Waals, cu zone de schimbare de semn variind cu distanţa mutuală, presupunerea că aş fi riscat a întâlni schimbarea agreabilei colegialităţi în reticenţă era una prudentă. Într-un anume sens, mai binele putea deveni duşmanul binelui. Iar faptul că un hiatus de 40 de ani a rămas imun la erodare ar argumenta, poate, realismul presupunerii.

Las, aşadar, nedezvoltate aspectele atinse *en passant*. Un cititor foarte atent – şi intuitiv – al micilor mele contribuţii la cele două cărţi anterioare ar putea face cel puţin o conexiune, dar discreţia nu strică. Pentru a mă opri asupra unui moment. Foarte scurt, câteva secunde. Dar relevant. Nu ştiam până acum de ce taman azi i-a venit rândul acestei evocări, construite în jurul unui text publicat, cu mai puţin de un an în urmă, la cald, pe Facebook. Sub imperiul tristei veşti. Nici când mă apucasem de scris nu ştiam. Ei, bine, momentul la care mă refer s-a întâmplat cu exact patru ani în urmă. În sala din spatele librăriei Sadoveanu. La lansarea uneia dintre cărţile mele. Despre filme. Privind participanţii, cu toţii prieteni ai autorului, prima sa lansare la care colegii de promoţie formau majoritatea, fiecare figură se decupa, refuzând a se topi într-o masă. Ciudat, el îşi aminteşte doar figura lui Joe. Fără a ofensa pe ceilalţi participanţi, colegi de promoţie, de institut ori de familie.

La finele evenimentului, dedicațiile oferite participanților sunt momentul cel mai rutinier. Telegrafice dialoguri convenționale. Dar autorul nu ține minte decât ce i-a spus Laura: *Probabil va fi citită cu interes de fiul meu, care e de meserie*. Motivul pentru care doar replica asta fu memorată instinctiv e logic. Deşi erau prezenți destui invitați mai apropiați decât Laura, unii pe termen lung, niciunul n-avea nimic comun în plan profesional, fie şi indirect, prin urmaşi, cu conținutul cărții. Cu excepția unui scriitor, care a făcut şi cronică de cinema şi căruia dedicația îi fusese oferită înainte de începerea lansării. Dar fiul Laurei şi al profesorului Țugulea nu e cronicar, ci chiar profesionist în domeniu.

Bine, ăsta e motivul logic al memorării replicii. Dar ce legătură are cu linia evocării? Simplu. Imponderabilele celor câteva secunde de comunicare, inefabilul acesteia, i-au oferit celui căruia Laura îi spunea, pe un ton neutru, amabil, în stil personal, cele câteva cuvinte, ocazia de a măsura pe loc acuitatea perfectei rezonanțe dintre puținele momente de comunicare banală, din urmă cu mai bine de 40 de ani şi acel la urma urmei banal prezent.

Căci la 26 iunie 2010 el nu individualizase această linie de comunicare între celelalte multe zeci.

Da, lansarea cu pricina a avut loc pe 8 februarie 2011.

Iar colegii care au cartea cu pricina pot găsi un adagiu al scriitorului cronicar, în pagina 11: *Cu atât mai mult cu cât cei 40 de ani aşternuți între noi şi acest titlu sunt unitatea de timp cea mai fiabilă din câte cunosc*.

Sper că veți fi de acord cu mine, că citarea frazei lui Radu Cosaşu conferă întregii evocări acolada nobilă a humorului imanent.

Fie-ți memoria binecuvântată, Laura!

Radu-Ilarion Munteanu, 8 februarie 2015

LAURA VICOL: Lacrimi pe o fotografie veche

Les lendemains avaient un goût de miel…

Era la petrecerea noastră de la Hanul lui Manuc, din vara lui 2013. Atunci am văzut-o pe Laura pentru ultima dată. Trecuse pe la masa noastră şi-am intrat în vorba aducerilor aminte, cum se-ntâmplă la aşa ocazii. Din una în alta, a ajuns să-mi atragă atenția asupra faptului că fizica s-a dus, a ajuns cam ceea ce era metalurgia pe vremuri, nimeni n-o mai vrea. „Închipuie-ți, îmi spunea, numai 32 de

elevi au optat pentru fizică la noi!“ „Păi e suficient!“ „Cum să fie suficient, dragă?“ „Aş zice chiar că-i prea mult: când a avut biofizica 32 de studenți?!“ „Nu, nu, nu-i vorba de biofizică, ci de fizică în general!“ îmi întoarse ea răspunsul scoțându-mă din nedumerirea naturală. Am convenit că, într-adevăr, nu-i a bine, da-i în ton cu vremurile...

După ce ne-a părăsit, am început să privesc foarte des şi lăcrimând o fotografie veche, făcută probabil de Joe: eram cu Laura, cu Irina Rusu şi cu Nelly Stoleriu. În spate, peste umărul stâng al Laurei se distinge Liliana Ghinea şi Gigi Popescu, parcă. Toate detaliile momentului îmi sunt neverosimil de vii şi, ciudat, ele se leagă totdeauna de imaginea de măr proaspăt a Laurei. Eram la un 1 mai muncitoresc, pe bulevardul 6 Martie, între Gambrinus şi CCA, pe partea dreaptă a bulevardului cum urci spre Universitate, ceva mai jos de barul Tic-Tac. Discutam despre melodia *Those were the days my friend*, interpretată de curând de Mary Hopkin, care la noi apăruse subversiv, mai ales în varianta franceză: *C’était le temps de fleurs, on ignorait la peur, les lendemains avaient un goût de miel…*, şi eram în altercație cu Irina. Ştiu chiar şi fraza pe care fetele căutau a mă lămuri s-o’nțeleg: *ton bras prenait mon bras, ta voix suivait ma voix, on était jeunes et l’on croyait au ciel*. Nu ne înțelegeam dacă-i vorba de „voie“ sau *voix*, eu susțineam că-i „voie“, iar fetele se distrau de minune... Bag seamă nu le prea aveam cu franceza...

Aşa era pe-atunci, ne concentram mai ales asupra detaliului, a semnificației unui cuvânt, cu obstinație ştiințifică, ignorând vederile de ansamblu asupra cărora ne lipsea experiența. Azi vedem că de fapt cântecul în întregime ne vorbea despre viața ce va fi: dintr-o aşa perspectivă *voix* sau „voie“ n-are prea multă importanță. Şi mai puțin important ar fi acum să mă bucur de asemenea constatare, dar mă bucur totuşi de ignoranța mea de-atunci, ce mi-a dat şansa momentului, care altfel ar fi rămas îngropat în anonimatul unei poze. Din perspectiva acelei vieți, care acum putem zice c-a fost, ne bucurăm să fi trăit şi-acele vremuri când, cum zice vechiul cântec, ignoram complet frica, şi aşteptam cu nerăbdare ziua de mâine: orice-ar fi fost, ea avea invariabil un gust de miere. Timpul a trecut, şi tot ca-n vechiul cântec, au venit zilele reci... *avec des bruits étranges...*, când trupul nostru ne-a învățat, pe calea durerii, a percepe frica, singura conştiință de sine ce ne poate face mai înțelepți, într-o lume în care înțelepciunea nu prea contează.

Iar anul trecut a venit şi acel *bruit étrange*, aducând cu el şi lacrimile rămase în urmă ale cântecului a cărui semnificație am ignorat-o, căci frica era acolo de multă vreme, instalată deja odată cu zilele reci ale senectuții: *Laura nu mai este*! Supus ireversibilului şi ireparabilului, m-am lăsat dus de vise jumătate de veac în urmă, la timpurile când surâsul viu al Laurei era o rază de soare a zilelor mierii dulci. O am în icoană, totdeauna proaspătă, totdeauna jovială, ca-n vechile fotografii care-i păstrează memoria. Odihnească-se în pacea pe care surâsul său o aducea zilelor de miere de altădată!

Nicolae Mazilu

Visul LAUREI

În perioada studenției nu am cunoscut-o personal pe Laura, o știam din vedere, mi-a atras atenția figura ei exotică, ochii negri puțin migdalați, tenul alb-transparent care contrasta puternic cu părul negru, tuns scurt. Dar n-am vorbit niciodată, fiind în grupe cu specialități diferite, cu programe diferite, ea bucureşteancă, eu căministă – puține șanse să ne intersectăm, să ne împrietenim.

În primăvara lui 2010, când, se împlineau peste câteva luni 40 de ani de la absolvirea facultății, pe Șerban-Joe (șeful promoției noastre) l-a cuprins un dor nestăvilit de colegi şi s-a gândit să ne adune pe toți. Pe mine m-a condus Șerban în laboratorul Laurei din Facultatea de Fizică, într-o zi de mai, spunându-i: „s-a oferit şi Silvia să ne ajute la organizarea întâlnirii“. Ne-am împrietenit din prima clipă. Noi trei şi cu Liviu Giurgiu, am format „comitetul de organizare“.

La întâlnirea colegilor de promoție ce a urmat în 26 iunie, bucuria revederii a fost atât de mare, ni s-a părut că orele au trecut prea repede, aveam atâtea să ne povestim şi să ne amintim, încât am hotărât să ne întâlnim anual. Tot Șerban a fost cel care a avut ideea să scriem o carte, în care fiecare să povestească ce a făcut în cei 40 de ani de când nu ne-am văzut. În martie 2011 ne apăruse deja cartea *NOI – Fizicieni în căutarea timpului trecut*, la Editura *Ars Docendi*. Succesul neașteptat al cărții ne-a entuziasmat şi peste încă un an a urmat şi o a doua carte, în iunie 2012, *NOI – Fizicieni şi trecutul regăsit*. Laura a fost cea care a găsit editura, s-a ocupat cu distribuția cărților atât profesorilor noştri, cât şi unor universități din țară, sau altor personalități din domeniul fizicii. Tot ea a fost cea care a înlesnit transpunerea primului volum în format electronic pe site-ul *ALUMNI* al Universității Bucureşti.

În primele zile de ianuarie din 2013 Laura a invitat câțiva colegi la ea acasă, la aniversarea zilei sale de naştere. Îşi depusese dosarul de pensie şi era bucuroasă că avea perspectiva participării la unul sau chiar la două proiecte finanțate de Uniunea Europeană şi, în plus, urma să-şi continue activitatea de conducere a doctoranzilor. Unul dintre proiecte era inedit, şi-mi vorbea cu multă însuflețire despre el, căci viza tradițiile, obiceiurile populare din satul mamei sale, Tilişca, din zona Mărginimii Sibiului. Mult mai târziu, când s-au dat rezultatele, mi-a spus cu părere de rău că acesta din urmă nu s-a aprobat. Doar primul, legat de învățământul universitar de fizică avusese şanse.

La *Târgul educației* din primăvara lui 2013, ne-am întâlnit cu dl Ioan Crăciun, directorul Editurii *Ars Docendi* şi am făcut câteva poze împreună. Când am plecat de acolo, Laura m-a invitat la Hanul Berarilor să-mi facă „cinste“ din prima ei pensie. I-a plăcut foarte mult arhitectura vilei în stil brâncovenesc, ambianța şi preparatele şi a zis: „la anul, aici să facem întâlnirea cu colegii“.

La întâlnirea colegilor de promoție din iunie 2013 de la Hanul lui Manuc, Laura a fost foarte încântată când a câştigat ca premiu un cristal de stâncă la mini-tombolă. Nu am amintit întâmplător acest lucru, pe mine m-a frapat *asemănarea Laurei cu un cristal de stâncă – la fel de frumoasă şi de neclintit în fața*

provocărilor vieții. Gândiți-vă numai la un aspect: a condus cu brio, în calitate de coordonator, două proiecte europene finanțate de Comisia Europeană privind reformele educaționale în domeniul fizicii, între anii 1996-1999 şi 2008-2011. La ultimul, intitulat *Stakeholders Tune European Physics Studies TWO (STEPS TWO)*, au participat 69 universități din 27 țări ale UE, alte 5 universități din Europa, şi două asociații de fizică, EPS (*European Physical Society*) şi EPSI (*European Physics Students Initiative*). Titlul de profesor emerit l-a meritat cu prisosință.

Aprilie 2013 – Târgul educației (Facultatea de Drept) – Laura şi Ioan Crăciun, directorul Editurii Ars Docendi

Aş vrea să nu uit să vorbesc despre postura de mamă. Pe fiul ei l-am văzut prima dată în toamna lui 2012, în aula facultății, la sărbătoarea jubileului Facultății de Fizică. Ea ne invitase, pe mine şi pe Şerban, la festivitate. Laura ne-a zis la un moment dat, foarte mândră: „îl vedeți pe tânărul brunet cu părul creț cu camera de filmat? e fiul meu, Andrei! E regizor şi vrea să-l filmeze pe tatăl lui atunci când îl premiază“. Şi chiar am văzut ulterior filmulețul cu momentul când Domnul prof. Mircea Țugulea a primit o diplomă de merit pentru întreaga activitate din mâna Doamnei Ecaterina Andronescu – pe atunci ea conducea Ministerul Învățământului.

Vorbeam deseori la telefon, Laura mă suna când avea momente de răgaz şi discuțiile se prelungeau de fiecare dată. Îmi povestea nu numai despre activitatea ei la facultate, dar şi despre dulceața pe care o făcea din fructe de pădure, florile pe care le planta la Tilişca, – unde ne invita în fiecare vară, dar din păcate nu am ajuns niciodată. În 2013, pe la începutul lui decembrie, mi-a spus că abia aşteaptă primăvara ca să meargă o lună la Tilişca, după care urmează să plece în Japonia pentru 3 luni – pentru a preda nişte cursuri de biofizică în calitate de profesor invitat la o Universitate. *Acesta era visul Laurei, să viziteze Japonia!*

Am inclus în primul capitol al aceastei cărți un extras din jurnalul de călătorie în Japonia al unui coleg nuclearist. Am ilustrat pagina de titlu al fiecărui capitol, precum şi pagina cu dedicația, cu câte o stampă japoneză în miniatură. În acest fel, am dorit să-i aducem Laurei un mic omagiu. Am scris aceste gânduri printre lacrimi. Am pierdut o prietenă dragă.

Silvia Mateescu,
9 februarie 2015

Cuprins

Kitagawa Utamaro (1753-1806)

CUPRINS

Cuvânt înainte..... 7
Prefață..... 9
Contraprefață: ***Jamais deux sans trois***..... 11

***Partea întâi* – Restanțe (din volumul II)..... 13**
Dimitrie Cădere – Portrete de familie..... 15
Dan Galeriu – O vizită la templul ISE (Japonia)
sau viața secretă a unui profesor invitat..... 27
Ana Alexandra Murtaza – Cu taximetrul..... 34

***Partea a doua* – Un altfel de interviu..... 35**
MARIA AXINTE..... 37
CRISTINA BĂTĂTORESCU (LUCA)..... 53
ANCA BROTE (MUSTĂȚEA)..... 65
DIMITRIE CĂDERE..... 67
GRIGORETA MIHAELA COBAN – MIGRI (STOICA)..... 70
HRISTINA-DOMNICA CULICĂ..... 72
DOBOȘ ION..... 76
MARIA DUMITRESCU (BUJOREANU)..... 91
IRENE EHRENKRANZ (FISHLER)..... 97
ȘERBAN GEORGESCU..... 104
ELEONORA-RODICA GOSTIAN (BENA)..... 115
INGEBORG HENNING (MÜLLER)..... 131
DAN MACOVEI..... 136
NICOLAE MAZILU..... 139
ADRIANA LIVIA MIHĂILESCU (ȘTEFĂNESCU)..... 144
RADU-ILARION MUNTEANU..... 146
ANA ALEXANDRA MURTAZA (ERHAN)..... 158
SOLANGE NAHMAN (GOLDSTEIN)..... 161
MIHAELA NAUM..... 163
VALENTIN IOAN REMUS NICULESCU (OPRIȘ)..... 166
ION OPREA..... 175
MARIANA PĂTRU (IVAN)..... 205
GHEORGHIȚA PIETRICICĂ 209
DECEBAL CORNELIU POPA..... 222
TATIANA POLISCIUC (DEMETER)..... 236
DUMITRU POPESCU 238
GHEORGHE POPESCU..... 261
MIRCEA PORUMBREANU..... 265
SILVIA ȘILAEV (MATEESCU)..... 269
ION SABBA ȘTEFĂNESCU..... 292

ŞTEFAN VAJDA..... 294
LAURA VICOL (ȚUGULEA)..... 297
Câteva impresii 299

***Partea a treia* – Profesorii noştri..... 313**
Prof. Dr. Alexandru Berinde..... 315
Acad. Prof. Dr. Doc. Aretin Corciovei..... 321
Prof. Dr. Victor Gheorghe..... 325
Acad. Prof. Dr. Gheorghe Marinescu..... 328
Prof. Dr. Doc. Marta (Suciu) Stan..... 329
Prof. Dr. Stelian Turbatu..... 330
Examenul de Matematici superioare – Nicolae Mazilu..... 334
Profesorii mei – Secția geofizică – Gheorghița Pietricică..... 336
Examenul de Termodinamică şi mecanică statistică – Nicolae Mazilu..... 338

***Partea a patra* – Puncte de vedere..... 341**
Dimitrie Cădere – René Girard – un gânditor original (note de lectură)..... 343
Dan Galeriu – Despre Fukushima, o voce din *off*..... 354
Nicolae Mazilu, Mircea Porumbreanu – Gloanțele de lumină ca adevăr:
eternul din efemerul unei alegorii moderne..... 377
Radu-Ilarion Munteanu – Provocarea energetică de-a lungul timpului..... 418
Valentin Niculescu Opriş – Drumul cunoaşterii între trecut şi viitor.
Drumul către ştiință..... 434
Câte ceva despre imprevizibil (Interviu cu Dr. Mircea Radulian,
director ştiințific al INCDFP, consemnat de Gheorghița Pietricică)..... 438
Dumitru Popescu: Două cărți: *Teoria rețelelor neuronale artificiale*
şi Dinamica lipozomului pulsatoriu sub stres osmotic..... 451
Fizica demontează catastrofismul (Interviu cu profesorul Carlo Guaraldo,
de la INFN, Frascati, consemnat de Cătălina Oana Curceanu)..... 464

***Partea a cincea* – Retrospectiva *PHYSICS '70 AWARDS*..... 469**

***Partea a șasea* – Un album de colecție –21 sept. 2012 – Hanul lui Manuc..... 487**

***Partea a șaptea – IN MEMORIAM*..... 513**

Autorii stampelor japoneze

Kitagawa Utamaro (1753-1806)
Artist al stilului *ukiyo-e*, poet al cotidianului şi al frumuseţii femeii, este unul dintre artiştii japonezi ai secolului XVIII care au influenţat chiar arta europeană din vremea sa, dar mai ales din perioada romantică.

Katsushika Hokusai (1760-1849)
Peisajele lui Hokusai marchează un moment de vârf în istoria artei japoneze de tip *ukiyo-e (imagini ale lumii trecătoare).* Popularitatea extraordinară de care s-au bucurat gravurile se explică prin importanţa muntelui Fuji în mentalul colectiv japonez. Motiv simbolic unificator al compoziţiilor, înfăţişat în toate anotimpurile şi în varii ipostaze, Fuji devine subiect al unei complexe meditaţii asupra relaţiei om-natură şi a fragilităţii condiţiei umane. Este celebru pentru seria de gravuri intitulată *„Cele treizeci şi şase de vederi ale muntelui Fuji“*, căreia autorul i-a adăugat ulterior încă zece lucrări.

Utagawa Kunisada (1786-1865)
Este exponentul principalului stil de gravură japoneză din epoca Edo (vechea denumire a oraşului Tokyo), *ukijo-e*, care înseamnă „imagini ale lumii trecătoare“. „…Să trăieşti numai pentru clipa de faţă, să îţi întorci întreaga atenţie numai pentru plăcerile lunii, ale zăpezii, ale cireşilor înfloriţi şi frunzelor de arţar; să cânţi melodii, să bei vin, ne desfătăm doar plutind, alunecând; refuzând să fim mâhniţi, ca un tâlv plutind odată cu şuvoiul râului: aceasta este ceea ce numim lume trecătoare…“ (Asai Ryoi, *„Poveşti ale lumii trecătoare“*, cca. 1661). A influenţat pictura impresionistă, post impresionistă şi curentul Art Nouveau. Un exemplu este tabloul *„Sappho“* de Gustave Moreau aflat la Muzeul Victoria şi Albert din Londra.

Utagawa Hiroshige (1797-1858)
Desenator, gravor şi pictor – se distinge prin seria de stampe având ca motive muntele Fuji, oraşul Edo (actualul Tokyo), peisaje şi atmosfera oraşului, momente din viaţa cotidiană. Autor prolific, a creat cca. 5400 stampe. Este, alături de Hokusai, unul dintre marile nume ale stilului *ukiyo-e*.

COPERTA I

Rândul 1:	**Rândul 2:**	**Rândul 3:**
1. Axinte Maria 2. Babineac Nicolina 3. Baciu Elena 4. Bătătorescu Cristina 5. Cădere Dimitrie Cosmin 6. Coban Grigoreta-Mihaela 7. Covaci Ştefan 8. Culică Hristina Domnica 9. Diamandescu Lucian	1. Doboş Ion 2. Ehrenkranz Irene 3. Galeriu Dan Călin 4. Gavrilă Rodica Ileana 5. Georgescu Vasile-Şerban 6. Giurgiu Constantin-Liviu 7. Gostian Eleonora-Rodica 8. Henning Ingeborg-Gerda 9. Ioniță Victoria Simona	1. Lupu Mihail 2. Macovei Dan 3. Manea Florea 4. Marin Inocenţiu 5. Mazilu Nicolae 6. Mihăilescu Adriana-Livia 7. Munteanu Radu-Ilarion 8. Murtaza Ana-Alexandra 9. Nahman M. Solange
Rândul 4:	**Rândul 5:**	**Rândul 6:**
1. Naum Eugenia Mihaela 2. Negulescu Doina 3. Niculescu (Opriş) Valentin Ioan Remus 4. Oprea Ion 5. Pătrană Georgeta 6. Pătru Mariana-Alexandrina 7. Pelivan Ileana Venera 8. Pietricică Gheorghița 9. Polisciuc Tatiana	1. Popa Decebal-Corneliu 2. Popescu Dumitru 3. Popescu Gheorghe 4. Porumbreanu Mircea Claudiu 5. Sterie Sanda 6. Stoica Alexandru Dan 7. Stoicescu Constantin 8. Şerban Adriana Gabriela 9. Şilaev Silvia	1. Ştefănescun Ion Sabba 2. Ştrul Adam 3. Toma Lucia Gabriela Tatiana 4. Vajda Ştefan